BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
13 C
6

B VI a 18

20

comprato baj: 6 a dì 31 mag: 1708

Digitized by Google

ENCHIRIDIVM MEDICVM, ETHICVM, ET THEOLOGICVM;

Siue Magni Hippocratis Coi aphoriſmorum Sect. VII.

In quibus, facta ſacrarum ſententiarum, ad aphoriſmos collatione, Breuiſſima elicitur methodus, dignoſcendarum, præſagiendarum, & curandarum animi ſimul, atque corporis ægritudinum.

Opus cunctis Theologis neceſſarium; Reliquis verò ſtudioſis, atque ipſis etiam Medicis, vtiliſſimum.

AVCTORE
GEORGIO MORALI
Philoſopho, ac Medico Veneto,
Olim in Florentiſſimo Piſano Gymnaſio Publico Profeſſore.

Cum duplice Indice, altero Quæſitorum, altero vero rerum, ac verborum magis inſignium.

Di Gennaro Ciarnelli

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

VENETIIS, Apud Iuntas M.DC.LV.
34 *Cum Licentia Superiorum, & Priuilegio.*

ILL.MO, AC REVER.MO

D. D. GEORGIO CORNELIO,

EPISCOPO PATAVINO, COMITI SACCENSI, &c.

GEORGIVS MORALIS,

Philoſophus, ac Medicus Venetus, perennem prçcatur fœlicitatem.

FRanciſcus Verinus, reconditæ eruditionis vir, libro de Philoſophiæ præſtantia aduerſus detractores, triplicem modum, quo Deum creaturæ cognoſcunt, optima quidem ratione animaduer-

ſit; prima, quam directam vocat, quæ eſt oculi noſtri, ſic vt in rem propoſitam intendit, cum illa cognitione componitur, qua beatorum mẽtes præſentem Deum, facie ad faciem, vt loquitur D. Paulus, contemplantur. Secundam vocat repercuſſam, ſiue earum rerum perceptionem, quarum à ſpeculis ad nos imagines reuertuntur; cui non abſimilis eſt illa cognitio, qua Deum, per fidem, in rebus creatis, veluti quodam ſpeculo, aut ænigmate, intuemur. Tertia denique, quam infractam vo-

cant,

cant, ea eſt, qua rerum ſpecies, per diſsimilia diaphana tranſmiſſæ, & ab ijſdē quaſi deformatæ, ac fractæ, in oculos immittuntur; ſic Ethnici diuinitatis notionem aliquā, multis erroribus vitiatā, ſolius naturæ lumine, aſſequuti fuere: Omnium tamen minime deceptum fuiſſe diuinū noſtrum Hippocratem, iure merito opinamur, ſiquidem ſacrum codicem perlegiſſe, atq; illius ſapientiſsimos viros, in pleriſque, ſequutum, ac imitatum fuiſſe, inferiùs euidentiſsimè demonſtrabimus. Quapropter non te-

merariam (vt aliqui fortaſſe ſuſpicabuntur) prouinciam ſuſcepimus, dum eiuſdem aphoriſmos ad ſacras ſententias ita contulimus, vt illi, per has, illuſtriores redderentur. Quamuis autem eius præcipuum inſtitutum fuerit, de corporeis tantum morbis verba facere; cenſemus tamen, diuinum Senem illorum translationem ad animi morbos neutiquam ignoraſſe, cum id, tum ex reliquis ſuis monumentis, tum præcipuè ex eius iure iurando, poſsit quilibet colligere: quibus accedit, quod habet D. Augu-

ſtinus

ſtinus, illum ſcilicet, ob eximiam pietatem erga humanum genus, fuiſſe diuinum appellatum; addimus nos, potuiſſe etiam diuinum appellari, ob pietatem erga D. O. M., ſiquidem illum, inter Ethnicos philoſophos, omniũ optime fuit contemplatus; quod tum alibi, tum præcipuè in libris præſagiorum, indicauit, quando inquit. Eſſe quid diuinum in morbis. *Quod verò illas præcipuè ſententias, quæ tum in Salomone, tum in Sirachide continentur (reliquis non neglectis) ſeligerimus, factum*

fuit, quoniam rationi conſen-ſentaneum viſum fuit, Hippocratis magis ſelectos aphoriſmos, per magis ſelectas ſẽtentias illuſtrare. Iam vero (vt interim Sirachidem prætermittam) de Salomone ſic habetur in libris Regum. Et præcedebat ſapientia Salomonis, ſapientiam omnium Orientalium, & Aegyptiorũ, & erat ſapientior cunctis hominibus; ſapientior & Ham, Ezraita, & Heman, & Chalcol, & Dorda filijs Mahol, & erat nominatus in vni-

uerſis

uerſis gentibus per circuitum. *Hæc potiſsima fuit cauſa, vt noſtris hiſce ſcholijs, ſucceſsiuis horis efformatis, Mæcenatē adoptare intendens, te vnum (Præſul Illuſtriſsime, ac Reuerendiſsime) inter plurimos elegerim, qui illa, qua polles, auctoritate, ab obtrectatorū, & obloquentium moleſtia tuearis; neque certè auctoritati deerit ſapiētiæ dignitas, qua id præſtare poſsis, ſiquidem ex ipſo Sapiente didiciſti, probitatis imaginem omnibus ſuis lineamentis accuratè exprimere;*

hinc etenim factum fuit, vt olim admirata fuerit Roma, quum te adoleſcentem Sacræ Rotæ auditorem conſpexit; admirata inquam fuit vultus dignitatem, ſermonis leporem, in dicunda ſententia, ſenatoriam grauitatem, integrum iudicium, cum præcoci (ſupra quam dici poſsit) ingenio, atque, vt verbo dicam, tam inſignia animi, & corporis faſtigia in vnum, quaſi conſilio, conſpirantia. Subinde obſtupuit Patauiū, quum in te ipſo adhuc iuuene conſpexit Paſtoralem ſollicitudinem eximiam in inſtruē-

dis

*dis ſubditis, atq; regẽdo gre-
ge; ſummam pietatem, ſi qui-
dem ſtudioſos, vndecunq; ad-
uenerint, in tuam tutelã in-
nata benignitate complexus
fuiſti, pauperes vero, nõ exi-
guo numero, modò bonæ indo-
lis ſpeciem præſeferrent, ad
literarum ſtudia inuitaſti;
quod vt ſumma alacritate
inſtitutum fuit, ita etiam
in eo non minori conſtan-
tia perſtitiſti; dignouiſti ſci-
licet illud Platonis in me-
mone* ἁ φρόνησις μόνον ἡγεῖται τοῦ ὀ-
ρθῶς πράττειν, *quodidem ſonat
ac ſi dicamus, Prudentia ſolæ
præit, & ducit ad rectè fa-*

 cien-

ciendum; quod ſi agricolæ tantùm laboris, & diligentiæ ijs agris, & arboribus excolendis, impendere conſueuerunt; ex quibus fructum aliquem ſe percepturos ſperant, quid in re tam fructuoſa fieri deceat. In tuo extruendo, atque exornando palatio, admirandam œconomiam, eximiam erga domeſticos liberalitatem, erga pauperes pietatem. Obſtupuit non modò populus Patauinus, verũ etiam doctorum omnium cœtus, quum in tuis publicis cõcionibus deguſtauit, non fucatam, non calamiſtris orna-

tam,

tam, ſednitidam, puramque eloquentiam, inauditam eruditionem. Quid dicam de aduenis, quum tuam intuentur regiam ſuppellectilem, in qua ſcilicet, materiā ſuperat præclarum opus; quū inſpiciunt effigies tantorum Sereniſsimorum huius æuiternæ Reipublicæ Ducum, Eminentiſsimorum Cardinalium, qui tum in paterna, tum in materna familia floruerunt? Potiori iure arripuit nos, quum te vidimus, elapſis annis, ex Patauio Venetias aduolaſſe, vt lethali Excellentiſs. Parentis mor-

bo

bo præeſſes, atque auxiliares manus admoueres, quod tanta præſtitiſti vigilantia, & dexteritate, vt inde potiſſimum ſalus emanarit; neq; etenim ſatis eſt medicum ſuum præſtare officium, niſi etiam & adſtantes, *admonet Cous Senex. Non eſt minori laude dignum, quod te ipſum grauiſſima ægritudine vexatũ, audiuerimus prædictorũ ſapientum leges ad artem medicam attinentes, ad verbum pronunciantem. Cum igitur Salomon in ſua ſapientiæ effigie, non plures lineas duxe-*

rit,

rit, quàm quæ virtus ipſa in te vno delineauit; nil mirum ſi prudentiſsimi principes tua conſuetudine adeo oblectantur, vt tecum aſsociati, iucũdiorem vitam degant; dignoſcunt ſcilicet multa, eaq; præclara, quæ generoſus animus, atque vaſtum pectus meditatur, ac molitur; vt enim cœlũ perpetuo, & mortalibus vtili motu fertur, & innato ſibi impetu in orbem rapitur, ſic mens tua cœleſtium corporum æmula quieſcit nunquã, ſed ſemper magnum quippiam agitat, & iugi præſtantium rerum cogita-

gitatione, ceu pondere quodam, agitatur. Sed omnia, quæ vel enumerare longum eſſet, prætereo, ac ſilentio inuoluo, quòd magis hiſtoriæ, quàm epiſtolæ debeantur. Vnum prætermittere non debeo, iure merito ſperare perſpicaces quoſque viros, Patrem luminum, à quo omne datum optimum, & omne datum perfectũ, *te ad Eminentiſsima dignitatis faſtigia, breui promoturum. Vale, ò re magis, quàm titulo Illuſtriſsime, ac Reuerendiſsime Antiſtes, muſarum deliciæ, Venetia-*

rum

rum decus, atque ita valeas, vt innumeras annorum myriades Neſtore longeuior peragas. Interim hoc qualecunque munuſculm, hilari fronte ſuſcipere ne dedigneris.

EX comiſſione RR. Patris Inquiſitoris Generalis Venetiarum, totiuſque Sereniſſimi dominij, legi librum, cuius inſcriptio eſt, Enchiridion Aphoriſmorum Magni Hippocratis Coi, ab Excell.mo D. Georgio Morali, Philoſopho, ac Medico præſtantiſſimo, elaboratum; in quo omnia reperi orthodoxæ fidei, ac bonis moribus maximè conſona, nec non profeſſoribus vtilia; Adeoque exiſtimo huiuſmodi opus dignum, quod in lucem mittatur.

Venetijs Die 10. Decembris 1654.

Frater Egidius è Melo ſtrictioris obſeruantiæ S. Franciſci Lector, & Conſultor S. Officij Venetiarum.

IMPRIMATVR.

Frater Ambroſius de Fracaſſinis Magiſter, & Inquiſitor, qui ſuprà.

Et

ET cui, niſi Auctori Morali, morum licuit expendere corruptelam, ęgriſque, non modò ægrotis medelam ferre? Ecquis, niſi nouus artis Medicæ Apollo, cordis poterat penetralia rimari, noxiaſque mortalium affectiones linceis pluſquam oculis explorare? Ecquid diuinum inuentum, Dedali, aut opus? corporis dum intenditur ſanationi, paſſionum exundantiam commouere? dum ſoſpitati proſpicitur, extimulare ad integritatem? detectiſque quà vitijs, quà morbis, non tam languentes ad incolumitatem reducere, quàm ſtudioſos ad honeſtatem prouehere, ac efformare? At ſatiùs alter Prometheus, qui non flammam ſolis è ſphœra, ſed igniculos ad virtutem, ſapientioris ope Mineruæ, mediceis detraxit ſtellis: qui non febrium cohortem è cœlis, ſed ægritudinum colluuiem relegat terris: qui ſi non luteum animat hominem, ſœpe mortis adimit falce; & nunc demortuos etiam animos excitando, Aeſculapio validior, nobili ſtratagemate, vitæ

reddit.

reddit. Hunc ergo, cuius viſcera, non iam Aquilæ roſtrum, ſed anxia exedit ſalutis vtriuſq; ſollicitudo; non Caucaſo, ſed Olympo; non ſaxo, ſed cordi obſtriſtum eſſe merito decet: cuius etiam ſaluberrimam lucubrationem, Melcſigene certè cariorem, Regio donaret pectore & Alexander, Tanto viro obſequentiſſimus.

Frater Innocentius Pecini Venetus, ſacræ Theologiæ Magiſter, in vniuerſitate Patauina Publicus Metaphyſicus, & in generali Prædicatorum ſtudio ibidem Regens.

Fau-

Auſtiſſima mihi affulſit dies, cum opus Georgij Moralis ſapientiſſimi viri, Medicum, Ethicum, & Theologicũ obtigit videre, immo potiùs admirari; atque exinde noui non ſemper Authores opera ſua, ſed plerumq; opera Authores ſuos in fulgentiſſimam prodere lucem. Neque vnum dumtaxat hoc opus, ſed reliqua iam typis expreſſa, ſuum, pari modo, commẽdant opificem; parque erat, doctiſſimum ſimul, atq; optimè moratum virum, mores noſtros ſacris vnà, & medicis præceptis inſtituere, immo emendare. Agit Author, inter gnomas medicas, verã ſapientiæ cauſam, quæ rerum eſt altiſſimarum, dum ſimul altiora ſacrę ſcripturæ, & Theologiæ, rimatur arcana, optimoque iure, Medici, Ethici, atque Theologi, & opus, & Author ſibi nomen vſurpant æquè. Sic meam fero ſententiam.

Ego D. Ioſeph Marauiglia, Philoſophiæ, & Theologiæ Doctor, atque in Gymnaſio Patauino publicus Ethicæ profeſſor.

Eru-

ERuditiſſimi Georgij Moralis, ad Hippocratis aphoriſmos commentaria, iam pridem auidè ſuſceperunt, atque deguſtarunt, præclari quique præcipuorum gymnaſiorum Doctores, cæterique Medici; neque certè mirum, quandoquidem, quidquid vtile in reliquis viſum fuit, in vnum collegit; atque inſuper; abſtruſiores quaſque ſententias, priùs, quaſi denſa rerum caligine diſsitas, illuſtrauit, tenebras fugauit; tam præclaro ordine, tantaque perſpicuitate; vt non modò iuniores erudierit, verùm etiam doctiores locupletauerit. Edidit poſtmodum manuductionem, in qua, inter reliqua admiranda, aphoriſmos priùs habitos, vel tanquam ſpurios, vel tanquã mutilatos, antiquo magiſtro digniſsimos eſſe comprobauit, tanta euidentia, vt nulla ampliùs in publicis ſcholis adſit ambiguitas. Paucis interpoſitis menſibus aureo libello, quem *Hippocratis artem paruam nũcupauit*, eundem diuinum ſenem diſertiſſimè enucleauit; ſiquidem

in

in eiuſdem aphoriſmis reſolutiuam methodum ſeruatam, à nemine priùs indicatam, adinueuit; eandem, vniuerſam artem medicam complecti demonſtrauit;euidentiſſima breuitate,aphoriſmum,per aphoriſmum,vel declarauit,vel comprobauit,vel limitauit. Deerat Morali Celeberrimo, re vera pijſſimo, ac Moraliſſimo, tantam pręceptoris doctrinam, per ſacras ſententias illuſtriorem reddere; & ecce ſapientiſſimum opuſculum Medicum, Ethicum, & Theologicum, quo dignoſcuntur, præſagiuntur, atque curantur animi ſimul, atque corporis ægritudines. Gaudeant ergo Medici, qui ſuum præceptorem Moralem Philoſophum, ac Medicum intuentur: exultent Ethici, ſiquidem hoc ipſum moraliſſimum opus condidit,atque methodum componendi mores compoſuit: iubilent Theologi, atque in primis verbi Dei præcones, qui toties à me petiere Hippocraticorum aphoriſm. ad ſacras ſententias collationem. Tandem lector, quiſquis es, in præclariſſimo hoc Moralis labore diu morare, ex huius

ora-

oratione facunda mens fiet, tibi ratione fœcunda, admirare famam, cuius penna hæc ſcripſit digna cedro; non veretur ſociari cypreſſo. Inſurgant inuidi; quadrato ſapientiæ lapidi virtus innixa fugabit, abijciet, ſolo æquabit.

Sic affirmo Ego Frater Franciſcus de Caballis, Capucinus, olim Sereniſſimorum Mantuæ Ducum, Medicus à cubiculo.

Perilluſtri, ac Excellent. D. D. Georgio Morali, viro ob præſtantiam tum in Medicina, tum in Philoſophia, ac Theologia conſpicuo.

MIRA cum animi iucunditate Enchiridion Medicum, Ethicum, ac Theologicum, à Perilluſtri, & Excellentiſſimo D. D. Georgio Morali Medico celeberrimo conſcriptum, perlegi; ſingulariſque eius, tum doctrinæ, tum pietatis famam, longè minorem eſſe, quàm

quàm re ipſa dignus ſit,certè comperi. Vtinam tanti viri veſtigijs inſisterent; neque enim tot vitijs Chriſtianus inficeretur populus, quæ ex quorundam librorum lectione oriuntur, ſed moralibus, Euangeliciſque, ac Diuinis informaretur virtutibus: fieret quoque, vt ſacri codices, in quibus omnis ſapientiæ etiam prophanæ, theſauri ſunt reconditi; quorum voces, vtpote nunquam errantis ſpiritus nutu conſcriptæ, ad animarum commoda editæ, à fideli quocunque eſſent ſolummodo, aut ſaltem præ cæteris attendendæ, frequentius euoluuntur. Auctoris igitur ingenium, iudiciumque acre, ac ſublime admirans, ſic ſcribo. Patauij die 1. Martij hoc anno 1655.

Ego Iulius Clemens Scotus Comes Placentinus, in Patauino gymnaſio, ſuperioribus annis, extraordinariæ Philoſophiæ, modò Canonici Iuris profeſſor.

† IN

oratione facunda mens fiet, tibi ratione fœcunda, admirare famam, cuius penna hæc ſcripſit digna cedro; non veretur ſociari cypreſſo. Inſurgant inuidi; quadrato ſapientiæ lapidi virtus innixa fugabit, abijciet, ſolo æquabit.

Sic affirmo Ego Frater Franciſcus de Caballis, Capucinus, olim Sereniſſimorum Mantuæ Ducum, Medicus à cubiculo.

Perilluſtri, ac Excellent. D. D. Georgio Morali, viro ob præſtantiam tum in Medicina, tum in Philoſophia, ac Theologia conſpicuo.

MIRA cum animi iucunditate Enchiridion Medicum, Ethicum, ac Theologicum, à Perilluſtri, & Excellentiſſimo D. D. Georgio Morali Medico celeberrimo conſcriptum, perlegi; ſingulariſque eius, tum doctrinæ, tum pietatis famam, longè minorem eſſe, quàm

quàm re ipſa dignus ſit, certè comperi. Vtinam tanti viri veſtigijs inſiſterent; neque enim tot vitijs Chriſtianus inficeretur populus, quæ ex quorundam librorum lectione oriuntur, ſed moralibus, Euangelicíſque, ac Diuinis informaretur virtutibus: fieret quoque, vt ſacri codices, in quibus omnis ſapientiæ etiam prophanæ, theſauri ſunt reconditi; quorum voces, vtpote nunquam errantis ſpiritus nutu conſcriptæ, ad animarum commoda editæ, à fideli quocunque eſſent ſolummodo, aut ſaltem præ cæteris attendendæ, frequentius euoluuntur. Auctoris igitur ingenium, iudiciumque acre, ac ſublime admirans, ſic ſcribo. Patauij die 1. Martij hoc anno 1655.

Ego Iulius Clemens Scotus Comes Placentinus, in Patauino gymnaſio, ſuperioribus annis, extraordinariæ Philoſophiæ, modò Canonici Iuris profeſſor.

IN ENCHIRIDION
MEDICVM, ETHICVM, THEOLOGICVM,
Georgij Moralis Medici, ac Philoſophi Clariſſimi, olim in Piſano Gymnaſio Medicinæ Profeſſoris, nunc Venetijs Exarchiatri ſpectatiſſimi.

QVIS quis auet morbos animi curare, ſimulq;
Delere labes ſonticas;
Huc petat, & reuocet præcepta Georgi
Sanctos in vſus Ethica.
Corporis haud minus illi ſunt ſoteria curæ,
Et quidquid ęgros commodat.
Religione nitens Coum pietatibus auget
Mirè colentem Numina.
Naturaque opus intentans ad ſydera montem
Tollit micantem lumine,
O Medica columen claſsis, ſophięque Dynaſtes,
Phœbi Sacerdos inclyte.
Qui tenui poteris calamo percurrere laudes
Exarchiatri nobilis?
Ni cui ſint linguę centum, vox ferrea, centum
Vernent camoenæ in pectore?
Hìc morale decus, dignum cœleſtibus aſtris,
Hìc floret & ſynceritas.
Haud pretio tibi cana fides diuenditur imo
Dolonis inſtar perfidi,
Qui ſibi calliditate viam pręmunit ad amplas
Gazas, & iris ęſtuat.
Qui ſpecie recti fallit, diſcordia cordi
Fucoſa fundens verbula,
Hìc logos ipſe Dei, veneranda lubentia morum,
Apollinis lex emicant.

Celeberrimi Ioannis Stephanij philoſophi ac Medici Veneti.

Peril-

Perilluſtri, ac Excellentiſſimo D. D. Georgio Morali Philoſopho, ac Medico præſtantiſſimo.

QVID prodeſſe putas, animi ſi forte neglecto
Robore, preſtanti corpora firma geras?
Nonne foret monſtrum, monſtro deformius omni
Aegra ſub intacto corda fouere ſinu?
Vt morbis igitur preſto ſit vtrumque leuare
Apta tibi calamus pharmaca ſignat idem.
Perpetuo natura dedit queis fœdere iungi
Perpetuò hoc necti dat medicamen opus.

A. N. Iuris vtriuſque Doctor.

In laudem operis Perilluſtris, & Excellentiſſimi D. D. Georgij Moralis Philoſophi, ac Medici præſtantiſſimi.

QVã bona Moralis mortali pharmaca preſtat
Moralis morti contulit iſte necem.
Littera de medio mortales reddit, & egros,
Moralis dempta ſeruat in orbe viros.
Moralis liber eſt, morum documenta recondit,
Atque eſt Mortali certa ſalutis opes.
Si corpus febri, ac animus ſi langueat ergo,
Imparibus ferri par Medicina poteſt.

Iacobus de Hannibaldis Philoſophus, ac Medicus Venetus, auctoris alumnus.

INDEX QVÆSITORVM

In hoc Opere contentorum.

QVæſ. 1. Aphoriſmorum lux vnde prouenerit. pag. 1
Quæſ. 2. Cur Anaximander Mileſius, infinitatem eſſe rerum omnium principium affirmarit. pag. 2
Q. 3. Quid pro aere, quem principium rerum omnium conſtituebat Anaximenes Mileſius, ipſum intelligere voluiſſe exiſtimarunt aliqui pag. eadem.
Q. 5. In quibus Hipp. fuerit imitatus ſapientũ ſententias. 3
Q. 6. Cur ſacræ ſentẽtiæ aph. ſint appellãdæ. 4
Q. 7. Vnde dicti aphoriſmi. eadem.
Q. 8. Cur tam Sapientes, quàm Hipp. eandem ſententiam ſæpè repetierint eadem.
Q. 9. Cur tam in ſacris ſentẽtijs, quàm in aph. perpetuus nexus eſſe debeat. 5
Q. 10. Ex quibus deprehendatur, tum Salomonem, tum Sirachium accuratam artem cõſcripſiſſe, qua animi ægritudines dignoſcãtur, & curentur. 5. & 6
Q. 11. Ex quibus colligatur, tum aphoriſmos, tum etiam Sapientum diſciplinas, eſſe opera introductoria, atque ad memoriam inſeruientia eadem.
Q. 12. Cur aliqua apud Hipp. ac ſapientem videntur eſſe ſuperflua, ac redundare, cum tamen non redundent. 9
Q. 13. Cur ambiguis dictionibus vtatur multoties

toties Hipp. 10
Q. 14. Cur æquiuocis Salomon ſæpè vtatur. eadem.
Q. 15. Cur Hipp. non adhibeat tropos, quibus Sapientes vſi fuere eadem.
Q. 13. Cur vt ſacræ ſententiæ præter vias ſcribebantur, ſic etiam aphoriſmi. 11
Q. 17. Quomodo conueniat Hipp. cum Sapientibus in ratione colligendi ſententias. 12
Q. 18. Quomodo conueniant in ſententiarum numero. eadem.
Q. 19. Cur cum innumeri eſſent aphoriſmi, nō omnes in digniſſimo aphoriſmorum opere collocarit. 13
Q. 20. Quomodo prædictæ ſententiæ, quamuis ex ſe maximam obtineant dignitatem, illis tamen maior accedat ex auctoris nomine. 14
Q. 21. Cur Hipp. vocetur magnus. eadem.
Q. Cur Salomon diuerſimodè ſuis operibus proprium affixit nomen. 14
Q. 23. Quomodo conueniat Hipp. cum Sapientibus in nomine, & cognomento. 15
Q. 24. Quomodo ars medica, quæ in aphoriſ. continetur, non ſecus ac opera ex ſacris ſententijs conflata conferant ad omnes menſis habitus intelligendos. eadem.
Q. 25. Sapientia falſa quænam ſit ex D. Gregorio. 18
Q. 26. Prouerbiorum opus quomodo ſit non modò Ethicum, verùm etiam Theologicū; & quomodo in illo duplicem ſcopum habuerit Sapiens. 19
Q. 27. Quid ſapiens intelligere voluerit per ſcientiam, & intellectum. 21
Q. 28. Quomodo leges medicæ tendant potiùs

tiùs

tiùs ad æquitatem, quàm ad nimiam iuſtitiam. 25
Q.29. Quomodo aphoriſmi poſſint paruulis conferre. ead.
Q.30. Quomodo Medicus vtatur prudentia, quaſi temone nauigij. 26
Q.31. Quæ fuerit potiſſima cauſa, propter quam, Diuinus fuerit appellatus Hip.. 27
Q.32. Quid auctorem impulerit, vt alijs etiam ſententijs vſus fuerit, & quòd ad quemlibet aphoriſmum non vnica contentus fuerit. 28
Q.33. Cur auctor hæc parum elimata ediderit. 29
Q.34. Quomodo, & quatenus auctor perſtringat Medica officia. 30
Q.35. Qui nam ſit Medicus, quem propter neceſſitatem creauit Altiſſimus. 30
Q.36. Cur ars Medica ſit longa. ead.
Q.37. Quodnam ſit ſapientiæ Medicæ optimum fundamentum. 31
Q.38. Vnde veræ ſapientiæ fons, ac origo veniat. ead.
Q.39. Quæ ſcientia ſit Medico maximè neceſſaria. 32
Q.40. Quam vtilitatem præſtet Medico hiſtoriarum præcipuè Medicarum cognitio. 32
Q.41. Quænam ſapientiam neceſſariò conſequantur. 33
Q.42. Quomodo Medicus deuitare debeat auaritiam. 34
Q.43. Qui corporeus ornatus ſit Medico neceſſarius. 35
Q.44. Qui animi ornatus ſit maximè decens Medico. 35
Q.45. Cur deuitandi Medici praui. 36

Q.46.

Q.46.Quomodo Medicus bene ſperare debeat à Deo. 36
Q.47.An deuitare debeat Medicus inuidiam, ac iniurias diſſimulare. 37
Q.48.Quomodo ſe gere debeat in alijs Medicis laudandis, eorumque vitijs tacendis. 38
Q.49 Quomodo ſe gerere debeat in ſuis errorib. confitendis. ead.
Q.50.An lætari debeat de Medici infortunio. eadem.
Q.51.An hilaris, & quæ hilaritas ſit à Medico ſeruanda. 39
Q.52.Quam, & in quibus grauitatem exercere debeat. 39
Q.53.Quid primùm ſit Medico faciendum, cũ arduam aggreditur prouinciam. 42
Q.54.Quæ,præcipua fuerit cauſa,propter quã podagra Aſa Rex mortuus eſt. 43
Q.55.Quam moderationem habere debeat Medicus,cũ morbis vexatos alloquitur.ead.
Q.56.Quomodo ſe gerere debeat,cum medicinam facit Principibus. 44
Q.57.Qui Medici ſint ad conſilium aduocandi,& qui deuitandi. eadem. 48
Q.58.Vt probos aſſequi poſſimus ad conſultationem quid faciendum. 45
Q.59.Quomodo poſſimus Principum iracundias deuitare. 46
Q.60.An Medici ſint aduocãdi ad conſiliũ.47
Q.61.Quæ cautio adhibenda in ipſis contradicendo.ead.
Q.62.Empirici an ſemper ſpernendi. 48
Q.63.Quæ ſagacitas ſit adhibenda, præcipuè in redarguendo Medico improbo, vel parum erudito. 49
Q.64.Quomodo inſuper debeat ſe demonſtrare

ſtrare ſagacem, atque ingenuum. 50
Q 65. Quod artificium ſit ſeruandum in conſultando. ead.
Q 66. Præclara quælibet ars ex quibus præcipuè conſtituatur. 52
Q. 67. Hominis excellentia quę & quanta. ead.
Q. 68. Artis Medicæ finis qui. 53
Q 69. Artis Medicæ neceſſitas vnde colligatur. ead.
Q. 70. Vnde eius præſtantia. 54
Q. 71. Quomodo ſit intelligendum, Medicum non debere diſcedere ab ægrotante. ead.
Q. 72. Quomodo ſanitas ſit medicinæ finis, cũ tamẽ Medicus nõ ſemper illã aſſequatur. 55
Q. 73. Quibus Medicis experimentum ſit minus periculoſum, & iudicium minus difficile. 56
Q 74. Qui Medici ſint honorandi. eadem.
Q. 75 Quid Hip. intelligat per exteriora. 58
Q 76. An medicina ſit neceſſaria. 59
Q. 77. Quæ vitam producant. 60
Q. 78. Quomodo medicina dicatur ars mũdiſſima, ac nobiliſſima, cum tamen Medicus conſpurcet manus, atque perſentiat fœtores. 60
Q. 79. Hipp. inſtitutum in primo aphoriſmo ſectionis primæ quodnam ſit. 61
Q. 80. Cur Hipp. nullum aſſignauerit vitę terminum. 64
Q. 81. Qui vt plurimum ſint vitæ termini. ead.
Q 82. Quæ ſenectus ſit potiſsimum veneranda. eadem.
Q 83. In tãta vitæ breuitate quæ præcipuè ſint Medico perquirenda. eadem.
Q. 84 Quomodo vita, quæ eſt breuis, euadere poſſit minus breuis, & quæ remedia tam ſpiri-

ſpiritualia, quàm corporalia adhibenda. 66
Q.85. Cur ars Medica ſit longa. 68
Q.86. Vt ars minus lõga ſit, quid faciendũ. ead.
Q.87. Cur occaſio ſit præceps. 69
Q.88. Quomodo fiat minus præceps. 70
Q.89. Cur experimẽtum ſit periculoſum. ead.
Q.90. Vt experimentum ſit minus periculoſum, quid faciendum. 71
Q.91. Cur empirici, nullum experimẽtum eſſe periculoſum exiſtiment. eadem.
Q.92. Qui pharmacopoei efficiant experimẽtum magis periculoſum. 72
Q.92. Cur iudicium ſit difficile. ead.
Q.93. Vt euadat minus difficile, quid faciendum. 73
Q.94. Cur Dominus interrogauerit *vis ſanus fieri*. 75
Q.95. Mors quando tuto prædicenda. eadem.
Q.96. Aegrum inobedientem quæ ſequatur pernicies, & obedientem quæ commoda conſequantur. eadem.
Q.97. Qui in diſciplinis erudiendi. 76
Q.98. Cur aliqui ægroti, licet Medicum venerentur, ipſi tamen non obtẽperent. ead.
Q.99. Vt ægri ſuum præſtent officium, quid ſit faciendum. 77
Q.100. Si ęger manifeſtè peccauerit, quid Medico ſit efficiendum. 78
Q.101. Cur aliqui ægrotantes, etiamſi euadant à mortis periculo, nihilominus incidant in recrudeſcentiam. 79
Q.102. Cur Hipp. in primo aphoriſmo dixerit, aſsidentes non autem aſſidens. 79
Q.103. Inter aſſidentes, cur mulieres conſueuerint eſſe maximè proficuę, & quæ ad hoc opus efficiendum ſint magis idoneæ. 80

Q.104. Quando opus ſit Medico aſſiſtente, & qui ad hoc opus ſit idoneus. 81
Q.105. Quid intelligat Hip. per exteriora. 82
Q.106. Cur multoties rectè adminiſtrata præſidia nihil iuuent. eadem.
Q.107. Quæ mala non præueniant à Deo. 84
Q.108. Quid in infirmitate faciendum. 85
Q.109. Cur illi, qui ad ſummum bonitatis attingunt, ſi ad extremum conſtiterint, periclitentur. 66
Q.110. Cur tales ad extremum conſtituti, periculum non dignoſcat. 87
Q.111. Quæ conſequantur pericla ad pauperum ſubſtantiæ defraudationem. 90
Q.112. Dictionem *grauis* vnde depromſerit Hipp. 91
Q.113. Cur victus exquiſitus ſenis ſit periculoſus, ac vnde hoc didicerit Hipp. 93
Q.115. Morbo peracuto quæ reſpondeant animi vitia. 96
Q.116. Dictiones *acutum*, & *molle* vnde fuerint translatæ. 97
Q.117. Maxima vrgēte neceſſitate, quod præſidium adhibendum. eadem.
Q.118. Cur, & quomodo ars Medica ſit coniecturalis. 89
Q.116. Cur acceſsiones aſsimilentur iniquitatibus. 102
Q.120. Quomodo piger cū natura tardè operante conueniat. 102
Q.121. Cur dixit Hip. *ſenes facillimè ieiunium ferunt.* 103
Q.122. Senectus quomodo prorogetur. ead.
Q.123. Per quot dies poſſunt, qui in ętate ſunt conſiſtente, abſque cibo permanere. ead.
Q.134. Pueri ā blāditijs, vel virga tractādi. 124
Q.

Q.125.Cur hyeme, ac vere ſomni ſint longiſsimi. 105

Q.126.Cur Dominus in profliganda febre nō fuerit vſus Medico naturali. 106

Q.127.Iuſtitiæ quot ſint partes, & quomodo in victu exhibendo ſint ſeruandæ. 107

Q.128.Cibis copioſis æſtate, atque autumno ingeſtis quid reſpondeat. 109

Q.129.Cur perfecta ceſſatio morbi fuit appellata iudicium. 111

Q.130.Quibus in caſibus, etſi natura ſit morborum medicatrix, Medicus tamen magis quam illa operatur. 112

Q.131.Cur imperfectus naturæ motus eſt à Medico adiuuandus. 113

Q.132.Quæ ſint minima terræ, ac omnibus ſapientiora. eadem.

Q.133.Cur concoctio fiat præcipuè circa vigorem morbi. 115

Q.134.Quomodo in operationibus Medicis tam corporeis, quàm ad animum attinentibus, ſit adhibenda præmeditatio. 117

Q.135.Quæ ſint malæ vigiliæ, & quos inferant morbos. 123

Q.136.Satietas quomodo producat immodicum ſomnum. 126

Q.137.Quomodo ſit non tantùm de quantitate, ſed de qualitate intelligenda. eadem.

Q.138.Quæ ſpontaneas inducat laſsitudines. 128

Q.129.Cur, quæ lōgo tempore extenuata ſunt corpora, lentè reficere oporteat. 131

Q.140. Cur imputra corpora ex nutritione læſionem recipiant. 134

Q.141.Quæ homini ſint neceſſaria. 134

Q.142.Cur vinum facilius repleat vaſa, quàm alius

aliud quilibet liquor. 135
Q.143. An quæ relinquuntur in morbis recidiuas ſemper pariant. 136
Q.145. Quem præcipiuũ habuerit finem Hipp. docens noctẽ ante acceſſionẽ fieri grauẽ. 137
Q.146. Qui inter excrementorum colores ſint omnibus peiores. 138
Q.147. Cur dum tubercula erumpunt in corpore ſi excrementa fuerint bilioſa, corpus vna ægrotat. 139
Q.148. Ex quibus differat benigna à maligna lepra. 139
Q.149. Fames quomodo pariat ægritudines. 142
Q.150. Animæ cibus præter naturam ingeſtus quos illi pariat morbos. 143
Q.151. Cur quorundam alimentorum veloces fiant excretiones. 145
Q.152. Quomodo quilibet in ſubſtantijs bene acquirendis procedere debeat. ead.
Q.153. In morbis acutis an aliquid circa præſagium dicendum ad bonum, vel ad malũ, & quando, quamuis in acutis, mortem potius, quam vitam præſagire debeamus. 147
Q.154. Quibus indicijs poſſimus magis certam prænunciationem obtinere. 147
Q.155. Cur in præſagijs acutorũ morborũ nulla poſſit haberi omnimoda certitudo. 148
Q.156. Cõtraria quom. cõtrarijs ſint curãd. 150
Q.157. Cur decimus quartus dies ſit acutorum morborum terminus. 152
Q.158. Cur fiat fluxus, ac refluxus maris. 152
Q.159. Cur in diuerſis maribus diuerſi ſint fluxus, ac refluxus. ead.
Q.160. Diebus decretorijs quæ ſit vis. 154
Q.161. Cur dies ſeptima ſit decretoria, atque in illa ſit à quacũq; operatione abſtinendũ. 154

Q.162.

Q.162. Quomodo luna ſit cauſa dierum decretoriorum. 115
Q.163. Cur dixerit Hipp. eſſe quid diuinum in morbis. ead.
Q.164. Cur autumnales quartanæ ſint lõgę. 156
Q.165. Quomodo Hipp. eiſdem vtatur dictionibus, quæ habentur in ſacris literis. 160
Q.166. Quomodo poſſint magni morbi iugulari. 162
Q.167. Cur in principijs morborum, ſi quid videtur mouendum, moueri debet. 163
Q.168. Cur dixerit Hipp. circa principia, ac fines eſſe omnia imbecilliora, circa ſtatum verò fortiora. 164
Q.169. Cur aliqui ex ægritudine bene cibati non proficiant. 166
Q.170. Quomodo debeat quilibet ex ſubſtantijs ſuis fructum ſuſcipere. 168
Q.171. Mente non conſtare quomodo proueniat à praua corporis diſpoſitione, ſiue conſtitutione, & quomodo ex proprijs ſignis dignoſcatur. 169
Q.172. Qui maxime deterreãtur in morbis. 171
Q.173. Cur non aſſueti magis periclitentur. 172
Q.174. Cur nimis accurata, & voluptuoſa viuendi norma ſit periculoſa. 173
Q.175. Cur in quouis morbo partes ad imum ventrem attinentes craſſitudinẽ habere, quã eſſe multum extenuatas, melius ſit. 173
Q.176. De qua craſſitudine ſit intelligendus aphoriſmus. ead.
Q.177. Cur illi, qui ſunt prauo tam corporis, quàm animi alimento aſſueti, reſpuant medicamentum. 174
Q.178. Cur non detur abſoluta ſalubritas tam in corpore, quàm in animo. ead.

Q. 179. Cur illi, qui bene ſe habent, tam corpore, quã animo nõ indigeant medicatione. 175
Q. 180. Cur nimia ſeueritas ſit deuitanda. 126
Q. 181. Quot, & quæ ſint iuſtitiæ partes. 176
Q. 182. Aequitas quid ſit. 177
Q. 183. Cur dixerit Hipp. quòd morbi ſenibus contingentes, ipſos comitētur magna ex parte vſque ad mortem. 178
Q. 184. Cur tam corporis, quam animi morbi longi in valde ſenibus curationem non admittant. 179
Q. 185. Cur dixerit Hipp. *in val de ſenibus*.
Q. 186. Mors repentina vnde proueniat.
Q. 187. Cur aliqui aliquando in mortem incidat repentinam animi, atque corporis. 182
Q. 188. Cur apoplexiam debilem ſoluere non ſit facile. 183
Q. 189. Quomodo ſola cauſa externa poſſit inducere morbum maximum. ead.
Q. 190. Qui nam poſſint à maximis corporis, atque animi morbis liberari, & qui non. 184
Q. 191. Qui diuites poſſint iuſtificari, & qui non. 184
Q. 192. Illis, qui à natura ſunt admodum craſſi atq; gracilibus quomodo proportione reſpōdeant diuites, & pauperes. 185
Q. 193. Vtrum ſit melius deflectere ad diuitias, quàm ad paupertatem. 186
Q. 194. Qui animi morbus epilepſiæ proportione reſpondeat. 187
Q. 195. Quomodo poſſit Dęmon melãcholicos agitare. ead.
Q. 196. Antiqui magi qui ex Hipp. 188
Q. 197. Quom. nõ oẽs dolores exiſtãt mali. 190
Q. 198. Quam laſſitudinem auferat quies. 191
Q. 199. Cur mala cõſueta ſint min⁹ moleſta. 193

Q.200. Cur operāti ſecundum rationem, aliquādo non ſuccedat ſecundum rationem. 195
Q.201. Cur ſenes vt plurimum deterius degāt quàm iuuenes. 197
Q.202. Cur dixit Hipp. quòd aluus ſenes centibus magna ex parte exiccatur. ead.
Q.203. Cur magnitudo corporis ſit iuuentæ neque indecens, neque illiberalis. 198
Q.204. Cur Hipp. nullū cōſcripſerit aphoriſmū ad phyſiognomiam attinentem. 199
Q.205. Cur Hipp. dicēdo quod mutationes tēporum pariunt morbos, adhibuerit verbum pariunt. 201
Q.206. Cur Hipp. in tertia aph. ſect. aſtrorum ortus, atq; occaſus prætermiſerit. 202
Q.207. Cur naturarum illæ quidē ad hyemem, illæ verò ad æſtatem melius ſe habent. 203
Q.208. Quomodo futura præuidentes imminētia mala præcauere poſſimus. 204
Q.209. Cur ventus auſtrinus ſit calidus, ac humidus, aquilonaris verò frigidus, & ſiccus pag. 206. & 216.
Q.210. Cur quando æſtas eſt veri ſimilis, ſudores in febribus expectare oportet. 207
Q.211. Cur talem coſcripſerit Hipp. aphor. ead.
Q.212. Quomodo tempeſtiuè tempeſtiua reddātur, & intempeſtiuè intempeſtiua. 209
Q.213. Quomodo nubes ſpargant lumen. 211
Q.214. Cur autumnus ſit exitialis, ver autem ſit ſaluberrimum. 212
Q.215. Verè cur omnia pinguiora. ead.
Q.216. Cur autumnus ſit tabidis malus. 213
Q.217. Per tabidos qui nā ſint intelligendi. ead.
Q.218. Cur Hipp. in tertia ſectione de temporū mutationibus multos conſcripſerit aphoriſmos. 214

Q.219. Quæ ſint ex ſacris ſigna ſerenitatis, ac tempeſtatis. 216
Q.220. Quibus flagellis vindictam ſuſcipiat Deus commiſſorum ſcelerum. 216
Q.221. Quibus proſint, quibuſq; noceāt ſiccitates. 219
Q.222. Cur de conſtitutione nebuloſa ne verbū quidem fecerit Hipp. 220
Q.223. Nubes caliginoſa quid ex Ariſtot. ſit. pag. ead.
Q.224. Quomodo aquilonia conſtitutio maximam habeat exiccandi vim. 224
Q.225. Cur de conſtitutione grandinoſa ne verbum quidem fecerit Hipp. ead.
Q.226. Quæ ſunt æſtates temperatæ, ac quæ intemperatæ. 225
Q.227. Aetates temperatæ à quibus tēporibus conſeruetur, ac intemperatæ à quibus corrigantur. 206
Q.228. Cur dixerit Hipp. quod aliqui morbi in quibuſdam temporibus fiunt, & excitantur. 226
Q.229. Cum ver ſit ſaluberrimum, quomodo tunc multi excitentur morbi 227. & 228.
Q.230. Sanguis quomodo à rebus moueatur externis. ead.
Q.231. Cur Hipp. in recenſendis morbis verè contingentibus furores primo loco propoſuerit. 228
Q.232. Cur autumno multi contingant morbi pernicioſi. 230
Q.233. Cur hyeme vigeant morbi ab Hipp. in aph. deſcripti. 231
Q.234. Cur etiam tunc plurima excitentur animi vitia. ead.
Q.225. Cur Hippocr. in enumerandis nuper natorum

torum morbis talem ſequutus ſit ordiné. 231
Q.236. Pauores in pueris quos affectus valeant producere.ead.
Q.237. An faſcinatio ab alicuius valido aſpectu prouenire poſſit. 233
Q.238. Et ſi proueniat ex aſpectu, quomodo fiat. 234
Q.239. Aetas puerilis cur in non paucos illabatur animi morbos. 235
Q.240. Ne in talia incidant vitia, quid faciendum.ead.
Q.241. Ex quibus cognoſcatur an puer futurus ſit bonus. 236
Q.242. Cur aliqui morbi non terminentur pueris in pubertate. 238
Q.243. Cur dixerit Hippoc. quod aliquæ paſſiones iudicantur puerulis in quadraginta diebus, nullam verò fecerit mentionem de die ſeptimo, decimo quarto, & vigeſimo. ibid.
Q.244. Cur adoleſcentibus lethales contingant morbi. 239
Q.245. Tabitudo vnde prouenire conſueuerit. pag. 240
Q.246. Quatenus ſit gaudendũ in iuuentute. 241
Q.247. Qua ætate accidant morbi ratione potius ipſius ætatis, quam commiſſorum errorum. 242
Q.248. Quomodo in ſenectute quælibet corporis partes paulatim ad interitum ducantur. eadem.
Q.249. Cur non poſſit per alimenta optimi ſucci reparari humidũ primogenium, quod quotidie deperditur. 244
Q.250. Cur ignis, dummodo non deficiat alimentum, ſemper ſeruetur, quod tamen homini non contingit. 246

Q.251. Mors quibus bona, ac quibus mala. 247
Q.252. Cur in medicationibus ſint tantùm imitandi boni naturæ motus. 249
Q.253. Quomodo aliquando intempeſtiuè intempeſtiua reddantur. 250
Q.254. Cur facilius excitetur vomitus in æſtate, quam in alijs anni temporibus. 251
Q.255. Ad vomitum facile excitandum quæ idonea. ead.
Q.256. Cur tabidi non ſint per ſuperiora purgandi. 253
Q.257. An Hpp. fuerit ſectæ rationalis auctor. 254.
Q.258. Vrgenti neceſſitati cur procaſtinatio ſit mala. ead.
Q.259. Cur aliqua ſymptomata curationem nō admittant. 255
Q.260. Cur ad tormina, ac lumborum dolores qui nullo pacto poſſint ſedari, ſequatur ſiccus hydrops. 256
Q.261. Cur pituita facilius detrudatur per inferna, quàm per ſuperna. ead.
Q.262. Ad fraternam correctionem quod tempus eligendum. ead.
Q.263. Ante expurgationem corporis, atque animi quid faciendum. 258
Q.264. Quę vtilitates vomitū conſequātur. 259
Q.265. Sanitas carnium vnde proueniat. 260
Q.266. Tenebroſæ vertiginis cauſæ quæ? 261
Q.267. Eidē quomodo ſtultitia ſit analoga. ead.
Q.268. Cur doloribus ſupra ſeptum tranſuerſum magis conueniat purgatio per ſuperiora. 262
Q.269. Cur in ſufficiente expurgatione excitetur ſitis. ead.
Q.270. Deiectiones quæ peſſimæ? 264

Q.271.

Q.271. Cur humor niger ſponte exiens ſit peſſimum, ſi verò medicamento educatur, melius. 265
Q.272. Atrębili ſupra exeunti quomodo reſpõdeat excandeſcentia. ead.
Q.273. Cur dyſenteria ab atrabile incipiens ſit lethalis. 267
Q.274. Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.275. Cur ſanguis ſupra erumpens ſit malum. pag. 268.
Q.276. Cur in diuturna dyſenteria ſi veluti carunculæ exeant, ſit lethale. ead.
Q.277. Cur nimius ſanguinis fluxus ſit diarrhęę prænuntius. 269
Q.278. Cur bilioſæ deiectiones ſuperueniente ſurditate ceſſent, & è contra. 270
Q.279. Quo modo alicuius partis dignitatem, ac nobilitatem indagare poſſimus. ead.
Q.280. Cur dies ſexta vocetur tyrannica. 271
Q. 81. Qui nam illi aſſimilentur. ead.
Q.282. Cur in articulis contingant abſceſſus. pag. 272. & 286.
Q.283. Quomodo Sirachius ex actionibus deprauatis animum male affectum dignouerit, pag. 273.
Q.284. Cur conualeſcentibus fiant abſceſſus in illis partibus, quæ laborauerint. 274
Q.285. Qui animi morbi illis aſſimilentur. ead.
Q.286. Cur ſi aliqua pars ante morbum laborauerit, hìc morbus firmatur. ead.
Q.287. Cur à febre habito, tumore nõ exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repente ſuperueniẽs ſit lethalis. 275
Q.288. Qui animi morbus illi reſpondeat. ead.
Q.289. Lingua quomodo bonorum, & malorum cauſa. 276

Q.290. Cur ſudores, qui profluunt diebus imparibus ſint boni, & illi, qui diebus paribus, ſint mali. ead.

Q.291. Iuditia morborum à quibus pendeant. eadem.

Q.292. Cur dicatur decretorius non ſolùm dies vigeſimus, ſed etiam vigeſimus primus. 278

Q.293. Frigidi ſudores cur cum acuta febre mortem, cum mitiori morbi longitudinem denuntient. 279

Q.294. Qui animi morbi illis reſpondeant. ead.

Q.295. Cur mutationes calidi in frigidum, & frigidi in calidum ſint morboſæ in microcoſmo; cum tamen in macrocoſmo ſint ſalutares. 281

Q.296. Cur ſudor ſemper fluens ſit ſymptomaticus. 284

Q.297. Febres continuæ ex qua nam materia progignantur. 285

Q.298. Qui animi morbi illis aſſimilentur. ead.

Q.299. Quæ nam ſint præcipue arthritidis cauſæ. 287

Q.300. Quomodo poſſimus illam deuitare, eadem.

Q.301. Cur etiam excreationes liuidæ, ſi bene exeunt, ſint bonæ. 289

Q.302. Cura, quam ob rem ſic appelletur. ead.

Q.303. Maxima faciei mutatio à qua cauſa proueniat. 291

Q.304. Cur in febre non intermittente difficultas ſpirandi, ac delirium ſit lethale. 292

Q.305. Cur lacrymæ ſint meliores riſu. 293

Q.306. Lacrymæ non ſpontaneæ cur malæ. pag. 294.

Q.307. Cur ſiccæ tuſſes in febribus ardentibus non permittant ægrotantem ſitire. 295

Q.308.

Q.308. Cur febres omnes ex bubone ſint malæ præter diarias. 296
Q.309. Cur ſudor ſuperueniens, febre non deficiente, ſit malus. ead.
Q.310. Quomodo vtilitas ex inimicis capienda. 297
Q.311. Quomodo quod ſua natura eſt malum, alteri prodeſſe poſſit. ead.
Q.312. De qua febre intelligat Hippoc. quando dicit, quod febris, à conuulſione liberat. pag. eadem.
Q.313. In quo conueniat ira cum febre. 298
Q.314. Cur tertiana exquiſita ſeptem circuitibus terminetur. ead.
Q.315. Interpolati animi morbi quomodo illis aſſimilentur. 299
Q.316. Obſurdeſcentia vnde proueniat. 299
Q.317. Quis animi morbus illi ſit analogus.
Q.318. Cur febris deſinens diebus paribus ſoleat recidiuare. 300
Q.319. Cur morbus regius ante ſeptimum febri ſuperueniens ſit malus. ead.
Q.320. Rigor quomodo prænunciet ſolutionẽ febris, ac quomodo mortem. 301
Q.321. Icteritia quando mala, & quando non mala. 302
Q.322. Vtrique qui animi morbi aſſimilentur. eadem.
Q.323. Aeſtui circa ventriculum, & cordis morſui qui animi affectus reſpondeat. pag. 303.
Q.324. In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes cur ſint mali. ead.
Q.325. Qui animi morbi illis reſpondeant. 304

Q.326.In febribus ex ſomnis timores cur mali. eadem.
Q.327.Cur dixerit Hip.in febribus ex ſomnis timores,vel conuulſiones,malum. 305
Q.328.Cur in febribus ſpiritus offendens ſit malum. 307
Q.329.Vrinæ perturbatæ quales iumentorũ vnde proueniant. 309
Q.330.Optima iudicatio, quæ.ead.
Q.331.Dei miſericordia quomodo illi ſit analoga. ead.
Q.332.Cur ruinæ albæ, & perſpicuæ ſint malæ. 311
Q.333.Qui animi morbus illis reſpondeat. ead.
Q.334.Iliuorum ſuſpenſio, & lumborum dolor ex quibus cauſis prouenire conſueuerint. 313
Q.335.Quomodo abſceſſum futurum ad articulos præcauere poſſimus.ead.
Q.336.Cur mictus ſanguinis, aut puris diuturnum renum,aut veſicæ vitium indicent. 314
Q.337.Animi ægritudines quibus ſignis dignoſcantur. ead.
Q.338.Cur nihil,etiam minimum, ſit omittendum. 315
Q.339.Draco quomodo à Daniele fuerit interfectus. 316
Q.340.Quomodo ſit cuiuſuis hominis natura indaganda.ead.
Q.341.Spontaneus ſanguinis mictus quomodo ab animi, & corporis vitio prouenire poſſit. 317
Q.342.Veſicæ calculo quis morbus ſit analogus.ead.
Q.343.Quomodo per ſigna communia, ac per ſigna propria partem affectam cognoſcere valeamus. 318
Q.344.

Q.344.Ex odore quomodo dignoſcantur affectus corporis,atque animi. eadem.
Q.345.Cur vrina plurima noctu facta minimam protendat deiectionem. 320
Q.346.Cur conuulſio ex hellebero ſit lethalis. 321
Q.347.Cõuulſio, & ſingultus ex inanitione quibus de cauſis contingat. 322
Q.348.Cur ſanguinis comeſtio in libris ſacris fuerit interdicta. 323
Q.349.Quomodo ſanguis *brutorum anima* appellari poſſit.ead.
Q.350.Cur ex ſuperflua purgatione ſingultus, aut conuulſio ſint mala. 324
Q.351.Superfluæ purgationi quomodo reſpondeat diuitiarum perpenſio.ead.
Q.352.Vnde dignouerit Hipp.vino ineſſe facultatem non modo narcoticam, verum etiam venenatam. 326
Q.353.Diſtentio neruorum vnde proueniat.327
Q.354.Cur morbus comitialis, ſi nullam mutationem ante pubertatem ſuſcipiat, ſit incurabilis. 328
Q.355.Cur morbus comitialis à multis veteribus vocetur lunaticus.ead.
Q.356.Cur Hip.tale nome illi non tribuerit.329
Q.357.Cur morbo laterali laborantes ſi quatuordecim diebus non repurgentur, ad ſuppurationem vertantur. 330
Q.358.Cur iuuenes ſint maximè tabitudini obnoxij. 331
Q.359.Cur illorum, qui ab angina liberantur, alij ſeptem diebus pereant, alij hos effugientes ſuppurentur. 332
Q.360.Prædicto affectui, qui animi morbus ſit analogus.ead.

Q.361. Cur tabidorum ſputum iniectum carbonibus graueoleat. 333
Q.362. Cur defluuium capillorum in tabidis ſit lethale. 334
Q.363. Cur alui profluuium tabidis ſuperueniés lethale. 335
Q.364. Cur ſpumoſi ſanguinis eductio, ſit ex pulmone. 336
Q.365. Cur empyema ſi in quadraginta diebus non repurgetur, in nabem tranſeat. 337
Q.366. Calidum immodicum quomodo progignat animi defectum. 338
Q.367. Ad illum quod nam ſit remedium præſentaneum. 339
Q.368. Cur frigidum immodicum ſit præcipuè neruoſis partibus inimicum. ead.
Q.369. Quæ corporis partes refrigeratæ ſint calefacienda. 341
Q.370. Cur frigidũ ſit vlceribus mordax, atque alia huiuſmodi inducat ſymptomata. 343
Q.371. Cur iuuenes ſi corripiantur diſtentione neruorum æſtate media, liberentur aquæ frigidæ perfuſione. 344
Q.372. Calida medicamenta quomodo ſint pluribus vlceribus amica. 345
Q.373. Vinum, & oleum quomodo ſint vlceribus proficua. 346
Q.374. Quodnam calidum ſit naturę amicũ. ead.
Q.375. Qui ſint calores non boni. 347
Q.376. Qui amici illis proportione reſpõdeãt. ea.
Q.377. Quibus affectibus frigidum ſit vtile. 348
Q.378. Quibus affectibus maximum, ac præſentaneum afferat auxilium aqua frigida. 349
Q.379. Naamã Syrius, quomodo mũdatus fuerit à le-

à lepra. 350
Q.380. Cur balneum totius corporis fuerit prętermiſſum ab Hippocr. eadem.
Q.381. Cur ſomnus ſitis ſit medella. 352
Q.382. Cur ſuffitus aromatum muliebria ducat. 353
Q.383. Cur mulierem vtero gerentem capi ab aliquo morbo acuto ſit lethale. 354
Q.384. Salomonis animæ, atque corporis interitus vnde prouenerit. 355
Q.385. Cur mulieri ſanguinem euomenti menſtruis erumpentibus ſolutio. 356
Q.386. Cur menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens bonum. 357
Q.387. Cur vtero gerenti ſi aluus plurimum profluat, ſit periculum, ne abortiat. 358
Q.388. Cur ſternutatio in vterinis moleſtijs ſit vtilis. ead.
Q.389. Vteri cõſenſus cum variis corporis partibus vnde proueniat. ead.
Q.390. Cur menſes decolores, nec per idem tempus ſemper venientes expurgationem expoſcant. 359
Q.391. Quomodo Hipp. admirandi opificis ſapientiam dignouerit. 360
Q.392. Quomodo virgo lac habere poſſit. pa. 362
Q.393. Quomodo calumniæ aduerſus virgines illatæ auerti poſſint. 363
Q.394. Quomodo minima cauſa maximum producat effectum. ead.
Q.395. Quo indicio cognoſcere poſſimus an mulier conceperit, necne. 364
Q.396. Quomodo ex colore dignoſcere poſſimus an fœtus ſit maſculus, vel fœmina, 366

Q.397.Cur eryſipelas in vtero grauidę ſit lethalis. eadem.
Q.398.Abortui,atque ipſi etiam partui, quæ cogitationes proportione reſpondeant. 367
Q.399.Cur,quę præter naturam craſſæ ſunt non concipiant. 368
Q.400.Nimiæ craſſitiei præter naturam quæ animi vitia porportione reſpondeant. 369
Q.401.Cur mares potiùs in dextris, fœminæ verò potiùs in ſiniſtris progignantur. 372
Q.402.Cur Hipp.nullam fecerit mentionem de imaginatione, cauſa ad progignendum maſculum, aut fœminam. 372
Q.403.Quomodo vis cogitans in brutis validior ſit quàm in homine. 373
Q.404.Vt ſecundæ procidãt,quid faciendũ. 374
Q.405.Cur mulieri vtero gerenti ſi lac multum, e mammis efluat fętũ imbecillẽ ſignificet. 376
Q.406.Ad fętus corruptionem quod malũ ſubſequatur præter mammarũ extenuationẽ. 376
Q.407.Cur durities præter naturam tam corporis,quàm animi ſit mala. 377. & 393
Q.408.Affectus tã corporis, quã animi,qui fiunt ſine cauſa manifeſta,cur periculoſi. 378
Q.409.Cur mulier inter reliquas animantiũ fœminas cum labore pariat. 378
Q.410.Cur Hipp.potius conſtituerit nonũ mentem partus terminum, quàm decimum, cum tamen poſſit etiam eſſe decimus. ead.
Q.41.Quæ conuulſio ſit omnium peſſima. 380
Q.412.Quod animi vitium illi ſit analogũ. ead.
Q.413.Corporis, atque animi excretiones, quæ malæ. 381
Q.415.Qui nam ſit legitimus menſtruorum terminus. ead.
Q.416.Quom.non ſed primariò, ſecundariò fiat

lapſus

lapſus in multos tã animi, quã corporis. 382
Q.417.Quo periculo ſe exponant, qui vxorem ducunt. 383
Q.418.Cur fętus ſit morboſus ſi mulieri vtero gerenti purgationes eant. 384
Q.419.Quæ ſint vtero gerētię ſigna tutiora.385
Q.420.Vterus vt ſit aptus ad conceptioné quam temperiem habere debeat. 386
Q.421.Cur Rachel aſſumpto pomo Mandragoræ conceperit. 387
Q.422.Liberorum procreatio quãti momẽti.389
Q.423.Præcipua ſterilitatis cauſa in viris, quænam ſit.ead.
Q.424.Cur Hip. de lacte longiſſimum confecerit aphoriſmum. 390
Q.425.Cur in vlceribus tumorem non apparere ſit malum. 392
Q.426.Quis animi morbus illis proportione reſpondeat.ead.
Q.427.Cur iuuenis non ſit bonus auditor moralis diſciplinæ. 393
Q.428.Quomodo fiat reuulſio cauſæ morboſæ tam corporis,quàm animi. 394
Q.429.Cur rigores incipiant mulieribus magis ex lumbis, & per dorſum. 395
Q.430.Quomodo aliquis poſſit bonum facere, non tamen bene facere. 396
Q.431.Quomodo mortis modum dignoſcere poſſimus.ead.
Q.432.Icteritia, atq; flatulentia à quibus cauſis oriantur. 398
Q.433.Alimentum tam corporis, quàm animi cur non retineatur. 399
Q.434.Cur illi, quibus genitura eſt humidior, minus integra ſanitate fruantur. 400
Q.435.Cur in longis difficultatibus inteſtinorũ

inediæ ex faſtidio ſint malæ. 401
Q.436.Prauæ conuerſationes cur ſint deuitandæ. 402
Q.437.Cur vlcera circumglabra eorum indicent malignitatem. 403
Q.438.Ferinum apud Hip. ac Gal. quid ſignificet.ead.
Q.439.Cur renum atque veſicæ vitia in ſenibus difficulter ſanentur. 405
Q.440.Cur dolores, ac tumores ventris ſublimes ſint leuiores. 406
Q.441.Cur in pernicioſiſſimis corporis atq; animi morbis non ſit deſperandum.ead.
Q.442.Cur latę puſtulę nō admodū pruriāt.407
Q.443.Cur humilitas in ſapiētia ſit dānāda. ead.
Q.444.Dolores tam animę, quàm corporis quomodo incantationibus auferuntur. 409
Q.445.Quō poſſimus ab atrabile preſeruari. 410
Q.446.Quæ nam vini quantitas ſit vtilis atrabile vexatis.ead.
Q.447.Muſica quomodo ſit atrębilis medella.411
Q.448.Quomodo Dæmones vtantur humore atrabiliari ad vexanda corpora. 411
Q.449.Cauſæ morboſæ ſi non excernantur tā ab animo,quā à corpore,quę mala cōtingāt.413.
Q.450.Cur à ſingultu habito ſternutatio ſuperueniens liberet. 414
Q.451.Cur ab aqua īter cutē habito ſi aquaè venis in ventrē defluxerit,ſoluatur morbus.ead.
Q.452.Cur à longo alui profluuio habito ſpōtaneus vomitus ſuperueniēs morbū ſoluat.415
Q.453.Cur à morbo laterali,vel pulmonia habito alui profluuium aduenieus, ſit malum. ead.
Q.454.Alui profluuio, quod Lippienti ſuperuenerit,quomodo aſsimiletur eleemoſyna à prudenti viro largita. 417

Q.455.

Q.455.Amici quomodo partib. ſpermaticis humani corporis ſint analogi. 419
Q.456.Cur ſanguis ſi præter naturam in ventrem effundatur, neceſſe ſit vt ſuppuretur. 421
Q.457.Circulationẽ aquarũ in Macrocoſmo quo indicauerit Plato,& vnde illam didicerit.422
Q.458.Cur venæ ſectio ſoluat ruptiones ex dorſo ad cubitum. 424
Q.459.Quæ mẹſtitia etiam bilem ſignificet.ead.
Q.460.Timor, qui pendet tam ex morbo corporis,quàm animi,cur ſemper malus. 425
Q.461.Signa imminentis triſtitiæ quæ.ead.
Q.462.Eius repellendæ modus qui? 426
Q.463.Quæ potiſsimùm melancholiam inducant.ead.
Q.464.Timorum,qui boni,& qui mali. 427
Q.465.Quomodo timor, atque mẹſtitia ſint res præter naturam. ead.
Q.466.Materiam morbõſam tam in corpore, quàm in animo contentam, quomodo extra prodire ſit bonum. 428
Q.467.Cur qui in febribus ardentibus tremores fiunt,delirio ſoluantur. 429
Q.468.Febris ardens quomodo generetur. 430
Q.469.Quibus præſidijs poſsimus ab illa præſeruari. 431
Q.470.Nimia excretio etiam praui humoris cur lethalis.ead.
Q.471.Quæ noxæ proueniant ex immodica, & intẽpeſtiua venere,præcipuè cũ meretrice.432
Q.472.Moderatus veneris vſus quo vtilis.ead.
Q.473.Quę ſint inſaturabilia. 433
Q.474.Qui eunuchi,nõ ſint concupiſcientia deſtituti. 434
Q.475.Cur mulieres podagra non laborent niſi menſtrua defecerint.ead.

alius ... rum
Q.143. ... 43
uas ... mentes
Q.145. ...
doc ... sit con
Q.146 ... 43
om ... capit-
Q.147 ...
por ... boni. e
vn ... valde
Q.148 ...
lep ... proueniat. 4
Q.14 ... magnæ varies
Q.15 ...
qu ... ex capiss
Q.15 ... 44
tia ...
Q.1 ... missa
ac ... missa
Q.1 ...
g ...
q ...
Q.1 ... melius
p ... 44
Q. ... mortem nec-
p ... 444
Q. ...
Q. ... infantia-
Q. ... calidum
Q ... 445
... tempore
Q. ... 445
Q ... ene-
448
... 449
Q.156.

Q.496. Cur in vlceribus annuis neceſſarium ſit, os abſcedere. ead.
Q.497. Ne vlcera inueterentur, quod præſidium adhibendum. 450
Q.498. Cur illi, qui ex aſthmate gibbi fiunt, ante pubertatem moriuntur. 451
Q.499. Q[illegible] animi morbi g[illegible]bboſitati ex aſthmate ante pubertatem aſſimilentur. 452
Q.500. Q[illegible] tẽpore ſit purgandum, ac phlebotomandum. ead.
Q.501. Dyſſenteria qũo poſsit eſſe ſalutaris. 453
Q.502. Q[illegible] ex inimicis ſit vtilitas capienda. 454
Q.503. Cur quibus præciditur cerebrum, ſuperueniat febris, ac bilis vomitus. 455
Q.504. Quomodo caput læſum reliquas partes in conſenſu trahat. 456
Q.505. Oculi quomodo præbeãt iudicium ægritudinis tam corporis, quàm animi. 467
Q.506. Intellectus cur vocetur oculus aĩæ. 468.
Q.507. Inſipientia quib. dignoſcatur ſignis. 469
Q.508. In acutis paſſionibus, quæ ſuſpiria ſint mala. 470
Q.509. Cur dolores podagrici vere, ac autumno magna ex parte excitentur. ead.
Q.510. Cur in morbis melancholicis cum periculoſo decubitu ſit timẽda vel apoplexia, vel conuulſio, vel furor, vel cæcitas. 471
Q.511. An dignoſcere poſsimus per quam viam ſpargatur lumen. 472
Q.512. Quomodo oculorum cæcitas mundi cæcitati ſit analoga. ead.
Q.513. Cur in ætate, in qua laguet calor innatus, cõtingãt apoplexię, nec non animi morbi. 473
Q.514. Luxatio articulorum, atque luxatio puerorum à quibus cauſis proueniant. 474
Q.515. Ignis qũo ſit claudicationi adæquatum reme-

Q.476.Cur puer podagra non laboret ante vſum venereorum. 435
Q 477.Quomodo præſeruari poſsint iuuenes à podagra. ead.
Q 478.Quomodo vni non ſolum vnum ſit contrarium, ſed etiam duo. 437
Q 479.Cur balbi alui profluuio maximè capiantur. ead.
Q 480.Alui profluuium quomodo ſit bonũ. 438
Q 481.Cur qui acidum eructant,nõ valde morbo laterali corripiantur. ead.
Q.482. Caluitiũ ex quibus cauſis proueniat. 439
Q.483.Cur illis, qui calui ſunt, magnæ varices non fiant. ead.
Q.484.Humores corrupti quomodo ex capitis coloribus dignoſci poſſint. 440
Q 485.Quo qui sũt calui, rurſus fiãt capillati.ea.
Q.486.Quõ ex aqua inter cutẽ oriatur tuſsis.441
Q 487.Cur aqua inter cutem laboranti tuſsis ſuperueniens ſit malum. ead.
Q.488.Eleemoſynæ quomodo proportione reſpondeat venæ ſectio. ead.
Q.489.Cur occultos cancros non curare melius ſit. 442
Q 490.Quæ conuulſio facilè curationem recipiat. 444
Q.491.Singultus quid.
Q 492.Cur dolorem circa ilium ſine inflammatione ſoluat ſuperueniens febris.ead.
Q.493.Quomodo poſsimus innatum calidum fouere, & ſuſcitare. 445
Q.493.Quas ob cauſas ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit. 445
Q.494.Quæ mala ſupra mala neceſſario eueniunt. 448
Q.495.Morbus quomodo ſit morbi medela. 449
Q.496.

Q.496.Cur in vlceribus annuis neceſſarium ſit, os abſcedere.ead.
Q.497.Ne vlcera inueterentur,quod præſidium adhibendum. 450
Q.498.Cur illi, qui ex aſthmate gibbi fiunt, ante pubertatem moriuntur. 451
Q.499.Qui animi morbi gibboſitati ex aſthmate ante pubertatem aſſimilentur. 452
Q.500.Quo tépore ſit purgandum, ac phlebotomandum.ead.
Q.501.Dyſſenteria quó poſsit eſſe ſalutaris.453
Q.502.Quo ex inimicis ſit vtilitas capienda. 454
Q.503.Cur quibus præciditur cerebrum, ſuperueniat febris,ac bilis vomitus, 455
Q.504.Quomodo caput læſum reliquas partes in conſenſu trahat. 456
Q.505.Oculi quomodo præbeãt iudicium ægritudinis tam corporis,quàm animi. 467
Q.506.Intellectus cur vocetur oculus aĩæ.468.
Q.507.Inſipientia quib.dignoſcatur ſignis. 469
Q.508.In acutis paſsionibus, quæ ſuſpiria ſint mala. 470
Q.509.Cur dolores podagrici vere,ac autumno magna ex parte excitentur. ead.
Q.510.Cur in morbis melancholicis cum periculoſo decubitu ſit timéda vel apoplexia,vel conuulſio, vel furor,vel cæcitas. 471
Q.511.An dignoſcere poſsimus per quam viam ſpargatur lumen. 472
Q.512.Quomodo oculorum cæcitas mundi cæcitati ſit analoga. ead.
Q.513.Cur in ætate,in qua laguet calor innatus, cõtingãt apoplexię,nec non animi morbi.473
Q.514.Luxatio articulorum,atque luxatio puerorum à quibus cauſis proueniant. 474
Q.515.Ignis quõ ſit claudicationi adæquatum reme-

Q^e mediũ, & qũo corda probet Dominus.ead.
.516.Cur frigus partium extremarum in morbis acutis ſit malum. 476
Q.517.Caro liuida quomodo mala. 477
Q.518.Color liuidus quomodo tranferatur ad animi vitium. ead.
Q.519.Cur à ſudore horror non bonum. 478
Q.520.Furor quàm malus ſit affectus. ead.
Q.521.Canina melancholia qnid?ead.
Q.522.Nabuchodonoſor quomodo transformatus fuerit in belluam. 479
Q.523.Quomodo illius cor factum fuerit belluinum.ead.
Q.524.Furor cur ſit morbus horrendus nõ modo ratione ægri,ſed ratione adſtantiam. 480
Q.525.Furori qui animi morbi ſint affines.ead.
Q.526.Quomodo lycantropia poſſit à Dæmone excitari.ead.
Q.527.Corporei aliměti faſtidio qũo propotione reſpondeat reſpuere animi alimentum. 481
Q.528.Quæ deſipientia ſequatur multam potationem. 482
Q.529.Quomodo deſipientia ex oculis dignoſcatur.ead.
Q.530.Cur à tuberculi intus raptione fiat exolutio,vomitio, & animi defectio.ead.
Q.531.Deſipientia quomodo fiat ſanguinis profuſione,& efficiat ſanguinis profuſionem. 483
Q.532.Quomodo ab illa fiat præſeruatio.ead.
Q.533.Verus voluulus quis ſit affectus, & qui animi morbi illi reſpondeant. 484
Q.534.Quomodo à morbo laterali fiat pulmonum inflammatio.ead.
Q.535.Qui animi morbus illi reſpondeat. ead.
Q.536.Quomodo pulmonis inflammatio degeneret in phrenitidem. 485

Q.537.

Q.537.Quod animi vitium illi ſit analogum.ead.
Q.538.Cur in æſtibus fortibus conuulſio,aut detentio ſit malum. 486
Q.539.Qui animi æſtus æſtui corporis ſit analogus. ead.
Q.540.Obſtupeſcentiæ à capitis ictu prouenienti qui animi morbus reſpondeat.ead.
Q.541.Cur à puris ſputo proueniat phthiſis. 487
Q.542.Quomodo ſit malum vt ſignum,& vt cauſa.ead.
Q.543.Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.544.Aphoriſmus quid? 488
Q.545.Quomodo aphoriſmos conficiendi modum didicerit Hip.à Sap.& Cócionatore.ead.
Q.546.Cur in vigilia conuulſio, vel deſipientia malum. 489
Q.547.Deſipientiæ cui animi morbus ſit analogus.ead.
Q.548.Cur inuidia ſit peſſimus animi morb.490
Q.549.Cur ab eryſipelate putredo. ead.
Q.550.Cur ſanguinis profluuium à forti pulſu in vlceribus proueniat. 491
Q.551.Cur à ventris dolore diuturno fiat ſuppuratio. 492
Q.552.Cur à deiectione ſincera difficultas inteſtinorum malum.ead.
Q.553.Cur in oſſis præciſione ſit deſipientia, ſi in vacuum appræhenderit. 493
Q.554.Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.555.Quomodoab illo poſſimus preſeruari.ea.
Q.556.Cur in forti dolore ventris, partium extremarum frigiditas ſit malum. 494
Q.557.Cur tenſio ſi vtero gerenti ſuperuenerit, facit abortum. 495
Q.558.Quis animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.559.Cur illi, qui alba pituita detinétur, ſi forti

ti ventris fluxu detineantur, à morbo liberantur. 496
Q.560.Cur illi, quib. in alui profluuijs excremẽta ſpumoſa ſunt ex capite pituita defluat. ead.
Q.561.Cur quibuſcunque febricitantibus fiunt ſedimina farinacea, longam ægritudinem ſignificent. 497
Q.562.Cur illi, quibus ſedimina bilioſa ſupra tenuia, acutum morbum ſignificent. ead.
Q.563.Cur quibuſcunque vrinæ ſunt diſtantes, his turbatio fortis fit in corpore. 498
Q.564.Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.565.Cur bullæ in vrinis ſubſiſtentes morbum renalem ſignificent. ead.
Q.566.Cur quibus inſidẽs pingue ac ſimul totũ, his renum vitium acutum ſignificetur. 499
Q.567.Cur tam animi, quàm corporis vitia abſcondita ſint deteriora, quàm patentia. 500
Q.568.Cur ſanguinis vomitus ſine febre ſit ſaluturis, cum febre malum. ead.
Q.569.Quo diuitiarũ profuſio illi ſit analoga. ea.
Q.570.Cur fluxiones in ventrem ſuperiorem, intra viginti dies ſuppurentur. 501
Q.571.Cur laus impiorum ſit breuis. ead.
Q.572.Cur lingua ſi repente incontinens fiat malum euentum portendat. 502
Q.573.Cur multiloquium ingens animi vitium denunciet, atque prauos pariat effectus. ead.
Q.574.Lingua quo poſsit eſſe bona, & mala. 504
Q.575.Cur ſingultus ſenioribus ſupra modum purgatis ſit non bonum. ead.
Q.576.Cur Hip. aliquando leuiſsimi morbi præſidiũ in mago aphoriſ. opere propoſuerit. 505
Q.577.Quomodo leuiſſima cauſa grauiſsimum effectum producat. ead.
Q.578.Quomodo præſidiũ paruũ debito admini-

ni-

niſtratũ tẽpore lethalẽ morbũ curare poſsit. ead.
Q.579. Cur mulier non fiat ambidexra. 506
Q.580. Cur non inueniatur mulier fortis. ead.
Q.581. Ignis cur ſit magnum remedium magnis accommodatum morbis. 507
Q.582. Cur Hipp. de oculorũ albugine non fuerit loquutus. 508
Q.583. Tobiæ cæcitas quo præſidio curata fuerit. ead.
Q.584. Cur Tobias dolorem, qui præceſsit cęcitatem, non perſenſerint. 509
Q.585. Cur vini potio, & venæ ſectio vrinæ ſtillicidium, & mingendi difficultatẽ curet. 510
Q.586. Cerebri inflammationi qui animi morbus ſit analogus. 512
Q.587. Quomodo leuiſsima excretio poſsit à lethali morbo liberare. 513
Q.588. Aphoriſmi prognoſtici cur ab Hipp. fuerint conſcripti. 515
Q.589. Quomodo febris poſsit hepatis dolori ſuperueniens, illum ſoluere. 516
Q.590. Quomodo Ezechias cataplaſmate ex ficubus fuerit ſanitati reſtitutus. ead.
Q.591. Qũo poſsit pituita repoſita inter ventriculũ, & ſeptũ trãſuerſum ad veſsicã verti. 517
Q.592. Cur illi, quibus hepar aqua plenum in omentum erumpit, his venter aqua repletur, & moriuntur. 518
Q.593. Auari qũo hydropicis ſint analogi. ead.
Q.594. Cur concuſſo cerebro ſequatur obmuteſcentia. 520
Q.595. Cur fames exiccet corpora carnes humidas habentia. ead.
Q.596. Ieiuniũ quos curet animi morbos. 521.
Q.597. Cur ſudor magis feratur ad ſuperiora, quam ad inferiora. 522

Q.476.Cur puer podagra non laboret ante vſum venereorum. 435
Q 477.Quomodo præſeruari poſsint iuuenes à podagra. ead.
Q 478.Quomodo vni non ſolum vnum ſit contrarium, ſed etiam duo. 437
Q 479.Cur balbi alui profluuio maximè capiantur. ead.
Q 480.Alui profluuium quomodo ſit bonū. 438
Q 481.Cur qui acidum eructant,nō valde morbo laterali corripiantur. ead.
Q.482. Caluitiū ex quibus cauſis proueniat. 439
Q.483.Cur illis, qui calui ſunt, magnæ varices non fiant. ead.
Q.484.Humores corrupti quomodo ex capitis coloribus dignoſci poſſint. 440
Q 485.Qui qui sūt calui, rurſus fiāt capillati. ea.
Q.486.Quo ex aqua inter cutē oriatur tuſsis. 441
Q 487.Cur aqua inter cutem laboranti tuſsis ſuperueniens ſit malum. ead.
Q.488.Eleemoſynæ quomodo proportione reſpondeat venæ ſectio. ead.
Q.489.Cur occultos cancros non curare melius ſit. 442
Q.490.Quæ conuulſio facilè curationem recipiat. 444
Q.491.Singultus quid.
Q.492.Cur dolorem circa ilium ſine inflammatione ſoluat ſuperueniens febris. ead.
Q.493.Quomodo poſsimus innatum calidum fouere, & ſuſcitare. 445
Q.493.Quas ob cauſas ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit. 445
Q.494.Quæ mala ſupra mala neceſſario eueniunt. 448
Q.495.Morbus quomodo ſit morbi medela. 449

Q.496.Cur in vlceribus annuis neceſſarium ſit os abſcedere.ead.
Q.497.Ne vlcera inueterentur,quod præſidium adhibendum. 450
Q.498.Cur illi, qui ex aſthmate gibbi fiunt, ante pubertatem moriuntur. 451
Q.499.Qui animi morbi gibboſitati ex aſthmate ante pubertatem aſſimilentur. 452
Q.500.Quo tẽpore ſit purgandum, ac phlebotomandum.ead.
Q.501.Dyſſenteria quo poſsit eſſe ſalutaris.453
Q.502.Quo ex inimicis ſit vtilitas capienda. 454
Q.503.Cur quibus præciditur cerebrum, ſuperueniat febris,ac bilis vomitus. 455
Q.504.Quomodo caput læſum reliquas partes in conſenſu trahat. 456
Q.505.Oculi quomodo præbeãt iudicium ægritudinis tam corporis,quàm animi. 467
Q.506.Intellectus cur vocetur oculus aĩæ. 468.
Q.507.Inſipientia quib.dignoſcatur ſignis. 469
Q.508.In acutis paſſionibus, quæ ſuſpiria ſint mala. 470
Q.509.Cur dolores podagrici vere,ac autumno magna ex parte excitentur. ead.
Q.510.Cur in morbis melancholicis cum periculoſo decubitu ſit timẽda vel apoplexia,vel conuulſio, vel furor,vel cæcitas. 471
Q.511.An dignoſcere poſsimus per quam viam ſpargatur lumen. 472
Q.512.Quomodo oculorum cæcitas mundi cæcitati ſit analoga. ead.
Q.513. Cur in ætate,in qua laguet calor innatus, cõtingãt apoplexię,nec non animi morbi.473
Q.514.Luxatio articulorum,atque luxatio puerorum à quibus cauſis proueniant. 474
Q.515.Ignis quo ſit claudicationi adæquatum reme-

Q[e] mediū, & qūo corda probet Dominus. ead.
Q.516. Cur frigus partium extremarum in morbis acutis ſit malum. 476
Q.517. Caro liuida quomodo mala. 477
Q.518. Color liuidus quomodo tranferatur ad animi vitium. ead.
Q.519. Cur à ſudore horror non bonum. 478
Q.520. Furor quàm malus ſit affectus. ead.
Q.521. Canina melancholia qnid? ead.
Q.522. Nabuchodonoſor quomodo transformatus fuerit in belluam. 479
Q.523. Quomodo illius cor factum fuerit belluinum. ead.
Q.524. Furor cur ſit morbus horrendus nō modo ratione ægri, ſed ratione adſtantiam. 480
Q.525. Furori qui animi morbi ſint affines. ead.
Q.526. Quomodo lycantropia poſſit à Dæmone excitari. ead.
Q.527. Corporei alimēti faſtidio qūo propotione reſpondeat reſpuere animi alimentum. 481
Q.528. Quæ deſipientia ſequatur multam potationem. 482
Q.529. Quomodo deſipientia ex oculis dignoſcatur. ead.
Q.530. Cur à tuberculi intus raptione fiat exolutio, vomitio, & animi defectio. ead.
Q.531. Deſipientia quomodo fiat ſanguinis profuſione, & efficiat ſanguinis profuſionem. 483
Q.532. Quomodo ab illa fiat præſeruatio. ead.
Q.533. Verus voluulus quis ſit affectus, & qui animi morbi illi reſpondeant. 484
Q.534. Quomodo à morbo laterali fiat pulmonum inflammatio. ead.
Q.535. Qui animi morbus illi reſpondeat. ead.
Q.536. Quomodo pulmonis inflammatio degeneret in phrenitidem. 485

Q.537.Quod animi vitium illi ſit analogum.ead.
Q.538.Cur in æſtibus fortibus conuulſio,aut detentio ſit malum. 486
Q.539.Qui animi æſtus æſtui corporis ſit analogus. ead.
Q.540.Obſtupeſcentiæ à capitis ictu prouenienti qui animi morbus reſpondeat.ead.
Q.541.Cur à puris ſputo proueniat phthiſis. 487
Q.542.Quomodo ſit malum vt ſignum,& vt cauſa.ead.
Q.543.Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.544.Aphoriſmus quid? 488
Q.545.Quomodo aphoriſmos conficiendi modum didicerit Hip.à Sap.& Cõcionatore.ead.
Q.546.Cur in vigilia conuulſio, vel deſipientia malum. 489
Q.547.Deſipientiæ cui animi morbus ſit analogus.ead.
Q.548.Cur inuidia ſit peſſimus animi morb.490
Q.549.Cur ab eryſipelate putredo. ead.
Q.550.Cur ſanguinis profluuium à forti pulſu in vlceribus proueniat. 491
Q.551.Cur à ventris dolore diuturno fiat ſuppuratio. 492
Q.552.Cur à deiectione ſincera difficultas inteſtinorum malum.ead.
Q.553.Cur in oſſis præciſione ſit deſipientia, ſi in vacuum appræhenderit. 493
Q.554.Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.555.Quomodo ab illo poſſimus prǽſeruari.ea.
Q.556.Cur in forti dolore ventris, partium extremarum frigiditas ſit malum. 494
Q.557.Cur tenſio ſi vtero gerenti ſuperuenerit, facit abortum. 495
Q.558.Quis animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.559.Cur illi, qui alba pituita detinẽtur, ſi forti

ti ventris fluxu detineantur, à morbo liberantur. 496
Q.560. Cur illi, quib. in alui profluuijs excremẽta ſpumoſa ſunt ex capite pituita defluat. ead.
Q.561. Cur quibuſcunque febricitantibus fiunt ſedimina farinacea, longam ægritudinem ſignificent. 497
Q.562. Cur illi, quibus ſedimina bilioſa ſupra tenuia, acutum morbum ſignificent. ead.
Q.563. Cur quibuſcunque vrinæ ſunt diſtantes, his turbatio fortis ſit in corpore. 498
Q.564. Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.565. Cur bullæ in vrinis ſubſiſtentes morbum renalem ſignificent. ead.
Q.566. Cur quibus inſidẽs pingue ac ſimul totũ, his renum vitium acutum ſignificetur. 499
Q.567. Cur tam animi, quàm corporis vitia abſcondita ſint deteriora, quàm patentia. 500
Q.568. Cur ſanguinis vomitus ſine febre ſit ſalutaris, cum febre malum. ead.
Q.569. Quo diuitiarũ profuſio illi ſit analoga. ea.
Q.570. Cur fluxiones in ventrem ſuperiorem, intra viginti dies ſuppurentur. 501
Q.571. Cur laus impiorum ſit breuis. ead.
Q.572. Cur lingua ſi repente incontinens fiat malum euentum portendat. 502
Q.573. Cur multiloquium ingens animi vitium denunciet, atque prauos pariat effectus. ead.
Q.574. Lingua quo poſsit eſſe bona, & mala. 504
Q.575. Cur ſingultus ſenioribus ſupra modum purgatis ſit non bonum. ead.
Q.576. Cur Hip. aliquando leuiſsimi morbi præſidiũ in mago aphoriſ. opere propoſuerit. 505
Q.577. Quomodo leuiſſima cauſa grauiſsimum effectum producat. ead.
Q.578. Quomodo præſidiũ paruũ debito admi-

ni-

niſtratũ tẽpore lethalẽ morbũ curare poſsit. ea.
Q.579. Cur mulier non fiat ambidexra. 506
Q.580. Cur non inueniatur mulier fortis. ead.
Q.581. Ignis cur ſit magnum remedium magnis accommodatum morbis. 507
Q.582. Cur Hipp. de oculorũ albugine non fuerit loquutus. 508
Q.583. Tobiæ cæcitas quo præſidio curata fuerit. ead.
Q.584. Cur Tobias dolorem, qui præceſsit cęcitatem, non perſenſerint. 509
Q.585. Cur vini potio, & venæ ſectio vrinæ ſtillicidium, & mingendi difficultatẽ curet. 510
Q.586. Cerebri inflammationi qui animi morbus ſit analogus. 512
Q.587. Quomodo leuiſsima excretio poſsit à lethali morbo liberare. 513
Q.588. Aphoriſmi prognoſtici cur ab Hipp. fuerint conſcripti. 515
Q.589. Quomodo febris poſsit hepatis dolori ſuperueniens, illum ſoluere. 516
Q.590. Quomodo Ezechias cataplaſmate ex ficubus fuerit ſanitati reſtitutus. ead.
Q.591. Qũo poſsit pituita repoſita inter ventriculũ, & ſeptũ trãſuerſum ad veſicã verti. 517
Q.592. Cur illi, quibus hepar aqua plenum in omentum erumpit, his venter aqua repletur, & moriuntur. 518
Q.593. Auari qũo hydropicis ſint analogi. ead.
Q.594. Cur concuſſo cerebro ſequatur obmuteſcentia. 520
Q.595. Cur fames exiccet corpora carnes humidas habentia. ead.
Q.596. Ieiuniũ quos curet animi morbos. 521.
Q.597. Cur ſudor magis feratur ad ſuperiora, quam ad inferiora. 522

Q[illegible] cõres non ſit inferioribus offe- [illegible] 524
Q[illegible] optimā propoſuerit pro [illegible] quæ ſiunt ab ægrotantibus. 524
Q[illegible] optimus, quaſi ſtatua Policleti, [illegible] conditiones. 525
Q[illegible] quæ magis, & quæ minus ſint [illegible] 526
Q[illegible] cur aſſimiletur ſtercori. 527
Q[illegible] cauſ. 531
Q[illegible] quomodo imitatus [illegible]
Q[illegible] magis in motu, a[illegible] 532
Q[illegible] quid, & quomodo in [illegible] 534
Q[illegible] peſſima. 535
Q[illegible] ſit analogus. ead.
Q[illegible] poſſint etiam fieri [illegible] 536
Q[illegible] quadrageſimū annum [illegible] conualeſcant. 538
Q[illegible] etiam indicatorijs [illegible] periculoſi. 539
Q[illegible] Cur præceperit Deus Adamo, vt ſibi vi- [illegible] in ſudore ſui vultus. 540
Q[illegible] in morbo diuturno, ventris depreſſio [illegible] 540
Q[illegible] morbus illi ſit analogus. 540
Q[illegible] ad quod præci- puè auxilium confugiendum. 541
Q[illegible] An Hipp. per morbos, qui nulla arte na- [illegible] poſſint, intelligat illos, qui Fa- [illegible] 542
Q[illegible] Cur multi morbi tàm ad corpus, quā ad animi [illegible] curationé nō admittāt. 545

Quæſtionum Finis.

PRÆFATIO AVCTORIS,

In qua proponitur admiranda aphoriſmorum ad ſacras ſententias, analogia; Eaq; præclarorum virorum teſtimonio, atque validarum rationum momentis demoſtratur.

PRodijt elapſis annis (amice Lector) magni Hippoc. aphoriſmorum opus, ſui ipſius indutum veſtimentis; En rurſus prodit ſplēdidioribus indumentis illuſtratum; aliam ſcilicet lucem ſuſcipit à fulgentiſſimo ſapientiæ iubare mutuatum, nimirum Salomonis prouerbijs, Eccleſiaſte; nec non etiam Eruditiſſimi Sirachij ſententijs, quæ in eius habentur Eccleſiaſtico: quemadmodum etenim inferior hic mundus, ex neceſſitate, eſt ſuperioribus lationibus quodammodo continuus, vt omnis eius virtus inde gubernetur; non ſecus Hippocratem noſtrum prædictis ſapientiæ luminibus ita ſubiecimus, vt ex illorum

Aphoriſmorū lux vnde prouenerit.

A aſpe-

Q.598. Cur animi cibus non ſit irriſoribus offerendus. 524
Q.599. Quo Hip. vrinam optimã propoſuerit pro norma illarũ, quæ fiunt ab ægrotantibus. 524
Q.600. Vir omniũ optimus, quaſi ſtatua Policleti, qui nam ſit, & quas habeat conditiones. 525
Q.601. Alui fęcum quę magis, & quæ minus ſint morboſæ. 526
Q.602. Praua mulier cur cõparetur ſtercori. 529
Q.603. Vigilię inteſę ex quib. ꝓueniãt cauſ. 531
Q.604. Sapientum artificium quomodo imitatus fuerit Hippocrates. ead.
Q.605. Vtrum humana vita magis in motu, an potius in ſenſu ſita ſit. 532
Q.606. Leucophlegmatia quid, & quomodo in hydropem degeneret. 534
Q.607. Cur oſſiũ putredo ſit omniũ peſſima. 535
Q.608. Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.609. Quomodo metaſtaſes poſſint etiam fieri prauæ à ſuperioribus ad inferiora. 536
Q.610. Cur illi, qui ſupra quadrageſimũ annum inſani fiunt, non admodum conualeſcant. 538
Q.611. Cur ſudores in diebus etiam iudicatorijs vehemẽtes, & veloces facti ſint periculoſi. 539
Q.612. Cur præceperit Deus Adamo, vt ſibi victum quæreret in ſudore ſolius vultus. 540
Q.613. Cur in morbo diuturno, ventris depreſſio ſit mala. 540
Q.614. Qui animi morbus illi ſit analogus. 540
Q.615. In morbis incurabilibus ad quod præcipuè auxilium confugiendum. 541
Q.616. An Hipp. per morbos, qui nulla arte naturali curari poſſunt, intelligat illos, qui faſcino inducuntur. 542
Q.617. Cur multi morbi tàm ad corpus, quã ad animũ attinentes curationẽ nõ admittãt. 545

Quæſitorum Finis.

PRÆFATIO AVCTORIS,

In qua proponitur admiranda aphoriſmorum ad ſacras ſententias analogia; Eaq; præclarorum virorum teſtimonio, atque validarum rationum momentis demoſtratur.

PRodijt elapſis annis (amice Lector) magni Hippoc. aphoriſmorum opus, ſui ipſius indutum veſtimentis; En rurſus prodit ſplẽdidioribus indumentis illuſtratum; aliam ſcilicet lucem ſuſcipit à fulgentiſſimo ſapientiæ iubare mutuatum, nimirum Salomonis prouerbijs, Eccleſiaſte; nec non etiam Eruditiſſimi Sirachij ſententijs, quæ in eius habentur Eccleſiaſtico: quemadmodum etenim inferior hic mundus, ex neceſſitate, eſt ſuperioribus lationibus quodammodo continuus, vt omnis eius virtus inde gubernetur; non ſecus Hippocratem noſtrum prædictis ſapientiæ luminibus ita ſubiecimus, vt ex illorum

Aphoriſmorũ lux vnde prouenerit.

Q.598.Cur animi cibus non ſit irriſoribus offerendus. 524
Q.599.Qũo Hip.vrinam optimã propoſuerit pro norma illarũ, quæ fiunt ab ægrotantibus. 524
Q.600.Vir omniũ optimus,quaſi ſtatua Policleti, qui nam ſit,& quas habeat conditiones. 525
Q.601.Alui fęcum quę magis,& quæ minus ſint morboſæ. 526
Q.602.Praua mulier cur cõparetur ſtercori. 529
Q.603.Vigilię intẽſę ex quib.,pueniãt cauſ.531
Q.604.Sapientum artificium quomodo imitatus fuerit Hippocrates.ead.
Q.605.Vtrum humana vita magis in motu, an potius in ſenſu ſita ſit. 532
Q.606.Leucophlegmatia quid, & quomodo in hydropem degeneret. 534
Q.607.Cur oſſiũ putredo ſit omniũ peſſima. 535
Q.608.Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.609.Quomodo metaſtaſes poſſint etiam fieri prauæ à ſuperioribus ad inferiora. 536
Q.610.Cur illi, qui ſupra quadrageſimũ annum inſani fiunt,non admodum conualeſcant.538
Q.611.Cur ſudores in diebus etiam iudicatorijs vehemẽtes,& veloces facti ſint periculoſi.539
Q.612.Cur præceperit Deus Adamo,vt ſibi victum quæreret in ſudore ſolius vultus. 540
Q.613.Cur in morbo diuturno,ventris depreſſio ſit mala. 540
Q.614.Qui animi morbus illi ſit analogus. 540
Q.615.In morbis incurabilibus ad quod præcipuè auxilium confugiendum. 541
Q.616.An Hipp. per morbos, qui nulla arte naturali curari poſſunt, intelligat illos, qui faſcino inducuntur. 542
Q.617.Cur multi morbi tàm ad corpus, quã ad animũ attinentes curationẽ nõ admittãt. 545

Quæſitorum Finis.

PRÆFATIO AVCTORIS,

In qua proponitur admiranda aphoriſmorum ad ſacras ſententias analogia; Eaq; præclarorum virorum teſtimonio, atque validarum rationum momentis demoſtratur.

PRodijt elapſis annis (amice Lector) magni Hippoc. aphoriſmorum opus, ſui ipſius indutum veſtimentis; En rurſus prodit ſplẽdidioribus indumentis illuſtratum; aliam ſcilicet lucem ſuſcipit à fulgentiſſimo ſapientiæ iubare mutuatum, nimirum Salomonis prouerbijs, Eccleſiaſte; nec non etiam Eruditiſſimi Sirachij ſententijs, quæ in eius habentur Eccleſiaſtico: quemadmodum etenim inferior hic mundus, ex neceſſitate, eſt ſuperioribus lationibus quodammodo continuus, vt omnis eius virtus inde guberneetur; non ſecus Hippocratem noſtrum prædictis ſapientiæ luminibus ita ſubiecimus, vt ex illorum aſpe- Aphoriſmorũ lux vnde prouenerit.

Q.598. Cur animi cibus non ſit irriſoribus offerendus. 524
Q.599. Quo Hip. vrinam optimã propoſuerit pro norma illarũ, quæ fiunt ab ægrotantibus. 524
Q.600. Vir omniũ optimus, quaſi ſtatua Policleti, qui nam ſit, & quas habeat conditiones. 525
Q.601. Alui fęcum quę magis, & quæ minus ſint morboſæ. 526
Q.602. Praua mulier cur cõparetur ſtercori. 529
Q.603. Vigilię intẽſę ex quib. ꝓueniãt cauſ. 531
Q.604. Sapientum artificium quomodo imitatus fuerit Hippocrates. ead.
Q.605. Vtrum humana vita magis in motu, an potius in ſenſu ſita ſit. 532
Q.606. Leucophlegmatia quid, & quomodo in hydropem degeneret. 534
Q.607. Cur oſſiũ putredo ſit omniũ peſſima. 535
Q.608. Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.609. Quomodo metaſtaſes poſſint etiam fieri prauæ à ſuperioribus ad inferiora. 536
Q.610. Cur illi, qui ſupra quadrageſimũ annum inſani fiunt, non admodum conualeſcant. 538
Q.611. Cur ſudores in diebus etiam iudicatorijs vehemẽtes, & veloces facti ſint periculoſi. 539
Q.612. Cur præceperit Deus Adamo, vt ſibi victum quæreret in ſudore ſolius vultus. 540
Q.613. Cur in morbo diuturno, ventris depreſſio ſit mala. 540
Q.614. Qui animi morbus illi ſit analogus. 540
Q.615. In morbis incurabilibus ad quod præcipuè auxilium confugiendum. 541
Q.616. An Hipp. per morbos, qui nulla arte naturali curari poſſunt, intelligat illos, qui faſcino inducuntur. 542
Q.617. Cur multi morbi tàm ad corpus, quã ad animũ attinentes curationẽ nõ admittãt. 545

Quæſitorum Finis.

PRÆFATIO AVCTORIS,

In qua proponitur admiranda aphoriſmorum ad ſacras ſententias analogia; Eaq; præclarorum virorum teſtimonio, atque validarum rationum momentis demoſtratur.

PRodijt elapſis annis (amice Lector) magni Hippoc. aphoriſmorum opus, ſui ipſius indutum veſtimentis; En rurſus prodit ſplēdidioribus indumentis illuſtratum; aliam ſcilicet lucem ſuſcipit à fulgentiſſimo ſapientiæ iubare mutuatum, nimirum Salomonis prouerbijs, Eccleſiaſte; nec non etiam Eruditiſſimi Sirachij ſententijs, quæ in eius habentur Eccleſiaſtico: quemadmodum etenim inferior hic mundus, ex neceſſitate, eſt ſuperioribus lationibus quodammodo continuus, vt omnis eius virtus inde gubernetur; non ſecus Hippocratem noſtrum prædictis ſapientiæ luminibus ita ſubiecimus, vt ex illorum

Aphoriſmorū lux vnde prouenerit.

Q.598.Cur animi cibus non ſit irriſoribus offerendus. 524
Q.599.Quo Hip.vrinam optimã propoſuerit pro norma illarũ, quæ fiunt ab ægrotantibus. 524
Q.600.Vir omniũ optimus,quaſi ſtatua Policleti, qui nam ſit,& quas habeat conditiones. 525
Q.601.Alui fęcum quę magis,& quæ minus ſint morboſæ. 526
Q.602.Praua mulier cur cõparetur ſtercori. 529
Q.603.Vigilię intẽſę ex quib.,pueniãt cauſ. 531
Q.604.Sapientum artificium quomodo imitatus fuerit Hippocrates.ead.
Q.605.Vtrum humana vita magis in motu, an potius in ſenſu ſita ſit. 532
Q.606.Leucophlegmatia quid, & quomodo in hydropem degeneret. 534
Q.607.Cur oſſiũ putredo ſit omniũ peſſima. 535
Q.608.Qui animi morbus illi ſit analogus. ead.
Q.609.Quomodo metaſtaſes poſſint etiam fieri prauæ à ſuperioribus ad inferiora. 536
Q.610.Cur illi, qui ſupra quadrageſimũ annum inſani fiunt,non admodum conualeſcant. 538
Q.611.Cur ſudores in diebus etiam iudicatorijs vehemẽtes,& veloces facti ſint periculoſi. 539
Q.612.Cur præceperit Deus Adamo,vt ſibi victum quæreret in ſudore ſolius vultus. 540
Q.613.Cur in morbo diuturno,ventris depreſſio ſit mala. 540
Q.614.Qui animi morbus illi ſit analogus. 540
Q.615.In morbis incurabilibus ad quod præcipuè auxilium confugiendum. 541
Q.616.An Hipp. per morbos, qui nulla arte naturali curari poſſunt, intelligat illos, qui faſcino inducuntur. 542
Q.617.Cur multi morbi tàm ad corpus, quã ad animũ attinentes curationẽ nõ admittãt. 545

Quæſitorum Finis.

PRÆFATIO AVCTORIS,

In qua proponitur admiranda aphoriſmorum ad ſacras ſententias analogia; Eaq; præclarorum virorum teſtimonio, atque validarum rationum momentis demoſtratur.

PRodijt elapſis annis (amice Lector) magni Hippoc. aphoriſmorum opus, ſui ipſius indutum veſtimentis; En rurſus prodit ſplẽdidioribus indumentis illuſtratum; aliam ſcilicet lucem ſuſcipit à fulgentiſſimo ſapientiæ iubare mutuatum, nimirum Salomonis prouerbijs, Eccleſiaſte; nec non etiam Eruditiſſimi Sirachij ſententijs, quæ in eius habentur Eccleſiaſtico: quemadmodum etenim inferior hic mundus, ex neceſſitate, eſt ſuperioribus lationibus quodammodo continuus, vt omnis eius virtus inde gubernetur; non ſecus Hippocratem noſtrum prædictis ſapientiæ luminibus ita ſubiecimus, vt ex illorum

Aphoriſmorũ lux vnde prouenerit.

aſpectu mutuò omnis eius virtus inde promanaret. Suſcepimus, fateor, arduam prouinciam, fortaſſe noſtris humeris imparem, quandoquidem antiquiores Philoſophos, plurima ex ſacris litteris deprompſiſſe, eſt apud pleroſq; in confeſſo; Anaximander Mileſius, quando rerum omnium principium infinitatem eſſe pronunciauit; quoniam, vt aliqui docti viri exiſtimarunt, ex infinito exiſtunt, & in infinitatem abeunt cuncta, atq; proinde voluiſſe ſignificare infinitum illud, quod eſt Alpha & Omega. Anaximenes etiam Mileſius, quando dixit, aerem eſſe omnium principiũ, exiſtimant ſpiritum intelligere voluiſſe, nempe cauſſam efficientem, hoc eſt *ſpiritũ Domini, qui ferebatur ſuper aquas.* Quidquid de his, atq; reliquis antiquioribus dicendũ ſit, hoc certiſſimum eſt, Platonem ex ſacris literis multa deprõpſiſſe, vnde illud pronenit adeò decantatum, *aut Plato Philonizat, aut Philo Platonizat.* Hunc aliquatenus imitatus eſt eius admirandus diſcipulus, quemadmodũ aliqui eruditi viri, inter quos fuit Celeberrimus Licetus, demonſtrarunt. Quo modo autem Cous noſter ſenex in ſua doctrina multa ex ſacris deprompſerit voluminibus, nemo, quem viderim, hucuſq; demoſtrauit, niſi paucis aliquot, Eruditiſſimus Ioannes Stephanus in ſuo libello *de Hippocratis Theologia*, quem proinde, quemadmodum auidè perlegimus, atq; amplexi fuimus, non ſecus exiſtimauimus nihil inde

Auctoris audacia.

Qui ex antiquioribus philoſophãtibus multa ex ſacris libris deprompſerint.

Licetus atq; Stephanius commẽdantur.

inde mutuare, ſi quidem nobis eſt aliud longè diuerſum inſtitutum, vt ipſum percurrenti, poterit cuilibet fieri manifeſtum.

Interim animaduertimus, præcipuum noſtrum ſcopũ fuiſſe, quomodo aphoriſmi per ſacras ſententias, vt diximus, roborentur, & rurſus quomodo hi per illas illuſtrẽtur, indicare, quod præcipuè aſſequemur, demonſtrantes Hippocratẽ prædictorum ſapientum ſententias imitatum fuiſſe in grauitate, veritate, atque breuitate. In grauitate, quoniam in illis nihil leue, nihil inutile, ſed ſunt omnia quaſi præſtantiſſima doctrinarum ſemina, quod de ipſis ſacris ſententijs pronunciauit Eccleſiaſticus cap. 6. quando inquit. *Fili à iuuentute tua excipe doctrinam & vſq; ad canos inuenieus ſapiẽtiam; quaſi is qui arat, & qui ſeminat, accede ad eam, & ſuſtine bonos fructus illius, in opere enim ipſius exiguum laborabis, & citò edes de generatione illius*; & quæ ſequuntur. In veritate, quoniã quemadmodum non fuerunt illi, qui loquuti ſunt, ſed Spiritus Sanctus, qui loquutus fuit in eis, non ſecus affirmare audeo Deum Optimum Maximum decreuiſſe ad humani generis ſalutem, vt Hippocrates in ſuis præcipuè aphoriſmis talem aſſequeretur certitudinem; adeò vt non defuerint, qui pronunciauerint Hippocratis doctrinam eſſe quaſi vocem Dei, quemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs. In breuitate, quoniam aphoriſmus eſt ſenten-

Auctoris inſtitutum.

Aphoriſmorũ encomiũ, atq; vnde tãta illis lux acceſſerit.

tia verborum inops, ſed doctrina refertiſſima, vt iudicauit Philotheus; quod idem multò magis eſt de prædictis ſacris eloquijs aſſerendum, ſi quidem vna & eadem breuiſſima ſentētia plurimos, eoſq; veriſſimos ſenſus poteſt ſuſtinere, eſtq; ad plurima intelligenda efficaciſſima. Sunt aphoriſmi, vt ſonat græca dictio, ſententiæ ſeparatæ, vel quoniam Hippocrates illas ſeparauit ab hiſtorijs, atq; rationibus, cum quibus priùs erant aſſociatæ; vel quoniam Sapientiſſimus dictator illas hinc inde collegit, atq; ſeparatas cōſcripſit, vt illas Lectores faciliùs poſſent mente cuſtodire, quod idem priùs pręſtiterant tum Salomon, tum Sirachides; dicente D. Hieronymo ad caput primum prouerbiorum, illum confeciſse abſtruſiores ſacræ ſcripturæ ſantentias, quibus ſtudioſi ad perfectiora proficiant, & quas ſolerter intelligere curent.

Aphoriſmus vnde dictus

Diximus aduerſus cōmunem ſententiam tum in manuductione, tum in noſtra arte parua, Hippocratem aliquando bis, aliquando etiam ter, & quater eundem aphoriſmum repetijſſe; quoniām ſic oportebat, penes ſcilicet eius varium inſtitutum, hoc idem in ſacris dictis ſententijs reperiemus, ſiquidem non ſemel vterq; ſapiens, bis, ter, & quater, idem repetunt, quod priùs pronunciauerant; prout ſcilicet varijs in locis varius illis erat ſcopus. Diximus vnum & eundem aphoriſmum per aliū vel declarari, vel roborari, vel limitari,

Cur tam ſapiētes, quā Hip. eandem ſententiam ſæpè repetierint.

atque

atque proinde inter illos eſſe perpetuũ quendam nexum, ſeu cohærentiam, quidquid in contrarium alij dixerint aphoriſmorum interpretes. non ſecus de prædictis ſacris ſententijs exiſtimamus, quicquid illarum aliqui interpretes opinati fuerint, qui dixerunt, in illis nullum nexum reperiri, quoniam ſunt ſententiæ hinc inde collectæ; quaſi ſapientes, qui illas collegere, ignorauerint illas ordine diſponere. Magis videntur tollerandi, qui dixerunt vt plurimum ſeruandam eſſe hic regulam S. Hieronymi, quam habet com. in cap. 23. D. Matthei, inquit etenim. *Lector conſideret priora, media & ſequentia, & nectat ſibi vniuerſa, quæ ſcripta ſunt.* ſubdunt ſe dixiſse, *vt plurimum* hoc ſequẽdum, vbi ſcilicet Sirachius doctrinam aliquam certam proſequitur, nam alioquin vbi ſine ordine ſententias Morales coaceruat, parum hãc regulam prodeſſe. Verũm neq; hi, alioquin doctiſſimi viri, omnino veritatem aſſequuti fuere, ſi quidem in prædictis ſacris ſententijs eſt perpetuum nexum reperire, quemadmodum poſſemus fortaſſe ſingillatim demonſtrare, niſi mens eſſet ad vtiliora properare, interim ſufficiat vnicã, illamq; validiſſimam rationem attuliſſe, eſt verò, quod quemadmodum Hippoc. in ſuo aphoriſmorum opere totam artẽ medicam conſtruxit, non ſecus tam Salomon, quàm Sirachius ſuas etiam medicas diſciplinas confeciſſe, quibus artẽ curandarum animi ægritudinum demon-

Cur tam in ſacris ſentẽtijs quàm in aphoriſmis perpetuus nexus eſſe debeat. aliquorum hac de re error detegitur.

Ex quibus deprehendatur tũ Salomonem, tũ Sirachiũ

accuratã artẽ conſcripſiſſe qua animi ægritudines dignoſcãtur, & curentur.

monſtrarunt. Et quemadmodum Hippoc. fuit auſpicatus à notione finis ad inuenienda media, quæ ad ipſum finem aſſequendum conducunt;non ſecus prędicti ſapientiſſimi viri in ſuarum artium exordio auſpicati ſunt à notione finis, hoc eſt à D. O. M. deinde proſequuti ſunt media omnia, quæ ad illum indagandum ſunt neceſſaria. Claudit Hippoc. ſuum aphoriſmorum opus, demõſtrando aliquas eſſe ægritudines, quæ nullam admittunt curationem; quoniam, vt nos opinamur, dignouit, quod niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem fruſtrà laborant, qui cuſtodiunt eam, non ſecus prædicti ſapientes ſua clauſerunt opera, demonſtrando Deum eſſe principium,à quo fluunt omnia,atq; finem, ad quem tendunt omnia. Diximus aphoriſmorum opus eſſe Iſagogicum conſcriptum in gratiam tyronum; hoc idem de prouerbijs animaduertit D. Hieronymus ad c. 1. Eccleſiaſtes, quando inquit,eſſe prouerbiorum opus,quaſi rudem inſtitutionem. Diximus non modo eſſe introductorium, verùm etiã fuiſſe in gratiam doctorum compoſitum; hoc ipſum admonet Salomon ad ſui operis initium, quando inquit, eſſe vtiliſſimum,non modò adoleſcentibus, verùm ipſis etiam ſapientibus viris. Diximus aphoriſmorum opus continere nobiliſſimam doctrinam; quæ præcipuè dirigitur ad opus, hoc ipſum de prædictis ſententijs inferiùs demonſtrabimus. Diximus prædictos aphoriſmos eſſe ad ver-

Ex quibus colligatur tũ aphoriſmos, tũ etiã ſapientum diſciplinas eſſe opera introductoria, atq; ad memoriam inſeruire

verbum addiſcendos, atq; memoria cu-ſtodiendos; hoc ipſum de ſuis legibus præcepit ſapiens cap. 3. quando inquit *Fili ne obliuiſcaris legis meæ, & præcepta mea cor tuum cuſtodiat*; & rurſus, *circũda eas gutturi tuo, & deſcribe in latibulis cordis tui*.

Animaduertimus inſuper in noſtris commentarijs, quòd aphoriſmorum alij perpetuam obtinent veritatem, alij verò frequenter, vel vt plurimum, quod ipſe Hippoc. appoſitis aduerbijs indicauit, *vt plerumq;* vel *magna ex parte*; id ipſum eſt in prædictis ſacris ſententijs reperire, inquit etenim Salomon. *Seruus ſapiens dominabitur filijs ſtultis*; quem imitatus eſt Sirachius, quando dixit *Seruo ſenſato liberi ſeruient*. Et alibi *Benedictio patris firmat domos filiorum, maledictio autem matris eradicat fundamenta*; hæc etenim pronunciata non ſemper oſtendunt quid quolibet euentu certo fiat, ſed ſæpè ſolùm, quid interdum natum ſit fieri. Demonſtrauimus etiam aliquos eſſe aphoriſmos, qui proponuntur ad modum conſilij, non .ſ. huiuſmodi, vt quis illos non ſecutus, ſtatim legum tranſgreſſor fiat, quemadmodum ex. gr. *cum morbi inchoant, ſi quid videtur mouẽdum, moue, cum verò conſiſtunt, ac vigent, melius eſt quietem habere*. Non ſecus habetur in concionatore. *Pecora tibi ſunt, attende illis, & ſi ſint vtilia perſeuerent apud te*. Rurſus ſunt aliqui aphoriſmi, qui non modò in ore multorũ obambulant, verùm etiam videntur

Prędictarum ſententiarũ veritas quando perpetua & quando vt plurimum.

Aliquæ tam ſapiẽtum, quã Hip. ſententię tradũtur ad modũ conſilij.

Tam in ſacris, quam in Hippoc. ſentẽtijs quæ recondita cõtineatur doctrina.

dentur Hippoc. indigni, tales ſunt. *Vbi ſomnus delirium ſedat, bonum; atq; omne nimium naturæ inimicum, quod enim paulatim fit, tutò fit*; atq; alij huiuſmodi, quos etiam rudis nouit plebecula; verùm de his dicendum, quod de prouerbijs D. Hieronymus in cap. vltimo Eccleſiaſtes, quandò inquit. *Prouerbia & parabolas compoſuit Salomon, aliud in medulla, aliud in ſuperficie pollicentes. Prouerbia quippè non hoc ſonare, quod ſcriptum eſt. Etiam in Euangelijs edocemur, quod Dominus populo in parabolis, & prouerbijs ſit locutus, ſecretò autem Apoſtolis diſſoluerit ea: Ex quo manifeſtum eſt, & prouerbiorum librum non, vt ſimpliciter arbitrantur, patentia præcepta, ſed quaſi in terra aurum, in nuce nucleus, in hirſutis caſtanearũ operculis abſconditus fructus inquiritur, ita in eis diuinum ſenſum altiùs perſcrutandum.*

Sunt aliquæ paradoxæ.

Sũt inſuper aliqui aphoriſmi Paradoxi, inter quos eſt ille. *Paulò deterior cibus, & potus, ſuauior autem melioribus, ſed inſuauioribus eſt præferendus.* Tale eſt apud Sirachium; *melior eſt iniquitas viri, quàm mulier benefaciens.* Vtitur aliquando vtiq;,atq; neruoſa gradatione Hippocrates; quemadmodum aphoriſmo poſtremo per hæc verba *Quęcunque à medicamentis non curantur, ferrum curat; quæ ferro non curantur, ignis curat; quæ igne non curantur, ea exiſtimare oportet immedicabilia*; tale eſt quod habetur apud Sirachium; *vinum & muſica lætificant cor, & ſuper vtraq; dilectio*

Aliquæ conſtituuntur per gradationẽ.

lectio ſapientiæ, atq; Apoſtoli ad Epheſios. *Caput mulieris vir, viri Chriſtus, Chriſti Deus.* Aliquando Hippoc. aliqua dictione abuſiuè vtitur; ſaltem ex Gal. ſententia, quemadmodum quando inquit, ſect. quinta. *Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur*: arbitratus etenim fuit in ſuo com. in prædicto aphoriſmo Hippoc. abuſum fuiſſe dictione *ſoluuntur*; quoniam, (vt ipſe inquit) non ſoluitur leuis ægritudo, introducta fortiori, atq; lethali. Sic concionator *Loramentum ligneum* abuſiuè poſuit pro connexione trabum. Apud Hippocratem aliquando videtur aliquid redundare, non tamen redundat; quemadmodum quando inquit ſect. 1. *Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit per loca conferentia, eò ducere conuenit*; videtur etenim primà frõte ſuperfluũ, quod dicitur, *quæ ducere oportet.* Nõ ſecus apud Sirachidẽ. *Timentis Dominũ beata eſt anima eius.* Supereſt enim dictio *Eius*. differunt tamen, quòd in Hippocrate videntur redundare non tamen redundant, quemadmodum in noſtris demonſtrauimus commentarijs; in ſacra verò ſcriptura multa redundãt, ornatus tantùm gratia, quod animaduertit Euthimius ad pſalmum 9. quando inquit, *obſeruandum eſt, quod dictio* quoniam *apud Hebreos non ſemper cauſſam reddit, ſed aliquando aduerbium eſt confirmandi, aliquando etiam abundat, iuxta idiomatis vſum.* Sunt rurſus aliqui aphoriſmi, in quibus aliquid eſt ſu-

In aliquibus abuſiuè adhibẽtur dictiones.

Aliquando, vel redundant, vel videntur redundare; & cur.

plendum, quemadmodum quando inquit Hippoc. eadem prima ſectione *Concocta medicari, & mouere, non cruda*; ſupplendum eſt verbum *oportet*. Sic vbi habetur apud Sirachium *Filij ſapientiæ, Eccleſia iuſtorum*, ſubintelligendum, verbum *ſunt*. Diximus ſuperiùs, multoties vnum, & eundem aphoriſmum plures habere ſenſus, eoſque omnes veros, quamuis prima facie vnicus tantùm appareat: addimus nunc, multoties Hippocratem, dedita opera, ambiguis dictionibus vſum fuiſſe, vt aphoriſmus duplicem ſenſum obtineret, atq; proinde, quocumq; ſe verteret Lector, aphoriſmus eſſet verus. hoc idem eſt in Salomonis prouerbijs reperire, nã, vt eius interpretes adnotarunt, aliquando in prædictum finem vtitur æquiuocis, quemadmodum ſuis locis demõſtrabimus. Sed cũ tam Salomon, quàm Sirachius in prædictis ſuis ſcriptis paſſim ſequantur ſtyli elegantiam, adeò vt modò vtantur metaphoris, modò translatis, modò antonomaſia, modò metalepſi, atq; alijs huiuſmodi, quæ occurrunt modò in prouerbijs, modò in Eccleſiaſtico; percontabitur aliquis, cur Hippoc. hos tropos non fuerit imitatus, quandoquidem in reliquis illos ſequutus fuerit. Reſpondemus, id non prouenire quoniam dictator noſter maiori, quàm illi grauitate oblectatus fuerit, ſunt etenim & illi vbiq; ſapientiſſimi, vbiq; grauiſſimi; ſed quoniã ad ſuũ inſtitutũ minùs videbatur attinere, ſiquidem artis medicæ inſtitutio-

In aliquibus aliquid ſupplendũ.

Cur multoties ãbiguis dictionibus vtãtur.

Cur Hippoc. non adhibeat tropos, quibus ſapiẽtes vſi fuere.

tionem efficiens, illa tantùm fuit ſequutus, quæ ad illam edocendam magis videbantur neceſſaria ; ornari etenim res ipſa negat, contenta doceri. Iam vero quod ad prædictos ſapientes attinet in ſuis auditoribus inſtruendis, voluerunt etiam ſermonis elegantia oblectari, ad hoc vt magis erudirentur; id quod ipſe Salomon nobis videtur indicaſſe cap. primo Prouerbiorum, quemadmodum ſuo loco demonſtrabimus. Interim quoniam omne tulit punctum, qui miſcuit vtile dulci, ipſe etiam Sapiēs dum verborum illecebras fuit inſequutus, maximam etiam illarum vtilitatem non prætermiſit: ſic etenim habet de ſe ipſo Eccleſiaſtes cap. 12. *Cum eſſet ſapientiſſimus Eccleſiaſtes, docuit populum, & inueſtigans compoſuit parabolas multas, quæſiuit verba vtilia, & conſcripſit ſermones rectiſſimos, ac veritate plenos.*

Cur vt ſacræ ſētētiæ pręter vias ſcribebātur, ſic etiā aphoriſmi.

Cæterùm non eſt ignorandum, quod Varro, Strabo, atq; Plinius aphoriſmorum nobilitatem admirati, opinati fuerunt, illos non fuiſſe ab Hippoc. adinuentos, ſed ab ipſo depromptos fuiſſe ex tabulis, quæ in Æſculapij templo, ad quod conueniebant quicumque à vehementi aliquo morbo fuerant ſeruati. De qua erronea opinione non pauca in noſtris diximus commentarijs; modò paucis animaduertimus, eſſe magis vero ſimile hos aphoriſmos à diuino Hippocrate cōſcriptos, poſt illius obitum fuiſſe in prædictis tabulis exharatos, vt ad templum conuenientes, ſalutaria mo-

nita poſſent percipere. Quod ſi verum eſt, quis negabit, in hoc etiam cum prędictis ſacris ſententijs aphoriſmos conuenire: conſule D. Athanaſium, qui in ſynopſi libro 14. Prouerbiorum telam eſſe dicit variam, ex paræmijs, Strophis, parabolis, tanquam ex Licijs quibuſdam conflatam; atque ſubdit. *Eſt autem paræmia, quod præter vias tales ſententia conſcribi ſolita erant, ad correctionem, & doctrinam eorum, qui itinera conficiebant; præter vias autem ſcribebantur, propterea quod non omnes veritatis ſermones capiebant, vt vel hi qui in itenere erãt, & affixas videbãt, quæ ſcriptæ eſſent exquirerent, atq; ita erudirẽtur homines.*

Quomodo conueniat Hip. cum ſapientibus in ratione colligendi ſentẽtias

In hoc etiam cum prædictis ſapientibus noſter conuenit dictator, quod vt Hippocrates, aut receptas dicendi formulas, aut ſententias non conflauit vt Ariſt. Chryſippus, Cleans, Plutarchus, Clearcus, Ariſtides, Theophraſtus, atq; alij huiuſmodi, ſed ipſe illas adinuenit, atq; ita connexit, vt inde nobiliſſimam artem cõfecerit, nobiliſſimam inquam, quoniam nihil conſcripſit, quod non fuerit, tum ratione, tum longa experientia roboratum, quemadmodum ex illius reliquis monumentis licet colligere. Non ſecus de prædictis ſacris ſententijs pronunciarunt ſancti Patres nuper citati.

Quomodo conueniãt in ſentẽtia-

Conueniũt præterea in ſententiarum numero, quamuis etenim aphoriſmi ſint circiter quadringenti; atque vterq; ſapiens longè plures cõſcripſerit, eſt tamen

men animaduertendum, magnum Hippocratem innumeros edidiſſe, qui reperiuntur paſſim in libris de morbis vulgaribus, in prorrheticis, in coacis prænotionibus, libris de humoribus, atque denique in reliquis ſuis monumentis: ad hoc autem admirãdum aphoriſmorum opus conſtituendum, non omnes adhibere voluit, tum quoniam præſtantiores tantùm ſeligere intendebat, tum etiã quoniam hæ ad artem paruã conſtruendam ſatis eſſe videbantur. prædicti autem ſapientes longè pluribus ſua opera repleuerunt, præcipuè Sirachius; quamuis tam hic, quàm Salomon perfectiſſimum opus ex illis conflatum confecerit, namq; D. Baſilius homilia in principium Prouerbiorum Salomonis, eius inſtitutum paucis complexus eſt, quando dixit. ***Prouerbiorum liber inſtitutio morum eſt***. Per quæ videtur indicaſſe, quod aliqui horum operum interpretes non fuerunt aſſequuti, videntes etenim huiuſmodi doctrinam non fuiſſe traditam per continuatos contextus, vt Ethicorum opus ab Ariſt. confectum, exiſtimarunt, nullum in illis fuiſſe ordinem ſeruatum; alij verò in minus laudabilem opinionem lapſi sũt, qui exiſtimarunt, prouerbiorum opus fuiſſe Salomonis conuiuium confectum illo eodem modo, quo ſua conuiuia extruxere Plato, Xenophon, atque Plutarchus; in qua reijcienda non eſt nobis tempus conterendum, cum precipuè minus ad noſtrum inſtitutum attinere videatur.

rum numero.

Beati Baſilij optima sẽtentia, à recentioribus nõ percepta

Non

Non eſt etiam ignorandum, quod etiam ſi aphoriſmi ex ſe maximam, vt dictum eſt, habeant dignitatem, illis tamen maiorem auctoritatem attuliſſe ipſum diuini ſenis nomen, dicente Ariſt. primo Rhetoricorum non eſſe cuiuſuis; ſed magni alicuius viri ſententias conficere, ſeu pronunciare; hinc factum eſt, vt qui Hippocratis aphoriſmos ediderunt, illi addiderint Magni cognomentum, neque id certè præter rationem, quandoquidem (inter reliqua) ab Æſculapio originem traxit, quemadmodum alibi demonſtrauimus. hinc factum eſt, vt Salomon, quando ſcripſit Cantica, prædictum opus incripſerit ſuo tantùm affixo nomine; prouerbia verò inſcripſit appoſita regię dignitatis auctoritate; inquit etenim *Parabolæ Salomonis, filij Dauid Regis Iſrael*. Quod animaduertit Magnus Baſilius loco ſuperiùs citato; quando inquit. *Valde autem ad præcepta moris tradenda refert eum, qui ſcribit regem eſſe, ſi enim Regis eſt legitima poteſtas, manifeſtum quod ex rege, alioqui hoc nomine digno, exeuntes vitæ præceptiones, multum apud omnes habeant momenti, ad conſiderandam, conſequendamq; in communi bono vtilitatem, & non ad priuata commoda reſpicientes.* Et ne à præſenti inſtituto recedamus, Salomoni tria eximia fuere indita nomina, primum, vt habetur ſecundo regum cap. 12. fuit *Salomon*, à matre impoſitum, & idem eſt, ac *pacificus*. Secundum nomen *amabilis* fuit à Nathane impoſitũ. Ter-

Quomodo prædictæ ſẽtentiæ quamuis ex ſe maximam obtineãt dignitatem illis tamen maior accedat ex auctoris nomine.

Quomodo conueniat Hippoc.

Tertium ſibi ipſi indidit, hoc eſt *Eccleſiaſtes*, ſeu concionator; Non verebor aſſerere, hæc aliquomodo Hippocrati quadrare poſſe. Conuenit primum nomen *Pacifici*, ſiquidem neq; dictis, neq; ſcriptis cum alijs ſui æui medicis rixas excitauit; ſed ſemper quietus permanſit: quod melius aſſequeris, ſi eius vitã, atq; doctrinam, in noſtra manuductione delineatam, contempleris; & quod magis eſt, ſi prædicta ad Ariſtotelis, & Gal. mores comparaueris. Quid ni etiã potuerit amabilis nuncupari, cum non modò per totam Aſiam fuerit ab omnibus deſideratus, verùm etiam potentiſſimi Reges illi ingentem auri copiam obtulerint. Videbitur alicui tertium nomen ab Hippocrate omninò alienum; verùm, ſi intimius perſcruteris, reperies illi aliquatenus conuenire; quorſum etenim conſcripſit librum *de lege, de decenti ornatu*; atq; ſuimetipſum *iuſiurandum*, niſi vt præter leges, quæ corpori ſalutem proſpiciunt, etiam illas, quæ mores expoliunt, atq; corpori decens ornamentum præbent, nobis in ſuis reliqueret monumentis! — cum ſa. pictibus in nomi ne, & cognomento.

Eſt tandem admirandum noſtrum hoc aphoriſmorum opus vtiliſſimum ad alia plura intelligenda, de quibus nullibi mentionem fecimus, quoniam ad aliorum operum inſtitutum nulla ratione attinere videbatur, eſt verò, quod cùm medicina ex Hippoc. atq; Ariſt. ſit ars, hæc ipſa ars, atq; præcipuè ars parua, quæ (vt diximus) in aphoriſmis cõtinetur — Quomodo ars medica quæ in aphoriſmis cõtinetur, non ſecus, ac opera ex ſacris ſẽ

tinetur

tentijs conflata conferat ad reliquos mē tis habitus intel. ligēdos.

tinetur, ſit vtiliſſima ad reliquos mentis habitus intelligendos, ſunt verò ſapientia, intellectus, ſcientia, atq; prudentia, de quibus expreſſam mentionem facit Philoſophus ſexto Ethicorum à cap. 3. & libro primo magnorum moralium à cap. 32. Et quod quidem primùm ad ſapientiam attinet, cum hæc ipſa præcipuè in D. O. M. atq; eius in inferiora omnia prouidentia ſita ſit, hanc cognitionem non ignorauit Hippoc. quemadmodum in explicatione ad primum aphoriſmum ſatis ſuperq; nobis demonſtratum eſt. Quod verò attinet ad intellectum, cum is, vt ab Ariſt. locis citatis dictum eſt, ſit habitus principiorum, quicumq; in aphoriſmis fuerit verſatus, non exiguam inde ſuſcipiet cognitionem; quinimo exiſtimarem, quod quemadmodum ſenex noſter habitum principiorum à prædictis ſapientibus comparauit, non ſecus tam Plato, quàm Ariſt. tum ab illis, tum ab Hippoc. id didicerunt. Eſt vtiliſſimum ad comparandam ſcientiam, ſiquidem pars illa medicinæ, quæ phiſiologia nuncupatur, quemadmodum in ſuo colliget animaduertit Auerroes, eſt pars naturalis philoſophiæ; iam vero in aphoriſmorū opere multa haberi ad ipſam tantum Theoricam attinentia, omnium maximè in alijs noſtris operibus demonſtrauimus. Eſt tandem vtiliſſimum ad prudentiam, hoc eſt ad morum diſciplinam intelligēdam; ſi quidē nobis præcipuum eſt inſtitutum in hoc opere, quod præ

manibus

manibus habemus, demõſtrare, quomodo præcepta, ſeu dogmata ad corporis ſalutem attinentia, poſſint ad animæ ſalutem aſſequendam, atq; conſeruandam accommodari. Quibus ita conſtitutis, videndum eſt, quomodo in hac etiam vtililate aphoriſmorum illi morũ inſtitutioni ſit analoga, quæ à prædictis ſapientibus viris fuit conſcripta; in primis breuitati conſulentes, ſatis erit id ex Salomone comprobare; ſic etenim habet; c. 1. *Ad ſciendam ſapientiam, & diſciplinam*, quo in loco (vt id obiter adnotemus) per *diſciplinam* non intelligit quid diſtinctum à ſapieutia, quemadmodum perperam exiſtimarũt aliqui prædicti loci interpretes, ſed intelligere voluit vtilitatem, quam quiſque inde tenetur depromere, eſt verò quod dignoſcentes Deum eſſe bonorum atq; admirabilium omnium fontem, conſequenter debeamus illũ timere, quemadmodũ paulo inferius luculentius demõſtrabimus, inquit etenim *Timor Domini principiũ ſapientiæ, ſapientiã atq; doctrinã ſtulti deſpiciunt*. Quaſi velit, quod ſapientes timent dominum; atq; Deum timentes viciſſim ſint ſapientes; & in progreſſu operis, quãdo inquit, *dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus*. hoc ipſum magis indicauit; quaſi voluerit, quod quemadmodum Deum timentes, & bene diſciplinati gradiuntur ad ſapientiam, non ſecus inſipientes gradiũtur ad atheiſmum. Ex quibus colligimus, quidquid alij dicant, voluiſſe Salomonem,

Recentiorum interpretum ſententia de diſciplinæ nomine detegitur.

Sapientiæ nomen ambiguũ & de qua intelligat Salomon.

lomonem, ſuum hoc opus, eſſe quandam inſtitutionem ad comparandam ſapientiam, non quamlibet, ſed ſapientiam veram; quæ eſt cum diſciplina aſſociata; dignouit ſcilicet apud vulgus eſſe aliam ſapientiam abſq; diſciplina, quæ ſcilicet nō comparatur timore Domini, eſt vero illa, de qua mentionem facit D. Gregorius libro 10. Moralium cap. 16. per hæc verba. *Huius mundi ſapientia eſt cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare; quæ falſa ſunt vera oſtendere quę vera falſa demonſtrare: hæc nimirum prudentia vſu à iuuenibus ſcitur, hæc à pueris pratio diſcitur: hanc qui ſciunt, cæteros deſpiciendo, ſuperbiūt: hanc qui neſciunt, ſubiecti, & timidi alios mirantur; quia ab eis hæc eadem duplicitas palliata diligitur, dum mentis peruerſitas vrbanitas vocatur.* hunc Salomonis progrediendi modum tutiſſimum, atq certiſſimum fortaſſe imitatus fuit Ariſt. primo poſteriorū, quando inquit. *Scire autem arbitramur vnumquodque ſimpliciter, & non ſophiſtico modo, quod eſt ſecundum accidens &c.* per quæ verba, vt quilibet poteſt dignoſcere, diſtinguit ſcire, tanquam quoddam ambiguum, in illud, quod eſt ſimpliciter, & ſcire ſophiſtico modo, quod eſt ſecundum accidens. Eſt tamen non leuis difficultas, quæ noſtram hanc explicationē euertere videtur, eſt vero quod ſapientia, quam loco Ethicorum citato definiuit Ariſt. eſt notitia merè ſpeculatrix, liber autem prouerbiorum totus ad Ethicam,

Sapiētia falſa quę nam ſit ex D. Gregorio.

Scire duplex apud Ariſ. atq; talis diſtīctio vnde pro manarit.

Magni momenti difficultati

cam,

cam; bonos ſcilicet mores informandos pertinet, atq; proinde non videtur pro rerum diuinarum, atque humanarum ſcientia ſumi poſſe. Augetur difficultas, quod Beda videtur ſignificaſſe, huiuſmodi ſapientiam pro cognitione practica deſumendam eſſe, ſic etenim ait; *Ad ſciendam ſapientiam, ideſt qualiter ſecundum id viuere oportet, quod quemqꝫ conſtat veraciter didiciſſe, quo intentionē cordis dirigere, quid operando gerere conueniat, noſſe*: prædicta ratio eo maius robur ſuſcipit, quod Ariſt. primo Rhetoricorum cap. 12. ſapientiæ nomine, etiam ſcientiam operum, illorum ſcilicet, quæ cum ratione geruntur, viſus eſt ſignificare; ſic etenim habet; *Et quia regnare ſuauiſſima res eſt, etiam ſapientem videri eſt ſuaue; preditum etenim eſſe ſapientia regium eſt; eſt enim ſapientia multorum, & admirabilium operum ſcientia*. Quæ rationes tanti potuerunt apud Ferdinandum Querinum, vt exiſtimauerit ſapiētiæ nomine, quo vſus fuit Salomon, ſignificare voluiſſe operum cognitionem non ſpeculatiuam, ſed practicam. Verū admirādum, quomodo Salazar vir alioquin oculatiſſimus, in re adeò euidenti cæcutiuerit, cur ſcilicet non animaduerterit tam multa haberi in prouerbijs, attinentia ad D. Sapientiam, Prouidentiā, Omnipotentiam, Iuſtitiam, Miſericordiam, Maieſtatem; ad liberum hominis Arbitrium, Prædeſtinationem, atq; alia huiuſmodi; nonnè hæc ſunt Theologica, nonnè hæc, ſunt ad veram ſapientiā, atti-

ſatisfit atq; inde recentiorum error detegitur.

Prouerbiorum opusque modo fit non modo ethicum ve-

rum etiã Theologicũ; & quo modo in illo duplicem ſcopum habuerit Sapiens.

attinentiam? Atq; proinde eius rationibus in contrarium adductis reſpondemus; primum quod inquit, totum prouerbiorum librum ad Ethicam, atq; bonos mores pertinere, veriſſimum eſt, dicimus tamen, quod licet hic fuerit præcipuus Sapientis ſcopus, non tamen eſſe negandum, quod alius fuerit illi ſcopus minus præcipuus, nimirum hac occaſione multa præclara ad Theologiam attinentia demonſtrate; atque proinde quando inquit Sapiens ſuum prouerbiorum opus eſſe vtiliſſimum ad ſciendã ſapientiam, & diſciplinam, intelligere voluit, quod nobis ſuperius dictum eſt. Quod vero ad Venerabilis Bedæ auctoritatem attinet, reſpondemus, illam noſtram explicationem non infirmare; quoniam per prædicta verba non negauit, hanc morum diſciplinam ad veram ſapiẽtiam, quæ in prædictis ſita eſt, nos ipſos manuducere. Quod tandem ſpectat ad locum Rhetoricorum nuper citatum ita, me, iudice, eſt intelligendus, vt voluerit Philoſophus ſapientiam eſſe multorum, atque admirabilium operum ſcientiam; per prædicta autem opera nõ intellexit arte facta (hæc etenim vel nõ ſunt mirabilia, vel raro admodum talia exiſtunt) ſed illa, quæ *poſt naturalia*, vel etiam aliquãdo *diuina* nuncupãtur: quinimo hoc ipſum ratio videtur ſuadere, ſi quidem inane fuiſſet dicere, prædictum eſſe illa ſcientia, quæ pertinet ad illa tantum, quæ ſunt artefacta.

Bedæ locus explicatur.

Ariſt. locus declaratur.

Proſequitur Salomon indicare, quod ſuum

ſuum hoc prouerbiorum opus conducit ad comparandos alios mentis habitus, nimirum ſcientiam, & intellectum; ſic etenim habet in eodem capitulo verſiculo 4. *Vt detur paruulis aſtutia, & adoleſcenti ſcientia, & intellectus*; quod ſpectat ad paruulorum aſtutiã, quamuis ad præſens inſtitutum nihil videatur pertinere, de illa tamen pauca aliquot dicemus inferius; quod vero ſpectat ad ſcientiam, & intellectum, de quibus in præſenti nobis eſt ſermo, varij varia dixerunt; nos breuitatis gratia, illis prætermiſſis atq; præſertim recentiorum, qui rem alioquin euidentiſſimam, non parum obſcurarunt, illam, quæ magis videtur rationi, atq; ſapientis verbis conſentanea, amplectemur; eſt vero Lyrani, quam modo etiam amplectimur, qui inquit, per intellectũm, eſſe intelligendam cognitionem principiorum, & per ſciẽtiam, cognitionem concluſionum, non tantum in ſpeculatiuis, ſed etiam in practicis. Quod autem nos compellit, vt illi potius adhæreamus, eſt quod videamus rem ita ſe habere, ſi prædictam expoſitionem admittamus nam quod primum ad ipſam attinet ſcientiam concluſionum, quicunq; noſtrum opus legerit non oſcitanter, reperiet non pauca ad naturalem ſcientiam attinentia in illo contineri, quapropter quando animaduertit Sapiens ſuum hoc prouerbiorum opus ad ſcientiam aſſequendam eſſe vtile, illud ipſum, quod indicauit Lyranus, nobis ſignificauit. Quod etiã per-

Quid ſapiens intelligere voluerit per ſciẽtiam, & intellectum; auctoris hac de re iudiciũ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

pertinet ad habitum principiorum, illũ per dictionem *intellectus* ſignificatum fuiſſe, ex eo demonſtrare poſſumus, quod totus prouerbiorum liber ſit principijs, ſeu axiomatibus, ſeu dignitatibus refertus; quis igitur negare audebit, hoc ipſum opus ad intellectum, hoc eſt ad habitum principiorum aſſequendum conducere? Nos certè exiſtimamus Ariſtotelem ex ſapiente didiciſſe principiorum hab[itu]m *intellectum* nuncupare.

Subdit poſtmodum Salomon. *Ad intelligenda verba prudentia, & ſuſcipiẽdam eruditionem doctrinæ.* Circa quam particulam multæ ſunt præclarorum virorum explicationes, quas certè non improbamus, exiſtimamus tamen Lyrani ſententiam eſſe reliquis præferendã, inquit etenim, quod per *verba prudentia*, ſunt intelligenda verba, quæ dirigunt in agendis; iam vero illa, quæ agũtur, ſunt opera ad artes ipſas pertinentia; in quibus etiam requiri prudentiã quãdam indicauit Ariſt. qui non ſemel demonſtrauit, in omnibus artibus, aut diſciplinis vbicumq; electio inuenitur, locum eſſe prudentiæ, quod certè tum reliqui artifices, tum etiam ipſi medici, in ſua arte quotidie animaduertunt, atque proinde non ineptè aliqui docti viri huc tranſtulerunt illa verba Eſaiæ cap. 3. *Auferet à Iuda validum, & fortem conſiliarium, & ſapientem de architectis, & prudentem eloquij miſtici.* Quapropter ſecundum Lyrani explicationem eſt intelligen-

Quomodo prouerbiorũ opus cõferat ad aſſequẽdos alios mentis habitus, nimirũ prudentiã atque artem.

telligendus ſapiens, quod voluerit ſuã hanc morum diſciplinam vtilẽ eſſe ad intelligenda verba prudentiæ, quæ in qualibet arte continentur, ſiuè quomodolibet adhibentur. Quod ſi cum Beda interpretemur *verba prudentiæ*, ideſt verba prudentialia, quæ nimirum leges iuraq; prudentię deſcribunt, non vtique aberrabimus; ſiquidem huiuſmodi interpretationi videntur fauere ſubſequentia ſapientis verba, *iuſtitiam, & iudiciũ & æquitatem*; atq; ſic exiſtimare poterimus Sapientem in hoc verſiculo duos complexũ fuiſſe habitus intellectus, nimirum artem, quæ eſt ex Philoſopho *habitus recta cum ratione effectiuus*, atq; ethicam diſciplinam, quæ ab ipſo Prudentia nuncupatur atq; definitur *habitus recta cum ratione actiuus*; quaſi velit Sapiens ſuo hoc ambiguo loquendi modo indicare prouerbia eſſe etiam vtilia ad intelligenda verba prudentiæ, quæ adhibentur tum in artibus, tum in ethica diſciplina quibus poſitis explicationibus, deuitabimus non paucos errores in quos aliqui recentiores lapſi fuere, atq; ſic hucuſq; explicata Salomonis verba complectentur, vel quatuor, vel quinque mentis habitus, ad quos ſuam prouerbiorum doctrinam inquit eſſe vtilem.

Videtur tamen non prætermittenda maximi momenti difficultas, quam aliquis poſſet aduerſus noſtrum hoc commentum excitare, eſt vero noſtram propoſitam analogiam ſacrarum ſententiarum ad Hippocratis aphoriſmos, in

mũltis

multis quidem deficere, quod vel ex ipſis Salomonis verbis poſſet comprobare, ſiquidem quantumuis prouerbia poſſint conferre ad intelligendam æquitatem, quemadmodum habetur verſiculo 3. vel eſſe vtilia ad exhibendam paruulis aſtutiam, quemadmodum habetur verſiculo 4. vel ad poſſidenda gubernacula, quemadmodum indicauit verſiculo 5. vel ad intelligenda ænigmata, quemadmodum habetur verſiculo 6. aphoriſmorũ, opus ad nullum iſtorum videtur conferre poſſe; atque proinde in his prædicta deficit analogia; Quod autem aphoriſmi non conferant ad intelligendam æquitatem, ex eo comprobabit, quod aphoriſmi ſunt leges medicæ inuiolabiles, atque inalterabiles, quæ proinde nullam patiuntur exceptionem, dummodo in medendo iuſtitiam ſeruare velimus. Quod etiam aphoriſmi non cõferant ad exhibendam paruulis aſtutiã, ex eo comprobabit, quod licet concedatur aphoriſmorum opus eſſe Iſagogicũ, atque proinde eſſe adoleſcentibus ad introductionem vtile, quis hoc eſſe vtile paruulis concedet? Quod etiam aphoriſmi non conferant ad poſſidenda gubernacula, ex eo comprobabit, quod gubernacula intelligantur de Reipublicæ adminiſtratione, ad quam nihil noſtri conferunt aphoriſmi. Quod verò pertinet ad ænigmata, quis vnquam ex aphoriſmis ad illa intelligenda poterit depromere doctrinam, ſeu inſtitutionem! Nos tamen, qui prædictam analogiam,

Proponuntur atq; diluuntur validæ rationes, quæ auctoris poſitam ſẽtentiã poſſẽt euertere.

logiam, vt videbimus, vbiq; excogitauimus non fore multũ laborioſum, illã in his quoq; reperire. Et quod primum ad æquitatem attinet, quemadmodum Sapiens in prouerbijs animaduertit, *noli eſſe multum iuſtus*. Vt ſcilicet ad æquitatem nos redderet propenſos; non ſecus nimiam ſeueritatem damnauit Hipp. tum in victus quantitate continua exhibenda ægris, atq; ſanis, vt aphoriſmo 5. primæ ſect. tum in diſcreta, vt aphor. 17. eiuſdem ſect. tum in qualitate, atq; ſubſtantiæ modo, vt aphoriſmo 38. ſecundæ ſect. quemadmodum fusè in noſtris demonſtrauimus commentarijs. Maiorem facit difficultatẽ, quod obijcitur, non poſſe aphoriſmos aſtutiam paruulis exhibere. Verùm huic etiam non erit arduum reſpondere, ſi animaduertamus Chaldæum pro *paruulis*, legere *inſipientibus*, vel vt alij, non paruulis ætate, ſed paruulis ſenſu. Sic etiam ſeptuaginta pro dictione *aſtutiam* legunt *promptitudinem*, *& dexteritatem in omnibus operibus*. Quod ſi quis velit legere *paruulis*, vt habetur in vulgata translatione; atque dicat; quod quemadmodum *lex Domini*, ex pſalte Regio, *ſapientiam præſtat paruulis*, non ſecus hæc prouerbiorum doctrina, paruulis etiam ætate præſtat promptitudinem, & dexteritatem in omnibus: reſpondebimus hanc etiam, aphoriſmorum doctrinam poſſe aliquo modo conferre paruulis; cum etenim aphoriſmi ſint ſententiæ, vt veriſſimæ,

Quomodo leges medicæ tendant potius ad æquitatem, quã ad nimiã iuſtitiã.

Quomodo aphoriſmi poſſint paruulis cõferre.

ita euidentiſſimæ, quid ni poterunt pueri illas intelligere ſaltem cognitione cõfuſa; nam quod attinet ad diſtinctam, neq; ij, qui in ætate ſunt conſiſtente, illos poterunt abſque doctore, vel commentario intelligere. Non ſecus obiectioni propoſitæ, quod aphoriſmi non poſſint conferre ad poſſidenda gubernacula: Reſpondemus, aliquos eruditos interpretes per *gubernacula* intellexiſſe conſilia, aut cogitationes, quas ſecum homo diu voluit, ac verſat, quo meliores ſeligat; quibus ita conſtitutis; dicendum aphoriſmos eſſe ad hæc ipſa conſilia, ſeu cogitationes vtiliſſimos, quinimo neceſſarios; eſt etenim ex Hippoc. *Vir nauta medicus* non aliam ob cauſſam, niſi quoniam non verſatur, vt reliqui artifices, circa materiam ſtabilẽ, ſed mobilem, atq; proinde, vtitur prudentia medica pro temone, ad euitandã Sirtim, atq; Charibdim, infames ſcopulos Acroceraunia, horrendas tempeſtates, ne ſcilicet nauis in miſerandum incidat naufragium, atque proinde cum dixerit D. Iacobus cap. 3. *Ecce naues cum magnæ ſint, & à ventis validis minentur, circumferentur tamen à modico gubernaculo, vbi impetus dirigentis voluerit*, poſſunt huiuſmodi gubernacula transferri ad conſilia, quibus non modo vita moderatur, ſed quibus ægrotantium ſaluti proſpicimus. Quod tandem ad poſtremam attinet difficultatem, quamuis videatur omnium ardua; ſi tamen accurratè Hippocra-

Duplex cognitio confuſa, & diſtincta.

Quomodo medicus vtatur prudentia, quaſi temone nauigij.

pocratis doctrinam expendamus, non erit arduum illi ſatisfacere. Eſt ſcilicet aphoriſmorum opus, vt ſæpè diximus, Iſagogicum, ſeu introductoriū, ad vniuerſam medicinam, & conſequenter ad reliqua dictatoris opera, melius intelligenda; iam verò inter reliqua Hippocratis monumenta extat aureus libellus de alimento, quē ſi percurreris, reperies eſſe ferè totum ænigmaticum, ſeu ex ænigmatibus conflatum. Vnicum breuitatis ſtudio tibi proponam exemplum, inquit dictator in prædicto libro: *Alimentum non alimentum*. Hoc ænigma facillimè diſſoluet, qui fuerit in noſtro aphoriſmorum opere, vel mediocriter verſatus. Alimentum eſt non alimentum, quando exhibetur craſſius, quam conuenire debeat totius morbi conſtitutioni, ſeu naturæ, vt habetur aphoriſmo 7. primæ ſectionis, vel quando exhibetur in vigore, vt aphoriſmo 8. vel quando exhibetur in acceſſionibus, vt aphoriſmo 11. vel quando exhibetur copioſius in ætate, cui non conuenit, vt aphor. 13. & 14. vel quando exhibetur in qualitate, quæ morbo non poſſet conuenire, vt aphor. 16. atq; vt paucis multa complectar, ſi totum aphoriſmorū opus percurrerit, quamplures reperies ex quibus dignoſces quomodo propoſitum ænigma poſſis diſſoluere; Quod idem de reliquis eſt intelligendum.

Quomodo aphoriſmorū opus ſit vtiliſſimum ad intelligēda ænigmata.

Quamuis igitur potuerit Hippoc. *diuinus* appellari ex Gal. ſententia, quoniam fuit admirandus in ſuis prædictionibus;

Quę fuerit potiſſima cauſa prop.

ter quam fuerit *diuinus* appellatus, auctoris hac de re ſententia.

nibus; vel vt opinatus fuit D. Auguſtinus, quoniam artem exercuit abſq; mercede; nos tamen exiſtimamus, debuiſſe diuinum appellari ob conſcriptum diuinum aphoriſmorum opus: licet etenim in libris Epidemiorum imitatus fuerit libros ſacros hiſtoriales; in prognoſticis; prorrheticis, atq; Coacis prænotionibus libros prophetales; in libris de Elementis, atque natura humana, ſacros libros ſcientiales; atque in libello, qui inſcribitur *de lege* libros ſacros legales; atque nuper citato de alimento ænigmata, quæ paſſim in ſacris voluminibus reperiuntur: Omnium tamen maximè, quemadmodum à nobis demonſtratum fuit, in ſuo aphoriſmorũ opere imitatus fuit præclaras dictas ſapientum ſententias; adeo vt illę poſſint ſapientum aphoriſmi; hi verò poſſint Hippoc. prouerbia nuncupari. Quod ſi malis Gal. ſententiam amplecti; ſcito in aphoriſmorum opere eſſe plurimos ad prædictionem attinentes.

Quid auctorẽ impulerit, vt alijs etiã ſentẽtijs vſus fuerit, & quod ad quemlibet aphoriſmum

Scio equidem nõ defuturos, qui obijciant, nos in noſtris dictis collationibus, non ſtare promiſſis; quoniam non modo aphoriſmos per ſacras dictas ſententias; verùm etiam per hiſtorias, atque ipſos etiam libros legales, atq; ſcientiales explicuimus. Verùm ſenſatus quilibet animaduertet, quod licet præcipuus noſter ſcopus fuerit aphoriſmos per ipſas puras ſententias explicare, nos tamen non debuiſſe pauca aliquot omittere, quæ multùm inſeruiebant, vel

ad

ad prædictorum maiorem intelligentiã, vel ad illorum comprobationem. Quod verò in explicatione nõ vnica fuerimus contenti ſententia, ſed aliquando plures ad ſatietatem appoſuerimus, in cauſſa fuit maxima doctrinæ vbertas, quæ (vt diximus) in vnico breuiſſimo aphoriſmo continetur; cum etenim poſſit plures eoſq; veriſſimos ſenſus admittere, quidni poterunt illi plures ſententiæ veriſſimę accommodari! Quibus accedit, quod hoc opuſculum præcipuè in Theologorum gratiam à nobis fuerit confectum, qui proinde poterunt plures ex ſuis ſententijs per vnum, & eundẽ aphoriſmum interpretari. Quamuis autem hæc parum elimata nõ auderem in lucem edere, amicorum tamen cohortatione compulſus illa publici iuris feci, atq; eo magis, quod calcar edidere chariſſimi alumni, qui in meis magis laborioſis lucubrationibus tranſcribendis, atq; typographorum mendis corrigendis, non parum temporis impenderunt; vtrorumque merces erit ſtudioſis omnibus non inutile opuſculum confeciſſe.

non vnica contētus fuerit.

Et tandẽ cur auctor hæc parum elimata ediderit.

Medici officium ex ſacris literis, atque ipſo etiam Hippocrate depromptum.

TEneri medicum ſuum præſtare officium, tanquam omnibus notiſſimũ, non præcepit, ſed ſuppoſuit Hippocrates in ipſo ſtatim aphoriſmorum prohæmiolo, quemadmodum ibi demonſtrabimus; non eſt tamen omnibus no-

Quomodo, & quatenus auctor pertingat medici officiũ.

tus modus, ſeu ratio, qua id præſtare debeat; hanc prouinciam primus in ſuis operibus ſubijt admirandus præceptor, alij doctiſſimi viri id poſt illum magis diffusè proſequuti ſunt adeo accuratè, vt nos ab hac tractatione deberemus abſtinere, niſi aliud nobis eſſet longè diuersũ inſtitutum. Eſt verò tum præcipuè ex hoc aphoriſmorum opere, tum etiam ex ſacris libris hoc ipſum medici officiũ depromere; in quo opuſculo proſequẽdo hunc ordinem ſeruabimus; Primùm demonſtrabimus, quænam ſint medico neceſſaria quoad eruditionem, atque morum probitatem: Poſtmodum quæ ſint ad medicum attinentia, quatenus eſt medicus, & quatenus ægrotis actu medicinam facit. Quod igitur ad primum ſpectat, cum ideo medicus ſit honorandus, quoniam propter neceſſitatem eum creauit Altiſſimus, animaduertendum, id non eſſe intelligendum de quolibet medico, gregali ſcilicet, atque ignaro, ſed de illo, qui magna aliqua vrgente neceſſitate poſſit ægrotum à maximo vitæ diſcrimine, in quo verſatur, eripere; atque proinde is debet eſſe doctiſſimus, atque exercitatiſſimus, quod verbo ſignificauit Hippocrates in ipſo ſtatim aphoriſmorum initio, quando inquit. *Ars longa*. Eſt etenim ars longa, tum propter ſcientiarum varietatem, quæ ad ipſam perfectè aſſequendam sũt neceſſariæ (hæ namque medicum doctum, atque eruditum conſtituunt) tum etiam propter maximam experientiam

Qui nam ſit medicus, quẽ propter neceſſitatem creauit altiſſimus.

factam

factam in longiſſima exercitatione; quæ illum reddunt prudentem, perſpicacem, oculatum, in operando ſedulum, in remedijs adhibendis non temerarium, atque in euentu prædicendo admodum cautum, & ſagacem. Eſt igitur medico neceſſaria eruditio, ſiue ſapientia, quam nunquam aſſequetur, niſi optimo, atque præcipuo innitatur fundamento, nimirum timori Domini; ſic etenim habetur prouerb. cap. 1. *Timor Domini principium ſapientiæ.* Vbi etenim eſt timor; illic eſt mandatorum obſeruatio; vbi mandatorum obſeruatio, ibi eſt mũditia, ibi & ſplendor. Hac igitur conſtituta baſi, faciliùs ſapientiam; atque ipſam ſapientiam conſequentia, atque comitantia conſequetur: hoc deficiente fundamento, vel non aderit ſapientia, vel inanis aderit, quæ ſua ſponte ruat facillimè. E contrario verus ſapiens eſt ille, de quo habetur eodem cap. 13. *Lex ſapientis fons vitæ, vt declinet à ruina mortis, doctrina bona dabit gratiam; in itinere contemptorum vorago.* Atque proinde qui amat ſapientiam, illam procurat à Deo, iuxta illud, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 1. *Omnis ſapientia à Domino Deo eſt; & in illo fuit ſemper, & ante æuum.* Quemadmodum autem timor Domini eſt initium ſapientiæ; non ſecus ab ipſa ſapientia, quaſi regreſſu quodam demonſtratiuo manuducimur ad ipſum timorem Domini meliùs intelligendum; ſic etenim habetur cap. 2. *Si quæſiueris ſapientiam quaſi*

Quod nã ſit ſcientiæ medicæ optimum fundamẽtum.

Veræ ſapientiæ fons, & origo.

pecuniam, & ſic uti theſauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei inuenies, quia Dominus dat ſapientiam, & ex ore eius prudentia, & ſcientia; cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter. Et cap. 12. *Qui bonus eſt, haurit ſibi gratiam à Domino, qui autem confidit in cogitationibus ſuis, impiè agit.*

Quæ ſciētia ſit medico maximè neceſſaria.

Cum autem vita ſit breuis, & maxima ſapientiæ pars in rerum naturalium cōtemplatione ſita ſit, illa magis inquirenda, quæ maximè ſunt ad artem medicā neceſſaria, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 3. *Altiora te ne quæſiueris, & fortiora te non ſcrutatus fueris, ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus; non enim eſt tibi neceſſarium ea, quæ abſcondita ſunt oculis tuis, videre; in ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter, & in pluribus eius operibus non eris curioſus; plurima etenim ſupra ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi.* Illam tamen procuret eruditionem, quæ ad ipſam artem comparandam eſt omnino neceſſaria, dixerat etenim cap. 2. *Tantum præcedit ſapientia ſtultitiam, quantum differt lux à tenebris.* Et prouerb. 17. *Qui altam facit domum ſuam, quærit ruinā, & qui euitat diſcere, incidit in mala.*

Quam vtilitatē præſtet medico hiſtoria.

Optimè autem ſibi conſulet, ſi fuerit verſatus in hiſtorijs medicis, tam antiquis, quàm modernis, iuxta monitum Eccleſiaſtici. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, narrationem virorum, nomi-*

nominatorum conſeruabit, & in verſutias parabolarum ſimul introibit, occulta prouerbiorum exquiret, & in abſconditis parabolarum conuerſabitur; in medio magnatorum miniſtrabit & in conſpectu Præſidis apparebit, & in terram alienigenarum gentium pertranſiet, bona, & mala in omnibus tentabit. Vide reliqua cap. 3. quæ breuitatis ſtudio prætermitto. rum præcipuè medicarum cognitio

Quoniam tamen nuper dictum eſt, quod qui adipiſcitur veram ſapientiam, illa etiam adipiſcitur, quæ ipſam ſapientiam conſequuntur; id poſſumus comprobare ex prouerb. cap. 16. *Qui ſapiens eſt corde, appellabitur prudens, & qui dulcis eloquio, maiora reperiet. Fons vitæ eruditio poſſidentis, doctrina ſtultorum fatuitas. Cor ſapientis erudiet os eius, & labijs eius addet gratiam. Fauus mellis compoſita verba, dulcedo animæ ſanitas oſſium.* Eſt autem animaduertendum ſapientis artificium, qui ſcilicet antequam dixerit *Qui dulcis eſt eloquio, maiora reperiet*, præmiſerat hominem debere eſſe corde prudentem, quoniam, vt animaduertit cap. 19. *Qui tantùm verba ſectatur, nihil habebit; qui autem poſſeſſor eſt mentis, diligit animam ſuam, & cuſtos prudentiæ inueniet bona.* Et cap. 20. *Eſt aurum, & multitudo gemmarum, vas autem pretioſum labia ſcientiæ.* Eſt & aliud obiter admirandum artificium, ſiquidem exiſtimauit vnum, & idem eſſe hominem ſapientem corde, & poſſeſſorem mentis; quaſi velit intelligentiam eſſe tum in corde, tum in cerebro; quod

Quænam ſapientiã neceſſario conſequãtur

Sapientis artificiũ aperitur.

Sapiẽtis, atq; Hip. placitum declaratur, atq; ſapienter in illo Hippocr. præcelluiſſe demonſtratur.

etiam tanquam firmam habuit Hippocrates, cum tamen Ariſ. illam conſtituerit ſolùm in corde, Galenus ſolùm in cerebro, quemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs. Addidit Sap. quod huiuſmodi philoſophi ethnici prætermiſerunt, ipſam ſcilicet mentẽ illuſtrari à Domino, ſic etenim habetur cap. 20. *Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ inueſtigat omnia ſecreta ventris.*

Aphoriſmi atque prouerbia ad verbum addiſcẽda.

Inter reliqua, quæ ad medici doctrinam videntur attinere, ſunt ipſæ leges medicæ, nempe hoc ipſum aphoriſmorum opus, quas aduerbum debet addiſcere, atque memoria cuſtodire, iuxta monitum, quod habetur prouerb. 19. *Qui cuſtodit mandatum, cuſtodit animam ſuam; qui autem negligit viam ſuam, mortificabitur.*

Quomodo medicus deuitare debeat auaritiam.

Procuret quantum fieri poſſit, ne creſcat amor numi, quantum ipſa pecunia creſcit iuxta illud, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 11. *Fili mi ne in multis ſint actus tui, & ſi diues fueris, non eris immunis à delicto; ſi enim ſequutus fueris, non apprahendes, & non effugies ſi præcucurrreris Eſt homo laborans, & feſtinans & dolens impius, & tanto magis non abundabit. Eſt homo marcidus egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate; & oculus Dei reſpexit illum in bono, & creuit illum ab humilitate ipſius & exaltauit caput eius, & mirati ſunt in illo multi, & honorauerunt Deum.* Subdit poſtmodum. *Eſt qui locuple-*

cupletatur parcè agendo,& hæc pars mercedis illius, in eo quod dicit, inueni requiem mihi,& nunc manducabo de bonis meis ſolus, & neſcit quod tempus prætereat illum,& mors appropinquet, & relinquat omnia alijs, & moriatur. Addit poſtmodum. *Sta in teſtamento tuo, & in illo colloquere, & in opere mandatorum tuorum veteraſce, ne manſeris in operibus peccatorum, confide autem in Deo & mane in loco tuo; facile eſt enim in oculis Dei ſubitò honeſtare pauperem.*

Deuitet laudem, quæ ſcilicet ſemper in ore proprio ſordeſcit, iuxta conſilium Sap. prou. 27. *Laudet te alienus, & non os tuum, extraneus, & non labia tua.* Non ſe laudet.

Si medicus fuerit iuuenis non ægrè ferat ſe aliquo modo corrigi à medico ſene, nam vt habetur prouerb. 13. *Egeſtas, & ignominia ei, qui deſerit diſciplinam, qui autem aquieſcit arguenti, glorificabitur.* Suſcipiat correctionem.

Eſt etiam medico neceſſarius decens ornatus, ſolum inquam decens, de quo peculiare opuſculum conſcripſit noſter ſenex, cui videtur maximè conſonum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 11. *Ne glorieris in veſtitu vnquam, nec in die honoris tui extollaris, quoniam mirabilia opera tua Altiſſimi ſolius, & abſconſa, & inuiſa opera illius.* Qui corporeus ornatus ſit medico neceſſarius.

Procuret quàm maximè poſſit animi ornatum, inter omnia primatum obtinet charitas, præcipuè erga medicum pauperem; cum illa tamen cautione, quæ habetur in Eccleſiaſtico cap. 12. *Si bene-* Qui animi ornatus ſit maximè decens medico.

& cui de- | *feceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in*
beat de- | *bonis tuis multa. Benefac iuſto, & inue-*
nitare me- | *nies retributionem magnam, & ſi non ab*
dicum | *ipſo, certè ad Domino. Da bono, & non*
prauum. | *receperis peccatorem. Benefac humili, &*

non dederis impio. Si fortaſſe velit aliquem exaltare, videat ne id beneficium conferat inimico, iuxta id quod habetur in eodem cap. *Non credas inimico tuo in æternum; ſicuti enim æramentum æruginat nequitia illius; Et ſi humiliatus vadat curuus, abijce animum tuum, & cuſtodi te ab illo; non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam, nec conuerſus ſtet in loco tuo, ne fortè conuerſus in locum tuum inquirat cathedram tuã, & in nouiſſimo cognoſcas verba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris. Quis medebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus, qui appropriant beſtijs? Sic & qui comitatur cum viro iniquo & obuolutus eſt in peccatis eius, vna hora tecum permanebit, ſi autem declinaueris, non ſupportabit te; in labijs ſuis indulcet inimicus, & in corde ſuo inſidiabitur, vt ſubuertat te in foueam.*

Quomodo bene ſperare debeat à Deo.

Non deſperet, quòd videat ſe eſſe in longè minori exiſtimatione, quàm aliquos medicos adulatores, & ignaros; illis etenim obediunt tantummodo, qui ſuam ſalutem parui faciunt, iuxta illud, quod habetur prouerb. cap. 17. *Malus obedit lingua iniqua, & fallax obtemperat labijs mendacibus.* Tandem etenim ſola eminet virtus, & ſapientia, iuxta illud eiuſdem capitis. *Seruus ſapiens domi-*

natur

natur ſtultis filijs, & inter fratres hereditatem diuidet. Atque proinde per aliquod temporis ſpacium oportet patienter perferre detrimenta, quæ fortuna eueniunt, nam *ſicuti igne probatur argentum, & aurum camino, ita corda probat Dominus.* Multò autem minus deſperare debebit, ſi viderit ſe contemni à medico prauo, & ignaro, quod frequenter admodum contingit, nam prouerb. 14. *Ambulans recto itinere, & timens Deum deſpicietur ab eo, qui infami graditur via. In ore ſtulti virga ſuperbia, labia ſapientum cuſtodiunt eos.*

Sit pronus ad edocendos, atque exercendos candidatos, nam ex eodem capite. *In corde prudentis requieſcit ſapientia, & indoctos quoſque erudiet.* Præcipuè autem ſunt erudiendi ſtudioſi, namque, vt habetur cap. 15. *Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientum commorabitur.* Quemadmodum etenim ex cap. 17. *Corona ſenum filij filiorum, & gloria filiorum patres eorum.* Non ſecus de alumnis, atque alumnorum alumnis eſt intelligendum.

Erudiat candidatos in praxi medica.

Fugiat inuidiam ex eodem 14. *Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia.* Conſeruet amicitiam cum medico probo, & erudito, quamuis ſit pauper, vel quomodocumque inciderit in calamitatē, ſic etenim habetur prou. cap. 17. *Omni tempore diligit, qui amicus eſt, & frater in anguſtijs comprobatur.* Diſſimulet iniuriam, vt enim habetur cap. 12. *Fatuus ſtatim indicat iram ſuā,* qui

Deuitet inuidiā, & diſſimulet iniuriam.

qui autem diſſimulat iniuriam, callidus eſt; homo verſutus celat ſcientiam & cor inſipientum prouocat ſtultitiam.

Quomodo ſe gerere debeat in alijs medicis laudandis.

Benedicat de quocumque medico; illum tamen laudando magis, illum minus pro vniuſcuiuſque maiori, vel minori meritorum indigentia, namque *Anima, quæ benedicit, impinguabitur, & qui inebriat ipſe quoque inebriabitur.*

Atque in tacendis illorum vitijs.

Laudet quæcumque bona reperuerit in medico, prætermittat mala, ſic etenim habetur prouerb. 11. *Bene conſurgit diluculo, qui quærit bona; qui autem inueſtigator malorum eſt, opprimetur ab eis.*

Atque ſuis erroribus cõfitendis.

Namque & ipſe poteſt decipi, quod cum contigerit, tenetur imitari Hipp. ingenuitatem in confitendo errore cõmiſſo, iuxta id, quod habetur prouerb. cap. 18. *Iuſtus prior eſt accuſator ſui, veniet amicus eius, & inueſtigabit eum.*

Non lætetur de inimici infortunio.

Non lætetur de inimici medici infortunio, namque ex cap. 17. *Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus.*

Deuitet adulationem.

Deuitet, quantum fieri poſſit, adulatores, ſiquidem illos ſoli amant ſtulti, iuxta illud prouerb. 18. *Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ſuo.*

Sit Eleemoſynarius.

Sit eleemoſynarius iuxta conſilium Eccleſiaſtici cap. 14. *Ante mortem benefac amico tuo, & ſecundum vires tuas exporrigens da pauperi; non defrauderis à die bono, & particulam diei bonæ non te prætereat; nonne alijs relinques dolores, & labores tuos? in diuiſione Artis da; & accipe & iuſtifica animam tuam*

ante

ante obitum tuum operare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.

Quamuis autem ſuperius dictum ſit, quod oportet medicum eſſe etiam eruditum in naturali diſciplina, ſi quis talis fuerit, non deſpiciat medicum in illa, parum eruditum, dummodo ſit exercitatus, & probus, iuxta monitum Eccleſiaſtici cap. 19. *Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficit ſenſu in timore Dei, quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi. Eſt ſolertia certa, & ipſa iniqua, & eſt qui emmittit verbum certum, ennarrans veritatem.* Eſt etenim optimum, omnium amicitiam, ſaltem verbis aucupare, iuxta illud, quod habetur cap. 20. *Sapiens in verbis ſe ipſum amabilem facit, gratia autem fatuorum effundentur.*

Captet medici etiã parum eruditi beneuolentiam.

Deuitet, quantum fieri poſſit, ſermonis ruditatem; ſubdit etenim Eccleſiaſticus in eodem cap. *Homo ſine gratia quaſi fabula vana, & in ore indiſciplinatorum aſſidua erit; Sapiens verbis producet ſe ipſum, & homo prudens placebit magnatibus. Sapientia abſconſa, & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas in vtriſque? Melior eſt, qui celat inſipientiam ſuam, quàm homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam.*

Sit comis, & ſagx in ſermone

Sit hilaris, moderatè tamen, ſic enim habetur cap. 21. *Fatuus ex riſu exaltat vocem ſuam, vir autem ſapiens vix tacitè ridebit.*

Sit hilaris.

Tenetur autem eſſe grauis non modò in

Et grauis

in ſermonibus, verùm etiam in quibuslibet ſuis operibus, non adeundo vbi non fuerit aduocatus, iuxta monitũ cap. 21. *Pes fatui facilis in domum proximi, & homo peritus confundetur ab eo.*

Conſeruet amicitiam cũ medico ſibi familiari.

Si contraxerit amicitiam arctam cum medico ſibi familiari, videat ne diſſoluatur, iuxta monitum Eccleſiaſtici c. 22. *Mittens lapides in volatilia, deijcit illa, ſic & qui cõuitiatur amico, diſſoluit amicitiam. Ad amicum & ſi produxeris gladium, non deſperes; eſt enim regreſſus ad amicum; ſi aperuerit os triſte, ne metuas. Eſt enim recordatio excepto conuitio, & improperio, & ſuperbia, & miſterij reuelatione, & plaga doloſa, in his omnibus effugiet amicus. Fidem poſſide cum amico in paupertate illius, vt & in locis illius lęteris. In tribulationis tempore illius permane illi fidelis, vt & in hæreditate illius locuples ſis.*

Conſeruet opes hęreditarias, vel aquiſitas

Si habuerit opes, vel hæreditarias, vel à Gal. tributas, illas conſeruet iuxta monitum Eccleſiaſtici cap. 40. *Fili in tempore vitę tua ne indigeas; melius enim eſt mori, quàm indigere; vir reſpiciens in menſam alienam non eſt vita eius in cogitatione victus alit enim animam ſuam cibis alienis; vir autem diſciplinatus, & eruditus cuſtodiet ſe; in ore imprudentis conculcabitur mendicitas, & in ventre eius ignis ardebit.* In hunc finem de medico verba faciens cap. 38. dixit, vt vidimus. *Mercedem à Rege accipiet,* non vt illam diſſipet, ſed vt illi commodum, atque ornamentum præſtet. Nam

vt

vt habetur in Eccleſiaſte cap. 7. *Vtilior eſt ſapientia cum diuitijs, & magis prodeſt videntibus ſolem. Sicut enim protegit ſapientia, ſic protegit pecunia. Hoc autem plus habet eruditio, & ſapientia, quòd vitam tribuunt poſſeſſori ſuo.* Multò autem magis erit procuranda, atque conſeruanda exiſtimatio, ſic etenim pronunciauit cap. 41. *Curam habe de bono nomine, hoc enim magis permanebit, quàm multi theſauri magni, & pratioſi; bona vita numerus dierum, bonum autem nomen permanebit in æuum.* **Atq; exiſtimationem.**

Hactenus de præſtantiſſimi medici dotibus, tum quoad eruditionem, tum quoad morum probitatem, quas omnes facillimè in diuino Hipp. reperies, ſi eius legeris iuſiurandum, atque alia monumenta, quæ ipſe ad hunc finem conſcripſit, quemadmodum nos ſatis, ſuperque in noſtra manuductione demonſtrauimus, in qua plurima ad Hippocratis vitam, doctrinam, & mores attinentia perluſtrauimus; ne autem viderer tibi cranbem recoquere, illa nolui huc transferre: ſatis erit illuc ſtudioſum lectorem relegare, vt ipſe valeat, quæ ibi fuerunt propoſita, cum prædictis ſacris ſententijs facilè conferre: quapropter noſtrum iter proſequamur, atque demonſtremus quænam medico ſint neceſſaria non in habitu, ſed, vt dictum, in actu, quatenus ſcilicet actu facit medicinam. **Hippoc. probitas, & eruditio & cur auctor hæc prætermittat**

Quid primum ſit medico faciendum, cũ arduam aggreditur prouinciam.

Atque proinde in ipſo ſtatim primo ingreſſu ad infirmum, inuocet nomen Domini, vt enim habetur prouerb. 16. *Turris fortiſſima nomen Domini, ad ipsã curret iuſtus, & exaltabitur.* Præcipuè verò in qualibet ardua prouincia eius auxilium implorandũ, atque ſimul ad naturalia præſidia confugiendum. Huc etenim ſpectat, quod habetur 4. Regum cap. 6. *Accidit autem, vt cum quidam materiam ſuccidiſſet, caderet ferrum ſecuris in aquam, exclamauitque ille, & ait, heu, heu, heu Domine mi, & hoc ipſum mutuò acceperam; dixit autem homo Dei, vbi cecidit? at ille monſtrauit ei locum; præcidit ergo lignum, & miſit illuc, natauitque ferrum, & ait, tolle, qui extendit manum, & tulit illud.* Eſt autem implorandum, non modò vt nobis cognita, atque iampridem experta remedia poſſint in grauiſſimo quoque affectu eſſe proficua; verùm etiam vt reuelet illud, quòd nos latet, quemadmodum colligitur tum ex ligno reuelato Moyſi, quo dulcorauit aquas amaras; verùm etiam ex Tobia cap. 2. in quo habetur illi fuiſſe reuelatum fel Callyonimi piſcis, *quo linuit oculum patris ſui, & ſuſtinuit dimidiam ferè horam, & cœpit membrana ex oculis eius, quaſi membrana oui egredi, quam apprahẽdens Tobias, traxit ab oculis eius, ſtatimque viſum recepit.* Colligitur ex libro quarto Regũ cap. 20. in quo habetur, quod cum Ezechias ægrotaret vſque ad mortem, Dei auxilio, ſanatus eſt ab Eſaia admota maſſa

maſſa ficorum; quod certè quamuis leuiſſimum auxilium, euaſit tamen maximum, adiuuante numine. Quod verò, illo non fauente, præſidia etiam validiſſima, nihil poſſint, colligitur ex Aſa Rege, qui podagra mortuus eſt intra triennium, anno ætatis ſuæ quadrageſimo, quoniam, vt habetur cap. 16. libri ſecūdi Paralipomenum, *neque in infirmitate ſua quæſiuit Deum, ſed magis in medicorum arte confidit.*

Attentis oculis inſpiciat ægrotantem, nam vt habetur cap. 17. *In facie prudentis lucet ſapientia, oculi ſtultorum in finibus terræ.* Attente inſpiciēdus æger.

Interroget ægrotantem, atque adſtantes de ægritudine, atque de ſymptomatibus, quæ illum magis moleſtant, neque aliquid reſpondeat priùs quàm audiuerit illorum narrationes; nam vt habetur cap. 18. *Qui priùs reſpondet, quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum.* Quomodo ſit interrogādus æger & adſtātes.

Suo tempore tradat reſponſionem, non tamen loquatur coram ægrotante, aut adſtantibus de iis, quæ vana ſunt, aut quomodolibet poſſint diſplicere, iuxta monitū, quod habetur prouerb. cap. 13. *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, qui autem inconſideratus eſt in loquendo, ſentiet mala.* Non ſit loquax, namque ex eodem cap. 14. *In omni opere bono erit abundantia, vbi autem verba ſunt plurima, ibi frequenter egeſtas.* Non ſit auſterus, namque ex cap. 15. *Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat* Quam moderationē habere debeat cum illos alloquitur.

tat furorem ; lingua ſapientum ornat ſcientiam, os fatuorum ebullit ſtultitiam, lingua ſalubris lignum vitæ, quæ autem immoderata eſt, conteret ſpiritum. Fugiat iracundiam ex eodem cap. 15. *Vir iracundus prouocat rixas, qui patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.* Loquatur ægrotanti, quæ illi magis ſunt iucunda; ſubdit etenim. *Lætatur homo in ſententia oris ſui, & ſermo opportunus eſt optimus.*

Sit verax

In loquendo ſit verax, nam vt habetur prouerb. cap. 14. *Liberat animas teſtis fidelis, & profert mendacia verſipellis ; in timore Domini fiducia fortitudinis, in filijs eius erit ſpes.*

Quomodo ſe gerere debeat cũ facit medicinam pauperibus.

Si fuerit impulſus ad faciendam medicinam Principi, videat ne incautè illũ prouocet ad iram, ſed quantum fieri poſſit, procuret illius bonam gratiam, namque vt habetur cap. 19. *Sicuti fremitus leonis, ita & ira regis, & ſicuti ros ſuper herbam, ita & hilaritas eius.* Patienter perferat quæcumque audit iniqua, vt enim habetur ibidem. *Doctrina viri per patientiam noſcitur, & gloria eius eſt iniqua prætergredi.* Procuret cordis munditiem, nam vt habetur cap. 22. *Qui diligit cordis munditiem, propter gratiam labiorum ſuorum habebit amicum regem.*

Qui medici ſĩt ad cõſilium aduocandi, & qui deuitãdi

Sed cum iudicium ſit difficile, in quibuſcumque grauiſſimis, & pernicioſiſſimis paſſionibus aduocet conſilium, nam vt habetur cap. 20. *Cogitationes conſilijs probantur, & gubernaculis tractan-*

ſtanda ſunt bella. Procurandum tamen eſt, ne viri, qui adhibentur ad conſiliũ, quantumuis eruditi, ſint peruerſi, quo factum eſt, vt ſtatim ſubiunxerit Sapiẽs. *Ei, qui reuelat myſteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia ſua, ne commiſcearis.*

Deuitet etiam ſuperbos, nam vt habetur ibidem. *Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis*. Atque inſipientes. *Vir inſipiens fodit malum, & in labijs eius ignis exardeſcet*. Et rixoſos, iuxta illud. *Homo peruerſus ſuſcitat lites, & verboſus ſeparat principes*.

Eſt tamen in hoc etiam implorandũ diuinum auxilium, namque, vt habetur ibidem, *A Domino diriguntur greſſus viri, quis autem hominum intelligere poteſt viam ſuam?* Quodſi nõn poſſit illum deuitare, ſequatur illud, quod tradiderat cap. 16. *Reuela de mane opera tua, & dirigentur cogitationes tuę; cum placuerint Domino vię hominis, inimicos quoque conuertet ad pacem*. Vt prob⁊os, aſſe⁊. qui poſ⁊ſimus quid fa⁊ciendũ.

Si fecerit medicinam pauperibus, præcipuè Sacerdotibus, ſit non minus diligens in illis curandis, quàm in diuitibus, namque vt habetur prouerb. 22. *Diues, & pauper obuiauerunt ſibi, vtriuſque operator eſt Dominus*. Quinimo optimè ſibi conſulet, ſi præter viſitationem, illis etiam tradat eleemoſynam; ſubdit etenim. *Qui pronus eſt ad miſericordiam, benedicetur;* Sit diligens, atq; eleemo⁊ſynarius.

de panibus enim ſuis dedit pauperibus, victoriam, & honorem acquiret, qui dat munera. Neque obijciat eſſe admodum arduum medicinam facere diuitibus, & pauperibus; vt enim habetur ibidem. *Qui patiens eſt multa gubernatur ſapientia, qui autem impatiens eſt, exaltat ſapientiam ſuam.* Non tamen ſuaſerim, vt plures ſibi aſſumat labores, quàm ferre poſſint humeri, namque in hunc finē poterit alumnos introducere, iuxta illud eiuſdem ibidem. *In corde prudentis requieſcit ſapientia, & indoctos quouſque erudiet.*

Obiectio ri ſatisfit.

Quoniam tamen nuper dictum eſt, quod ſi fortaſſe fecerit medicinam principibus, ſummopere enitendum erit, ne illos prouocet ad iram, (ſunt enim vt plurimum iracundi, præcipuè ſi non fuerint philoſophi) in hoc eſt maxima adhibenda cautio; ſiquidem nihil eſt, quod illos poſſit magis ad iram impellere, quàm cohortatio ad peccatorum expiationem; & nihilominus quamuis in illis id videatur magis arduum, quàm in pauperibus, vel in alijs vitæ generibus, id non eſt prætermittendum, tum quoniam hæc nobis tradita fuit à Summis Pontificibus prouincia, tum etiam quoniam ſic longè magis diſponuntur ad exequenda mandata; quemadmodū etenim habetur prouerb. cap. 15. *Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata, per timorem autem Domini declinat omnis à malo.* Neque eſt verendū, hanc cohortationem eſſe illis iram ſuſcita-

Quomodo poſſimus prīcipū iracundiam deuitare.

Difficultati ſatisfit.

cita-

citaturam, atque medicum reiecturum; namque id vnquam continget, ſi medicus conuenienti vtatur in hortando dexteritate; quòd ſi id non iuuerit, tenetur pius medicus præferre peculiari emolumento id, quod ægrotanti eſt magis proficuum; ſic etenim habetur ibidem. *Abominatio Domino cogitationes malę, & purus ſermo firmabitur ab eo. Conturbat domum ſuam, qui ſectatur auaritiam, qui autem odit illa, propter quæ cogatur peruertere iudicium, viuet.* Quinimo exiſtimarem, ex hac pia ſeueritate, eſſe ſibi maiorem exiſtimationem comparaturum, quemadmodum etenim habetur ibidem. *Lux oculorum lætificat animam, fama bona impinguat oſſa.* Et cap. 22. *Oculi Domini cuſtodiunt ſcientiam, & ſupplantantur verba iniqui.*

Verùm vt ad medicum ſocium reuertamur (qui non modò ſummè neceſſarius eſt, quotieſcumque principi, verùm etiam diuiti cuique, atque potenti medicinam facimus) procuret medicus, tam qui curationi præeſt, quàm ille, qui fuerit ſuperuocatus, vt ſit cautus in contradicendo doctiori, atque magis exercitato; ſic etenim habetur in Eccleſiaſtico cap. 5. *Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo, ſin autem, manus tua ſit ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato, & confundaris; honor, & gloria in ſermone ſenſati, lingua verò imprudentis ſubuerſio eſt ipſius.* Et cap. ſequenti. *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ, velut taurus, ne fortè elidatur virtus tua* *per*

Quę cautio ſit adhibenda in cōtradicendo.

per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris veluti lignum aridum in eremo. Laudet medicum tam amicum, quàm inimicum, iuxta id, quod habetur ibidem. *Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua bene loquens in bono homine abundabit.*

Qui præcipuè ſint à conſultatione reijciendi.

Non conſultet cum impijs, qui ſcilicet ſemper ſunt ignari, iuxta illud prouerbiorum cap. 24. *Ne contendas cum peſſimis, nec æmuleris impios, quoniam non habent futurorum ſpem mali, & lucerna impiorum extinguetur. Ne contra faciem ſtes contumelioſi, nec ſedeat quaſi inſidiator ori tuo*. Deuitandi etiam ſunt empirici, iuxta illud. *Cum fatuis conſilium non habeas, non etenim poterunt eligere niſi, quæ eis placent*. Non tamen ſunt omnes empirici ſpernendi, quandoquidem Gal. confitetur ſe ab illis non pauca didiciſſe; ſunt igitur audiendi, ſic etenim præceptum fuit. *Ne ſpernas hominem in viſu ſuo, breuis in volatilibus eſt apis, & initium dulcoris habet fructus illius.*

Qui præcipuè medici ſint ad conſilium eligendi, & quomodo in his eligendis nos gerere debeamus.

Sunt autem præcipuè in conſultando eligendi amici, (quos ſupponimus debere eſſe doctos) præcipuè ſi ſit arcanũ reuelandum, iuxta id, quod habetur prouerb. 25. *Cauſam tuam tracta cum amico tuo, & ſecretum extraneo ne reueles, ne fortè inſultet tibi, cum audierit, & exprobare non ceſſet. Gratia, & amicitia liberant, quas tibi ſerua, ne exprobabilis fias, & ſimpliciter ãbulantes Deũ timentes,*

tes, non autem fraudulenti, nam anima viri ſancti enunciat aliquando amplius vera, quàm ſeptem circumſpectores ſedentes in excelſo ad ſpeculandum; & in his omnibus deprecare Altiſſimũ, vt dirigat in veritate viam tuam. Ante omnia opera verbum verax precedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile; verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quatuor oriuntur, bonum, & malum, vita, & mors, & dominator illorum eſt aſſidua lingua. Vir peritus multos erudiuit, & anima ſua ſuauis eſt. Qui ſophiſticè loquitur, odibilis eſt, in omni re defraudabitur, non eſt enim illi data à Domino gratia; omni enim ſapientia defraudatus eſt; eſt ſapiens anima ſua ſapiens, & fructus ſenſus illius laudabilis.

Demonſtret in conſultando, ſibi maiorem eſſe curam de ſalute ægrotantis, quàm vt videatur admodum eruditus, præcipuè quãdo redarguit alterius medici opinionem, nam vt habetur prou. cap. 25. *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verba in tempore ſuo, in auris aurea, & ornamentum auro inclusum, qui arguit ſapientem, & aurem obedientem.* Quod ſi hæc dexteritas non iuuerit, atque de te malè loquatur, noli tu quoque par pari reſferre, vt enim habetur ibidem. *Ne dicas, quomodo fecit mihi, faciam ei, & reddam vnicuique ſecundum opus ſuum.* Si fortaſſe medicus probus, & eruditus lapſus fuerit, non impellat, ſed benigna manu ſublenet, ſic etenim

Quæ ſagacitas ſit adhibẽda præcipuè in redarguẽdo medico improbo, vel parũ erudito.

etenim dixerat cap. 25. *Septies in die cadet iuſtus & reſurget; impij autem corruent in malum.*

Cum de præteritis non ſit conſilium, procuret celare, quæ ab alijs medicis fuerunt vel malè adminiſtrata, vel perperam pronunciata, ſic etenim habetur cap. 17. proximè citato. *Qui celat delictum quærit amicitias, & qui altero ſermone repetit, ſeparat fœderatos. Semper iurgia quærit malus; angelus autem crudelis mittetur contra eum. Expedit magis vrſæ occurrere raptis fœtibus, quã fatuo confidenti in ſtultitia ſua.* Quod ſi fuerit perfidus, id etiam eſt libenter perferrendum; namque vt habetur ibidem. *Qui reddit malum pro bono, non recedet malum de domo eius.* E contra, ſi fuerit duobus medicis ſuperuocatus, tenetur magis laudare bonum præſidiũ inimici, quàm remedium perperam ab amico propoſitum, nam *Qui iuſtificat impium, & qui condemnat iuſtum, abominabilis eſt vterque apud Deum.*

Quomodo inſuper debeat ſe demonſtrare ſagacẽ atq; ingenuum.

In conſultando non modò procurare debet breuitatem, verùm etiam vt illa, quæ proferuntur in fine ſermonis, non ſint deteriora illis, quæ dicta fuerint ab initio, quæ ambo fortaſſe complectitur aurea illa ſententia. *Melior eſt finis curationis, quàm principium.*

Artificiũ ſeruandũ in cõſultãdo, pro ponitur.

Si æger aliquid illi nunciauerit ſub ſigillo confeſſionis, illud non reuelet, iuxta illud. *Non duplices ſermonem auditus de reuelatione ſermonis abſconditi, & eris verè ſine confuſione, & inuenies gra-*

Nunquã reuelet, quod ſibi commiſſum fuit ab

gratiam in conſpectu omnium hominum.

Quemadmodum autem, vel medendo, vel conſultando tenetur deuitare ſuperbiam; non ſecus tenetur deuitare animi deiectionem. *Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris.*

Si audiuerit verba malèdicta aduerſus alium medicum, illa non diuulget. *Audiſti verbum aduerſus proximum tuũ, commoriatur in te, fidens quod non te dirumpet.* Si tamen diu perduret in maledicendo, illum deuita, nam *qui odit loquacitatem, extinguit malitiam.*

Non te pigeat ſæpè *viſitare infirmum, ex ijs etenim in dilectione firmaberis.*

Sit admodum cautus in promittendo, præcipuè adſtantibus, quod difficillimè poſſit conſequi, habetur etenim prou. cap. 25. *Nubes, & ventus, & pluuia non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens.* Et cap. 12. *Eſt qui promittit, & quaſi gladio pungitur conſcientia; lingua autem ſapientum eſt ſanitas.* Nam quod ſpectat ad ægrotum, poteſt magis polliceri, quàm ſperet ſe conſequi poſſe; tenetur enim illum conſolari, iuxta id, quod habetur ibidem. *Mæror in corde viri humiliabit eum, & ſermone bono lætificabitur.*

Proſperum quemque euentũ tribuat non ſibi, ſed de D.O.M. ita monente Sapiente Eccleſiaſtes cap. 5. *Ne dederis os tuum, vt peccare facias carnem tuam, neque dicas coram angelo non eſt prouidentia, ne fortè iratus Dominus contra*

ægro ſub ſigillo cõ feſſionis

Sit magnanimus.

Deuitet maledicentem.

Sit diligens.

Sit cautus in promittendo, quod difficillimè aſſequi poſſit, prę cipuè adſtãtibus.

Bonum quemlibet euẽtum tribuat Deo

ſermones tuos, diſſipet cuncta opera manuum tuarum.

Proponitur medicinæ præſtantia ex Hippocr. atq; ſapientibus: & rationibus in contrarium adductis ſatisfit.

Præclara quælibet ars ex quibus præcipuè cõſtituatur.

CVm præclara quælibet ars ex duobus præcipuè conſtituatur; nimirũ ſubiecto, circa quod verſatur, atque fine, ad quem tendit; ſi demonſtrauerimus artis medicæ ſubiectum eſſe ſublunarium omnium nobiliſſimum, finem etiam eſſe omnium præſtantiſſimum, hinc fiet manifeſtum, quantum ars medica reliquas omnes artes antecellat? Quod ad primum attinet, quicumque dignouerit hominis excellentiam, faciliimè ſubiecti nobilitatem aſſequetur; eſt nempe homo, de quo tot extant, adeoque præclara encomia, apud Philoſophorum, atque aliarum diſciplinarum coriphæos, vt de hac tantùm contemplatione iam integra volumina fuerint conſcripta; nobis erit ſatis pauca aliquot pęnes inſtitutum noſtrum ex diuino Hippocrate, atque reliquis ſapientibus depromere.

Hominis Excellentia, quæ & quãta.

Et quod primùm ad Hippocratem attinet, eius vtilitatem, tum alibi copioſè, tum in ipſo primo aphoriſmo breuiſſimè indicauit, quando dixit experimentum eſſe periculoſum; eſt inquam periculoſum, quemadmodum ibi demonſtrabimus, quoniam non fit expe-

experimentũm circa corium, aut lapidem, ſed circa hominem ſublunarium omnium nobiliſſimum, quemadmodum ibi demonſtrabimus. Si verò artis finem conſideremus, hic eſt præſtantiſſimus, nimirum ſanitas, quam vt aſſequi poſſimus, tantoperè laboramus à pueritia vſque ad ſenectutem, tam multas diſciplinas addiſcendo, tandiu inſudamus in exercenda praxi ſub exercitatiſſimis præceptoribus, adeo vt non aliam ob cauſam exclamauerit diuinus ſenex in ipſo ſtatim aphoriſmorum exordio, humanam vitam, reſpectu artis medicæ eſſe breuem, vnde eiuſdem artis neceſſitas manifeſtè indicatur; verùm prædictam artis neceſſitatem ad talem finem procurandum iampridem indicauerat Concionator cap. 38. quando inquit. *Honora medicum, propter neceſſitatem enim illum creauit Altiſſimus. A Deo eſt enim omnis medela, & à rege accipiet donationem. Diſciplina medici exaltabit caput illius, & in conſpectu magnatum collaudabitur. Altiſſimus creauit medicinam de terra, & vir prudens non abhorrebit illam.* Quibus verbis artis medicæ finis indicatur; ſiquidem ad hunc finem creauit medicum, & medicinam de terra Altiſſimus, qui vt non abundat in ſuperfluis, ſic non deficit in neceſſarijs. Quemadmodũ verò ex primo hoc aphoriſmo colligitur medicinæ præſtantia, non ſecus eruitur eſſe prẹſtantiſſimum

Artis medicæ finis qui.

Artis medicæ neceſſitas vnde colligatur.

ſanitatis theſaurum, hoc eſt, omnibus diuitijs longè nobilius, quod habetur cap. 30. *Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus, quàm diues imbecillis, & flagellatus malitia.* Quoniam verò ſanitas ſita eſt non modò in corpore, verùm etiam in anima, idcirco ſubdit. *Salus animę in ſanctitate iuſtitiæ, & melior eſt omni auro, & argento, & corpus validum, quàm cenſus immenſus. Non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis, & non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium.* Eſſe autem medicinam neceſſariam, non modò ad curationem, verùm etiam ad præſeruationem indicauit Hipp. in vniuerſo hoc aphoriſmorum opere quemadmodum videbimus; hoc ipſum habetur in eodem capite, ſubdit etenim *Eſt enim tempus, quando in manus illorum incurras, ipſi verò Dominum depracabuntur, vt dirigat requiem eorum, & ſanitatem propter conuerſationem illorum, qui delinquit in conſpectu eius, qui fecit eum, incidet in manus medici.* Videtur autem difficillimum, ne dicam impoſſibile, quod habet in eodem capite. *Da locum medico, etenim illum creauit Dominus, & non diſcedat à te, quia opera eius ſunt neceſſaria.* Non tamen id eſt admodum arduum, quoniam vbi vrget neceſſitas, poterit medicus ſæpiùs ægrotantem viſitare; quod ſi pluribus ægrotantibus præpeditus id aſſequi non poſſit, poterit ſaltem aliquem ſuum alumnum eruditum, atque exercitatum introducere, atque

Eius præſtantia vnde colligatur.

Medicina dupliciter neceſſaria.

Quomodo ſit intelligendum medicũ non debere diſcedere ab ægrotante.

atque ſic medicus non diſcedet ab ægrotante. Occurunt autem non paucæ difficultates aduerſus illa, quæ dicta ſunt, quas omnes pro viribus diluemus, vt veritas hucuſque propoſita magis elucеſcat. Prima eſt, quod perperam ſtatuimus ſanitatem eſſe finem medicinæ, quoniam medicus non ſemper illam aſſequitur, quinimo multoties tali fruſtratur fine, quemadmodum non ſolùm quotidiana teſtatur experientia; verùm etiam manifeſtè conſtat ex tam pluribus hiſtorijs, quas ipſe dictator recenſet in opere de morbis vulgaribus. Cui difficultati reſpondemus, id quidem veriſſimum eſſe, quoniam ſcilicet arti medicæ contingit, quod nauticæ, oratoriæ, atque militari; ſatis tamen eſſe, quod medicus ſuum præſtet officium, hoc eſt, omnia, quæ opus ſunt, adhibeat ad ſanitatem aſſequendam, quod ipſe dictator indicauit aphoriſmo primo primæ ſectionis, quando ſuppoſuit tanquam ratum, atque firmum, medicum teneri ſuum præſtare officium; quod repetit aphoriſmo poſtremo vltimæ ſectionis, quemadmodum videbimus ſuo loco. Quod, vt arbitror, ſignificare voluit Eccleſiaſticus cap. citato, quando inquit. *Fili in mortuum produc lachrymas, & quaſi dira paſſus incipe plorare, & ſecundum iudicium contege corpus illius, & non deſpicias ſepulturam eius.* Id inquam ſignificauit hiſce verbis, quoniam hæc pronunciauit poſtquam laudibus extulit artem medicam. Obijciunt alij

Prima difficultas ſoluitur.

Quomodo ſanitas ſit medicinę finis, cum tamen medicus nō ſemper illam aſſequatur.

Secunda difficultas ſoluitur.

alij medicinam non eſſe neceſſariam, quinimo neque vtilem, quoniam etiam ſi concedamus eſſe aliquas medicamentorum facultates, homines tamen nullam de illis habere certam ſcientiam, ſed incertam, atque inſtabilem opinionem, quo fit, vt neque ipſa medicina ſcientia poſſit nuncupari; id quod ex eo colligunt, quòd multæ fuerint, atque quotidie naſcantur medicorum ſectæ, & abeant, & ſemper redeant per quaſdam viciſſitudines, atque decipiantur ſæpè medici, quaſi nihil certi poſſidentes: idque potuiſſent ex Hippocrate comprobare, qui in ipſo ſtatim totius artis veſtibulo pronunciauit *experimentum eſſe periculoſum, & iudicium difficile*; nam quod pertinet ad experimentum; eſt periculoſum non modò, quod priùs non fuit expertum, verùm etiam quod iam fuit expertum ob rationes, quas in noſtris propoſuimus commentarijs. Verùm difficultati iam pridem reſponderunt viri celeberrimi, dicentes id quidem veriſſimum eſſe, ſupponendum tamen id propterea debere medicum eſſe in ſua diſciplina peritiſſimum, atque in arte verſatiſſimum; addimus nos id ſignificare voluiſſe vnico verbo dictatorem, quando dixit *ars longa*. Id quod ſignificatum fuit in Eccleſiaſtico loco citato, quando etenim dixit. *Honora medicum, propter neceſſitatem eum creauit Altiſſimus*: Significare voluit non triuialem aliquem medicum,

Quibus medicis experimentum ſit minus periculoſum, & iudiciū minus difficile.

ſed

ſed illum, quem creauit Altiſſimus, quando etiam ſubdit. *Altiſſimus creauit medicinam de terra, & vir prudens non abhorrebit illam.* Significare voluit Altiſſimum medicamento, quod terra creatum fuit, talem virtutem tribuiſſe, quæ morbos poſſit expellere. Dignouit quidem vir ſapiẽtiſſimus eſſe aliqua medicamenta, quæ virtutes obtinent occultas, quod ſignificauit, quando inquit. *Nonne à ligno indulcata eſt aqua amara?* Subdit tamen *ad agnitionem hominum virtus illorum, & dedit hominibus ſcientiam Altiſſimus, honorari in mirabilibus ſuis.* Vt ſignificaret, quod etiam ſi cauſam ignoremus, propter quam prædicta medicamenta (dicuntur à tota ſubſtantia) operantur, dediſſe tamen opificem cognitionem illarum virtutum, quemadmodũ tradidit virtutẽ de ligno, quo indulcorata fuit tam multa aqua amara; quamuis etenim eius virtus fuerit oculta Moyſi, illi tamen fuit virtus reuelata, quoniam vt habetur Exodi cap. 15. *Ille clamauit ad Dominum, qui oſtendit ei lignum, quod cum miſiſſet in aquas, in dulcedinem verſę ſunt.* Per quod ſignificatur in perniciosiſſimo quoq; morbo debere probũ medicum orare Dominũ, vt ſibi illuminet mentẽ ad idonea pręſidia inueniẽda, quibus poſſit ſuum ægrotantẽ ad ſanitatis portum perducere; namque, vt Moſes præſidium adinueniret, quo amaredinem ab aquis auferre poſſet, *clamauit ad dominũ*; neq; id fortaſſe eſt omninò à

mente Hippocratis alienum, vt nos opinamur, ſiquidem in ipſo ſtatim primo aphoriſmo animaduertit, non ſatis eſſe medicum, in ſua longa arte exercitatiſſimum, ſuum præſtare officium, verùm etiam & ægrum, & aſſidentes, & exteriora, per exteriora inter reliqua intelligens D. O. M., quaſi voluerit animaduertere iuxta monitum pſaltis regij, quod *niſi Dominus ædificauerit domum, fruſtrà laborant, qui ædificant eam*, & *niſi Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtrà laborant, qui cuſtodiunt eam*, quemadmodũ vlteriùs in eiuſdẽ primi aphoriſmi adnotationibus manifeſtũ fiet; atq; proinde debere piũ medicũ exorare Dominum, vt illuminet ſuam mentem ad omnia illa inuenienda, quæ in caſibus arduis poſſunt eſſe ægrotantibus proficua; namque id propterea prope finem capitis citati ſubdit. *Ipſi verò* (medici) *deprecabuntur, vt dirigat requiem eorum, & ſanitatem propter conuerſationem eorum*, ideſt medicorum cum ſuis ægrotantibus, quando fuerint à morbo liberati; ſic etenim, vt ipſe inquit, *non conſummabuntur opera eius; pax enim Dei ſuper faciem terræ*. Eſt altera non leuis momenti difficultas diluẽda, obijciunt alij, quod quantumuis ars medica aliquam præſtet vtilitatem, non eſſe tamen neceſſariam, quoniam non pauci populi abſq; medicis vixerunt. Cui reſpondemus non modò ex præcitato capite Eccleſiaſtici medicinã eſſe Dei inuẽtum, verùm etiam ex profanis auctoribus,

Quid Hipp. intelligat per exteriora.

Tertia difficultas ſoluitur.

ribus, ſiquidē omnes gētes medicinæ inuentū in ſuos Deos retulerunt, aut illos ipſos homines, qui putarētur inueniſſe, retulerunt in numerū Deorū, quemadmodum doctiſſimi viri ante nos animaduerterunt. Addimus nos, Hippocratem in ſuis monumentis tanquam antiquiſſimum, atque apprimè neceſſarium hoc Dei inuentum laudibus extuliſſe, quod in primo aphoriſmo primę ſectionis tacitè videtur indicaſſe, quãdo admonuit artem longam eſſe, vt diligẽtes medici illam ſedula opera perdiſcerent; quod ſi non eſſet admodum neceſſaria, ad quid perditio hæc? Obijciunt alij, morbos, & ſanitatem, vitam, & mortem diſpenſari voluntate Dei, neque rationem vllam eſſe euadendi, cum Deus morti homines deſtinauerit. Aliqui verò obijciunt ipſos ægrotantes per ſe ſaneſcere, quapropter illam artem non eſſe neceſſariam, quę ſolùm ſanat non morituros; idque potuiſſent vel ex ipſo Hippocrate comprobare, qui non modò dixit naturam eſſe morborum medicatricem; quod de morbis ſanabilibus eſt intelligendum, verum etiam ex eodem aphoriſmo poſtremo vltimę ſectionis, in quo, vt videbimus, inquit eſſe aliquos morbos, qui nullo artis auxilio ſanari poſſunt, quos proinde ait eſſe incurabiles. Cui difficultati fusè admodum ab eruditiſſimis viris ſatisfactum eſt, qui elapſis annis de vitæ termino fatali, ac nobili non vulgare opus conſcripſerũt,

Omnes gẽtes medicinę inuentum in ſuos Deos retulere.

Quarta difficultas ſoluitur.

quapropter, cum plurima exempla ad rem facientia, atq; nõ paucas ſententias ex ſacris libris deprõptas poſſit quilibet adinuenire, non eſt quod in illis ſcribendis tẽpus conteramus; ſatis ſit monuiſſe omnipotentem, atq; miſericordem Dominum aliquibus, qui ob commiſſa peccata deſtinatũ ſibi vitę terminum decurtarunt, ob peractam pœnitentiam vitam illis fuiſſe productam, nõ tamen abſque naturali auxilio, quemadmodum ibi eſt videre, quod etiam colligitur ex prædicto capite Eccleſiaſtici, in quo manifeſtè admonet, vt æger in ſua infirmitate oret D.O.M., atq; ita recurrat ad medicum, vt medicus non diſcedat ab illo: alter enim alterius poſcit opem, ſic & coniurat amice. Obijciunt tandem alij, quod etiamſi medicina ſit neceſſaria, eſt tamen ars vilis, quoniam ſtercus, & vrina ſunt medici fercula prima, vt ait ille, atque non ſemel conſpurcat manus in contrectandis corporis partibus ab inũctionibus conſpurcatis. Cui reſpondetur id nihil detrahere de artis medicæ dignitate, ſiquidem hæc manuum conſpurcatio animum, atque ipſam etiam vitam medici illuſtriorem reddit, quod ſignificatur eodem loco ſuperiùs citato; quid etenim nobilius, quàm exercere artem à Deo propter neceſſitatem inuẽtam, & mercedem à Rege ſuſcipere, & in conſpectu magnatum collaudari? atque proinde aliqua manuum ſordities ab inunctionibus cõtracta facillimè eluitur

Quinta difficultas ſoluitur.

Quomodo medicina dicatur ars mundiſſima nobiliſſima; cum tamen medicus cõſpurcet manus, atq; perſentiat fætores.

tur: prædictis, denarijs, atque laudationibus, quæ medicum reddunt illuſtriſſimum. Hoc tamen non auſim aſſerere, quod aliqui alioquin doctiſſimi viri pronunciarunt, quod ſcilicet in magna illa antiquitate medici requirebantur, vt reliquis hominibus imperarent, atque Reges fierent; idque colligunt ex Iſaia cap.3. quando inquit. *Apprehendet enim vir fratrem ſuum domeſticum patris ſui, & dicet veſtimentum tibi eſt, princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſub manu tua, reſpondebitque in die illa, dicens non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimentum, nolite conſtituere me principem populi.* Nunquam id eſt credendum, cum percurrerim omnia ſacra volumina, atque nullibi reperuerim principem aliquem fuiſſe medicum; namque etiamſi noſtris hiſce temporibus Reges Galliæ medeãtur ſtrumis, id præſtant virtute quadam ſpeciali ſibi tributa à Deo. Quapropter exiſtimarem dictiones illas, *non ſum medicus*, longè aliter eſſe intelligendas, atque prædicti auctores intellexere, hoc eſt, non ſum in morali diſciplina adeo verſatus, vt poſsim tanquam bonus Rex alijs imperare, hi etenim vocantur etiam *illuſtres, atque curatores*, quemadmodum animaduertit Boulducius in ſuo opere de Eccleſia ante legem. Nobis igitur ſatis ſit dixiſſe, artem medicam eſſe artium omnium nobiliſſimam, non modò quoniam plurimi

Vtrum medici aliquando reges fuerint.

rimi

rimi Reges, atque Principes illam magno ſtudio didicerunt; verùm etiam quoniam ſeruator noſter quandiù nobiſcum manſit, non fuit didignatus illam exercere.

APHO-

APHORISMORVM HIPP.

SECT. PRIMA.

APH. I.

Vita breuis, ars verò longa, occaſio præceps, experimentum periculoſum, iudicium difficile. Nec ſolùm ſe ipſum præſtare oportet opportuna facientem, ſed & ægrum, & aſſidentes, & exteriora.

PRÆCLARI aliquot Hippocratis interpretes, qui ante Galeni æuum floruere, ipſo ſic referente Gal. in ſuo com., exiſtimarunt dictatoris præcipuum fuiſſe inſtitutum, in tam multis artis medicæ difficultatibus in hoc primo aphoriſmo proponēdis, allicere ſtudioſos ad ipſam artem cunctis ingenij neruis addiſcendam, atque arcere ignauos, & qualeſcumque animum habentes à laboribus ſubeundis maximè auuerſum. Quam ſententiam, inter reliquas, in noſtris amplexi fuimus commen-

Hippoc. inſtitutū in hoc primo aphoriſmo quod nam ſit.

mentarijs. Huic videtur proportione reſpondere, quod habetur prouerb. cap. 27. *Cor iniqui inquirit mala, cor autem rectum inquirit ſcientiam.* Namque ſi hortatus fuiſſet ignauos, nihil profeciſſet, quoniam, vt habetur ibidem. *Si contuderis ſtultum in pila, quaſi ptiſſanas faciente deſuper pilo, non auferetur ab eo ſtultitia eius.* Quapropter non pigebit ſtudioſũ quemlibet noſtras has lucubratiunculas, quas feſtiuis cudimus horis, percurrere, atque quidquid boni reperueris, ad bonam frugem deducere; præcipuè autem in hoc primo aphoriſmo explicando non poterimus non eſſe aliquantiſper diffuſi, ſic exigẽte maxima, quæ in illo continetur, doctrinæ ſuppellectile; ſunt etenim quot verba, tot ſententiæ, quemadmodum in noſtris commentarijs demonſtrauimus.

Vita breuis.

ESSE humanam vitam breuem primus animaduertit ſapientiſsimus, atq; patientiſsimus Iob vulgatiſsima illa ſententia. *Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miſerijs.*

Cur Hippoc. nullum aſſignauerit vitæ terminum.

Sunt autem inter reliquas maximæ, ac horrendæ miſeriæ, quas à prima infantia, vſque ad poſtremam ſenectutem percurrit Hipp. ſect. tertia. Quamuis autem nullum huius vitæ terminum aſſignauerit, id factum eſt, tum quia ad ſuum inſtitutum non videbatur attinere, tum etiam quoniam nullus eſt eius

termi-

terminus ſtabilis, hoc tãtùm certiſſimũ, quod habet pſaltes regius de homine verba faciens. *Anni eius ſeptuaginta, octuaginta in potentatibus, amplius autẽ labor, & dolor.* Poſſe tamen ad centeſimũ peruenire habetur in Eccleſ.c.18. *Numerus dierum vita hominum centum anni.* Poteſt etiam ad annum vigeſimũ ſupra centeſimum peruenire vt habetur cap. 6. Geneſeos per hęc verba. *Eruntq; dies illius centum, & viginti annorum.* Cur verò non poſſit prædictus annorum numerus pertranſiri, opportuniùs in hoc eodẽ opuſculo in ennaratione ad aphoriſmum decimum quartum huius primæ ſectionis ex ſac ra pagina, atq; ipſo etiam Hipp. demonſtrabimus. Quoniam tamen eſt adeo breuis, vt rarò admodum ad centeſimũ annũ perueniat, id propterea eius maximã eſſe habẽdam cuſtodiam, tum in cunctis ſuis operibus, tum præcipuè in hoc aphoriſmorũ opere indicauit Hipp. præcipuè verò ex hoc primo colligitur aphoriſmo, adeo vt qui ſanitatem cuſtodiunt, ſint non parũ venerandi, quod indicauerat Sap. prou. 16. *Corona dignitatis ſenectus, qua in vijs iuſtitia reperitur.* Verùm cum quantumuis elongetur, eſt tamen (vt diximus in cõmentarijs) reſpectu artis longę admodũ breuis, animaduertat ſtudioſus illa tantùm eſſe perquirenda, quæ ad artem magis videntur neceſſaria, quod animaduertit Sap. in Eccleſiaſte, quando inquit. *Quid neceſſe eſt homini maiora ſe quęrere, cum ignoret quid conducat*

Quæ ſenectus ſi potiſſimum veneranda.

In tantæ vitæ breuitate, quæ præcipuè sĩt medico perquirenda.

Quomodo vita, quæ eſt breuis, euadere poſsit minus breuis, ex remedio ſpirituali atq; temporali demonſtratur.

ducat ſibi in numero dierum peregrinationis ſuæ, & tempore, quod velut umbra præterijt? aut quis ei poterit indicare, quid poſt eum futurum ſit ſub ſole? Præcipuè verò ſunt omnia deuitanda, quæ illam breuiorem reddere conſueuerunt, quod habetur in eodem opere cap. 7. *Ne impie agas multum, & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.* Nam vt habetur prouerb. 11. *Clementia præparat vitam, & ſectatio malorum mortem. In ſemita iuſtitiæ vita, iter autem deuium ducit ad mortem.* Et in Eccleſiaſtico cap. 1. *Timor Domini gloria, & gloriatio, & lętitia, & corona exultationis; delectabitur cor, & dabit lętitiam, & gaudium in longitudinem dierum.* Et prouerbiorum cap. 19. *Timor Domini ad vitam, & in plenitudine commorabitur abſque viſitatione peſſimi.* Et cap. 21. *Qui ſequitur iuſtitiam, & miſericordiam inueniet vitam, iuſtitiam, & gloriam.* Id quod etiam habetur prouerb. cap. 10. *Timor Domini apponet dies, & anni impiorum breuiabuntur. Expectatio iuſtorum lætitia, ſpes autem impiorum peribit. Fortitudo ſimplicis vita Domini, & pauor ijs, qui operantur malum. Iuſtus in æternum non commouebitur, impij autem non habitabunt ſuper terram.* Et in Eccleſiaſtico cap. 34. *Spiritus timentium Deum viuet, & in reſpectu illius benedicetur.* Inter cætera ad vitam longam aſſequendam amet ſobrietatem. Sic enim habetur cap. 27. *Fili mi in vita tua tenta animam tuam,*

&

& ſi fuerit nequam, ne des illi poteſtatem; non enim omnia omnibus expediunt; & non omni animæ omne genus placet. Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundes ſuper omnem eſcam; in multis enim eſcis erit infirmitas, & auiditas apropinquabit vſque ad choleram; propter crapulam multi obierunt, qui autem abſtinens eſt adÿciet vitam. Verùm aduerſus illa, quæ hucuſque dicta ſunt, inſurget aliquis, dicendo iam decreto diuino ſtatutum eſſe cuilibet hominum vitæ terminum, atque proinde ſi Deus decreuerit vitam futuram breuem, fruſtra laborare, qui illam diuturnam efficere intendunt. Iis etenim reſpondet Eccleſiaſticus cap. 15. quando inquit, *Non dicas, Deus firmauit me, non enim neceſſarÿ ei ſunt homines impÿ, omne execramentum erroris odit Dominus, & non erit amabile timentibus eum. Deus ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilÿ ſui, adiecit ei mandata, & præcepta ſua; ſi volueris mandata conſeruare, conſeruabunt te, & in perpetuum fidem placitam ſeruare; appoſuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris porigere manum tuam; ante hominem vita, & mors, bonum, & malum: quod placuerit ei, dabitur illi, nemini mandauit impiè agere, & nemini dedit ſpatium peccandi.* Quàm bene hæc conſentiant cum Hippocratis conſilÿs in operis progreſſu fiet manifeſtum.

Difficultas ſatisfit.

Ars verò longa.

Cur ars medica ſit longa.

EST ars longa, quoniam conſtat non modò praxi, vt aliæ quælibet artes, verùm etiam theoria, atque his ſubſtractis pluribus ſcientijs, ſcilicet non modò philoſophia (quoniam vbi deſinit philoſophus, ibi incipit medicus) verùm etiam pluribus ad eruditionem attinentibns; quæ omnes diſciplinæ exhibent ſapientiam, quemadmodum praxis exhibet prudētiam, quibus duobus fundamentis innititur quælibet ars præſtātiſsima, iuxta illud, quod habetur prouerb. cap 24. *Sapientia ædificabitur domus, & prudentia roborabitur: in doctrina replebuntur cellaria, & vniuerſa ſubſtantia pratioſa, & pulcherrima. Vir ſapiens fortis eſt: & vir doctus robuſtus, & validus quia cum diſpoſitione initur bellum, & erit ſalus, vbi multa conſilia fuerint.* Quantam autem analogiam habeat ars militaris cum arte medica in noſtris animaduertimus commentarijs. Cum igitur ſit longa, oportet à pueritia locum ſtudijs aptum procurare, atque idoneos præceptores eligere; nam qualis ſit futurus ſenex, facilè depræhenditur puer; hinc habetur prou. cap. 20. *Ex ſtudijs ſuis intelligitur puer; ſi munda, & recta ſint opera eius, aurem audientem, & oculum videntem; Dominus fecit vtrumque.* Vt verò ars fiat minùs longa, illa tantùm ſunt legenda, quæ vtiliora, quæque magis ad ſolidam do-

Vt ars minus ſit longa quid faciendū.

ctrinam

ctrinam videtur attinere, futilia quælibet deuitanda ex cap. 21. prouerb. *Paruulus, ſi ſectetur ſapientiam, amet ſcientiam*. Idem propemodum pronunciauerat cap. 15: *Cor ſapientis quarit doctrinam, & os ſtultorum paſcitur imperitia.* Fiet etiam minus longa, ſi praxim addiſcat ex doctiſsimis, atque exercitatiſſimis præceptoribus, ſeruando Dei mãdata. Sic etenim habetur in Eccleſiaſtico cap. 6. *Si incliuaueris aurem tuam, excipies doctrinam; & ſi dilexeris audire, ſapiens eris. In multitudine prasbyterorum prudentium ſta, & ſapientia illorũ ex corde coniungere, vt omnem narrationem Dei poſſis audire, & prouerbia laudis ne effugiant à te; & ſi videris ſenſatum, euigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus; cogitatum tuum habe in praceptis Dei, & in mandatis illius maximè aſſiduus eſto, & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientis dabitur tibi*. Et prouerb. cap. 13. *Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit; amicus ſtultorum ſimilis efficietur*.

Occaſio præceps.

Cauſam, propter quam occaſio eſt præceps, animaduertit Sapiens in Eccleſiaſte cap. 8. quando inquit. *Omni negotio tẽpus eſt, & opportunitas, & multa hominis afflictio, quia ignorat praterita, & futura nullo poteſt ſcire nuntio*. Qui tamen fuerit exercitatiſsimus, atq; oculatiſſimus, poterit multa præterita digno-

Cur occaſio ſit præceps.

Quomodo fiat minus præceps.

dignoſcendo, atque præſentia diligenter intuendo, non inanem futurorum euentuum præſenſionem obtinere; nam quemadmodum idē pronunciauit prouerb. cap. 17. *Gemma gratiſſima expectatio præſtolantis, quocumque ſe vertet, prudenter intelligit.* Id quod euidentiùs indicauerat cap. 9. eiuſdem operis. *Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia.* Atque proinde cum occaſionem operandi dignouerit, illam arripiat, nam ex cap. 13. *Spes, quæ differtur, affligit animam, lignum vitæ deſiderium veniens.*

Experimentum periculoſum.

Experimentum periculoſum.

EST experimentum periculoſum, quoniam, vt inquit Gal. in com., nō fit periculum circa corium, aut lapidē, ſed circa hominem animalium omniū nobiliſſimum, cuius præſtantia habetur in Eccleſ. c. 16. quando inquit. *In iudicio Dei opera ipſius ab initio & ab inſtitutione hominum ipſorum, diſtinxit partes illorum, & initia eorum in gentibus ſuis.* Et cap. ſequenti. *Deus creauit de terra hominem, & ſecundum imaginem ſuam fecit illum; & iterum conuertit illum in ipſam, & ſecundum ſe veſtiuit illum virtute: numerum dierum, & tempus dedit illi, & dedit illi poteſtatem eorum, quæ sūt ſuper terram: poſuit timorem illius ſuper omnem carnem, & dominatus eſt beſtiarum, & volatilium. Creauit ex ipſo adiutorium*

torium ſimile ſibi, conſilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis excogitandi, & diſciplina intellectus repleuit illos: creauit & illis ſcientiam ſpiritus, ſenſu impleuit cor illorum, & mala, & bona oſtendit illis; poſuit oculum ipſorum ſuper corda ipſorum, & oſtendit illis magnalia operum ſuorum, vt nomen ſanctificationis collaudent, & gloriari in mirabilibus illius, & magnalia enarrent operum eius. Addidit illis diſciplinam, & legem vitæ hæreditauit illos, teſtamentum æternum conſtituit cum illis, & iuſtitiã, & iudicia ſua oſtendit illis, & magnalia honoris eius vidit oculus illorum, & honorem vocis audierunt voces illorum. Eſt etiam periculoſum experimentum non modò antea non expertum, verùm etiã quod aliàs expertum fuit; quod etenim vni aliquando profuit, poterit alteri noxam inferre, quoniam licèt congruat morbo, poterit tamen non congruere naturæ, tempori, regioni, atque ætati. Vt verò euadat minùs periculoſum, audiat Sapientis monitum prouerb. cap. 14. per hæc verba. *Sapiens timet, & declinat à malo, ſtultus tranſibit, & confidit, impatiens operabitur ſtultitiam.* Memoria cuſtodiat leges medicas; namque vt habetur in Eccleſiaſte. *Qui cuſtodit præceptum, non experietur quidquam mali.* Hinc fit quod empirici nullum experimentum exiſtimarunt eſſe periculoſum, quoniam ad pauca reſpicientes facilè enunciant, quemadmodum nuper dictum

Vt experimentũ ſit minus periculoſum quid faciendũ

Cur empirici nullum experi-

t mentum exiſtimē eſſe periculoſum.

ctum eſt. Tenetur etiam medicus prudens ſuæ conſciētiæ ſatisfacere, atq; proinde poſthabitis pharmacopœis, qui magis deſiderant diuitias, quam ægrotantium ſalutem, atque medicorum exiſtimationem, procuret medicamenta apud virum iuſtum, atque timentem Deum, flocique faciat eorum odia, nam habet paulò poſt Sapiens. *Iacebunt mali ante bonos, & impij ante portas iuſtorum.* Ipſumque audiat prouerb. 20. *Multi homines miſericordes vocantur, virum autem fidelem quis inueniet?* Peſſimi tamen progreſſu temporis deteguntur iuxta monitum Eccleſiaſtici. *Cor durum habebit malè in nouiſſimo, & qui amat periculum, in illo peribit.* Vt etiam euadat minus periculoſum non temerè credat quæcumque audit, aut legit ex cap. prouerb. 14. *Innocens credit omni verbo, aſtutus conſiderat greſſus ſuos.*

Qui pharmacopœi efficiant experimentum magis periculoſū.

Iudicium difficile.

Cur iudicium eſt difficile.

QVemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs, experimētum eſt periculoſum, quia iudicium eſt difficile, & iudicium eſt difficile, quoniam experimentum eſt periculoſum; ſi etenim experimentum non eſſet periculoſum, iudicium non eſſet adeo difficilè, atque iudicium etiā eò euadit difficilius, quò experimentum eſt magis periculoſum; id quod colligitur ex Sap. 16. prouerb. *Eſt vita, quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducunt*

cunt ad mortem. Eſt autem præcipuè difficile, quoniam vel non aduertitur animus ad imminens periculum, vel, quod eſt deterius, quoniam in rebus arduis nō imploratur diuinum auxilium; quod habetur cap. 28. *Viri mali non cogitant iudicium, qui autem inquirūt Dominum, animaduertunt omnia*. Euadit autem difficillimum, quoniam medicus multoties ignorat multa ad philoſophiā pertinentia, quæ maximam in ſe habent difficultatem, quemadmodum diffusè comprobauit Eccleſiaſticus cap. 1., concludit tamen, quod *prabet illam timentibus ſe*; ſic etenim euadit minùs difficile, ſi præcipuè fuerit medicus verſatus, atq; exercitatus, hinc etenim maxima prouenit prudentia, quemadmodum ante Hipp., atque Ariſt. indicauit Sapiens c. 27. quando inquit. *Quomodo in aquis reſplendet vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus.* Nam medico inexperto nō poterit euadere iudicium facile, cum ſcriptū ſit in Eccleſiaſtico c. 34. *Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in multis expertus cogitabit multa, & qui multa didicit, ennarrabit intellectum; qui non eſt expertus, pauca recognoſcit; qui autem in multis fatuus eſt, multiplicabit malitiam; qui tentatus non eſt, qualia ſcit? Qui implantatus eſt, abundabit nequitia; multa vidi enarrando, & plurimas verborum conſuetudines aliquoties vſque ad mortem periclitatus ſum horum cauſa, & liberatus ſum gratia Dei*. Vt etiam iudicium

Vt euadat minus difficile quid faciendū

fiat minùs difficile, non ſtatim deuenit ad prædictionem ex prouerb. 29. *Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus; ſapiens differt, & reſeruat in poſterum*. Euadet etiam minus difficile, ſi in ipſo euentu prædicendo ſit admodum cautus, atque prædictionem efficiat paucis verbis, & quadam poſita conditione; ſic etenim habetur Eccleſiaſtes cap. 5. *Ne temerè quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo; Deus enim in cœlo, & tu ſuper terram, idcirco ſint pauci ſermones tui*.

Nec ſatis eſt ſe ipſum præſtare opportuna facientem.

PErtinent hæc ad medici officium, de quo ſpecialem cõfecimus tractationẽ in prohemio, ne huius primi aphoriſmi interpretatio in magni commentarij molem excreſceret; quapropter huius particulæ accuratam intelligentiam inde exquire.

Sed & ægrum.

QVantumuis morbus ſit ſanabilis, atque illum curet medicus doctiſſimus, atque exercitatiſſimus, fruſtra tamen laborat, ſi inobediens ſit æger; facillimè enim tendet ad interitum. Sic etenim habetur prouerb. 29. *Vir, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus, & eam ſanitas non ſequetur*. Ratio eſt, quoniam ſi ęger non obedit medico, ſunt duo aduerſus medicum, nimirum æger, & ægritudo, & ſic neque Hercules con-

contra duos; e contra ſi obedit, ſunt duo aduerſus morbum. Sic habetur prou. 18. ***Frater, qui adiuuatur à fatre, quaſi ciuitas firma, & iudicia quaſi vectes vrbium.*** Hinc factum eſt, quod miſericors Dominus, quando accedebat ad curandum ægrotantem, percontaretur, ***Vis ſanus fieri.*** Quamuis etenim eſſet omnipotens, illum non curaſſet, ſi renuiſſet. Ex quibus intelligitur, quod etiamſi iudicium in prædicendo ſit difficile, medico tamen prudenti facillimum euadet. Si quandoque talē curauerit ægrotantem, tutò etenim prædicere mortem poterit, quemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs. Atq; proinde tenetur æger ſeruare monita prudentis medici, quaſi filius monita parētum, iuxta illud, quod habetur cap. 15. ***Stultus irridet diſciplinam patris ſui, qui autē cuſtodit increpationes, aſtutior fiet; doctrina mala deſerentium viam vitæ, qui increpationes odit, morietur. Non amat deriſor eum, qui ſe corripit, nec ad ſapientes graditur.*** Quibus inſuper accedit, quod æger obediens ſibi conciliat medici beneuolentiam; inobediens verò ita ſe gerit, vt meritò à prudenti medico deſeratur. Dixerat etenim cap. 10. ***Auris, quæ audit increpationes vitæ, in medio ſapientum commorabitur; qui abijcit diſciplinam, deſpicit animam ſuam; qui autem acquieſcit increpationibus, poſſeſſor eſt cordis; timor Domini diſciplina ſapientiæ, & gloriam præcedit humilitas.*** Verùm quod magis miſerandum,

Cur Dominus interrogaueri t vis ſanus fieri.

Ægrum inobediētem, quæ ſequatur pernicies & obedientem, quæ cōmoda cōſequātur

eſt quod non pauci eo dementiæ peruenere, vt medicos etiam prudentes, atque in maxima etiam dignitate conſtitutos irridere non dubitent, quibus illud optimè quadrat, quod habetur cap. 19. *Deriſore flagellato, ſtultus ſapientior erit; ſi autem corripueris ſapientem, intelliget ſapientiam. Parata ſunt deriſoribus iudicia, & mallei percutientes ſtultorum corporibus.* Eſſe autem, vt ſuper dicebamus, hos tanquam ſtultos deſerendos admonuerat c. 9. *Qui erudit deriſorem, ipſe iniuriam ſibi facit; & qui arguit impium, ſibi maculam generat. Noli arguere deriſorem, ne oderit te; argue ſapientem, & diliget te.* Vt plurimum autem tales deriſores ſunt ignari; qui verò obedientes ſunt bene diſciplinati; quod habetur cap. 10. *Via vitæ cuſtodienti diſciplinam, qui autem increpationes relinquit, errat. Quaſi per riſum ſtultus operatur ſcelus; ſapientia autem eſt viro prudentia.* Et cap. 12. *Qui diligit diſciplinam, diligit ſcientiam; qui autem odit increpationes, inſipiens eſt. Qui bonus eſt, hauriet ſibi gratiam à Domino; qui autem confidit inconfidit in cogitationibus ſuis, impiè agit. Via ſtulti recta in oculis eius, qui autẽ ſapiẽs eſt, audit cõſilia.* Sũt verò alij ægroti, qui licèt nõ ſint deriſores, ſed medicum ſuum venerantes, exiſtimant tamen medicum eſſe nimiùm ſeuerum, præcipuè in viuẽdi norma nimiũ rigoroſa imperãda; atq; proinde, inſcio medico, aliquando abripiuntur licentię ventis, quos videtur indigitaſſe

Ynobediẽtium duplex genus.

Cur aliqui ęgroti licet medicũ venerentur ipſi tamen non obtẽperent.

d giraſſe Sap. prouerb. cap. 14. loco ſuperiùs citato. Quamuis autem, vt dictum eſt, maxime faciat ad prudentis medici monita ſeruanda, quod æger ſit bene diſciplinatus, atque bonis moribus inſtitutus, ſunt tamen ad id aſſequendũ tria potiſſima, atque maximi momenti indicia. Primum eſt, quod ipſe æger ſit timens Deum, iuxta id, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 34. *Qui timet Dominum, nihil trepidabit, & non pauebit, quoniam ipſe eſt ſpes eius. Timentis Dominum beata eſt anima eius; ad quem reſpicit, & qui eſt fortitudo eius. Oculi Domini ſuper timentes eum, protector potentiæ, firmamentum virtutis, tegimen ardoris, & vmbraculum meridiani, depracatio offenſionis, & adiutorium caſus, & illuminans oculos, dans ſanitatem, & vitam, & benedictionem.* Secundum eſt, quod ſponte ſua, abſque vlla medici, vel adſtantium cohortatione, ſemet ipſum diſponat ad peccatorum expiationem, atque reliqua pietatis opera exercenda. Sic etenim habetur cap. 16. *Initium vitæ bonę, facere iuſtitiam, acceptum eſt apud Deum magis, quàm immolare hoſtias; miſericordia, & veritate redimitur iniquitas, & in timore Domini declinatur à malo.* Et prouerbiorum cap. 28. *Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur; Qui autẽ confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Beatus enim homo, qui ſemper eſt pauidus, qui verò mentis eſt dura, corruet in malum.* Et in Eccleſiaſtico cap. 35. *Qui conſeruat ver-*

Vt ægri ſuũ præſtẽt officiũ, quod ſit faciẽdum.

bum, multiplicat orationem. Sacrificium ſalutare attendere mandatis, & diſcedere ab omni iniquitate, & propitiationem litare ſacrificijs ſuper iniuſtitias, & deprecatio pro peccatis diſcedere ab iniuſtitia. Tenetur medicus, ſi viderit ægrotantẽ manifeſtè errare, illum liberè corrigere, namque ex prouerb. cap. 27. *Melior eſt manifeſta correctio, quàm amor abſconditus.* Debet tamen medicus in corrigendo maximam adhibere dexteritatẽ, præcipuè ſi æger fuerit prudens; dixerat etenim cap. 17. *Plus proficit correctio apud prudentem, quàm centum plagæ apud ſtultum.* Et huic affine, quod æger maximam habeat fiduciam in Domino. Sic etenim habetur in eodem opere c. 3. *Habe fiduciam in Domino ex toto corde tuo, & ne innitaris prudentiæ tuæ. In omnibus vijs tuis cogita illum; & ipſe diriget greſſus tuos. Ne ſis ſapiens apud temet ipſum. Time Deum, & recede à malo; ſanitas quippe erit vmbilico tuo, & irrigatio oſſium tuorum.* Eſt tandem ſummopere animaduertendum, quod aliquando nõ pauci reperiuntur ægrotantes, qui prædicta omnia perbelle ſeruant, adeo vt à præſtantiſſimo medico adiuti maxima ex parte euadant à mortis periculo, quod antea imminebat, nihilominus naturali quadam ducti fragilitate, vel quoniam exiſtimant ſe integram ſanitatem fuiſſe aſſequutos, rurſus in alios errores illabuntur, quos videtur indicaſſe id, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 34. *Vnus ædificans, & vnus*

Si æger manifeſtè peccauerit, quod medico ſit efficiendum.

vnus deſtruens, quid prodeſt illis niſi labor? Vnus orans, & vnus maledicens, cuius vocem exaudiet Dominus? Sic homo qui ieiunat in peccatis ſuis, & iterum eadem faciens, quid proficiet humiliando ſe, orationem illius quis exaudiet? Neque verò eſt quod mireris in homine etiam erudito, bonis moribus inſtituto, tantam poſſe eſſe fragilitatem, ſiquidem de hac ipſa videtur ſermonem facere D. Paulus, quando inquit. *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi Dei, atque ob hanc ipſam ſum mihi grauis, atque moleſtus.* Id etenim euenit humanæ naturæ poſt primi peccati corruptionem; quamuis etenim ratione animæ ſit Deo ſimilis; eſt tamen Deo contrarius ratione corporis, quod obſcurè indicauerat Iob cap. 7. quando inquit. *Quare me poſuiſti contrarium tibi, & factus ſum mihimet ipſi grauis?* Eſſe tamen hominem ſuarum actionum dominum habetur Geneſeos cap. 4. *Nonne ſi bene egeris, recipies; ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit? Sed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.*

Cur alij qui ęgrotantes et nisi euadāt à mortis periculo, nihilominus incidant in recrudeſcentiam.

Et aſſidentes.

ANimaduerte ſenis artificium, qui dixit *aſſidentes* in numero plurali, quoniam re vera vbi agitur de ſumma rerum, non ſufficit vnus miniſter, ſed multi, qui ſcilicet non modò alternatim inſeruiant ægrotanti, atque obſeruent,

Inter aſſidẽtes, cur mulieres conſueuerint eſſe maximè proficuę. & quę ad hoc opus efficiendum ſint magis idoneę.

quæ illi contingunt ſymptomata, verùm etiam illa narrent curanti, vel curãtibus medicis; vnus tamen debet eſſe quaſi aliorum caput, ſeu gubernator, id quod habetur prouerb. cap. 10. *Vbi non eſt gubernator, populus corruet, ſalus autẽ, vbi multa conſilia fuerint.* Inter reliquos aſſidentes videntur mulieres eſſe maximè proficuæ, ſunt etenim magis amantes, atque ad charitatem magis, quàm viri, ſunt etiam magis patientes in tolerandis laboribus, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 36. poſtquam enim delineauit mulierem bonam, ſtatim ſubdit. *Vbi non eſt ſepes diripietur poſſeſſio, & vbi non eſt mulier, ingemiſcit æger.* Oportet tamen quod ſit in ægrotantibus ſeruiendis exercitata, atque ægritudinis alicuius habeat experientiam, alioquin erit admodum prona in ægrotãtem nimiùm nutriendo; proinde habetur prouerb. cap. 13. *Mulier ſapiens ædificat domum ſuam, inſipiens extructam quoque manibus deſtruit.* Contingit autem nõ rarò malum eo acutiei peruenire, vt multa, eaque praua ſuperueniant ſymptomata, contingit morbum fieri incõſtantem, atque mali iudicij, præcipuè ob ipſorum temporum inconſtantiam, in quibus caſibus non videntur quilibet aſſidentes ſatis eſſe, verùm etiam neceſſarius eſt inter illos medicus aliquis iuuenis, non ignarus, non inexpertus; non improbus, ſed quantum fieri poſſit optimis conditionibus præditus; inter reliqua debet eſſe pronus ad audienda, &

ſer-

ſeruanda mandata, & modeſtus in loquendo, ſic etenim optimè non modò ſuo fungetur officio circa ægrotantem, verùm etiam adſtantium omnium, atq; præcipuè ſeniorum medicorum gratiã aucupabit, iuxta illud, quod habetur in Eccleſiaſtico cap.32. *Audi tacens, & pro reuerentia accedet tibi bona gratia, adoleſcens loquere in tua cauſa, vix cum neceſſe fuerit, ſi interrogatus fueris, habeat caput tuum reſponſum tuum; in multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens, ſimul & quærens. In medio magnatum loqui non præſumas, & vbi ſunt ſenes, non multùm loquaris. Ante grandinem præibit coruſcatio, & ante verecundiam præibit gratia; & hora ſurgendi non te triſtet* &c.

Quando opus fuerit medico aſſiſtẽte, qui nã ad hoc opus ſit idoneus.

Subdit verò paulò poſt. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit; in viam ruinæ non eas, & non offendes in lapidem: nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum.* Tenebitur autem talis medicus, ſi viderit aliquem ex aſſidentibus eſſe deriſorem, ſi poſſibile ſit, illam arcere, iuxta monitum prouerb. 22. *Eijce deriſorem, & exibit cum eo iurgium.* Multò autem magis ſi fuerit ſtultus ex cap.26. *Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium ſtultum.*

Et exteriora.

PEr exteriora intelligunt interprete non modò quæcunque geruntur in

Quid intelligat Hipp.per exteriora

ſublimi, vt ſunt mutationes temporum ſecundum varias illorum conſtitutiones, variorum ſcilicet ventorum, pluuiarum, corruſcationum, tonitruum, fulminum, verùm etiam quæcũque occurrunt extrinſecus occurſantium, quæ & nos in noſtris recepimus commentarijs: addimus tamen, per exteriora eſſe intelligenda quæcumque à Deo immediatè proueniant, quamuis etenim prædicta extrinſecus occurſantia abſq; illius nutu non contingant (hinc etenim inuitantur omnia à pſalte regio, vt laudent nomen Domini) conſueuit tamen Deus non modò eſſe ægritudinum immediatus auctor, ſcilicet vel ob manifeſta cõmiſſa ſcelera, vel ob occulta aliqua crimina, de quibus manifeſtiſſimæ habentur ſententiæ in ſacris litteris, quarum non exiguam partem in præcedentibus propoſuimus. Verùm etiam multoties illos vel adeo protrahere, vt nullo à nobis adminiſtrato auxilio, aut minoretur morbus, aut eius miteſcant ſymptomata; vtrumque poſſumus ex ipſo Hipp. comprobare, primum ex primo præſagiorum tex. 7. vbi dicit. *Quin etiamſi diuinum quidpiam morbis ineſt, huius quoque prouidentiam perdiſcere.* Per hæc etenim manifeſtè demonſtrauit diuinus ſenex, eſſe interdum aliquid in morbis extra conſuetum naturæ ordinem; ſecũdò id colligi poteſt ex aphor. 52. ſubſequentis ſect., vbi habet dictator. *Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedat ſecundum rationem, non eſt tranſeundum*

Cur multoties rectã ad. præſidia miniſtrata nihil iuuent.

ſeundum ad aliud, ſtante eo, quod ab initio viſum eſt. In cuius aphoriſmi explicatione animaduerterunt aliqui grauiſſimi viri multoties præſidia ſecundum rationem adminiſtrata nihil prodeſſe, non modò quoniam morbus ſua natura eſt pertinaciſſimus, & quod interius aliquid lateat, quod impediat medicamenta alioquin idonea; verùm etiam poſſe ex voluntate Dei morbum pendere, quę vt morbum fecit, ita facit quominus curatio ſecundum rationem procedat; id quod manifeſtè eſt inferrendum, quotieſcumque viderimus inter ægrotantis naturam, atque adminiſtratum remedium nullam intercedere antipathiam; tunc etenim arbitrandum, eſſe aliquid diuinum in morbo, quod impediat curationem. Quibus hucuſque dictis eſt nō parum conſentaneum, quod habet Sap. in Eccleſiaſte cap.9. *Verti me ſub ſole, & vidi aliud, nec velocium eſſe curſum, nec fortium bellum, nec ſapientium panē, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam, ſed tempus, caſumque in omnibus. Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces capiuntur hamo & aues laqueo comprahenduntur; ſic capiuntur homines in tempore malorum, cum eis extemplo ſuperuenerit*. Quamuis etenim hoc in loco nullam faciat Dei mentionem, ſupponit tamen prædicta exteriora fuiſſe à Deo adhibita ad tempus malum, quo vſus fuit tanquam cauſa ſecunda; id quod ex eodem colligitur ſapiente, qui id demonſtrauit pluribus in locis, quos

ad aliud commodius inſtitutum reſeruauimus; interim ſufficiat in pręſenti vnum, vel alterum magis accommodatum tradidiſſe; eſt verò quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 11. *Bona, & mala, vita, & mors, paupertas, & honeſtas à Deo ſunt: ſapientia, diſciplina & ſcientia legis apud Deum; dilectio, & via bonorum apud ipſum*, hoc eſt, pœna iuſta, quamuis nobis videatur mala, eſt tamen in ſe bona. Eſt tamen animaduertendum, quod errata, quæ committuntur in viuendi norma non proueniunt à Deo, quod animaduertit paulo poſt, quando inquit. *Error, & tenebræ peccatoribus cōcreata ſunt, qui autem exultãt in malis, conſeneſcunt in malis.* Permittit tamen Deus nos incidere in ægritudinē propter commiſſa peccata, nan habetur cap. 38. eiuſdem operis. *Qui deliquit in conſpectu eius, qui fecit illum, incidet in manus medici.* Concludimus tandem longa experientia nobis cōpertum eſſe, quod non pauci ægrotantes à præſtantiſſimis medicis fuerunt curati, atque nullo commiſſo errore vel ab ipſo medico, vel ab ægroto, vel ab aſſidentibus, nulla etiam tunc ingruēte praua aeris cōſtitutione, plures hebdomadas, atque etiam menſes in eodem morbo permanſere; neque prius ſanitati fuerunt reſtiti, quàm peculiari aliquo Dei auxilio, facta ſcilicet cum Deo reconciliatione, atque ipſo placato ſacrificijs, atque eleemoſynis, intercedente aliquo ſacerdote, atque ipſo etiam pio medico, adeo vt

Quę mala non proueniant à Deo.

nemo

nemo aſſerere potuerit fuiſſe beatam vetulam, quæ venit in die criſis; in longiſſimis etenim morbis non eſt criſim adinuenire, quemadmodum cuilibet ſenſato medico compertum eſt. Accuratiorem modum recõciliandi Deo nobis indicauit Eccleſiaſticus cap. 38. *Fili mi in tua infirmitate ne deſpicias te ipsũ, ſed ora Dominũ, & ipſe ſanabit te; auerte à delicto, & dirige manus, & ab omni delicto munda cor tuum, & da ſuauitatem, & memoriam ſimilaginis, & impingua oblationem.*

APH. II.

In perturbationibus ventris, & vomitibus ſpontaneis ſi talia purgentur, qualia purgari oportet, cõfert, & leuiter ferunt; ſin minus, è contra. Sic & vaſorum inanitio, ſi talis fiat, qualis fieri debet, confert, & bene tolerant; ſin minus, contra. Inſpicere itaque oportet, & regionem, & tempus, & ætatem, & morbos, in quibus conueniat, aut non.

PRæſentem aphoriſmum complecti ſumma quædam capita eorum omnium, quæ in vniuerſo aphoriſmorum opere continentur, in noſtra arte parua ſatis ſuperque aduerſus communem sẽtentiam interpretum demonſtrauimus. Quapropter cùm illa, quæ hîc ſummatim proponuntur, ibi ſigillatim à nobis

pro

pro viribus explicentur, non eſt quod hic in prædictis capitibus enucleandis laboremus.

APH. III.

Habitus exercitatorum, qui ad ſummum bonitatis attingunt, periculoſi, ſi in extremo conſtiterint, neque enim poſſunt in eodem permanere, neque quieſcere, cum vero non quieſcant, neque poſſint proficere in melius, reliquum eſt igitur, vt decidant in deterius. His de cauſis bonum habitum ſtatim ſoluere expedit, vt corpus rurſus nutriri incipiat. Neque compreſſiones ad extremũ ducendæ, periculoſum enim; ſed qualis natura fuerit eius, qui debet perferre, ad hoc ducere conuenit. Sic & euacuationes, quæ ad extremum deducunt, periculoſæ, & rurſus refectiones cum extremæ fuerint periculoſæ.

Cur illi, qui ad ſummũ bonitatis attingunt, ſi ad extremũ conſtiterint, periclitentur.

VNA ex præcipuis cauſis, propter quam exercitati, qui ad ſummum bonitatis attingunt, periclitentur, eſt quoniam, vt in noſtris animaduertimus commentarijs, non animaduertunt iminens periculum ex ſumma plenitudine, quæ in extremo conſiſtit, atque opinantur ſe poſſe adhuc proficere in melius, vel ſaltem in eodem ſtatu permanere; cuius tamen oppoſitum euidentiſſima

ma ratione perſuadet in præſenti aphoriſmo dictator. Cui proportione reſpondet, quod habetur prouerb.cap.18. *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, ſed ſequitur eum ignominia, & opprobrium*. Et in Eccleſiaſtico cap.11. *In die bonorum ne immemor ſis malorum, & inde malorum ne immemor ſis bonorum; quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas*. Cur etiam prædicti exercitati, qui ad ſummum bonitatis attingunt, non dignoſcant periculum, eſt quoniam, fiunt ſuo robori; cui eſt analogum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 16. *In ſynagoga peccantium exardebit ignis, & in gente incredibili exardeſcet ira. Non exorauerunt pro peccatis ſuis antiqui gigantes, qui deſtructi ſunt, confidentes ſuæ virtuti, & non pepercit peregrinationi illorum, ſed percuſſit eos &c.* Eſſe autem extremam repletionem ruinæ proximam, firmiſſima ratione comprobat Hipp., cui optimè reſpondet, quod habetur prouerb. cap. 16. *Contritionem præcedit ſuperbia, & ante ruinam exaltabitur ſpiritus*. Ex prædicta ratione infert Hippoc. prædictam ſummam repletionem eſſe minuendã; cui reſpondet, quod ſubdit Sap. in eodẽ capite, quando inquit. *Melius eſt humiliari cum mitibus, quàm diuidere ſpolia cum ſuperbis*. Et in Eccleſiaſtico c. 21. *Obiurgatio, & iniuria annullabunt ſubſtantiam, & domus, quæ nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia, ſic ſub-*

Cur non dignoſcant periculum

ſubſtantia ſuperbi eradicabitur. Deprecatio pauperis ex ore vſque ad aures eius perueniet, & iudicium feſtinato adueniet illi. Eſt autem admirandus mutuus conſenſus inter præclaras haſce ſententias; ſiquidem conueniunt etiam in loquendi modo; quod etenim habetur in prouerbio proximè citato, nimirum, *feſtinatò*, idem eſt propemodum, ac illud, quod habetur in aphoriſmo, nimirum *ſtatim*? Non etenim fuit contentus Hippoc. dixiſſe bonum habitum eſſe ſoluendum, ſed adiunxit *ſtatim*, ob præcedentem ab ipſo propoſitam rationem, ex qua colligitur non eſſe cunctandum, quoniam occaſio eſt præceps; atque proinde huic etiam aduerbio maximè reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 35. *Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit, & donec propinquet, non conſolabitur, & non diſcedet donec Altiſſimus aſpiciat, & Dominus non elongabit; ſed iudicabit iuſtos, & faciet iudicium, & fortiſſimus non habebit in illis patientiam, vt contribulet dorſum iſtorum, & gentibus reddet vindictã, donec tollat plenitudinem ſuperborum, & ſceptra iniquorum contribulet, donec reddat hominibus ſecundum actus ſuos, & ſecundum opera Adę, & ſecundum pręſumptionem illius.* Animaduertit tamen Hippoc., quod quemadmodum extremæ repletiones ſunt periculoſæ, ob eandem rationem extremas etiam inanitiones eſſe periculoſas, atque pro-

Analogia præſentis aphoriſmi ad ſẽtentias ſacras.

proinde illas non eſſe ad extremum ducēdas, ſed quod *qualis natura eius fuerit, qui debet perferre, ad hoc ducere conuenit*. Cui eſt analogum, quod habetur prouerb. cap. 5. *Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli; ne fortè impleantur extranei viribus tuis, & labores tui ſint in domo aliena, & gemas in nouiſſimis, quando conſumpſeris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas cur deteſtatus ſum diſciplinam, & increpationibus non acquieuit cor meum, nec audiui vocem docentem me, & magiſtris non inclinaui aurem meam.* Decimo etiam ſic cap. habetur *Subſtantia diuitis vrbs fortitudinis eius; pauper pauperum, egeſtas eorum.* Et in Eccleſiaſtico cap. 33. *Audite me magnates, & omnes populi, & rectores Eccleſię auribus percipite. Filio, & mulieri & fratri, & amico non des poteſtatem ſuper te in vita tua, & non dederis alijs poſſeſſionem tuam, ne fortè pœniteat te, & depreceris pro illis. Dum adhuc ſuperes, & aſpiras non immutabit te õnis caro; melius eſt .n., vt filij tui te rogent, quàm deſpi cere in manus filiorum tuorum.*

APH. IV.

Victus tenuis, atque exquiſitus in morbis quidem longis ſemper, in acutis verò in quibus non conuenit, periculoſus. Et rurſus, qui ad extremum deuenit tenuitatis grauis eſt. Nam & repletiones, quæ ad extremum deueniunt, graues ſunt.

Offerre ſubſtantiam pauperum quomodo ſit periculoſũ.

HViuſmodi victus, qui ad extremum deuenit tenuitatis proportione reſpondet pauperum inediæ ex inopia cibi; hanc autem maximam efficere vaſorum inanitionem in noſtris diximus commentarijs. Sic enim habetur in Eccleſiaſtico cap. 34. *Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui. panis egentiũ, vita pauperis eſt, qui defraudat illum, homo ſanguinis eſt, qui aufert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudẽ facit mercenario fratres ſũt.* Non ſecus habetur c. 35. *Non apparebis ante conſpectum Domini vacuus.* Et quemadmodum in prima aphoriſmi parte animaduerterat, pro morborum varietate eſſe cibum exhibendum; non ſecus Sirachius animaduertit eſſe efficiendas oblationes, quę D.O.M. poſſint eſſe gratæ, penes peccatorum varietatem; inquit enim. *Sacrificium ſalutare eſt attendere man-*

mandatis, & diſcedere ab omni iniquitate, & deprecatio pro peccatis recedere ab iniuſtitia. Retribuet gratiam, qui offert ſimilaginem, & qui facit miſericordiam offert ſacrificium. In omni dato hilarem fac vultum tuum, & in exultatione ſanctifica decimas tuas. Eſt verò animaduertendum Hippoc. conſueuiſſe appellare *graue* quodcumque eſt intollerabile, quam phraſim fortaſſe didicit à Sapiente, qui frequenter illam adhibuit, præcipuè prou. cap. 27. *Graue eſt ſanum, & onerosa arena, ſed ira ſtulti vtroque grauior. Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor, & impetum concitati ſpiritus ferre quis poterit?* Dictionem grauis vnde depromſerit Hipp.

APH. V.

In tenui victu ægri delinquunt: quo fit, vt magis lædantur. Quicumq; enim error committitur magnus maior in hoc fit, quàm in paulò pleniori victu, propterea etiam ſanis periculoſus exiſtit valde, & conſtitutus tenuis, & exquiſitus victus, quoniam errores grauius ferunt. Ob hoc igitur tenuis victus, atque admodum exquiſitus eo, qui ſit paulò plenior, magis periculoſus.

VIctum exquiſitum eſſe ſanis periculoſum, ob illam cauſſam, quam propoſuit Hip., ipſe etiam demonſtrauerat Sap. prouerb. 29. quando inquit. *Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum,*

Vict um tenuem eſſe periculoſum vnde dicerit Hippoc.

ſuum, ſentiet eum contumacem. Cœterum quemadmodum in prima aphoriſmi particula, illos medicos, qui minuũt victum, repræhendit Hipp., non ſecus inquit Eccleſiaſticus, cap. 35. *Bono animo gloriam redde Deo, & non minuas primitias manuum tuarum. Da altiſſimo ſecundum datum eius, & in bono oculo ad inuentionem facito manuum tuarum, quoniam Dominus retribuens eſt, & ſepties tanto reddet tibi*. Cœterum toti aphoriſmo ſententiam analogam videtur tradidiſſe Sap. prouerb. 13. quando inquit. *Anima doloſa errant in peccatis, iuſti autem miſericordes ſunt, & miſerātur*. Eſt inquam analoga, quoniam illi particulæ *in tenui victu agri delinquunt, quo fit vt magis ladātur*, reſpondet illa. *anima doloſę errant in peccatis*. Illi verò *ob hoc igitur*. Reſpondet altera; id autem meliùs dignoſces, ſi expenderis locum Oribaſij, quem in noſtris reperies commentarijs. Rurſus, quemadmodum medicus, qui præſcribit victum nimis tenuem, conturbat totam domũ, non ſecus inquit Sap. prouerb. 15. *Conturbat domum ſuam qui ſectatur auaritiam*. Eſt autem animaduertendũ Hip. hunc aphoriſmum tradidiſſe, vt cautos reddat medicos, animaduertendo aliquando morbum progredi in longè deteriùs, quàm ipſa fert morbi conditio, ob errata commiſſa ab ęgrotante, quod medicus parum prudens exiſtimat prouenisse, quoniam morbus eſt in augmento, quod Hippocratem impulerit, vt di-

Proponitur ſontētia aphoriſmo proportione reſpondēs.

xerit

xerit aph. primo, *iudicium difficile*, ſollertiſſimus tamen medicus, qui etiam fuerit oculatus, veritatem indagabit. Huic etiam proportione reſpondet, quod habet Sirachius cap. 23. *Omnis homo, qui tranſgreditur lectum ſuum, cõtemnens in animam ſuam, & dicens, quis me videt? tenebræ circumdant me, & parietes cooperiunt me, & nemo circũſpicit me, quem vereor? delictorum meorum non memorabitur altiſſimus, & non intellexit, quoniam omnia videt oculus eius, quoniam expellit à ſe timorem Dei huiuſmodi hominis timor, & oculi hominum timentes illum, & non cognouit, quoniam oculi Domini multò plus lucidiores ſuper ſolem ſunt, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes.*

APH. VI.

Extremis morbis extrema exquiſita remedia optima ſunt.

QVemadmodum extremis, hoc eſt fortiſſimi morbi debellantur à Sapienti medico, non quibuſcumque, ſed congruentibus adhibitis remedijs; non ſecus animaduertit Sap. prouerb. 21. *Ciuitatem fortem aſcendit ſapiens, deſtruxitque robur fiduciæ eius.* Cœterum cum ex aph. colligatur, quod remedia debẽt eſſe æqualia morbo, id prius animaduerterat Sap. prouerb. 26. quando inquit

Extremis morbis extrema cõuenire præſidia vnde di diceret Hippoc.

Reſ-

Reſponde ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam ne ſibi ſapiens eſſe videatur, & Eccleſiaſticus cap. 29. *Perde pecuniam propter fratrem, & amicum tuum, & non abſcondas illam ſub lapidem in perditionem. Pone theſaurum tuum in præceptis altiſſimi, & proderit tibi magis, quàm aurum*. Et paulò poſt. *Recupera proximum tuum ſecundum virtutem tuam, & attende tibi, ne incidas*. Quòd ſi velis exemplum extremi remedij adhibendi in extremo morbo, illud ſuſcipe ex Sap. prou. ca. 16. *Indignatio Regis nuncij mortis, & vir placabit eam. In hilaritate vultus regis vita, & clementia eius quaſi imber ſerotinus*. prouerb. 18. *Turris fortiſsima nomen Domini, ad ipſam recurrit iuſtus, & exultabitur; munus abſconditum extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam*. Quoniam verò aphoriſmus eſt intelligendus non modò de magnitudine præſidij, verùm etiam de velocitate in operando, quemadmodum colligitur ex aduerbio *ſtatim*, quo in ſubſequenti aphoriſmo vtitur Hip. id propterea illi accommodatur ſententia, quæ habetur ca. 22. *Vidiſti virum velocem in opere ſuo, corã regibus ſtabit nec erit ante ignobilis*.

Conſequenter comprobatur remedium non debere eſſe mitius, quam morbus.

Quoniam verò ex prædicto aphoriſmo colligitur, quod remedia non debent eſſe mitiora, ſed æqualia morbo, ideo illi etiam accommodamus quod habet prou. 28. *Qui corripit hominem gratiam poſtea inueniet apud eum magis quam*

ille,

ille, qui per lingua blandimenta decipit. & cap. ſequenti. *Homo qui blandis fictiſque ſermonibus loquitur amico ſuo, rete expandit greſſibus eius*. & cap. 29. *Virga, atque correctio tribuit ſapientiam, puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ confundit matrem ſuam.* Et Eccleſiaſticus cap. 3. *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis, & Deus protector eſt eius, qui reddit gratiam, meminit in poſterum, & in tempore caſus ſui inueniet Firmamentum.* & cap. 33. *Iugum, & locum curuat collum durum, & ſeruum inclinant operationes aſſidua: ſeruo maleuolo tortura, & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet, multam enim malitiam docuit otioſitas, in opera conſtitue eum, ſic enim condecet illum; quod ſi non obaudiuerit, curua illum compedibus, & non amplifices ſuper omnem carnem.*

APH.

APH. VII.

Vbi igitur morbus peracutus eſt, ſtatim extremos habet labores, & extremè tenuiſſimo victu eſt vtendũ. Vbi verò non, ſed pleniorem victum contingit adhiberè, tantum cibi indulgendum eſt, quanto morbus extremis eſt mollior.

Morbo peracuto quę reſpondeāt animi vitia.

IN prima aphoriſmi particula deſcribit Hippocrates morbum peracutum, qui .ſ. ſtatim extremos habet labores; huic analogum morbum deſcribit Eccleſiaſticus cap. 20. quando inquit *Lapſus falſæ linguæ quaſi in pauimento cadens, ſic caſus malorum feſtinanter venient*. Et Sap. prouerb. 13. *Doctrina bona dabit gratiam, in itinere contemptorum vorago*. Cæterum quod in fine aphoriſmi ſubdit Hippoc. molliorem morbum indigere victu minus tenui, dictum fuit, quoniam remedia debent eſſe æqualia, atque contraria morbo, quemadmodum in antecedenti aphoriſmo dictum eſt, quod prius animaduerterat Sapiens prouerb. 15. *Reſponſio mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem*. In operis progreſſu demonſtrabimus quomodo ira comparetur febri, nunc verò nõ eſt ſilentio prætereundũ, quod febris quantum fuerit vehementior, citiùs ſuam denunciat acutiem; contra illa, quæ eſt minus vehemens; atque

que proinde dictum fuit prouerb. 12. *Fatuus ſtatim indicat iram ſuam, qui autem diſſimulat iniuriam callidus eſt.* Cœterum vt dignoſcas, quàm ſapienter dictator acuto oppoſuerit molle, & quomodo vtrumque fuerit translatum ex ferro acuto, vel obtuſo, vide quod habetur Eccleſiaſtes cap. 10. *Si retuſum fuerit ferrum, & hoc non vt prius, ſed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & poſt induſtriam ſequetur ſapientia.*

Dictiones Acutum, & molle vnde fuerint translatæ.

APH. VIII.

Quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, tunc victu tenuiſſimo vtendum eſt.

Qvemadmodum quando morbus in ſuo vigore conſtiterit, hoc eſt quãdo magis ſæua vrgent ſymptomata, ad victum tenuiſſimum, tamquam adæquatum præſidium recurrendum; non ſecus vbi maxima vrget neceſſitas ad Deum O. M. recurrendum, ſic enim habetur prouerbio 18.

Maxima vrgente neceſſita te, quod præſidiũ adhibendum.

Turris fortiſsima nomen Domini, ad ipſam currit iuſtus, & exaltabitur.

APH. IX.

Coniectari autem oportet, an æger cum victu ſufficiat perdurare, donec morbus conſiſtat, & nunquid prius ille deficiat, nec poſſit cum victu perdurare, vel morbus ante deficia, atque hebeteſcat.

Virium, atq; ſubſtantiarum maxima habēda cuſtodia.

NOn modò in præſenti aphoriſmo, verùm etiam in alijs pluribus monet ſenex, vt maxima habeatur virium cuſtodia quippe, quæ miū in modū inſeruiunt ad vitæ conſeruationē, id quod de propria ſubſtantiarum conſeruatione monet Sap. prou. 22., quando inquit. *Si enim non habes vnde reſtituas, quid cauſſa eſt, vt tollat operimentum de cubili tuo.* Et Sirachius cap. 33. *Filio, & mulieri, fratri, & amico, non des poteſtatem ſuper te in vita tua, & non dederis alij poſſeſſionem tuā, ne fortè pœniteat te, & depreceris pro illis; dum adhuc ſuperes, & aſpiras non immutabit te omnis caro; melius eſt enim, vt filij tui te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum.* Eſt autem animaduertendum, hanc coniecturam, qua ad victum inſtituendum vtitur Hipp., atque incertitudinem, quam dixit habere medicum etiam exercitatiſſimum in euentu acutorum prædicendo aph. 19., atque dubietatē, quam inſinuauit haberi in maximis euacuationibus efficiendis 23. huius

ius ſectionis aphoriſmo, eſſe illud idem, quod duobus verbis admonuerat aph. 1. *iudicium difficile*; hoc eſt in arte medica nihil eſſe omnino certum, non tamen hinc inferendum, voluiſſe Hip. artem medicam eſſe contemnendam, qui nimo, quod de naturali diſciplina pronunciauit Nicolaus de Cuſa, poſſumus nos de medicina, quæ illi eſt ſubalternata, pronunciare, eſſe ſcilicet doctam quandam ignorantiam, cum hoc tamen diſcrimine, quod in naturali diſciplina, eſt adhuc minor euidentia, quàm in arte medica; quod manifeſtè indicauit Ariſ. primo poſt. quādo dixit in Mathematicis haberi euidentes demonſtrationes, ſecus euenire in naturali diſciplina, id quod didicit ex Sap. in Eccleſiaſte cap. 3., quando inquit. *Cuncta fecit in tempore ſuo, & mundum tradidit diſputationibus eorum, vt non inueniat homo opus, quod operatus eſt Deus ab initio vſque ad finem*; & cap. 8. prope finem. *Et intellexi, quod omnium operum Dei nullam poſsit homo inuenire rationem, eorum quæ fiunt ſub ſole & quantò plus laborauerit ad quærendum tantò minus inueniat, etiamſi dixerit ſapiens ſe noſſe, non poterit reperire.* Et rurſus. *Cuncta res difficiles, non poteſt eas homo explicare ſermone.*

Et cur, & quomodo ars medica ſit coniectu ralis.

APH. X.

Quibus igitur ſtatim morbus conſiſtit, his ſtatim tenuis victus adhibendus eſt, quibus verò poſterius debet conſiſtere, his, & ipſo conſiſtendi tempore, & parum ante illud cibus ſubtrahendus: prius verò vberius agendum, vt æger ſufficiat.

Diuitiæ comparātur viriū robori.

IDeo dictum eſt ab Hipp. *prius*, hoc eſt, antequam adueniat vigor, *vberius alendum, vt æger ſufficiat*, quoniam in ipſo vigore vires nimium diſſoluuntur, quando corpus aduenerit nimium exinanitum; maxima etenim eſt habenda virium cuſtodia, quod ipſe etiam Sap. animaduertit prou, 18. *Subſtantia diuitis vrbs roboris eius, & quaſi murus validus circundans eum*. Cœterum eſt maxima conſideratione dignum, quomodo Hipp. in ſua phraſi imitatus ſit Sapientem; quod enim dictum eſt ab Hippocrate, *prius verò vberius alendū, vt æger ſufficiat*, dictum fuerat à Sapiente prouerb. cap. 12. *Melior eſt pauper, & ſufficiens cibi, quàm glorioſus indigens pane*.

APH.

APH. XI.

In acceſsionibus abſtinere oportet, nam cibum dare nocuum eſt, & quibus per circuitus fiunt acceſſiones, in ipſa acceſſione abſtinere oportet.

QVemadmodum in acceſſionibus abſtinere oportet ob rationem in aphoriſmo, vberiorem verò traditam in commentarijs, quoniam ſcilicet cum acceſſione accedunt praua ſymptomata, quæ maximè ægrotantem moleſtare conſueuerunt; non ſecus quotieſcumque aliqua iniqua nobis contingunt, debemus ab ira penitus abſtinere, quod habetur prou. **Acceſſionibus aſſimilantur iniquitates**

19. *Doctrina viri per patientiam noſcitur, & gloria eius eſt iniqua prætergredi.*

A P H. XII.

Acceſſiones verò, & conſtitutiones morbi indicabunt, & anni tempora, & circuituum ſucceſſiua incrementa, ſiue quotidie, ſiue alternis diebus, ſiue per maiora interualla fiant. Sed & ex his, quæ mox apparent, indicia ſumuntur, quemadmodum in morbo laterali ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, abbreuiat morbum, ſi verò poſtea appareat, producit. Et vrina, & alui excrementa, & ſudores, quæcumq; apparuerint, vel bonam morborum iudicationem, vel malam; vel breues, aut longos fore morbos oſtendunt.

Aſsimilatur piger naturę tarde operãti.

QVod dixit Hipp. in morbo laterali, ſi circa initia ſtatim ſputum appareat, abbreuiat morbum, ſi verò poſtea appareat, producit, ideo dictum fuit, vt imitemur naturam bene operantem, atque tardè operantem adiuuemus, quemadmodum enim in commentarijs dictum eſt, periculum, in mora. Conſimile eſt quod animaduertit prouerbiorum cap. 18. *Pigrum deijcit timor, animæ autem effœminatorũ eſurient, qui mollis eſt, & diſſolutus in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.*

APH. XIII.

Senes facillimè ieiunium ferunt, ſecundo loco, qui ætatem conſiſtentem habent, minus adoleſcentes, omnium minimè pueri, præſertim qui inter ipſos ſunt viuidiores.

IDeo dictum eſt ab Hipp. ſenes facillimè ieiunium ferunt, vt non comedant quantum appetunt, ſed quantum poſſunt concoquere, atque proinde ſi tantum appetant, quantum iuuenes, lõgè minus debent ſuſcipere, ne ipſorum calor natiuus à copia cibi obruatur, atq; extinguatur, ſed diutius vita protrahatur, vt etenim habetur prou. cap. 16. *Corona dignitatis ſenectus quæ in vijs iuſtitiæ reperietur*. Si percunteris per quot dies poſſint iuuenes, qui ætatem habent conſiſtentem, atque ſenes non decrepiti, ieiunium ferre. Quæſito poterit ex ſacro codice ſatisfieri, ſiquidẽ legimus D. O. M. miſiſſe ſexta die cibum Danieli exiſtenti in lacu leonum, ne ſcilicet periret fame; quod animaduertens Hipp. libello de carnibus, inquit, *Si quis ſeptem diebus nihil edere, aut bibere velit, plerique quidem in ipſis moriuntur*; addidit plerique, quoniam dignouit poſſe aliquem huiuſmodi terminũ pertranſire, quamuis rarò admodum contingat. Quod verò habetur in fine aphoriſmi, *præſertim qui inter ipſos ſunt viuidiores*, eſt intelligendum non tantùm

Senectus quomodo prorogetur, & per quot dies poſsint illi, qui ſunt in ætate cõſiſtente abſq; cibo permanere.

tùm de ætate puerili, ſed de quacumque ætate, quoniam ætas non annorum numero, ſed virium robore eſt dimetienda, quod ſignificatur obſcurè ſapiẽtiæ cap. 4. *Conſumatus in breui expleuit tempora multa*. Et prouerbiorum 16. *Corona dignitatis ſenectus, quæ in vijs iuſtitia reperietur*.

APH. XIV.

Qui creſcunt, plurimum habent calidi innati: plurimo igitur egent alimento, alioquin corpus abſumitur. Senibus verò parum calidi innati ineſt, paucis propterea fomitibus egent, quia à multis extinguuntur. Hanc etiam ob cauſam febres ſenibus non ſimiliter acutæ fiunt, frigidum enim eorum corpus.

QVemadmodum non eſt à puero ſubtrahendum corporeum alimentum, ita nec illud, quod ad animum alendum eſt accommodatum, quod monet Sap. prou. 23. *Noli ſubſtrahere à puero diſciplinam; ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur, tu virga percuties eum, & animam eius ex inferno liberabis*, & paulò poſt *Audi patrem, qui genuit te, & ne contemnas, cum ſenuerit mater tua; exultat gaudio pater iuſti, qui ſapientem genuit, lætabitur in eo. Gaudeat pater tuus, & mater tua, & exultet qui genuit te*. Cœterum quoniam illorum

Comparãtur inuicẽ alimentum corporis atque animi.

rum calidum innatum eſt adeo forte, vt non modò plurimum conficiat alimenti, verum etiam plurimos ſuperet immanes morbos, quemadmodum longa experientia nobis eſt compertum, non ſecus in ſua cauſa bellatorem habens fortiſſimum, quod innuit prou. 23. quãdo inquit. *Ne attingas paruulorum terminos & agrum pupillorum ne introeas: propinquus enim illorum fortis eſt, & ipſe iudicabit contra te cauſam illorum.*

Calidi innati ad virtutem diuinam analogia.

APH. XV.

Ventres hyeme, & vere natura calidiſſimi ſunt, & ſomni longiſſimi, quare per ea tempora alimenta copioſiora ſunt exhibenda. Etenim tunc calor innatus plurimus eſt, unde & pluribus egent alimentis, Indicio ſunt ætates; & athletæ.

CAuſſa propter quam hyeme, & vere ſomni ſunt longiſſimi, eſt non modò quoniam tunc copioſiora aſſumuntur alimenta, quod ex præſenti elicitur aphoriſmo, verùm etiam quoniã aer nos ambiens eſt humidior, quàm in reliquis anni temporibus, quemadmodũ ipſe declarabit ſectione tertia; quapropter ſi his accedat, quod homo ſit commeſſationibus, atque compotationibus deditus, atque inſuper nactus fuerit conſtitutionem frigidiorem, atque humidiorem cerebri, facillimè incider

Noxæ ex immodico ſomno

in illum immodicum ſomnum, quod deteſtatur Sap. prou. cap. 6., quando inquit. *Vſquè quo piger dormies? quando conſurges è ſomno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conſeres manus tuas, vt dormias, & veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus.*

A P H. XVI.

Victus humidus febricitantibus omnibus confert, maximè verò pueris, & alijs, qui tali victu vti conſueuerunt.

Cur dominus in profligāda febre nō fuerit vſus medio naturali.

DIxit Hippocrates *febricitantibus omnibus*, vt ſignificaret conuenire febribus omnibus ſecundum plures differentias, quas complectitur ipſe dictator tum alibi, tum præcipuè in hoc aphoriſmorum opere. Eſt autem ſcitu dignum, cur Chriſtus Dominus noſter, qui licèt omnipotens, vt plurimùm tamen in miraculis efficiendis, conſueuit adhibere medium aliquod naturale, cur inquam nullum adhibuerit in profligāda febre, quam paſſa fuit Socrus Simonis, ſic enim habetur apud Mathęū c. 8. *Et cum veniſſet Ieſus in domum Petri, vidit Socrum eius iacentem, & febricitantem, & tetigit manum eius & dimiſit eā febris, & ſurrexit, & miniſtrabat eis.* Cui quęſito reſpondemus, nullum aliud naturale remedium adhibuiſſe, quàm illud quod habetur in litera, & *tetigit* ma-

manum eius, quoniam ſi aliud adhibuiſſet nõ fuiſſet opus miraculosũ, ſed merè phiſicũ. Ratio deducitur tum ex aphoriſmo, tum ab experientia; ab aphoriſmo quoniam dixit Hippoc. *Victus humidus conuenit febricitantibus omnibus*, vt ſignificaret hoc ſolum eſſe maximũ præſidium pro curandis febribus. Experientia quoniam non modo Gal., verùm etiam alij plurimi celebres viri, atque nos etiam non paucos ardentibus febribus correptos ſanitati reſtituimus, ſolo exhibito gelidæ potu vſque ad ſatietatem; quare vt ſignificaretur fuiſſe merum miraculum, nullum aliud adhibuit auxilium, quàm diuinum, fuit verò quod *tetigit manum eius*.

APH. XVII.

Et quibus ſemel, aut bis, & quibus plura ne, an pauciora, & particulatim oporteat offerre, conſiderandum. Condonandum autem aliquid tempori, & regioni, & ætati, & conſuetudini.

QVemadmodum in noſtris commentarijs ſatis, ſuperq; demonſtratum eſt, omnes leges hucuſque ſancitæ in victus quantitate, atque qualitate ſeruandæ ſunt, habita conſideratione variarum morbi conſtitutionum, atque virium; ſunt inquam ſeruandæ quoniam iuſtæ; cum autem iu- **Iuſtitiæ quot ſint partes, & quomodo in victu exhibẽdo ſint ſeruandę, atque vn.**

ſtitiæ ſint partes tres, punitiua, diſtributiua, & cõmutatiua; atque aphoriſmos iuſtitiæ punitiuæ proportione reſpondentes, nimirum ad vaſorum inanitionem attinentes partim conſcripſerit in præcedentibus, partim etiam reſeruauerit ad ſubſequentes ſectiones; in præſenti aphoriſmo tradit legem ad victus diſtributionem attinentem, inquiens; *conſiderandum eſſe quibus ſemel, aut bis, & quibus plura ne, an pauciora, & per partes oportent offerre.* Addit verò *eſſe condonandum aliquid tempori, & regioni, & ætati, & conſuetudini;* vt animaduerteret quod etiam ſi iuſtiſſimum ſit quod lege ſancitum ſit; quoniam tamen leges non poſſunt eſſe de ſingularibus, vt neque ſcientiæ, neque artes, quia hæc ſunt infinita, atque vniuerſale non poſſit non deficere in multis ſingularibus, neceſſe eſt vt medicus prædictas leges ita quidem adhibeat, vt conſideret quandam æquitatem, quæ nihil aliud eſt ex Ariſt. quàm emendatio quædam legis in eo, quod deficit ob vniuerſale, hoc eſt detrahere aliquod ei, quod lege ſancitum eſt ob circumſtantiam aliquam, quæ in legibus deſcribi non potuit. Id fortaſſe didicit diuinus Senex ex Ecclesiaſte cap. 7. quando inquit *Noli eſſe multùm iuſtus*; quamuis etenim id, quod iuſtum eſt, videatur non poſſe eſſe nimium, quoniam eſt virtus, cui repugnat eſſe nimia, cum illius eſſentia in mediocritate ſita ſit; poteſt tamen eſſe nimium ob prædi-

de Hipp. ſuam ſẽtentiam deprompſerit.

ctas

ctas circumſtantias, quas perpenderunt tum Sap. loco citato, tum etiam Hipp. in præſenti aphoriſmo, qui hoc tantùm differunt, quod ſapiens eſt intelligendus de omnibus iuſtitiæ partibus, preſens aphoriſmus de iuſtitia tantùm diſtributiua; iam verò vt nihil eius doctrinæ deficeret, loquutus fuit in pluribus aphoriſmis de euacuatione, iuſtitiæ punitiuæ proportione reſpondere; aphoriſmo autem 38. ſecundæ ſectionis loquetur de iuſtitia cõmutatiua, quemadmodum ſuo loco demonſtrabimus.

APH. XVIII.

Aeſtate, & Autumno cibos difficillimè ferunt: hieme facillimè, ſecundum locum ver habet.

QVemadmodum ventres Æſtate, atque Autumno difficillimè ferunt cibos; non ſecus habetur prou. 23. *Ne comedes cum homine inuido, & ne deſideres cibos eius, quoniam in ſimilitudinem arioli, & coniectoris æſtimat quod ignorat; comede, & bibe dicet tibi, & mens eius nõ eſt tecum, cibos quos comederas, euomes, & perdes pulchros ſermones tuos.* Eſt inquam hæc ſententia aphoriſmo analoga; quoniam, vt diximus in commentarijs, copioſi cibi Æſtate, & Autumno ingeſti niſi euomantur, difficillimè concoquuntur, adeout conſequenter corrumpantur, quemadmodum ipſa teſtatur experientia.

Copioſis cibis æſtate, atque autumno ingeſtis quid reſpondeat.

APH. XIX.

His, qui per circuitus acceſſiones habent, nihil dare oportet; neque cogere, ſed ſubtrahere adiectioni ante iudicationes.

PRima huius aphoriſmi particula iam fuit explicata aph. 11. Quod verò ad ſecundam attinet; animaduerte quod quemadmodum eſt ſubtrahendum adiectioni ante iudicationes, ita non eſt ſubtrahenda diſciplina puero, antequam ingrediatur iuuentutem. Sic enim habetur prou. 23. *Noli ſubtrahere à puero diſciplinam;* Quemadmodum ſuperius viſum eſt.

APH. XX.

Quæ iudicantur, & iudicata ſunt integrè neque mouere, neque nouare aliquid, ſiue medicamentis, ſiue aliter irritando, ſed ſinere.

HVic affine eſt, quod habetur prouerbiorum cap. 3. *Noli prohibere bene facere, cum quis poteſt,* & cap. 17. *Munera de ſinu accipit impius, vt peruertat ſemitas iudicij. Non eſt bonum damnum inferre iuſto nec percutere principem, qui rectè iudicat.* Et 18. *Accipere perſonam impij in iudicio non eſt bonum, vt declines à veritate iudicij. Qui per-*

Aſsimilatur ignarus medicus iudici impio.

perverſi cordis eſt, non inueniet bonum, & qui vertit linguam, incidet in malum. Et quemadmodũ optimum opus, quod fit à natura bene operante, multoties diſſipatur ab ignaro medico, timido ægrotante, vel aſſidente; non ſecus vt habetur prou. 21. *Theſaurus deſiderabilis, & oleum in habitaculo iuſti: imprudens homo diſſipabit illud.* Cœterum perfecta iudicatio facit ceſſare morbũ, quæ non ſine maximo artificio fuit appellata iudicium, namque vt habetur prou. 26. *Iudicium determinat cauſſas, & qui imponit ſtulto ſilentium, iras mitigat.* Et quemadmodum perfecta ſequitur iudicatio, quando excreta eſt omnis materia morbum faciens, non ſecus vt habetur ibidem. *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, & ſuſſurrone ſubſtracto, iurgia conquieſcunt.* Cœterùm quemadmodum ex aphoriſmo colligitur, naturam eſſe morborum medicatricem, nõ ſecus animaduertit Sap. prou. 29. quod omnia iudicia proueniunt à Domino, inquit enim. *Multi requirunt faciem principis, & iudicium à Domino eggreditur ſingulorum.* Rurſus ex prædicto aphoriſmo colligimus, optimum præſidium eſſe, quandoque nullum præſidium adhibere; quod animaduertit Sirachius cap. 19. *Eſt iudicium, quod non probatur eſſe bonum & eſt tacens, & ipſe prudens,* & cap. 20. *Eſt tacens, qui inuenitur ſapiens, & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum, eſt autem tacens, & non habens ſenſum loquela,*

Cur ſubita ceſſatio morbi fuerit appellata iudicium

Deus & natura profligãt morbos.

Optimũ præſidiũ quandoque nullũ præſidiũ adhibere.

la, & eſt tacens ſciens tempus apti ſermonis: homo ſapiens tacebit vſque ad tempus, laſciuus autem, & imprudens non ſeruabunt tempus. Rurſus quemadmodum ex præſenti aphoriſmo colligitur naturam eſſe morborum medicatricem, quandoquidem multoties tenetur medicus nihil operari, & quando operatur, oportet vt habeat naturam adminiculantem; non ſecus colligitur, aliquando naturam parum, medicum autem multum operari; quemadmodum contingit in ſedandis doloribus adhibendo localia præſidia, quod Sirachium impulit, vt dixerit cap. 38. *In his curans mitigabit dolorem, & vnguẽtarius faciet pigmenta ſuauitatis, & vnctiones conficiet ſanitatis:* non enim dixit ipſe auferet dolorem; ſed *mitigabit dolorem.* Sanitas enim magis prouenit à natura, quàm ab arte, cui eſt analogũ, quod habetur prouerb. cap. 29. *Multi requirunt faciem principis, & iudicium à Domino egreditur ſingulorum.*

A P H. XXI.

Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit, per loca conferentia, eò ducere conuenit.

Vt bonæ operationes corporeæ, ſic & quæ ad animum

QVemadmodum perfectus naturæ opus non eſt impediendus; non ſecus ſi fuerit imperfectus eſt adiuuandus; id aliquatenus indicauit Sap. prou. cap. 3. hunc in modum. *Noli*

Noli prohibere bene facere eum, qui poteſt, ſi vales, & ipſe benefac. Et quemadmodum natura ſemper vergit per loca conſentia, dummodo non impediatur, vel irritetur; non ſecus vt habetur prou. 21. *Gaudium iuſto eſt facere iudicium, & pauor operantibus iniquitatem. Vir qui errauerit à via doctrinę, in cœtu mortuorum commorabitur.* Et quemadmodum ex præſenti colligitur aphoriſ., quod melius eſt parum, aut nihil operari, quàm malè operari; non ſecus habetur cap. 28. *Melior eſt ſapiens ambulans in ſimplicitate ſua, quam diues in prauis itineribus.* Cauſſa verò præcipua, propterquam naturæ motus eſt à medico adiuuandus, eſt quoniam ſic pugnant duo, hoc eſt natura, & morbus, & bonus medicus contra vnum nimirum morbum: cui affine eſt, quod habetur prou. 18. *Frater qui adiuuatur à fratre, quaſi ciuitas firma, & indicia quaſi vectes vrbium.* Præcipuum autem opus deberi naturæ ex præſenti colligitur aphoriſmo; non ſecus habetur cap. [illegible] *A Domino diriguntur greſſus viri: quis autem hominum intelligere poteſt viam ſuam?* Et ſequenti. *Omnis via viri recta ſibi videtur, appendit autem corda Dominus.* Quoniam verò ex aphoriſmo colligitur naturam eſſe ſapientiſſimam, atque doctiſſimam ſine magiſtro, id etiam indicauit cap. 30. *Quatuor ſunt minima terre, & ipſa ſapientiora ſunt ſapientibus: formica populus infirmus, qui preparat in meſſe cibum ſibi; lepuſculus plebs inualida,*

pertinent non ſunt impediēda.

[illegible]

Cur im perfectus naturę motus eſt adiuuandus.

Natura ſapiēs ſine magiſtro.

da qui collocat in petra cubile ſuum: Regem locuſta non habet, & egreditur vniuerſa per turmas ſuas: Stellio (alij codices aranea) *manibus nititur, & moratur in ędibus Regis.*

APH. XXII.

Concocta medicari, atque mouere non cruda, neque in principijs, modò non turgeant, plurima verò non turgent.

Meretrix aſsimilatur materiæ turgenti, præmeditatio humorũ cõcoctioni.

MAteriam turgentem, quæ loco ſtare neſcit, animalibus œſtro percitis aſſimilauit Gal. Videtur quodammodò legiſſe, quę de meretrice pronunciauit Sap. prouerb. cap. 7., quando inquit. *Et ecce occurrit illi* (loquitur de iuuene tranſeunte per plateam) *mulier in ornatu meretricio, præparata ad deripiendas animas, garrula, & vaga, quietis impatiens, nec valens in domo conſiſtere pedibus ſuis, nunc foris, nunc in plateis, nunc iuxta angulos inſidians; apprehenſumque deoſculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur; dicens*, &c. Quod autem habetur in prima aphoriſmi parte præceptum eſt, quod quæcumque medicatio debet fieri opportuno tempore, cui affine eſt illud, quod habetur cap: 19. *Qui prius reſpondet, quàm audiat, ſtultum ſe eſſe demonſtrat, & confuſione dignum. Spiritus viri ſuſtentat imbecillitatem ſuam, ſpiritum verò ad iraſcen-*

iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere? Quoniam verò illa, quæ diligenter conſiderantur, antequam pronuncientur, quodammodo concoquuntur; ideo factum eſt, vt dixerit cap. 22. *Appone cor ad doctrinam meam, quę pulchra erit tibi, cum ſeruaueris eam in ventre tuo, & redundabit in labijs tuis, vt ſit in domo fiducia tua.* Percontaberis cur concoctio fiat ſolùm circa vigorem morbi, non autem in principio, vel augmento? Reſpondemus non prius fieri concoctionem, quàm cum putredo incipit ceſſare, quo factum eſt, vt alicubi dixerit Gal. coctio facit ceſſare putredinem; interim tamen dum fit concoctio exacerbãtur ſymptomata, quæ ideo nos deterrere non debent; cui reſpondet quod habetur Eccleſiaſtes cap. 10. *Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris, quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.*

Cur concoctio fiat præcipuè circa vigorē morbi.

APH.

APH. XXIII.

Deiectiones non multitudine ſunt æſtimandæ, ſed ſi talia deyciantur, qualia conueniunt, & ægri facile tolerant. Atque vbi vſque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, ſi æger poſſit tolerare.

Melius eſt ex Hippocrate, ægrum exercere noxia vſque ad animi defectionem, dummodo poſſit ſufficere, quàm prauis, atque noxijs humoribus redundare, atque bonis penitus carere. Quod de moribus animaduertit Sap. prou. 12. *Eſt quaſi diues, cum nihil habeat, & eſt quaſi pauper cũ in multis diuitijs ſit.* Et cap. 16. *Melius eſt parum cũ iuſtitia, quàm multi fructus cum iniquitate.* Illi verò, quod dicitur, *& vbi vſque ad animi defectionem expedit ducere, faciendum, ſi æger poſſit tolerare*, proportione reſpondet, quod habetur prou. 18. *Subſtantia diuitis vrbs roboris eius, & quaſi murus validus circumdans eum.* Cœterùm quemadmodum quæ excernuntur, ita quæ retinentur multitudine metienda non ſunt, quod etiam animaduertit Eccleſiaſtes cap. 9. *Hanc quoque ſub ſole vidi ſapientiam, & probaui maximam; ciuitas, parui, & pauci in ea viri, venit contra eam Rex magnus, & vallauit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio, & inuentus eſt*

Diuitiæ multitudine æſtimandæ nõ ſunt, ſed quæ ad probum vſum cõparantur.

eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberauit vrbem per ſapientiam ſuam. Et Sirachius cap. 16. *Ne iucunderis in filijs impijs ſi multiplicentur, nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis; melior eſt enim unus timens Deum, quàm mille filij impij; ab vno ſenſato inhabitabitur platea, & à tribus impijs deſeretur.* Et cap. 20. *Eſt qui multa redimat modico pratio, & reſtituens ea in ſeptuplum.* His non eſt abſimile, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 34. *Dona iniquorum non probat Altiſsimus, nec reſpicit in oblationes iniquorum, nec in multitudine ſacrificiorum eorum propitiabitur peccatis.*

Idem de filijs pronunciandum.

APH. XXIV.

In acutis paſſionibus rarò, & in principijs medicinis purgantibus vti, & hoc cum præmeditatione faciendum.

Qvemadmodum ſi cogamur in acutis paſſionibus aliquando purgans medicamentum exhibere, id eſt cum præmeditatione faciendum: non ſecus in ardua aliqua operatione conſilia eſſe adhibenda admonemur prouerb. cap. 13. *Qui agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia. Aſtutus omnia agit cum conſilio, qui autem fatuus eſt, aperiet ſtultitiam.* Et 15. *Diſsipantur cogi-*

Quomodo in operationibus medicis tam corporeis, quã ad animã attinẽtibus ſit adhibenda præmeditatio.

niam quando inquit ſine conſilio nihil facias, Sirachius nos non compulit, vt ſemper alienum cōſilium adhibeamus; non etenim ſemper eſt in promptu; ſed vt quod facturi ſumus, cum præmeditatione faciamus, quod idem animaduertit Hipp. in aphoriſmo. Et idem Sirachius in fine capitis, quando inquit, *Verùm ſine iudicio nihil facias graue.*

A P H. X X V.

Si qualia oportet purgari purgentur, confert, & facilè ferunt, ſi contra difficulter.

QVæ excernuntur cum conferentia, atq; tolerantia deſcribit in Eccleſiaſtico c. 29. quando inquit. *Concl ude eleemoſynā in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis pupillam conſeruabit, & poſtea reſurget, & retribuet illi retributionē vnicuiq; in caput ipſorum, ſuper ſcutū potētiæ, & ſuper lanceā aduerſus inimicū ſuū pugnabit. Vir bonus fidem facit proximo ſuo, & qui perdiderit verecundiā, derelinquet ſibi. Gratiā fideiuſſoris ne obliuiſcaris, dedit .n. pro te animā ſuā.* Quæ verò abſq; conferentia, atq; tolerantia, delineat paulò poſt. *Repromiſſorem fugit peccator, & inutilis bona repromiſſionis peccator, & ingratus ſibi aſcribit, & ſenſu dereliquit liberantē ſe. Vir repromittit de proximo ſuo, & cum perdiderit reuerentiā, derelinquetur*

Comparatur eleemoſyna iis quæ excernuntur cum conferentia atque tolerātia.

quetur

cogitationes vbi non eſt conſilium, vbi verò ſunt plures conſiliarij confirmantur. Et 19. *Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum, & qui feſtiuus eſt pedibus offendet, ſtultitia hominis ſupplantat greſſus eius, & contra Deum feruet animo ſuo.* Rurſus quemadmodum eſt temerarius medicus, qui in acutis paſſionibus, præcipuè in principijs, nulla adhibita præmeditatione, medicinis vtitur purgantibus; non ſecus vt habetur cap. 21. *Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur ſuperbiam.* Sed vt ad premeditationem reuertamur, ipſe enim Sirachius cap. 22. animaduertit, *Sicuti loramentum ligneum colligatum fundamento ædificij non diſſoluitur, ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilij cogitatus ſenſati in omni tempore, vel metu nõ deprauabitur*: præcipuè autem ad medicum prudentem attinet præſagire, atque operari in acutis paſſionibus cum præmeditatione, vt ſuam conſeruet exiſtimationem; ideo etenim animaduerterat cap. antecedenti. *Labia imprudentum ſtulta enarrabunt; verba autẽ prudentum ſtatera ponderabuntur.* Et cap. 33. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, in via ruinę non eas; & non offendes in lapides, nec credas te via laborioſa, ne ponas animæ tuæ ſcandalum.* Verùm huic ſententiæ videbitur prima frõtę aduerſari, quod ſubdit paulò poſt. *In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ; hæc enim eſt conſeruatio mandatorum.* Verùm non aduerſatur, quoniam

Obiectioni ſatisfit.

niam quando inquit ſine conſilio nihil facias, Sirachius nos non compulit, vt ſemper alienum cōſilium adhibeamus; non etenim ſemper eſt in promptu; ſed vt quod facturi ſumus, cum præmeditatione faciamus, quod idem animaduertit Hipp. in aphoriſmo. Et idem Sirachius in fine capitis, quando inquit. *Verùm ſine iudicio nihil facias graue.*

A P H. XXV.

SI qualia oportet purgari purgentur, confert, & facilè ferunt, ſi contra difficulter.

QVæ excernuntur cum conferentia, atq; tolerantia deſcribit in Eccleſiaſtico c.29. quando inquit. *Concludе eleemoſynā in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis pupillam conſeruabit, & poſtea reſurget, & retribuet illi retributionē vnicuiq; in caput ipſorum, ſuper ſcutū potētiæ, & ſuper lanceā aduerſus inimicū ſuū pugnabit. Vir bonus fidem facit proximo ſuo, & qui perdiderit verecundiā derelinquet ſibi. Gratiā fideiuſſoris ne obliuiſcaris, dedit .n. pro te animā ſuā.* Quæ verò abſq; conferentia, atq; tolerantia delineat paulò poſt. *Repromiſſorem fugit peccator, & inutilis bona repromiſſionis peccator, & ingratus ſibi aſcribit, & ſenſu dereliquit liberantē ſe. Vir repromittit de proximo ſuo, & cum perdiderit reuerentiā, derelinquetur*

Comparatur eleemoſyna iis quæ excernuntur cum conferentia atque tolerātia.

cogitationes vbi non eſt conſilium, vbi verò ſunt plures conſiliarij confirmantur. Et 19. *Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum, & qui feſtiuus eſt pedibus offendet, ſtultitia hominis ſupplantat greſſus eius, & contra Deum feruet animo ſuo.* Rurſus quemadmodum eſt temerarius medicus, qui in acutis paſſionibus, præcipuè in principijs, nulla adhibita præmeditatione, medicinis vtitur purgantibus; non ſecus vt habetur cap. 21. *Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur ſuperbiam.* Sed vt ad premeditationem reuertamur, ipſe enim Sirachius cap. 22. animaduertit, *Sicuti loramentum ligneum colligatum fundamento ædificij non diſſoluitur, ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilij cogitatus ſenſati in omni tempore, vel metu nõ deprauabitur*: præcipuè autem ad medicum prudentem attinet præſagire, atque operari in acutis paſſionibus cum præmeditatione, vt ſuam conſeruet exiſtimationem; ideo etenim animaduerterat cap. antecedenti. *Labia imprudentum ſtulta enarrabunt; verba autẽ prudentum ſtatera ponderabuntur.* Et cap. 33. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, in via ruinę non eas; & non offendes in lapides, nec credas te via laborioſa, ne ponas animæ tuæ ſcandalum.* Verùm huic ſententiæ videbitur prima frõtę aduerſari, quod ſubdit paulò poſt, *In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ; hæc enim eſt conſeruatio mandatorum.* Verùm non aduerſatur, quoniam

Obiectioni ſatisfit.

niam quando inquit ſine conſilio nihil facias, Sirachius nos non compulit, vt ſemper alienum cõſilium adhibeamus; non etenim ſemper eſt in promptu; ſed vt quod facturi ſumus, cum præmeditatione faciamus, quod idem animaduertit Hipp. in aphoriſmo. Et idem Sirachius in fine capitis, quando inquit. *Verùm ſine iudicio nihil facias graue.*

APH. XXV.

SI qualia oportet purgari purgentur, confert, & facilè ferunt, ſi contra difficulter.

QVæ excernuntur cum conferentia, atq; tolerantia deſcribit in Eccleſiaſtico c. 29. quando inquit. *Conclude eleemoſynã in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis pupillam conſeruabit, & poſtea reſurget, & retribuet illi retributionẽ vnicuiq; in caput ipſorum, ſuper ſcutũ potẽtis, & ſuper lanceã aduerſus inimicũ ſuũ pugnabit. Vir bonus fidem facit proximo ſuo, & qui perdiderit verecundiã derelinquet ſibi. Gratiã fideiuſſoris ne obliuiſcaris, dedit .n. pro te animã ſuã.* Quæ verò abſq; conferentia, atq; tolerantia delineat paulò poſt. *Repromiſſorem fugit peccator, & inutilis bona repromiſſionis peccator, & ingratus ſibi aſcribit, & ſenſu dereliquit liberantẽ ſe. Vir repromittit de proximo ſuo, & cum perdiderit reuerentiã, derelinquetur*

Comparatur eleemoſyna iis quæ excernuntur cum conferentia atque tolerãtia.

cogitationes vbi non eſt conſilium; vbi verò ſunt plures conſiliarij confirmantur. Et 19. *Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum, & qui feſtiuus eſt pedibus offendet, ſtultitia hominis ſupplantat greſſus eius, & contra Deum feruet animo ſuo.* Rurſus quemadmodum eſt temerarius medicus, qui in acutis paſſionibus, præcipuè in principijs, nulla adhibita præmeditatione, medicinis vtitur purgantibus; non ſecus vt habetur cap. 21. *Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur ſuperbiam.* Sed vt ad pręmeditationem reuertamur, ipſe enim Sirachius cap. 22. animaduertit, *Sicuti loramentum ligneum colligatum fundamento ædificij non diſſoluitur, ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilij cogitatus ſenſati in omni tempore, vel metu nō deprauabitur*: præcipuè autem ad medicum prudentem attinet præſagire, atque operari in acutis paſſionibus cum præmeditatione, vt ſuam conſeruet exiſtimationem; ideo etenim animaduerterat cap. antecedenti. *Labia imprudentum ſtulta enarrabunt; verba autē prudentum ſtatera ponderabuntur.* Et cap. 33. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, in via ruinę non eas; & non offendes in lapides, nec credas te viæ laborioſæ, ne ponas animæ tuæ ſcandalum.*

Obiectioni ſatisfit.

Verùm huic ſententiæ videbitur prima frōtę aduerſari, quod ſubdit paulò poſt. *In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ; hac enim eſt conſeruatio mandatorum.* Verùm non aduerſatur, quoniam

niam

niam quando inquit ſine conſilio nihil facias, Sirachius nos non compulit, vt ſemper alienum cõſilium adhibeamus; non etenim ſemper eſt in promptu; ſed vt quod facturi ſumus, cum præmeditatione faciamus, quod idem animaduertit Hipp. in aphoriſmo. Et idem Sirachius in fine capitis, quando inquit. *Verùm ſine iudicio nihil facias graue.*

APH. XXV.

SI qualia oportet purgari purgentur, confert, & facilè ferunt, ſi contra difficulter.

QVæ excernuntur cum conferentia, atq; tolerantia deſcribit in Eccleſiaſtico c. 29. quando inquit. *Conclude eleemoſynã in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis pupillam conſeruabit, & poſtea reſurget, & retribuet illi retributionẽ vnicuiq; in caput ipſorum, ſuper ſcutũ potẽtis, & ſuper lanceã aduerſus inimicũ ſuũ pugnabit. Vir bonus fidem facit proximo ſuo, & qui perdiderit verecundiã derelinquet ſibi. Gratiã fideiuſſoris ne obliuiſcaris, dedit .n. pro te animã ſuã.* Quæ verò abſq; conferentia, atq; tolerantia delineat paulò poſt. *Repromiſſorem fugit peccator, & inutilis bona repromiſſionis peccator, & ingratus ſibi aſcribit, & ſenſu dereliquit liberantẽ ſe. Vir repromittit de proximo ſuo, & cum perdiderit reuerentiã, derelinquetur*

Comparatur eleemoſyna iis quæ excernuntur cum conferentia atque tolerãtia.

cogitationes vbi non eſt conſilium, vbi verò ſunt plures conſiliarij confirmantur. Et 19. *Vbi non eſt ſcientia animæ, non eſt bonum, & qui feſtiuus eſt pedibus offendet, ſtultitia hominis ſupplantat greſſus eius, & contra Deum feruet animo ſuo*. Rurſus quemadmodum eſt temerarius medicus, qui in acutis paſſionibus, præcipuè in principijs, nulla adhibita præmeditatione, medicinis vtitur purgantibus; non ſecus vt habetur cap. 21. *Superbus, & arrogans vocatur indoctus, qui in ira operatur ſuperbiam*. Sed vt ad premeditationem reuertamur, ipſe enim Sirachius cap. 22. animaduertit, *Sicuti loramentum ligneum colligatum fundamento ædificij non diſſoluitur, ſic & cor confirmatum in cogitatione conſilij cogitatus ſenſati in omni tempore, vel metu nō deprauabitur*: præcipuè autem ad medicum prudentem attinet præſagire, atque operari in acutis paſſionibus cum præmeditatione, vt ſuam conſeruet exiſtimationem; ideo etenim animaduerterat cap. antecedenti. *Labia imprudentum ſtulta enarrabunt; verba autē prudentum ſtatera ponderabuntur*. Et cap. 33. *Fili ſine conſilio nihil facias, & poſt factum non pœnitebit, in via ruinę non eas; & non offendes in lapides, nec credas te via laborioſa, ne ponas animæ tuæ ſcandalum*. Verùm huic ſententiæ videbitur prima frōte aduerſari, quod ſubdit paulò poſt. *In omni opere tuo crede ex fide animæ tuæ; hæc enim eſt conſeruatio mandatorum*. Verùm non aduerſatur, quoniam

Obiectioni ſatisfit.

niam quando inquit ſine conſilio nihil facias, Sirachius nos non compulit, vt ſemper alienum cõſilium adhibeamus; non etenim ſemper eſt in promptu; ſed vt quod facturi ſumus, cum præmeditatione faciamus, quod idem animaduertit Hipp. in aphoriſmo. Et idem Sirachius in fine capitis, quando inquit. *Verùm ſine iudicio nihil facias graue.*

A P H. XXV.

SI qualia oportet purgari purgentur, confert, & facilè ferunt, ſi contra difficulter.

QVæ excernuntur cum conferentia, atq; tolerantia deſcribit in Eccleſiaſtico c. 29. quando inquit. *Conclude eleemoſynã in ſinu pauperis, & hac pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis pupillam conſeruabit, & poſtea reſurget, & retribuet illi retributionẽ vnicuiq; in caput ipſorum, ſuper ſcutũ potẽtiſ, & ſuper lanceã aduerſus inimicũ ſuũ pugnabit. Vir bonus fidem facit proximo ſuo, & qui perdiderit verecundiã derelinquet ſibi. Gratiã fideiuſſoris ne obliuiſcaris, dedit .n. pro te animã ſuã.* Quæ verò abſq; conferentia, atq; tolerantia delineat paulò poſt. *Repromiſſorem fugit peccator, & inutilis bona repromiſſionis peccator, & ingratus ſibi aſcribit, & ſenſu dereliquit liberantẽ ſe. Vir repromittit de proximo ſuo, & cum perdiderit reuerentiã, derelinquetur*

Compara tur eleemoſyna iis quæ excernuntur cum conferentia atque tolerãtia.

quetur ab eo. Repromiſſio nequiſſima multos perdidit diligentes, & commouit illos, quaſi fluctus maris Viros potẽtes gyrans migrare fecit, & vagati ſunt in gentibus alienis. Peccator trãſgrediens mãdatum Domini, incidet in promiſſionẽ nequã, & qui conatur multa agere, incidet in iudiciũ. Hoſpitabitur, & paſcet, & potabit ingratos, & adhuc amara audiet. Tranſi hoſpes, & orna mẽsã, & quæ in manu habẽs cibos cęteros exi à facie honoris amicorũ meorũ neceſſitudine domus meæ, hoſpitio mihi factus eſt frater: grauia hæc homini habenti ſenſũ; correptio domus, & improperiũ fœneratoris. Habet rurſus c. 31. *Splendidum in panibus benedicẽt labia multorum, & teſtimonium veritatis illius fidele: in nequiſſimo pane murmurabit cęcitas, & teſtimonium nequitiæ illius verũ eſt.* Et c. 35. *Oblatio iuſti impinguat altare, & odor ſuauitatis eſt in conſpectu Altiſſimi. Sacrificium iuſti acceptũ eſt, & memoriã eius non obliuiſcetur Dominus. Noli offerre munera praua, non n. ſuſcipiet illa, & noli inſpicere ſacrificium iniuſtum, quoniam Dominus eſt iudex, & non eſt apud illum gloria perſonæ, non accipiet Dominus perſonam in pauperem & deprecationem læſi exaudiet. Non deſpiciet preces pupilli, nec viduã, ſi effundat loquelam gemitus: nonne lachrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper deducentem eas? à maxilla enim aſcendunt vſq; ad Cœlum, & Dominus exauditor non delectabitur in illis.*

Finis primæ Sectionis.

APHORISMORVM HIPP.

SECT. SECVNDA.

APH. I.

In quo morbo ſomnus laborem facit, mortale; ſi verò iuuat, non mortale.

SOMNVM pernicioſum deſcribit in morboſo affectu Sap. prou. 24. per hæc verba. *Per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineã viri ſtulti, & ecce totum repleuerant vrtica, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat, quod cum vidiſſem poſui in corde meo, & exemplo didici diſciplinam. Vſquequo piger dormies? vſquequo de ſomno conſurges? parum inquam dormies, modicũ dormitabis, pauxillũ manus conſeres, vt quieſcas, & veniet tibi quaſi curſus egeſtas tua, & mendicitas quaſi vir armatus.* Iam verò ſomnum tam bonum, quam malum, atque vtriuſque cauſſam deſcribit in Eccleſia-

Somno qui laborem facit cõparatũ pigritijs.

F ſte

ſte cap. 5., quando inquit. ***Dulcis eſt ſomnus operanti, ſiue parum, ſiue multum comedat, ſaturitas autem diuitis non ſinit eum dormire***, hoc eſt, vt nos interpretamur, quietè dormire, quod ſi Sapiens intelligat nihil penitus dormire; pertinebit potiùs ſententia ad aphoriſmum tertium.

APH. II.

Vbi ſomnus delirium ſedat, bonum.

Illi ſomno qui delirium ſedat cõparatur donum abſconditum.

QVemadmodum ſomnus ille eſt bonus, qui delirium ſedat; non ſecus vt habetur prou. 21. ***Munus abſconditum extinguit iras, & donum in ſinu indignationem maximam.*** Eſt inquam huiuſmodi ſententia aphoriſmo analoga, nam quemadmodum ſomnus delirium, aut aliud quodlibet prauum ſymptomata ſedans, eſt bonus, quoniam ſcilicet indicat naturæ victoriam, ſuper cauſſam morbificam; non ſecus contingit de munere abſcondito, & dono in ſinu, reſpondet inquam ſomno, qui ab ipſo tantùm interno principio proficiſcitur.

APH.

APH. III.

Somnus, atque vigilia, vtraque ſi modum exceſſerint, malum.

IN moribus eſſe exceſſus tamquam vitioſos deuitandos generali ſententia pronunciauit Sap. prou. 4., quando inquit. *Dirige ſemitas pedibus tuis, & omnes viæ tuę ſtabilientur: ne declines ad dextram, neque ad ſiniſtram: vias enim, quę à dextris ſunt, nouit Dominus; peruerſa verò ſunt, quę ſunt à ſiniſtris: ipſe enim rectos faciet greſſus tuos, itinera autem tua in pace producet.* Et cap. 20. *Noli diligere ſomnum ne te egeſtas oprimat. Aperi oculos tuos, & ſaturare panibus.* Quæ autem ſint malæ vigiliæ & quoſnam inferant morbos, animaduertit Sirachius cap. 31. *Vigilia diuitiarum tabefaciet carnes, & cogitatus illius auferet ſomnum.* Dubitabit tamen aliquis aduerſus hanc ſententiam, ſiquidē videtur idem, per idem exprimere, cum etenim vigilia nihil aliud ſit quàm ablatio ſomni, non bene pronunciauit, quod vigilia aufert ſomnum. Pro ſolutione eſt animaduertendum vigiliæ nomen eſſe quid ambiguum, poteſt enim conſiderari vel tanquam cauſſa, vel tanquam morbus; vigilia tamquam cauſa conſiderata illis contingit, qui licet ad dormiendum habeant propenſionem, vigilant tamen, quoniam mentem diſtrahunt vel ad diuitias, vel ad honeſta-

Sõno, atque vigiliæ quæ modum excedũt, compara tur exceſſus in moribus, atq. immodicæ vigiliæ, compara tur vigilia diuitiarum.

Obiectioni ſatisfit

tem, atque proinde talis vigilia eſt voluntaria; vigilia tamquam morbus conſiderata eſt effectus quidam prædictæ vigiliæ, quam tamquam cauſſam conſideravimus,& eſt actu morbus,quoniam in cerebro talis fuit introducta intemperies calida, & ſicca, quæ præter ipſam vigiliam poſſit etiam vires proſternere atque phrenitidem inducere; atque hoc eſt quod in prædicta habetur ſententia. Inquit enim ,quod vigilia diuitiarum, vel vt alij codices, honeſtatis tabefaciet carnes, quoniam cogitatus illius aufert ſomnum,a quo non diſſentit Hippocrates, quando etenim inquit, quod vigilia ſi modum exceſſerit, eſt malum, ſignificat quod illud, quod prius erat cauſſa morbi, degenerat in morbum, id quod ex eodem comprobamus dictatore, ſiquidem aph. 75. ſeptimæ ſectionis mutauit dictiones, inquit enim. *Somnus, & vigilia vtraque modum excedentia, morbus*, Id etiam propterea dixerat aph. 69. *Si quis cibum febricitanti dederit; vt ſano robur, ſic laboranti morbus.*

A P H. I V.

Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod modum naturæ exceſſerit, bonum.

Satietatē atq.ſamē eſſe ex- Eſſe famem, & ſatietam exceſſus, & conſequenter extrema mala indicauit Sap. prouerb. 10., quando inquit. *Non affligit Dominus fame animam iuſti, & inſidias impiorum ſubuertit*, & cap. 13. *Multi cibi in noualibus patrum,*

&

& alijs congregantur abſque iudicio. Iuſtus comedit, & replet animam ſuam, venter autem impiorum inſaturabilis, & cap. 15. *Melius eſt parum cum timore Domini, quàm theſauri magni, & inſatiabiles*, & cap. 21. *Qui diligit epulas in egeſtate erit, qui amat vinum & pinguia non ditabitur*. Eccleſiaſticus cap. 31. quando inquit. *Supra menſam magnã ſediſti, non aperias ſuper illam faucem tuam prior, non dicas ſi multa ſunt, quæ ſuper illã ſunt. Memẽto quoniã malus eſt oculus nequã. Nequius oculo quid creatũ eſt? Ideo ab omni facie ſua lachrymabitur, cum viderit. Ne extendas manum tuam prior, & inuidia contaminatus erubeſcas. Ne comprimaris in conuiuio vino. Intellige quæ ſunt proximi tui ex te ipſo. Vtere quaſi homo frugi ex ijs, quæ tibi apponuntur: & non, cum manducas multum, odio habearis. Ceſſa prior cauſa diſciplinæ, & non ſis inſatiabilis, ne forte offendas. Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere. Quam ſufficiens eſt viro erudito vinum exiguum*. Dixi alibi Diuinum Hippocratem imitatum fuiſſe tum Salomonem, tum etiam hunc ſapientiſſimum virum, non modò in doctrinæ modo, verùm etiam in ſententiarum connexione; quemadmodum etenim Hippocrates poſtquam in primo aphoriſmo loquutus fuit de ſomno lethali, & non lethali, atque aphoriſmo tertio de ſomno immodico, atque immodica vigilia, loquitur aphoriſmo quar-

ceſſus pernicioſos ex ſatietibus demonſtratur.

Hippocratis artificium ſapiendũ methodo imitãda.

[illegible] de ſatietate, quæ conſueuit tum ſomnum laborioſum, tum etiam nimiã vigiliam progignere, quæ non progignit à [illegible]. Non ſecus Sirachius poſt quam [illegible] damna ex ſatietate prouenientia, ſubdit in eodem capite. *Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Vigilia, & cholera, & tortura homo inſatiabili. Somnus ſanitatis in homine parco. Dormiet uſque mane, & anima illius cum ipſo delectabitur.* Hanc ipſam [illegible] ad ipſas etiam immodicas [illegible] cap. 23., quando inquit. *Noli laborare, ut diteris, ſed prudentiæ tuæ pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in cælum.* Cæterum non hæc [illegible] poſt [illegible] modum excedentem [illegible] Hipp. de ſatietate modum excedente, quoniam hæc illius [illegible] eſſe [illegible], quod animaduertit Sap. prou. 23. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt: quia vacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.* Cæterum quod de ſatietate quantitatis dixit Hipp. eſt etiam de qualitate intelligendum, quod innuit prou. 25. *Mel inuenisti, comede quod ſufficit tibi, ne forte ſatiatus euomas illud*, & paulò poſt. *Sicut qui mel multum comedit, non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt ma-*

[illegible marginal note]

[illegible marginal note]

[illegible marginal note]

maieſtatis, opprimetur à gloria. Et cap. 27. *Anima ſaturata calcabit fauum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet*. Non modò reperiuntur ventres inſatiabiles, ſed etiam oculi tali vitio præditi, quod innuit prou. 27. *Infernus, & perditio numquam replentur, ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles*. Cœterum in conuerſando eſſe ſatietatem deuitandam admonuit cap. 25. quando inquit. *Subſtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando ſatiatus oderit te*. Et cap. 30. *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam qui eſt Dominus?, aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei*. Et Sirachius in Eccleſiaſtico cap. 29. *Melior eſt victus pauperum ſub tegmine aſſerum, quàm epulæ ſplendidæ in peregre ſine domicilio. Minimum pro maximo placet tibi, & improperium peregrinationis non audies. Initium vitæ hominis aqua, & panis*. Obijcies dixiſſe Sapientem prou. 8. *De fructu oris viri replebitur venter eius, & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eũ*. Reſpondemus aliud eſſe ſociari, aliud ſaturari. Si rurſus obijcias dixiſſe cap. 28. *Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus, qui autem ſectatur otium replebitur egeſtate*. Reſpondebimus verbum *ſatiari* aſſumptum fuiſſe lata ſignificatione, ſcilicet pro ſaturari. Non eſt autem ignorandum breuiloquum noſtrũ Hippocratem per dictiones, *nec ſimila*

te, ſed de qualitate intelligenda.

Ventres, atq. oculi inſatiabiles comparatur adinuicẽ.

Explicatur qui habet Hip. nec aliud quicquã.

Difficultati ſatiſfit.

quarto de ſatietate, quæ conſueuit tum ſomnum laborioſum, tum etiam nimiã vigiliam progignere, quæ non progignit ſobrietas. Non ſecus Sirachius poſt quam delineauit damna ex ſatietate prouenientia, ſubdit in eodem capite. *Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Vigilia, & cholera, & tortura homo inſatiabili. Somnus ſanitatis in homine parco. Dormiet vſque mane, & anima illius cum ipſo delectabitur.* Hanc ipſam ſententiam ad ipſas etiam immodicas diuitias transfert cap. 23., quando inquit. *Noli laborare, vt diteris, ſed prudentiæ tuæ pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in cœlum.* Cœterum non ſine maximo artificio poſt ſomnum modum excedentem ſcripſit Hipp. de ſatietate modum excedente, quoniam hæc illius præcipua cauſa eſſe conſueuit, quod aduertit Sap. prou. 23. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt: quia vacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.* Cœterum quod de ſatietate quantitatis dixit Hipp. eſt etiam de qualitate intelligendum, quod innuit prou. 25. *Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatius euomas illud,* & paulò poſt. *Sicuti qui mel multum comedit, non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt ma-*

Auri ſacra fames cõparatur ſatietati.

Satietas quomodò producat immodicũ ſomnum

Quomodo ſit nõ tantũ de quantita-

maieſtatis, opprimetur à gloria. Et cap. 27. *Anima ſaturata calcabit fauum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet*. Non modò reperiuntur ventres inſatiabiles, ſed etiam oculi tali vitio præditi, quod innuit prou. 27. *Infernus, & perditio numquam replentur, ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles*. Cæterum in conuerſando eſſe ſatietatem deuitandam admonuit cap. 25. quando inquit. *Subſtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando ſatiatus oderit te*. Et cap. 30. *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam qui eſt Dominus?, aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei*. Et Sirachius in Eccleſiaſtico cap. 29. *Melior eſt victus pauperum ſub tegmine aſſerum, quàm epulæ ſplendidæ in peregre ſine domicilio. Minimum pro maximo placet tibi, & improperium peregrinationis non audies. Initium vitæ hominis aqua, & panis*. Obijcies dixiſſe Sapientem prou. 18. *De fructu oris viri replebitur venter eius, & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eũ*. Reſpondemus aliud eſſe ſociari, aliud ſaturari. Si rurſus obijcias dixiſſe cap. 28. *Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus, qui autem ſectatur otium replebitur egeſtate*. Reſpondebimus verbum *ſatiari* aſſumptum fuiſſe lata ſignificatione, ſcilicet pro ſaturari. Non eſt autem ignorandum breuiloquum noſtrũ Hippocratem per dictiones, *nec ſimila*

te, ſed de qualitate intelligenda.

Ventres, atq. oculi inſatiabiles comparatur adinuicẽ.

Explicatur qui habet Hip. nec aliud quicquã.

Difficultati ſatiſfit.

quarto de ſatietate, quæ conſueuit tum ſomnum laborioſum, tum etiam nimiã vigiliam progignere, quæ non progignit ſobrietas. Non ſecus Sirachius poſt quam delineauit damna ex ſatietate prouenientia, ſubdit in eodem capite. *Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Vigilia, & cholera, & tortura homo inſatiabili. Somnus ſanitatis in homine parco. Dormiet vſque mane, & anima illius cum ipſo delectabitur.* Hanc ipſam ſententiam ad ipſas etiam immodicas diuitias transfert cap. 23., quando inquit. *Noli laborare, vt diteris, ſed prudentiæ tuæ pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi aquilæ, & volabunt in cœlum.* Cœterum non ſine maximo artificio poſt ſomnum modum excedentem ſcripſit Hipp. de ſatietate modum excedente, quoniam hæc illius præcipua cauſa eſſe conſueuit, quod animaduertit Sap. prou. 23. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt: quia vacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.* Cœterum quod de ſatietate quantitatis dixit Hipp. eſt etiam de qualitate intelligendum, quod innuit prou. 25. *Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatius euomas illud,* &c paulò poſt. *Sicuti qui mel multum comedit, non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt ma-*

Auri ſacra fames cõparatur ſatietati.

Satietas quomodò producat immodicũ ſomnum

Quomodo fit nõ tantũ de quantita-

maieſtatis, opprimetur à gloria. Et cap. 27. *Anima ſaturata calcabit fauum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet*. Non modò reperiuntur ventres inſatiabiles, ſed etiam oculi tali vitio præditi, quod innuit prou. 27. *Infernus, & perditio numquam replentur, ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles*. Cœterum in conuerſando eſſe ſatietatem deuitandam admonuit cap. 25. quando inquit. *Subſtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando ſatiatus oderit te*. Et cap. 30. *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam qui eſt Dominus?, aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei*. Et Sirachius in Eccleſiaſtico cap. 29. *Melior eſt victus pauperum ſub tegmine aſſerum, quàm epula ſplendida in peregre ſine domicilio. Minimum pro maximo placet tibi, & improperium peregrinationis non audies. Initium vitæ hominis aqua, & panis*. Obijcies dixiſſe Sapientem prou. 18. *De fructu oris viri replebitur venter eius, & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eū*. Reſpondemus aliud eſſe ſociari, aliud ſaturari. Si rurſus obijcias dixiſſe cap. 28. *Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus, qui autem ſectatur otium replebitur egeſtate*. Reſpondebimus verbum *ſatiari* aſſumptum fuiſſe lata ſignificatione, ſcilicet pro ſaturari. Non eſt autem ignorandum breuiloquum noſtrū Hippocratem per dictiones, *nec ſimila*

te, ſed de qualitate intelligenda.

Ventres, atq. oculi inſatiabiles comparatur adinuicē.

Explicatur qui habet Hip. nec aliud quicquā.

Difficultati ſatiſfit.

quarto de ſatietate, quæ conſueuit tum ſomnum laborioſum, tum etiam nimiã vigiliam progignere, quæ non progignit ſobrietas. Non ſecus Sirachius poſt quam delineauit damna ex ſatietate prouenientia, ſubdit in eodem capite. *Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Vigilia, & cholera, & tortura homo inſatiabili. Somnus ſanitatis in homine parco. Dormiet vſque mane, & anima illius cum ipſo delectabitur.* Hanc ipſam ſententiam ad ipſas etiam immodicas diuitias transfert cap. 23., quando inquit. *Noli laborare, vt diteris, ſed prudentiæ tuæ pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi aquila, & volabunt in cœlum.* Cœterum non ſine maximo artificio poſt ſomnum modum excedentem ſcripſit Hipp. de ſatietate modum excedente, quoniam hæc illius præcipua cauſa eſſe conſueuit, quod aduertit Sap. prou. 23. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt: quia vacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.* Cœterum quod de ſatietate quantitatis dixit Hipp. eſt etiam de qualitate intelligendum, quod innuit prou. 25. *Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatius euomas illud*, & paulò poſt. *Sicuti qui mel multum comedit, non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt ma-*

Auri ſacra fames cõparatur ſatietati.

Satietas quomodò producat immodicũ ſomnum

Quomodo ſit nõ tantũ de quantita-

maieſtatis, opprimetur à gloria. Et cap. 27. *Anima ſaturata calcabit fauum: & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet*. Non modò reperiuntur ventres inſatiabiles, ſed etiam oculi tali vitio præditi, quod innuit prou. 27. *Infernus, & perditio numquam replentur, ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles*. Cœterum in conuerſando eſſe ſatietatem deuitandam admonuit cap. 25. quando inquit. *Subſtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando ſatiatus oderit te*. Et cap. 30. *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam qui eſt Dominus?, aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei*. Et Sirachius in Eccleſiaſtico cap. 29. *Melior eſt victus pauperum ſub tegmine aſſerum, quàm epulæ ſplendidæ in peregre ſine domicilio. Minimum pro maximo placet tibi, & improperium peregrinationis non audies. Initium vitæ hominis aqua, & panis*. Obijcies dixiſſe Sapientem prou. 8. *De fructu oris viri replebitur venter eius, & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eũ*. Reſpondemus aliud eſſe ſociari, aliud ſaturari. Si rurſus obijcias dixiſſe cap. 28. *Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus, qui autem ſectatur otium replebitur egeſtate*. Reſpondebimus verbum *ſatiari* aſſumptum fuiſſe lata ſignificatione, ſcilicet pro ſaturari. Non eſt autem ignorandum breuiloquum noſtrũ Hippocratem per dictiones, *nec ſimila* quid-

te, ſed de qualitate intelligenda.

Ventres, atq. oculi inſatiabiles comparatur adinuicē.

Explicatur qui habet Hip. nec aliud quicquã.

Difficultati ſatiſfit.

quarto de ſatietate, quæ conſueuit tum ſomnum laborioſum, tum etiam nimiã vigiliam progignere, quæ non progignit ſobrietas. Non ſecus Sirachius poſt quam delineauit damna ex ſatietate prouenientia, ſubdit in eodem capite. *Quam ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, & in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Vigilia, & cholera, & tortura homo inſatiabili. Somnus ſanitatis in homine parco. Dormiet vſque mane, & anima illius cum ipſo delectabitur.* Hanc ipſam ſententiam ad ipſas etiam immodicas diuitias transfert cap. 23., quando inquit. *Noli laborare, vt diteris, ſed prudentia tua pone modum. Ne erigas oculos tuos ad opes, quas non potes habere, quia facient ſibi pennas quaſi aquila, & volabunt in cœlum.* Cœterum non ſine maximo artificio poſt ſomnum modum excedentem ſcripſit Hipp. de ſatietate modum excedente, quoniam hæc illius præcipua cauſa eſſe conſueuit, quod aduertit Sap. prou. 23. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, nec in comeſſationibus eorum qui carnes ad veſcendum conferunt: quia vacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio.* Cœterum quod de ſatietate quantitatis dixit Hipp. eſt etiam de qualitate intelligendum, quod innuit prou. 25. *Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatius euomas illud,* & paulò poſt. *Sicuti qui mel multum comedit, non eſt ei bonum, ſic qui ſcrutator eſt* ma-

Auri ſacra fames cõparatur ſatietati.

Satietas quomodò producat immodicũ ſomnum

Quomodo ſit nõ tantũ de quantita-

maieſtatis, opprimetur à gloria. Et cap. 27. *Anima ſaturata calcabit fauum*: *& anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet*. Non modò reperiuntur ventres inſatiabiles, ſed etiam oculi tali vitio præditi, quod innuit prou.27. *Infernus, & perditio numquam replentur, ſimiliter & oculi hominum inſatiabiles*. Cœterum in conuerſando eſſe ſatietatem deuitandam admonuit cap.25. quando inquit. *Subſtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando ſatiatus oderit te*. Et cap.30. *Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi: tribue tantùm victui meo neceſſaria, ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam qui eſt Dominus?, aut egeſtate compulſus furer, & periurem nomen Dei mei*. Et Sirachius in Eccleſiaſtico cap. 29. *Melior eſt victus pauperum ſub tegmine aſſerum, quàm epulæ ſplendidæ in peregre ſine domicilio. Minimum pro maximo placet tibi, & improperium peregrinationis non audies. Initium vitæ hominis aqua, & panis*. Obijcies dixiſſe Sapientem prou. 18. *De fructu oris viri replebitur venter eius, & genimina labiorum ipſius ſaturabunt eũ*. Reſpondemus aliud eſſe ſociari, aliud ſaturari. Si rurſus obijcias dixiſſe cap. 28. *Qui operatur terram ſuam, ſatiabitur panibus, qui autem ſectatur otium replebitur egeſtate*. Reſpondebimus verbum *ſatiari* aſſumptum fuiſſe lata ſignificatione, ſcilicet pro ſaturari. Non eſt autem ignorandum breuiloquum noſtrũ Hippocratem per dictiones, *nec ſimila*

te, ſed de qualitate intelligenda.

Ventres, atq.oculi inſatiabiles comparatur adinuicẽ.

Explicatur qui habet Hip. nec aliud quicquã.

Difficultati ſatiſfit.

quidpiam quod natura modum excedat, ſignificare voluiſſe, vt in noſtris diximus commentarijs, reliquas ſex res dictas non naturales, in quibus vult eſſe ſeruandam mediocritatem, vt ex g. in animi perturbationibus, quæ tales eſſe debent, quæ morbos inferre non valeãt: cui conſonat quod habetur Pſalmo 4. *Iraſcimini, & nolite peccare; quæ dicitis in cordibus veſtris, & in cubilibus veſtris compungimini.*

APH. V.

Spontaneæ laſſitudines morbos prænunciant.

Cauſſa laſſitudinis ſpontaneæ declaratur, & laboris vtilitatis prepanũtur.

INter reliqua, quæ ſpontaneas inducunt laſſitudines, præcipua eſt pigritia; quam id propterea damnat Sapiens prou. cap. 6., quando inquit. *Vade ad formicam ò piger, & conſidera vias eius, & diſce ſapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec præceptorem, nec principem parat in æſtate cibum, & congregat in meſſe quod comedat.* Et cap. 10. *Egeſtatem operata eſt manus remiſſa, manus autem fortium diuitias parat.* Et paulò poſt. *Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt, qui autem ſtertit æſtate filius confuſionis. Sicuti acetum dentibus, & fumus oculis, ſic piger ijs, qui miſerunt eum.* Et cap. 13. *Vult, & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur.* Et cap. 19. *Pigredo immittit ſoporem, & anima diſſoluta eſuriet.* Et cap. 20. *Propter frigus*

piger

piger arare noluit, mendicabit ergo in æſtate, & non dabitur illi. Et 21. *Deſideria occidunt pigrum, noluerunt enim quicquam manus eius operari, tota die concupiſcit, & deſiderat, qui autem iuſtus eſt tribuet, & non ceſſabit.* Et cap. 26. *Dicit piger, leo eſt in via, & leana in itineribus. Sicuti oſtium vertitur in cardine ſuo, ita piger in lectulo ſuo.* Eſt autem maxima conſideratione dignum, quod quemadmodum Hipp. poſtquam in præcedenti aphoriſmo loquutus fuit de ſatietate, in præſenti aphoriſmo loquitur de ſpontaneis laſſitudinibus, quæ ſatietatem conſequuntur; non ſecus Eccleſiaſticus cap. 31. poſtquam loquutus fuit de noxis ſatietatem conſequentibus, docet modum, quo ſpontaneas laſſitudines, atque reliqua damna, quæ ex ſatietate prouenire conſueuerunt, deuitare poſſimus; inquit etenim. *In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.*

Hipp. artificiũ in ſapiẽtum methodo imitãda.

APH. VI.

Quicumque dolentes parte aliqua corporis, omnino dolorem non ſentiunt, his mens ægrotat.

Dolorem non ſentiri ob mentis ægritudinem appoſitiſſima ſimilitudine declarauit Sapiens prouerb. 23. quando inquit. *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruerſa, & eris ſicuti dormiens in medio mari, &*

Præſentis aphoriſmi declaratio ex ſapientię in prouerbijs proponitur.

quaſi ſopitus gubernator ommiſſo clauo, & dices : verberauerunt me, ſed non dolui. traxerunt me, & ego non ſenſi quando euigilabo, & rurſus vina reperiam, cui etiam accommodari poteſt quod habetur cap. 26. *Vidiſti hominem ſapientem ſibi videri : magis illo ſpem habebit inſipiens.* Et Eccleſiaſticus cap. 21. *Et inſipientia, quæ abundat in malo, & non eſt ſenſus vbi eſt amaritudo*: quod etiam admonuerat Sap. prou. 30. *Generatio, quæ ſibi munda videtur, & tamen non eſt lota à ſordibus. Tria ſunt quæ bene gradiuntur, & quartum quod incedit infœliciter: leo fortiſſimus beſtiarum ad nullius pauebit occurſum: Gallus ſuccintus lumbos ſuos ; & aries, nec eſt rex qui reſiſtat ei, & qui ſtultus apparuerit poſtquam eleuatus eſt in ſublime. Si enim intellexiſſet, ori ſuo impoſuiſſet manum. Qui autem fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emũgit, elicit ſanguinem: & qui prouocat iras, producit diſcordias.*

APH. VII.

Quæ longo tempore extenuantur corpora, lente reficere oportet, quæ vero breui, breuiter.

Cōparatur refectio repentina,

HVic aphoriſmo eſt analoga ſententia prou. cap. 13. *Subſtantia feſtinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur.* Quinimo ex hac ipſa Sapientis ſententia ratio colli-

colligitur eius, quod habetur in aphoriſmo. Ratio etenim propter quam, longo tempore extenuata corpora ſenſim reficere oportet, eſt quoniam ſubſtantia feſtinata minuitur. Cœterum animaduertendum per illa corpora, quæ longo tempore ſunt extenuata, poſſe quidem intelligi aliquos tabidos, non tamen omnes, ſed illos tantùm, qui laborant febre hectica in primo gradu, quibus proportione quadam reſpondēt illi, de quibus loquitur Eccleſiaſticus cap. 9. *Eſt homo marcidus, egens recuperatione, plus deficiens virtute, & abundans paupertate, & oculus Dei reſpexit illum in bono, & erexit eum ab humilitate ipſius, & exaltauit caput eius, & mirati ſunt in illo multi, & honorauerunt Deum. Bona, & mala; vita, & mors; paupertas, & honeſtas à Deo ſunt.* & ſubſtātia feſtinata.

APH. VIII.

Si à morbo cibum aſſumens, quis non corroboratur, pluri alimento corpus vti ſignificatur, quod ſi non aſſumenti cibum hoc accidat, ſcire oportet, quod indiget euacuatione.

EX aphoriſmo poſſumus colligere, quod ſi à morbo cibum aſſumens corroboratur, neque pluri alimento corpus vti ſignificatur, neque indiget euacuatione: atque proinde huic ſententiæ analogam propoſuit Sap. in Eccleſiaſte

Corroboratio quę fit illa quæ fit à labori ad inuicem comparatur.

cap. 5., quando inquit. *Hoc itaque viſum eſt mihi bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lætitia ex labore ſuo, quo laborauit ipſe ſub Sole numero dierum vitę ſuæ, quos dedit ei Deus, & hæc eſt pars illius, & omni homini cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtantiam, poteſtatemque ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua, & lætetur de labore ſuo, hoc eſt Dei donum: non enim ſatis recordabitur dierum vitæ ſuæ, eo quod occupet Deus delicijs cor eius.* Sunt autem hæc omnia D. O. M. dona reficientia, atque corroborantia, quoniam fruitur homo lætitia laboris ſui, hoc eſt, labor eſt in cauſa, vt quod comeditur, atq. bibitur corroboret, & conſequenter corpus non indigeat euacuatione, quæ fit per medicamenta. Si autem labor fuerit cum lætitia, eo magis erit vtilis, quemadmodum ex Hippocrate in noſtris animaduertimus commentarijs.

A P H. IX.

Corpora cum quiſquam purgare voluerit, oportet fluida facere.

Bona pręparatio ante purgationē, atq. bona

QVemadmodum bona non ſuccedit purgatio, niſi illam bona præcedat præparatio, non ſecus, non procedit bonus ſermo, atque bonus progreſſus, niſi præcedat bona medicatio, iuxta illud prou. 16. *Hominis eſt animum preparare, & Domini gubernare linguam: Omnes viæ hominum patent*

oculis

oculis eius. Spirituum ponderator eſt Dominus. Cor hominis diſponit viam ſuam, ſed Domini eſt dirigere greſſus eius. Eſt alia præparatio ad obtinendam gratiam apud principem, iuxta illud quod habetur cap. 18. *Donum hominis dilatat vias eius, & ante principes ſpatium ei facit.* Rurſus quemadmodum empirici, medicamenta purgantia exhibituri, nullam prius efficiunt præparationem, contra verò operantur rationales medici, non ſecus vt habetur prou. 21. *Vir impius procaciter obfirmat vultum ſuum, qui autem rectus eſt diſponit viam ſuam.* Ad ſalutem animæ conſequendam eſſe neceſſariam orationem, atque ante illã eſſe neceſſariam præparationem demõſtrauit Eccleſiaſticus cap. 18., quando inquit. *Non impediaris orare ſemper, & ne verearis vſque ad mortem iuſtificari, quoniam merces Dei manet in æternum: ante orationem prępara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum. Ante iudicium para iuſtitiam tibi, & antequam loquaris diſce; ante iudicium, interroga te ipſum, & in conſpectu Dei inuenies propitiationem.*

meditatio ante ſermonẽ adiuicẽ conferũtur.

APH. X.

Non pura corpora quantò plus nutries, tantò magis lædes.

HVic analoga ſentẽtia habetur prou. cap. 12. *Non inueniet fraudulentus lucrum, & ſubſtantia hominis erit auri*

Homo fraudulentus, atq. co

pus im-purũ ad-inuicem conferũ-tur etiã aphor. demon-ſtratio.

auri pręcium: quaſi velit quod anima quò magis eſt impura; eò minus lucri adiſpiſcitur. Eſt etiam analoga quæ habetur 17. *Melior eſt bucella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio*. Vbi etenim ſunt iurgia plurima etiam alimenta non ſunt alimenta, vt Hippocratis verbis vtar, ſed vertuntur in humores noxios, & morboſos. Cæterum hoc ipſum dogma ad animi alimentum tranſtulerat Sap. prouerb. 23. quando dixit. *In auribus inſipientium ne loquaris, quia deſpicient doctrinam eloquij tui*. Cauſa tamen præcipua propter quam impura corpora læduntur, quando nutriuntur, eſt quoniam alimẽtum etiã puriſſimum euadit impurum, quod animaduertit Eccleſiaſticus cap. 13. *Qui tetigerit picem inquinabitur ab ea, & qui communicauerit ſuperbo, induet ſuperbiam*. Et cap. 21. *Non erudietur qui non eſt ſapiens in bono, eſt autem inſipientia, quæ abundat in malo*. Et cap. 22. *Qui docet fatuum, quaſi qui conglutinat teſtam*. Et cap. 39. *Initium neceſſaria rei vitę hominum aqua, ignis, & ferrum, ſal, lac, & panis ſimilagineus, & mel, & botrus vuæ, & oleum, & veſtimentum; hęc omnia ſanctis in bona, ſic & impijs, & peccatoribus in mala conuertentur.*

APH.

APH. XI.

Facilius eſt impleri potu, quàm cibo.

QVamuis potus de quolibet liquore poſſit intelligi; atque proinde aphoriſmus de qualibet potione ſit veriſſimus. Eſt tamen præcipuè de vino accipiendus, tum quoniam vinum ſua iucunditate facilius potatur, tum etiam quoniam ſua caliditate facilius prætergreditur primas corporis regiones, atque faciliùs quælibet eius vaſa replere conſueuit; vnde pernicioſiſſimi, atque aliquando etiam lethales conſurgũt morbi, quod animaduertit Sap. prou. 20. *Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas; quicumque his delectatur non erit ſapiens.* Et cap. 12. *Qui ſuauis eſt in vini moderationibus, in ſuis monitionibus relinquit contumeliam.* Et cap. 21. *Qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur.* Et c. 23. *Noli eſſe in conuiuijs potatorum, quia vacantes potibus, & dantes ſymbola, conſumentur, & veſtietur pannis dormitatio. Cui væ, cuius patri væ, cui rixę, cui fouea, cui ſine cauſa vulnera, cui ſuffoſſio oculorum. Nonne his, qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis. Ne intuearis vinum quando flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color eius; ingreditur blandè, ſed in nouiſſimo mordebit, vt coluber, & ſicut regulus venena diffundet.* Si tamen tempore opportuno, atq; moderatè aſſumatur,

Cur vinũ facilius repleat vaſa quã aliusquilibet liquor.

tur,

tur, mirum in modum vires collapſas reficit, quemadmodum tum alibi, tum in hoc præcipuè opere demonſtrauimus, præcipuè autem maximam habet efficaciam vinum illud, dictum *Hippocraticum*, cui proportione reſpondet, quod habetur Canticorum cap. 8. *Dabo tibi poculum, ex vino condito*. Hoc etenim quamuis, iuxta theologorum explicationẽ ſit de D. O. M. colloquio intelligendum, nos tamen, iuxta noſtrum inſtitutum, illud de qualibet ſalutari animæ medela in præſentia intelligimus.

Vinum Hippocraticũ.

APH. XII.

Quæ relinquuntur in morbis poſt iudicatitnem, recidiuas facere conſueuerunt.

HVic eſt analoga ſententia, quæ habetur prou. 26. *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, & ſuſſurrone ſubſtracto iurgia conquieſcunt: ſicuti carbones ad prunas & ligna ad ignem, ſic homo iucundus ſuſcitat rixas*. Quamuis autem quod habetur in aphoriſmo veriſſimum ſit, non tamen ſemper illa, quæ relinquuntur in morbis, recidiuas faciunt, quod & ipſe dictator indicare voluit per verbum additum, *conſueuerunt*, poſſunt etenim dictæ reliquiæ paulatim à natura vel domari, vel expurgari. Huiuſmodi autem præſeruatio à morbis animi indicatur prouerb. 15.

Quæ relinquuntur tã in morbis corporis quã animi, recidiuas facere cõſueuerũt

Per

Per miſericordiam, & fidem purgantur peccata; per timorem autem Domini declinat omnis à malo. Iam verò quemadmodum Hipp. hanc conſcripſit ſententiam, vt poſſimus præcaueri à recidiua; non ſecus animaduertit Eccleſiaſtes cap. 7. *In die bona fruere bonis, & malam diem præcaue, ſicuti enim hanc, ſic & illam fecit Deus, vt non inueniat homo contra eum iuſtas querimonias.* Eſt autem animaduertendum, quod in noſtris diximus commentarijs, recidiuas eſſe in duplici diſcrimine; alia etenim eſt propriè dicta, quando morbus in totum recedit, atque poſtmodum reuertitur; alia verò minus propriè, quando videtur quidem recedere, non tamen recedit, quoniam poſtmodū reuertitur, vt prius, quoniam magnus adeſt corporis apparatus, quod deſcribitur in Leuitico cap. 13. in quo de lepra verba faciens, hæc habentur verba: *Quod ſi poſtquam à Sacerdote viſus eſt, & redditus mundiтior, iterum lepra creuerit, adducitur ad eum, & immunditię condemnabitur.* Duplex recidiua.

APH. XIII.

Quibuſcumque criſis, ideſt iudicatio fit, his nox grauis ante acceſſionem. Quæ verò ſubſequitur magna ex parte leuior exiſtit.

HVnc aphoriſmum præcipuè conſcripſit ſenex ob ignaros, atque indoctos medicos, qui conſpicientes noctem Recidiua à peccatis quo modo

præcauẽda. ctem aliquam grauem, non animaduertentes fieri grauem ob inſtantem iudicationem, perterriti adhibent remedia intempeſtiua, quæ ipſam bonam iudicationem poſſunt impedire; quibus proportione reſpondet, quod habet Sap. Eccleſiaſtes cap. 10. *Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris, quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.*

APH. XIV.

In profluuijs alui mutationes excrementorum iuuant, niſi ad mala mutatio fiat.

Animæ denigratio quãti momenti. INter reliquos prauos excrementorum colores, primum ferè locum tenet color niger; atque proinde in profluuijs alui mutationes excrementorum iuuant, dummodo mutatio non fiat alicuius laudabilis coloris in nigrum. Sic Hieremias Treno 4. deplorat Nazareos, qui prius fuerant Deo conſecrati, atque poſtmodum ob vitij culpam denigrati. Sic etenim habet. *Candidiores Nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, ſaphiro pulchriores, denigrata eſt ſuper carbones facies eorum.*

APH. XV.

Vbi fauces ægrotant, aut tubercula naſcuntur in corpore, excretiones inſpicere oportet; Nam ſi biliofæ fuerint, corpus vnà ægrotat; ſi verò ſimiles ſanis, tutum eſt corpus nutrire.

SI excrementa fuerint biliofa, corpus vnà ægrotat, quoniam indicant intus reſeruari humorum corruptelam, quæ totam inficiunt maſſam ſanguineã; quod analoga ſententia declarauit Sap. in Eccleſ. cap. 10., quando inquit. *Muſcę morientes perdunt ſuauitatem vnguenti*. Ratio verò propter quam, excrementa biliofa indicant vnà corpus ęgrotare, eſt quoniam talia excrementa indicant totam materiam morboſam non fuiſſe ad cutem translatam; id quod ipſe Hippocrates animaduertit ſecundo Epidemiorum ſectione 2. quando inquit. *Sed quę ſub cutem abſcedunt foras tubercula, veluti putreſcentia, & quę ſeparãtur, aut vlcus, aut eiuſmodi puſtulę, aut ſquammę; aut defluuium capillorum, viteligines, leprę, aut eiuſmodi, quę abſceſſus ſunt acceruatim fluentes, non ſemirepentes*. Quod fortaſſe didicit à cap. 13. Leuitici, vbi de lepra verba faciens ſic habetur. *Si effloruerit diſcurrens lepra in cute, & operuerit omnem carnem à capite vſque ad pedes, quidquid ſub aſpectum oculorum cadit, conſiderabit eam*

Locus Leuitici per Hippocra ẽ declaratur.

ſacer-

ſacerdos, & teneri lepra mundiſſima iudicabit, eo quod omnis in candorem verſa ſit, & idcirco homo mundus erit: quando verò caro viuens in eo apparuerit, tunc ſacerdotis iudicio polluetur, & inter immūdos reputabitur; caro enim viua ſi lepra aſpergitur immunda eſt; quod ſi rurſum verſa fuerit in alborem, & totum hominem opperuerit, conſiderabit eum ſacerdos, & mundum eſſe decernet: quomodo verò hæc eadem ſententia ad mores ſit transferenda, ſectione ſexta huius operis demonſtrabimus.

APH. XVI.

Vbi fames laborandum non eſt.

Cōſenſus inter aphoriſmū, atq. ſententiā Tobiæ

HAnc Hipp. ſententiam poſſumus piè interpretari, dicentes, eſſe pauperibus, præcipuè fameſcentibus eleemoſynam tribuendam, ne ſcilicet compellantur fameſcendo laborare. Sic autem habetur apud Tobiam cap. 4. *Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli faciem tuam auertere ab illo paupere, ita enim fiet, vt neque à te auertatur facies Domini. Quomodo potueris, ita eſto miſericors; ſi multum tibi fuerit, abundanter tribue, ſi exiguum tibi fuerit, etiā exiguum libenter impartiri ſtude.* Eò autem magis eſt nobis piè explicanda, quò magis ipſemet Hipp. fuerit erga pauperes pientiſſimus, vt in noſtra diximus manuductione. Cœterum quēadmodum vbi fames laborandum non

eſt,

eſt ; ita vbi multum laborandum eſt, nõ eſt parum comedendum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 33. *Cibaria, & virga, & onus aſino ; panis, & diſciplina, & opus ſeruo. Si eſt tibi ſeruus fidelis, ſit tibi quaſi anima tua, quaſi fratrẽ ſic eum tracta, quoniam in ſanguine anima tua eum comparaſti.* Quod de labore tradit Hipp. eſt intelligendum non modò de labore corporeo, verùm etiam de labore ad mentem attinente, quod animaduertit Sap.prou. 14. *Qui calumniatur egentem, exprobrat factori eius, honorat autem eum, qui miſeretur pauperis.* Et 15. *Omnes dies pauperis mali, ſecura mens quaſi iuge conuiuium.* Quod ſi obijcias ſententiam eiuſdem prouerb. cap. ſequenti. *Anima laborantis laborat ſibi, quia compulit eum os ſuum.* Reſpondebimus particulam, *quia compulit eum os ſuum*, eſſe intelligendam de fame non præſente, ſed imminente; quaſi velit, quod vexatio dat intellectum. Quod ſi velis eſſe intelligendam de fame præſenti, non aduerſatur Hippocrati, quinimo contrarium prorſus ſuadet ; neque Sapienti, qui paulò ante dixerat. *Eſt via quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducunt ad mortem.* Rurſus fameſcenti non eſſe laborem inferendum admonnit prou. 22., quando inquit. *Non facias violentiam pauperi, quia pauper eſt, neque conteras egenum in porta, quia iudicabit Dominus cauſam eius, & confriget eos, qui confregerunt animam eius.* Et cap. 28. *Qui dat pau-*

Labor tũ animi, tũ corporis deuitandus.

Obiectioni ſatiſfit.

peri

peri non indigebit; qui deſpicit deprecantem ſuſtinebit penuriam. Et Eccleſiaſtes cap. 11. *Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, quia poſt tempora multa inuenies illum*. Eſt autem animaduertendum quod multi præ fame aliquando compelluntur ingerere cibos peſſimos, quos præter naturã appellat Hipp. aphoriſmo ſubſequenti, quo factum eſt, vt poſt præſentem, ſtatim ſubſequentẽ intulerit aphoriſmum, quemadmodum animaduertimus in commentarijs. Id ſignificatur cap. 27. *Anima ſaturata calcabit fauum, & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet*. Eſt autem ſummopere aduertendum, eandẽ prorſus fuiſſe Hippocratis, atque horum ſapientium virorum mentem, nimirum, vt nos arbitramur, illorum errorem corrigere, qui audientes pauperes eſurientes, eleemoſynam expoſcentes, pro eleemoſyna illos hortantur ad laborandum; quod certè in horum ſapientum doctrina eſt impium, quando actu fames dominatur. Videtur autem huic aphoriſmo aduerſari quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 31. per hæc verba. *In omnibus operibus tuis eſto velox*, ſi illis addantur, quæ habentur cap. 37., quando inquit. *Qui abſtinens eſt, adijciet vitam*; videtur etenim abſtinentia aſſociari cum labore. Non tamen aduerſantur, quoniam imperat vitandam eſſe ſatietatem, & crapulam; quod verò ſpectat ad laborem, commendat non nimium, ſed moderatũ, quemadmodũ inferiùs declarabimus.

Fames quomodo pariat ægritudines.

Aliæ difficultati ſatisfit.

APH.

APH. XVII.

Vbi cibus præter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit; oſtendit autem ſanatio.

QVemadmodum cibus præter naturam plus ingeſtus morbus facit, non ſecus ad malum blandientes incitare conſueuerunt, habent etenim lac, & oleum, ſuaue quidem ſed venenoſum, & mortiferum, vt habet Bernardus epiſtola 78. Ideo monet Sapiens prou.cap. 1. *Fili mi ſi te lactauerint peccatores, ne acquieſcas eis: ſi dixerint veni nobiſcum, abſcondamus tendiculas cõtra inſontem fruſtra, deglutiamus eum ſicuti infernus viuentem, & integrum quaſi deſcendentem in lacum, omnem pratioſam ſubſtantiam reperiemus, implebimus domus noſtras ſpolijs, ſortem mitte nobiſcum marſupium ſit omnium noſtrum; fili mi ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à ſemitis eorum, pedes enim illorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem; ipſi quoque contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas; ſic ſemita omnis auari animas poſſidentium rapiunt.* Et cap. 16. *Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam.* Quamuis autem cibus præter naturam ingeſtus non ſtatim morbum faciat, & conſimiliter qui maximum aliquod committit delictum

Animæ cibus præter naturam ingeſtus quos illi pariat morbos.

Obiectioni ſatisfit.

non

non ſtatim perſentit damnum inde prouenieus, perſentit tamen ſuo tempore; namque vt habetur cap. 22. *Qui ſeminat iniquitatem, metet mala, & virga irę ſua conſumabitur*. Verùm non tantùm deuitanda quæ ſua quantitate ſatietatem inducunt, verùm etiam quæ ſua qualitate, iuxta illud prou. 25. *Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, ne fortè ſatiatus euomas illud*. Huc reſpexit Sirachius cap. 5. *Noli anxius eſſe in diuitijs iniuſtis; non enim proderunt tibi in die obductionis, & vindictę*. Et Sapiens in Eccleſiaſtes cap. 5. *Eſt & alia infirmitas peſſima, quam vidi ſub Sole; diuitia conſeruatę in malum Domini ſui; pereunt enim in afflictione peſſima. Generauit filium qui ſumma egeſtate erit, ſicuti egreſſus eſt nudus dè vtero matris ſuę, ſic reuertetur, & nihil auferet ſecum de labore ſuo, miſerabilis prorſus infirmitas, quando venit ſic reuertetur*. Eſt autem animaduertendum non ſine ratione adhibuiſſe Hippocratem aduerbium plus, quoniam ſi ingeratur cibus præter naturam, non tamen plus, non neceſſariò faciet morbum; ideo admonet Eccleſiaſticus cap. 20. *Fili peccati, non adijciat iterum, ſed de priſtinis deprecare, vt tibi dimittantur. Quaſi à facie colubri fuge peccata, & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te dentes Leonis, dentes eius interficientes animas hominum; quaſi romphea bis acuta omnis iniquitas, plagę illius non eſt ſanitas*.

Cibus præter naturam eſt in duplici diſcrimine.

Aduerbiũ plus cur additum ab Hipp.

APH.

APH. XVIII.

Eorum, quæ vninerſim, & velociter nutriunt, veloces quoque fiunt excretiones.

RAtio propter quã aliquorũ alimentorũ veloces fiunt excretioues, eſt quoniam velocem attulerunt nutritionẽ; quod prius indicauerat Sap. pron. cap. 13. *Subſtantia feſtinata minuetur.* id quod diffusè proſequitur Iob cap. 20., per verbum autem *feſtinata*, illud eſſe intelligendum, quod velociter comparatur, ex eo colligitur quod idem Sap. dicit cap. 18. *Qui mollis, & diſſolutus eſt in opere ſuo frater eſt ſua opera diſſipantis.* Quaſi velit, quemlibet in ſubſtantijs acquirendis debere eſſe medium inter tardum, atque velocem; Eſt autem animaduertendum ex Gal. omniũ velociſſimum eſſe in nutriendo odorem, quod Sap. aliquo indicauit cap. 27., quando inquit. *Vnguento, & varijs odoribus delectatur cor.* Secundo loco vinum, quod habetur cap. 9. Iudicum. *Nunquid poſſum deſerere vinum meum, quod latifica Deum, & homines?* Et cap. 35. prouerbiorum. *Date ſiceram mœrentibus, & vinum ijs, qui amaro ſunt animo, bibant & obliuiſcantur egeſtatis ſuę, & doloris ſui nõ recordentur amplius.* Conſtat autem verum vino lætificare cor, quoniam cito habit in ſauguinem arterioſum, atque ſpiritus vitales, quod

Odores citò nutriunt corpus, atq. recreãt animũ, quod idem de vino intelligendum.

Cuius ratio traditur manifeſta.

non efficit niſi celeriter nutriendo. E contra panis, quoniam habet ſubſtantiam quodammodo terream, tardiùs quidem nutrit, meliùs tamen agglutinatur, atque firmius corpori præbet robur. Quæ quidem optimè indicata fuere Pſalmo 103. *Vt educas panem de terra, & vinum lætificet cor hominis, & panis cor hominis confirmet.* Et libro primo Regum cap. 28. *Et robur non erat in eo; quia panem non comederat tota die illa.*

APH. XIX.

Acutorum morborum; non omninò ſunt certæ prænunciationes, aut ſalutis, aut mortis.

Trāsfertur apho riſmo de corporis morbo ad aliud quodlibet infortuniū

EX præſenti aphoriſmo colligitur, non eſſe in morbo etiam pernicioſiſſimo, qui ſcilicet plurima habet praua admodum ſymptomata, omninò deſperandum; quod ante Hippocratem admonuerat Sap. prou. 24., quando inquit. *Si deſperaueris lapſus in die anguſtia, imminuetur fortitudo tua. Erue eos qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne ceſſes. Si dixeris uires non ſuppetunt, qui inſpector eſt cordis ipſe intelligit, & Seruatorem animæ tuæ nihil fallit, reddetque homini iuxta opera ſua.* Quinimo ex præclara hac Sapientis ſententia maius quid elici videtur, quod in aphoriſmo non fuit expreſſum, hoc eſt, in pernicioſiſſima ægritudine, non modò medico, ve-

Quinimo aphoriſmus magis redditur illuſtris, atq. vtilis.

rũm neque etiam ægro eſſe deſperandũ, ſiquidẽ deſperatio imminuit illius fortitudinem. Vnde collige ſpem augere fortitudinem. Quemadmodum rurſus prædicto aphoriſmo monet ſenex vt cauti admodum ſimus in ſalute prædicenda, etiamſi plura conſpiciantur laudabilia ſigna; non ſecus admonet Sap. prou. 27. *Ne glorieris in craſtinum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies.* Quamuis autem morbus acutus ex ſe ſit admodum dubius, adeo vt nulla ſit certa de illo pronunciatio: maxima autem ex parte poterit medicus funeſtum euentũ prænunciare, ſi longè plura fuerĩt ſigna praua, quàm bona, atque æger, & aſſidentes leges medicas contemnant. Nam ex prou. 29. *Cum prophetia defecerit, diſſipabitur populus, qui verò cuſtodit legem beatus eſt.* Semper tamen debet medicus eſſe cautus in euentu prædicendo, quod animaduertit S. in Eccleſiaſtes cap. 5., quando inquit. *Ne temere quid loquaris, neque cor tuum ſit velox ad proferendum ſermonem coram Deo; Deus enim in Cœlo, & tu ſuper terram; idcirco ſint pauci ſermones tui,* quod magis expreſſe cap. 9., quando inquit. *Neſcit homo vtrum amore, an odio dignus ſit, ſed omnia in futurum ſeruantur incerta, eo quod vniuerſa ęque eueniant iuſto & iniuſto; bono & malo; mundo & immundo; immolanti victimas, & ſacrificia contemnenti; ſicuti bonus, ſic & peccator, vt periurus, ſic ille, qui verum deſerat.* Cauſa verò præcipua, propter quam,

Quibus indicijs poſſimus magis certã prę nunciationem obtinere

Aph. demonſtratio.

quam, nulla poteſt eſſe omnimoda certitudo, eſt quoniam materia; quæ morbum acutum conſtituit, eſt maximè mobilis, præcipuè talis eſt materia calida, quod habetur prou. 26. *Sicuti carbones ad prunas, & ligna ad ignem, ſic homo iracundus ſuſcitat rixas.*

A P H. X X.

Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta eſt, his ſeneſcentibus exiccatur: Quibus verò iuuenibus adhuc aluus ſicca eſt, his ſeneſcentibus humectatur.

Omniũ rerum viciſſitudo.

OMnium rerum eſſe viciſſitudines præſenti aphoriſmo demonſtrat D. Senex, atque proinde tacitè nobis indicat, non eſſe ægrè ferendum, ſi quis in iuuentute bonam nactus valetudinem, in ſenectute fiat valetudinarius, quod exemplo alui fluidæ, vel exiccatæ manifeſtum facit, id etiam ſignificat Sirachius cap. 11. *In die bonorũ ne immemor ſis malorum; & in die malorum ne immemor ſis bonorũ, quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas.*

APH.

APH. XXI.

Famem thorexis (ideſt vini potio) ſoluit.

QVemadmodum vini potio ſoluit famem; non ſecus ſoluit mœrorem, præcipuè ſi proueniat à fame, quod impulit Sapientem, vt dixerit prou 31. *Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt animo; bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ; & doloris ſui non recordentur amplius.* Et Eccleſiaſticus. *Vinum, & muſica letificant cor.* Quod autem per *famem* intelligat Hippocrates famem non tantum naturalem, verùm etiam morboſam, in noſtris diximus commentarijs; de hac etiam loquutus fuerat Sap. prou. 13. *Iuſtus comedit, & replet animam ſuam; venter autem impiorum inſaturabilis.* Eo autem magis videtur hæc ſententia aphoriſmo analoga, quod fames tam naturalis, quàm morboſa mœrorem inducit, quemadmodum quotidie in praxi experimur.

Vini vtilitates recẽſentur.

Fames duplex.

APH. XXII.

Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio, & quicunque ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas.

HVic aphoriſmo fortaſſe videbitur refragari quod habet Sap. prou.

quam, nulla poteſt eſſe omnimoda certitudo, eſt quoniam materia; quæ morbum acutum conſtituit, eſt maximè mobilis, præcipuè talis eſt materia calida, quod habetur prou. 26. ***Sicuti carbones ad prunas & ligna ad ignem, ſic homo iracundus ſuſcitat rixas.***

A P H. X X.

Quibus iuuenibus adhuc aluus humecta eſt, his ſeneſcentibus exiccatur: Quibus verò iuuenibus adhuc aluus ſicca eſt, his ſeneſcentibus humectatur.

Omniũ rerum viciſſitudo. OMnium rerum eſſe viciſſitudines præſenti aphoriſmo demonſtrat D. Senex, atque proinde tacitè nobis indicat, non eſſe ægrè ferendum, ſi quis in iuuentute bonam nactus valetudinem, in ſenectute fiat valetudinarius, quod exemplo alui fluidæ, vel exiccatæ manifeſtum facit, id etiam ſignificat Sirachius cap. 11. ***In die bonorũ ne immemor ſis malorum; & in die malorum ne immemor ſis bonorũ, quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas.***

APH.

A P H. XXI.

Famem thorexis (ideſt vini potio) ſoluit.

QVemadmodum vini potio ſoluit famem; non ſecus ſoluit mœrorem, præcipuè ſi proueniat à fame, quod impulit Sapientem, vt dixerit prou 31. *Date ſiceram mœrentibus, & vinum his, qui amaro ſunt animo; bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ; & doloris ſui non recordentur amplius*. Et Eccleſiaſticus. *Vinum, & muſica lętificant cor*. Quod autem per *famem* intelligat Hippocrates famem non tantum naturalem, verùm etiam morboſam, in noſtris diximus commentarijs; de hac etiam loquutus fuerat Sap. prou. 13. *Iuſtus comedit, & replet animam ſuam; venter autem impiorum inſaturabilis*. Eo autem magis videtúr hæc ſententia aphoriſmo analoga, quod fames tam naturaralis, quàm morboſa mœrorem inducit, quemadmodum quotidie in praxi experimur.

Vini vtilitates receſentur.

Fames duplex.

A P H. XXII.

Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio, & quicunque ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas.

HVic aphoriſmo fortaſſe videbitur refragari quod habet Sap. prou.

20. *Ne dicas reddam malum pro malo;* non tamen refragatur, ſubit enim. *Expecta Dominum, & liberabit te;* quoniã ad nos non ſpectat inimicum nobis cõtrarium deſtruere, ſed ad D.O.M. illum humiliare. Cœterum quamuis Ioannes Baptiſta Vanhelmont vbique ſe munierit aduerſus ſcholas locis ex ſacris literis depromptis; quando tamen negauit contrarietates in natura reperiri, videtur vel præteriiſſe, vel paruifeciſſe quod habet Eccleſiaſticus cap. 33., quando inquit. *Contra malum bonum ſtat, & contra mortem vita, & ſic contra virum iuſtum peccator, & ſic intuere in omnia opera altiſſimi; duo contra duo, & vnum contra vnum.* Quomodo autem in curatione contraria contrarijs ſint opponenda; idem indicauit appoſitis exemplis cap. 37., quando inquit. *Cum uiro irreligioſo tracta de ſanctitate, & cum iniuſto de iuſtitia, & cum muliere de ijs, que emulatur; cum timido de bello; cum negotiatore de traiectione; cum emptore de venditione; cum uiro liuido de gratijs agendis; cum impio de pietate; cum inhoneſto de honeſtate; cum operario agrario de omni opere; cum operario annuali de conſummatione anni; cũ ſeruo pigro de multa operatione.*

Vanhelmõt quomodo hallucinatus fuerit.

Cõtraria quomodo cõtrarijs ſint curanda.

APH.

APH. XXIII.

Acuti morbi in quatuordecim diebus iudicantur.

ESſe decimi quarti magnam vim, colligitur nō modò ex præſenti aphoriſmo, verùm etiam ex D. Matthæo in Euangelio, qui non temerè diſtribuit, per quatuordenas generationes, omnes ab Abraham vſque ad Ieſum, quando inquit. *Omnes itaque generationes ab Abraham vſque ad Dauid generationes quatuordecim, & à Dauid vſque ad trāſmigrationē Babylonis generationes quatuordecim, & à tranſmigratione Babylonis, vſque ad Chriſtum generationes quatuordecim.* Sed cur decimus quartus dies ſit acutorum morborum terminus in noſtris diximus commentarijs, atque plura etiam Deo fauente in ſecūda editione proponemus; interim cur per quaternarios, & per ſeptenarios morbi iudicentur, præter illa, quæ ex medicis deprompta fuere, nonnulla reperies in ſequētis aphoriſmi explicatione, deprompta ex ſacris literis. Interim animaduertendum aphoriſmi 19. huius eiuſdem ſectionis. *Acutorū morborum non omnino ſunt certę prænunciationes aut ſalutis, aut mortis,* talem rationem tradidiſſe Gal. in com. *hoc autem ſit propter ſubitam in indicatione permutationem, quę naturam humorum ſequitur morbificorum, & quia humor noxius*

Numeri decimi quarti efficacia.

Cur dies decimus quartus ſit acutorū morborū terminus.

Ratio 19 aph. ex Hipp. depromitur

nonnunquam trſāfertur ex vno loco ad alterum; verùm id didicit ab Hipp. libro de decenti ornatu, vbi inquit. *Inſtabilia ſunt quę in humidis conſiſtunt, quare facilè & à natura, & à fortuna tranſmutantur.* Cauſa verò, propter quam acuti morbi quatuordecim diēbus iudicantur, eſt quoniam prædicta materia, quæ cum magna celeritate, atque impetu mouetur, magnos infert labores, quos proinde diu natura ſubſtinere nequit, atque proinde morbus vel terminatur ſeptima, vel vndecima, vel decima quarta; ipsā tamen decimam quartam diem, ob aſſignatam rationem; non traſcendit. Terminatur verò ſolùm in die decretorio, quia talis dies ab aſtris regulatur. Quibus ita conſtitutis faciliorem nobis ſternemus viam ad intelligenda illa, quæ de maris fluxu, atque refluxu dixit Iob cap. 38., quando inquit. *Qui concluſit oſtijs mare, quando erumpebat, quaſi de vulua procedens*, & paulò poſt. *Circumdedi illud terminis meis, & poſui vectem, & oſtia, & dixi vſque huc venies, & non procedes amplius, & hìc confringes tumentes fluctus tuos.* Huiuſmodi etenim maris æſtus nō vno, atque eodem modo fiunt; ſiquidem in mari aliquo mediterraneo conſpicitur bis in die, in alio ter, in Oceano verò, in quo euidentius conſpicitur, fit ſemel ſpatio viginti quatuor horarum; atque hi maris ęſtus per ſeptenos dies inſignes habent mutationes; ſeptem enim primis à nouilunio modici ſunt, reliquis

Preſentis aphoriſmi demōſtratio.

De maris fluxu, atque refluxu.

ſeptem

ſeptem vſque ad plenilunium increſcũt manifeſtè, ſubinde minui incipiunt tertio ſeptenio; fiunt autem hæc tam determinata, atque firma lege, vt numquã vltra ſolitum progrediatur mare, ſed certè ſciant litorales quotidie quouſque mare ſit exundaturum;& quod magis eſt, ne tranſuerſum quidem pedem errant; addo vt credendum ſit D.O.M. hanc legem mari ſtabiliuiſſe, vt ſingulo quoque die de ſuis cauitatibus egrediatur, ne tamen vltra terminum præſcriptum progrediatur; quoniam tamen hoc Dei præceptum medio vtitur naturali, atque de hoc plurimæ hucuſque extiterint ſententiæ, nos illam proponemus, quæ magis videtur rationi conſentanea, quam aliqui doctiſſimi viri aliquatenus excogitarunt. Eſt verò quod prædicti circuitus aptiſſimè reſpondent motibus Solis, atque Lunæ, adeo vt diurna per ſenas horas repetitio reſpondeat motui diuino Solis, aut Lunæ, quæ verò per hebdomadas fit mutatio, menſtruo Lunæ, & mutatio etiam per ſolſtitia, & æquinoctia ad Solem refferantur. Addimus nos quotidianum terræ motum, obliquum, & inæqualem, quæ omnia fortaſſe complexus eſt Dauid pſal. 92. *Mirabilis elationes maris, mirabilis in altis Dominus.* Verùm de his fortaſſe alibi pertractabimus vberius.

APH. XXIV.

Septenorum quartus eſt index. Alterius ſeptimanæ octauus principium; Eſt autem & vndecimus contemplabilis, ipſe enim quartus eſt alterius ſeptimanæ. Rurſus verò & decimus ſeptimus contemplabilis; ipſe ſiquidem quartus eſt à quarto decimo, ſeptimus verò ab vndecimo.

Diebus decretoriis quæ vis.

INter reliqua, quæ videntur neceſſaria ad hoc, vt perfecta contingat morbi ſolutio, præcipuum eſt, quod ipſa contigat in die decretoria; quod ex præſenti, antecedenri, atque alijs pluribus colligitur aphoriſmis; quibus indicat optimum eſſe quod ſuo tempori congruit, malum autem, quod non congruit. Id prius indicauerat Sap. prou. 25., quando inquit. *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo. Sicuti frigus niuis in die meſſis, ita legatus fidelis eis, qui miſerunt eum.* Et cap. 26. *Quomodo nix in æſtate, & pluuiæ in meſſe, ſic indecens eſt ſtulto gloria.* Cauſa verò cur dies ſeptima ſit decretoria dictum fuit à Sapiente in Eccleſiaſte ca. 3. *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatijs tranſeunt vniuerſa ſub Cœlo.* Cur verò in illa ſit abſtinendum à quacunque operatione, indicatur in Eccleſiaſtico cap. 43., quando inquit. *Altitudinis firma-*

Cur dies ſeptima ſit decretoria, atque in illa ſit à quacumque operatione abſtinendum.

firmamentum pulchritudo eius, ſpecies cœli in viſione gloria. Sol in aſpectu annuntians in exitu. Vas admirabile opus excelſi. In meridiano exurit terram, & in conſpectu ardoris eius quis poterit ſuſtinere? Fornacem cuſtodiens in operibus ardoris, magnus Dominus qui fecit illum, & in ſermonibus ſuis feſtinauit iter, & Luna in omnibus in tempore ſuo, oſtenſio temporis, & ſignum æui. A luna ſignũ diei feſti, luminare quod minuitur in conſummationem. Quomodo autẽ Luna, ſecundum varias, quas à Sole ſuſcipit illuminationes, ſit cauſa dierum criticorum, in noſtris diximus commentarijs; atque alibi etiam euidẽtius demonſtrauimus: Interim ſatis ſit in præſenti indicaſſe, quod quemadmodum ex hoc ſapientiſſimo viro, *A luna ſignum diei feſti*, non ſecus inde prouenit cauſa illius diei, in qua nihil eſt operandum, niſi maxima vrgeat neceſſitas. Hinc, vt arbitror, deprompſit Hippocrates, quod inquit, *eſſe quid diuinum in morbis*. Verùm cum dixerit Sirachius in ſententia proximè citata. *A luna ſignum diei feſti*, illi videbitur aduerſari quod dixerat cap. 33. *Quare dies diem ſuperat, & iterum lux lucem, & annus annum, & Sol Solem? à Domini ſcientia ſeparati ſunt facto Sole, & præceptum cuſtodiente per Dei ſapientiam diuiduntur, & immutauit tempora, & dies feſtos ipſorum, & in illis dies feſtos celebrauerunt ad horam.* Verùm non aduerſatur, quoniam cauſa immediata dierum decretoriorum eſt menſis luna-

Quomodo Luna ſit cauſſa dierũ decretoriorum.

Apparẽs ſoluitur contradictio, atq. reſponſio ex ſacris eruitur.

ris, hoc eſt 28. dies non integri; cuius dimidium ſunt dies quatuordecim, cuius medietas eſt ſeptenarius; cuius pars dimidia eſt dies quarta: cauſa verò mediata eſt Sol, ad cuius etiam motum in lunationibus indagandis confugiunt aſtronomi. Eſſe autem hanc reſponſionem tutiſſimam ex eo poteris colligere, quod Sapiens loco citato conſtituit cauſam communem, quando inquit *ſub cœlo.* Sirachius vero ante illa verba *A luna ſignũ diei feſti*, iam de Sole fecerat mentionem, non modò quoniam Lunæ ſuũ lumen tribuit, verùm etiam ob aliam à nobis aſſignatam cauſam. Interim adnotandum primam omnium cauſam eſſe D.O.M., nam cap. 38. Iob ipſe Dominus vt hominem inſcitiæ, & ignorationis rerum naturalium arguens ad ſui trahat cognitionem, poſt multa tradita de admirando ſuo opificio, ſubdit. *Quis poſuit menſuras eius, ſi noſti?* Et cap. 11. Sapientiæ. *Omnia diſpoſuit Deus menſura, numero, & pondere:* Et Eſdræ lib. 4. cap. 4. *Quoniam in ſtatera ponderauit ſeculum, & menſura menſurauit tempora, & numero numerauit tempora.*

APH. XXV.

Aeſtiuæ quartanæ magna ex parte breues: Autumnales longæ; & maximè quæ hyemem attingunt.

Cur autũnales quartanę ſint lõgę.

Cauſa propter quam autumnales quartanæ, præcipuè quæ hyemem attin-

attingunt, ſunt magna ex parte longæ; nulla eſt alia, niſi quoniam materia talem quartanam progignens eſt craſſa, lenta, & contumax, & conſequenter eradicatu difficillima, cui proinde aphoriſmo proportione reſpondent omnes animi morbi, qui in obſtinatiſſimis, atque pertinaciſſimis quibuſq. hominibus reperiuntur, qui ſcilicet Dei mandatis obdureſcunt, de quibus tam multa in ſacris habentur eloquia, vt ſuperuacaneũ ſit illa velle huc tranſcribere, ſatis ſit admonuiſſe quod etiam ſi Deus velit omnes homines ſaluos fieri; nihilominus aliquorum pertinacia eſt in cauſa, vt dictum illud ſit vulgatiſſimum. *Et induratum eſt cor Pharaonis*, atque illud. *Vos quæritis me, & non inueniſtis, & in peccato veſtro moriemini*. Confertur quartana cũ pertinacibus animi morbis.

A P H. XXVI.

Febrem conuulſioni ſuperuenire melius eſt, quàm febri conuulſionem.

QVamuis conuulſio ſit morbus fortiſſimus, ſi tamen ſuperueniat febri mitiſſimæ, illam non diſſoluit, oppoſitum euenit, ſi febris ſuperueniat cõuulſioni, illam etenim diſſoluit: quemadmodum in commentarijs dictum eſt. Huic analogam ſententiam tradit Sap. in Eccleſiaſte cap. 9., quando inquit. *Hanc quoque vidi ſapientiam ſub Sole, & probaui maximam: ciuitas parua, & pauci in ea viri, venit contra eam Rex ma-* Virtutis & ſapiẽtiæ vis, atq. efficacia.

magnus, & vallauit eam, extruxitque munitiones per gyrum, & perfecta eſt obſidio; inuentuſque eſt in ea vir pauper, & ſapiens, & liberauit vrbem per ſapientiam ſuam. Verba ſapientum audiuntur in ſilentio, pluſquam clamor principis inter ſtultos; melior eſt ſapientia, quàm arma bellica. Et prou. 21. *Ciuitatem fortium aſcendit ſapiens, deſtruxitque robur fiduciæ eius.* Cæterum ſententiam huic analogam pronunciauit Sirachius cap. 19. quando inquit. *Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore Dei, quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legem Altiſſimi.*

APH. XXVII.

His, qui non ex ratione leuius ſe habent, non oportet fidere, neque multum formidare mala, quæ præter rationem eueniunt. Plurima enim talia ſtabilia non ſunt, neque multùm durare, & permanere conſueuerunt.

Signa fallacia in morbis corporis, atque animi.

VIdentur aliquando in prauis admodum morbis bona ſigna, tamen bona quo ad apparentiam, non quo ad exiſtentiam, quoniam ſcilicet non contingunt ſecundum rationem, quemadmodum in commentarijs dictum eſt. Idem euenit de impiorum iniquitatibus: quapropter inquit Sap. prou. 5. *Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccato-*

catorum ſuorum conſtringitur : ipſe morietur quoniam non habuit diſciplinam, & in multitudine ſtultitiæ ſuę decipietur. Et cap.10. *Quaſi tempeſtas tranſiens,nõ erit impius : iuſtus autem quaſi fundamentum ſempiternum.* Et cap. 12. *Via ſtulta recta in oculis eius qui autem ſapiens eſt audit conſilia.* Eſſe autem ſigna bona quo ad apparentiam quaſi falſos teſtes colligitur ex ijs, quæ ſubdit paulò poſt. *Qui quod nouit loquitur,iudex eſt iuſtitię ; qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus. Labrum veritatis firmum erit in perpetuum, qui autem teſtis eſt repentinus concinnat linguam mẽdacij.* Quemadmodum rurſus prudens medicus non multùm formidat mala, quæ præter rationem eueniunt. Non ſecus ſubdit in eodem capite. *Non contriſtabit iuſtum quidquid ei acciderit,impij autem replebuntur malo.* Rurſus quemadmodum cordatus medicus non terretur, terretur autem ignarus ; non ſecus habetur cap. 13. *Verbum mendax iuſtus deteſtabitur ; impius autem confundit, & confundetur.* Rurſus huc facit, quod habetur cap. 26. *Verba ſuſſurronis quaſi ſimplicia, & ipſa perueniũt ad intima cordis. Labijs ſuis intelligitur inimicus,cum in corde tractauerit dolos. quando ſubmiſerit vocem ſuam, ne credideris ei, quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde eius. Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in conſilio. Qui fodit foueam,incidet in eam, & qui voluit lapidem, reuertetur ad eum.* Et

Signa falſa aſſimilantur falſis teſtibus.

Quomodo ſint dignoſcẽda.

Et cap. 27. *Meliora ſunt vulnera diligẽtis, quàm fraudulenta oſcula odientis*. Euidentiùs tamen exprimit ſigna fallacia in Eccleſiaſte cap. 8., quando inquit. *Vidi impios ſepultos, qui etiam cum adhuc viuerent, in loco ſancto erant, & laudabantur in ciuitate quaſi iuſtorum operum, ſed & hoc vanitas eſt; etenim quia non profertur cito contra malos ſententia, abſque timore vllo, filij hominum perpetrant mala*. Illa verò, quæ cum ratione eueniunt, eſſe firma, & ſtabilia demonſtrauit Eccleſiaſticus cap. 11., quando inquit. *Datio Dei iuſtis permanet, & profectus illius ſucceſſus habebũt in æternum*. Cœterùm admirandum quomodo iiſdem propemodũ dictionibus vtatur Hippocrates, quibus vſus fuit Sirachius, inquit etenim cap. 14. *Viro cupido, & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini liuido ad quid aurum? qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, alijs congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur*. His etiam congruit quod habetur cap. 5. Iob. *Ego vidi ſtultum firma radice, & maledixi, & deteſtatus ſum pulchritudinem eius*. Et cap. 15. *Cunctis diebus ſuis ſuperbit impius, & numerus annorum, & tyrãnidis illius incertus eſt; non ditabitur, nec perſeuerabit ſubſtantia eius, nec mittet in terram radicem ſuam, ramos eius areſcet flamma, & auferetur ſpiritus oris eius ab eo*. Et Ioannes cap. 15. *Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœleſtis, eradicabitur*. Alia multa reperies in ſacris litteris, quę breuitatis ſtudio prętermitto.

Hippoc. quomodo iiſdẽ vtatur dictionib⁹ quæ habentur in ſacris libris.

APH.

APH. XXVIII.

Febricitantium non omnino leuiter permanere corpus, & nihil minui, vel etiam pluſquàm ratio poſtulat, contabeſcere, malum. Illud enim morbi longitudinem; hoc verò imbecillitatem ſignificat.

PErmanentia corporis, vel eiuſdem contabeſcentia facta pluſquam ratio poſtulat, præcipuè dignoſcitur in facie, quemadmodum teſtatur experientia, atque ipſe indicauit Hipp. primo præſagiorum textu 8., atque proinde quemadmodum talis contabeſcentia à praua admodum interna diſpoſitione proficiſcitur, nõ ſecus habetur in Eccleſiaſtico cap. 13. *Cor hominis immutat faciem illius, ſiue in bona ſiue in mala.* Quod verò inquit Hippocrates eſſe malum permanere corpus, & nihil minui, quod ſcilicet ſignificat morbi longitudinem, proportione reſpondit illi, quod ſubdit. *Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficilè inuenies, & cum labore;* quoniam ſcilicet qui naturalem habent vafritiem, rarò immutant faciem, ne ſcilicet indicent quod geſtant in corde. Quamuis autem prædicta contabeſcentia manifeſtiſſimè dignoſcatur in facie, eſt tamen potiſſimũ intelligenda de toto corpore, cui proportione reſpondet animi morbus, de quo meminit Eſaias cap. 7., quando inquit. *Attenuabitur gloria Iacob,*

Contabeſcentia, atq. praua facies ex praua interna diſpoſitione proficiſcuntur.

Pertinet tamẽ ad vniuerſũ corpus.

Iacob, & pinguedo carnis eius emarceſcet; & erit ſicut congregans in meſſe quod reſtiterit, & brachium eius, &c.

APH. XXIX.

Qúum morbi inchoant, ſi quid mouendum videtur, moue; quum verò conſiſtunt, ac vigent, melius eſt quietem habere.

Quomodo poſſint magni morbi iugulari.

QVemadmodum prudens medicus nouit in principijs morborum, generoſis adhibitis præſidijs, aliquãdo ipſos morbos iugulare, tam cõmentarijs demonſtrauimus; non ſecus poterit Sapiens plura imminentia mala deuitare, vt enim habetur prou. 16. *Indignatio regis, nuncij mortis: & vir ſapiens placabit eam. In hilaritate vultus regis vita, & clementia eius, quaſi imber ſerotinus.* Verùm quemadmodum in noſtris diximus commentarijs, admonemur prædicto aphoriſmo aliquid operari in principijs morborum, vt poſſimus præcauere maximos inſultus, qui contingunt in vigore; quod etiam animaduertit in Eccleſiaſte cap. 7. *In die bona fruere bonis, & malam diem præcaue; ſicuti enim hanc, ſic & illam fecit Deus, vt non inueniat homo contra eum iuſtas querimonias*, & Sirachius cap. 9. *Virginem ne conſpicias, ne fortè ſcandalizeris in decore eius. Auerte faciem tuam à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem*

Præcipue operãdũ in principijs morborũ

ſpeciem alienam. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt. & ex his concupiſcentia quaſi ignis exardeſcit. Eſt etiam ſententia huic analoga, quæ habetur cap. 30. *Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & nõ palpet proximorum oſtia. Qui docet filiũ ſuum, laudabitur in illo & in medio domeſticorum in illo gloriabitur. Qui docet filium, in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo. Mortuus eſt pater illius, & quaſi non eſt mortuus: ſimilem enim reliquit ſibi poſt ſe. In vita ſua vidit, & lætatus eſt in illo, in obitu ſuo non eſt contriſtatus, nec confuſus eſt coram inimicis. Reliquit enim defenſorem domus contra inimicos, & amicis reddentem gratiam. Equus indomitus euadet durus, & filius remiſſus euadet præceps. Lacta filium tuum, & pauentem te faciet. Lude cum eo, & contriſtabit te. Non corrideas illi ne condoleas, & in nouiſſimo obſtupeſcent dentes tui. Non des illi poteſtatem in iuuentute, & ne deſpicias cogitatus illius. Curua ceruicem eius in iuuentute, & tunde latera eius dum infans eſt, ne fortè induret & non credat tibi, & erit tibi dolor animæ. Doce filium tuum, & operare in illo, ne in turpitudinem illius offendas.* Eo autem præcipuè dirigitur aphoriſmus, vt ſi non poſſumus totam morbi cauſam auferre, illam ſaltem minuamus; ſic enim habetur prou. 26. *Cum defecerint ligna, extinguetur ignis, & ſuſſurrone ſubſtracto, iurgia conquieſcunt.* Eſt autem animaduer-

Vt ſaltẽ minuantur.

Hipp. artificium.

maduertendum adhibuiſſe Hippocratē aduerbium *videtur* non ſine artificio; vt ſcilicet indicaret, non ſemper adeſſe neceſſitatem operandi. Conſimile quid eſt apud Sapientem reperire, præcipit etenim eſſe aliquando operandum, vt quando dixit prou. 27. *Melior eſt manifeſta correctio, quàm amor abſconditus.* Præcipit aliquando nihil eſſe operandū; quemadmodum quando dixit cap. antecedenti. *Sicut qui apprehendit auribus canem, ſic qui tranſit, & impatiens commiſcetur rixæ alterius.* Et cap. 26. *Ne reſpondeas ſtulto iuxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris ei ſimilis.*

APH. XXX.

Circa initia, & fines, omnia imbecilliora: quum verò conſiſtunt, fortiora.

QVod præcipuè ſenem impulit ad hanc ſententiam pronūciandam, fuit ne ideo parui faciamus morbum, quoniam videamus illum in principio eſſe mitem. Quod etiam & Sirachius cap. 11. *A ſcintilla vna augetur ignis, & ab vno doloſo augetur ſanguis, homo enim peccator ſanguini inſidiatur: attende tibi à peſtifero, fabricat enim mala, ne fortè inducat ſuper te ſubſannationem in perpetuum. Non omnem hominem inducas in domum tuam, multæ enim ſunt inſidiæ doloſi. Sicuti enim eructant præcordia fœtantium, & ſicut perdix induci-*

Demonſtratur falsū eſſe quod vulgo circūfertur de minimis non curat prætor.

ducitur in caueam, & vt caprea in laqueum, ſic & cor ſuperborum: & ſicut proſpector videns caſum proximi ſui, bona enim in mala conuertens inſidiabitur, & in electis imponet maculam. Et cap. 28. *Aurum tuum, & argentum tuum conſla, & verbis tuis facito ſtateram; & franos ori tuo rectos, & attende ne forte labaris in lingua, & cadas in conſpectu inimicorum inſidiantium tibi & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.* Eſſe autem circa initia timenda accidentia, quæ poſſunt cõtingere in progreſſu animaduertit cap. 14. *Sapiens timet, & declinat à malo, ſtultus tranſilit & confidit.* Et Sap. prou. 23 *Oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruerſa.* Et Siiachius cap. 9. *Non des mulieri poteſtatem animæ tuæ, ne ingrediatur in virtute tua, & confundaris. Ne reſpicias mulierem multiuolam nè fortè incidas in laqueos eius. Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis, nec audias illam, ne fortè pereas in efficaciam illius. Virginem ne conſpicias, nè fortè ſcãdalizeris in decore illius. Propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcentia quaſi ignis exardeſcens. Speciem mulieris alieni multi admirati reprobi facti ſunt, colloquium enim illius quaſi ignis exardeſcit. Cum alia muliere ne ſedeas omnino, nec accũbas cum ea ſuper cubitum. & non altereeris cum illa in vino, ne fortè declinet cor tuum in illam, & ſanguine tuo labaris in perditionem.* Quamuis etenim hæ poſtremæ ſententiæ videantur pertinere ad

ad antecedentem aphoriſmum, longè tamen magis huic poſſunt accommodari.

APH. XXXI.

Eius, qui ex ægritudine bene cibatur, nihil proficere corpus, malum.

Proponitur ſententia aphoriſmo analoga, & Hipp. artificiũ declaratur.

QVemadmodum ille, qui ex ægritudine bene cibans, nihil proficit, eo quod praua aliqua in corpore aſſeruatur humorum congeries, vel praua alicuius partis adeſt conſtitutio; non ſecus contingit impio; ſic etenim prou. cap. 12. *Non roborabitur homo ex impietate, & radix iuſtorum non commouebitur.* Eſt autem animaduertendum Hippocratis artificium, qui dixit, *bene cibatur*, quoniam ſi malè cibatur, hoc eſt minùs quàm deberet, vel illa ingerit, quæ praua ſunt, non eſt admirandum, quod nihil proficiat, cui eſt analogum, quod habet Sap. in Eccleſiaſte cap. 6., quando inquit. *Eſt aliud malum, quod vidi ſub ſole & quidem frequens apud homines. Vir cui dedit Deus diuitias & ſubſtantiam, & honorem, & nihil deeſt animę ſuę ex omnibus, quę deſiderat; nec tribuit ei poteſtatem Deus, vt comedat ex eo ſed homo extraneus vorabit illud*, nam huic eſt praua aliqua animi conſtitutio, quod aperuit Sapiens, quando inquit. *Hoc vanitas, & magna miſeria eſt. Si genuerit quiſpiam centum liberos & vixerit multos annos, & plures dies ętatis habuerit,*

buerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ, ſepulturaque careat, de hoc ego pronuntio, quod melior illo ſit abortiuus. Et Eccleſiaſticus cap. 21. *Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit. Verbum ſapiens quodcumque audiuerit, ſciens laudabit & ad ſe adijciet: audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuũ*. Et prou. cap. 17. *Qui reddit mala pro bonis, non recedet malũ de domo eius*. Cauſam verò præcipuam, cur aliqui ex ægritudine bene cibati nihil proficiant, tetigit Sirachius cap. 39. quemadmodum adnotauimus ad aphoriſmum decimum huius ſectionis. Interim adnotamus quod quemadmodum id prouenire conſueuit, eo quod partes dicatæ nutritioni magnum aliquem contraxerunt receſſum à conſtitutione naturali, non ſecus ille, qui recedit à Deo, nullum ſuſcipit commodum ex ijs, quæ ſua natura bona exiſtunt, ſic etenim habet Hieremias ca. 17. *Maledictus qui confidit in homine, & à Domino recedit cor eius, erit enim veluti myrica, quæ in ſiticuloſa, at ieiuna terra poſita eſt, nullum bonum, nihil ſentit commodi ex aeris clementia*. Aphoriſmi ratio proponitur.

APH. XXXII.

Omnes ferè, qui malè ſe habent circa initia, bene cibati, neque quicquam proficientes, circa finem rurſus cibum non appetunt; qui verò circa

initia

initia cibum valde non appetunt, poſtea bene appetentes, ij melius euadunt.

EX hoc aphoriſmo colligitur, quod non ſatis eſt bene comedere, ſed oportet ex eo, quod comeditur, fructum percipere, hoc eſt corpus nutritionem ſuſcipere, quod Hipp. vocat *proficere*, quod indicauerat Sap. in Eccleſiaſte cap. 5. *Hoc igitur viſum eſt mihi bonum, vt comedat quis, & bibat, & fruatur lętitia ex labore ſuo quo laborauit ipſe ſub ſole numero dierum vitæ ſuæ, quos dedit ei Deus, & hæc eſt pars illius: Et omni homini cui dedit Deus diuitias, atque ſubſtantiam, poteſtatemque ei tribuit, vt comedat ex eis, & fruatur parte ſua, & lætetur de labore ſuo: hoc eſt Dei donum. Non enim ſatis recordabitur dierum vitæ ſuæ, eo quod Deus oocupet delicijs cor eius.* Vt verò hoc commodius inferret, talem ſententiam præmiſerat, quod perbelle reſpondet primæ aphoriſmi particulæ. *Quid ergo prodeſt ei quod laborauit in ventum? Cunctis diebus vitæ ſuæ comedit in tenebris, & in curis multis, & in ærumna, atque triſtitia.*

Quomodo debeat quilibet ex ſubſtantijs ſuis fructum ſuſcipere

A P H. XXXIII.

In quouis morbo mente conſtare, & bene ſe habere ad illa, quæ offeruntur, bonum, contrario verò malum.

HVic analogam profert ſententiam Sap. prouerbiorum cap. 1., quando

do inquit. *Sapientia foris pędicat in plateis dat vocem ſuam: in capite turbarum clamitat: in foribus portarum vrbis profert verba ſua; dicens vſquequo paruuli diligetis infantiam, & ſtulti ea, quæ ſibi ſunt noxia cupiẽt, & imprudentes odiount ſcientiã? Conuertimini ad increpationẽ meam: En proferam vobis ſpiritum meũ, & oſtendam vobis verba mea. Quia vocaui, & renuiſtis, extendi manum meam, & non fuit qui aſpiceret: Deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo cum vobis quod timebatis aduenerit: cum irruerit repentina calamitas, & interitus; quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia, tunc innocabuut me, & non exaudiam mane couſurgent, & non inuenient me, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, nec acquieuerint conſilio meo, & detraxerint vniuerſę correptioni meę: comedent igitur fructus viæ ſuę, ſuiſqꝫ conſilijs ſaturabuntur: aduerſio paruulorum interficiet eos & proſperitas ſtultorum perdet eos. Qui autem me audiuerit abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, timore malorum ſublato.* Eſt inquam analoga non quo ad verborum inopiam, ſed quo ad ſententiarum veritatem, atque illarum reconditam doctrinam; quemadmodum etenim mente non conſtare, & malè ſe habere ad oblata, prauam indicat partium principum conſtitutionem; non

Mente non conſtare quo modo proueniat à praua corporis diſpa-ritione, ſiue cõſtitutione: & quomodo ex proprijs ſignis dignoſcatur.

ſecus medicinam, animi ægritudinibus oblatam reſpuere, totius corporis prauã indicat conſtitutionem, dicente Ariſt. in phiſiognomicis, atque Gal. libello huic rei dicato, quod animi mores ſequuntur corporis temperaturam. Cœterum mentis conſtantia, vel inconſtantia ex proprijs eius actionibus dignoſcitur, quemadmodum habet prouerb. 12. *Homo verſutus celat ſcientiam, & cor inſipientum prouocat ſtultitiam.* Quod ſi velis ſententiam huic analogam, reperies illam apud eundem in Eccleſiaſtes cap. 3., quando inquit. *Et cognoui quod non eſſet melius niſi lætari, & facere bene in vita ſua. Omnis enim homo qui comedit, & bibit, & videt bonum de labore ſuo, hoc eſt donum Dei*, quod paucis immutatis repetit cap. 8. Eſt autem animaduertendum, non temere adhibuiſſe Hippocratem aduerbium coniunctiuum, &, vt indicaret hæc ſimul iuncta, non autem diſiuncta ad ſanitatem conſpirare, quinimo, vt in noſtris diximus commentarijs, conſpirat etiam optima cordis conſtitutio, quandoquidem Hipp. conſtituit mentem non ſolùm in cerebro, ſed etiam in corde. Quapropter ex aphoriſmo colligitur præclara illa ſententia, quæ habetur in libello de alimento. *Confluxus vnus, conſpiratio vna, conſentientia omnia,* quod exemplo artium omnium, atque diſciplinarum ad humanam vitam neceſſariarum ſapientiſſimus demonſtrat Sirachius cap 38., quẽadmodum quilibet videre poterit. Quod verò

Sentẽtia aph. analoga.

Hippoc. artificiũ.

verò Hipp., vt diximus, mentem collocauerit non modò in cerebro, vt Gal., verùm etiam in corde, quod exiſtimauit Ariſtoteles, id deprompſit ex ſapientiſſimo Iob, qui capite 38. ſic habet. *Quis poſuit in viſceribus hominis ſapientiam, vel quis dedit gallo intelligentiam?* Quoniam ſcilicet ſolus homo inter reliqua animantia, habet ſapientiam, quoniam ſoli homini ineſt mens; reliqua etenim animantia habent facultatem ſolam cogitatiuam, quam intelligentiam vocauit Iob. Diſcrimẽ inter hominẽ, atque bruta.

APH. XXXIV.

In morbis minus periclitantur, quorum naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori magis congruit morbus, quàm quibus ſecundum nihil iſtorum congruit.

QVemadmodum illi morbi ſunt magis periculoſi, qui non conueniunt naturæ, aut ætati, aut habitui, aut tempori; non ſecus plura huic analoga pronunciauit Sap. prouerb. 26. *Quomodo pulchras fruſtra habet claudus tibias: ſic indecens eſt in ore ſtultorum parabola. Sicuti qui mittit lapidem in acerum Mercurij: ita qui tribuit inſipiẽti honorem, quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti: ſic parabola in ore ſtultum.* Eſt autem animaduertendum in quouis magno morbo illos maximè deterreri, Qui maximè deterriãtur in morbis.

terreri, qui non ſunt in prædicto morbo aſſueti, qui etenim aliàs euaſerunt, non deſperant, quapropter illis optimum conſilium præbet Sap. prou. 24., quando inquit. *Si deſperaueris lapſus in die anguſtię, imminuetur fortitudo tua.*

Cur non aſſueti magis periclitētur

Cauſa verò, propter quam magis periclitantur illi, quibus morbus ſecundum nullum illorum conuenit, eſt, quoniam nimium confidentes ſuo robori, nunquam deſinunt errores committere; cui reſpondet quod habetur Eccleſiaſtes cap. 7. *Hęc quoque vidi in diebus vanitatis meę, iuſtus perit in iuſtitia ſua, & impius multo viuit tēpore in malitia ſua. Ne impie agas multum, & noli eſſe ſtultus, ne moriaris in tempore non tuo.* Et cap. ſequenti. *Omni negotio tempus eſt, & opportunitas eſt multa hominis afflictio, quia ignorat pręterita, & futura nullo poteſt ſcire nuncio. Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis, nec ſinitur quieſcere ingruente bello, nec ſaluabit impietas impiūm. Vidi impios ſepultos, qui etiam cum adhuc uiuerent in loco ſancto erant, & laudabantur in ciuitate, quaſi iuſtorum operum. Sed & hoc vanitas eſt, etenim, quia non profertur cito contra malos ſententia abſque timore vllo filij hominum perpetrant mala; attamen peccator ex eo quod centies facit malum, & per patientiam ſuſtentatur. Ego cognoui quod erit bonum timentibus Deum, qui verentur faciem eius.* Eſt autem animaduertendum non aliam ob cauſam di-

dixiſſe Hippocratem aphoriſmo 5. primæ ſectionis. *Propterea etiam ſanis periculoſus exiſtit valde exquiſitus victus, & conſtitutus quoniam errores grauius ferunt*, vt ſcilicet hinc colligeremus nimis accuratam viuendi normam eſſe periculoſam, atque eò magis ſi fuerit voluptuoſa. Cui reſpondet quod habetur apud Hieremiam Trenos 4. *Qui voluptuoſè veſcebantur. in vijs interierunt; qui nutriebantur in croceis, amplexati ſunt ſtercora.*

Nimis accurata & voluptuoſa viuēdi norma, periculoſa.

APH. XXXV.

In quouis morbo partes ad vmbilicum, & imum ventrem attinentes craſſitudinem habere melius eſt; multum verò extenuari, & contabeſcere prauum. Sed hoc quoque ad inferiores purgationes periculoſum.

RAtio eſt, quoniam huiuſcemodi partes ſunt dicatæ nutritioni; atque proinde ſi craſſitudinem habeāt, optimam eſſe illarum conſtitutionem demonſtratur; ſi verò multùm extenuentur, colligitur oppoſitum. Huic eſt analoga ſententia, quæ habetur in Eccleſiaſtico cap. 13. *Bona eſt ſubſtantia, cui non eſt peccatum in conſcientia, & nequiſſima eſt paupertas in ore impij*. Eſt inquam analoga, quoniam Hippocrates non laudat falſam craſſitudinem, quæ ſcilicet prouenit à vitio ſuccorum,

Aphoriſmi veritas, vnde eliciatur.

De qua craſſitudine ſit intelligendus aph.

ſed veram, quæ ab illorum valido calore innato proficiſcitur.

A P H. XXXVI.

Qui ſalubritatem corporis habent, cum per medicamenta purgantur, cito exoluuntur; & qui prauo vtuntur cibo.

Cur illi, qui ſunt prauo tã corporis quàm animi alimẽto aſſueti reſpuũt medicamẽtum.

NOn quilibet vſus praui victus reſpuit medicamentum purgans, ſed ille, qui fuerit ex longo tempore cõſuetus, atque habitualis factus, quoniam ſcilicet illius carnes inde nutritæ fuerunt. Non ſecus contingit animo iam praua in diſciplina, atque peſſimis moribus habituato, iuxta illud Sap. prou. cap. 1. *Quia vocaui, & renuiſtis, & extendi manum meam, & non fuit, qui aſpiceret: deſpexiſtis omne conſilium meum, & increpationes meas neglexiſtis. Ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo, cum id, quod timebatis, vobis aduenerit.* Quod verò pertinet ad priorem aphoriſmi particulam, eius explicatio in ſubſequẽti habetur aphoriſmo. Interim tamen non eſt ignorandum quod de corporis ſalubritate dictum fuit ab Hippocrate, eſſe intelligendum non abſolutè, ſed vt dicunt Logici, ſecundum quid; non etenim datur ſalubre ſimpliciter, quod etiam habetur prou. 20. *Quis poteſt dicere mundum eſt cor meum, purus ſum à peccato?* Illa tamen cor-

Cur non detur ab-

corporis ſalubritas, quæ in aliquibus indiuiduis eſt omnium optima, tanti eſt facienda, vt Hipp. id tanquam magni momenti in præſenti aphoriſmo expreſſerit; id quod etiam habetur Eccleſiaſtici cap. 30. *Melior eſt pauper ſanus, & fortis viribus, quàm diues imbecillis, & flagellatus malitia. Salus animæ in ſanctitate iuſtitiæ, & melior eſt omni auro, & argento, & corpus validum, quàm cenſus immenſus; non eſt cenſus ſuper cenſum ſalutis corporis, & non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium.* ſoluta ſalubritas tã in corpore quã in animo

APH. XXXVII.

Qui bene ſe habent corpore, difficulter ferunt medicationes.

QVi bene ſe habent corpore, difficulter ferunt medicationes, quoniam carent prauis, ſeu noxijs humoribus, qui indigent expurgatione. Non ſecus, qui bene ſe habet, animo, non indiget eiuſdem expurgatione; quoniam Dominus cuſtodit illos. Id eſt, quod animaduertit Sap. prouerb. cap. 2., quando inquit. *Dominus dat ſapientiam, & ex ore eius prudentia, & ſcientia, cuſtodiet rectorum ſalutem, & proteget gradientes ſimpliciter, ſeruans ſemitas iuſtitiæ, & vias ſanctorum cuſtodiens.* Verùm, quod præcipuè habetur tam in antecedenti, quàm etiam præſenti aphoriſmo, eſt medicinam eſſe ægris tantùm corporibus neceſſariam, quod manifeſtè colligitur ex Cur illi qui bene ſe habẽt tã corpore quam animo non indigeãt medicatione.

cap. 38. Eccleſiaſtici, quando inquit. *Honora medicum, propter neceſſitatem etenim illum creauit Altiſſimus*. Cui cõſonat vulgatiſſimum illud euangelij monitum. *Non eſt opus medico benè valentibus.*

A P H. XXXVIII.

Parum deterior potus, & cibus, ſuauior autem, melioribus quidem, ſed minus ſuauibus, eſt praeferendus.

Sentẽtiæ aph. analogæ.

QVemadmodum hic aphoriſmus, qui videtur quodammodo paradoxon, præcipuè fuit conſcriptus ab Hippocrate ad nimiam ſeueritatem euitandam. Non ſecus animaduertit Sap. in Eccleſiaſte cap. 7. *Noli eſſe multum iuſtus*. Cœterum quemadmodum prædictus aphoriſmus prudentiſſimis tantùm medicis tamquam veriſſimus recipitur; ſic non auaris, atque ignaris, ſed tantùm prudentiſſimis quibuſque viris, pro veriſſima, atque vtiliſſima recipitur ſententia, quæ habetur prou. 22. *Melius eſt nomen bonum, quàm diuitiæ multæ; ſuper argentum, & aurum gratia bona*. Multo autem magis aliquibus videbitur paradoxum, quod hebetur cap. 27. *Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis*. Non tamen ſunt huiuſmodi ſententiæ paradoxæ; nam quod ad ſacras attinet, quamuis iuſtitiæ partes tres, nimirum diſtributiua, commutatiua, &

Cur nimia ſeueritas ſit, deuitãda

Iuſtitiæ partes tres; & de qua ſit aph. intelligendus.

 pu-

punitiua, non poſſint eſſe nimiæ, quoniam ſcilicet ſunt virtutes, poteſt tamen iudex eſſe in illarum aliqua multùm iuſtus, & conſequenter decipi; nam cum leges non ſint de ſingularibus, vt neque ſcientiæ, neque artes, quia hæc ſunt infinita, atque quotidie naſcuntur, & intereunt, atque vniuerſale non poſſit deficere in multis ſingularium, neceſſe eſt, vt iudex in multis aliquid condonare debeat, atque quandam ſeruet æquitatem, quæ nihil aliud eſt ex Ariſtotel., quàm emendatio legis in eo, quod deficit ob vniuerſale; hoc eſt, detrahere aliquod ei, quod lege ſancitum eſt ob circumſtantiam aliquam, quam legislator non præuidit. Verùm quemadmodum prædicta Sapientis ſententia eſt de omnibus iuſtitiæ partibus intelligenda, non ſecus præſens aphoriſmus fuit tantùm de iuſtitia commutatiua conſcriptus; aphoriſmus decimus ſeptimus de parte diſtributiua eſt intelligendus, alij verò de punitiua, quemadmodum ibi demonſtratum fuit.

æquitas quid.

APH. XXXIX.

Senes iuuenibus magna ex parte ægrotant minus. Qui verò morbi ipſis accidunt longi, maxima ex parte comitantur ad mortem.

Sentētia, aph. proportione reſpōdēs

IN præſenti aphoriſmo recenſet Hippocrates, quod morbi lungi in ſenibus euadunt incurabiles, quibus analogum morbum explicat Sap. in Eccleſiaſte cap. 6., quando inquit. *Eſt & aliud malum, quod vidi ſub ſole, & quidem frequens apud homines. Vir, cui dedit Deus diuitias, & ſubſtantiam, & honorem, & nihil aliud deeſt animæ ſuæ ex omnibus, quæ deſiderat, nec tribuit ei poteſtatem Deus, vt comedat ex eo, ſed homo extraneus vorabit illud. Hoc vanitas, & magna miſeria eſt. Si genuerit quiſpiam centum liberos, & vixerit multos annos, & plures dies ætatis habuerit, & anima illius non vtatur bonis ſubſtantiæ ſuæ: de hoc ego pronuntio quòd melior illo ſit abortiuus. Fruſtra enim venit, & pergit ad tenebras, & obliuione delebitur nomen eius.* Eſt autem adnotandum Hipp. non ſine artificio appoſuiſſe aduerbium, *magna ex parte,* ne ſcilicet exiſtimemus ſenes ſic affectos eſſe abſque curatione deſerendos, prædicta etenim particula indicat aliquos admittere curationem. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 8. *Non ſpernas ho-*

Cur dixerit Hipp. magna ex parte.

hominem in ſua ſenectute, etenim ex nobis ſeneſcunt.

A P H. X L.

Raucedines, & grauedines in valde ſenibus coctionem non admittunt.

Qvemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs, in præſenti aphoriſmo euidentem rationem tradit eius, quod in præcedenti dictum fuerat. Cauſa etenim, propter quam morbi longi, qui contingunt ſenibus, illos plerumque comitantur vſque ad mortem, eſt, quoniam humores crudi morbos longos progignentes, indigent concoctione, quæ natiuo calore perficitur; iam verò valde ſenes tali calore sūt deſtituti. Conſimili artificio vtitur Sapiens, poſtquam etenim cap. in antecedenti aphoriſmo citato recenſuit habitualem ægritudinem aliquibus ſenibus contingentem, huius rationem tradere volens inquit id prouenire, quoniam ſunt recto rationis vſu deſtituti; ſubdit etenim. *Non vidit ſolem, neque cognouit diſtantiam boni, & mali, etiam ſi duobus millibus annis vixerit, & non fuerit perfruitus bonis. Nonne ad vnum locum properant omnia. Omnis labor hominis in ore eius, ſed anima eius non implebitur bonis. Quid habet amplius ſapiens à ſtulto? & quid pauper, niſi vt pergat illuc, vbi eſt vita.* Eſt autem animaduertendum non ſine ratione appo-

Tā corporisquā vt animi morbi longi in valde ſenibus cū ratione non admittunt.

Cur Hip. vs'fuerit aduerbio valde.

fuiſſe in aphoriſmo aduerbium *valde*, vt ſcilicet indicaret decrepitos, qui ſeptuageſimum annum pertranſeunt; alioquin ſententia non eſſet omnino vera. Cur autem aliqui octuageſimum annũ, atque etiam centeſimum aliquando pertranſeant, in noſtris animaduertimus commentarijs. Maiorem facit difficultatem apparens in ſacris libris contradictio; capite enim ſexto Geneſeos ſic habetur. *Eruntque dies illius centum viginti annorum*. Capite verò 18. Eccleſiaſtici dicitur. *Numerus dierum vitæ hominum, vt multùm centum anni*. Breuiorem vitæ, periodum propoſuit Dauid, quando inquit. *Vita hominis ſeptuaginta anni, in potentatibus octuaginta*. Valeſius opere de ſacra philoſophia, vt hanc litem dirimeret, animaduertit annum centeſimum vigeſimum eſſe vltimum clymatericum, centeſimũ verò annum eſſe & ipſum clymatericũ, quemadmodum octuageſimus, atque ſeptuageſimus. Verùm, vt hanc admittamus doctiſſimi viri contemplationem, hoc certiſſimum eſt, contradictionem non fuiſſe adhuc ſolutam, cum dicat Eccleſiaſticus *vt multùm centum anni* Nos Reſpondemus terminum conſtitutum à D. O. M. Geneſeos loco citato eſſe terminum, quem pertranſire ſit ferè impoſſibile. Quando verò inquit Sirachius *vt multùm centum anni*, id non pronunciauit, quoniam exiſtimauerit hunc annorum numerum non poſſe pertranſiri, cum & nos noſtro hoc æuo

Apparẽs contradictio ſoluitur.

ali-

aliquos dignouerimus prædictum numerum pertranſiuiſſe; ſed ſignificare voluit, id rarò admodum contingere, atque, quando contingit, eſſe vitam magis neci, quàm vitæ propinquam, quod etiam Dauidis locus manifeſtè declarat, quando etenim inquit, *amplius autem labor, & dolor,* ſignificauit poſſe quidem produci vitam poſt octuageſimum, miſeram tamen, atque ærumnis plenam.

A P H. X L I.

Qui frequenter, ac fortiter abſque cauſa manifeſta, exoluuntur, de repente moriuntur.

DEſcribit hic Hipp. deſperatum caſum, in quo ſcilicet ſit ſperandus repentinus interitus, quoniam tres habet peſſimas conditiones, ſunt verò *frequenter, fortiter, & abſque manifeſta cauſa*. Cui analogum eſt, quod proponit Sap. prouerb. cap. 1., quando inquit. *Cum irruerit repentina calamitas, & interitus, quaſi tempeſtas ingruerit, quando venerit ſuper vos tribulatio, & anguſtia, tunc inuocabunt me, & non exaudiam, mane conſurgent & non inuenient, eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint*. Eſt inquam ſententia non parum analoga; quoniam, quod inquit Hipp. *derepente moriuntur*, expreſſit Sap. iiſdem ferè verbis, *repentina calamitas, & interitus*, quod inquit Hipp. *frequenter, ac fortiter,*

Mors repentina vnde proueniat.

Sentētiæ aphoriſmo prorſus analogæ.

ter,

ter, expreſſit Sap. illis verbis, *quaſi tẽpeſtas ingruerit*; Quod tandem inquit abſque manifeſta cauſa, expreſſit, quando inquit, *& timorem Domini non ſuſceperint*. Eſt inquam cauſa non manifeſta, quoniam qui timorem Domini non ſuſcipit, id in ſuo corde geſtat abſconditum, iuxta illud vulgatiſſimum eiuſdem Sapientis, *dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus*. Huic aliam analogam ſententiam pronunciauit Sirachius cap. 26. *Propter inopiam multi deliquerunt, & qui querit locupletari auertit oculum ſuum. Sicuti in medio compaginis lapidum palus figitur, ſic & inter medium venditionis, & emptionis anguſtiabitur peccatis, conteretur cum delinquente delictum. Si non in timore Domini tenueris te inſtanter, cito ſubuertetur domus tua*. Eſt autem animaduertendum, quod cauſa præcipua, propter quam aliqui in huiuſmodi incidunt perniciosiſſimum affectum, eſt, quoniam nullam ſuſceperunt medelam, quando morbus erat circa initia, quo tempore, vt dixit Hipp., omnia ſunt mitiora; cui propterea conuenit, quod habet cap. 29. *Viro, qui corripientem dura ceruice contemnit, repentinus ei ſuperueniet interitus*. Et cap. 5. *Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem; ſubita enim veniet ira Domini, & in tempore vindictæ deperdet te*.

Cur aliqui aliquãdo incidãt in mortem repẽtinã corporis, atq; animæ.

APH.

APH. XLII.

Soluere Apoplexiam fortem impoſſibile, debilem verò non facile.

APoplexiam debilem ſoluere non eſt facile, quoniam etiam ſi affectus ſua natura ſit debilis, occupat tamen membrum nobiliſſimum, nimirum cerebrum, quod etiam ſubinde trahit in conſenſum aliud membrum non minus nobile, nempe cor. Conſimile eſt, quod habet Sap. prou. cap. 1., poſtquam etenim deſcripſit illos, qui mentem habent auerſam à diſciplina, atque timorem Domini non ſuſcipiunt, ſubdit. *Aduerſio paruulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet eos.* Quod ſi dignoſcere velis, quomodo ſola cauſa externa poſſit inducere apoplexiam fortem, lege hiſtoriam, quæ habetur libro Iudith cap. 8, in quo narratur mors Manaſſes mariti Iudith, hunc in modum. *Vir eius fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordaceæ; inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper caput eius, & mortuus eſt.* Quod poteſt nos inducere ad credentum ex vehementi æſtu pronatam fuiſſe apoplexiam fortem, vel ſaltem, ex tribus debilibus, potentiorem; teſtatur experientias ſiquidem obſeruauimus nos, atque alij etiam præclari viri obſeruarunt prius, nonnullos afferri ex meſſibus, in quibus ſuborta fuit apoplexia

Cur apoplexiam debilem ſoluere non ſit facile.

Quomodo ſola cauſſa externa poſſit inducere morbum maximum.

xia obſtructis meningibus, atque toto cerebro à conuocato in caput confertim ſanguine; præcipuè autem id contingit quotieſcumque in corpore internus præcedit apparatus.

APH. XLIII.

Qui ſtrangulantur, ac diſſoluuntur, nondum verò mortui ſunt, non referuntur, quibus ſpuma circa os fuerit.

Qui nã poſſint à maximis corporis, atq. animi morbis liberari & qui non.

IN hoc aphoriſmo tradit Hippocrates notas, ſeu indicium illorum, qui ſuffocantur, quando ſcilicet referri poſſunt in vitam, & quando non. Non ſecus in Eccleſiaſtico cap. 31. tradit indicium diuitis, qui poſſit iuſtificari, & qui non. Inquit etenim. *Qui aurum diligit non iuſtificabitur, & qui inſequitur conſumptionem replebitur ex ea, multi ligati ſũt gratia auri, & facta eſt in ſpecie illius perditio illorum. Lignum offenſionis eſt aurum ſacrificantium. Væ illis, qui ſectantur illud, & omnis imprudens. deperiet in illo. Beatus eſt diues, qui inuetus eſt ſine macula, & qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in pecunia, & theſauris: quis eſt hic, & laudabimus eũ? Fecit enim mirabilia in vita ſua. Qui probatus eſt in illo, & perfectus eſt, & erit illi in gloria æterna. Qui potuit tranſgredi, & non eſt tranſgreſſus, & facere mala, & non fecit. Et ideo ſtabilia ſunt bona illius in Domino, & eleemoſynas illius*

lius narrabit omnis eccleſia Sanctorum. Eſt autem animaduertendum, quod in noſtris probauimus commentarijs, Hippocratem reſpexiſſe in aphoriſmo, quod ſuis temporibus fieri conſueuit, aliqui etenim ſerui, ob comiſſa ſcelera, ſtrangulabantur à ſuis dominis, id quod, vt arbitror, reſpexit Sap. prou. 29. *Peccãtem virum iniquum inuoluet laqueus, & iuſtus laudabitur, atque gaudebit.*

Antiquorum conſuetudo.

APH. XLIV.

Qui natura admodum craſſi ſunt, citius intereunt quàm qui graciles.

QVemadmodum athlethæ, de quibus aphoriſmo tertio primæ ſectionis dictum eſt, non ſunt à natura, ſed ab arte, & vitæ quodam ſtudio, vt in eius commentario dictum eſt; non ſecus tam illi, qui admodum ſunt craſſi, quam illi, qui graciles, tales à natura eſſe conſueuerunt; his proportione quadam reſpõdent diuites, & pauperes, de quibus Sap. prou. cap. 22. *Diues, & pauper obuiauerunt ſibi, vtriuſque operator eſt Dominus.* Reſpondet inquã; quoniam idem cap. ſubſequenti poſt quam dixit. *Quando ſederis, vt comedas cum principe, diligenter attende quę sũt appoſita ante faciem tuam & ſtatue cultrum in gutture tuo; ſi tamen habes in poteſtate animam tuam; ne deſideres de cibis eius, in quo eſt panis mendacij,* ſtatim ſubdit. *Noli laborare vt diteris, ſed*

Illis, qui à natura ſunt admodum craſſi, atque gracilibus, quomodo proportione reſpondeant diuites, & pauperes

pru.

prudentia tua pone modum. Quaſi velit med um quendam modum expetendum eſſe int r diuitias atque paupertates, iuxta illud vulgatiſſimum. *Neque diuitias, neque paupertatem dederis mihi, ſed tantùm tribue neceſſaria*. Quod ſi percon-teris, quando mediocritas ad vnguem ſeruari non poſſit, vtrum ſit melius deflectere ad diuitias, quam ad paupertatem, reſpondebit Christus Dominus, vt habetur cap. 20. actuum Apoſtolorum, quod, *Beatius eſt dare, quàm accipere*, quæ ſententia videbitur prima fronte Hippocrati noſtro aduerſari, vel ſaltem ſententiæ, quam illi analogam eſſe pronunciauimus. Verùm ſi accuratè conſideres, non aduerſatur, quoniam Hippocrates ſupponit in aphoriſmo, illos, qui natura ſunt admodum craſſi, citiùs interire, quàm qui graciles, quoniã nullam ſui habentes cuſtodiam (cum tamen bona ſua illis ſuſpecta eſſe deberent) facilius illabuntur in mortem repentinam, quàm qui graciles; ſecus ſi ſibi proſpiciant, poterunt, proba inſtituta victus ratione, ad meliorem habitum deduci; nam quemadmodum in noſtris animaduertimus cõmentarijs exẽplo morbi comitialis indicauit aphoriſmo ſubſequenti, poſſe quemlibet morbum habitualem ad meliorem ſtatum deduci, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque. Quem aphoriſmum ad verba Seruatoris traſferentes, videbimus, illa ſibi voluiſſe. Beatius eſſe dare, quàm acci-

Verũ ſit melius deflectere ad diuitias quam ad paupertatem.

Difficultatem reſ pondebitur.

pere,

pere, quoniam ſupponit illum, qui dat, eſſe diuitijs onuſtum, atque conſequenter poſſe illarum portionem largiendo indigentibus, talem deponere ſarcinam, quæ fiat cum conferentia, atque tolerantia.

APH. XLV.

Quicumque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporis, & locorum, & victuum quoque liberantur.

Est morbus comitialis conuulſio quędam, in qua non modò contorquētur oculi, verum etiam tota facies; cui pernicioſiſſimo affectui proportione reſpondet, quod habet Eccleſiaſticus cap. 14., quando inquit. *Nequam eſt oculus liuidi, & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non ſatiabitur, donec conſumat, arefaciens animam ſuam: oculus malus ad mala.* Et quemadmodum epilepticus, ſeu comitialis non ſanatur ijs validiſſimis præſidijs, quæ alijs magnis morbis opem ferre conſueuerunt, ſubdit Sirachius. *Et non ſatiabitur pane indigens.* Et quemadmodum ex Hippocrate epiplectici fiunt melancholici; non ſecus ſubdit Sirachius: *Et in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.* Eſt autem animaduertendum, quod quemadmodum Dæmon poteſt melancholicos maximè agitare, ipſo

Epilepſiæ notæ, & qui animi morbus illi proportione reſpondeat.

Quomodo poſſit Dæmon melāchollicos agitare.

prudentia tua pone modum. Quaſi velit medium quendam modum expetendum eſſe inter diuitias atque paupertates, iuxta illud vulgatiſſimum. *Neque diuitias, neque paupertatem dederis mihi, ſed tantùm tribue neceſſaria*. Quod ſi perconteris, quando mediocritas ad vnguem ſeruari non poſſit, vtrum ſit melius deflectere ad diuitias, quam ad paupertatem, reſpondebit Chriſtus Dominus, vt habetur cap. 20. actuum Apoſtolorum, quod, *Beatius eſt dare, quàm accipere*, quæ ſententia videbitur prima fronte Hippocrati noſtro aduerſari, vel ſaltem ſententiæ, quam illi analogam eſſe pronunciauimus. Verùm ſi accuratè conſideres, non aduerſatur, quoniam Hippocrates ſupponit in aphoriſmo, illos, qui natura ſunt admodum craſſi, citiùs interire, quàm qui graciles, quoniã nullam ſui habentes cuſtodiam (cum tamen bona ſua illis ſuſpecta eſſe deberent) facilius illabuntur in mortem repentinam, quàm qui graciles; ſecus ſi ſibi proſpiciant, poterunt, proba inſtituta victus ratione, ad meliorem habitum deduci; nam quemadmodum in noſtris animaduertimus cõmentarijs exẽplo morbi comitialis indicauit aphoriſmo ſubſequenti, poſſe quemlibet morbum habitualem ad meliorem ſtatum deduci, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque. Quem aphoriſmum ad verba Seruatoris traſferentes, videbimus, illa ſibi voluiſſe. Beatius eſſe dare, quàm accipere,

Verũ ſit melius deflectere ad diuitias quam ad paupertatem.

Difficultatem reſpondebitur.

pere, quoniam ſupponit illum, qui dat, eſſe diuitijs onuſtum, atque conſequenter poſſe illarum portionem largiendo indigentibus, talem deponere ſarcinam, quæ fiat cum conferentia, atque tolerantia.

APH. XLV.

Quicumque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporis, & locorum, & victuum quoque liberantur.

Est morbus comitialis conuulſio quędam, in qua non modò contorquētur oculi, verum etiam tota facies; cui pernicioſiſſimo affectui proportione reſpondet, quod habet Eccleſiaſticus cap. 14., quando inquit. ***Nequam eſt oculus liuidi, & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non ſatiabitur, donec conſumat, areſaciens animam ſuam: oculus malus ad mala.*** Et quemadmodum epilepticus, ſeu comitialis non ſanatur ijs validiſſimis præſidijs, quæ alijs magnis morbis opem ferre conſueuerunt, ſubdit Sirachius. ***Et non ſatiabitur pane indigens.*** Et quemadmodum ex Hippocrate epipleptici fiunt melancholici; non ſecus ſubdit Sirachius: ***Et in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.*** Eſt autem animaduertendum, quod quemadmodum Dæmon poteſt melancholicos maximè agitare, ipſo

Epilepſiæ notæ, & qui animi morbus illi proportione reſpondeat.

Quomodo poſſit Dæmon melāncholicos agitare.

prudentia tua pone modum. Quaſi velit med um quendam modum expetendum eſſe int r diuitias atque paupertates, iuxta illud vulgatiſſimum. *Neque diuitias, neque paupertatem dederis mihi, ſed tantùm tribue neceſſaria*. Quod ſi percon-teris, quando mediocritas ad vnguem ſeruari non poſſit, vtrum ſit melius deflectere ad diuitias, quam ad paupertatem, reſpondebit Chriſtus Dominus, vt habetur cap. 20. actuum Apoſtolorum, quod, *Beatius eſt dare, quàm accipere*, quæ ſententia videbitur prima fronte Hippocrati noſtro aduerſari, vel ſaltem ſententiæ, quam illi analogam eſſe pronunciauimus. Verùm ſi accuratè conſideres, non aduerſatur, quoniam Hippocrates ſupponit in aphoriſmo, illos, qui natura ſunt admodum craſſi, citiùs interire, quàm qui graciles, quoniã nullam ſui habentes cuſtodiam (cum tamen bona ſua illis ſuſpecta eſſe deberent) facilius illabuntur in mortem repentinam, quàm qui graciles; ſecus ſi ſibi proſpiciant, poterunt, proba inſtituta victus ratione, ad meliorem habitum deduci; nam quemadmodum in noſtris animaduertimus cõmentarijs exẽplo morbi comitialis indicauit aphoriſmo ſubſequenti, poſſe quemlibet morbum habitualem ad meliorem ſtatum deduci, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque. Quem aphoriſmum ad verba Seruatoris traſferentes, videbimus, illa ſibi voluiſſe. Beatius eſſe dare, quàm accipere,

Verũ ſit melius deflectere ad diuitias quam ad paupertatem.

Difficultatem reſpondebitur.

pere, quoniam ſupponit illum, qui dat, eſſe diuitijs onuſtum, atque conſequenter poſſe illarum portionem largiendo indigentibus, talem deponere ſarcinam, quæ fiat cum conferentia, atque tolerantia.

APH. XLV.

Quicumque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporis, & locorum, & victuum quoque liberantur.

Est morbus comitialis conuulſio quędam, in qua non modò contorquétur oculi, verum etiam tota facies; cui pernicioſiſſimo affectui proportione reſpondet, quod habet Eccleſiaſticus cap. 14., quando inquit. *Nequam eſt oculus liuidi, & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non ſatiabitur, donec conſumat, areſaciens animam ſuam: oculus malus ad mala.* Et quemadmodum epilepticus, ſeu comitialis non ſanatur ijs validiſſimis præſidijs, quæ alijs magnis morbis opem ferre conſueuerunt, ſubdit Sirachius. *Et non ſatiabitur pane indigens.* Et quemadmodum ex Hippocrate epipleptici fiunt melancholici; non ſecus ſubdit Sirachius: *Et in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.* Eſt autem animaduertendum, quod quemadmodum Dæmon poteſt melancholicos maximè agitare, ipſo

Epilepſiæ notæ, & qui animi morbus illi proportione reſpondeat.

Quomodo poſſit Dæmon melāncholicos agitare.

prudentia tua pone modum. Quaſi velit med um quendam modum expetendum eſſe int r diuitias atque paupertates, iuxta illud vulgatiſſimum. *Neque diuitias, neque paupertatem dederis mihi, ſed tantùm tribue neceſſaria*. Quod ſi perconteris, quando mediocritas ad vnguem ſeruari non poſſit, vtrum ſit melius deflectere ad diuitias, quam ad paupertatem, reſpondebit Chriſtus Dominus, vt habetur cap. 20. actuum Apoſtolorum, quod, *Beatius eſt dare, quàm accipere*, quæ ſententia videbitur prima fronte Hippocrati noſtro aduerſari, vel ſaltem ſententiæ, quam illi analogam eſſe pronunciauimus. Verùm ſi accuratè conſideres, non aduerſatur, quoniam Hippocrates ſupponit in aphoriſmo, illos, qui natura ſunt admodum craſſi, citiùs interire, quàm qui graciles, quoniã nullam ſui habentes cuſtodiam (cum tamen bona ſua illis ſuſpecta eſſe deberent) faciliùs illabuntur in mortem repentinam, quàm qui graciles; ſecus ſi ſibi proſpiciant, poterunt, proba inſtituta victus ratione, ad meliorem habitum reduci; nam quemadmodum in noſtris animaduertimus cõmentarijs exẽplo morbi comitialis indicauit aphoriſmo ſubſequenti, poſſe quemlibet morbum habitualem ad meliorem ſtatum deduci, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque. Quem aphoriſmum ad verba Seruatoris traſferentes, videbimus, illa ſibi voluiſſe. Beatius eſſe dare, quàm accipere,

Verũ ſit melius deflectere ad diuitias quam ad paupertatem.

Difficultatem reſpondebitur.

pere, quoniam ſupponit illum, qui dat, eſſe diuitijs onuſtum, atque conſequenter poſſe illarum portionem largiendo indigentibus, talem deponere ſarcinam, quæ fiat cum conferentia, atque tolerantia.

A P H. XLV.

Quicumque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporis, & locorum, & victuum quoque liberantur.

EST morbus comitialis conuulſio quędam, in qua non modò contorquêtur oculi, verum etiam tota facies; cui pernicioſiſſimo affectui proportione reſpondet, quod habet Eccleſiaſticus cap. 14., quando inquit. *Nequam eſt oculus liuidi, & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non ſatiabitur, donec conſumat, arefaciens animam ſuam: oculus malus ad mala.* Et quemadmodum epilepticus, ſeu comitialis non ſanatur ijs validiſſimis præſidijs, quæ alijs magnis morbis opem ferre conſueuerunt, ſubdit Sirachius. *Et non ſatiabitur pane indigens.* Et quemadmodum ex Hippocrate epipleptici fiunt melancholici; non ſecus ſubdit Sirachius: *Et in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.* Eſt autem animaduertendum, quod quemadmodum Dæmon poteſt melancholicos maximè agitare, ipſo

Epilepſiæ notæ, & qui animi morbus illi proportione reſpondeat.

Quomodo poſſit Dæmon melãcholicos agitare.

prudentia tua pone modum. Quaſi velit med um quendam modum expetendum eſſe int r diuitias atque paupertates, iuxta illud vulgatiſſimum. *Neque diuitias, neque paupertatem dederis mihi, ſed tantùm tribue neceſſaria*. Quod ſi perconteris, quando mediocritas ad vnguem ſeruari non poſſit, vtrum ſit melius deflectere ad diuitias, quam ad paupertàtem, reſpondebit Chriſtus Dominus, vt habetur cap. 20. actuum Apoſtolorum, quod, *Beatius eſt dare, quàm accipere*, quæ ſententia videbitur prima fronte Hippocrati noſtro aduerſari, vel ſaltem ſententiæ, quam illi analogam eſſe pronunciauimus. Verùm ſi accuratè conſideres, non aduerſatur, quoniam Hippocrates ſupponit in aphoriſmo, illos, qui natura ſunt admodum craſſi, citiùs interire, quàm qui graciles, quoniã nullam ſui habentes cuſtodiam (cum tamen bona ſua illis ſuſpecta eſſe deberent) facilius illabuntur in mortem repentinam, quàm qui graciles; ſecus ſi ſibi proſpiciant, poterunt, proba inſtituta victus ratione, ad meliorem habitum deduci; nam quemadmodum in noſtris animaduertimus cõmentarijs exẽplo morbi comitialis indicauit aphoriſmo ſubſequenti, poſſe quemlibet morbum habitualem ad meliorem ſtatum deduci, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoque. Quem aphoriſmum ad verba Seruatoris traſferentes, videbimus, illa ſibi voluiſſe. Beatius eſſe dare, quàm accipere,

Verũ ſit melius deflectere ad diuitias quam ad paupertatem.

Difficultatem reſpondebitur.

pere, quoniam ſupponit illum, qui dat, eſſe diuitijs onuſtum, atque conſequenter poſſe illarum portionem largiendo indigentibus, talem deponere ſarcinam, quæ fiat cum conferentia, atque tolerantia.

APH. XLV.

Quicumque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporis, & locorum, & victuum quoque liberantur.

EST morbus comitialis conuulſio quędam, in qua non modò contorquẽtur oculi, verum etiam tota facies; cui pernicioſiſſimo affectui proportione reſpondet, quod habet Eccleſiaſticus cap. 14., quando inquit. ***Nequam eſt oculus liuidi, & auertens faciem ſuam, & deſpiciens animam ſuam. Inſatiabilis oculus cupidi in parte iniquitatis, non ſatiabitur, donec conſumat, arefaciens animam ſuam: oculus malus ad mala.*** Et quemadmodum epilepticus, ſeu comitialis non ſanatur ijs validiſſimis præſidijs, quæ alijs magnis morbis opem ferre conſueuerunt, ſubdit Sirachius. ***Et non ſatiabitur pane indigens.*** Et quemadmodum ex Hippocrate epipleptici fiunt melancholici; non ſecus ſubdit Sirachius: ***Et in triſtitia erit ſuper menſam ſuam.*** Eſt autem animaduertendum, quod quemadmodum Dæmon poteſt melancholicos maximè agitare, ipſo

Epilepſiæ notæ, & qui animi morbus illi proportione reſpondeat.

Quomodo poſſit Dæmon melãcholicos agitare.

ipſo melancholico humore, tamquam inſtrumento, vtendo, vt ſectione ſexta demonſtrabimus; non ſecus poteſt excitare epilepſiam, (fiunt etenim melancholici etiam epileptici) id, quod non ignorarunt antiquiſſimi, qui ante Hippocratis tempora id ipſum indicarunt, ſi quidem idem dictator libello de morbo ſacro de epilepſia verba faciens, hæc habet; *Cæterum qui primi hunc morbum ſacrum pronunciarunt, tales mihi fuiſſe videntur, quales etiam nunc ſunt magi, & expiatores, & circulatores, qui ſe vehementer pios ſimulabant, & amplius quid ſcire: hi itaque conſilij, atque mentis inopes, prætexentes diuinitatem, cum nihil haberent, quod exhibitum prodeſſet, vt ne manifeſta fieret eorum ignorantia, ſacram eſſe hanc affectionem pronunciarunt, & rationibus idoneis collectis, curationem conſtituerunt ſibi ipſis ſecuram, expiamenta offerentes, & incantamenta.* Quibus verbis quamuis Hipp. reijciat remedia, quibus huic morbo obſtitere ſtudebant, non tamen negat hunc affectum à Dæmone excitari poſſe. Iam verò à Dæmone agitabatur ille, de quo fit mentio cap. 9. Diui Marci, quando inquit. *Et attulerunt eum, & cum vidiſſet eum, ſtatim ſpiritus conturbauit illum, & eliſus in terram volutabatur ſpumans.*

Antiqui magi qui ex Hipp.

Epilepticus de quo D. Marcus.

APH.

A P H. XLVI.

Duobus doloribus ſimul non eundem locum infeſtantibus, vehementior alterum obſcurat.

HVic analogã ſententiam Sirachius pronunciauit cap. 31. quando inquit. *Cogitatus praſcientia auertit ſenſum, & infirmitas grauis ſobriam facit animam*. Eſt autem animaduertendum, quemadmodum in noſtris diximus commentarijs, præſentem aphoriſmum poſſe intelligi non minus de doloribus ad animum attinentibus, quàm de illis, qui ſoli corpori tribuuntur, adeo ſcilicet vt maior animi dolor minorem obſcuret, vtriuſque tamen dolor ſedatur etiam lætitia, ſic etenim Sirachius cap. 31. *Exultatio anima, & corporis vinum moderatè potatum, ſanitas eſt anima, & corpori ſobrius potus. Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit; amaritudo anima vinum multum potatum. Ebrietas, animoſitas, imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera.*

Vehemẽtior dolor tam animi quã corporis minorẽ obſcurat. Animi dolor vt ſedatur lætitia.

APH. XLVII.

Dum pus conficitur, dolores, ac febres accidunt magis, quàm ipſo iam confecto.

Quomodo non omnes dolores exiſtunt mali.

Ex hoc aphoriſmo colligitur, non omnem dolorem eſſe malum, ſed aliquando, adueniente dolore denunciari ipſam naturam quodammodo vincere, atque domare cauſam morboſam; ſiquidem huiuſmodi ſuppuratio non ſinit materiam longo temporis ſpacio fieri rebellem, atque inſuperabilem, vt qualis præcipuè eſt ſcirroſa; eſt etiã talis ſuppuratio bona tanquã ſignum, quoniam demonſtrat materiam non eſſe malignã; hæc etenim nulla ratione poteſt domari ab ipſa natura, alioquin morborum medicatrice. Plurima habentur in ſacris litteris, quæ demonſtrãt D.O.M. multoties nobis dolores, atque moleſtias inferre, vt latentia, atque ſtabulantia in nobis vitia excernantur, quibus excretis ceſſant dolores, atque labores; hæc autem ſunt varijs ſententijs expreſſa, quemadmodum in progreſſu operis videbimus.

APH. XLVIII.

In omni corporis motu, vbi laborare cæperit, quies ſtatim laſſitudinem aufert.

SI laſſitudo non prouenerit ex interno apparatu morboſo, ſed ex labore externo, illam ſtatim auferre poterit quies, præcipuè quæ fit in ſomno, quod animaduerterat Sap. Eccleſiaſtes cap. 5., quando inquit. *Dulcis eſt ſomnus operanti, ſiue parum, ſiue multum comedat: ſaturitas autem diuitis non ſinit eum dormire*. Sirachius verò in cap. 31. indicat quietem, quæ aufert laſſitudinem ex labore, & illam, quæ non aufert, quando innuit. *Laborauit diues in congregatione ſubſtantiæ, & in requie ſua replebitur bonis ſuis. Laborauit pauper in diminutione victus, & in fine inops ſit.* Videbitur tamen alicui hunc aphoriſmum aduerſari ijs, quæ habentur in Eccleſiaſtico; ſic etenim habetur cap. 31. *In omnibus operibus tuis eſto velox, & omnis infirmitas non occurret tibi.* Videtur inquam aduerſari, quoniam in præſenti aphoriſmo Hipp. damnat nimiam defatigationem. Verùm reſpondemus nullam eſſe contrarietatem, quoniam Sirachius per velocem non intelligit præcipitem in laboribus, ſed illum, qui non ſit piger, quemadmodum aphoriſmo 5. huius ſectionis demonſtratum eſt.

Laſſitudo duplex ſpõtanea & non ſpõtanea. Illi quæ prouenit ex labore ſentẽtia quadrat aph. analoga.

Apparẽs cõtradictio ſoluitur.

APH. XLIX.

Qui conſueti ſolitos labores, etſi fuerint imbecilles, & ſenes, non conſuetis fortibus, atque iuuenibus facilius ferunt.

Conſuetudo altera natura.

EX hoc aphoriſmo elicitur conſuetudinem eſſe alteram naturam, quando præcipuè longa fuerit, quod prius admonuerat Sap. prouerb. 22., quando inquit. *Prouerbium eſt. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit, non recedet ab ea.* Maximè verò adhuc aphoriſmum explicandum confert, quod habetur libro Iudith cap. 8., in quo narratur Manaſſem eius virum ex diutina mora ſub ſole intcrijſſe, quod tamen ipſis meſſoribus non euenit, quoniam ſcilicet erant aſſueti. Sic etenim habetur. *Vir eius fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeacea; inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit eſtus ſuper caput eius, & mortuus eſt.* quem locum ad aliud inſtitutum alibi proponimus.

Manifeſto exẽplo demõſtratur.

APH.

APH. L.

Quæ ex longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora ſunt, inſuetis minus moleſtare ſolent. Oportet igitur ad inſueta permutari.

QVamuis quæ longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora ſunt, inſuetis minus moleſtare ſoleant; iubet tamen Hippocrates vt paulatim deuitentur, Quinimo admonet Sap. ne in illis aſſueſcamus, ſic etenim habetur prouerb. 22. *Noli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo, ne fortè diſcas ſemitas eius, & ſumas ſcandalum animæ tuæ.* Cæterum quemadmodum ex his colligitur conſuetudines bonas eſſe retinendas; non ſecus habetur prou. 22. *Ne tranſgrediaris terminos antiquos, quos poſuerunt patres tui,* & c. 27. *Sicuti auis tranſmigrans de nido ſuo, ſic vir qui derelinquit locum ſuum. Amicum tuum, & amicum patris tui ne dimiſeris.* Cauſa verò propter quam, quæ longo tempore conſueta ſunt, etſi deteriora, inſuetis minus moleſtare ſoleãt, eſt quoniam carnes ex prædictis alimentis nutritæ, atque efformatæ fuerunt; iam verò quodlibet nutritur à ſimili, quod etiã habetur in Eccleſiaſtico cap. 13. *Omne animal diligit ſibi ſimile, ſic & omnis homo proximum ſibi. Omnis caro ad ſimilem*

Demonſtratur non eſſe in prauis aſſueſcẽdum.

Cur mala cõſueta ſint minus moleſta.

ſibi coniungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur. Sicut comunicat Lupus agno aliquando, ſic peccator iuſto; qua comunicatio ſancto homini ad canem, aut qua pars bona diuiti ad pauperem? Venatio Leonum onager in eremo, ſic & paſcua ſunt diuitum pauperes, & ſicuti abominatio eſt ſuperbo humilitas, ſic & execratio diuitis pauper. Et c. 27. *Volatilia ad ſibi ſimilia conueniunt, & veritas ad eos, qui operantur illam, reuertetur.*

APH. LI.

Plurimum, atq; repentè euacuare, vel replere calefacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere, periculoſum: quoniam omne nimiũ eſt naturæ inimicum: ſed quod paulatim fit, tutum eſt, tum aliàs, tum quum ab altero ad alterum tranſitus fit.

PLurimum, atq; repentè replere eſſe malum, atque naturæ inimicum, quod autem paulatim fit, tutum eſſe, ſuo more animaduertit Sap. prou. 13. *Subſtantia feſtinata minuetur; qua autem paulatim colligitur manu multiplicabitur.* Et 20. *Hæreditas ad quam feſtinatur in principio, in nouiſſimo benedictione carebit.* Et 23. *Noli laborare vt diteris, ſed prudentia tua pone modum.* Et 28. *Qui conſeruat diuitias vſuris, & fœnore liberali, in pauperes congregat eas. Vir fidelis*

Omnis nimia repletio mala.

delis multùm laudabitur, qui feſtinat ditari; non erit innocens. Vir, qui feſtinat ditari, & alijs inuidet, ignorat quod egeſtas ſuperueniet ei. Prædictum autem aphoriſmum longè euidentiùs declarat, quod habetur cap. 30. *Qui fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum, & qui vehementer emungit, elicit ſanguinem; & qui prouocat iras, producit diſcordias.*

Idem de nimia inanitione declaratur.

APH. LII.

Omnia ſecundum rationem facienti, ſi non ſuccedat ſecundum rationem, non eſt tranſeundum ad aliud, ſtante eo, quod à principio viſum eſt.

Aliquando omnia ſecundum rationem facienti, non ſuccedit ſecundum rationem, quoniam ſic vult. D.O.M., namque vt habetur prouerb. 21. *Non eſt ſapientia non eſt prudentia, non eſt conſilium aduerſus Dominum. Equus paratur ad diem belli; Dominus autem ſalutem tribuet.* Operanti autem omnia ſecundum rationem, ad alia non eſſe tranſeundum animaduertit Eccleſiaſticus cap. 5., quando inquit. *Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui, & ſcientia, & proſequatur te verbum pacis, & iuſtitiæ.* Neq; nos terrere debet, quòd aliqua præter rationem eueniant, quod conſiderauit Sap. in Eccleſiaſte cap. 7. *Iuſtus perit in iuſtitia ſua, & impius multo viuit tempore in malitia*

Cur operanti ſecundum rationem aliquãdo ſecundũ rationem non ſuccedat.

Demonſtratur tamen non eſſe ad alia tranſeundũ.

ſua. Sic etenim habetur in Eccleſiaſtico cap. 4. *Pro iuſtitia agonizare pro anima tua, & vſque ad mortem certa pro iuſtitia, & Deus expugnabit pro te inimicos tuos*. Et cap. 22. *Cogitatus ſenſati in omni tempore, vel metu non deprauabitur. Sicut ornatus arenoſus in pariete limpido, & ſicut palea in excelſis, & camenta ſine impenſa poſita contra faciem venti non permanebunt: ſic & cor timidum in cogitatione ſtulti contra impetum timoris non reſiſtet. Sicut cor trepidum in cogitatione fatui omni tempore non metuet; ſic & qui in precepto Dei permanet ſemper*. Rurſus conſtantem debere eſſe medicum exemplo à Sirachio propoſito perſuaderi poteſt, ſic etenim habetur in Eccleſiaſtico cap. 26. *Columna aurea ſuper baſes argenteas, & pedes firmi ſuper plantas ſtabilis mulieris. Fundamenta æterna ſupra petram ſolidam, & mandata Dei in corde mulieris ſanctæ*. Et cap. ſequenti. *Homo ſenſatus in ſapientia manet ſicut Sol; nam ſtultus ſicut Luna mutatur*. Et cap. 33. *Homo ſenſatus credit legi Dei, & lex illi fidelis. Præcordia fatui quaſi rota carri, & quaſi axis verſatilis cogitatus illius*. Et cap. 37. *Ante omnia opera verbum verax præcedat te, & ante omnem actum conſilium ſtabile*.

Atque proinde medicũ debere eſſe conſtantem demonſtratur, atq; eius conſtantiæ fundamentum ſtabilitur.

APH.

APH. LIII.

Quicunque aluos humidas habent, ſiquidem iuuenes fuerint, melius degunt his, qui ſiccas habent. Ad ſenectutem verò deterius degunt: nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccantur.

SI ſenes deterius degunt, eo quod aluus magna ex parte illis exſiccatur, hinc tenemur addiscere, ne ſint proni ad multum ingerendum, quando pauca admodum excernunt. Eſt etenim ventris ſegnities totius corporis confuſio. Cui proportione reſpondet quod habetur in Eccleſiaſtico cap.4. *Non ſit porrecta manus tua ad accipiendum, & ad dandum collecta.* Quod verò habetur in poſtrema aphoriſmi particula, *nam ſeneſcentibus magna ex parte exiccatur*, dictum eſt ab Hippocrate, vt ſignificaretur, id non eſſe perpetuum, quamuis etenim ſeneſcentes omnes aliquali humido ſubſtantifico ſint deſtituti, quemadmodum in ipſis plantis eſt videre; contingit tamen aliquando ſeneſcentes inter reliqua naturæ dona hoc obtinere, quod illis aluus ſit fluida, cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 11. *Facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas.*

Cur ſenes vt plurimũ deterius degant, quã iuuenes.

Cur dixit Hip. magna ex parte.

APH. LIV.

Magnitudo corporis iuuentæ quidem, nec indecens, nec illiberalis: ſenectæ verò inutilis, & deterior paruitate.

Cur magnitudo corporis ſit iuuentæ neque indecēs, neque illiberalis.

CAuſa propter quã magnitudo corporis iuuentæ quidem ſit nec indecens, neque illiberalis, eſt quoniã iuuenis, dummodo non ſit infirmus, eſt fortis, & conſequenter bene ſuſtinet corporis magnitudinem; quam ſenex, ob imbecillitatem, non valet ſuſtinere; atque proinde ſenectuti euadit inutilis, atque deterior paruitate; quod aliquatenus indicauerat Sap. prou. 20., quando inquit. *Exultatio iuuenum fortitudo eorum*. Et quemadmodum ſenectæ magis eſt accommodata corporis paruitas, quàm magnitudo; non ſecus ſenectuti magis eſt decens canities, quam illa penitus carere; atque id propterea ſubdit. *Et dignitas ſenum canities*. Eſt autem animaduertendum, quod ad corporis magnitudinem, refertur magnitudo gigantea, quam inter reliquos, vidit Senogaliæ Amatus Luſitanus; nos etiam vidimus noſtro hoc æuo in hac auguſtiſſima Venetiarum Vrbe Antonium Pancettã, medicum non vulgarem, qui omnium hîc degentium hominum longitudinẽ multùm excedebat, adeo vt & ipſum giganteam habere magnitudinem dicere poſſemus. Inter reliquas hiſtorias, quæ

Antonij Pancettæ gigantea magnitudo.

de

de gigantibus faciunt mentionem, illa extat admiranda, quæ habetur c.6. Geneſeos, hunc in modum. *Gigantes autem erant ſuper terram in diebus illis poſtquã .n. ingreſſi ſunt filij Dei ad filias hominũ, iſti ſunt potentes à ſeculo viri famoſi.* Exiſtimarũt aliqui hic filios Dei vocari Dęmones, ſiquidẽ c. 1. libri Iob ita habetur. *Quadam die cum veniſſent filij Dei, vt aſſiſterent coram Domino, affuit etiam inter eos Sathan,* atq; proinde exiſtimãt Dęmones ex quodã facto cõcubitu cũ mulieribus ante diluuium progignuiſſe gigãtes; quidquid huius ſit ſententiæ, atq; de illius veritate, nos id Theologis penſiculãdum relinquimus, memores illius vtiliſſimæ ſententiæ *Ne ſutor vltra crepidam.* Quamuis autem Hipp aph. 35. huius ſectionis demonſtrauerit quid portẽdat craſſitudo, vel extenuatio dimidiæ corporis partis, atq; aph. 44., quid portẽdat nimia craſſities, vel gracillitas totius corporis, atq; in præſenti aph. quid prædicendum ex magnitudine, vel paruitate; dubitabit tamen aliquis, cur cũ aph. tam magnam habeant ad ſacras ſententias analogiam; atq; in illis tã multæ habeantur ad phyſiognomiam attinentes (quemadmodum in Eccleſiaſte c.8. & in primo Paralipomeni c.11. atq; libro Iob c.37. atq; alijs pluribus in locis) cur inquam nullus extet aphoriſmus ſimiliter ad phyſiognomiam attinens. Augetur difficultas eo quod ipſe dictator hanc contemplationem alibi non prætermiſerit, quemadmodũ libro ſecundo Epide-

Gigantũ hiſtoriæ quæ habetur in ſacris.

Cur Hip. nullum cõſcripſerit aphoriſmũ ad phyſiognomiã attinentem.

miorum. *Quicunq; ruffi, naſo acuto, oculis paruis, mali.* Et Rurſus. *Magni, calui, balbi, gracili vocẽ prediti, boni.* Rurſus. *Caput magnum, oculi parui, balbi, iracũdi ſunt.* Et rurſus *Oculi nictantes, iracundi.* Et rurſus *Magnum caput, oculi nigri, & magni, naſum craſſum, & ſimum habentes, boni.* Cui quæſito reſpondemus, hos ipſos præcitatos aphoriſmos tacito quodam modo ad phyſiognomiam pertinere; nam præterquam quod animi mores ſequuntur corporis temperaturam, in hoc etiam præsẽti aphoriſmo aliquid magis manifeſtè ad phyſiognomiam attinens continetur, ſiquidem quod dicitur, *inutilis, & deterior paruitate*, ſignificat malum, non modò ad euentum, verùm etiam ad mores.

Finis ſecundæ Sectionis.

APHORISMORVM HIPP.

SECT. TERTIA.

APH. I.

Mutationes temporum potiſſimum pariunt morbos: & in quibuſdam temporibus magna mutationes, aut frigoris, aut caloris, & alia pro ratione eodem modo.

MAXIMO quidem artificio adhibuit Hippocrates verbum, *pariunt*, ſiquidem morbi, qui iam per multum ante tempus fuerunt concepti, tandem naſcuntur, qualibet magna data occaſione; precipuè verò ob temporum mutationes, quod animaduertit Eccleſiaſticus cap. 5. quando inquit. *Ne dixeris peccaui, & quid mihi accidit triſte? Altiſſimus enim eſt patiens redditor. De propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu, neque adijcias peccatum ſuper peccatum & ne dicas miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur, miſeri-*

Cur Hipp. adhibuerit verbũ pariunt.

Mutationes temporum proueniunt à Deo.

cordia enim, & ira ab illo citò proximant, & in peccatores proximat ira illius. Huiuſmodi autem temporum mutationes prouenire à Deo, vt nos arbitramur, indicauit Hipp. præſagiorum textu 7. quãdo inquit. *Quum etiam ſi diuinum quidpiam morbis ineſt, huius quoq; prouidentiam perdiſcere, ſic enim optimo iure, & admirabilem, & bonum ſe preſtabit medicum; quos enim ſuperſtites fore cognouerit, eos rectius quoque ſeruabit, vtpote ex multo tempore ſingula conſulto perpendens: itaque morituros, victuroſq; præſentiens, atque denuncians, omnem prorſus calumniam vitabit*. Verùm id didicit præcipuè ab eodẽ in Eccleſiaſtico c. 18., quando inquit. *A mane vſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei. Homo ſapiens in omnibus metuit, & in diebus delictorum attendit ab inertia*. Verùm quomodo hæc, atque reliqua meteora dirigantur à Dei voluntate, vberiùs explicabimus aphor. 16. huius ſectionis; interim eſt admirãdum ſapientiſſimi Senis artificium, qui etiam ſi alibi monuerit medico eſſe conſiderandos aſtrorum ortus, & occaſus, nimirum pleiadum, & arturi, aſpectus Solis, atq; Lunæ; in hoc tamen aphoriſmorum opere, atque primùm in hac ipſa ſectione, hæc ipſa tamquam pauci momenti prætermittit, demonſtrans morborum varios prouentus eſſe potiùs prædicendos ex magnis temporum mutationibus præcipuè frigoris, aut caloris; quòd verò ſpreuerit aſtrologiam, atque

Cur Hip. aſtrorum ortus & occaſus prætermiſerit.

tutiorem

tutiorem prædicendi viam elegerit, fortaſſe didicit à Ieremia, qui cap.10.ſic habet. *Iuxta vias gentium nolite diſcere, & à ſignis cęli nolite metuere, quę timent gentes, quia leges populorum varia ſunt.* Et Eſaias c.47. *Defeciſti in multitudine conſiliorũ tuorũ; ſtent, & ſaluent te augures cœli, qui contemplantur ſydera, & ſupputabant menſes, vt ex eis annunciarent tibi ventura.*

A P H. II.

Naturarũ hæ quidẽ ad æſtatem, hæ verò ad hyemẽ bene, maleue ſe habẽt.

Ratio eſt, quoniã naturæ frigidæ ab æſtate ſuſcipiunt medelã, calidæ ab hyeme: cui videtur refragari, quod habetur in Eccleſiaſtico c.13. quando inquit, *Pondus ſuper ſe tollit, qui honeſtiori ſe comunicat; & ditiori te ne ſocius fueris, quid comunicabit cacabus ad ollam? quando n. ſe collígerint, cõfringentur. Diues iniuſtè egit, & fremet; pauper autẽ læſus tacebit, ſi largitus ei fueris abſumet te, & ſi nõ habuerit, derelinquet te,* & cætera, quę dicto cõtinentur capite; non tamẽ aduerſatur, quoniã nõ negat pauperẽ debere ſeruire diuiti, atq; diuitẽ teneri nutrire pauperem; ſed admonet conſortiũ eſſe periculoſũ, ſi quis in medioeri fortuna cõſtitutus conſortiũ habeat cum viro ſe longè ditiori; quapropter ille malè ſe habet ad ditiorẽ, atq; benè ſe habet ad ſibi æqualẽ, ſiue parẽ, quemadmodũ ipſe declarat, quando ſubdit. *Omne animal diligit ſibi ſimile, ſic & omnis homo proximũ ſibi; omnis*

Cur naturarum illæ quidem ad hyemẽ, illæ vero ad æſtatẽ melius ſe habẽt.

Difficultati ſatisfit.

nis caro ad ſimilẽ ſibi coniungetur, & omnis homo ſimili ſui ſociabitur.

APH. III.

Morbi quoque alij ad alia bene, vel malè ſe habent, & quædam ætates ad tempora, & loca, & victus genera.

Sententia aphoriſmo ſimilis. CONſimile quid habetur in Eccleſiaſtico cap. 37. *Fili in vita tua tenta animam tuam, & ſi fuerit nequam, ne des illi poteſtatem; non enim omnia omnibus expediunt, & non omni animæ omne genus placet.* Addit tamen, quod obſcurè pronunciauerat Hipp. aphoriſmo 17. ſecundæ ſectionis, nempe ciborum varietatẽ nemini eſſe proficuam, ſubdit enim. *Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam, in multis enim eſcis erit infirmitas, & auiditas appropinquabit vſque ad choleram. Propter crapulam multi obierunt; qui autem abſtinens eſt adijciet vitam.*

APH. IV.

In temporibus, quando eadem die modò calor, modò frigus fit, autumnales morbos expectare oportet.

Quomodo futura præuidentes HIC, atque ſubſequentes etiam aphoriſmi ideo ab Hipp. fuerunt conſcripti, vt prudens medicus futura præſentiens præcauere poſſit, quæ ignarus

rus medicus præcauere nequit,quod innuit Sap. prouerb.22.*Callidus videt malum,& abſcondit ſe; innocens pertranſit, & afflictus eſt damno*. Magis autem huic aphoriſmo ſententiam analogam, pronunciauit Eccleſiaſticus c.18., quãdo inquit *A mane vſq; ad veſperam immutabitur tempus,& hec omnia citata in oculis Dei. Homo ſapiens in omnibus metuit, & in diebus delictorum attendit ab inertia.* Poſſimus imminẽtia mala præcauere.

APH. V.

Auſtri auditum hebetantes, caliginoſi, caput grauantes, pigri, diſſoluentes. Quando huiuſmodi tempeſtas prævaluerit, talia in morbis patiuntur. At ſi Aquilonia fuerit; tuſſes, fauces, alui dura, difficultates vrinæ, horrores, coſtarum dolores, & pectoris. Quando hæc tempeſtas prævaluerit, talia in morbi expectare oportet.

CVm dixerit Hippoc. aph. primo, quod mutationes temporũ pariunt morbos, hoc ipſum in præſenti, atque ſubſequentibus aphoriſmis etiam tradit de Ventorum mutationibus, id quod prius de licentiæ ventis pronunciauerat Sirachius cap. 5. quando inquit. *Non ventilles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam; ſic enim peccator probatur in duplici lingua.* Cur auſtrinis Sententia aph. analoga.

Cur ventus auſtrinus ſit calidus, & humid⁹, explicatur per cauſſam, & effectum.

ventus ſit calidus, & humidus; aquilonaris frigidus, & ſiccus, non explicuit Hippocrates expreſſè, indicauit tamen implicitè, dum illorum effectus in aphoriſmo ob oculos nobis propoſuit, quemadmodum in noſtris demonſtrauimus commentarijs; quod ſi velis dignoſcere à priori, hoc eſt per ſuas cauſas, conſule Sapientiſſimum Iob, id conſimiliter aphoriſticè demonſtrantem cap. 37. quãdo inquit. *Ab interioribus egreditur tempeſtas, ab arcturo frigus*. Vocat etenim tempeſtates illas, quas communiter *temporales* vocare cõſueuimus, quæ ſcilicet fiunt per æſtus fortes; è contra dicit frigus fieri ab arcturo, eſt verò aſtrũ, quod vocatur *vrſa maior*, atque proinde eandem vocat nunc cæli partem nomine illius aſtri, *arcturũ* quam nomine inde venientis vocauerat *aquilonem*, quę ſcilicet ſeptẽtrio nuncupatur; cui opponitur illa mundi pars, quæ inter duos polos mũdi ſita eſt, ab illis æquidiſtans, atq; ad mediũ diametri diſtans, quæ meridies nuncupatur, quam interiorẽ partem appellat; atq; proinde quando inquit, *ab interioribus egreditur tempeſtas, & ab arcturo frigus*, ſignificat quod à meridie, quæ eſt calidiſſima mundi pars, perflat auſter ventus calidus, atq; à ſeptentrione frigus; quoniam inde prouenit ventus aquilonaris. Neque verò huic ſententiæ refragatur, quod habetur c. 3. Euangelij ſecundum Ioannem. *Spiritus vbi vult, ſpirat, & vocem eius audis, neq; ſcis vnde venit, neque quò vadit*; quando

Difficultati ſatisfit.

do etenim inquit *neq; ſcis vnde venit*, intelligit de terræ parte determinata; quoniam ſcilicet vndequaque terra effumet, poteſt exoriri ventus; quamuis autem eius audiamus ſibilum, atq; ſonitum, nō tamen dignoſcimus determinatam partem, vnde prouenit. Eſſe autem hanc explicationem veritati conſonam, colligitur ex Ariſt. lib. 2. meteororum cap. 5., ibi etenim inquit. *Auſter quidem à ſolſtitiali fertur ſigno, neque ab alteris ſeptemtrionibus.* Eſt autem animaduertendum, ſapientiſſimum virum non fuiſſe contētum explicaſſe ventorum naturas per ſuas cauſas, verùm etiam eius qualitates expreſſiſſe per ſuos effectus, quod ſolum præſtitit, vt vidimus, Hipp. inquit etenim in eodem capite. *Flante Deo* (hoc eſt per aquilonarem ventum) *concreſcit gelu, & rurſus latiſſimè funduntur aquæ,* ſcilicet flante auſtro, atque paucis interpoſitis ſubdit. *Non ne veſtimenta tua calida ſunt, cum perflata fuerit terra auſtro?*

A P H. VI.

Quando æſtas ſit veri ſimilis, ſudores in fbersbus multos expectare oportet.

VER ſua natura eſt calidum, atque humidum, cui ſi ſuccedat æſtas ſimilis, maxima progignitur humidi putredinoſi congeries, vnde febres, atque ſudores multi. Atque proinde huic

Sentētia aphoriſmo analoga.

huic reſpondit, quod habetur prouerb. 29. *In multiplicatione impiorum multiplicabuntur ſcellera, & iuſti ruinas eorũ videbunt.* Eſt autem animaduertendum, ideo compulſum fuiſſe dictatorem hũc conſcribere aphoriſmum, quoniam aliqui videntes ver eſſe ſaluberrimum, & minimè exitiale, quemadmodum ipſe indicabit paulò poſt, poſſent exiſtimare, quod ob eandem rationem, ſi æſtas ſit veri ſimilis, non ſint expectandi morbi: in præſenti etenim admonet, non modò eſſe expectandas febres, verùm etiam indicat quæ nam in illis ſint expectanda ſymptomata. Cui reſpondet quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 11. *In die bonorũ ne immemor ſis malorum, & in die malorum ne immemor ſis bonorum, quoniam facile eſt coram Deo in die obitus retribuere vnicuique ſecundum vias ſuas.*

Hip. artificium aperitur.

APH. VII.

In ſiccitatibus febres acutæ fiunt, & ſi annus magna ex parte fuerit talis, qualem fecerit conſtitutionem, tales magna ex parte morbos oportet expectare.

IN ſiccitatibus, non modò expectare oportet morbos, de quibus in aphoriſmo loquitur Hipp., verùm etiam frumentaceorum, atque aliorum omnium, quæ ad probam nutritionem magis videntur neceſſaria, inopia. Quod prius admo-

Ex ſiccitatibus expectãdi non tantum morbi, verum etiã

admonuerat Eccleſiaſticus cap. 18. *Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatem pauperis in die diuitiarũ. A mane, vſque ad veſperam immutabitur tempus, & hæc omnia citata in oculis Dei.* frumenta ceorum inopia.

APH VIII.

In conſtantibus temporibus, quum tempeſtiuè tempeſtiua redduntur, morbi conſtantes, & boni inditij fiunt. In inconſtantibus autem, inconſtantes, & mali inditij.

IPſe ſapiens Eccleſiaſtes cap. 3. declarat quomodo tempeſtiuè tempeſtiua redduntur, quando inquit. *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatijs tranſeunt vniuerſa ſub cœlo. Tempus naſcendi & tẽpus moriendi. Tempus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum eſt. Tempus occidendi, & tempus ſanandi. Tempus deſtruendi, & tempus ædificandi. Tempus flendi, & tempus ridendi. Tempus plangendi, & tempus ſaltandi. Tempus ſpargendi lapides, & tempus colligendi. Tempus amplexandi, & tempus longè fieri ab amplexibus. Tempus acquirendi, & tempus perdendi. Tempus cuſtodiendi, & tempus abijciendi. Tempus ſcindendi, & tempus conſuendi. Tempus tacendi, & tempus loquendi. Tempus dilectionis, & tempus odij. Tempus belli, & tempus pacis.* Cum verò intempeſtiuè in-

Quomodo tempeſtiuè tẽpeſtiua reddãtur, & intempeſtiuè intempeſtiua.

intempeſtiuæ edduntur, appoſito exemplo declaratur prou. 26. *Quomodo nix in æſtate, & pluuię in meſſe, ſic indecens ſtulto gloria. Nam ſicut auis ad alta tranſuolans, & paſſer quolibet vadens: ſic maledictum fruſtra prolatũ in quempiam ſuperueniet*. Quomodo etiam in conſtantibus temporibus Dei iuſſu tempeſtiua tempeſtiuè reddantur, admonuit Sapientiſſimus Iob cap. 37. quando inquit. *Qui pręcepit niui, vt deſcendat in terram, vt hyemis pluuijs, & imbri fortitudinis ſuæ*. Hyeme etenim pluuiæ conſueuerunt eſſe moderatiores, atque ſine impetu cadere; æſtate verò cadunt largæ, & cum impetu magno, quas proinde dicit indicare Dei fortitudinem, quoniam ſcilicet hæc fiunt nutu Dei; à qua certè ſapientia non abhorret Hippocratis doctrina, quemadmodum in explicatione aphoriſmi primi dictum eſt. Eſt autem animaduertendum, particulam illam, *qui pręcepit niui, vt deſcendat in terrã*, ſignificare, quod tẽpore hyemis tempeſtiua redditur, quoniã eſt in cauſa vt inter reliqua vtilitates, frumentum facilius enaſcatur, atq; augeatur, poſtquam terra ſatis fuit à pluuijs irrigata; quandoquidem in eodem capite ſubdit paulò poſt. *Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum. Quæ luſtrant cuncta per circuitum, quocunque eas gubernantis voluntas duxerit, ad omne quod pręcepit illis ſuper faciem orbis terrarum, ſiue vna tribu, ſiue in terra ſua, ſiue in quocunque loco*

Explicatur præcitatus locus Iob. verbis ex pſalte regio deſumptis.

loco miſericordia ſua eas iuſſerit inueniri; inſeruit etenim tunctemporis nix tanquam operimentum, quo fouetur terræ calidum innatum, ad hoc vt frumentum, atque reliquę fruges faciliùs augeantur, quod fortaſſe ſignificatum fuit pſalmo 14. *Qui dat niuem ſicut lanam*. Quomodo autem nubes ſpargant lumen ſuum, varij varia dicunt; nos exiſtimamus aquas pluuiales non eſſe luminoſo quodam ſpiritu deſtitutas; nam præterquamquod ex aquis emergunt Caſtor, & Pollux, atque animalcula *noctiluca* nuncupata, atque aquis in obſcura nocte à remis agitatis quidam conſpicitur ſplendor, quod ante nos alij eruditi viri animaduerterunt, id etiam eſt admodum rationi conſentaneum, ſiquidem *natura ſpiritus, qui in frumento exiſtens proportione reſpondet elemento ſtellarum*, quemadmodum indicauit Ariſt. libro ſecundo de generatione animaliũ cap. 3. non poſſet augeri, atque multiplicari, niſi pluuiæ aliquando deſferrent lumen. Id verò eò magis videtur veroſimile, quòd idem Iob ſubdit paulò poſt.

Quomodo nubes ſpargant lumen.

Nunquid ſcis quando præcepit Deus pluuijs, vt oſtenderent lucem nubium?

APH.

APH. IX.

Autumno morbi acutiſſimi, atque exitiales maxima ex parte. Ver autem ſaluberrimum, & minimè exitiale.

Cur autumnus ſit exitialis; at ver ſit ſaluberrimum.

QVamuis verno tempore contingant morbi pernicioſiſſimi, quos inferiùs recenſebit Hippocrates; adueniunt tamen non ratione temporis verni, quod ſua natura eſt ſaluberrimũ, & minime exitiale, ſed ob coacernationem factam autumno, atque hyeme, quemadmodum optimè animaduertit Gal. Cauſa verò, propter quam ver ſit ſaluberrimum, eſt quoniam tũc Sol propiùs ad nos accedit, cuius moderatus calor adeo ſuſcitat, atque adiuuat noſtrum calidum innatũ per omnes ſolidas corporis partes diſſeminatum, atque ipſum etiam calorem influentem, vt inde vtrũque non leue ſuſcipiat robur. Id propoſuit (vt arbitror) Sapiens prouerbiorum cap. 20. *Lucerna Domini ſpiraculum hominis, quæ inueſtigat omnia ſecreta ventris*. Eſt etiam ſaluberrimum, quoniam verno tempore herbæ omnes, atque hollera replentur humido ſubſtãtifico, vnde pinguiora proueniunt animantia, quæ ad hominum alimoniam ſunt idonea. Quod videtur indicaſſe c. 27. quando inquit. *Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbę virentes, & collectæ*

Vere cur omnia pinguiora.

ſunt

ſunt fœna de montibus. Agni ſunt ad veſtimentum tuum, & hædi ad agri pręciũ. Sufficiat tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, & ad victum ancillis tuis.

APH. X.

Autumnus tabidis malus.

PEr tabidos intelligendi, tum qui sũt actu tabidi, tum illi, qui ad hunc affectum ſunt maximè propenſi, quemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs; atque proinde tam his, quàm illis autumnus eſt malus: quoniã autumnus eſt omnium anni temporum peſſimum; quemadmodum è contra ver eſt omnium ſaluberrimum; cauſa verò præcipua propter quam autumnus eſt peſſimus; eſt quoniam conditiones habet veri ex diametro oppoſitas; quapropter ex illius conditionibus, quas in antecedenti demonſtrauimus, has facillimè poteris haurire. Sciendum tamen tabidis poſſe comparari auaros, quinimo auaritia tabitudinem inducit. Sic enim habetur in Eccleſiaſtico cap. 10. *Auaritia nihil eſt ſceleſtius; nihil eſt iniquius quàm amare pecuniam, hic enim & animam ſuam venalem habet quoniã in vita ſua proiecit intima ſua. Peccantem in animam ſuam quis iuſtificabit?* Euidentiùs autem deſcribit cap.40. quomodo malè operantes tabeſcant, inquit etenim. *Subſtantia iniuſtorũ ſicut fluuius.*

Per tabidos, qui nàm ſint intelligẽdi.

Cur autumnus ſit tabidis malus.

Auari comparãtur tabidis.

uius ſiccabuntur, & ſuper tonitruum magnum in pluuia perſonabunt; in aperiendo manus ſuas lætabitur, ſic prauaricatores in conſummatione tabeſcent. Eſt inquam analoga hæc etiam ſentẽtia, quoniam autumnus vt frigidus, & ſiccus calidum innatum multùm debilitat; vt tempus inæquale concitat fluxiones, vnde tabidi longè magis tabeſcunt.

APH. XI.

De temporibus autem, ſiquidẽ hyems ſicca, & aquilonia fuerit, ver autem pluuioſum, & auſtrale, neceſſe eſt æſtate febres acutas fieri, & lippitudines (Græci ophtalmias vocant) & inteſtinorum difficultates, præcipuè vero mulieribus, & viris, qui natura ſunt humidiores.

Apparẽs conradictio ſoluitur.

CVm, vt alibi nobis dictum eſt, ideo Hippocrates has nobis ob oculos ponat ventorum, atque temporum conſtitutiones, vt poſſimus præſagire, quæ morbis ſint ſuperuentura; videbitur huic aphoriſmo refragari Sapientis ſententia in Eccleſiaſtes cap. 11., quando inquit. *Qui obſeruat ventum, non ſeminat: & qui conſiderat nubes, nunquam metet*, Sed non aduerſatur, ſiquidem ſtatim ſubdit hanc renitentiam in ſolis pigris reperiri, inquit etenim. *Quomodo ignoras, quæ ſit via ſpiritus, & qua ratione cõpingantur, oſſa in ventre prægnantis: ſic neſcis*

neſcis opera Dei, qui fabricator eſt omnium: mane ſemina ſemen tuum, & veſpere ne ceſſet manus tua, quia neſcis quid magis oriatur hoc, aut illud, & ſi vtrumque ſimul, melius erit.

APH. XII.

Si verò hiems auſtralis, & pluuioſa, & ſerena fuerit, ver autẽ ſiccum, & aquilonũ, mulieres, quibus partus ad ver ineſt, ex quacũq; occaſione abortiunt; quæ verò pariunt, imbecilles, & morbidos infantes pariunt; quare vel ſtatim intereũt, vel tenues, & valetudinarij viuũt. Cæteris verò mortalibus difficultates inteſtinorum, & lippitudines ſiccæ fiũt; Senioribus autẽ deſtillationes, quæ citò interiment.

Recenſet Hippocrates in præſenti aphoriſmo morbos prouenientes à vere ſicco, & aquilonio quod ſuccedit hyemi auſtrali, & pluuioſæ. Cui non eſt abſimile, quod habetur in Eccleſiaſtico c. 39. *Benedictio illius quaſi fluuius inundabit, & quomodo cataclyſmus aridam inebriauit; ſic ira ipſius gentes, quæ non exquiſiuerunt eum, hereditabit; quomodo conuertit aquas in ſiccitates & ſiccata eſt terra, & via illius vijs illorum directę ſunt, ſic peccatoribus offenſiones in ira eius. Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic nequiſſimis bona, & mala.* Cæterũ quamuis in præſenti aphoriſmo **Sentẽtia aphoriſmo ſimilis.**

præ-

Signa quibus poſſimus tam ſerenitatē, quam tēpeſtatem præſagire

prætermiſerit ſigna, quibus poſſimus tam ſerenitatem, quàm tempeſtatem præſagire; illa tamen habentur cap. 16. D. Mathæi per hæc Domini verba. *Veſpere facto dicitis, ſerenum erit, rubicundum enim eſt cœlum: & mane, hodie tempeſtas, rutilat enim triſte cælum.* Qua de re ſi vberiorem doctrinam expoſcis, conſule doctiſſimum Maldonatum.

APH. XIII.

Si verò æſtas ſicca fuerit, & aquilonia, autumnus verò pluuioſus, & auſtralis, doloris capitis ad hyemem fiunt, & tuſſes, raucedines, atque grauedines, quibuſdam autem & tabes.

Cur ventus aquilonaris ſit frigidus & ſiccus, auſtralis calidus & humidus

QVod ventus aquilonaris ſit frigidus, & ſiccus; auſtralis verò calidus, & humidus, per ſuos effectus, ſiue (vt dicunt logici) à poſteriori indicauit Hippocrates, non modò in præſenti aphoriſmo, verùm etiam aphoriſmo 5. huius ſectionis, quemadmodū vidimus. Hunc eundem progrediendi modum videmus ſeruatum fuiſſe apud D. Lucam c. 12. *Nonne cum videritis nubem orientem ab occaſu: ſtatim dicitis nimbus venit, & ita fit: Et cum auſtrum flantem, dicitis: quia æſtus erit, & fit.* Per quæ verba indicat Chriſtus Dominus noſter, auſtrum eſſe calidum, quoniam effectus

pro-

producit calidos; nos verò id, ad vlteriorem doctrinam, declarauimus à priori, præclarorum virorum veſtigijs inhęrentes, qui ſcilicet aiunt auſtrum eſſe calidum, quoniam flat à meridie verſus ſeptentrionem, meridiana etenim mundi pars abundat maximo calore inter reliquas mundi regiones, quapropter non eſt mirum, ſi hunc calorem allicit auſtralis ventus. Aquilonaris autem ventus ob contrariam cauſam frigidus eſt, quoniam ſcilicet defertur aduerſus ignẽ, & conſequenter illum abigit. Aquilonaris etenim ventus non modò prouenit à frigidiori mundi regione, verùm etiã quoniam à frigidiori cœlo repellitur, & non effertur in ſublime, ſed decurrit iuxta terram, ac proinde humiditati aeris ſublimioris minus admiſcetur. Contra qui prouenit à calidiori mundi parte, effertur in mediam aeris regionẽ, vbi à vaporibus, cum quibus comiſcetur, multam recipit humiditatem. Quod verò præmiſſum fuit in Euangelio. *Cum videritis nubem orientem ab occaſu: ſtatim dicitis nimbus venit*. Videtur illud eſſe propemodum, quod tertio Regum cap. 18., in quo habetur Eliam prophetaſse Regi Achab futuràm pluuiam poſt longam ariditatem, inquit etenim. *Ecce nubecula parua, quaſi veſtigium hominis aſcendebat à mari*, hoc eſt a mari paleſtinæ, quod ſcilicet ad occaſum ſitum eſt; cuius vlteriorem indaginem prætermittimus, quoniam ad pręſens inſtitutum non videtur attinere.

APH. XIIII.

Si verò aquilonius, & ſiccus, his, qui naturam habent humidiorem, & mulieribus confert; reliquis autem erunt lippitudines ſiccæ, & febres acutæ, & grauedines, nonnullis verò, & atræ biles.

IN hoc verò aphoriſmo recenſentur morbi prouenientes in autumno ſicco, & aquilonio, qui ſuperuenit æſtati ſimiliter ſiccæ, & aquiloniæ. Cum enim ſicca in vtroque tempore retineatur cōſtitutio, neceſſariò etiam debent ſiccæ naturæ in pernicioſos morbos incidere. Quibus reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 39. *Ignis, grando, fames, & mors, omnia hæc ad vindictam creata ſunt; beſtiarum dentes, & ſcorpij, & ſerpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios: in mandatis eius epulabuntur, & ſuper terrã in neceſſitate præparabuntur, & in temporibus ſuis non præterient verbum.* Obijcies hanc ſententiam non eſſe aphoriſmo analogam, ſiquidē conſtitutio, de qua loquitur Sirachius, eſt omnino mala; illa verò, de qua loquitur aphoriſmus, eſt aliquibus vtilis, vt his, qui naturam habent humidiorē, & mulieribus. Verùm huic difficultati facillimè occurres, ſi conſideres, quod idem pronunciauit paulò ſupra, quando inquit. *Bona bonis creata ſunt ab initio, ſic*

Sentētia aphoriſmo analoga.

Difficultati ſatisfit.

ſic & nequiſſimis bona & mala. Subdit autem poſtmodum in fine capitis ſentẽtiam, quæ omnibus prauis temporum conſtitutionibus poteſt accommodari. *Propterea ab initio confirmatus ſum, & conſiliatus ſum, & cogitaui, & ſcripta dimiſi. Omnia opera Domini bona, & omne opus hora ſua ſubminiſtrabit; non eſt dicere, hoc illo nequius eſt; Omnia enim in tempore ſuo comprobabuntur*.

APH. XV.

Ex anni autem conſtitutionibus, quod in totum dixerim, ſiccitates imbribus, ſunt ſalubriores, & minus mortiferæ.

Videtur huic aphoriſmo aduerſari ſententia, quæ habetur in Eccleſiaſtico cap.36. *Specioſa miſericordia Domini in tempore tribulationis: quaſi nubes pluuia in tempore ſiccitatis*. Non tamen aduerſatur, quoniam prædictæ ſententiæ non reſpiciunt vnum,& idem; aphoriſmus etenim reſpicit corporum ſalubritatem, atque proinde inquit ſiccitates eſſe imbribus ſalubriores, quod declarat, quando ſubdit, *& minus mortifera*. Sirachius autem reſpicit frugum penuriam, quæ neceſſariò ſiccitates conſequitur, quod ipſe declarat cap. 40., quando inquit. *Subſtantiæ iniuſtorum ſicut fluuius ſiccabuntur, & ſicut tonitruum magnum in pluuia perſonabunt*. Quomodo au-

Apparẽs contradictio tollitur.

tem ſiccitates ſint minus mortiferæ, ipſe dictator explicat aph. ſubſequenti. Verùm quandoquidem ab initio noſtrum fuit inſtitutum demonſtrare Hippocratis aphoriſmos magnam habere ad ſententias ſacras analogiam; percontabitur aliquis, cur dictator de conſtitutione nebuloſa, quæ tamen & ipſa morboſa exiſtit, nullam fecerit mentionem; iam verò de ipſa mentionem fecit Iob cap. 26. per hæc verba. *Qui tenet vultum ſolij ſui, & extendit ſuper illud nebulam.* Et Dauid. *Qui dat niuem ſicut lanam, nebulam ſicut cinerem ſpargit.* Cui difficultati reſpondemus, iure merito prædictam conſtitutionem prætermiſſam fuiſſe à dictatore, quoniam rarò admodum tandiu perdurat, vt inde multi praui morbi, vel ſymptomata prouenire poſſint. Quæ reſponſio eò magis videtur rationi conſentanea, quòd prædicti etiam ſancti viri prædictas ſententias pronunciauerint, ita vt magis cedant in Dei optimi laudem, quàm in noſtrum detrimentum; nihil etenim aliud ſibi volunt; niſi quod D. O. M. ſpargens nebulam ſicut cinerem, operit vultum ſolij ſui, ne ſcilicet aſpiciatur. Ariſtoteles verò exiſtimauit nubem caliginoſam eſſe quidem nubem quandam ſterilem, cum hoc tamen eſſe ſerenitatis cauſam. Interim ex ipſa ſerenitate, quatenus talis eſt, nullus morbus poteſt prouenire.

Cur Hip. de conſtitutione nebuloſa ne verbū quidem.

APH.

APH. XVI.

Morbi in pluuiarum multitudine magna ex parte fiunt febres longæ, alui profluuia, putredines, morbi comitiales, & attoniti (quos apoplexias Græci vocant), & anginæ. In ſiccitatibus autem, tabitudines, lippitudines, articulorum morbi, ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum.

ETiam Sapiens prouerb. 28. cõſiderauit damna ex pluuiarũ multitudine prouenientia, quando inquit. *Vir pauper calumniat pauperes ſimilis eſt imbri vehementi, in quo paratur fames.* Quoniam tamen ab initio dictum eſt, quod Hipp. per *diuinum in morbis,* conſiderauit temporum mutationes, morbos parturiẽtes, prouenire à Deo, quod etiam ſexcentis ſententijs priùs indicatum fuerat à Sapiente, atq; Sirachio. Animaduertẽdum, tandem poſt pluuiarum multitudinem, atq; morbos inde prouenientes, relucere eiuſdem miſericordiam Iridis ſigno, ab ipſo Altiſſimo poſt diluuium conſtituto, vt c. 9. Geneſ., ſic etenim habetur in Eccleſiaſtico c. 23. *Vide arcum, & benedic eum, qui fecit illum; valde ſpecioſus eſt in ſplendore ſuo: gyrauit cœlum in circuitu gloriæ ſuæ, manus excelſi aperuerunt illum; imperio ſuo accelleravit niuem,*

Sentẽtia aphoriſmo anaga.

Dei Miſericordia in pluuiarũ multitudine.

& accellerat coruſcationes emittere iudicij ſui; propterea aperti ſunt theſauri & euolauerunt nebulæ ſicut aues. Huc etiã ſpectat quod habetur c. 26. Iob. *Qui ligat aquas in nubibus ſuis, vt non irrumpant pariter deorſum*. Capite vero 8. Geneſeos proponit cauſam naturalem, qua vſus fuit Deus, vt ceſſarent pluuiæ, inquit etenim. *Adduxit ſpiritum ſuper terram, & imminutæ ſunt aquæ & clauſi ſunt fontes abyſſi, & cataractæ cœli, & prohibitę ſunt pluuiæ de cœlo*. Rurſus c. 37. Iob hæc habentur. *Frumentum deſiderat nubes, & nubes ſpargunt lumen ſuum, quæ luſtrant cuncta per circuitum, quocumque eas gubernantis voluntas duxerit ad omne quod præcipit illis ſuper faciem orbis terrarum, ſiue vna tribu, ſiue in terra ſua ſiue in quocunque loco miſericordię ſuę, eas iuſſerit inueniri*. Eſſe autem hæc omnia referenda ad Dei voluntatem ſubdit paulò poſt, quando inquit. *Nunquid noſti ſemitas nubium, magnas, & perfectas ſcientias?* Neque verò prædictis aduerſatur, quod habetur apud Mathæum cap. 5., nimirum, *Pluit ſuper iuſtos, & iniuſtos*, quoniam ſcilicet miſericordia Dei extenditur etiam ad iniuſtos, quo factum eſt, vt nuper citato loco Iob prædictæ miſericordiæ fuerit facta mentio. Eſſe autem noſtram hanc contemplationem Hippocraticæ ſentẽtiæ apprimè conſentaneam manifeſtè dignoſces, ſi perlegeris vtiliſſimũ opuſculum eruditiſſimi Ioannis Stephani, quod ſcripſit, atque inſcripſit de Hipp. Theologia.

Cauſſa naturalis qua ceſſant pluuiæ.

Apparẽs cõtradictio diluitur.

APH.

APH. XVII.

Quotidianæ autem cōſtitutiones, aquiloniæ quidem corpora denſant, & bene firma, & bene mobilia, coloratiora, & melius audientia faciunt, & aluos exſiccant, oculos mordent, & ſi pectus dolor aliquis prius obſederit, dolorem augent. Auſtrinæ diſſoluunt corpora, & humectant auditum obtundunt, capita aggrauant, & vertigines faciunt, oculis, atque corporibus difficilem motum præſtant, & aluos humectant.

QVamuis quotidianæ conſtitutiones Aquiloniæ aliquas humanis corporibus inferant noxas, quas retulit in præcedentibus, atque præſenti etiam aphoriſmo dictator, illarum tamen aliquas memorat vtilitates, quas priùs retulerat Sap. prou. 21., quando inquit. *Ventus aquilo diſſipat pluuias, & facies triſtis linguam detrahentem.* Eſt autem animaduertendum Hippocratem in vno, atque eodem aphoriſmo propoſuiſſe vtriuſque venti, aquilonaris ſcilicet, & auſtralis iuuamenta, atque nocumenta, plura verò nocumenta, præcipuè verò auſtralis. Quemadmodum etenim naturarum hæ quidem ad æſtatem, illæ vero ad hyemem meliùs, vel deteriùs ſe habent, vt aph. 2. dictum eſt; non ſecus de ventis eſt exiſtimandum,

Conſtitutionis aquiloniæ vtilitates.

Cæterum illi, quòd habet Hippocrates. quod auſtri auditum obtundunt, proportione reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico c. 27 *Effuſio ſanguinis in rixa ſuperborum, & maledictio illorum auditus grauis*. Habere autem quotidianas cõſtitutiones aquilonias maximam exiccandi potentiam, colligitur ex cap. 14. Exodi, in quo habetur, quod ad ſiccandum vna nocte mare, vſus eſt vento vehementi, atque vrente; quamuis autem D. O. M. potuiſſet ſola ſua potentia hũc effectum producere, voluit tamen prædictam cauſam naturalẽ adhibere, quemadmodum paſſim in ſacris literis eſt videre. Verùm cum hucuſque tam multa dicta ſint de magnis mutationibus frigoris, & caloris à temporum mutationibus prouenientibus; de varijs ventorum conſtitutionibus, de pluuiarum multitudine, atque ſiccitatibus, percontabitur iure merito aliquis, cur Hippocrates ne verbum quidem fecerit de tempeſtate grandinoſa? Cui quæſito reſpondemus, dictatoris ſcopum fuiſſe in præſenti ſectione demonſtrare quæ nam ſint conſtitutiones temporum, quæ morbos parere conſueuerint, quemadmodum ipſe in primo ſtatim aphoriſmo nobis indicauit; iam verò conſtitutio grandinoſa, præterquamquod non perdurat multum tempus, per ſe non excitat morbos, ſed ſi fortaſſe excitat, id præſtat per accidẽs, quatenus .ſ. aerem refrigerat; illius autem cauſa finalis eſt tantummodo ob peccatorum vltionem, quemadmodum &

Sentẽtia aph. analoga.

Quomodo conſtitutio aquilonia maximam habeat exiccãdi vim.

Cur Hip. de cõſtitutione grãdinoſa ne verbũ quidem.

& fulmina, atque alia huiuſmodi, quæ nullum præſtant commodum; id quòd ipſe Dominus apud Iob cap. 38. animaduertit per hæc verba. *Theſauros grandinis aſpexiſti, quę preparaui in tempus hoſtis, in diem pugnę, & belli*. Euidentiùs in Eccleſiaſtico cap. 39. ſuperius citato id explicatur per hæc verba. *Ignis, grando, fames, & mors; omnia hæc ad vindictam dicata ſunt; beſtiarum dentes, & ſcorpij, & ſerpentes, & romphęa vindicans in exterminium impios.*

APH. XVIII.

Per tempora anni, Vere quidem, & prima æſtate pueri, & qui hos ſequuntur ætate, optimè degunt, & ſani ſunt maximè. Aeſtate verò, & autumno, vſque ad aliquid ſenes: reliquum, autumno, & hyeme, qui mediam ætatem habent.

QVod ætates temperatæ, quales ſunt puerorum, & adoleſcentum, conſeruentur per anni tempora temperata; & quod illæ, quæ ſunt intemperatæ, quales ſunt iuuentus, atque ſenectus, corrigantur per anni tempora intēperata, declaratur ab Hipp. in præſenti aphoriſmo. Non ſecùs plura reperiuntur in ſacris literis, quæ demonſtrant D. O. M. illos in ſumma quiete, atq; mentis tranquillitate detinere, qui ſunt

Quemadmodum ver eſt ætati temperatæ analogum nō ſecus vtiq; eſt analoga temperātia.

continentes, atque temperati, iuxta illud vulgatum. *Nolo mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat.* Plurima reperies ad hoc ipſum facientia in ſacris literis, quæ breuitatis ſtudio prætermittimus.

APH. XIX.

Morbi omnes quidem in omnibus temporibus fiunt, quidam verò magis in quibuſdam ipſorum, & fiunt, & excitantur.

Expenditur verbum excitantur quo vtitur Hip.

VErbum *excitantur*, quo in aphoriſmi fine vtitur Hippocrates, propriè ſignificat aliquem morbum in aliquo quidem tempore fuiſſe progenitum, in alio verò excitatum, quemadmodum in ſubſequentis aphoriſmi declaratione fiet manifeſtum; quapropter licèt in vno fiat tempore, illius tamen exortus ad aliud tempus reſeruatur; id quod etiam Eccleſiaſticus animaduertit c.28., quando inquit. *Qui vindicari vult, à Domino inueniet vindictã, & peccata illius ſeruãs ſeruabit. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata ſoluentur; homo homini ſeruat iram, & à Deo quærit medelam.*

APH.

APH. XX.

Vere etenim furores, & atræ biles, & morbi comitiales, & profluuia ſanguinis, & anginæ, & grauedines, & raucedines, & lepræ, & tuſſes, & impetigines, & vitiligines, & puſtulæ vlceroſæ plurimæ, & tubercula, & articulorum morbi.

QVomodo vere tot excitentur morbi, cum dixerit Hippocrates aph. 9. huius ſectionis, Ver eſſe ſaluberrimum, & minime exitiale, in noſtris declarauimus commentarijs. Interim animaduertimus aduentãtem veris calorem, atque ipſam etiam tunc tẽporis increſcentem Solis lucem, maximam habere facultatem fundendi ſanguinem, qui antea quieſcebat, atque ipſum ſimul cum ſpiritibus vehementer agitandi; habere autem res externas maximam efficaciam ad mouendũ ſanguinem, atq; excitandum furorem manifeſtè colligitur ex tauris, leonibus, atque alijs ſimilibus animalibus, quæ viſis palijs rubeis maximè irritãtur; idq; colligitur ex cap. 6. libri primi Machabeorum, vbi id præcipuè habetur de elephantibus per hæc verba. *Elephantis oſtenderunt ſanguinem vuæ, & mori ad acuendos eos in prelium.* Eſſe autem his animalibus ſpiritus agiliores, ex eo colligitur, quod ſint ingenioſa, atque ad-

Cum ver ſit, ſaluberrimũ, quomodo tunc multi excitentur morbi.

Sanguis quomodo à rebus externis moueatur.

modum docilia, quemadmodum nobis hìc Venetijs videre contigit anno 1654.

Cur Hip. primo loco propoſuerit furores.

Cæterum non ſine maximo artificio Hippocrates in recenſendis morbis, qui vere contingunt, primo loco recenſuit furores, atque atras biles, tanquam horrendos, quod etiam non ſiluit Concionator cap. 27. *Ira, & furor vtraque execrabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum*. Eſt autem ſummopere animaduertendum videri Hippocratem ſibi contradicere, ſiquidem in præſenti aphoriſmo plurimos recenſet morbos verno tempore prouenientes; cum tamen aphoriſmo 9. dixerit. *Ver autem ſaluberrimum, & minimè exitiale*.

Apparẽs contradictio ſoluitur.

Verùm animaduertant illi, qui in prædictos incidunt morbos, quod contingunt quidem in vere, non tamen ratione veris, quod eſt ſaluberrimum, & minimè exitiale, ſed ratione errorum, quos in alijs anni temporibus commiſſerant, vel ob reliquias à præcedenti autumno ſeruatas, quæ hyeme, tanquam animalcula in latibulis deliteſcebant, atque poſtmodum verno tempore ſe ſe manifeſtant. Non ſecus multi, ob aliqua priùs perpetrata ſcelera, incidunt in ærumnas peſſimas, & tamen non dignoſcunt qua de cauſa proueniant; ſic etenim habetur c. citato. *Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadet; & plaga doloſa doloſi diuidet vulnera; & qui foueam fodit, incidet in eam; & qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo; & qui laqueum alij ponet, peribit in illo; facienti nequiſ-*

ſimum

ſimum conſilium, ſuper ipſum diſſoluetur & non agnoſcet vnde adueniat illi. Illuſio eſt improperium ſuperborum, & vindicta ſicut leo inſidiabitur illi.

APH. XXI.

Aeſtate autem nonnulli horum, & febres continuæ, & ardentes, & tertianæ febres plurimæ, & quartanæ & vomitus, & alui profluuia, & lippitudines, & aurium dolores, & oris vlcerationes, & genitalium putredines, & ſudamina.

AEſtiuum tempus eſt adeo accõmodatũ ad producendos morbos, quos in aphoriſmo recenſet dictator, vt ipſi etiam ſani tunc temporis videantur febricitare, ſiquidem tunc perſentimus totius corporis incaleſcentiam, eiuſdem laſſitudinem, pulſus frequentes, atque ingentem ſitim, quapropter dicto tempori accommodatum præſidium propoſuit Sap. prou. 25. quando inquit. *Sicut frigus niuis in die meſſis; ita legatis fidelis ei qui miſerit eum, animam eius quieſcere facit.* **Aeſtiuũ tempus accõmodatum prçſidiũ.**

APH.

APH XXII.

Autumno verò, & multi æſtiui morbi fiunt, & febres quartanæ, & erraticæ, & lienes, & aqua inter cutem, & tabes, & ſtillicidia vrinæ, & difficultates inteſtinorum, & leuitates inteſtinorum, & coxendicum dolores, & anginæ, & anhelationes (quas Græci aſthmata vocant), ilei, morbi comitiales, furores, & atra biles.

Cur autũno multi cõtingãt morbi pernicioſi.

QVicumque morbi contingunt autumnali tempore, ſecundum magnam partem proueniunt ob multorum fructuum comeſtionem, atq; maximas compotationes, quæ æſtiuo tempore fieri conſueuerunt; quos ideo recenſet Hippocrates, vt ab illis poſſimus præcauere, atque bona victus forma inſtituta ab illis præſeruari. Conſimile eſt quod admonet Sap. prou. cap. 10. *Qui congregat in meſſe, filius ſapiens eſt, qui autem ſtertit æſtate, filius confuſionis.*

APH.

APH. XXIII.

Hyeme verò, morbi laterales, & pulmonis inflammationes, grauedines, atque raucedines, tuſſes, dolores pectoris, & laterum, atque lumborum, capitis dolores, vertigines, & apoplexiæ.

CAuſa, propter quam in hyeme præcipuè vigent morbi ab Hippocrate in aphoriſmo connumerati, eſt quoniam per illud tempus, quod eſt frigidum, & humidum, caput, cerebrum, atque pectus, quæ ſunt partes frigidæ, redduntur imbecilles, eſt etenim frigidum prædictis partibus inimicum, quemadmodum in operis progreſſu demõſtrabit ipſe dictator. Quemadmodum verò hi morbi in quibuſdam ætatibus, atque naturis excitantur ab hyemis intemperie frigida, & humida; non ſecus in alijs ætatibus, atque naturis calidis, facta ab ambiente frigido antipariſtaſi, errata quælibet in viuendi norma commiſſa facillimè tollerantur, hinc plurima conſurgunt animi vitia, de quibus paſſim in ſacris literis verba fiunt, quemadmodum in operis progreſſu demonſtrabimus.

Cur hyeme vigẽt morbi ab Hippocr. deſcripti

Et cur tunc etiã plurima exciten-tur animi vitia.

APH.

APH. XXIV.

In ætatibus autem talia contingunt; paruis, & nuper natis puerulis oris vlcera (quæ Aphthæ vocantur) vomitus, tuſſes, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.

Hip. artificium aperitur.

NON ſine maximo artificio Hipp. hos affectus, nuper natis contingentes, hoc ordine diſpoſuit; ſiquidem, vt in noſtris animaduertimus commentarijs, vnus ex prædictis affectibus alteri ſuperuenit, quoniam vnus quodammodo alterius cauſa exiſtit, namque aphthę poſſunt vomitus excitare, quoniam eadem cauſa, quæ aphthas progignit, poteſt etiam facultatem expultricem ad vomitum excitare; vomitum multoties tuſſis conſequitur, quemadmodum hāc vigiliæ inſequuntur, atque vigilias pauores; nihil etenim magis poteſt in nuper natis pauores excitare, quam vigilia nocturna, prædicti autem pauores apti ſunt lumbricos, ſiqui adſint, excitare; vnde peſſima ſubſcreſcunt ſymptomata; ſin minus per ſe ipſos deterrimos poſſunt affectus excitare, ſunt autem motus epileptici, & conuulſiui; qui proinde quādo contingunt, opinatur ignarum vulgus, præcipuè verò mulierculæ, id vel à faſcinatione prouenire, vel ſaltem ab aliquorum aſpectu, quem Luſitani vocant *ollado*, Itali verò *mal d'occhio*; quod verò non proueniant ob faſcinationem,

Pauores in pueris quos affectus valeāt progignere.

ſatis

ſatis ſuperque a Valleſio comprobatum eſt in ſuo eruditiſſimo opere de ſacra philoſophia. Quapropter ſupereſt conſiderandum, an poſſint ab aliorum valido aſpectu prouenire, etſi proueniant, quomodo id contingat. Prædictus Valleſius id conſtanter negauit, quoniam non videt quomodo per oculos poſſit deletheria aliqua qualitas tranſmitti, quæ prædictorum infantium ſpiritus inficiat, atque proinde opinatus fuit id prouenire, quoniam tunc temporis pueruli ſunt coloratiores, atq; nitidiores, adeo vt inciderint in habitum plethoricum, atque proinde cum non poſſint in eodem ſtatu permanere, nec quieſcere, reliquum eſt, vt progrediantur in deterius, quemadmodum conſtat ex aphoriſmo 3. primæ ſectionis. Verùm his præclaris alioquin viris erat animaduertendum, prædictum aphor. fuiſſe conſcriptum ab Hip. de nõ quolibet nitidiore habitu, ſed tantũmodo de exercitatis, quales non ſunt infantes; prӕterquamquod hi nuper nati euidenter admodum creſcunt, atq; proinde cum plurima alimenti pars abſumatur in augmentũ, non poſſunt ad illam plethoriã peruenire, quæ decidat in deterius: quemadmodum .n. in noſtris animaduertimus commentarijs, non quilibet plenior corporis habitus eſt periculoſus, ſed ille magis, qui *in extremo conſtiterit*. Præterquamquod prædictis viris erat animaduertendum, alios etiam infantes, qui pleniori non ſunt præditi, ex aliorum aſpectu maximè lædi conſueuiſſe.

Valleſius conuellitur.

Eius rationi ſatisfit.

ſe. Exiſtimamus igitur nos, prædictam læſionem ex aſpectu prouenire poſſe, non quia inde proueniat faſcinatio, vel quoniam ex aſpicientis oculis fiat aliqua venefici ſpiritus extramiſſio; ſed quoniã ex inſolito aſpectu maximè deterentur, vnde pauores dicti conſurgunt, peſſima ſymptomata inducentes, præcipuè circa cerebrum, quod in prædictis nuper natis maximè exiſtit excrementitium. Quod ſi ex pauore fiat vigilia, tanto maior fit virium proſtratio, atque augmentum morbi peſſimi.

APH. XXV.

In progreſſu verò quum iam dentire incipiunt, gingiuarum prurigines, febres, conuulſiones, alui profluuia, & maximè quum caninos edunt dentes, & his præſertim pueris, qui craſſiſſimi ſunt, & aluos duras habent.

Dentium emmiſſio laborioſa

QVàm laborioſa ſit humano generi dentium emmiſſio, in præſenti demonſtratur aphoriſmo, ſiquidem hac emmiſſione tot conſurgunt morbi, quot ab Hippocrate recenſentur, quinimo & plures, cum dictatori ſatisfuerit, de præcipuis, atque magis frequentibus mentionem feciſſe. Cæterum quemadmodum hæc ætas ob prædictam cauſam eſt prædictis morbis obnoxia, non ſecus ob parentum incuriam

facil-

facillimè in non paucos illabitur animi morbos. Committuntur etenim non ſemel nutricibus plebeis, ebrioſis, luxurioſis, rixoſis, peruicacibus, contumelioſis, atque alijs pluribus vitijs obnoxijs. Hunc errorem deuitauit Hanna, vt habetur primo Regum cap. 1., quæ diu ſterilis Samuelem peperit, atque vt ibi habetur. *Manſit mulier, & lactauit filium ſuum, donec amoueret eum à lacte.*

Cur æ' pueruli facilli in n[illegible] paucos animi morbos illabatur.

APH. XXVI.

Quum verò iam magis adoleuerint, tonſilla, & vertebræ, quæ in occipitio, ad interiora luxationes, crebri anhelitus (quos Græci aſthmata vocant) calculi, lumbrici rotundi, aſcarides, verrucæ (quas Græci acrochordouas vocant) ſatyriæ, ſtranguriæ, ſtrumæ, & alia tubercula, ſed præcipuè ante dicta.

QVemadmodum pueris, qui in aphoriſmo recenſentur, morbi contingunt; non ſecus pueris aliud magis miſerandum malum contingit, nempe animi morbus. Ne autem id contingat, hoc proponitur præceptum in Eccleſiaſtico c. 30. *Qui diligit filium ſuum, aſſiduat illi flagella, vt lætetur in nouiſſimo ſuo, & non palpet proximorum oſtia. Qui docet filium ſuum, laudabitur in illo, & in medio domeſticorum in*

Antecedens aphoriſmus adhuc declaratur.

in illo gloriabitur. Qui docet filium ſuũ in zelum mittit inimicum, & in medio amicorum gloriabitur in illo.

APH. XXVII.

Grandioribus autem, & iam accedentibus ad pubertatem plurima ex his, & febres diuturnæ magis, & ex naribus profluuia ſanguinis.

Animi morbus pueris maximè familiaris. Eius validum pręſidiũ.

INter alios animi morbos, qui ſunt pueris magis familiares, eſt ille, quem ſimul cum accommodato præſidio proponit Sap. prou. 22., quando inquit. *Sultitia colligata eſt in corde pueri, & virga diſciplinæ fugabit illam*, & cap. ſequenti *Noli ſubtrahere à puero diſciplinam; ſi enim percuſſeris eum virga, non morietur. Tu virga percuties eum, & animam eius de inferno liberabis.* Et cap. 29. *Virga, atque correctio tribuit ſapientiam; puer autem, qui dimittitur voluntati ſuæ, confundit matrem ſuam. Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.* Signum autem futuræ eruditionis tradiderat c. 20. *Ex ſtudijs ſuis intelligitur puer, ſi munda, & recta ſunt opera eius; aurem audientem, & oculum videntem, Dominus fecit utrumque.*

APH. XXVIII.

Plurimæ autem paſſiones puerulis iudicantur, nonnullæ quidem in quadraginta diebus, nonnullæ in ſeptẽ menſibus, non nullæ verò in annis ſeptem. Quædam verò iam ad pubem accedentibus. Quæ verò permãſerint, nec in pubertate finierint, puerulis, aut fœminis quũ menſtrua erumpunt, conſeneſcere conſueuerũt.

EX præſenti colligitur aphoriſmo, quod quemadmodum morbi breues ſuos habent dies decretorios, non ſecus morbi longiſſimi ſuos habent annos decretorios; quod artificioſiſſimum ſenem impulit, vt de iiſdem ſimul in eodem loquutus fuerit aph. Cæterum quod pertinet ad annos decretorios, maxima eſt admiratione dignum, quod habetur apud Danielem cap. 4., in quo verba faciens de quadam regis metamorphoſi, quaſi in belluinam naturam, quemadmodum alibi declarabimus; tandem recenſet ſenſum ſuum reuerſum fuiſſe ad illum, atque ad honorem regni ſui, decoremq; perueniſſe, & figuram ſuam ad illum reuerſam fuiſſe anno ſuæ ægritudinis ſeptimo. quod tempus multis morbis eſt decretorium, quemadmodum in præſenti aphoriſmo demonſtrauit Hippocrates. Cæterum quemadmodum multi morbi iudicantur pueris,

Hip. artificium aperitur.

Anni ſeptimi decretorij admirandum exẽplum.

ris, quando ad pubertatem peruenerint, aut fœmellis, quando ſecundum naturæ leges menſtrua eruperint. Non ſecus animaduertit Sap. prou. 29. *Verbum cuſtodiens filius, extra perditionem erit.* Et quemadmodum morbi, qui in pubertate non finierint puerulis, aut fœminis, quũ menſtrua erumpunt, conſeneſcere conſueuerunt; nempe ob magnum aliquod internum vitium. Non ſecus inquit Eccleſiaſticus cap. 11. *Error & tenebræ peccatoribus concreata ſunt; qui autem exultant in malis, conſeneſcunt in malo.* Cæterum percontaberis cur non dixerit Hippocrates, aliquas paſſiones iudicari puerulis, vel ſeptem, vel quatuordecim, vel viginti diebus, ſed tantummodo quadraginta diebus. Quod ſpectat ad decimum quartum non eſt difficilis reſponſio, ſiquidem morbi, qui decimum quartum diem attingunt, ſecundum magnam partem ſunt acuti, quos ætas infãtilis perferre nequit, atque proinde cũ rarò admodum terminentur ad bonum, de illis nullam mentionem fecit dictator. Quod ſpectat ad vigeſimum, de illo nullam mentionem fecit, quoniam aliquatenus diei quadrageſimi naturam ſortitur, qui etenim pertranſeunt decimum quartum diem, vt plurimum perueniunt ad quadrageſimum, id quod ipſe dictator ſignificare viſus eſt, quando etenim dixit, *plurimæ autem paſſiones* quodãmodo nobis indicare voluit, paucas aliquot ante quadrageſimum iudicari poſſe. Maior eſt difficultas de die ſeptima.

Cur aliqui morbi nõ terminẽtur pueris in pubertate.

Quæſito ſatisfit.

ſeptima. Nihilominus, etiamſi illi poſſet quadrare reſponſio, quam de die quartadecima propoſuimus, aliam tamen longè tutiorem proponemus, eſt verò, quod antequam exactus ſit dies ſeptimus, parum conſtat, an fœtus ſit perfectus, & vitalis, an imperfectus, & abortiuus, quemadmodum quotidiana teſtatur experientia; id quod non ignorauit Ariſtoteles, qui capite vltimo libri ſecundi de hiſtoria animalium ſic haber. *Plurimi, antequam exactus ſit dies ſeptimus intereunt, & hanc ob cauſam tunc nomina imponuntur, tanquam ſaluti iam pueri magis credamus.* Videtur autem vterq; reſpexiſſe decretum, quod habetur capite duodecimo Leuitici. *Mulier ſi concepto ſemine peperit maſculum, immunda erit ſeptem diebus iuxta dies ſeparationis menſtruæ, & die octauo circumcidetur infantulus.* Locus Leuitici explicatur.

APH. XXIX.

Adoleſcentibus autem ſanguinis ſputiones, tabes, febres acutæ, morbus comitialis, & alij, ſed præcipuè antedicti.

HOs omnes morbos iuuenibus prouenire ex erroribus in viuendi norma, in noſtris demonſtrauimus commẽtarijs, id quod aliquatenus indicauit Sapiens Eccleſiaſtes cap. 11., quando inquit. *Lætare ergo iuuenis in adoleſcentia* Cur adoleſcentibus letha les morbi cõtingant.

tia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in vijs cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum, & ſcito, quod pro omnibus ijs adducet te Deus in iudicium. Et cap. ſequenti. *Aufer iram à corde tuo, & amoue malitiam à carne tua, adoleſcentia enim, & voluptas vana ſunt*. Et Eccleſiaſticus cap. 18. *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere: ſi praſtes animę tuę concupiſcentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis*. Prædictos autem morbos, præcipuè tabitudinem, ſecundum magnam partem prouenire ex ira diù in pectore reſeruata animaduertit idem c. 28., quando inquit. *Homo homini reſeruat iram, & à Deo quęrit medelam? In hominem ſimilem ſibi non habet miſericordiam, & de peccatis ſuis deprecatur? Ipſe, dum caro ſit, reſeruat iram, & propitiationem petit à Deo? Quis exorabit pro delictis illius? Memento nouiſſimorũ, & deſine inimicari: Tabitudo enim, & mors imminęnt in mandatis tuis*. Eſſe autem iuuenes ad iram, & conſequenter ad tabitudinem, reliquis magis propenſos, ipſe indicauit paulò poſt, quando ſubdit. *Homo enim iracundus incendit litẽ, & vir peccator conturbabit amicos, & in medio pacem habentium immittit inimicitiam; ſecundum .n. ligna ſyluę, ſic ignis exardeſcit: & ſecundum virtutem hominis ſic iracundia illius erit; & ſecundum ſubſtantiam ſuam exaltabit iram ſuam*. Et cap. 31. *Vigilia diuitiarum tabefaciet carnes, & cogitatus illius aufert ſomnum.*

Tabitudo vnde prouenire cõſueuerit.

APH.

APH. XXX.

Vltra hanc ætatem aſthmata, (ideſt crebri anhelitus), morbi laterales, pulmonis inflammationes, lethargi, phrenitides, ardores, diuturna profluuia, choleræ, difficultates inteſtinorum, læuitates inteſtinorum, hæmorrhoides.

SI contuleris morbos conſiſtentis ætatis, qui in præſenti recenſentur aphoriſmo, atque ſenectutis, qui habentur aphoriſmo ſubſequenti, ad illos, qui contingunt iuuentuti, de quibus in antecedenti dictum eſt; reperies eſſe longè plures, atque longè deteriores, atque magis periculoſos. Quod conſiderans Sap., hortatur iuuenes, vt lætentur in iuuentute ſua Eccleſiaſtes cap. 11., quando inquit. *Dulce lumen, & delectabile eſt oculis videre Solem. Si annis multis vixerit homo, & in ijs omnibus lętus fuerit meminiſſe debet tenebroſi temporis, & dierum multorum, qui cum venerint, vanitatis arguentur præterita. Lætare ergo iuuenis in adoleſcentia tua, & in bono ſit cor tuum in diebus iuuentutis tuæ, & ambula in vijs cordis tui & in intuitu oculorum tuorum, & ſcito, quod pro omnibus ijs adducet te Deus in iudicium.* Quibus videtur ſuadere, eſſe quidem in iuuentute lætandum, bene tamen viuendum, ne vltra hanc ætatem in pernicioſiſſimos

Morbi ætatis cōſiſtentis, atque ſenectutis lōgę plures, quā in iuuentute.

Quatenus ſit gaudēdū in iuuentute.

L ſiſſimos

ſiſſimos animi morbos incidamus, id quod ipſe indicat capite ſubſequenti, quemadmodum in eius enarratione manifeſtum fiet.

A P H. XXXI.

Senibus ſpirandi difficultates, deſtillationes cum tuſſi, vrinæ ſtillicidia, vrinæ difficultates, articulorum dolores, renum paſſiones, vertigines, apoplexiæ, mali habitus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum, & narium humiditates, viſus obtuſus, glaucedines, auditus graues.

Morbi ex ipſa ſenectute abſq. errore externo prouenientes.

QVemadmodum in reliquis ætatibus morbi, qui contingunt, magna ex parte proueniunt, non ex ipſa ætate, ſed ex erroribus, qui committuntur in viuendi norma; non ſecus qui contingunt in ſenectute, maxima ex parte ex ipſa proueniunt ætate; eſt enim ſenectus ipſa morbus, id quod aliquatenus indicauit Sapiens Eccleſiaſtes c. citato in antecedenti enarratione. Cæterum quemadmodum ſenex in aphoriſmo narrat morbos, qui ſenes ducunt ad interitum; non ſecus Sapiens cap. 12. ipſum deſcribit interitum hunc in modum. *Memento creatoris tui in diebus iuuentutis tuę, antequam veniat tẽpus afflictionis tuæ, & appropinquẽt anni, de quibus dicas, non mihi placent. An-*

Quomodo in ipſa ſenectute quęlibet corporis partes paulatim ducantur ad interitũ.

antequam tenebreſcant ſol, & lumen, & ſtellæ, & luna, & reuertantur nubes poſt pluuiam. Quando commouebuntur cuſtodes domus, & nutabunt viri fortiſſimi, & ocioſæ erunt molentes in minuto numero, & tenebreſcent videntes per foramina, & claudent oſtia, in platea, in humilitate vocis molentis, & conſurgent ad vocem volucris, & obſurdeſcent omnes filiæ carminis. Excelſa quoque timebunt, & formidabunt in via. Grauabitur dorſum, diſſoluetur libido, quoniam ibit homo in domum æternitatis ſuę, & circuibũt in platea plangentes. Antequã rumpatur funiculus argenteus, & recurrat vita aurea, & conteratur hydria ſuper fontem, & confringatur rota ſuper ciſternam, & reuertatur puluis in terram ſuam vnde erat, & ſpiritus redeat ad Deum, qui dedit illum. Eſt autem admirandum, quàm concordi paſſu progrediantur Sapiens, atque ipſe etiã Sapientis æmulus Hippocrates, ſiquidem recenſent cauſam mortis naturalis, eſt verò facultatum omnium paulatina diminutio, atque tandem illarum etiam omnimoda ablatio, quæ nihil eſt aliud, quàm prædictus naturalis interitus, quinimo & huiuſmodi cauſæ cauſam magis phiſicam iam tradiderat aphoriſmo 14. primæ ſectionis, quando inqnit. *Senibus parum calidi innati ineſt*, & in fine aphoriſmi. *Frigidum enim eorum corpus*, atque huius etiam cauſæ adhuc magis ſuperiorem cauſam, quoniã ſcilicet maior ſemper in illis fit deperditio

 humidi

Cur non poſſit per alimenta optimi ſucci reparari humidum primogenium, quodquotidie deperditur.

humidi ſubſtantifici per exiccationem externam, & internam, quàm eiuſdem reparatio per alimenta; quod ſubobſcurè indicauit aphoriſmo 53. ſecundæ ſectionis, in quo de partibus nutritioni dicatis verba faciens, inquit. *Seneſcentibus magna ex parte exiccantur*, ex quibus manifeſta elicitur cauſa, propterquam alimentum, quamuis ſit in ſe optimum, atque ipſi etiam ſenectuti apprimè accommodatum, nihilominus tandem nutriendi vires amittat, adeo vt amplius nutrire non poſſit; eſt verò cauſa potiſſima, quoniam vt ex aphoriſmo colligitur, ipſe tandem nutriendi facultates emoriuntur; quoniã illarum inſtrumenta corrũpuntur; Eſt etenim anima act⁹ corporis phiſici organici, & ſi ſenex haberet hepar iuuenis, ſanguificaret vt iuuenis, quod idem habetur cap. 6. Geneſeos. *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt;* quaſi dicere voluerit, quoniam mixtum, & conſequenter corruptibile eſt, quemadmodum ex ſubſequenti com. magis euadet manifeſtum.

Finis tertiæ Sectionis.

APHO.

APHORISMORVM HIPP.

SECT. QVARTA.

APH. I.

Vtero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turgeat, quarto menſe, & vſq; ad ſeptimum; ſed hæ minus. Iuniora autem, & ſeniora vereri oportet.

NON poſſum non exiſtimare, ſapientiſſimum Hippocratem, imitatum fuiſſe Salomonem, atque Sirachium, non ſolùm in modo doctrinæ, verùm etiam in cõnexione ſententiarum. Hippocrates etenim in fine præcedentis ſectionis demonſtrauit quibus morbis ruat ſenex, qui tendit ad interitum, ſecundum naturæ leges, & cum etiam hominis ortus fiat ſecundum naturæ leges, demonſtrat in præſenti aphoriſmo quomodo ſit ſeruandus fœtus in vtero mulieris ægrotantis, & cum fœtu etiã mater. Videre eſt his aphoriſmis analogas

Hip. methodus ex ſapiẽtibus deprompta.

ſententias apud Eccleſiaſticum cap. 14. quando inquit. *Omnis caro ſicut fœnum veteraſcet, & ſicut folium fructificans in arbore viridi. Alia generantur, & alia deijciuntur, ſic generatio carnis, & ſanguinis, alia finitur, & alia naſcitur. Omne corpus corruptibile in fine deficiet, & qui illud operatur, ibit cum illo; & omne opus electum iuſtificabitur, & qui operatur illud, honorabitur in illo*; id quod ante illum dixerat Sap. in Eccleſiaſte cap. 1. per hæc verba. *Quid eſt quod fuit? ipſum quod futurum eſt; quid eſt quod factum eſt? ipſum quod faciendum eſt; nihil ſub ſole nouum, nec valet quiſquam dicere, Ecce hoc recens eſt; iam enim præceſſerunt in ſeculis, quæ fuerunt ante nos*. id quod de rebus naturalibus eſt intelligendum. Sed cum ex prædictis locis manifeſtè colligatur naturam humanam non potuiſſe ſeruari in indiuiduis, atq; proinde ſeruatam fuiſſe in ſpecie; percontabitur aliquis cur ignis dummodo non deficiat alimentum, ſemper ſeruetur, homo autem non poſſit ſemper alimento aſſumpto in vita permanere. Cauſa eſt, quemadmodum in antecedenti dictum eſt, quoniam homo eſt mixtum, quod proinde propriè nutritur, ignis verò eſt corpus ſimplex, quod proinde non propriè nutritur, ſed per quandam materiæ appoſitionem, quemadmodum in aqua fluminis eſt videre; iam verò, vt dictum eſt, homo cũ ſit corpus mixtum, corrumpitur, adeo vt inſtrumenta concoctioni dicata tandem

Cur ignis dummodo non deficiat alimentũ ſemper ſeruetur, quod tamen homini nõ cõtingit.

dem ſuas ammittant vires, id quod aliquatenus indicatum fuit in Eccleſiaſtico cap.41. *O mors quàm amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantijs ſuis, viro quieto, & cuius viæ directæ ſunt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum. O mors bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus defecto ætate, & cui de omnibus cura eſt.* Et paulò poſt. *Omnia, quę de terra ſunt, in terram conuertentur.*

APH. II.

In medicationibus talia educere è corpore, qualia & ſponte prodeuntia, vtile; quæ verò contrario modo prodeunt, cohibere oportet.

QVamadmodum praui, atque omnino indirecti naturæ motus, non ſunt imitandi, ſed omnino prohibendi; non ſecus homines praua quęlibet molientes non ſunt imitandi, quod animaduertit Sapiens prouerbium cap. 3. quando inquit. *Ne æmuleris hominē iniuſtum, nec imiteris vias eius: quia abominatio eſt Domini omnis illuſor, & cum ſimplicibus ſermocinatio eius. Egeſtas à Domino in domo impij; habitacula autem iuſtorum benedicentur. Ipſe deludet illuſores, & manſuetis dabit gratiam. Gloriam ſapientes poſſidebunt ſtultorum exultatio ignominia.* Et cap. 4. *Ne delecteris in ſemitis impiorum, nec tibi*

Praui naturæ atq. hominū motus deuitandi; quomodo id præſtandum accōmodatis ſententijs explicatur.

bi placeat malorum via; fuge ab ea, nec tranſeas per illam, declina & deſere eam: non enim dormiunt niſi cum malefecerint, & non rapitur ſomnus ab eis, niſi ſupplantauerint. Comedunt panem impietatis & cimũ iniquitatis, bibunt; iuſtorum autem ſemita quaſi lux ſplendens, procedit, & creſcit vſque ad perfectam diem. Via impiorum tenebroſa, neſciunt vbi corruãt. Et 24. *Ne emuleris viros malos, nec deſideres eſſe cum eis; quia rapinas meditatur mens eorum, & fraudes labia eorum loquuntur.* Eſſe autem naturam malè operantem corrigendam, dixit cap. 21. *Vir impius procaciter obſirmat vultum ſuum, qui autem rectus eſt, corrigit viam ſuam.* Præſidijs autem exhibitis cum vtilitate, vel detrimento, reſpondent ſententiæ, quæ habentur apud Sirachium cap. 20. *Eſt proceſſio in malis viro indiſciplinato, & eſt inuentio in detrimentum; eſt datum quod non eſt vtile, & datum cuius retributio duplex. Eſt qui multa redimat modico pretio, & reſtituens ea in ſeptuplum. Eſt propter gloriam minoratio, & eſt qui ab humilitate leuabit caput. Sapiens in verbis ſe ipſum amabilem facit: gratia autem fatuorum effundẽtur. Datus inſipientis non erit vtilis tibi, oculi enim illius ſeptemplices ſunt. Exigua dabit, & multa improperabit, apertio oris illius inflammatio eſt. Hodie fœneratur quis, & cras expetit, & odibilis eſt homo huiuſmodi. Eſt qui præ confuſione promittit amico, & lucratus eſt eum inimicum gratis?*

APH.

APH. III.

Si qualia oportet purgari, purgentur, confert, & leuiter ferunt; contraria verò grauiter.

RAtio, propter quam in medicationibus talia educere è corpore, qualia & ſponte prodeuntia, vtile, quæ verò contrario modo prodeunt, cohibere oportet, quod in antecedenti monuit aphoriſmo, eſt quoniam, vt habetur in præſenti, atque etiam in prima ſectione dictum eſt, ſi qualia oportet purgari, purgentur, confert, & leuiter ferunt; contraria verò grauiter. Non ſecus habetur in Eccleſiaſtico cap.34. *Diuinatio erroris, & auguria mendacia, & ſomnia malefacientium, vanitas eſt. Et ſicut parturientis cor tuum phantaſias patitur, niſi ab altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio.* Quibus declarat ſomnia non pronenire cum conferentia, niſi ab Altiſſimo fuerint emiſſa: paulò poſt ſubdit. *Immolantis ex iniquo oblatio eſt maculata, & non ſunt beneplacita ſubſannationes iniuſtorum. Dominus ſolus ſubſtinentibus ſe in via veritatis, & iuſtitiæ. Dona iniquorum non probat Altiſſimus, nec reſpicit oblationes iniquorum. Qui offert ſacrificium ex ſubſtantia pauperum, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris ſui: Panis egentium vita pauperis eſt, qui defrau-*

Cur in medicationibus ſint tantum imitandi boni naturæ mot⁹. his analogæ ſententiæ proponūtur.

dat illum, homo ſanguinis eſt. Qui auſert in ſudore panem, quaſi qui occidit proximum ſuum. Qui effundit ſanguinem, & qui fraudem facit mercenario, fratres ſunt. Quinimo ipſe etiam Sap. prou. cap. 21. animaduerterat. *Excogitat iuſtus de domo impij, vt detrahat impios à malo.*

APH. IV.

Medicari æſtate ſuperiores magis, hyeme verò inferiores.

Dum occaſio eſt tempus eſt; & dũ tẽpus eſt, occaſio eſt.

EX hoc, atque ſubſequentibus aphoriſmis colligitur quamcunque bonam operationem fieri tempore opportuno, quod ipſe etiam Sapiens non ſemel indicauit, præcipuè prouerb. cap. 15. *Lætatur homo in ſententia oris ſui, & ſermo opportunus eſt optimus.*

APH. V.

Sub cane, & ante canem difficiles ſunt medicationes.

Quomodo aliquã do intem peſtiuè intempeſtiua redduntur.

HÆc ſententia eſt veriſſima, dummodo huiuſmodi tempus ſuam ſeruet conſtitutionem; aliquando etenim aliter contingit, quod animaduertit Sapiens prouerb. cap. 26. *Quomodo nix in æſtate & pluuię in meſſe, ſic indecens eſt ſtulto gloria.*

APH. VI.

Graciles, & facilè vomentes, purgare ſuperiùs, cauentes hyemem.

GRaciles, & facilè vomentes poſsunt aliquo pacto aſſimilari canibus, de his etenim inquit Sapiens prouerb. 26. *Sicuti canis, qui reuertitur ad vomitum ſuum, ſic imprudens, qui iterat ſtultitiam ſuam.* Sunt verò bilioſi vt ad vomendũ, ita ad iraſcendum magis propenſi, quod elicitur ex cap. 29. *Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indignandum facilis erit, erit ad peccandum procliuior*; id quod colligitur ex aph. 9. in quo opponit gracilibus, & facilè vomentibus, melancholicos, quos proinde, ibi vult eſſe expurgandos per regiones inferiores. Cur faciliùs excitetur vomitus in æſtate, quàm in alijs anni temporibus, cauſa eſt inter reliquas, quòd ventriculus tunc temporis faciliùs relaxetur, quàm in alio quolibet anni tempore, atque proinde nos, naturæ motum imitantes, faciliùs tunc temporis vomitum excitamus; & quemadmodum tunc temporis fluitat in ventriculo pituita à bile moderatè calefacta, atque excitata; non ſecus, quando vomitum excitare intendimus, illa adhibere conſueuimus, quæ aliquã laxandi facultatem obtinent, ſunt verò maximè ad hoc opus idonea illa, quæ tepida exiſtũt, id quod habetur in Apocalypſi cap. 3. per hæc verba. *Vtinam fri-*

Graciles & facilè vomẽtis canibus aſſimilãtur.

Cur faciliùs excitetur vomitus in æſtate, quam in alijs anni temporibus.

Vomitũ excitãtia, quæ facillima.

frigidus, aut calidus eſſes, ſed quia tepidus, neque calidus, neq; frigidus, incipiã te euomere ex ore meo. Quamuis enim non deſint alia, quæ alijs facultatibus ſint ad vomitum excitandum maximè accommodata; ſunt tamen quæcumq; tepida maximo in vſu, atque facilè parabilia, adeo vt ſola aqua tepida id facillimè præſtare poſſit.

APH. VII.

Vomentes verò difficulter, & mediocriter bene carnoſos, per inferiora, cauentes æſtatem.

Qvemadmodum ex antecedenti aphoriſmo, graciles, & facilè vomentes ſunt purgandi per ſuperiora, cauentes hyemem; non ſecus; vt habetur in præſenti, vomentes difficulter, & mediocriter bene carnoſi ſunt expurgandi per inferiora, cauentes æſtatem: ratio etenim colligitur à contrario. Quapropter vt difficulter vomentes non ſuperne, ſed infernè, ſi tẽpus exigit, ſunt purgandi; non ſecus qui delicta euomenda non patefaciunt, alia ratione ſunt compellendi ad veritatem eruendam, ſemper etenim illud memoria cuſtodiendum, quod habetur apud regium pſaltem. *Miſericordia & veritas obuiauerunt ſibi, iuſtitia, & pax obſculata ſunt.* Nõ deſunt alia ſacræ ſcripturæ loca ad hanc rem facientia, quemadmodum ſuis locis indicabimus.

Occulta veritas quomodo ſit.

APH.

A P H. VIII.

Tabidos verò, cauentes ad ſuperiora purgationes.

HOC aphoriſmo admonuit Senex, tabidos non eſſe expurgandos per ſuperiora, ne in vomitu ad thoracem attrahatur materia noxia; ſic etenim facilè eueniet, vt illi, qui ſunt tabi obnoxij, actu fiant tabidi, rupita vena, aut excitato vlcere in pulmone. Cui aphoriſmo eſt analogum quod habetur cap. 31. Geneſeos, in quo habetur Rachelem furatam fuiſſe patris idola; atque illum decepiſſe, inquit etenim. *Cumque intraſſet tentorum Rachelis illa ſe ſtinans abſcondit idola ſubter ſtramenta camelli, & ſedit deſuper, ſcrutantique omne tentorium, & nihil inuenienti, ait: ne iraſcatur Dominus meus, quod corã te aſſurgere nequeo, quia iuxta conſuetudinem fœminarum nunc accidit mihi, ſic deluſa ſollicitudo quærentis eſt.* Quã actionem ſi accuratè contempleris, reperies vel ipſum Rachelis patrem, vel coniugem potuiſſe illam ad furtum patefaciendum compellere, noluiſſe tamẽ, ne tali veritatis confeſsione ingens aliquod malum ſuſcitarent; quod quidem optimè ſucceſſit, namque licèt prædicta idola ſic abſcondita permanſerint; ipſi tamen Iacob, atque Laban, inito fœdere, ad prop tia diſceſſerunt.

Cur tabido non ſint purgãdi per ſuperiora.

Et cur occulta veritas aliquãdo detegenda.

APH.

APH. IX.

Melancholicos plenius inferiores, eadem ratione contraria apponentes.

Mederi cum ratione proportione reſpõdet operari cum cõſilio.

DVbium eſt, an Hippocrates fuerit auctor ſectæ rationalis, quidquid ſit, hoc certiſſimum eſt, quod quemadmodum ſemper in medendo cum ratione progreſſus fuit; non ſecus cum ratione ſuas proponit ſententias, atque in medendo ſemper eſſe cum ratione progrediendum animaduertit paſſim, præcipuè in aphoriſmis, vt ſecunda ſectione. *Omnia ſecundum rationem operanti, &c.* vt in præſenti, atque alijs non paucis. Id quod Sapiens appellauit *operari cum conſilio*, præſertim prouerb. 13. *Inter ſuperbos ſemper iurgia ſunt, qui autem agunt omnia cum conſilio, reguntur ſapientia.*

APH. X.

Medicari in valde acutis, ſi materia turgeat, eadem die. Tardare enim in talibus malum eſt.

Vrgenti neceſſitati cur procraſtinatio ſit mala.

COnſimilem procraſtinationem damnat Sap. prouerb. cap. 3., quando inquit. *Ne dicas amico tuo, vade, & reuertere, & cras dabo tibi, cum ſtatim poſſis dare.* Et Eccleſiaſticus cap. 5. *Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne diſferas.*

feras de die in diem, ſubitò enim veniet ira Domini, & in tempore vindictæ diſperdet te. Et Sap. Eccleſiaſtes cap. 5. *Si quid vouiſti Deo, ne moreris reddere; diſplicet enim ei infidelis, & ſtulta promiſſio, ſed quodcumque voueris, redde; multoque melius eſt non vouere, quàm poſt votum promiſſa non reddere.* Et cap. 35. *Et Dominus non elongabit, ſed iudicabit iuſtos. Et faciet iudicium, & fortiſſimus non tardabit, vt contribulet dorſum ipſorum, & gentibus reddet vindictam, donec tollat plenitudinem ſuperborum, & ſceptra iniquorum contribulet; donec reddat hominibus ſecundum actus ſuos.*

APH. XI.

Quibus tormina, & circa vmbilicum dolores, & lumborum dolor, qui neque à medicamento, neque aliter ſoluitur, in aquam inter cutem ſiccam firmatur.

Recenſet Hippocrates in præſenti aphoriſmo, nonnulla praua ſymptomata, quæ multis, atq; validis adhibitis præſidijs non poſſunt extirpari, adeo vt morbus in aliū degeneret morbum incurabilem, cuius illa eſt ratio, quam tetigimus in com. quoniam ſcilicet præſidia non adinueniunt naturam adminiculantem. Cui eſt affine, quod habetur prouerb. 19. *Multæ cogitationes in corde viri, Voluntas autem Domini in*

Curaliqua ſymptomata curationem non admittūt.

Facultati debili pro portione reſpōdet manus remiſſa.

in æternum permanebit. Eſt autem animaduertendum, quod prædictus morbus degenerat in hydropem ventoſum, quoniam interna viſcera eò deueniunt, vt ſuo munere non fungantur, cui eſt analogum quod dixerat cap. 10. *Egeſtatem operata eſt manus remiſſa; manus autem fortium diuitias parat; qui autem nititur mendacijs, hic paſcit ventos; idem autem ipſe ſequitur aues volantes*.

APH. XII.

Quorum alui inteſtinorum læuitate laborant, hyberno tempore ſupra purgare, malum.

Cur pituita facilius detrudatur per inferna, quam per ſuperna.

CVm exiſtimauerit Hippocrates lienteriam (quam inteſtinorum læuitatem appellat) hyberno tempore euenientem; fieri à pituita; conſequens erat exiſtimare hanc ob ſui grauitatem hyberno tempore faciliùs deſcendere per inferiora, quàm aſcendere ad ſuperiora, atque proinde prohibet in præſenti aphoriſmo expurgationem factam per vomitum hyberno tempore. Sed quemadmodum non eſt quodcunque tēpus idoneum ad pharmacum exhibendum, vt à morbo liberetur æger; ita non eſt quodlibet tempus accommodatum ad fraternam correctionem efficiendam; atque id propterea ſic habetur apud Matthæum cap. 18. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corri-*

Ad fraternam correctionē, quod tempus eligendū.

pe

pe eum inter te, & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, & in ore duorum, vel trium eſt omne verbum; quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ. Eſt inquam hæc ſententia illi analoga, quoniam materia liēteriam hyberno tempore efficiens eſt ſua natura grauis, admodum corrupta, quæ proinde ad ſui excretionem conuenientem regionem, atque idoneum etiam tempus expoſcit. Non ſecus peccatum, quo loco citato corrigendum præcipit Dominus, eſt graue, atque ſua natura intollerabile, atque Eccleſiæ quoquo pacto aduerſum; ſiquidem correctione non iuuante, atque nihil proficientibus vno, vel duobus, præcipit eſſe Eccleſiæ dicendum; atque proinde priùs hortatur idoneum tempus expectandum eſſe, atque loco ſolitario fœtens hæc materia excernatur. Cæterum præclara hæc ſententia nobis poterit ad poſtremum ſeptimæ ſectionis aphoriſmum explicandum inſeruire, quemadmodum ſuo loco demonſtrabimus.

APH.

APH. XIII.

Ad helleboros, qui non facilè ſupra purgantur, eorum corpora pluri cibo, atque quiete humectanda ſunt.

Helleborus validum medicamentum.

PRæcipit Hippocrates, vt potaturus helleborum, qui eſt validum medicamentũ, corpus prius fluidum efficiat. Cui aphoriſmo ſunt analogæ ſententiæ, quas aphoriſmo nono ſecundæ ſectiouis propoſuimus, quas propterea inde exquire; non etenim eſt in ijs repetendis tempus conterendum.

APH. XIV.

Quum biberit quis helleborum, ad motiones quidem corporum ducere magis, ad ſomnos verò, atque quietem, minus. Indicat autem nauigatio, turbari motione corpus.

Ante expurgationem corporis atque animi quid faciendũ.

IN præſenti aphoriſmo demonſtrat Hippocrates, quod quemadmodum nauigatione turbatur corpus; non ſecus in quacunque excretione, non modò per vomitum, verùm etiam per ſeceſsũ efficienda, non eſſe corpus ſomno, atque quieti tradendum, ſed motu accellerandum opus medicamenti. Extant in ſacris innumeræ ſententiæ huic analogæ, quæ demonſtrant, illum, qui velit ſalutare

tare animæ pharmacum ſuſcipere, non debere in ocio permanere, atque inibi torpeſcere, ſed pœnitentiam agere, vt faciliùs peccata poſſit excernere. Sic autem habetur apud Ezechielem c. 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia mea præcepta, & fecerit iudicium, & iuſtitiam, vita viuet, & non morietur.*

APH. XV.

Quum volueris magis ducere helleborum, moue corpus, quum verò ſiſtere, ſomnum facito, & non moueto.

APhoriſmo 13. monuit Hippocrates, ad diſponenda corpora ad faciliùs vomendum, oportere eſſe corpus priùs humectandum pluri cibo, in antecedenti aphoriſmo præcepit, poſt aſſumptum vomitorium, ad prouocandum vomitum eſſe mouendum corpus, quod etiam in præſenti præſtat aphoriſmo. Hæc omnia vnica ſententia perſtringit Eccleſiaſticus cap. 31. quando inquit. *Si coactus fueris in edendo multum, ſurge è medio, & vome.* Addit miram vtilitatem ipſum vomitum conſequentem, ſubdit enim. *Et refrigerabit te, & non adduces corpori tuo infirmitatem.*

Admiranda ſententia quæ plures aphoriſmi declaratur.

APH.

APH. XVI.

Carnes ſanas habentibus, helleborus periculoſus, facit enim conuulſiones.

Sanitas carnium vnde proueniat. Ex duabus ſententijs vnica cõficitur.

QVid ſanitatem carnium deſtruat, ſeu quid ſanis iuuenibus morbum inferat, in præſenti aphoriſmo demonſtrat Hippocrates, quid verò ſanitatem carnium efficiat, indicatur prouerbiorum 14. *Vita carnium ſanitas cordis*; adeo vt ex duabus ſententijs vnicam poſſimus hunc in modum conſtituere, quemadmodum magna totius corporis agitatio, ſeu violentus quidam motus ſanis carnibus morbum infert, nõ ſecus vitam præbet carnibus ſanitas cordis, ſeu mentis tranquillitas. Eſt autem animaduertendum Hippocratis artificium, qui non dixit, vndiquaque ſanis corporibus, ſed *carnes ſanas habentibus*: quoniam ex Gal. in arte medicinali non datur ſalubre ſimpliciter. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 13. *Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficilè inuenies, & cum labore*. Et cap. ſequenti. *Beatus vir, qui non eſt lapſus verbo ex ore ſuo, & non eſt ſtimulatus in triſtitia delicti. Fœlix qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non exci dit à ſpe ſua.*

Hip. artificium.

APH.

A P H. XVII.

Si quis febrem non habens, abſtineat à cibo, & cordis morſũ, & tenebricoſam vertiginem patitur, & oris amaritudinem ſentit, purgatione indigere per ſuperiora ſignificat.

A Bile exuſta, niger eleuatus fumus, qui ad neruos opticos delatus, tenebricoſam vertiginem inducit; tum quoniam ſpiritus animales, qui ſunt luminoſi, atque in ipſis neruis continentur, fiunt tenebroſi; tum etiam quoniam impeditur externi luminis intromiſſio. Si omnes ſpiritus in cerebro contenti à prædicto fumo reddantur tenebroſi, tota mens quaſi tenebris ſepulta iacet, vnde ſtultitia, amentia, mentis alienatio; quæ ſunt melancholiæ ſoboliæ ſoboles. Id aliquatenus accommodatiſſimo exemplo translato indicauit Sap. Eccleſiaſtes cap. 2. *Et vidi, quod tantùm præcederet ſapientia ſtultitiam, quantùm differt lux à tenebris.* Quod ſi obijcias hanc explicationem eſſe hìc violenter appoſitam, memento quod ſtatim ſubdit. *Sapientis oculi in capite eius, ſtultus in tenebris ambulat.*

Tenebroſæ vertiginiscauſa quæ ?

Tenebroſę vertigini, ſtultitia quo modo ſit analoga.

A P H.

APH. XXVIII.

Cuper ſeptum tranſuerſum dolores, purgatione indigere per ſuperiora ſignificant. Quicumq; verò infe-riora moleſtant, per inferiora.

Cur dolo ribus ſupra ſeptũ tranſuerſum magis cõueniat purgatio per ſuperiora, illi ratio analoga.

DOlores ſupra ſeptum tranſuerſum, ſunt labores omnes, qui occupant vel cor, vel partes cordi anexas; atque proinde illis magis conuenit purgatio per ſuperiora, quàm per inferiora, quemadmodum in noſtra arte parua demõſtrauimus. Non ſecus nequitiæ, quæ reſident circa cor peccatorum expiatione, atque oratione ſunt expurgandæ; hoc breuiſſima ſententia præceptum fuit in Eccleſiaſtico cap. 21. *Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris*; *& qui timet Deum, conuertitur ad cor ſuum.*

APH. XIX.

Qui in medicamentis purgati non ſitiunt non quieſcunt priuſquam ſitiant.

Cur inſufficiẽti expurgatione excitetur ſitis.

DEmonſtrant Hipp. in præſenti aphoriſmo, terminum purgationis eſſe ſitim, cum priùs non extiterit, vt inde dignoſcamus quantum robur habeat medicamentum. Eſt autem animaduertendum, quod quando ſucci redun-

dundantes ſufficienter ſunt expurgati, excitatur ſitis, quoniam reliquiæ medicamenti trahunt humidum roridum ipſius ventriculi. Huic videtur aduerſari ſententia, quæ habetur in Eccleſiaſtico cap. 23. *Anima calida, quaſi ignis ardens non extinguetur, donec aliquid glutiat: & homo nequam, in ore carnis ſua, non deſinet, donec incendat ignem.* Aduerſatur inquam, quoniam ſupponit Sirachius illud, quod dixerat cap. 21. *Qui odit correptionem, veſtigium eſt peccatoris*; quod repetit in hoc eodem capite. *Homo aſſuetus in verbis improperÿ, in omnibus diebus ſuis non erudietur*, & conſequenter non ſunt à nequitiæ colluuiæ expurgati, & tamen ſitiunt. Cui difficultati reſpondemus nullam eſſe contradictionem, quoniam Sirachius non inquit hos ſitire, ſed eſurire, excitatur autem fames à defectu humidi naturalis; vt ſitis ad defectum humidi roridi, in ipſo ventriculo exiſtentis excitatur. Quemadmodum igitur, quando medicamēta benè expurgant, excitatur ſitis; ita fames non excitatur à medicamento, quoniam medicamentum diſtrahit calorem natiuum, quo excitatur fames, & ipſi vantriculo infert aliquem horrorem. Obiectioni ſatisfit.

APH.

APH. XX.

Non febricitantibus ſi tormina acciderint, & genuum grauitas, & lumborum dolor, purgari inferiùs oportere ſignificatur.

GEnuum grauitas, de qua in præſenti aphoriſmo mentionem facit Hippocrates, eſt non leuis morbus, ſiquidem illum purgatione indigere animaduertit. Huic eſt analoga infirmitas, de qua mentio fit in Eccleſiaſtico c. 15. *Manus debiles, & genua diſſoluta, mulier quæ non beatificat virum ſuum; nõ des aquæ tuæ exitum nec modicum, nec mulieri nequam veniam prodeundi; ſi non ambulauerit ad manum tuam, confundet te in conſpectu inimicorum; à carnibus tuis abſcinde illam, ne ſemper te abutatur.*

Aphoriſmo ſententia proportione reſpondẽs

APH. XXI.

Deiectiones nigræ, qualis eſt ſanguis niger, ſponte venientes, ſiue cum febre, ſiue ſine febre, peſſimæ; & quantò colores magis praui fuerint plures, peius, cum medicamento verò melius, & quantò colores plures non praui.

DEmonſtrat ſenex in præſenti aphoriſmo, quod humor niger, ſi ſpõte exeat,

exeat, eſt peſſimum, quoniam veneni naturam ſapit, aut eſt tanquam cinis noſtri corporis, quinimo ſponte profluentes, peſſimam eſſe in corpore affectionem ſignificatur; ſi verò à medicamento educatur, melius eſſe, quoniam ſemper eſt melius progredi à cauſa externa, quàm è contra, quod vberiùs explicatum reperies in noſtris commentarijs. Cui aphoriſmo proportione reſpondet, quod ſi turpiſſimi cuiuslibet criminis ſignum ſponte ſe prodat, eſt ſignum peſſimum, ſi vero confeſſione expurgetur, eſt melius, quoniam, *miſericordia, & veritas obuiauerunt ſibi; iuſtitia, & pax oſculata ſunt*. Atque proinde non paucas huic aphoriſmo analogas ſententias reperies in ſacris literis; nobis etenim ſatis fuerit, Theologis illas indagandi, atque præſenti aph. comparandi modum indicaſſe.

Cur humor niger ſpōte exiēs ſit peſſimū, ſi vero medicamento educatur melius.

A P H. XXII.

Morbis quibuslibet incipientibus, ſi atra bilis vel ſupra, vel infra exierit, lethale.

ATræ bili ſupra exeunti, proportione reſpondet excandeſcentia, ſeu iræ diuitum aduerſus pauperes, quos redarguit Eccleſiaſticus c. 4., quando inquit. *Cor inopis ne affixeris, & ne protrahas datũ anguſtianti. Rogationē contribulati ne abijcias; & non auertas faciem tuam ab egeno. Ab inope ne auertas oculos tuos propter iram, & non relinquas*

Atrebili ſupra exeūti quo modo proportione reſpondeat excandeſcentia.

Xius peſſima natura. *quærentibus tibi retro maledicere: maledicentis enim tibi in amaritudine animę exaudietur deprecatio illius, exaudiet autem illum, qui fecit illum.* Eſt autem atra bilis humor peſſimus, qui per vniuerſam cutem diſperſus, progignit lepram, in parte determinata collectus, efformat cancrum, atque ad cerebrum delatus excitat maniam, qua præcipuè laborant mulieres zelotypæ, de quibus ſic habet Sirachius cap. 26. *Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa. In muliere zelotypa flagellum linguæ omnibus communicans. Sicut bouum iugum, quod mouetur, ita & mulier nequam, qui tenet illam, quaſi qui apprehendit ſcorpionem.*

A P H. XXIII.

Quibuſcunque ex morbis acutis, aut diuturnis, vel ex vulneribus, ſiue quouis alio modo extenuatis, nigra bilis, ſiue vti ſanguis niger deſubter exierit, poſtridie moriuntur.

Suſſurronis peſſima natura. DEmonſtrat in præſenti aphoriſmo dictator, quomodo ex peſſima excretione facta in peſſimo morbo cum carnium extenuatione, non modò ſit prædicendus malus euentus, verùm etiā mors propinqua. Cui reſpondet quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 5. *Non appelleris ſuſſurro in vita tua, & lingua tua ne capiaris, & confundaris, ſuper furem enim eſt confuſio & pœnitentia, & deuoratio*

tio peſſima ſuper bilinguem; ſuſſurratori autem odium, & inimicitia, & contumelia.

APH. XXIV.

Difficultas inteſtinorum, ſi ab atra bile inceperit, lethalis eſt.

SI dyſſenteria ab atra bile incipiat, eſt lethalis, quoniam vt dictum eſt aph. 22. huius ſectionis. *Quibuslibet morbis incipientibus, ſi atra bilis, vel ſupra, vel infra exierit, eſt lethale*, quoniam ſi abſolutè talis humor mortem indicat, quãtò magis cum vlcere inteſtinorum, in quibus, cum aliàs difficile ibi omnia vlcera ſaneſcant, carcinomata excitat, quæ etiam in partibus exterioribus vix igne, & ferro curari poſſunt. Conſimilem calamitatem patiuntur aliquando illi, qui ſederunt in cathedra peſtilentiæ, poſtquam diu per impiorum vias progreſſi ſunt, quemadmodum indicauit pſaltes regius; hi etenim quomodocũq; effutiant impietatem atræ bili analogam, in lethalem animi morbum inci- diſſe ſignificatur.

Cur dyſſenteria ab atra bile inci- piens ſit lethalis.

Qui animi morbus illi ſit analogus.

APH. XXV.

Sanguis quidem ſupra, qualiſcunque fuerit, malum, infra autem nigra deiecta, bonum eſt.

NAtura bene ſe habens non excernit ſanguinem per ſuperiores partes,

APH. XXVIII.

Quibus billioſæ deiectiones ſuperueniente ſurditate ceſſant, & quibus ſurditas, ſuperuenientibus billioſis deiectionibus ceſſat.

Cur bilioſæ deiectiones ſuperueniente ſurditate ceſſent, & è contra. Cui reſpondet humanarum rerũ viciſſitudo.

QVemadmodum ceſſat ſurditas, ſi illi ſuperuenerint bilioſæ deiectiones, tranſpoſita ſcilicet materia noxia à parte nobili ad ignobilem; non ſecus contingit, quando transfertur anguſtia à viro iuſto ad impium, hinc prouerbiorum 11. *Iuſtitia rectorum liberabit eos, & inſidijs ſuis capientur iniqui. Iuſtus de anguſtia liberatus eſt, & tradetur impius pro eo.* Et quemadmodum niſi materia noxia abſcedat à capite, non ceſſabit ſurditas, non ſecus admonet Sap. prouerb. 21. *Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non audietur.* Et cap. 29. *Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria.* Eſt autem animaduertendum ex hoc aphoriſmo elici maximam auditus organi nobilitatem, quippe quòd à leui etiam cauſa tam magnam læſionem ſuſcipiat, quo argumento cordis dignitatem indagauit Ariſ., atque ante illum diuinus noſter Senex, atque proinde in illo conficiendo non minori ſapientia vſum fuiſſe D. O. M., quam in oculi fabrica, quod appoſito argumento indicauit pſaltes regius pſalmo 93. *Qui plantauit aurem*

Auditus organi nobilitas.

non

non audiet? aut qui finxit oculum non conſiderat? Quaſi velit ex horum organorum admirando artificio, manifeſtè colligi ipſius conditoris oculatam, atque auritam ſapientiam.

APH. XXIX.

Quibus in febribus ſexto die rigores fiunt, difficile iudicium ſequitur.

DIes ſexta ideo à medicis vocatur tyrãnica, quòd ſibi ſuſcipiat, quòd diei ſeptimæ magis videtur eſſe propriũ, vnde malum ſubſequitur iudicium. Sic habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. *Qui poteſtatem ſibi aſſumit iniuſtè, odietur.* E contra laudatur excretio facta debito tempore, quemadmodum prouerb. cap. 25. *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.* Et Eccleſiaſticus cap. 20. *Eſt tacens qui inuenitur ſapiens, & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum. Eſt autem tacens, & non habens ſenſum loquela, & eſt tacens, ſciens tempus apti ſermonis; homo ſapiẽs tacebit uſque ad tempus: laſciuus autem, & imprudens non ſeruabunt tempus. Ex ore fatui reprobabitur parabola; non enim dicit illam in tempore ſuo.*

Cur dies ſexta vocetur tyrannica.

Qui non illi aſſimilētur.

Cur ſanguis ſupra erũpens ſit malum. præcipuè per os, atque proinde eſt excretio innaturalis, tũ ratione eius, quod excernitur, nimirum ſanguinis, quem tanquam theſaurum conſueuit ſibi natura reſeruare, tum ratione loci, quoniã cum ſanguis non ſit alicuius grauitatis

Et ſi infra nigra deijciantur ſit bonum. expers, nõ conſueuit per os excerni, niſi ob magnam aliquam violẽtiam. Si verò ſanguis niger per infernam ſedem excernatur, bonum eſt, ob rationem, quam ſectione ſexta proponemus. Interim priori aphoriſmi particulæ proportione reſpondet, quod habetur Geneſeos c. 4. *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra; nunc igitur maledictus er is ſuper terram, quæ aperuit os ſuum & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua, cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos*. Secundæ autem aphoriſmi

Illi ſanguis, qui vi effunditur pro portione reſpõdet. particulæ ſunt analoga quæcunq; ſacræ ſcripturæ loca demonſtrant, ſanguine expiari peccata, vt habetur in Leuitico cap. 17., atque alijs in locis, quamuis etenim niger non effundatur, paulò tamen poſt effuſionem nigreſcit.

APH. XXVI.

Difficultate inteſtinorum habito; ſi veluti carunculæ exeant, lethale eſt.

Cur in diuturna dyſſenteria ſi veluti caũ A Dyſſenteria diu laboranti, ſi veluti carunculæ exeant, eſt lethale; quoniam indicat vno perniencioſiſſimo morbo alterum magis pernicioſum ſuperueniſſe, nimirum ipſarum naturaliũ partium,

tium deſtructionem, nempe ipſorum inteſtinorum corruptionem. Huic morbo non analogum, ſed prorſus ſimilem, & conſequenter inſanabilem reperies in libris Regum, quem proinde in medium non adduco, quoniam ad præſens non pertinet inſtitutum, in quo ſententias tantùm proportione reſpondentes contemplamur. Innumeras autem reperies in ſacris literis, ſunt verò quæcumq; demonſtrant homines in ſceleribus, & cōſequenter in impietate habituatos, qui proinde animam ad Dei ſimilitudinem efformatam, non modò turpem reddūt, atque deformem, verùm etiam illā tandem funditus deſtruunt, atq; euertunt.

culæ extant ſit lethali.

Animæ deformatio aſſimilatur lethali dyſſenteriæ.

A P H. XXVII.

Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacumq; ex parte, quum reficiuntur, alui his humectantur.

NImia ſanguinis extractio, ſeu excretio, tam ſpontanea, quàm artefacta, præcipuè in febribus, eſt diarrhææ prænūcia, quoniā virtutē naturalē imbecilliorē reddit; hac etenim imbecilli reddita cruditates progignūtur, vnde diarrhæa, quā Senex alui humectationē appellauit. Atq; ptoinde huic etiā aph. ſunt analogæ omnes ſentētiæ, quæ habētur in ſacra pagina, demōſtrantes frequētes admodū diuitiarū effuſiones, nō modò annuos redditus diſſipare, verū etiā relictū patrimonium funditus euertere.

Cur nimius sāguinis fluxus ſit diarrheæ prænuncius. illi reſpōdet effuſio diuitiarū

Cur ſanguis ſupra erũpens ſit malum. præcipuè per os, atque proinde eſt excretio innaturalis, tũ ratione eius, quod excernitur, nimirum ſanguinis, quem tanquam theſaurum conſueuit ſibi natura reſeruare, tum ratione loci, quoniã cum ſanguis non ſit alicuius grauitatis

Et ſi infra nigra deijciantur ſit bonum. expers, nõ conſueuit per os excerni, niſi ob magnam aliquam violẽtiam. Si verò ſanguis niger per infernam ſedem excernatur, bonum eſt, ob rationem, quam ſectione ſexta proponemus. Interim priori aphoriſmi particulæ proportione reſpondet, quod habetur Geneſeos c. 4. *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra; nunc igitur maledictus er is ſu-*

Illi ſanguis, qui vi effunditur pro portione reſpõdet. *per terram, quæ aperuit os ſuum & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua; cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos*. Secundæ autem aphoriſmi particulæ ſunt analoga quæcunq; ſacræ ſcripturæ loca demonſtrant, ſanguine expiari peccata, vt habetur in Leuitico cap. 17., atque alijs in locis; quamuis etenim niger non effundatur, paulò tamen poſt effuſionem nigreſcit.

A P H. XXVI.

Difficultate inteſtinorum habito; ſi veluti caruncula exeant, lethale eſt.

Cur in diuturna dyſſenteria ſi veluti carũ A Dyſſenteria diu laboranti, ſi veluti carunculæ exeant, eſt lethale; quoniam indicat vno pernicioſiſſimo morbo alterum magis pernicioſum ſuperueniſſe, nimirum ipſarum naturaliũ partium,

tium deſtructionem, nempe ipſorum inteſtinorum corruptionem. Huic morbo non analogum, ſed prorſus ſimilem, & conſequenter inſanabilem reperies in libris Regum, quem proinde in medium non adduco, quoniam ad præſens non pertinet inſtitutum, in quo ſententias tantùm proportione reſpondentes contemplamur. Innumeras autem reperies in ſacris literis, ſunt verò quæcumq; demonſtrant homines in ſceleribus, & cōſequenter in impietate habituatos, qui proinde animam ad Dei ſimilitudinem efformatam, non modò turpem reddũt, atque deformem, verùm etiam illã tandem funditus deſtruunt, atq; euertunt.

culæ exeant ſit lethali.

Animæ deformatio aſſimilatur lethali dyſſenteriæ.

A P H. XXVII.

Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacumq; ex parte, quum reficiuntur, alui his humectantur.

Nimia ſanguinis extractio, ſeu excretio; tam ſpontanea, quàm artefacta, præcipuè in febribus, eſt diarrhææ prænũcia, quoniã virtutẽ naturalẽ imbecilliorẽ reddit; hac etenim imbecilli reddita cruditates progignũtur, vnde diarrhæa, quã Senex alui humectationẽ appellauit. Atq; proinde huic etiã aph. ſunt analogæ omnes ſententiæ, quæ habẽtur in ſacra pagina, demõſtrantes frequẽtes admodũ diuitiarũ effuſiones, nõ modò annuos redditus diſſipare, verũ etiã relictũ patrimonium funditus euertere.

Cur nimius sãguinis fluxus ſit diarrheæ prænuncius. illi reſpõdet effuſio diuitiarũ

Cur ſanguis ſupra erũpens ſit malum.

præcipuè per os, atque proinde eſt excretio innaturalis, tũ ratione eius, quod excernitur, nimirum ſanguinis, quem tanquam theſaurum conſueuit ſibi natura reſeruare, tum ratione loci, quoniã cum ſanguis non ſit alicuius grauitatis expers, nõ conſueuit per os excerni, niſi ob magnam aliquam violẽtiam. Si verò ſanguis niger per infernam ſedem excernatur, bonum eſt, ob rationem, quam ſectione ſexta proponemus. Interim priori aphoriſmi particulæ proportione reſpondet, quod habetur Geneſeos c. 4. *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra; nunc igitur maledictus eris ſuper terram, qua aperuit os ſuum & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua; cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos.* Secundæ autem aphoriſmi particulæ ſunt analoga quæcunq; ſacræ ſcripturæ loca demonſtrant, ſanguine expiari peccata, vt habetur in Leuitico cap. 17., atque alijs in locis, quamuis etenim niger non effundatur, paulò tamen poſt effuſionem nigreſcit.

Et ſi infra nigra deijciantur ſit bonum.

Illi ſanguis, qui vi effunditur pro portione reſpõdet.

APH. XXVI.

Difficultate inteſtinorum habito; ſi veluti caruncula exeant, lethale eſt.

A Dyſſenteria diu laboranti, ſi veluti carunculæ exeant, eſt lethale; quoniam indicat vno pernicioſiſſimo morbo alterum magis pernicioſum ſuperueniſſe, nimirum ipſarum naturaliũ partium,

Cur in diuturna dyſſenteria ſi veluti carũ

tium,

tium deſtructionem,nempe ipſorum inteſtinorum corruptionem. Huic morbo non analogum, ſed prorſus ſimilem, & conſequenter inſanabilem reperies in libris Regum,quem proinde in medium non adduco, quoniam ad præſens non pertinet inſtitutum, in quo ſententias tantùm proportione reſpondentes contemplamur. Innumeras autem reperies in ſacris literis, ſunt verò quæcumq; demonſtrant homines in ſceleribus, & cõſequenter in impietate habituatos, qui proinde animam ad Dei ſimilitudinem efformatam,non modò turpem reddũt, atque deformem, verùm etiam illã tandem funditus deſtruunt, atq; euertunt.

culæ extant ſit lethali.

Animæ deformatio aſſimilatur lethali dyſſenteriæ.

APH. XXVII.

Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacumq; ex parte, quum reficiuntur, alui his humectantur.

Nimia ſanguinis extractio, ſeu excretio, tam ſpõtanea, quàm artefacta, præcipuè in febribus,eſt diarrhææ prænũcia,quoniã virtutẽ naturalẽ imbecilliorẽ reddit;hac etenim imbecilli reddita cruditates progignũtur, vnde diarrhæa,quã Senex alui humectationẽ appellauit.Atq; ptoinde huic etiã aph.ſunt analogæ omnes ſentẽtiæ, quæ habẽtur in ſacra pagina,demõſtrantes frequẽtes admodũ diuitiarũ effuſiones,nõ modò annuos redditus diſſipare,verũ etiã relictũ patrimonium funditus euertere.

Cur nimius sãguinis fluxus ſit diarrheæ prænuncius. illi reſpõdet effuſio diuitiarũ

Cur ſanguis ſupra erũpens ſit malum. præcipuè per os, atque proinde eſt excretio innaturalis, tũ ratione eius, quod excernitur, nimirum ſanguinis, quem tanquam theſaurum conſueuit ſibi natura reſeruare, tum ratione loci, quoniã cum ſanguis non ſit alicuius grauitatis expers, nõ conſueuit per os excerni, niſi ob magnam aliquam violẽtiam. Si verò ſanguis niger per infernam ſedem excernatur, bonum eſt, ob rationem, quam ſectione ſexta proponemus. Interim priori aphoriſmi particulæ proportione reſpondet, quod habetur Geneſeos c. 4. *Vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra; nunc igitur maledictus eris ſuper terram, quæ aperuit os ſuum & ſuſcepit ſanguinem fratris tui de manu tua; cum operatus fueris eam, non dabit tibi fructus ſuos*. Secundæ autem aphoriſmi particulæ ſunt analoga quæcunq; ſacræ ſcripturæ loca demonſtrant, ſanguine expiari peccata, vt habetur in Leuitico cap. 17., atque alijs in locis; quamuis etenim niger non effundatur, paulò tamen poſt effuſionem nigreſcit.

Et ſi infra nigra deijciantur ſit bonum.

Illi ſanguis, qui vi effunditur pro portione reſpõdet.

APH. XXVI.

Difficultate inteſtinorum habito; ſi veluti carunculæ exeant, lethale eſt.

A Dyſſenteria diu laboranti, ſi veluti carunculæ exeant, eſt lethale; quoniam indicat vno perniciosiſſimo morbo alterum magis perniciosum ſuperueniſſe, nimirum ipſarum naturaliũ partium,

Cur in diuturna dyſſenteria ſi veluti carũ

tium deſtructionem, nempe ipſorum inteſtinorum corruptionem. Huic morbo non analogum, ſed prorſus ſimilem, & conſequenter inſanabilem reperies in libris Regum, quem proinde in medium non adduco, quoniam ad præſens non pertinet inſtitutum, in quo ſententias tantùm proportione reſpondentes contemplamur. Innumeras autem reperies in ſacris literis, ſunt verò quæcumq; demonſtrant homines in ſceleribus, & cōſequenter in impietate habituatos, qui proinde animam ad Dei ſimilitudinem efformatam, non modò turpem reddūt, atque deformem, verùm etiam illā tandem funditus deſtruunt, atq; euertunt.

culæ extant ſit lethali.

Animæ deformatio aſſimilatur lethali dyſſenteriæ.

A P H. XXVII.

Quibus in febribus ſanguinis fluxerit multitudo quacumq; ex parte, quum reficiuntur, alui his humectantur.

Nimia ſanguinis extractio, ſeu excretio, tam ſpontanea, quàm artefacta, præcipuè in febribus, eſt diarrhææ prænūcia, quoniā virtutē naturalē imbecilliorē reddit; hac etenim imbecilli reddita cruditates progignūtur, vnde diarrhæa, quā Senex alui humectationē appellauit. Atq; proinde huic etiā aph. ſunt analogæ omnes ſentētiæ, quæ habētur in ſacra pagina, demōſtrantes frequētes admodū diuitiarū effuſiones, nō modò annuos redditus diſſipare, verū etiā relictū patrimonium funditus euertere.

Cur nimius ſāguinis fluxus ſit diarrheæ prænuncius. illi reſpōdet effuſio diuitiarū

APH. XXVIII.

Quibus bilioſæ deiectiones ſuperueniente ſurditate ceſſant, & quibus ſurditas, ſuperuenientibus bilioſis deiectionibus ceſſat.

QVemadmodum ceſſat ſurditas, ſi illi ſuperuenerint bilioſæ deiectiones, tranſpoſita ſcilicet materia noxia à parte nobili ad ignobilem; non ſecus contingit, quando transfertur anguſtia à viro iuſto ad impium, hinc prouerbiorum 11. *Iuſtitia rectorum liberabit eos, & inſidijs ſuis capientur iniqui. Iuſtus de anguſtia liberatus eſt, & tradetur impius pro eo.* Et quemadmodum niſi materia noxia abſcedat à capite, non ceſſabit ſurditas, non ſecus admonet Sap. prouerb. 21. *Qui obturat aurem ſuam ad clamorem pauperis, & ipſe clamabit, & non audietur.* Et cap. 29. *Superbum ſequitur humilitas, & humilem ſpiritu ſuſcipiet gloria.* Eſt autem animaduertendum ex hoc aphoriſmo elici maximam auditus organi nobilitatem, quippe quòd à leui etiam cauſa tam magnam læſionem ſuſcipiat, quo argumento cordis dignitatem indagauit Ariſ., atque ante illum diuinus noſter Senex, atque proinde in illo conficiendo non minori ſapientia vſum fuiſſe D. O. M., quam in oculi fabrica, quod appoſito argumento indicauit pſaltes regius pſalmo 93. *Qui plantauit aurem non*

Cur bilioſæ deiectiones ſuperueniente ſurditate ceſſent, & è contra.

Cui reſpondet humanarum rerũ viciſſitudo.

Auditus organi nobilitas.

non audiet? aut qui finxit oculum non conſiderat? Quaſi velit ex horum organorum admirando artificio, manifeſtè colligi ipſius conditoris oculatam, atque auritam ſapientiam.

APH. XXIX.

Quibus in febribus ſexto die rigores ſiunt, difficile iudicium ſequitur.

DIes ſexta ideo à medicis vocatur tyrãnica, quòd ſibi ſuſcipiat, quòd diei ſeptimæ magis videtur eſſe propriũ, vnde malum ſubſequitur iudicium. Sic habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. *Qui poteſtatem ſibi aſſumit iniuſtè, odietur.* E contra laudatur excretio facta debito tempore, quemadmodum prouerb. cap. 25. *Mala aurea in lectis argenteis, qui loquitur verbum in tempore ſuo.* Et Eccleſiaſticus cap. 20. *Eſt tacens qui inuènitur ſapiens, & eſt odibilis, qui procax eſt ad loquendum. Eſt autem tacens, & non habens ſenſum loquelæ, & eſt tacens, ſciens tempus apti ſermonis; homo ſapiẽs tacebit uſque ad tempus; laſciuus autem, & imprudens non ſeruabunt tempus. Ex ore fatui reprobabitur parabola; non enim dicit illam in tempore ſuo.*

Cur dies ſexta vocetur tyrannica. Qui nam illi aſſimilẽtur.

APH. XXX.

Quibuſcunque acceſſiones fiunt, quacunque hora febris demiſerit, ſi eadem cras occupauerit, iudicium habent difficile.

Humanarum rerũ ſtabilis inſtabilitas acceſſionibus eadẽ hora reuertentibus aſſimilatur.

Ex eo quod acceſſiones eadem hora reuertantur, qua priùs aduenerant, morbi longitudinem præſagiẽdam eſſe, animaduertit Hippocrates. Non ſecus humanarum rerum quandam inſtabilem (vt ſic dicam) ſtabilitatem præſagire voluit Sap. Eccleſiaſtes cap. 1., quando inquit. *Cuncta res difficiles, non poteſt homo eas explicare ſermone; non ſaturatur oculus viſu, nec auris auditu impletur. Quid eſt quod fuit? Ipſum, quod futurum eſt. Quid eſt, quod factum eſt? Ipſum, quod faciendum eſt. Nihil ſub ſole nouum, nec valet quiſquam dicere; Ecce hoc recens eſt. Iam enim præceſſit in ſeculis, quę fuerunt ante nos,*

APH. XXXI.

Laſſitudinem habentibus in febribus, in articulos, & circa maxillas potiſſimum abſceſſus fiunt.

Cur in articulis

Cauſa propter quam in articulis contingunt abſceſſus, eſt quoniam præ-

prædicti articuli priùs imbecillitatem quandam contraxerunt: verùm poſtquam ipſi facti ſunt abſceſſus, ipſi artus magis redduntur imbecilles; vnde morboſa quædam pigrities, quam poſtmodum non leuia detrimenta conſequuntur. Id quod ſignificauerat Sapiens Eccleſiaſtes cap. 10. quando inquit. *In pigritijs humiliabitur contignatio, & in infirmitate manuum perſtillabit domus.* Eſt verò animaduertendum, quod quemadmodum Senex ex actionibus læſis indagauit partes affectas, non ſecus Eccleſiaſticus cap. 19. *Qui credit cito, leuis eſt corde, & minorabitur, & qui delinquit in animam ſuam inſuper habebitur. Audiuiſti verbum aduerſus proximum tuum, commoriatur in te fidens, quoniam non te dirumpet. A facie verbi parturit fatuus, tanquam gemitus partus infantis. Sagitta infixa fœmori canis, ſic verbum in corde ſtulti. Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus; amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo: Eſt correptio mendax in ira contumelioſi; & eſt iudicium; quod non probatur eſſe bonum & eſt tacẽs, & ipſe prudens.* Et c. 21. *Notus à longe potens lingua audaci, & ſapiens ſcit cum labitur ipſe.*

cõtingãt abſceſſus

Quomodo illi aſſimiletur pigritia.

Quomodo Sirachius ex actionib⁹ deprauatis dignouerit animũ male affectum

A P H. XXXII.

Quibuſcunque reſurgentibus ex morbis, ſi quid laborauerit, hic fiunt abſceſſus.

Cur in conualeſcētibus fiant abſceſſus in illis partibus, quæ laborauerint. Qui animi morbi illis aſſimilentur.

IN conualeſcentibus fiunt abſceſſus in illis partibus, quæ laborauerint, quoniam labor, ſeu dolor debilitat partem, atque proinde facilior redditur ad recipiendum; qui aphoriſmus præcipuè intelligendus de ijs conualeſcentibus, in quibus aliqua portio cauſæ morbificæ fuit derelicta; ſiue ſit manifeſta, cui reſpondet illud. *Amplius laua me ab iniquitate mea*, ſiue occulta, cui illud. *Ab occultis meis munda me.* Iam verò pſaltes regius hæc non pronunciaſſet, niſi horum aliquod veſtigium in ſemetipſo dignouiſſet. Reliqua, ſi lubet, hic apponito, nobis etenim ſatis eſt hæc pro exemplo indicaſſe.

A P H. XXXIII.

Sed ſi ante morbum pars aliqua doluerit, hic morbus firmatur.

Cur ſi aliqua pars ante morbum laborauerit, ibi morbus firmatur.

FIrmatur ibi morbus, quoniam pars illa iam eſt diſpoſita ad ſuſcipiendum morbum, cui conſonat, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. *Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indiſciplinatorum aſſiduè erit. Potior fur quàm aſſiduitas viri mendacis, perditionem*

ditionem autem ambo hæreditabunt. Mores hominum mendacium ſine honore, & confuſio illorum cum ipſis ſine intermiſſione.

A P H. XXXIV.

Si à febre habito tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repentè ſuperuenerit lethale.

SI à febre detento, nullo exiſtente in faucibus tumore, ſtrangulatio ſuperuenerit, eſt affectus adeo lethalis, vt prorſus videatur deploratus, quippe cor refrigerari non ſinit; vnde ineuitabilis interitus; per talem etenim affectum guttur adeo conſtringitur, vt aer attrahi non poſſit ad ipſum refrigerandum, cũ tamen ob præſentem febrem prædictus aer ſit adhuc magis neceſſarius. Sic exitioſum admodum eſt, ſi alicui capitalibus vitijs immerſus laboret adeo, vt via ad auram ſalutarem, hoc eſt Dei mandata ſuſcipienda, penitus intercludatur. De qua re plures ſacras ſententias ad alios aphoriſmos accommodauimus; ſuntque aliæ non paucæ, quæ breuitatis gratia prætermittimus.

Cur à febre habito, tumore nõ exiſtente in faucibus ſtrãgulatio repente ſuperueniens ſit lethalis. qui animi morbus illi reſpondeat.

A P H. XXXV.

Si à febre habito collum peruertitur, & vix poteſt deuorare, ſine vllo tumore, lethale.

EST animaduertendum, quod quemadmodum ex capitis, & cordis, vel

Lingua quomodo bonorum, & malorũ causa.

partium circa illa exiſtentium bona, vel mala conſtitutione, prouenit bonum, vel malum, mors, vel vita; vt ex præſenti aphoriſmo, atque alijs pluribus colligitur; non ſecus habetur in Eccleſiaſtico c. 37. *Verbum nequam immutabit cor, ex quo partes quatuor oriuntur, bonum, & malum, vita, & mors, & denominatrix illorum eſt aſſidua lingua.*

APH. XXXVI.

Sudores ſebricitanti ſi inceperint boni, & tertio die, & quinto, & ſeptimo, & nono, & vndecimo, & quarto decimo, & ſeptimo decimo, & vigeſimo ſeptimo, & trigeſimo quarto. Hi enim ſudores iudicant morbos. Qui vero non ita fiunt, laborem ſignificant, & morbi longitudinem, & recidiuam.

Cur ſudores qui perfluũt diebus imparibus ſint boni, & illi qui diebus paribus ſint mali.

CONſcripſit Hippocrates hunc aphoriſmum, vt demonſtraret, qui dies ſint probandi ad criſim, quæ per euacuationem fieri conſueuit, & qui ſint reprobandi; adducit autem ſudores in exemplum, vt dignoſcamus iudicia pédere non ſolùm ex materia morbi, ſed ex cœli virtute; atque proinde ſudores, qui contingunt in diebus imparibus, fiunt ſecundum ordinem naturæ, quemadmodum ipſa monſtrat experientia; qui verò in diebus paribus contingunt, extra ordinem naturæ mouentur.

Id

Id propterea quamuis ſudor ſit excrementum, quod multoties febricitantibus prouenit cum conferentia, atque tolerantia, eſt tamen malus, ſi non profluat conuenienti tempore, atque diebus iudicatorijs. Huic eſt analogum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. *Ex ore fatui reprobabitur parabola, non enim dicit illam in tempore ſuo*. Verùm quod maioris eſt momenti, diuinus Senex, præter plurima hucuſque propoſita ad bonam, vel malam iudicationem attinentia, hunc etiam propoſuit aphoriſmum, vt prudens quilibet medicus in promptu habeat, quæcumque ad ſudores iudicatorios, vel non iudicatorios poſſint attinere; adeo vt hinc colligendum ſit, eſſe peſſimum medicum, atque humanæ naturæ accerrimum hoſtem, qui hæc contemnit. Cui ex altera parte reſpondet, quod habetur prouerb. 28. *Viri mali non cogitant iudicium, qui autem inquirunt Dominum, animaduertunt omnia*. Quod ſi locum expoſcis huic aphoriſmo magis analogum, illum ſuſcipe ex 34. capite Geneſeos, vbi ſic habetur. *Ecce die tertio quando grauiſſimus vulnerum dolor eſt, arreptis duo filij Iacob, Simeon, & Leui fratres Dina, gladijs, ingreſſi ſunt vrbem*. Eſt inquam analogus, quoniam non modò vulnerum, atque vlcerum exacerbationes, verùm etiam aliæ quælibet fluxiones fiunt in die impari, in qua mouetur bilioſus humor, atque, vt dictum eſt, aſtrorum virtutes dominantur. Sic etenim habet

Medici, qui non contemplantur dies iudicatorios sūt in prudentes.

Quinam illis aſſimilentur

Locus Geneſeos explicatur.

Hip-

Hippocrates libro de fracturis ſect. 4. *Tertio, & quarto die vulnera omnia minimè ſunt exagitanda, & vt in ſumma dicam, ſpecilli quoque omnes admotiones vitandæ his diebus ſunt, omniaq; alia, quibus vulnera irritantur; in totum n. tertius, & quartus dies in pleriſque vulneribus exacerbationes parit, & quæ inflammationes, & ſordes incitantur, & quæcumque in febres tendunt, vnde magni admodum momenti, ſi quod aliud, documentum hoc eſt. nam quæ ſunt in medendi arte grauiſſima, quibus id non ſit commune? non etenim pertinet ad vlcera tantùm, ſed ad alios quoque morbos complures.* Ex quibus colligitur, quod non tantùm in vulneribus, & vlceribus, verùm etiam in alijs quibuslibet morbis fluxiones excitantur in die impari; quomodo autem dies quarta dicatur dies impar, in noſtris diximus commentarijs. Eſt autem animaduertendum, vbi legitur *& vigeſimo* in aliquibus codicibus legi, *& vigeſimo primo*, eſſeque vtramque lectionem veriſſimam; cùm etenim ex Hippocrate in prognoſticis non numerentur integri dies, neq; menſes, dicendum eſt diem decretorium eſſe vigeſimum; quoniam verò huiuſmodi terminus attingit horas quatuor diei vigeſimi primi, id propterea poteſt etiam legi vigeſimus primus. Simile quidpiã habetur in Euangelio D. Matthæi, qui diſtribuit generationes omnes ab Abraham vſq; ad Ieſum per quatuordenas, quadraginta etenim, & vnum recenſet; inter

Varia lectiones vnde prouenerint & cur dicatur decretorius non modo dies vigeſimus verum etiã vigeſimus primus.

Locus Matthæi declaratus.

inter quatuordecim diſtribuit, cum tamen ter. 14. conflent 42., ſic medici ex ter ſeptem conflant viginti, quatuordecimo bis numerato, 28. finis ſecundæ, & initium tertiæ ſeptimanæ.

A P H. XXXVII.

Frigidi ſudores, cum acuta quidem febre, mortem, cum mitiori autem, longitudinem morbi ſignificant.

DEmonſtrat in præſenti aphoriſmo Hippocrates, quomodo ab excretis poſſimus prænunciare vel mortem, vel morbi longitudinem; mortem in acuta febre, quoniam indicat aliquam inflammationem internam, quæ ad ſe trahit, quaſi cucurbitula, calorem, vnde partes externæ frigidæ permanent; in mitiori, morbi longitudinem; quoniam indicat membrorũ calorẽ eſſe extinctũ, vel ſaltẽ adeo exiguũ, vt non poſſit externas partes calefacere. Non ſecus quicunq; fuerit in diuinis legibus ſeruandis adeo hebes, vt frigidas edat operationes, ſi id proueniat, quoniam in carnalibus amoribus exardeſcat, mortem corporis, atq; ipſius etiã animæ portendit. Si verò proueniat ob amoris Diuini inopiam, quamuis morbi longitudinẽ, poterit tamen paulatim ſalutaribus monitis ſuſcitari, vnde caſus non erit adeo deploratus. Plures hac de re ſentẽtias reperies in ſacris libris; nobis ſatis erit tibi methodũ illas deſcribendi demonſtraſſe.

Frigidi ſudores cur cum acuta febre mortem, cum mitiori morbi lõgitudinẽ denũcient.

Qui animi morbi illis reſpondeant.

APH.

APH. XXXVII.

Qua parte corporis ſudor eſt, ibi ſignificat morbum.

Quemad modum ab excretis digno ſcitur pars affecta, non ſecus à fallaci lingua, praua animi diſpoſitio.

QVemadmodum cuiuslibet partis ſudor eiuſdem partis morbum indicat; non ſecus, vt habetur prou. 26. *Labijs ſuis intelligitur inimicus, cum in corde tractauerit dolos. Lingua fallax non amat veritatem, & os lubricum operatur ruinas.* Et c. 29. *Vir iracundus prouocat rixas, & qui ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior.* Inter omnes corporis partes, maximè attendendam eſſe faciem, atq; eius operationes alibi demonſtrauit Hippocrates, quod hic etiam implicitè animaduertit. Id monuit Eccleſiaſticus cap. 19. *Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo.* Vbi eſt aduertendum, quomodo vterque ab excretis indagauerit partem affectam.

APH. XXXVIII.

Et qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.

Quemad modũ ex qualitatibus mu-

QVemadmodum alicuius partis calor, aut frigus, eius partis indicat ægritudinem; non ſecus ex proprijs ſignis dignoſcitur doctus, & indoctus.

Sic

Sic etenim prouerb. 12. *Doctrina ſua noſcitur vir: qui autem vanus & excors eſt, patebit contemptui*, Cæterùm maxima cum ratione pergit Senex ex ſignis diagnoſticis partem affectam indagare, hac etenim ignorata ignoratur morbus, & conſequenter prognoſis, & curatio; quod innuens Sap. prouerb. 27. animaduertit. *Diligenter agnoſce vultum pecoris tui tuoſq; greges conſidera: non enim habebis iugiter poteſtatem, ſed corona tribuetur tibi in generatione, & generationem.*

tatis dignoſcitur pars affecta, non ſecus ex prauis moribus ipſius animi affectus.

A P H. XL.

Et vbi in toto corpore mutationes, & ſi corpus refrigeretur, vel rurſus calefiat, vel calor alter ex altero fiat, longitudinem morbi ſignificat.

CVm homo ſit omnium conſenſu *microcoſmos* atque microcoſmo pro mutatione temporum fiant etiam mutationes, adeo vt totum magnum corpus refrigeretur, vel calefiat rurſus; & calor alter ex altero fiat; eſt non leui dubitatione dignum, cur in microcoſmo huiuſmodi mutationes ſint morboſæ, adeo vt longitudinem morbi portendãt; at in macrocoſmo ſint omnino naturales, adeo vt nihil ſit adeo decantatum, non modò apud naturales philoſophos, verùm apud ipſos etiam theologos. Videtur autem magis admirandũ, quod mu-

Cur mutationes calidi in frigidũ, & frigidi in calidũ ſint morboſæ, cũ in microcoſmo, cum tamen in macrocoſmo ſint ſalutares.

mutationes temporum præcipuè morbos in ipſo microcoſmo parere conſueuerint, quemadmodum ipſe indicauit dictator aph. 1. ſectionis antecedentis; cũ tamen in macrocoſmo tantum abeſt, vt progignant affectum præter naturam, vt potiùs hinc pendere mundi æternitatem comprobauerit Ariſ. ſecundo de ortu, & interitu, quod ſola mutatio circularis poſſit eſſe perpetua. Quinimo id videtur à ſacris literis non alienũ, ſiquidem habetur c. 1. Eccleſiaſtes. *Generatio præterit, & generatio aduenit, terra autem ſemper ſtat. Oritur ſol, & occidit, & ad locum ſuum reuertitur, ibique renaſcens, gyrat per meridiem & flectitur ad aquilonem, luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur.*

Expenduntur varijs ſacræ ſcripturæ loci. Verùm admirari deſinet quicunq; conſiderauerit veriſſimum eſſe quod à Sapientiſſimis viris dictum fuit, mundum hunc corporalem, quem conſpicimus, periturum aliquãdo eſſe, ac pro illo aliũ longè præſtantiorem denuo creandum; ſi ſcilicet hæc ſeries ortuũ, & interituũ, in æternum duratura non eſt, ſed ceſſatura aliquando, ceſſaturuſq; motus quieti, & tempus æternitati, quoniam ſcilicet alienum omnino à ratione eſt, corpora natura mobilia, quæque naturali impetu feruntur, vt cœleſtes orbes, in æterna violentia contineri; nihil enim philoſophis certius, quàm nullum violentum eſſe perpetuum; cœlum autem, cum naturaliter feratur in circulo, præter naturam detineretur: neque minor inferretur

tur violentia elementorum naturæ, ſi ea quoque, quali nunc ſunt natura, perdurarent; ex quibus, atque aliis huiuſmodi concludunt corpora hæc cœleſtia, & elementaria, quę ad hanc veluti verã geneſim optimè comparata nunc ſunt, exacto toto tempore, & eleuatis ſucceſſiuis mutationibus, quaſi toto iam negocio peracto, veluti defuncta munere ſuo, finiri, atque alia pro illis pulchriora, & æternam illam requiem naturaliter expetentia, & ſecundum ſe tota inalterabilia, creari denuo, quæ immutabilibus, atque æternis ſubſeruiant, vt priora hæc naſcentibus, & intereuntibus deſeruiunt modò, idque ex pluribus colligitur ſacrę ſcripturæ locis, nimirum Eſaia c. 65. his verbis. *Ecce enim ego creo cœlos nouos, & terram nouam, & non erunt in memoria priora;* atque Dauid pſal. 101. *Opera manuum tuarum ſunt cœli, ipſi peribunt, tu autem permanes, & omnes ſicut veſtimentum veteraſcent, & ſicut opertorium mutabit eos & mutabuntur;* atque Ioannes in apocalypſi. *Et vidi cœlum nouum, & terram nouam; primum enim cœlum, & prima terra abiit, & mare iam non eſt.* Quibus non aduerſatur locus citatus Eccleſiaſtes; quoniam non dicit prædictũ motum eſſe perpetuum. Quemadmodum ante nos præclari aliquot viri conſiderarunt.

APH.

APH. XLI.

Sudor multus ex ſomno factus abſq; cauſa manifeſta, corpus vti pluri cibo ſignificat. Si verò cibum non accipienti hoc accidat, ſcire oportet quod corpus euacuatione indiget.

QVemadmodum ſudor multus ex ſomno factus abſque cauſa manifeſta, indicat corpus vel vti pluri cibo, vel prauis humoribus ſcatere; non ſecus verum eſt, quod inquit Sapiens in Eccleſiaſte cap. 5. *Multas curas ſequuntur ſomnia, plurima ſunt vanitates, & ſermones innumeri, tu verò Deum time.* Cæterum primam aphoriſmi particulam videtur Hippocrates mutuaſſe ex Eccleſiaſtico, vbi habetur hominem cœnantem parcè maxima quiete dormire vſque ad mane; illum verò, qui ſe multis cibis repleuerit, dormire parum, & cum labore.

Quomodo Hip. aph. ex Eccleſiaſtico mutuauerit.

APH. XLII.

Sudor multus frigidus, vel calidus, ſemper fluens; frigidus magis, calidus minus ſignificat morbum.

DEmonſtrat Hippocrates ſudorem ſemper fluentem eſſe ſymptomaticum, quoniã criticus nõ ſemper fluit; fri-

Cur ſudor ſemper fluẽs

frigidus tamen magis, quoniam indicat humorem eſſe magis crudum, calidus minus, quoniam aliquale indicat naturæ dominium ſuper cauſam morbificā. Sic qui in Dei mandatis frigidas edit operationes, maiorem indicat mentis ægritudinem, quàm qui calidas, etiamſi quodammodo ſint deprauatę; de quibus non paucas reperies ſacras ſententias per hoc ipſum opus conſperſas. — ſit ſymptoma maticus.

APH. XLIII.

Febres quæcumque non intermittentes, tertia die fortiores ſunt, magis periculoſæ. Quocumque autem modo intermiſerint, periculum abeſſe ſignificatur.

Febres continuæ non modò proueniunt ex materia magis biliosa, & conſequenter magis apta ad morbum acutum producendum, verùm etiam talis ſunt naturæ, vt demonſtrent, naturam minus habere ſuper illam dominium, atque proinde magis eſſe periculoſas. Contra euenit in intermittentibus. Sic errores perpetui aduerſus diuinas leges ſunt magis periculoſi, tum ratione cauſæ, quoniam mentem indicant magis deprauatam, atque à Deo alienam: tum ratione effectus, qnoniam ipſum morbum tandem reddunt habitualem, vnde eiuſdem mentis, atque corporis diſſolutio. Contra ſe res habet in interpollatis, de-

Febres continuę ex quanā materia progignātur. Qui morbi illis aſſimilentur.

demonſtrant etenim aliqualem Dei timorem ob conſcientiam peracti ſceleris; id quod habetur in ſententia iam alibi citata. *Fili peccaſti, noli amplius peccare, &c.*

A P H. X L I V.

Quibus febres longæ, his tubercula, vel labores in articulis fiunt.

Cur labores fiãt in articulis, illis proponitur accõmodatũ præſidiũ.

HIC vnica affertur cauſa laborum, qui contingunt in articulos, in ſequenti aphoriſmo alias non leuis momenti reperies; hoc tantùm differunt; quod hi proficiſcuntur à cauſa interna, alij verò magis ab externa, quemadmodum ibi dignoſces; hi ſunt ad determinatum tempus, illi verò magis perſiſtẽtes; hi poſſunt faciliùs curari, nimirum præſidio, quod reſpiciat cauſam antecedentem, atque coniunctam, inter quæ primum locum obtinet mel, de quo habetur prouerb. c. 24. *Comede mel fili mi, quia bonum eſt, & fauum dulciſſimum gutturi tuo.* Quoniam verò in hoc comedendo eſt modus adhibendus, quo poſſimus ſanitatem cuſtodire, atque ab imminentibus morbis præſeruari, id propterea ſubdit. *Sic & doctrina ſapientia animæ tuæ, quam cum inueneris, habebis in nouiſſimis ſpem, & ſpes tua non peribit.*

APH.

APH. XLV.

Quibus tubercula, vel in articulis labores ſiunt, hi pluri vtuntur cibo.

QVamuis veriſſimum ſit, quod in aphoriſmo habet Hippocrates, quod ſcilicet articulorum labores contingant ob plures cibos, his tamen vt plurimum aſſociatur venus, atque immoderatus vini vſus, vt enim venus eneruat vires, ſic copia bacchi; nam quod ad venerem attinet, id manifeſtè admodum colligimus ex aph. 28. 29. & 30. ſextæ ſectionis. Præcipuè verò qui nimia venere ſe imbecilles reddiderunt, nullum præſtantius remedium excogitarunt, quàm copioſo cibo, atque potu ſe replere; quum tamen vbi vires ſunt proſtratæ, prædictis auxilijs longè magis proſternátur; adeo vt harum rerum ignorantia cauſa ſit, vt abyſſus abyſſum inuocet; id quod ex contrario manifeſtè depræhendes, ſic etenim habetur prouerb. 24. *Vir ſapiens fortis eſt, & vir doctus robuſtus, & validus; quia cum diſpoſitione initur bellum, & erit ſalus, vbi multa conſilia ſunt. Excelſa ſtulto ſapientia, in porta non aperiet os ſuum.*

Præcipuè arthritidis cauſſæ proponuntur.

Quomodo illam poſſimus deuitare.

APH.

APH. XLVI.

Si rigor incidat febre non deficiente, ægro iam debili, lethale eſt.

Vnica ſpes in virium robore.

QVamuis, ſi febri ardenti ſuperueniat rigor, illam ſoluat; quemadmodum aphoriſmo 58. huius ſectionis animaduertit Hippocrates; ibi tamen ſupponit virtutem fortem. E contra euenit ſi æger ſit debilis, quemadmodum in præſenti aphoriſmo admonet dictator; quapropter huic analogam ſententiam reperies in Eccleſiaſtico cap. 8. *Non ſpondeas ſuper virtutem tuam, quod ſi ſpoponderis, quaſi reſtituens cogita.*

APH. XLVII.

Excreationes in febribus non intermittentibus liuidæ, cruentæ, fœtidæ, & biliosæ, omnes malæ; & ſi bene exeunt, ſiue per alui excretionem, ſiue per vrinas bonæ. Si verò non aliquid eorum, quæ iuuant, per hæc loca excernitur, malum.

Color liuidus malus; transfertur ad prauos mores.

NON ſine maxima ratione primo loco propoſuit Hippocrates colorem liuidum, tanquam omnium peſſimum, hoc eſt indicantem corruptionē peſſimam, ſiquidem etiam Eccleſiaſticus cap. 14. virum peſſimum deſcribens,

bens, tali dictione vſus eſt, inquit etenim. *Homini liuido ad quid aurum?* Cæterùm excretiones in febribus non intermittentibus liuidæ, cruentæ fœtidæ & biliosæ omnes malæ, quoniam valde diſtant à naturali excretione. Si verò bene exeunt ſiue per alui excretionem, ſiue per vrinas, bonæ, quoniam indicant prodire præcedente coctione, & conſequenter cum conferentia, atque tolerantia. Si verò non aliquid eorum, quæ iuuant, per hæc loca excernatur, malum ob contrariam cauſam; quoniam ſignificat non educi illa, quæ educi deberent. Tribus his ſententijs in præſenti aphoriſmo contentis multas reperies analogas in ſacris literis; ſunt verò omnes ſpectantes ad operationes, quæ proueniunt cum proximi conferentia, atq; tolerantia, vel è contra; quas proinde quibus ſignis dignoſcantur, indicarunt Sapiens atque Sirachius varijs in locis, quos alibi citauimus.

Cur etiã excreatio nes liuidæ ſi bene exeũt ſint bonę

APH. XLVIII.

In febribus non intermittentibus, ſi partes exteriores frigidæ, interiores vruntur, & ſitim habeat, lethale eſt.

INter reliqua, quæ calorem adurentem reuocant ab exterioribus ad interiora, ſunt ingentes curæ, dicuntur etenim curæ, quoniam cor vrunt.

Cura quę ob rẽ ſic appelletur. Hilaritatis vtilitas.

Cura quã ob rem ſic appelletur.

Hilaritas vtilitas.

E contra hilaritas cum vitæ tranquillitate ipſum calorem reuocant ab internis ad externa; id quod indicatur prouerb. cap. 29. *Erudi filium tuum, & refrigerabit te, & dabit delicias animæ tuæ.* Et in Eccleſiaſtico c. 3. *Qui obedit patri, refrigerabit matrem.* Eſt autem animaduertendum, non temerè addidiſſe Hippocratem particulam, *& ſitim habeat,* ſiquidem prædictis dictionibus demonſtrat, adeſſe non quamlibet internarum partium vſtionem, ſed maximam, quæ ſcilicet ſit inflammatio quædam attrahens calorem, quaſi cucurbitula, à partibus externis ad internas; prǽterquam, quod ſymptomata eſt non leue, cũ ipſo principali morbo, vel incipiens, vel illi ſuperueniens. Eſt autem longè maius tormentum ſitire, quàm eſurire, quamuis vtrumque minetur æquale vitæ diſcrimen; quo factum eſt, vt Moſes Deuteronomij cap. 8. ſitim comminetur populo incredulo, per hæc verba. *Seruies inimico tuo, quem emittet ibi Dominus in fame, & ſiti, & nuditate;* vt interim alia prætermittam ſacræ ſcripturæ loca, idq; breuitatis ſtudio.

Sitis magnum eſt tormentum.

APH.

APH. XLIX.

In febre non intermittente ſi labrum, vel oculus, vel naſus, vel ſupercilium peruertatur, vel non videat, vel non audiat, iam debili exiſtente corpore, quicquid horum euenerit, mors proxima eſt.

QVemadmodum hæc peſſima ſymptomata non modò morbum eſſe deploratum, verùm etiam proximam mortem denunciant; non ſecus aliqua conſimilia ſunt in viro impio, praua ſigna, quæ eius certum, & repentinum exitium portendunt, quod indicatur prouerb. c. 6., quando inquit. *Homo apoſtata vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat; huic extemplo veniet perditio ſua, & ſubitò conteretur, nec habebit vltra medicinam.* Et c. 10. *Qui annuit oculo, dabit dolorem, & ſtultus labijs verberabitur, vena vita os iuſti, & os impiorum operit iniquitatem.* Et 16. *Qui attonitis oculis cogitat praua, mordens labia ſua, perficiet malum.* Hanc autem faciei commutationem fieri à potentiſſima cauſa demonſtrauit in Eccleſiaſte capit. 8., quando inquit. *Sapientia hominis lucet in vultu eius, & potentiſſimus faciem illius commutabit.* Eſſe

Animi morbi deducentes ad feſtinatum interitũ.

Maxima faciei permutatio à qua cauſſa proneniat.

autem peſſimam cauſam, quæ oculis ſuam actionem aufert, indicatur in Eccleſiaſtico cap. 18. *Sultus acriter improperabit, & donum liuidi tabeſcere facit oculos.*

A P H. L.

Vbi in febre non intermittente difficultas ſpirandi, & delirium acciderit, lethale.

Cur in febre nō intermittente difficultas ſpirandi, & delirium ſit lethale.

IN febre non intermittente difficultas ſpirandi, atque delirium, eſt lethale, quoniam grauiter afficitur membrum princeps, nempe cerebrum; quo ſic laborante, vniuerſum corpus, atque reliqua membra citò trahuntur in conſenſum. Sic habetur prouerbiorum 29. *Princeps, qui libenter audit verba mendacij, omnes miniſtros habet impios.*

A P H. LI.

In febribus, abſceſſus, qui ad primas iudicationes non ſoluuntur, longitudinem morbi ſignificant.

Abſceſſibus, qui non iudicāt, aſſimilantur viri promittētes, atque pro-

QVemadmodum hi abſceſſus, qui ad primas iudicationes non ſoluūtur, longitudinem morbi ſignificant; non ſecus vt habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. *Eſt qui præ confuſione promittit amico, & lucratus eſt eum inimicum gratis. Opprobrium nequam in homine mendacium, & in ore indiſciplinatorum*

natorum aſſiduè erit. Potior fur, quàm aſſiduitas viri mendacis, perditionem autem ambo hareditabunt. Et prouerbiorum cap. 25. *Nubes, & ventus, & pluuia non ſequentes, vir glorioſus, & promiſſa non complens.* miſſa nō complētes.

APH. LII.

Quicunque in febribus, vel alijs morbis ſponte illachrymant, nihil abſurdum, qui vero non ſponte, abſurdius.

Eſſe lachrymas voluntarias tanquam ſignum, & tanquam cauſa, bonas; non voluntarias autem dicit Hippocrates malas. Addit Sapiens in Eccleſiaſte cap. 7. eſſe meliores riſu, cuius ſententiæ etiam rationem tradit, quando inquit. *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij, in illa enim finis admonetur cunctorum hominum, & viuens cogitat, quid futurum ſit.* Subſcribit Sirachius cap. 7. *Non deſis plorātibus in conſolatione, & cum lugentibus ambula.* Præcisè tamen demonſtrat c. 12. lachrymas non ſpontaneas eſſe malas, quando inquit. *In oculis ſuis lachrymatur inimicus, etſi inuenerit tempus, non ſatiabitur ſanguine, & ſi incurrerint tibi mala, inuenies eum illic priorem. In oculis ſuis lachrymatur inimicus, & quaſi adiuuans ſuffodiet plantas ſuas: caput ſuum mouebit, & plaudet manu,*

Cur lachrymæ ſint meliores riſu.

Lachrymæ non ſpontaneæ cur malæ.

manu, & multa ſuſſurrans commutabit vultum ſuum. Cauſa verò propter quã lachrymæ non ſpontaneæ ſunt malæ, eſt quoniam non excernuntur à natura noxium ab innoxio ſegregante, ſed à natura irritata; namque id propterea habetur in Eccleſiaſtico cap. 22. *Pungens oculos, deducit lachrymas, & qui pungit cor, profert ſenſum*.

APH LIII.

Quibus circa dentes in febribus quidem lentores naſcuntur, his fortes fiunt febres.

Oris cuſtodia tã corporalis, quàm ſpiritualis.

QVod circa dentes fuit ab Hippocrate pronunciatum, eſt de quacunque oris parte intelligendum, atque proinde quamlibet oris partem eſſe cuſtodiendam, ne ſcilicet ad illam decumbat materia prauæ conditionis, in noſtris diximus commentarijs. Hoc animaduertit Sapiens prouerb. cap. 13. eſſe maximi momenti, quando inquit. *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit animam ſuam, qui autem inconſideratus eſt loquendum, ſentiet mala*. Et cap. 14. *In ore ſtulti virga ſuperbia, labia ſapientũ cuſtodiunt eos*.

APH. LIV.

Quibus plurimum ſiccæ tuſſes leuiter irritantes in febribus ardentibus fiunt, non multùm ſiti infeſtantur.

SIccę tuſſes in ardentibus febribus humectant os, guttur, & fauces, atque proinde ſitis longè minus præſentiri ſolet, quoniam ſcilicet tuſſis illa humiditatem exprimit ab adiacentibus partibus partibus, quæ paulatim irrigat oris partes, quapropter miteſcit ſitis qualibet, ſiue oriatur ex pulmonibus, ſiue ex ventriculo. Eſt autē animaduertendū, id ponūciaſſe diuinū Senem, vt demōſtret, quomodo natura ſit morborū medicatrix, ſiquidē etiā in febre ardēti, cuius pathognomomicū ſignū eſt ſitis, cōſueuit talē efficere irrigationē. Cui reſpondet, quod habetur apud Eſaiā c.41., quando populo afflicto, & deſperationi proximo pollicetur, ſe ſubuenturū, inquit etenim. *Irrigabo ſcaturigine aquarū terrā aridā, ac ſiticuloſam*; & quemadmodū id poſuit Hipp., vt imitaremur naturam bene operantē gargariſmatibus, atq; alijs huiuſmodi; non ſecus conſueuimus nos in huiuſmodi febribus ardētibus, quæ præcipuè æſtiuo tempore excitantur, ſpargere frondes virentes per cubiculū; cui reſpondet quod ſtatim ſubnectit propheta. ***Ponam in deſerto abietem, vlmum, cedrum myrtum, cupreſſum; ponā in locis incultis, ac ſqualidis pinum, & buxum.***

Cur ſiccę tuſſes in febribus ardentibus non permittant ęgrotantem ſitire.

Locus Eſaiæ aphoriſmo comparatus.

APH. LV.

Ex bubonibus febres omnes malæ præter diarias.

Cur febres omnes ex bubone ſint malæ præter diarias.

HVnc aphoriſmum conſcripſit Hippocrates, vt nos edoceret diſtinguere glãdium tumores malignos, ab his, qui ſunt benefici; benigni etenim producunt tantùm febrem ephemerã; maligni verò dolores, recidiuas, morbi longitudinem, aut denique mortem. Sic habetur in Eccleſiaſtico cap. 22. *Ad amicum & ſi produxeris gladium, non deſperes; eſt enim regreſſus ad amicum. Si aparuerit os triſte, ne metuas; eſt enim cõcordatio excepto conuitio, & improperio, & ſuperbia, & myſterij reuelatio, & plaga doloſa: in his omnibus effugiet amicus.*

APH. LVI.

Febricitanti ſudor ſuperueniens, febre non deficiente, malum. Prorogatur enim morbus, & multam ſignificat humiditatem.

Cur ſudor ſuperueniens, febre nõ deficiente malus

EST huiuſmodi ſudor malus, quoniam mendax; atque proinde huic aphoriſmo eſt analogum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. ***Mores hominum mendacium ſine honore, & confuſio illorum cum ipſis.***

APH.

A P H. L V I I.

Qui à conuulſione, aut diſtentione neruorum tenetur, febre ſuperueniente liberatur.

EX præſenti aphoriſmo colligitur eſſe vtilitatem ab inimicis capiendam, & conſequenter de illius damno non eſſe lætandum, quod animaduertit Sap. prouerb. 24., quando inquit. *Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, & in ruina eius ne exultet cor tuum; ne fortè videat Dominus, & diſpliceat ei, & auferat ab eo iram ſuam.* Quinimo admonet nos, vt illi benefaciamus 25, quando inquit. *Si eſurierit inimicus tuus, ciba illum; ſi ſitierit, da ei aquam bibere; prunas enim congregabis ſuper caput eius, & Dominus reddet tibi.* Dubium tamen eſt, quomodo quod ſua natura eſt malum, alteri prodeſſe poſſit, cum dixerit Sirachius cap. 14. *Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit?* Eſt tamen animaduertendum, Hippocratem non intellexiſſe de quacunque febre, ſed de illa tantùm, quæ per ſe non eſt omnino mala, cum ab alijs morbis poſſit præſeruare. Eſt verè quartana, de qua ſic habet ſection. 5. aphor. 71. *A quartana capti, non admodum à conuulſionibus capiuntur, ſi verò priùs capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.* Quomodo etiam morbus curetur à morbo ſuperueniente indicauit c. 31. *Cogita-*

Quomodo vtilitas ex inimicis capienda.

Quomodo, quod ſua natura eſt malum, poſſit alteri prodeſſe.

tus praſcientia auertit ſenſū, & infirmitas grauis ſobriam facit animam.

APH LVIII.

A febre ardente habito, rigore ſuperueniente, ſolutio.

In quo coueniat ira cum febri.

CVm ira ſit accenſio ſanguinis circa cor, illi poteſt aſſimilari febris, quæ eſt intemperies calida, & ſicca accenſa in corde; atq; proinde ira vehementior febri vehemētiori poteſt cōparari; poteſt ſcil. ardenti; & quemadmodum illam ſoluit ſuperueniens rigor, non ſecus hanc extinguit ſuperueniens hilaritas, id quod habetur prouerbiorum 19. *Sicut fremitus leonis, ita & regis ira; & ſicut ros ſuper herbam, ita & hilaritas eius.*

APH. LIX.

Tertiana exquiſita ſeptenis circuitibus, quod longiſſimū eſt, iudicatur.

Cur tertiana exquiſita ſeptenis circuitibus terminetur.

CAuſa, propter quam tertiana exquiſita ſeptenis circuitibus, quod ad ſummum eſt, terminetur, eſt quoniam non modò eſt intermittens, verùm etiā, quoniam progignitur ex materia ſua natura facilè alterabili, quæ proinde facillimè abit per ſudorem, vomitum, & alui excretionem. Cui ægritudini ſunt

Interpollati animi mor-

analogi omnes interpollati animi morbi, in quibus quamuis peccata aliquot grauia

grania committantur, ſunt tamen interpollata, atque intermedio tempore, non obliuiſcitur æger creatoris ſui, atque mandatorum ſuorum; quorum exempla plurima extant in ſacris voluminibus.

bi quomodo illi aſſimilentur.

APH. LX.

Quibus in febribus aures obſurdeſcunt, ſanguis ex naribus fluens, aut aluus turbata ſoluit morbum.

NOn loquitur hic Hippocrates de vera ſurditate, ſed de ſpuria, quam ſcilicet patiuntur aliqui in febribus, atque proinde dicuntur non ſurditatem pati, ſed *obſurdeſcere*; quoniam ſcilicet flatuoſus ſpiritus, qui ex putreſcenti materia eleuatur, impetum faciens, ſurſum repit, atque in auditus organo, quaſi carcere detentus, prædictum affectum parit, facilem tamen curationem admittit, quemadmodum habetur in aphoriſmo; huic eſt analogum, quod habetur Eccleſiaſtes cap. 10. *Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te, locum tuum ne dimiſeris, quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.*

Obſurdeſcentia, vnde proueniat quis animi morbus illi ſit analogus.

APH. LXI.

Febricitantem niſi diebus imparibus febris reliquerit ſolet recidiuare.

Cur febris definẽs diebus paribus ſoleat recidiuare.

RAtio eſt, quoniam motus parium dierũ non fuit à natura inſtitutus; atque proinde ſi in illis fiat, ſolet reuerti, conſueuit etenim natura ab aſtris adiuuata in diebus tantùm imparibus expellere; motus verò, qui fit in die pari, vt plurimùm eſſe conſueuit naturæ coactæ; atque ideo vt plurimùm nõ poteſt exactè finire morbum. Id propterea abijt in prouerbium. *Numero Deus impari gaudet*, quorum tam multa extant exempla in ſacris, vt in illis transferendis non ſit tempus conterendum; cum præcipuè multa, eaque non vulgaria in ſecunda ſectione fuerint propoſita.

APH. LXII.

Quibus in febribus morbus regius ante diem ſeptimum accidit, malum.

Cur morbus regius ante ſeptimum febri ſuperueniens ſit malus.

ESſe quidem morbum regium ante diem ſeptimum ſignum malum, non tamen peſſimum, in noſtris commentarijs aduerſus Plinium demonſtrauimus; huic analogum ſignum in peccatore ex Sapiente depromemus inferiùs. Interim adnotandum, quod morbus regius eſt quidam abſceſſus, atque proinde

proinde cum ante ſeptimum fiat, non poteſt prouenire criticè, quoniam materia non eſt concocta; ſed tantummodo ſymptomaticè, ratione morbi. Non ſecus ſi alicui animi ægritudine laboranti alius morbus ſuperueniat, exiſtente materia pertinaci, quæ morbo regio ante diem ſeptimum ſuperuenienti aſſimilatur, eſt malum, non parui momenti de his multa reperies in ſacris, illorum ſcilicet, qui ex vno animi morbo labuntur in alium, non tamen deſinente priore ob maximam cauſæ morbificæ pertinaciã: hoc eſt, vel maximam auerſionem à diuinis præceptis, vel ob prauam aliquam corporis temperaturam, quàm vt plurimùm ſequuntur animi mores, quemadmodum ante Gal. comprobauit Ariſ. in phyſiognomicis cap. 2.

A P H. LXIII.

Quibus in febribus quotidie rigores fiunt, quotidie febres ſoluuntur.

Videtur hic aphoriſmus aduerſari aphoriſmo 46. huius ſectionis, quãdo inquit. *Si rigor incidat febre non deficiente agro iam debili, lethale eſt.* Non tamen aduerſatur, quoniam ibi dixit ægro iam debili, hìc verò ſupponit ægrotantem non debilem. Quibus aphoriſmis conſonat, quod habet Sirachius cap. 27. *Vaſa figuli probat, fornax, & homines iuſtos tentatio tribulationis.* **Apparẽs contradictio ſoluitur.**

A P H.

APH. LXIV.

Quibus in febribus morbus regius ſeptimo, vel nono, vel vndecimo, vel quartodecimo ſuperuenerit, bonum, niſi dextrum ilium obduruerit, ſi verò non, non bonum.

Icteritia quando mala, & quando non mala.

QVemadmodum cutis defœdatio bonis aſſociata ſignis eſt non mala, ſi verò prauis ſignis aſſocietur, exiſtit mala; non ſecus, tale quid, de animæ maiore, vel minore turpitudine pronunciatur prouerb. cap. ſexto. *Non grandis eſt culpa, cum quis furatus fuerit: furatur enim, vt eſurientem impleat animam: deprehenſus quoque reddet ſeptuplum, & omnem ſubſtantiam domus ſuæ tradet, & liberabit ſe. Qui autem adulter eſt, propter cordis impiam, perdet animam ſuam, turpitudinem, & ignominiam congregat ſibi, & opprobrium illius non delebitur: quia zelus, & furor viri non parcet in die vindictæ, nec acquieſcet cuiuſquam precibus, nec ſuſcipiet pro redemptione dona plurima.* Quod ſi obijcias latrocinium eſſe malum, atque proinde non reſpondere icteritiæ diebus decretorijs ſuperuenienti, quæ eſt bona; memento Hippocratem icteritiam latrocinio analogam propoſuiſſe aph. 62., quæ eſt quidem mala, non tamen ſemper lethalis. Illi vero, quod in fine aphoriſmi tradit Hippocrates, icteritiam apparen-

Vtrique qui animi morbi aſſimilentur.

Obiectioni ſatisfit.

parentem in die non decretorio, eſſe ſignum non bonum, reſpōdet, quod habetur prouerb.24. *Cognoſcere perſonam in iudicio non eſt bonum*: quemadmodū etenim criſis in die nō decretoria apparens, eſt ſignum non bonum; non ſecus, quod in prædicta habetur ſententia.

APH. LXV.

In febribus circa ventriculum, & fortis æſtus, & cordis morſus, vel dolor, malum.

AEſtui forti, qui fit circa ventriculum, proportione reſpondet ingens cura, quam ſemper de filijs habent parentes, dicitur autem cura, quaſi cor vrens. Cuius medelam propoſuit prouerb.29. *Erudi filium tuum, & refrigerabit te.* Cordis morſui, vel eiuſdem vehementi dolori, eſt analogum, quod traditur in Eccleſiaſtico cap. 26. *Dolor cordis, & luctus, mulier zelotypa: in muliere zelotypa, flagellum linguæ omnibus communicans.*

Aeſtiui circa ventriculum & cordis morſui, qui animi affectus reſpondeat.

APH. LXVI.

In acutis febribus conuulſiones, & circa viſcera dolores fortes, malum.

QVamuis huiuſmodi morbi, atque ſymptomata proueniant à cauſa interna, quæ circa viſcera progignit dolores fortes, atque ad neruo-ſum

In acutis febribus conuulſiones, &

citca viſcera dolores fortes cur ſint mali. Qui animi morbi illis reſpondeant.

ſum genus delata efficit conuulſionem; huiuſmodi tamen cauſa interna excitatur ab externa, quæ in hoc caſu tantam habet efficaciam, vt manifeſta morbi occaſio dici poſſit. Inter reliquas externas, maximam vim obtinet metus ingens amittendæ vitæ & exiſtimationis; proinde ſic in Eccleſiaſtico cap. 4. *Ne accipias faciem aduerſus faciem tuã, nec aduerſus animam tuam mendacium.* Huic autem aphoriſmo ſententia analoga cap. 19. *Eſt qui nequiter humiliat ſe, & interiora eius plena ſunt dolo; & eſt iuſtus qui ſe nimium ſubmittit à multa humilitate, & eſt iuſtus qui inclinat faciem ſuam, & fingit non videre ſe quod ignoratum eſt: etſi ab imbecillitate viriũ vetetur peccare, ſi inuenerit tempus malefaciendi, malefaciet.*

A P H. LXVII.

In febribus ex ſomnis timores, vel conuulſiones, malum.

In febribus ex ſomnis timores cur ſint mali.

TImores, vel conuulſiones, quæ febribus ex ſomnis contingunt, non ſunt de nihilo, ſed demonſtrant latere anguem in herba, id quod animaduertit Sapiens Eccleſiaſtes cap. 10 *Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil eo minus habet, qui occultè detrahit.* Cæterùm cum dicat Hippocrates timores ex ſomnis eſſe malos, videtur intelligere fieri timores ex ſomnijs, quę in ſomno contigere. Cui videtur refragari Eccleſiaſticus cap. 34., quando inquit. *Sana ſpes, & mendacium*

Apparēs contradictio diluitur.

in

in ſenſato viro, & omnia extollunt imprudentes, quaſi qui apprehendit umbram, & perſequitur ventum, ſic & qui attēdit ad viſa mendacia, ſecundum hæc viſa ſomniorum; ante faciem hominis ſimilitudo alterius hominis: ab immundo quid mūdabitur? & à mendace quid verum dicetur? Diuinatio erroris, & auguria mendacia, & ſomnia maleficientium vanitas eſt. Non tamen hæc aduerſantur aphor., quoniā ſubdit ſtatim. *Et ſicuti parturiētis cor tuū phantaſias patitur, niſi ab Altiſſimo fuerit emiſſa viſitatio,* per quę verba videtur indicare, eſſe aliqua ſomnia, quæ nō ſunt contēnenda, quę ſcil. à Deo miſſa fuere; nō ſecus dictator videtur dānare timores ex ſomnijs nō quoſcunq; ſed in febribus, quoniā vel indicant humorē adeſſe atrabiliarē, atq; ſic ſunt mali vt ſignū; vel mali vt cauſa, quoniā timor in ægrotantibus maximā efficit virium proſternationē. Dixit etiam *in febribus,* quoniā ſi ex ſomnis fiant timores citra febrē, erunt indifferentes, quod indicauerat in Eccleſiaſte c. 5. *Multas curas ſequuntur ſomnia, & in multis ſermonibus inuenietur ſtultitia.* Niſi velis id etiam prauā indicare animi conſtitutionē, ſiquidem ſubdit paulo poſt. *Vbi multa ſūt ſomnia, plurimæ ſunt vanitates, & ſermones innumeri.* Poſſunt rurſus timoribus ex ſomno prouenientibus aſſimilari timores, de quibus loquitur Eccleſiaſticus cap. 40., quando inquit. *Occupatio magna creata eſt omnibus hominibus, & iugū graue ſuper filios Adā à die exitus de*

Cui dixerit Hipp. in febribus.

ventre

Qui animi morbi illis aſſimilentur.

ventre matris eorum, vſque in diem ſepulturæ in matrem omnium; cogitationes eorum, & timores cordis, adinuentiones expectationis, & dies finitionis à præſidẽte ſuper ſedem glorioſã, vſque ad humiliatum in terram, & cinerem; ab eo qui vtitur hyacintho, & portat coronam, vſq; ad eum qui operitur ligno crudo. Furor, zelus, tumultus, fluctuatio, & timor mortis, iracundia perſeuerans, & contentio, & in tempore refectionis in cubiculi ſomnus noctis immutat ſcientiam eius. Eſt rurſus admirandum Hippocratis artificium, quippe qui aphoriſmum prorſus conſcripſit analogum ſententiæ, quam pronunciauerat Sapiens prouerbiorum cap. 3., quando inquit. *Cuſtodi legem meam, & conſilium meum, & erit vita animę tuæ, & gratia faucibus tuis, tunc ambulabis fiducialiter in vita tua, & pes tuus non impinget, ſi dormieris non timebis.* Eſt inquam analogus, quoniam vitæ corporeæ reſpondet vita *animę*. Conuulſioni opponitur *ambulare fiducialiter, & pedem non impingere*, timoribus ex ſomnis opponitur, *ſi dormieris non timebis*. Nam quemadmodum in febribus ex ſomnis timores, vel conuulſiones malum, quoniam prauam indicant corporis conſtitutionem, non ſecus non ambulare fiducialiter, & pedem impingere, & timere dormiendo, prauam indicant animæ diſpoſitionem, ſeu habitum.

APH.

APH. LXVIII.

In febribus ſpiritus offendens malum; conuulſionem enim ſignificat.

NON dixit Hippocrates hoc ſymptoma eſſe lethale, & formidandum, atque proinde non debere medicũ detereri, ſed intrepidè curationẽ aggredi. Cui proportione reſpondet, quod habetur Eccleſiaſtes cap. 10. *Si ſpiritus poteſtatem habentis aſcenderit ſuper te locum tuum ne dimiſeris, quia curatio faciet ceſſare peccata maxima.* Eſt autem animaduertendum, quod ſpiritus nomine apud medicos intelligitur aliquando ſpiritus inſitus, ſeu implantatus, quod idem eſt, atque calidum innatum, quod animam medicè loquendo appellare conſueuit Hippocrates, aliquando verò vſurpatur pro vento, aliquando verò alio deſumitur ſignificato; in præſenti tamen aphoriſmo deſumitur pro ſpiratione, quemadmodum etiam vſurpatum fuit aph. 50. huius eiuſdem ſectionis, & primo prognoſticorum tex. 27. atq; aliis pluribus in locis. Non ſecus in ſacris literis, quamuis vt plurimum *ſpiritus* nomen vſurpetur pro anima; ſæpiùs tamen ſignificat ſpiritualia dona, quemadmodum cap. 11. Numerorum. *Deſcenditque Dominus per nubem & locutus eſt ad eum, auferens de ſpiritu, qui erat in Moyſe, & dans ſeptuaginta viris.* Hoc eſt, tranſtulit ad eos ſpiritum propheticę quo

Cur in febribus ſpiritũs offendẽs ſit malũ.

quo ſignificato expoſcebat Eliſeus dari ſibi ſpiritum Eliæ, atq; ſecundum hanc ſignificationem intelligendum, quod habetur c. 27. Numerorum. *Prouideat Dominus Deus ſpirituum omnis carnis hominem, qui ſit ſuper multitudinē hanc,* Hoc eſt, diſtribuat omnibus hominibus ſpiritualia dona.

A P H. LXIX.

Quibus vrinæ craſſæ, grumoſæ, paucæ non ſine febre, multitudo veniens ex his tenuis iuuat; præcipuè verò tales veniunt, quibus ab initio, vel breui ſedimen ineſt.

IN quibuſcunque excretionibus per aluum iuuare excrementorum mutationem, dummodo non fiat ad malum mutatio, iam ſectione ſecunda demonſtratum eſt; hoc idem demonſtrat Hip. in præſenti aphoriſmo, exemplo ab vrinis deprompto. Non ſecus qui graui aliquo vitio laborans, illud permutat in aliud minus malum, aliquod poteſt iuuamen perſentire. Verùm quod maioris eſt momēti, quemadmodum fit mutatio cum vtilitate quando permutatur vrina pauca in multam, cruda in coctā, & craſſa in tenuem. Non ſecus contingit illi, qui in vitiorum excretione, pro paucis excernit multa, pro illis quæ temerè excernuntur, egerit cum præmeditatione, atq; pro craſſis excernit illa, quæ fuerunt

Sẽtentia aphoriſmo analoga.

runt attritione præparata, namque *ex attrito fit contritum*, quemadmodum conſtat ex pluribus ſententijs ſacris.

APH. LXX.

Quibus vrina perturbata, quales ſunt iumentorum, his dolor capitis, vel adeſt, vel aderit.

VRinæ perturbatæ quales iumentorũ maximam indicant perturbationẽ in ſanguine, vnde multę proueniunt capiti pernicioſiſſimæ moleſtiæ, quas ſub vnico exemplo nimirùm dolore capitis complectitur Senex. Hinc etiam ſapiens in reliquis damnat turbationem prou. 25. quando inquit. *Fons turbatus pede, & vena corrupta, iuſtus oppreſſus ab impio.* **Vrinæ perturbatæ quales iumẽtorũ vnde proueniant.**

APH. LXXI.

Quibus ſeptima iudicatur, his nubeculam habet quarta die vrina rubeam, & alia ex ratione.

QVamuiſ iudicatio, ſeu morbi ſolutio, poſſit qualibet cõtingere morbidie; eſt tamen illa optima, quę aduenit in die iudicatoria, cuius exemplum tradit Hippoc. in præſenti aph. Non ſecus habetur in Eccleſiaſtico c. 36. *Specioſa miſericordia Dei in tempore tribulationis, quaſi nubes pluuia in tempore ſiccitatis.* Eſt inquam ſententia analoga, quo- **Optima iudicatio quæ.** **Dei miſericordia quo modo illi ſit analoga.**

quoniam quemadmodũ eſt bona morbi ſolutio, quæ contingit in die decretoria, quoniam eſt dies, quæ regitur ab aſtris; ita miſericordia Dei, quamuis omni tempore ſit gratiſſima, eſt tamen tunc maximè, quando maxima adeſt neceſſitas, quoniam tunc maximè à Deo prouenire cognoſcitur, quod indicat, quando ſubdit. *Miſerere noſtri Deus omniũ, & reſpice nos, & oſtende nobis lucem miſerationum tuarum, & immitte timorem tuum ſuper gentes, quæ non exquiſierunt te, vt cognoſcant, quia non eſt Deus niſi tu; vt enarrent magnalia tua. Alleua manum tuam ſuper gentes alienas, vt videant potentiam tuam. Sicuti enim in conſpectu eorum ſanctificatus es in nobis, ſic in conſpectu noſtro magnificaberis in eis, vt cognoſcant te, ſicuti & nos cognouimus, quia non eſt Deus præter te Domine.* Et quemadmodum quando aliquid occurrit diuinum in morbis, hoc eſt in die iudicatoria, præcedit ſignum in die indicatoria, hoc eſt in quarta, quod exemplo nubeculæ rubeæ quarta die apparentis, & aliorum ex ratione declarat Hippocrates. Non ſecus ſubdit. *Innoua ſigna, & immuta mirabilia, glorifica manum, & brachium dextrum, excita furorem, & effunde iram, extolle aduerſarium, & afflige inimicum; feſtina tempus, & memento finis, vt enarrent mirabilia tua.*

APH.

APH. LXXII.

Quibus vrinæ albæ, & perſpicua, malæ, præſertim ſi in phreniticis appareant.

SI verum eſt, quod dictum fuit aphoriſmo 70., quod vrinæ perturbatæ, quales iumentorum, ſunt malæ; cum contrariorum contrariæ ſint conditiones, deberent albæ, & perſpicuæ eſſe bonæ, vel ſaltem non malæ; ſunt tamen adeo malæ, vt quãdo præcipuè in phreniticis conſpiciuntur, ſint maximè formidandæ; ratio eſt potiſſima, quòd materia noxia morbum inferens, intus deliteſcat, atque ad cerebrum deferatur, & conſequenter ſimul cum vrinis non excernatur; atque proinde tales vrinæ nullum præbent morbi iudicium, adeo vt falſæ poſſint nuncupari. Tale quid habetur prouerbiorum cap. 27. *Verba ſuſſurronis, quaſi ſimplicia, & ipſa perueniunt ad intima cordis. Quomodo ſi argento ſordido ornare velis vas fictile, ſic labia tumentia cum peſſimo corde ſociata. Labijs ſuis intelligitur inimicus, cum in corde tractauerit dolos; quum ſubmiſerit vocem ſuam, ne credideris ei, quoniam ſeptem nequitiæ ſunt in corde illius. Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in concilio.* Iam verò quæ ad cerebrum attinent fuiſſe à Sapiente (quem imitatus fuit Ariſtoteles) tributa cordi, iam alibi à nobis fuit demonſtra-

Cur vrinæ albæ, & perſpicuæ ſint malæ.

Qui animi morbus illi reſpõdeat

Hip.anti. ſtratum. Eſt autem animaduertendum, admirandum Senem hunc aphoriſmum
ſic um. præcipuè ob ignaros medicos conſcripſiſſe; cum etenim vident vrinas craſſas, atque perturbatas paulatim in albas, & perſpicuas tranſmutari, exiſtimant has illis eſſe magis laudabiles, cum tamen ſint deteriores; ſunt inquã ignari, quoniam ad pauca reſpicientes facilè euunciant. Quod verò ad phrenitidem attinet, ſi eius potentiſſimam cauſam expoſcis, conſule librum Iudith cap. 8., in quo narratur mors Manaſſes mariti Iudith per hæc verba. *Vir eius fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeacea; inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit aſtus ſuper caput eius, & mortuus eſt.* Fuiſſe verò phrenitidem colligitur ex illis verbis. *Et venit aſtus ſuper caput eius,* Quem locum ad alium aphoriſmum explicandum ſuperius adhibuimus.

Phreniti-dis cauſſa.

APH. LXXIII.

Quibus ilia ſuſpenſa murmurãt, lumborum dolore ſuperueniente, his alui humectantur, niſi flatus erumpant, aut vrinæ multitudo proueniat; hæc verò in febribus.

QVemadmodum errores in ſex rebus non naturalibus conſueuerunt progignere iliorum ſuſpenſorum murmur,

murmur, atq; lumborũ dolorẽ, quæ perturbatio vt plurimũ ex flatibus prouenire conſueuit; non ſecus ſtultus conſueuit domum ſuam perturbare; vnde proueniunt pœnæ; quæ prouerbiorum 11. *Qui conturbat domum ſuam, poſſidebit ventos, & qui ſtultus eſt, ſeruiet ſapienti.* Et 17. *Melior eſt bucella ſicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio.* Et quemadmodum prædictum affectum ſoluit alui humectatio, vel flatus erumpentes, vel vrinæ multitudo, atque vnico verbo, ablatio cauſæ; non ſecus ſubdit. *Fructus iuſti lignum vitæ, & qui ſuſcipit animas, ſapiens eſt.*

Iliorum ſuſpẽſio & lumborũ dolor ex quibus cauſſis proueniꝫ re conſueuerit. Prædictorum ſymptomatum, atq; illis analogorum medela.

APH. LXXIV.

Quibus ſperatur abſceſſum futurum ad articulos, liberat ab aſceſſu vrina multa, craſſa, & alba facta, qualis in laſſitudinarijs febribus quarto die quibuſdam incipit fieri. Si verò etiam ex naribus fluxerit ſanguis; breui admodum ſolutio fit.

QVemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs, hunc aphoriſmum conſcripſit Hippocrates ad hoc, vt naturam bene operantem imitantes, poſſimus ab imminente morbo, nimirum abſceſſu futuro ad articulos, quemlibet præſeruare, facta ſcilicet expurgatione materiæ noxiæ per vrinam, atque ſi opportuerit ſã-

Quomodo poſſimus abſceſſum futurum ad articulos præcauere.

O guinis

Præſeruatiuũ præſidium illi proportione reſpondens.

guinis miſſione. Cui reſpondet præſeruatiuum præſidium ab imminenti malo, quod proponitur in Eccleſiaſtico c. 3. hunc in modum. *Fili ſuſcipe ſenectã patris tui, & non contriſtes eum in vita illius, & ſi defecerit ſenſu, veniam da, & ne ſpernas eum in tua virtute: eleemoſynam enim patris non erit in obliuione: nã pro peccato matris reſtituetur tibi bonum, & in iuſtitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui: & ſicuti in ſereno glacies, ſoluentur peccata tua.*

APH. LXXV.

Si ſanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat.

Cur miſtus ſanguinis, aut puris indicent diuturnum vitium renum, aut veſſicæ.

SI præſens affectus diu perſeueret, nõ poteſt non indicare diuturnum aliquod vitium renum, aut veſicæ; quoniam hæc frequens excretio non poteſt à toto prouenire, atque diu perdurare; quemadmodum in noſtris demonſtrauimus commentarijs. At quemadmodum nullum eſt determinatæ alicuius partis vitium, quod ſui aliquale ſignum non prodat; ſic nulla eſt animi ægritudo, quę aliquo indicio non manifeſtetur, ſunt autem tria potiſſimùm indicia, nimirum actiones faciei, præcipuè oculorum motitationes, atque progrediendi modus; quæ paſſim reperies in ſacris, præcipuè autem in Eccleſiaſtico.

Animi ægritudines quibus ſignis dignoſcantur.

APH.

APH. LXXVI.

Quibus in vrina craſſa exiſtente, caruncula parua, aut veluti capilli vnà exeunt, his è renibus excernitur.

QVamuis carunculæ paruæ, aut veluti capilli, qui vnà exeunt cum vrina, videantur res parui momenti, indicant tamen non contemnendum renum vitium; quapropter non immeritò de hoc affectu mentionem fecit Hippocrates in hoc aphoriſmorũ opere, in quo nihil parui momenti pertractauit. Id ſignificatur in Eccleſiaſtico cap. 19. *Operarius ebrioſus non locupletabitur, & qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Cæterum adnotandum, diuinum Senem non dixiſſe capilli, ſed *veluti capilli*, quoniam verè, & propriè dicti capilli non poſſunt in internis corporis partibus generari, & quod magis eſt ſi fortaſſe (vt aliquando contingit), deuorentur, non poſſunt per vrinam excerni, ſed in ventriculo detenti ob ſibi innatam flexibilitatem ipſi quidem vẽtriculo maximam noxam, atque tandẽ choleram, morbum acutum, atque maximè periculoſum inferre conſueuerũt, quemadmodum à pluribus conſumatiſſimis medicis obſeruatum eſt; quinimo ſi rebus pinguibus commiſceantur, certiſſimum inferunt exitium. Exemplum habemus apud Danielem cap. 14. vbi ſic

Cur nihil etiam minimũ ſit ommittendum.

Hipp. artificium.

Præſeruatiuũ præſidium illi proportione reſpondens.

guinis miſſione. Cui reſpondet præſeruatiuum præſidium ab imminenti malo, quod proponitur in Eccleſiaſtico c. 3. hunc in modum. *Fili ſuſcipe ſenectã patris tui, & non contriſtes eum in vita illius, & ſi defecerit ſenſu, veniam da, & ne ſpernas eum in tua virtute: eleemoſynam enim patris non erit in obliuione: nã pro peccato matris reſtituetur tibi bonum, & in iuſtitia ædificabitur tibi, & in die tribulationis commemorabitur tui; & ſicuti in ſereno glacies, ſoluentur peccata tua.*

APH. LXXV.

Si ſanguinem, aut pus mingat, aut renum, aut veſicæ exulcerationem ſignificat.

Cur mictus ſanguinis, aut puris indicent diuturnum vitium renum, aut veſicæ.

Animi ægritudines quibus ſignis dignoſcantur.

SI præſens affectus diũ perſeueret, nõ poteſt non indicare diuturnum aliquod vitium renum, aut veſicæ; quoniam hæc frequens excretio non poteſt à toto prouenire, atque diu perdurare; quemadmodum in noſtris demonſtrauimus commentarijs. At quemadmodum nullum eſt determinatæ alicuius partis vitium, quod ſui aliquale ſignum non prodat; ſic nulla eſt animi ægritudo, quę aliquo indicio non manifeſtetur, ſunt autem tria potiſſimùm indicia, nimirum actiones faciei, præcipuè oculorum motitationes, atque progrediendi modus; quæ paſſim reperies in ſacris, præcipuè autem in Eccleſiaſtico.

APH.

APH. LXXVI.

Quibus in vrina craſſa exiſtente, caruncula parua, aut veluti capilli vnà exeunt, his è renibus excernitur.

QVamuis carunculæ paruæ, aut veluti capilli, qui vnà exeunt cum vrina, videantur res parui momenti, indicant tamen non contemnendum renum vitium; quapropter non immeritò de hoc affectu mentionem fecit Hippocrates in hoc aphoriſmorũ opere, in quo nihil parui momenti pertractauit. Id ſignificatur in Eccleſiaſtico cap. 19. *Operarius ebrioſus non locupletabitur, & qui ſpernit modica, paulatim decidet.* Cæterum adnotandum, diuinum Senem non dixiſſe capilli, ſed *veluti capilli,* quoniam verè, & propriè dicti capilli non poſſunt in internis corporis partibus generari, & quod magis eſt ſi fortaſſe (vt aliquando contingit), deuorentur, non poſſunt per vrinam excerni, ſed in ventriculo detenti ob ſibi innatam flexibilitatem ipſi quidem vẽtriculo maximam noxam, atque tandẽ choleram, morbum acutum, atque maximè periculoſum inferre conſueuerũt, quemadmodum à pluribus conſumatiſſimis medicis obſeruatum eſt; quinimo ſi rebus pinguibus commiſceantur, certiſſimum inferunt exitium. Exemplum habemus apud Danielem cap. 14. vbi ſic habe-

Cur nihil etiam minimũ ſit ommittendum.

Hipp. artificium.

Draco quomodo fuerit à Daniele interfectus.

habetur. *Tulit ergo Daniel picem, & adipem, & pilos, & coxit pariter, fecitque maſſas, & dedit in os Draconis, & diruptus eſt Draco.* Hanc etenim interficiẽdi facultatem potiùs tribuimus pilis, quàm reliquis maſſam ingredientibus, quoniam adeps facultatem habet alimentalem; pix verò quamuis nullam obtineat alendi facultatem, illi tamen nulla vis ineſt pernicioſa, hæc tamen duo fuerunt in cauſa, vt pili intus commorantes per infernam ſedem exitum non inuenerint.

APH. LXXVII.

Quibus in vrina craſſa, furfurea quædam ſimul exeunt, his veſica ſcabie laborat.

Quomodo ſit cuiuſuis hominis natura indaganda.

EX furfuraceis in vrina craſſa apparentibus, indagauit Hippocrates veſicam ſcabie laborare; non ſecus Eccleſiaſticus cap. 27. ex verbis cuiuſquẽ viri eius cordis naturam indagandam eſſe animaduertit. Inquit etenim. *Sicut ruſticatio de ligno oſtendit fructum illius, ſic verbum ex cogitatu cordis hominis. Ante ſermonem non collaudes virum, hęc enim tentatio eſt hominum.*

APH.

APH. LXXVIII.

Quicunque ſponte ſanguinem mingunt, his à renibus venulam ruptam ſignificatur.

INter reliquas cauſas, quæ ſpontaneũ ſaguinis mictum excitant, eſt nimius veneris vſus, qui non paucis iuuenibus eſt quàm brutis longè magis familiaris, vnde non modò aperiuntur, verùm etiam aliquando diſrumpuntur venulæ in renibus exiſtentes; id autem præcipuè contingit in concubito cum meretricibus, cum quibus validiores, atque violentiores corporis agitationes exercentur; quod non ſiluit concionator cap. 23. *Homini fornicario omnis panis dulcis, non fatigabitur tranſgrediens vſque ad finem.*

Spontaneus ſãguinis mictus quomodo ab animi, & corporis vitio poſſit prouenire.

APH. LXXIX.

Quibus in vrinis arenoſa ſubſiſtunt, his veſica laborat calculo.

QVemadmodum illi præcipuè, qui ſæpè præter naturam plus ingerere conſueuerunt, incidunt inter reliquos morbos in lithiaſim. Non ſecus veriſſimum eſt, quod habetur prouerbiorum 20. *Suauis eſt homini panis mendacij & poſtea implebitur os eius calculo.*

Veſſicæ calculo quis morbus ſit analogus.

APH. LXXX.

Si ſanguinem mingant, aut grumos, vel ſtillicidium vrinæ habeant, & dolor in imum incidat ventrem, & pectinem, & femem; circa veſicam labor eſt.

Signorũ alia communia, alia propria.

QVemadmodum dixit Hippocrates aph. 75. per quædam ſigna communia indicari partes internas affectas indeterminatè; non ſecus per ſigna quædam propria, quomodo pars determinatè læſa dignoſci poſſit, in præſenti demonſtrat aphoriſmo. Sic habetur in ſacris literis non modò ſigna cõmunia, verùm etiam propria, per quæ poſſimus peculiarem aliquem animi morbum indagare, quorum aliquot exempla in hiſce noſtris collationibus reperies.

APH. LXXXI.

Si ſanguinem, aut pus minxerit, aut ſquamulas, & grauis odor adſit, veſicæ exulcerationem ſignificat.

Ex odore quomodo dignoſcantur affectus cor-

HVic etiam aphoriſmo quadrat, quod in præcedenti dictum eſt; hoc ſolùm ab illo differt, quòd grauis odor magis præciſè affectam partem demonſtrat, nimirum veſicam eſſe malè exulceratam. Non ſecus D. O. M. odore dignoſcit

gnoſcit quodlibet humanum opus, quemadmodum habetur Geneſeos cap. 8. *Aedificauit autem Noe altare Domino, & tollens de cunctis pectoribus, & volucribus mundis, obtulit holocauſta ſuper altare, odoratuſque eſt Dominus odorem ſuauitatis, &c.* Atque apud Ezechielem cap. 20. *Et ibi quaeram primitias veſtras, & initium decimarum veſtrarum in omnibus ſanctificationibus veſtris; in odorem ſuauitatis ſuſcipiam vos, cum eduxero vos de populis, &c.* Sic etiam foetore prauam quamlibet operationem.

poris, atque animi.

A P H. LXXXII.

Quibus in vrinaria fiſtula tubercula naſcuntur; his ſuppuratione facta, & eruptione, ſolutio.

EXemplo tuberculorum natorum in vrinaria fiſtula, demonſtrat Hippocrates, quod remota cauſa remouetur effectus; cuius ſententiæ tam multa extant exempla in ſacris voluminibus, præcipuè verò in libris Regum, vt quilibet vel mediocriter in illis verſatus illa poſſit inuenire, atque huc transferre; præcipuum autem exemplum eſt in ſuperbia, quando etenim hominis ſuperbi inflata veſica rumpitur, tunc ille ſanatur, quoniam cœteris humilior euadit.

Remota cauſſa remouetur effectus tam in corpore, quam in animo.

APH. LXXXIII.

Mictio noctu plurima facta paruam ſignificat deiectionem.

Cur vrina plurima noctis factu minimã portendat deiectionẽ.

VRinæ copiam imminuere alui excrementa, ex eo fit manifeſtum, quòd ex eodem chylo, qui ad inteſtina tranſmittitur, fiunt alui excrementa, atque vrinæ; atque proinde ſi multus humor excernatur per vrinam, paucus remanet in ventre; quo exemplo demõſtratur, quod alibi abſolutè pronunciauit Hippocrates, totum corpus eſſe confluxibile, atque tranſpirabile. Quò ſpectant illa adeo decantata apud D. Paulum, quod debemus nos inuicem diligere, quoniam Chriſtus Dominus noſtrum eſt caput, nos autem eius membra; & quemadmodum vnum membrum alterius vtitur miniſterio; non ſecus debere eſſe in nobis confluxum vnum, conſpirationem vnam, conſentientia omnia.

Finis quartæ Sectionis.

APHO-

APHORISMORVM HIPP.

SECT. QVINTA.

APH. I.

Conuulſio ex helleboro lethalis.

Conuulſio ex helleboro eſt lethalis, quoniam plurima facta intempeſtiua euacuatione deficiunt vires, eo quod diſſipatum fuit humidũ primigeniũ, quod eſt pabulum calidi natiui; atque proinde aphoriſmo proportione quadã reſpondet ſententia, quæ habetur prouerbiorum 29. *Cum prophetia defecerit, diſſipabitur populus; qui verò cuſtodit legem, beatus eſt.* Cur conuulſio ex helleboro lethalis.

APH. II.

Conuulſio ex vulnere lethalis eſt.

SI conuulſio ex helleboro eſt lethalis ob rationem in præcedenti aphoriſ-

Lex diui- na com- paratur ſanguini

mo propoſitam, quanto magis erit lethalis conuulſio, quæ fit ex vulnere? quamuis etenim obſeruauerim ex vulnere excretas circiter vigintiquinque ſanguinis libras, atque vulneratum ſuperſtitem permanſiſſe; cùm tamen eò deuenerit, vt pariat conuulſionem, tantam exiſtimandum eſt fieri vaſorũ inanitionem, vt vita fundatur ſimul cum ſanguine; ſic deficiente lege, quæ eſt reipublicæ vita, diſſipatur populus.

APH III.

Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut conuulſio ſuperueniens, malum.

Conuul- ſio & ſin- gultus ex inanitio- ne quib9 de cauſ- ſis con- tingant.

NOn quælibet ſanguinis effuſio ſingultum, aut conuulſionẽ procreat, & conſequenter mortem, ſed plurima. Eſt autem animaduertendum non immeritò dixiſſe Hippocratem ſingultum, aut conuulſionem, plurimę ſanguinis effuſioni ſuperuenientem, eſſe ſignum malum, quoniam intelligit de ſingultu, atque conuulſione, quæ fiunt ex inanitione, quæ vt plurimum ſunt lethales, nam præterquam quod omnes corporis partes, quæ ſanguine nutriuntur, manifeſtè alimento deſtituantur, id etiam certiſſimum eſt, tunc humanum corpus natiuo calore penitus deſtitui; eſt etenim calor innatus in corde tanquam in fonte, atque in venis, atque arterijs tanquam in riuis. Id quod aliquatenus indicatum

fuit

ſuit c. 9. Geneſeos. *Omnia excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis: ſanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum.* Et rurſus c. 17. Leuitici. *Anima omnis carnis in ſanguine eſt.* Ex quibus videtur colligēdum animam eſſe ipſum ſanguinem, quam etiam ſententiam videtur amplexum fuiſſe inter philoſophos Critiam quendam, cuius primo de anima fecit mentionem Ariſtoteles. Aliqui tamen aduotarunt prædictos locos ita eſſe intelligendos, vt ſignificent; non quod ſanguis ſit brutorum anima, cum hæc in illis etiam ſit aliquo modo incorporea, ſed quod anima ſit in ſanguine non per informationē, & præſentiā, ſed per potentiā, & operationē, quia nulla alia in re manifeſtiùs quàm in eo operatur; ſunt etenim quidam motus animi per ſe, vt iraſci, gaudere, mœrere, timere, & erubeſcere, quoniam horum eſt ſanguis cū ſpiritu fluens inſtrumentum proprium, atque magis, quàm in vllo alio inſtrumento. Quam ſententiam eò libentiùs admittimus, quòd non parum videatur quadrare ijs, quæ habentur prouerbiorū c. 1. *Pedes illorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem.* Et paulò poſt. *Ipſi quoque contra ſanguinē ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Quamuis etenim loquatur non de brutorum, ſed de humanis animis, horum etiam ſanguis eſt proprium inſtrumentum, quemadmodum dictum eſt.

Cur ſanguinis eſu mentio in libris ſacris fuit interdicta.

Quomodo ſanguis appellari poſſit brutorū anima.

Lex diui na comparatur ſanguini mo propoſitam, quanto magis erit lethalis conuulſio, quæ fit ex vulnere? quamuis etenim obſeruauerim ex vulnere excretas circiter viginti quinque ſanguinis libras, atque vulneratum ſuperſtitem permanſiſſe; cùm tamen eò deuenerit, vt pariat conuulſionem, tantam exiſtimandum eſt fieri vaſorũ inanitionem, vt vita fundatur ſimul cum ſanguine; ſic deficiente lege, quæ eſt reipublicæ vita, diſſipatur populus.

APH III.

Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut conuulſio ſuperueniens, malum.

Conuulſio & ſingultus ex inanitione quibus de cauſis contingant. Non quælibet ſanguinis effuſio ſingultum, aut conuulſionẽ procreat, & conſequenter mortem, ſed plurima. Eſt autem animaduertendum non immeritò dixiſſe Hippocratem ſingultum, aut conuulſionem, plurimę ſanguinis effuſioni ſuperuenientem, eſſe ſignum malum, quoniam intelligit de ſingultu, atque conuulſione, quæ fiunt ex inanitione, quæ vt plurimum ſunt lethales, nam præterquam quod omnes corporis partes, quæ ſanguine nutriuntur, manifeſtè alimento deſtituantur, id etiam certiſſimum eſt, tunc humanum corpus natiuo calore penitus deſtitui; eſt etenim calor innatus in corde tanquam in fonte, atque in venis, atque arterijs tanquam in riuis. Id quod aliquatenus indicatum

fuit

ſuit c.9. Geneſeos. *Omnia excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis: ſanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum.* Et rurſus c. 17. Leuitici. *Anima omnis carnis in ſanguine eſt.* Ex quibus videtur colligēdum animam eſſe ipſum ſanguinem, quam etiam ſententiam videtur amplexum fuiſſe inter philoſophos Critiam quendam, cuius primo de anima fecit mentionem Ariſtoteles. Aliqui tamen aduotarunt prædictos locos ita eſſe intelligendos, vt ſignificent; non quod ſanguis ſit brutorum anima, cùm hæc in illis etiam ſit aliquo modo incorporea, ſed quod anima ſit in ſanguine non per informationē, & præſentiā, ſed per potentiā, & operationē, quia nulla aliam re manifeſtiùs quàm in eo operatur; ſunt etenim quidam motus animi per ſe, vt iraſci, gaudere, mœrere, timere, & erubeſcere, quoniam horum eſt ſanguis cū ſpiritu fluens inſtrumentum proprium, atque magis, quàm in vllo alio inſtrumento. Quam ſententiam eò libentiùs admittimus, quòd non parum videatur quadrare ijs, quæ habentur prouerbiorū c. 1. *Pedes illorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem.* Et paulò poſt. *Ipſi quoque contra ſanguinē ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Quamuis etenim loquatur non de brutorum, ſed de humanis animis, horum etiam ſanguis eſt proprium inſtrumentum, quemadmodum dictum eſt.

Cur ſanguinis eſū meſtlo in libris ſacris fuit interdicta.

Quomodo ſanguis appellari poſſit brutorū anima.

Lex diui-na com-paratur ſanguini

mo propoſitam, quanto magis erit lethalis conuulſio, quæ fit ex vulnere? quamuis etenim obſeruauerim ex vulnere excretas circiter vigintiquinque ſanguinis libras, atque vulneratum ſuperſtitem permanſiſſe; cùm tamen eò deuenerit, vt pariat conuulſionem, tantam exiſtimandum eſt fieri vaſorũ inanitionem, vt vita fundatur ſimul cum ſanguine; ſic deficiente lege, quæ eſt reipublicæ vita, diſſipatur populus.

APH. III.

Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut conuulſio ſuperueniens, malum.

Conuulſio & ſingultus ex inanitione quibus de cauſis contingant.

NOn quælibet ſanguinis effuſio ſingultum, aut conuulſionẽ procreat, & conſequenter mortem, ſed plurima. Eſt autem animaduertendum non immeritò dixiſſe Hippocratem ſingultum, aut conuulſionem, plurimę ſanguinis effuſioni ſuperuenientem, eſſe ſignum malum, quoniam intelligit de ſingultu, atque conuulſione, quæ fiunt ex inanitione, quæ vt plurimum ſunt lethales, nam præterquam quod omnes corporis partes, quæ ſanguine nutriuntur, manifeſtè alimento deſtituantur, id etiam certiſſimum eſt, tunc humanum corpus natiuo calore penitus deſtitui; eſt etenim calor innatus in corde tanquam in fonte, atque in venis, atque arterijs tanquam in riuis. Id quod aliquatenus indicatum fuit

ſuit c.9. Geneſeos. *Omnia excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis: ſanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum.* Et rurſus c.17. Leuitici. *Anima omnis carnis in ſanguine eſt.* Ex quibus videtur colligẽdum animam eſſe ipſum ſanguinem, quam etiam ſententiam videtur amplexum fuiſſe inter philoſophos Critiam quendam, cuius primo de anima fecit mentionem Ariſtoteles. Aliqui tamen adnotarunt prædictos locos ita eſſe intelligendos, vt ſignificent; non quod ſanguis ſit brutorum anima, cum hæc in illis etiam ſit aliquo modo incorporea, ſed quod anima ſit in ſanguine non per informationẽ, & præſentiã, ſed per potentiã, & operationẽ, quia nulla aliam re manifeſtiùs quàm in eo operatur; ſunt etenim quidam motus animi per ſe, vt iraſci, gaudere, mœrere, timere, & erubeſcere, quoniam horum eſt ſanguis cũ ſpiritu fluens inſtrumentum proprium, atque magis, quàm in vllo alio inſtrumento. Quam ſententiam eò libentiùs admittimus, quòd non parum videatur quadrare ijs, quæ habentur prouerbiorũ c.1. *Pedes illorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem.* Et paulò poſt. *Ipſi quoque contra ſanguinẽ ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Quamuis etenim loquatur non de brutorum, ſed de humanis animis, horum etiam ſanguis eſt proprium inſtrumentum, quemadmodum dictum eſt.

Cur ſanguinis cõmeſtio in libris ſacris fuit interdicta.

Quomodo ſanguis appellari poſſit brutorũ anima.

Lex diui na com- paratur ſanguini

mo propoſitam, quanto magis erit lethalis conuulſio, quæ fit ex vulnere? quamuis etenim obſeruauerim ex vulnere excretas circiter vigintiquinque ſanguinis libras, atque vulneratum ſuperſtitem permanſiſſe; cùm tamen eò deuenerit, vt pariat conuulſionem, tantam exiſtimandum eſt fieri vaſorũ inanitionem, vt vita fundatur ſimul cum ſanguine; ſic deficiente lege, quæ eſt reipublicæ vita, diſſipatur populus.

APH III.

Vbi ſanguis plurimus fluxerit, ſingultus, aut conuulſio ſuperueniens, malum.

Conuulſio & ſingultus ex inanitione quibus de cauſis contingant.

NOn quælibet ſanguinis effuſio ſingultum, aut conuulſionẽ procreat, & conſequenter mortem, ſed plurima. Eſt autem animaduertendum non immeritò dixiſſe Hippocratem ſingultum, aut conuulſionem, plurimę ſanguinis effuſioni ſuperuenientem, eſſe ſignum malum, quoniam intelligit de ſingultu, atque conuulſione, quæ fiunt ex inanitione, quæ vt plurimum ſunt lethales, nam præterquam quod omnes corporis partes, quæ ſanguine nutriuntur, manifeſtè alimento deſtituantur, id etiam certiſſimum eſt, tunc humanum corpus natiuo calore penitus deſtitui; eſt etenim calor innatus in corde tanquam in fonte, atque in venis, atque arterijs tanquam in riuis. Id quod aliquatenus indicatum

fuit

ſuit c.9. Geneſeos. *Omnia excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis: ſanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum.* Et rurſus c. 17. Leuitici. *Anima omnis carnis in ſanguine eſt.* Ex quibus videtur colligēdum animam eſſe ipſum ſanguinem, quam etiam ſententiam videtur amplexum fuiſſe inter philoſophos Critiam quendam, cuius primo de anima fecit mentionem Ariſtoteles. Aliqui tamen adnotarunt prædictos locos ita eſſe intelligendos, vt ſignificent; non quod ſanguis ſit brutorum anima, cum hæc in illis etiam ſit aliquo modo incorporea, ſed quod anima ſit in ſanguine non per informationē, & præſentiā, ſed per potentiā, & operationē, quia nulla aliam re manifeſtiùs quàm in eo operatur; ſunt etenim quidam motus animi per ſe, vt iraſci, gaudere, mœrere, timere, & erubeſcere, quoniam horum eſt ſanguis cū ſpiritu fluens inſtrumentum proprium, atque magis, quàm in vllo alio inſtrumento. Quam ſententiam eò libentiùs admittimus, quòd non parum videatur quadrare ijs, quæ habentur prouerbiorū c. 1. *Pedes illorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem.* Et paulò poſt. *Ipſi quoque contra ſanguinē ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Quamuis etenim loquatur non de brutorum, ſed de humanis animis, horum etiam ſanguis eſt proprium inſtrumentum, quemadmodum dictum eſt.

Cur ſanguinis cō meſtio in libris ſacris fuit interdicta.

Quomodo ſanguis appellari poſſit brutorū anima.

Cur ſanguinis cõmeſtio in libris ſacris fuit interdicta.

fuit c.9. Geneſeos. *Omnia excepto quod carnem cum ſanguine non comedetis: ſanguinem enim animarum veſtrarum requiram de manu cunctarum beſtiarum.* Et rurſus c.17. Leuitici. *Anima omnis carnis in ſanguine eſt.* Ex quibus videtur colligẽdum animam eſſe ipſum ſanguinem, quam etiam ſententiam videtur amplexum fuiſſe inter philoſophos Critiam quendam, cuius primo de anima fecit mentionem Ariſtoteles. Aliqui tamen adnotarunt prædictos locos ita eſſe intelligendos, vt ſignificent; non quod ſanguis ſit brutorum anima, cum hæc in illis etiam ſit aliquo modo incorporea, ſed quod anima ſit in ſanguine non per informationẽ, & præſentiã, ſed per potentiã, & operationẽ, quia nulla alia in re manifeſtiùs quàm in eo operatur; ſunt etenim quidam motus animi per ſe, vt iraſci, gaudere, mœrere, timere, & erubeſcere, quoniam horum eſt ſanguis cũ ſpiritu fluens inſtrumentum proprium, atque magis, quàm in vllo alio inſtrumento. Quam ſententiam eò libentiùs admittimus, quòd non parum videatur quadrare ijs, quæ habentur prouerbiorũ c. 1. *Pedes illorum ad malum currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem.* Et paulò poſt. *Ipſi quoque contra ſanguinẽ ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Quamuis etenim loquatur non de brutorum, ſed de humanis animis, horum etiam ſanguis eſt proprium inſtrumentum, quemadmodum dictum eſt.

Quomodo ſanguis appellari poſſit brutorũ anima.

guum libenter impartiri ſtude. Ex quibus colligitur conſuluiſſe filio, vt largitione facta pauperibus, ſibi retineret, quæ ad vitæ cuſtodiam videntur eſſe neceſſaria. Neque huic ſententiæ aduerſatur, quod Christus Dominus adoleſcēti, qui ad cęlibatum, & ſtatum nullis indigentem vocabatur, imperauit, vt ſe ab omnibus expediret, atque primũ perfectæ virtutis faceret gradum, omnia ſua bona pauperibus tribuendo; quoniam ſcilicet tam hic, quàm alij huiuſmodi, ſe ad aliam transferebant viuendi formam, ſed communiorem ſcilicet bonorum, in qua nulla poterat eſſe indigentia, vt noſtris etiam temporibus illis contingit, qui relictis parentibus, atque conſanguineis cœnobia ingrediuntur. Obiectio ui ſatisfit.

A P H. V.

Si ebrius quiſpiam repentè obmutuerit, conuulſus moritur, niſi febre corripiatur, aut vbi ad horam perueniens, qua ſoluuntur crapulæ, vocem recuperet.

QVamuis ebrietas non ſemper pariat obmuteſcentiã repentinam, & cōſequenter conuulſionem lethalem, eſt tamen, præcipuè ſi frequens fuerit, admodùm pernicioſa; hinc habetur prouerb. 20. *Luxurioſa res eſt vinũ, & tumultuoſa ebrietas, quicumque his delectatur, non erit ſapiens*: præcipuè autem in illam deuitare tenentur, qui inſeruiunt principibus, namq; ideo Ebrietatis noxæ lethales, pluribus ſentētijs demonſtrantur.

(vt

(vt arbitror) ſtatim ſubiunxit Sapiens. *Sicuti rugitus Leonis, ita & terror Regis, qui prouocat eum, peccat in animam ſuã.* Et cap. 23. *Cui va, cuius patri va, cui rixa, cui foueę, cui ſine cauſa vulnera, cui ſuffoſſio oculorum? nonne his qui commorantur in vino, & ſtudent calicibus epotandis? Ne intuearis vinum, quando flaueſcit, cum ſplenduerit in vitro color eius: ingreditur blandè, ſed in nouiſſimo mordebit, vt coluber, & ſicut regulus venena diffundet; oculi tui videbunt extraneas, & cor tuum loquetur peruerſa? & eris ſicut dormiens in medio maris, & quaſi ſopitus gubernator amiſſo clauo.* Et Sirachius c. 19. *Operarius ebrioſus non locupletabitur, & qui ſpernit modica, paulatim decidet: vinum, & mulieres apoſtatare faciunt ſapientes.* Eſſe autem vinum non modò illud diligentibus pernicioſum, verùm etiam alijs, qui cum ebrijs conuerſantur, animaduertit c. 31. *Diligentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinum. Ignis probat ferrum durum, ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum. Quæ eſt vita, quæ minuitur vino? quid defraudat vitam? Mors.* Eſt autem ſummopere animaduertendum, quod à nemine fuit conſideratum, vino immoderatè aſſumpto ineſſe quandam facultatem, nõ modo narcoticam, verùm etiam venenatam, quod in præſenti aphoriſmo indicauit Hippocrates, quod (vt arbitror) non modo didicit experientia, verùm etiam ex præclaris locis hucuſque cita-

Vnde di gnouerit Hipp. vino ineſſe facultatem, nõ modo narcoti-

tis. Cæterum quemadmodum ſi ebrius deuitat mortem, ſi ad horam perueniẽs, qua ſoluuntur crapulæ, vocem recuperat; ſic Iohel cap. 3. hortatur populum ad deuitandam Dei indignationem, atq; excidium, vt cum fuerit obſtupefactus, atque obſurdeſcens ad omnia ſalutaria monita, tandem vocem recuperet; ſic etenim habet. *Expergeſcimini ebrij, flete & vlulate omnes, qui bibitis vinum in dulcedine, quia perijt in ore veſtro.*

cam, verum etiã venenatam.

APH VI.

Quicumque à diſtentione corripiuntur, in quatuor diebus pereunt, ſi verò hos effugerint, ſani fiunt.

HIC etiam affectus poteſt non modò ſponte prouenire, verùm etiam à violento aliquo medicamento excitari, facta ſcilicet validiſſima agitatione, quemedmodum aphoriſmo primo huius ſectionis dictum eſt; quæ omnia eò diriguntur, vt medicus nunquam, niſi vbi maxima adeſt neceſſitas, præcipitet humores, adeo vt hinc maius immineat vitæ periculum: atque proinde ſecundum magnam partem tenetur prudens medicus operari vel ſine, vel ſaltem cum minima moleſtia. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico c. 3. *Fili in manſuetudine opera tua perfice, & ſuper hominum gloriam diligeris.*

Diſtētio nervorũ vnde proueniat.

Eccleſiaſtici ſententia medicis vtiliſſima.

APH.

APH. VII.

Quibuſcunque morbi comitiales fiunt, ante pubertatem mutationem accipiunt; quibuſcumque autem vigeſimo quinto, commoriuntur.

Cui morbus comitialis ſit nullã mutationem ante puberratẽ ſuſcipiat ſit incurabili.

QVemadmodum quibuſcunq; morbi comitiales vigeſimo quinto anno mutationem non accipiunt, commoriuntur, quoniam ſcilicet morbus, qui longo tempore mutationem non ſuſcipit, maximum aliquod vitium indicat intus latitare; non ſecus inquit Concionator cap. 11. *Error, & tenebræ peccatoribus concreatæ ſunt, qui autem exultant in malis, conſeneſcunt in malo.* Cæterum quod ad ipſum attinet morbum comitialem, hic vocatur morbus lunaticus, quemadmodum conſtat ex omnium veterum ſententia, atque præcipuè ex Euangelio D. Matthæi c. 4., quando inquit: *Obtulerunt ei omnes malè habentes, varijs languoribut, & tormentis comprahenſos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos,* quod habetur etiam cap. 17. *Domine miſerere filio meo, quia lunaticus eſt, & malè patitur, nam ſæpè cadit in ignem, & crebrò in aquam.* Quod præterea ex communi appellatione manifeſtum eſt. Cur autem inter alios, epileptici lunatici fuerint appellati, varij varia dicunt; noſtrum modò non eſt rem hanc ad vnguem diſcutere; ſatis erit in præſenti ani-

Idem vocatur lunaticus, & cur.

animaduertere, magnam intercedere analogiam inter hunc aphoriſmum, atque 45. ſecundæ ſectioni, in quo habetur. *Quicunque iuuenes morbo comitiali laborant, mutatione maximè ætatis, & temporum, & locorum, & victuum quoq; liberantur*. Vterque autem aphoriſmus quodam modo videtur proportione reſpondere ſententiæ, quæ habetur cap. 27. Eccleſiaſtici, vbi ſic habetur. *Senſatus homo in ſapientia manet ſicut Sol, ſtultus ſicut Luna mutatur*, reſpondet inquam, quoniam (vt optimè animaduerterunt doctiſſimi aliqui viri) vocantur lunatici illi, qui per viciſſitudines, & mutationes lunæ grauiùs habere videntur. Quæ cum ita ſe habeant, percontabitur aliquis: cur Hippocrates neque in præſenti, neque in præcitato aphoriſmo, neque in alijs, neque in libro de morbo ſacro, vbi de morbo comitiali mentionem fecit, prædictum morbum vocauerit lunaticum. Cui quæſito reſpondemus, ſapientiſſimum virum, præcipuè in aphoriſmis, illa tantum conſcripſiſſe, quæ maiorem, atque certiorem obtinent veritatem; iam verò quamuis epileptici, quibus atrabiliarius eſt ſanguis, aut valde bilioſus, in plenilunio potiùs irritentur; pituitoſis verò, & quibus crudior ineſt ſanguis, magis in cõiunctione, ſeu interlunio: id tamen non eſt perpetuæ veritatis, quandoquidem videbimus in pluribus epilepticis rem alio modo ſe habere; quoniam ſcilicet aliqui epileptici non modò alijs temporibus irritantur,

Aphoriſmo ſententia analoga.

Cur Hip. morbum comitialem non vocauerit lunaticum.

tur, verùm etiam irritantur bis, atq; ter in hebdomada, nullo ſeruato ordine, ob lunæ prædictam mutationem.

APH. VIII.

Quicunque morbo laterali laborantes, in quatuordecim diebus non repurgantur, hi ad ſuppurationem vertuntur.

Cur morbo laterali laborantes ſi quatuordecī diebus non repurgentur, ad ſuppurationem vertātur

Acutos morbos, quatuordecim diebus iudicari, dixit Hippocrates ſectione ſecunda, atque proinde, cum morbus lateralis ſit acutus, ſi hoc ſecundo ſeptenario non repurgentur illi, qui tali morbo laborant, morbus tranſit in ſuppurationem; quoniam cum in tali die non ſoluatur, neceſſe eſt vel ſubſequi interitum, vel ſaltem degenerare in alium morbum, qui ſcilicet eſt ſuppuratio. Non ſecus quicunque grauiſſimo, & lethali animi morbo laborantes, intra conſtitutum aliquod tempus ab illo non repurgantur; vt plurium in alium deteriorem animi affectum denegare cōſueuerunt. *Abyſſus etenim abyſſum inuocat.* Cuius rei tum exempla, tum etiam ſententias non paucas ad aphoriſmorum attinentes in ſacris poteris reperire, quinimo, & nos non paucas huc uſque adnotauimus.

APH.

APH. IX.

Tabes fiunt maximè ætatibus à decimo octauo, vſque ad trigeſimum quintum.

Ratio propter quam ætas ab anno decimo octauo, vſque ad trigeſimum quintum, ſit maximè tabitudini obnoxia, eſt quoniam in hac ætate ſanguis abundat admodum feruidus (quoniam eſt ætas calidiſſima) atque proinde prædicta ætas eſt ad ruptionem, & reſudationem ipſius ſanguinis aptiſſima; prætetquamquod fluxiones maximè concitantur ex bile, atque pituita, quæ prædicta ætate maximè excedunt, præcipuè in praua victus ratione, quæ maximè in hac ætate fieri conſueuit. Sic luxuria eſt iuuenili ætati maximè propria, quamũis etenim in alijs etiam ætatibus reperiatur, in hac tamen in tali eſt exceſſu, vt omnes turpes, ac flagitioſas turpitudines ſubeat. Hinc etenim diluuium, vt habetur Geneſeos c. 6. Euerſionis Sichem, vt habetur cap. 34. Beniamin Iudicum cap. 20. Mortis Vriæ, vt habetur lib. 2. Regum cap. 11. Holophernis, vt Iudith cap. 13. atque Ioannis Baptiſtæ, vt habetur apud D. Matthæum cap. 14.

Cur iuuenes ſint maximè tabitudini obnoxij.

Luxuria iuuenilis plurimarum ærũnarũ origo.

APH.

APH. X.

Quicunque ab angina liberantur, bis ad pulmonem vertitur, & in ſeptem diebus pereunt; ſi verò os effugerint, ſuppurantur.

SI angina vertatur in pulmonem, naturam victam oſtendit, atque proinde ſequitur mors ineuitabilis intra ſeptimum diem; ſi verò hunc terminũ effugerint, ad ſuppurationem tendunt: quoniam natura, quæ potuit grauiſſimos labores per ſeptem dies ſufferre, eſt fortis, atque proinde ad ſuppurationem peruenit. Sic ſi cuiq; maximo aliquo capitali vitio laboranti aliud ſuperueniat, quoniam ſcilicet vnum in aliud degeneret, ſubſequitur maxima pernicies, hoc eſt citus interitus, ſi fuerit homo auxilijs diuinis penitus deſtitutus; vel ſuppuratio, hoc eſt purulentus, atque fœtidus alius morbus, ſi animus fuerit adhuc aliquibus diuinis adminiculis ſuffultus. Sententias huic aphoriſmo maximè facientes ex prouerbijs, atque Eccleſiaſtico depromptas allijs aphoriſmis accommodauimus.

Cui illorum qui ab angina liberantur alij ſeptẽ diebus pereant, alij hos effugientes ſuppurentur

Prædicto affectui, qui animi morbus ſit analog⁹.

APH.

APH. XI.

Qui tabe moleſtantur, ſi ſputum, quod extuſſiunt, graue olet iniectum carbonibus, & capilli à capite defluunt, lethale.

QVemadmodum in noſtris in lucem edendis commentarijs animaduertimus, admirandus ſenex trad t grauеo lentiam ſputi in tabidis, ſi in carbones inijciatur, non modò vt hoc ſigno indicet vlceris in pulmone exiſtētis malignitatem, atque penitus lethalem cōditionem, verùm etiam vt admoneat, eſſe morbum contagioſum, atque proinde tales ægrotantes eſſe à reliquis ſeparandos; *morbida enim facta pecus totum corrumpit ouile*; id quod Paulus Aegineta lib 4. c. 1. in quo de elephāte, lepræ quadam ſpecie verba faciens, hæc habet. *Quoniam autem iā contagioſis eſt hac paſſio non minus, quàm peſtis, habitādum ijs eſt longiſsime ab vrbibus in mediterraneis, & frigidis, & parum habitatis locis: atqui ſi fieri poſſit etiam inde tranſeundum in loca proxima, & ob ſe ipſos, & ob alios qui vt par eſt ibi erunt cum minori malo; nam & ipſi conuentiori fruentur aere, & non communicabunt alijs malum.* Id quod, vt arbitror, tam Hippocrates, quàm Paulus didicerunt ex Leuitico capitulo decimotertio, vbi hæc habentur verba. *Quicumque ergo maculatus fuerit*

Cur tabidorum ſputum iniectū carbonibus graueoleat.

Leuitici ſententia declaratur.

fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbit *Sacerdotis, habebit veſtimenta diſſu* *caput nudum, os veſte contectum, con* *minatum, ac ſordidum ſe clamabit; om* *tempore, quo leproſus eſt, ac immund* *ſolus habitabit extra caſtra.* Si verò, exiſtimamus, ex Hipprocatis ſent tia, talis morbus eſt contagioſus n minus, quàm lepra, iam hinc mani ſtum eſt, prædictorum tabidorum co tagionem poſſe etiam veſtimentis co municari, & conſequenter prædicta e penitus comburenda; quod etiam de proſorum veſtimentis in citato cap pronunciatum eſt, quemadmodum q liber prædictum caput percurrens vi re poterit.

Tabidorum veſtimenta cõtagioſa.

APH. XII.

Quibuſcunque tabe laborantibus c *pilli à capite defluunt, hi alui pr* *fluuio ſuperueniente; moriuntur.*

SI defluuio capillorum nullum ali accedat vitium, non eſt malum v de timendum, ſi quidem nihil aliud i dicat, quàm humidi carentiam, vel tione ætatis, vel ratione temperament ſi verò coniungatur cum tabe, vel illi ſ perueniat, eſt peſſimum ſignum, qu niam indicat conditionem materiæ d leteriam capillorum radices corrump tem. Conſimile eſt, quod de alio co tagioſo morbo habetur in Leuitico

Cur defluuium capillorum in tabidis ſit lethale.

13.

13. per hæc verba. *Vir de cuius capite capilli fluunt, & caluus, & mundus eſt, & ſi à fronte ceciderint pilli, recaluaſter, & mundus eſt; ſin autem in recaluitio, ſiue recaluatione albus, vel rufus color fuerit exortus, & hoc Sacerdos viderit, haud dubiè eum lepra condemnabit, quæ orta eſt in caluitio.* Additur verò. *Hi alui profluuio ſuperueniente, moriuntur,* vt ſignificetur, facultatem retentiuam abolitam eſſe, atque proinde facillimè illabi in omnimodam atrophiam, & cõſequenter feſtinum interitum. Quo aphoriſmo ſic explicato, non eſt arduum illum ad moralem theologiam transferre, ſiquidem quemadmodum capilli non modò ornamentum capiti præbent, verùm etiam ab externis iniurijs maximè tuentur cerebrum, ſi defluant, accedente alui profluuio, ſuccedit interitus; non ſecus ſi defluant virtutes, quæ mores expoliunt, atque mentem informant, quoniam ommiſſa ſit virtus retentiua, facillimus fit tranſitus ad peccata capitalia, quæ facillimè perducunt ad feſtinam mortem, quemadmodum hucuſque pluribus Sapientis, atque Syrachij ſententijs comprobauimus.

Alius locus Leuitici cum aph. cõfertur.

Cur alui profluuium tabidis ſuperueniens ſit lethalis.

APH. XIII.

Quicunq; ſpumoſum ſanguinem expuunt, his è pulmone eductio ſit.

MAgnum eſt indicium, ſputum ſanguinis ſpumoſi ex pulmone pro-

Cur ſpumoſi ſanguinis eductio ſit ex pulmone.

prodire, quoniam ſanguis ſpumoſus ſubſtantiam refert pulmonum, & modo peculiari illius membri expellitur, nimirum cum tuſſi, quemadmodum vberius in noſtris comprobauimus commentarijs. Non ſecus certiſſimum eſt, filiorum vitia à parentibus emanare; vel quoniam ſint hæreditaria, & conſequẽter illorum naturam referant, vel ob prauam aliquam educationem. Vtriuſque non parui ponderis ſententias reperies in libris ſacris, præter illas, quas alijs aphoriſmis accommodauimus.

APH. XIV.

A tabe habito profluuium alui ſuperueniens, lethale.

HIC aphoriſmus eſt idem propemodum cum duodecimo; atque proinde illius explicationem inde exquire.

APH. XV.

Quicumque ex morbo laterali ſuppurantur, ſi in quadraginta diebus purgantur à die, qua fit ruptio, liberantur. Si verò non, ad tabem tranſeunt.

QVemadmodum pleuritis, ſi in quatuordecim dies non repurgatur, tranſit in empyema, vt aphor. 8. demonſtratum eſt; non ſecus ſi prædi-

ctum

ctum empyema intra quadraginta dies non repurgetur, tranſit in tabem, quoniam quæ proportio eſt validæ virtutis ab initio ad repurgationem, eadem debet eſſe virtutis debilioris in ſuppuratione, ſed illa intra quatuordecim dies operans repurgare ſolet, ergo hæc intra dies quadraginta (Eſt etenim dies quadrageſimus acutorum terminus, quemadmodum in commentarijs demonſtrauimus). Etenim pulmones iniuriam faciłè admittentes, vel exulcerantur, vel ſaltem flacidi fiunt, atque tandem purulenti, vnde mors. Non ſecus qui grauiſſimo aliquo animi vitio laborantes, intra debitum tempus non repurgantur, tranſeunt in morbum habitualem, atque tandem in animæ interitum, vt multis exemplis ſacris poterit fieri manifeſtum. Quinimo quod dictum eſt de die quadrageſimo, huius magnum eſſe myſterium, reperies Geneſeos cap. 20., in quo habetur, Ioſephum præcepiſſe ſeruis ſuis medicis, vt aromatibus condirent patrem in Aegypto vita defunctum, quibus iuſſa explentibus, tranſierunt quadraginta dies, quoniam iſta erat cadauerorum conditorum conſuetudo.

Cur Empyema ſi in quadraginta dieb⁹ nō repurgetur tranſit in tabem.

Dici quadrageſimæ vis ex libro Geneſeos

APH. XVI.

Calidum, vbi quis ſæpius vtatur, hæc mala affert, carnium effeminationem; neruorum incontinentiam mentis torporem, profluuia ſanguinis, animi defectiones: hæc, ad quæ mors.

QVæ de calido abſolutè pronunciat Hippocrates, hæc de vino ſpeciatim pronunciauerat Eccleſiaſticus pluribus in locis, præcipuè cap. 31., quando inquit. *Diligentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinum. Ignis probat ferrum durum, ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum. Quæ eſt vita, quæ minuitur vino? quid defraudat vitam? Mors.* Obiectioni, quæ aduerſus hanc ſententiam proponi poſſet, inferiùs ſatisfiet. Interim animaduertendum, calidum impenſe adhibitum inter reliqua ſymptomata, illud grauiſſimũ inferre, quod multoties eſſe conſueuit mortis prænũcium, nimirum animi defectionem, quam id propterea tanquam penultimum recenſuit Hippocrates in aphoriſmo, quando inquit. *Animi defectiones: hæc ad quę mors.* Inter reliqua verò, quæ citò animi deliquio collapſos erigunt, ſunt ſuauiſſimorum fructuum, atque florum odores, quemadmodum Gal. animaduertit. Iam verò id priùs indi-

Vinũ per niciosũm præcipuè quatenus calidum.

Calidum immodicum quo modo progignat animi defectum.

indicatum fuit capite ſecundo Canticorum. *Fulcite me floribus, ſtipate me malis, quia amore langueo.* Non ignoro, hoc quemadmodum reliqua Salomonis cantica altiſſima continere Sacramenta, quæ nos doctiſſimis Theologis expendenda relinquimus; ſatis etenim eſt in præſentia illa ita proponere, vt diuini noſtri Senis oracula magis illuſtrentur, quemadmodum ab initio proteſtati ſumus.

Ad illum quod nã ſit remediũ præſentaneũ

APH. XVII.

Frigidum autem, conuulſiones, diſtentiones, liuores, rigores febriles.

PRædictos affectus parit frigidum, quoniam non ſolùm facultatem obtinet neruos contrahendi, verùm etiam calorem extinguendi; hæc autem præſtat, quoniam exprimendo, & condenſando conſtipat; calorem autem extinguit, nõ quodcunque, ſed nimium, quoniam tale eſt naturæ inimicum. Non ſecus qui in diuinis mandatis ſeruandis nimium frigeſcunt, incidunt in conuulſiones (quæ ſunt affectiones partium ad motus voluntarios attinentes; hoc eſt contrahuntur à bona quaque operatione), liuores, atque alios animi morbos, quorum plura extant exempla in ſacris literis.

Cur frigidũ immodicũ ſit præcipuè neruoſis partibus inimicum.

APH. XVIII.

Frigidum inimicum oſſibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ; calidum verò vtile.

Apparēs contradictio ſoluitur.

ESſe frigidum inimicum dentibus animaduertit Sapiens prouerb. 10., quando inquit: *Sicut acetum dentibus, & fumus oculis, ſic piger ijs, qui miſerunt eum.* Quod verò ſubdit in fine aphoriſmi, *calidum verò vtile*, videtur aduerſari aphoriſmo 16., non tamen aduerſatur, quoniam hìc loquitur de moderato, ibi verò de immoderato, de quo abſolutè huiuſmodi ſententiā pronunciauerat, quando inquit. *Eſt via, quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducunt ad mortem.* Verùm vt ad dentes reuertamur, animaduertendum, frigidum illis eſſe adeo inimicum, vt illis inferat non leuem, ſed maximi momenti læſionem, nimirum putredinem, quæ tanti eſt æſtimanda, vt dixerit prouerbiorum cap. 25. *Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtiæ, & ammittit palium in die frigoris.* Quod verò ſubdit Hippocrates *calidum verò vtile*, ideo dictum eſt, vt quantum fieri poſſit ex illo vtilitatem deſumamus. Cui eſt analogum, quod habet cap. 27. *Amicum tuum & amicum patris tui ne dimiſeris*, & Sirachius c. 33. *Equus emiſſarius ſicut amicus ſubſannator, ſub omni ſupraſedenti hinnit.* Eſt

Frigidū dentibus putredinem infert.

autem

autem admirandum Hippocratis artificium, quippe qui dictioni *inimicum*, nō opponit amicum; ſed *vtile*, vt ſignificaret, id quod eſt inimicum, eſſe inutile, & quod eſt amicum, eſſe vtile, ſiquidem inferiùs aphoriſmo 22. id ipſum ſignificauit, quando inquit. *His calidum amicum, & indicans, frigidum inimicū, & perimens*. Eſt autem animaduertendum, quod quemadmodum, quod de calido dictum fuit ab Hippocrate, non eſſe de quolibet calido intelligendum; ſic etiam, quod dictum fuit in Eccleſiaſtico, non eſſe de quolibet amico intelligendum, ſed tantummodo de fideli, atque in aduerſis permanente, quemadmodum videbimus in adnotatione ad aphoriſmum 22. ſubſequentem. Hip. artificiū aperitur.

A P H. XIX.

Quæcunque refrigerata ſunt excalefacere oportet, exceptis his, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt.

Excepta facie, reliquas omnes corporis partes eſſe tuendas à frigore, ex præſenti hoc aphoriſmo colligitur, à quo non diſſentit Sapiens prouerb. 25. ſuperiùs citato. Iam verò calefactionis exemplo admonemur, quaslibet corporis partes, quæ laborent intemperie, eſſe corrigendas; cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico c. 19. *Corripe amicū, ne fortè non intellexerit, & dicat, non feci; aut ſi fecerit, ne iterum addat facere: Corripe* Quæ corporis partes refrigeratæ ſint calefaciendæ.

ripe proximum, ne fortè non dixerit; & dixerit, ne fortè iteret. Corripe amicum, ſæpè enim fit commiſſio. Et quemadmodum Hippocrates tradit binas exceptiones, quando inquit. *Exceptis his, quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt.* Non ſecus Sirachius duas tradit cautiones in correctione efficienda; prior eſt, *& nõ omni verbo credas*, ſecunda eſt, animaduertendum non eſſe corrigendum, quũ lapſus eſt in lingua, ſed non ex animo, inquit etenim. *Eſt qui labitur lingua ſua, ſed non ex animo; quis eſt etenim, qui non deliquerit in lingua ſua?* Quod autem animaduertit Hippocrates in fine aphoriſmi, eſt, vt dignoſcamus ſanguinem eſſe naturæ theſaurum, atque proinde non eſſe effundendum niſi maxima vrgente neceſſitate; quibus plurima reſpondent, quæ de ſanguinis cuſtodia tradit Sapiens, atque Eccleſiaſticus pluribus in locis, quos breuitatis ſtudio prætermitto. Quòd ſi magis analogam huic aphoriſmo ſententiam expoſcas, illam reperies aph. 53. 7. ſectionis.

Conſenſus inter Hip. atq; Eccleſiaſtici doctrinam.

Sanguis naturæ theſaur⁹.

APH. XX.

Vlceribus frigidum quidem mordax cutem obdurat, dolorem in ſuppurabilem facit, liuorem obducit, rigores febriles, conuulſiones, diſtentiones.

EST frigidum vlceribus mordax, & cutem obdurat, quoniam habet facult-

cultatem comprimendi, & vellicandi; dolorem inſuppurabilem facit, quoniam ſoluit quidem continuum, tamen exſiccando, prohibet vlcus ſuppurari; liuorem obducit, quoniam calorem extinguit; rigores febriles ob eandem cauſam, conuulſiones, atque diſtentiones, calorem imminuendo, vnde magnus prouentus pituitæ. Atque proinde huic aphoriſmo perbellè proportione reſpōdēt, quæ habentur cap. 9. Exodi, vbi ſic habetur: *Et dixit Dominus ad Moyſen, & Aaron, tollite plenas manus cineris de camino, & ſpargat illum Moyſes in cœlum contra Pharaonem; ſitque puluis ſuper omnem terram Aegypti: erunt enim in hominibus, & iumentis vlcera, & veſica turgentes in vniuerſa terra Aegypti; tuleruntque cinerem de camino, & ſteterunt coram Pharaone, & ſparſit illum Moyſes in cælum, factaque ſunt vlcera veſicarum turgentium in hominibus, & iumentis, nec poterant malefici ſtare coram Moyſi propter vulnera, quæ in illis erant, & in omni terra Aegypti.* His vlceribus ſucceſſit Pharaonis frigiditas in Dei mandatis exequendis, vnde ſubſequuta fuit durities, ſubdit etenim, *indurauitque Dominus cor Pharaonis, & non audiuit eos, ſicuti loquutus eſt Dominus ad Moyſen.* Reliquis autem ſymptomatibus ſunt analogæ reliquæ calamitates, quæ habentur non modò in præcitato capite, verùm etiam in ſubſequente, quæ ſcil. vlteriorē obdurationem fuerunt ſubſequutæ.

Cur frigidum ſit vlceribus mordax, atq. alia huiuſmodi inducat ſymptomata.

Aphoriſmo analoga ſententia.

APH. XXI.

Eſt autem, vbi in diſtentione ſine vlceratione, iuuene bene carnoſo, æſtate media, frigida aqua multa perfuſio calorem reuocat. Calor autem hæc ſoluit.

Cur iuuenes ſi corripiantur diſtentione neruorum æſtate media, liberẽtur aquæ frigidæ perfuſione.

QVemadmodum iuuenibus bene carnoſis, quoniam bonam habent totius corporis conſtitutionem, vel non accidit morbus magnus, qualis eſt diſtentio neruorum; vel ſi acciderit, faciliimè liberantur, eo ſcilicet præſidio, quod habetur in aphoriſmo, Non ſecus accidit illi, qui bonam habuerit animi habitudinem, ſic etenim habetur prouerb. cap. 12. *Non contriſtabit iuſtum quidquid ei acciderit, impij autem replebuntur malo.*

APH.

APH. XXII.

Calidum ſuppuratorium, non in omni vlcere, magnum ad ſecuritatem indicium, cutem mollit, extenuat, dolorem ſedat, rigores, conuulſiones, & diſtentiones mitigat, & ex his, quæ ad caput attinent, eius ſoluit grauitatem; plurimum autem confert oſſium fracturis, ſed nudis præcipuè, eorumque maximè, qui in capite vlcera habent; & quæcunque à frigore moriuntur, vel vlcerantur, vel herpetibus exedentibus; ſedi, pudendis, vtero, veſicæ; his calidum amicum, & iudicans, frigidum inimicum, & perimens.

CAlida medicamenta eſſe pluribus vlceribus, atque vulneribus amica colligitur ex capite primo Eſaiæ, vbi ſic, habetur. *Vulnus, & liuor, & plaga tumens non eſt circumligata, neque curata medicamine, neque fota oleo.* Optimè etiam colligitur ex curatione adhibita à pio, atque prudenti Samaritano, de quo verba fecit Dominus cap. 10. D. Lucæ, ſic dicens. *Et appropinquans alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum.* Dictum verò fuit prædictam curationem non tantùm fuiſſe piam; verùm etiam ſecundum regulas medicas adminiſtratam; quoniam exiſtimarunt peritiſſimi aliqui viri, interius, atq;

Calida medicamēta quo modo sīt pluribus vlceribus amica.

Vinum, & oleum quomodo ſint vlceribus proficua.

in ipſo vlcere fuiſſe adhibitum vinum, exteriùs verò, & ſuper circunſitis partibus, oleum proculdubio vtiliſſimè adhibitum fuiſſe; nam vinum mundat, confortat, & moderatè ſiccat vlceratam partem; oleum verò ſanas circumexiſtentes fouet, & ſi quæ eſt in illis doloris cauſa, mitigat; hanc etenim curandi methodum quotidie adhibent exercitatiſſimi quique chirurgi, illamque ex præcipuis artis magiſtris habuerunt. Cum autem calidum ſit tot, tantiſque corporis partibus amicum, hoc quantum fieri poſſit eſt cuſtodiendum, atque conſeruãdum. Conſimile quid pronunciauit Sapiens prouerb. c. 3., quando inquit. *Ne moliaris amico tuo malum, cum ille in te habeat fiduciam. Non contendas aduerſus hominem fruſtra, cum ipſe nihil tibi malefecerit.* Et c. 27. *Qui ſeruat ficum, comedet fructum eius, & qui cuſtos es Domini ſui, glorificabitur.* Quinimo ſi fortaſſe ſopitum fuerit, ſuſcitãdum præſidio, quod calefaciendi facultatem habeat, iuxta eiuſdem Sapientis monitum ibidẽ. *Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.* Eſt autem animaduertendum, quod non quodlibet calidum eſt naturæ amicum, ſed illud tantùm, quod eſt naturale, quod etiam medicis dicitur ſpiritus inſitus, qui eſt ipſa natura; cui proportione reſpondet amicus, de quo ſermonem habet Sirachius c. 6., quando inquit. *Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis, & in domeſticis tuis fiducialiter aget, ſi humiliauerit ſe con-*

Quod nã calidum ſit naturæ amicũ

Amici optimi notæ.

tra

tra te, & à facie tua abſconderit te, vnanimem habebis amicitiam bonam. Amicus fidelis protectio fortis, qui autem inuenit illum, inuenit theſaurum: amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis, & qui metuunt Dominum, inueniunt illum; qui timet Deum, æquè habebit amicitiam bonam, quoniam ſecundum illum erit amicus illius. Sunt alij calores non boni, qui ſunt vel naturæ inimici, vel ſaltem non amici, quales ſunt extraneus, febrilis, & putredinoſus; quibus proportione reſpondent amici, de quibus idem habet eodem capite, quando inquit. *Multi pacifici ſunt tibi, & conſiliarius ſit tibi vnus de mille. Si poſsides amicum, in tentatione poſside eum, & ne facilè credas ei te ipſum; eſt enim amicus ſecundum tempus ſuum, & non permanebit in die tribulationis; & eſt amicus, qui conuertitur ad inimicitiam, & eſt amicus, qui odium, & rixam, & conuitia denudabit. Eſt autem amicus ſocius menſæ, & non permanebit in die neceſsitatis.*

Qui calores non boni.

Qui amici illis proportione reſpondeãt.

APH.

APH XXIII.

In his frigido vtendum, vnde fluit ſanguis, aut fluxurus eſt, non ad ipſa, ſed circa ipſa, vnde fluit, & quæcunque inflammationes, vel inflammina ad rubrum, & ſubcruentum ſanguine recenti tendunt, nam veteribus nigredinem affert. Eryſipelas etiam non vlceratum iuuat, nam vlceratum lædit.

QVamuis frigidum immodicum ſit naturæ inimicum, quemadmodum aphoriſmo 51. ſecundæ ſectionis, atque etiam paulò ſupra animaduertit Hippocrates ſi tamen debito modo, atq; conuenienti tempore adhibeatur, euadit non modo iucundum, verùm etiam vtile, quod prouerb. 25. innuit Sapiens. *Sicut frigus niuis in die meſſis ita legatus fidelis ei, qui miſerit eum, animam ipſius requieſcere facit,* & paulò poſt. *Aqua frigida animæ ſitienti, & nuntius bonus de terra longinqua.*

Quibus affectibꝰ frigidum ſit vtile.

APH. XXIV.

Frigida, qualis nix, & glacies pectori inimica, tuſſes mouent, & ſanguinem, & deſtillationes.

HVic aphoriſmo videtur aduerſari, quod eruimus ex cap 21. ad præceden.

cedentis aphoriſmi explicationem, non tamen aduerſatur; ſiquidem ibi de moderato nimis vſu, atque opportuno tempore adhibito loquutus fuit Hippocrates, hìc verò de illius frequenti vſu, & non opportuno tempore. Apparēs contradictio ſoluitur.

A P H. XXV.

Tumores articulorum, atque dolores abſque vlcere, & podagricos quoque, atque conuulſa; horum plurima frigida aqua largè effuſa leuat, & extenuat, ſoluitque dolorem. Nam modicus torpor dolorem ſoluit.

QVanis remedium, quòd hìc proponit Hippocrates, leuiſſimum videatur, eſt tamen vt paratu facilimum, ita etiam maximum, talia etenim cuncta remedia Hippocratica eſſe cõſueuerunt: eius autē præſtantiam in ſubſequenti aphoriſmo demonſtrabimus: Interim cum frequens natatio in aqua frigida maximam habeat facultatem abluendi, non modò quamlibet cutis immunditiam, atque ſanandi omne genus ſcabiei, verùm etiam lichenæ, atque ipſius etiam lepræ, quemadmodum colligitur ex libro quarto Regum cap. 5. in quo de Naaman principe militiæ Syriæ narratur mundatum fuiſſe à lepra, ſic etenim habetur. *Deſcendit verò ſepties in Iordanem, & mundata eſt eius* Aqua frigida maximum, & præſentaneum remediū.

caro.

Naamã Syr' quo modo mũdatus fuerit à lepra. Cur Balneum to tius corporis fuerit prætermiſsũ ab Hipp.

caro, factaque vt pueri paruuli. Per-contabitur aliquis cur Hippocrates hoc egregium præſidium in hiſce connexis aphoriſmis prætermiſerit? Cui quæſito reſpondemus prædictam curationem, ſeu curandi modum fuiſſe prætermiſſum à dictatore, quoniam fuit magis miraculoſa, quàm naturalis; cum etenim lepra fuerit à multo tempore inueterata, atque ipſum etiam corpus intrinſecè prauis admodum ſuccis refertum, miraculoſa fuit prædicta lepræ curatio, qua (vt doctiſſimi aliqui viri animaduertunt) D. O. M. ſe tunc temporis dedit agnoſcendum, atque impoſterum venturæ Eccleſiæ ſuæ, immenſæ miſericordiæ præſtitit ſignificationẽ; ſimplex etenim etiam ſcabies vix admittit curationem, niſi facta fuerit totius corporis accurata expiatio. Atque hæc fuit cauſa, cur Hippocrates aquæ etiam præſtantiſſimæ, noluerit magis, quam prædictam virtutem aſſignare.

APH XXVI.

Aqua, quæ citò calefit, & citò refrigeratur, leuiſſima eſt.

Aquæ optimæ conditiones, & quæ eius neceſſitas; apud cunctas nationes

INter tot præclaras ſententias, quæ in aphoriſmorum opere continentur, non ſine maximo artificio hanc propoſuit, in qua optimæ aquæ conditiones nobis indicauit; nam præterquamquod illius vſus eſt tanquam topicum quoddam remedium, vtiliſſimum ad quoſuis dolo-

dolores articulares, quemadmodum in antecedenti aphoriſmo dictum eſt; eſt etiam abſolutè neceſſarius ad conficiẽda quælibet medicamenta, non ſolùm interna, ſed etiam externa, & quod magis eſt, parui admodum ſunt, qui pro potu hac non vtantur, illi verò populi, qui vinum potant, illa vtuntur ad limphandum vinum; hac elixantur edulia, conficitur panis, atque alios plurimos præſtat vſus humano generi adeo neceſſarios, vt his enarrandis non ſit tempus conterendum. Satis eſt dixiſſe Sapientiſſimum Hippocratem eius neceſſarium vſum indicare voluiſſe, quoniam, vt arbitror, dignouit, quinimo legit Sapientem non fuiſſe dedignatum de illa mentionem facere. Sic etenim habet prouerbiorum cap. 5 *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni principes tui.* Obijcies Sapientem non indicaſſe (quod præſtitit Hippocrates) notas aquæ leuiſſimæ, ſeu perfectiſſimæ; facile eſſet reſpõdere, id pertinere ad medicũ, quatenus eſt medicus. Verùm alia occurrit maioris momenti reſponſio, eſt verò Sapientem nõ feciſſe mentionem de vnica, ſed de triplici aquæ ſpecie, hoc eſt de illa, quæ ex ciſterna, & de illa, quæ ex puteo, atque etiam de fontana, vt ſcilicet poſſet quilibet præſtantiorem ad cibum, & potum, reliquas verò ad alios vſus eligere; quapropter neque Sapiens

Obiectiones ſatisfit.

piens fuit diminutus, quòd aquæ leuiſſimæ notas non propoſuerit, eius etenim omnes differentias proponens, præſtantiſſimam eſſe eligendam pro potu voluit. Neque Hippocrates, quòd aquarum differentias prætermiſerit: leuiſſimæ etenim notas proponens, tacitè omnium differentias indicauit; vt ſcilicet ex omnibus præſtantiorem eligeremus.

APH. XXVII.

Qui noctu bibere appetunt, his admodum ſitientibus, ſi ſuper dormierint, bonum.

Cur ſomnus ſitis ſit medela.

SOmnum eſſe ſitis medelam ex eo fit manifeſtum; quòd demonſtrat validum naturæ robur, quòd ſcilicet ſuperet ſitis cauſam; vel ipſam cauſam ſitim efficientem non eſſe tam vehementem, quin valeat ſuperari. Cui eſt analogum, quod habetur apud D. Ioannem cap. 7., vbi ſitientes vitam æternam inuitatur ad fidem per hæc verba. *Si quis ſitit, veniat ad me. & bibat qui credit in me ſicut dicit ſcriptura, flumina de ventre eius fluent aqua viua, hoc autem dixit de ſpiritu, quem accepturi erant credentes in eum: nondum enim erat ſpiritus datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus.* Proportione inquam reſpondet, quoniam antequam totus Spiritus Sanctus in illis moraretur, terrentur ad paſſionem Domini, & negant, & Chriſtum ſe neſcire iurant;

Aphoriſmo analoga ſententia.

iurant; poſtquam autem fuit infuſa in eos Spiritus Sancti gratia, adeo quieuit mens illorũ, vt magis obediuerint Deo, quàm hominibus. Sic etiam Adamo ſitienti adiutorium ſimile ſibi, atque inde humanæ naturæ propagationem, bonum fuit ſuperdormiſſe, namque ideo miſit Dominus in eum ſoporem. Sic habetur pſalmo 3. *Voce mea ad Dominum clamaui & exaudiuit me de monte ſancto ſuo; ego dormiui, & ſoporatus ſum, & exurrexi, quia Dominus ſuſcepit me.*

APH. XXVIIII.

Suffitus aromatum muliebria ducit: ſapiùs verò & ad alia vtilis eſſet, niſi capitis faceret grauitatem.

SVffitus aromatum muliebria ducit, non modò quoniam habet facultatém attenuandi, verùm etiam quoniam abditas petit longinquas corporis partes, quemadmodum ex ipſo colligitur aphoriſmo; petit etenim cerebrũ, quod ſuo modo cor nuncupare Sapiens conſueuit. Sic etenim habetur prouerb. 27. *Vnguento, & varijs odoribus* (alius codex legit, *ſuffimentis.*) *delectatur cor*: quamuis negandum non ſit in inſpiratione attrahi odorem non modò ad cerebrum, verùm etiam ad cor, hoc eſt, ad ſiniſtrũ eius ventriculum, per venam ſcilicet arterioſam.

Cur ſuffitus aromatum ducat muliebria.

Odores perueniunt ad cerebrũ, & ad cor.

APH.

APH. XXIX.

Grauida ſ purgare, turgente materia, à quarto menſe vſque ad ſeptimum, minus verò has. Recentiores autem, & ſeniores vereri oportet.

HIC aphoriſmus eſt idem penitus cum aphoriſmo primo antecedentis lectionis, atque proinde eius explicationem inde exquire. Cur verò ab Hippocrate fuerit repetitus, in noſtra reperies arte parua.

APH. XXX.

Mulierem vtero gerentem, capi ab aliquo morbo acuto, lethale eſt.

Cur mulieré capi ab aliquo morbo acuto ſit lethale.

RAtio eſt, quoniam mulier vtero gerens eſt debilis, & propemodum exanguis, atque proinde morbus acutus, qui ſua natura eſt magnus, facillimè ſuperat facultatem; adeo vt vel ſubſequatur interitus. vel ſaltem abortus, qui & ipſe, ſi vires fuerint admodum proſtratæ, eſt non parum periculoſus. Morbus autẽ acutus ex materia prouenit admodum perniciosa, tum quantitate, tum qualitate. Cui proinde proportione reſpondent conceptus omnes præclari, qui in magnorum virorum mentibus progignuntur, quibus proinde ſi ſuperuenia t mor-

morbus aliquis acutus, hoc eſt, horrendum aliquod vitium, progignit interitum, vel lethalem aliquem abortum: cuius innumera reperies exempla in ſacris literis; ſufficiat vnicum inſtar omnium adnotaſſe; nimirum Salomonem omniũ Sapientiſſimum, cui peſſimus luxuriæ morbus ſuperueniens, produxit non modò corporis, verùm etiam (vt multi opinantur) animæ interitum. Salomonis animæ atq; corporis interitus vnde prouenerit.

A P H. XXXI.

Mulier vtero gerens, ſanguine miſſo ex vena, abortit, & magis, ſi fœtus ſit grandior.

CVm tam multos conficiat Hippocrates aphoriſmos, in quibus de abortu ſermonem facit, non aliam ob cauſam, niſi vt medicus illos poſſit præcauere. Videbitur illis omnibus aduerſari Sapiens in Eccleſiaſtes cap. 6. in quo, vt illorum redarguat vanitatem, qui pluribus affluunt diuitijs, ſubſtantijs, atque honoribus, illiſq; non vtantur, ſic habet. *De hoc ego pronuncio, quod melior illo eſt abortiuus*. Aduerſatur inquam, quoniam Hipp. nulla habita perſonæ conſideratione edocet quomodo ſit præſeruandum ab abortu, & quod magis eſt nulla habita diſtinctione perſonæ, omnes indifferenter eadem curat diligentia. Verùm reſpondemus Apparẽs contradictio diluitur.

me-

Artis medicæ atq; moralis diſciplinæ ſubiectũ vnũ, & idem, diuerſimode tamen conſideratũ.

medicinæ ſubiectum eſſe hominẽ, quatenus eſt ſanabilis. Morali verò philoſopho eundem hominem, quatenus diſciplinabilis, atque proinde his, quatenus talis exiſtit, anteponit ſalutem animæ illi, quæ pertinet ad corpus; ille contra, quamuis non ſpernat animæ ſalutem, illi tamen anteponit illam, quæ pertinet ad corpus. Id quod ex ipſo Sapiente colligimus, inquit etenim cap. ſequenti. *Melius eſt nomen bonum quàm vnguenta pratioſa, & dies mortis, quàm natiuitatis;* quoniam ſupponit in die obitus certè conſequutum fuiſſe, bonum nomen ad gloriam Dei, ædificationem proximi; & ei quæ bonæ famæ eſt ad multa accõmodum, quemadmodum ex Dionyſio ibidem colligimus. Id etiam colligitur ex illo, quod ſubdit. *Melius eſt ire ad domum luctus, quàm ad domum cõuiuij; in illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurũ ſit. Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiam vultus corrigitur animus delinquẽtis. Cor ſapientum, vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorum, vbi lætitia.*

APH. XXXII.

Mulieri ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio.

Cur mulieri ſanguinem euomen.

RAtio eſt admodum manifeſta, quoniam menſtruis erumpentibus fit reuulſio, & euacuatio materiæ. quæ ſurſum irruebat; non ſecus contingit in illis,

lis, qui ob diuitiarum abundantiam, in aſſidua ſcelera irruentes, ab illis auertuntur, immiſſa à cœleſti medico aliqua inſigni, & memorabili clade, cuius plura extant exempla in ſacris literis, atque proinde ſatis erit methodum illorum indagandorum indicaſſe. **ti. menſtruis erũ pentibus ſolutio.**

A P H. XXXIII.

Menſtruis deficientibus, ſanguis ex naribus fluens bonum.

CVm ſint innumeri morbi, quos menſium retentio parere conſueuit, nil mirum, ſi in tali retentione ſanguis ex naribus fluens ſit bonum; quoniam bonum eſt materiam retentam quouiſmodo expelli; namque interim natura ſui numeris nequaquam immemor conſueuit tale excrementum per conſuetas regiones expurgare. Non ſecus quæcunque animi ingens noxia, quæ animam poſſit ducere ad interitum, quomodocunque excernenda, quod habetur illa decantata ſententia. *Si oculus tuus ſcandalizat te, erue eum.* **Cur menſtruis deficientibus ſanguis ex naribus fluens bonum.**

A P H. XXXIV.

Mulieri in vtero gerenti, ſi aluus plurimùm profluat, periculum eſt ne abortiat.

RAtio eſt manifeſta, quoniam copioſus alui fluxus alimentum tollit,

Cur vtero gerẽti ſi aluus plurimũ profluat, ſit periculum ne abortiàt.

lit, quod infantem alit, vnde abortus. Nõ ſecus contingit illis, qui egregia ali qua faſcinora mente conceperint, ijs etenim ſi inſignis aliqua ſuperuenerit ſubſtantiarum ſuarum deperditio, cõſueuerunt abortire prædictos illos immaturos cõceptus. Non deerunt præclaro alicui Theologo exempla ex ſacris libris deprompta, quem huc transferri poſſint.

APH. XXXV.

Mulieri, quæ vterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.

Cur ſternutatió in vterinis moleſtijs ſit vtilis.

Cauſa propter quam ſternutatio in vterina moleſtia eſt vtilis, eſt quoniam vterus communionem habet cum cerebro per neruos ſexti paris, atque proinde facta ſternutatione, præcipuè concutitur vterus; verùm etiam communionem habet cum corde per arterias, atque hepate per venoſum genus; hinc fit vt non ſemel, in cuiuſuis partis affectu, trahatur vterus in conſenſum; atque præcipuè mulieres viduæ mœrore affectæ incidunt in vterinas moleſtias; id quod non ignorauit Sirachius, quando dixit c.7. *Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliuiſcaris*; quamuis etenim ſit honorãda mater non minus, quàm pater, voluit tamen admonere filios, ne matri occaſionem timendi, atq; mœrendi tribuant, quoniã inde excitatur paſſio vterina, vnde gemitus proueniunt.

Vteri cõſenſus cũ varijs corporis partibus vnde proueniat.

APH.

APH. XXXVI.

Mulieri menſes decolores, nec per idem tempus ſemper venientes, purgationem indicant eſſe neceſſariam.

Ratio propter quam menſes decolores non per idem tempus ſemper venientes indicant purgationem eſſe neceſſariam, eſt quoniam prædicta materia non bene regulatur ab aſtris, quæ tamen regulatio eſt ad quemlibet motum ſalutarem admodum neceſſaria, quemadmodum in commentarijs dictum eſt. Id ſignificauit Sapiens in Eccleſiaſte cap. 3. *Omnia tempus habent, & ſuis ſpatijs trãſeunt vniuerſa ſub cœlo.*

Cur menſes decolores, nec per idem tempus ſemper veniẽtes, expoſcãt expurgationem.

APH XXXVII.

Mulieri vtero gerenti ſi mammæ graciles repente fiant abortit.

Tam præſens, quàm ſubſequens aphoriſmus, loquuntur de abortu, quem plures cauſæ, tam internæ, quàm externæ concitare conſueuerunt, quemadmodum, atque alijs non paucis aphoriſmis indicauit dictator. Quibus omnibus proportione quadam reſpondent quicunque conceptus intempeſtiuè, atque imprudenter ob inſcitiã proferuntur, quod indicatur in Eccleſiaſtico cap. 5. hunc in modum. *Eſto manſuetus*

Sentẽtiæ aph. analogæ.

tus ad audiendum verbum Dei, vt intelligas, & cum Sapientia proferes reſponſũ verum: Si eſt tibi intellectus, reſponde proximo; ſin autem, manus tua ſit ſuper os tuum, ne capiaris in verbo indiſciplinato, & confundaris: honor, & gloria in ſermone ſenſati. lingua verò imprudentis ſubuerſio eſt ipſius.

APH. XXXVIII.

Mulieri vtero gerenti ſi altera mamma gracilis fiat, geminos habenti, alterum abortit, & ſi quidem mamma dextra gracilis fiat, marem; ſi verò ſiniſtra, fœminam.

Quomodo Hipp. dignouerit admirandi opificis ſapientiam.

CVm Hippocrates in præſenti aphoriſmo loquatur de mamma dextra, atque ſiniſtra, atque in alijs etiam aphoriſmis mentionem faciat de oculis, auribus, teſtibus, vteri partibus, atque reliquis non modò in numero plurali, verũ etiam in prædicta duplicitate, atque eius neceſſitate expreſſam mentionem faciat; tacitè videtur inſinuare admirandam opificis ſapientiam, atq; prouidentiam, quam frequenter admodum in opere de vſu partium admiratus fuit Gal.; quamuis etenim ad animalis eſſentiam conſtituendam ſufficiat ſenſus, atque motus, & conſequenter videatur tantùm neceſſarius vnus oculus, vna auris, vnum brachium, vnicum crus, & ſic de reliquis; voluit tamen ad bene eſſe, atque ad maiorem

iorem animalis perfectionem, ſecundum magnam partem, geminas partes efficere, quemadmodum in reliquis eſt videre; quamuis etenim vnicum hepar efformauerit, ex altera tamen parte conſtituit lienem, quem Ariſ. adulterinum quoddam hepar nuncupauit. Id quod ſignificauit Eccleſiaſticus c. 42. quando inquit. *Omnia duplicia, vnum contra vnū, & non fecit quidquam deeſſe*; & quod maioris eſt momenti, in microcoſmo conſtituit partem corpoream, viſibilem, & corruptibilem, atque partem incorpoream, inuiſibilem, & incorruptibilem. Obijcies vnicum eſſe cerebrum, vnicum pulmonem, vnicūq; cor, quę proinde organa in media corporis regione fuerunt conſtituta. Verū facilis eſt reſponſio; ſiquidē his etiam organis ſuæ inſunt partes dextræ, atq; ſiniſtræ, vt duæ cerebri partes, quas falx diuidit; dextra, atq; ſiniſtra pulmonis pars; atq; in corde ventriculus dexter, atq; ſiniſter. Eſt maioris momenti difficultas, quæ excitatur de vena Azigos, ſiue ſine pari, atq; de inteſtino cœco. Verùm non eſt ardua reſponſio, ſiquidem vena Azigos ſtatim, ac oritur in parte ſiniſtra reflectitur ad dextram, adeo vt dextra, atque ſiniſtra eſſe videatur. Cœcum verò inteſtinum totius inteſtini pars eſt, vt colum; rependitur verò ea pars, qua inteſtinum vocatur cœcum maiori coli ad partem oppoſitam amplitudine.

Eccleſiaſtici doctrina Hippocraticæ perſimilis.

Obiectioni ſatisfit.

Vena Azigos quemodo reperiatur in dextra, & ſiniſtra.

[illegible] XXXIX.

[illegible] est, neq; [illegible], aut menſtrua [illegible].

E[illegible] validiſſimum [illegible] poteſt aduer- [illegible] quę ſi qualibet [illegible] poſſent, poteſt [illegible] gerat, [illegible] menſtrua [illegible] [illegible] apud Con- [illegible] ad [illegible] aufert [illegible] enumerata [illegible] in [illegible] ſunt [illegible] [illegible] grauida [illegible] enumeratę [illegible] ut ma- [illegible] arti- [illegible] proponendo, [illegible] ſſimum [illegible] mam- [illegible] vel [illegible] ad [illegible] modi [illegible] cap. 22. [illegible] *Si dixerit [illegible] eam, [illegible] dimittat eam,*

[illegible] Google

eam, obijciens ei nomen peſſimum, & dixerit vxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam, non inueni virginem; tollent eam pater, & mater eius, & ferent ſecum ſigna virginitatis eius ad ſeniores vrbis, qui in porta ſunt; & dicet pater, filiam dedi huic vxorem, quam quia odit, imponit ei nomen peſſimum, vt dicat, non inueni filiam tuam virginem; & ecce hae ſunt ſigna virginitatis filia mea; expandent veſtimentum coram ſenioribus ciuitatis. Quomodo caluniæ aduers' virgines illatæ auerti poſſint

APH. XL.

Quibuſcunq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

Videtur ferè impoſſibile, quod dicit Hippocrates, nimirum leuiſſimam cauſam maximum affectum producere; ſanguinem ſcilicet in mulierum mammis collectum ſignificare furorem. Ceſſabit tamen admiratio, ſi conſideraueris mulierum naturam, quæ ſecundum magnam partem eſt prona ad fatuitatem, delirium, rixas, atque alia huiuſmodi vitia; nam fatuitatem indicauit Sapiens prouerb. 11. *Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua.* Eius litigioſam naturam indicauit c. 21. *Melius eſt ſedere in angulo domus, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.* Inferius aph. 60. reliqua illarum vitia tepories; ſunt verò tot, atque tanta, vt Sap. Eccleſiaſtes cap. 7. in hanc ſententiam Quomodo minima cauſa maximũ producat effectum. Mulierũ prauarũ natura.

APH. XXXIX.

Si mulier, quæ neque grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt.

EX præſenti aphoriſmo validiſſimum argumentum deſumi poteſt aduerſus falſas ſuſpiciones, quæ de qualibet adoleſcentula concipi poſſent; poteſt enim lac habere, non quia vtero gerat, ſed quoniam illi menſtrua defecerint; atque proinde videat quilibet ne abutatur ſententia, quæ habetur apud Concionatorem cap. 42. *Filia patris abſcondita eſt, vigilia, & ſollicitudo eius aufert ſomnum, ne fortè in adoleſcētia ſua adultera efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat, ne quando polluantur in virginitate ſua.* Quapropter alia ſunt indaganda indicia, quæ ſtatim ſubdit, quādo inquit: *Et in paternis ſuis grauida inueniatur, ne fortè cum viro commorata tranſgrediatur.* Atque proinde eò magis eſt admirandum Hippocratis artificium in hoc aphoriſmo proponendo, quò magis ignarum, atque peſſimum vulgus, poteſt ex lacte in virginū mammis collecto, inferre illas vel fuiſſe, vel eſſe vtero gerentes; quandoquidem ad has calumnias auertendas, huiuſmodi legem promulgatam legimus cap. 22. Deuteronomij per hæc verba. *Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam,*

Quomodo virgo poſſit lac habere.

Hip. artificiū declaratur.

eam, obijciens ei nomen peſſimum, & dixerit vxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam, non inueni virginem; tollent eam pater, & mater eius, & ferent ſecum ſigna virginitatis eius ad ſeniores vrbis, qui in porta ſunt; & dicet pater, filiam dedi huic vxorem; quam quia odit, imponit ei nomen peſſimum, vt dicat, non inueni filiam tuam virginem; & ecce hae ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ, expandent veſtimentum coram ſenioribus ciuitatis.

Quomodo calũniæ aduers⁹ virgines illatæ auerti poſſint

APH. XL.

Quibuſcunq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

VIdetur ferè impoſſibile, quod dicit Hippocrates, nimirum leniſſimam cauſam maximum affectum producere; ſanguinem ſcilicet in mulierum mammis collectum ſignificare furorem. Ceſſabit tamen admiratio, ſi conſideraueris mulierum naturam, quæ ſecundum magnam partem eſt prona ad fatuitatem, delirium, rixas, atque alia huiuſmodi vitia; nam fatuitatem indicauit Sapiens prouerb. 11. *Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua.* Eius litigioſam naturam indicauit c. 21. *Melius eſt ſedere in angulo domus, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.* Inferius aph. 60. reliqua illarum vitia reperies; ſunt verò tot, atque tanta, vt Sap. Eccleſiaſtes cap. 7. in hanc ſententiam

Quomodo minima cauſa maximũ producat effectum.

Mulierũ prauarũ natura.

APH. XXXIX.

Si mulier, quæ neque grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt.

Quomodo virgo poſſit lac habere.

EX præſenti aphoriſmo validiſſimum argumentum deſumi poteſt aduerſus falſas ſuſpiciones, quæ de qualibet adoleſcentula concipi poſſent; poteſt enim lac habere, non quia vtero gerat, ſed quoniam illi menſtrua defecerint; atque proinde videat quilibet ne abutatur ſententia, quæ habetur apud Concionatorem cap. 42. *Filia patris abſcondita eſt, vigilia, & ſollicitudo eius aufert ſomnum, ne fortè in adoleſcētia ſua adultera efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat, ne quando polluantur in virginitate ſua.* Quapropter alia ſunt indaganda indicia, quæ ſtatim ſubdit, quādo inquit: *Et in paternis ſuis grauida inueniatur, ne fortè cum viro commorata tranſgrediatur.* Atque proinde eò magis eſt admirandum Hippocratis artificium in hoc aphoriſmo proponendo, quò magis ignarum, atque peſſimum vulgus, poteſt ex lacte in virginū mammis collecto, inferre illas vel fuiſſe, vel eſſe vtero gerentes; quandoquidem ad has calumnias auuertendas, huiuſmodi legem promulgatam legimus, cap. 22. Deuteronomij per hæc verba. *Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritque occaſiones, quibus dimittat*

Hip. artificiū declaratur.

eam,

eam, obijciens ei nomen peſſimum, & dixerit vxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam, non inueni virginem; tollent eam pater, & mater eius, & ferent ſecum ſigna virginitatis eius ad ſeniores vrbis, qui in porta ſunt; & dicet pater, filiam dedi huic vxorem, quam quia odit, imponit ei nomen peſſimum, vt dicat, non inueni filiam tuam virginem; & ecce hae ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ; expandent veſtimentum coram ſenioribus ciuitatis.

Quomodo caluniæ aduers⁹ virgines illatæ auerti poſſint

APH. XL.

Quibuſcunq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

Videtur ferè impoſſibile, quod dicit Hippocrates, nimirum leuiſſimam cauſam maximum affectum producere; ſanguinem ſcilicet in mulierum mammis collectum ſignificare furorem. Ceſſabit tamen admiratio, ſi conſideraueris mulierum naturam, quæ ſecundum magnam partem eſt prona ad fatuitatem, delirium, rixas, atque alia huiuſmodi vitia; nam fatuitatem indicauit Sapiens prouerb. 11. *Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua.* Eius litigioſam naturam indicauit c. 21. *Melius eſt ſedere in angulo domus, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.* Inferius aph. 60. reliqua illarum vitia reperies; ſunt verò tot, atque tanta, vt Sap. Eccleſiaſtes cap. 7. in hanc ſententiam

Quomodo minima cauſſa maximũ producat effectum.

Mulierũ prauarũ natura.

APH. XXXIX.

Si mulier, quæ neque grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt.

Quomodo virgo poſſit lac habere.

EX præſenti aphoriſmo validiſſimum argumentum deſumi poteſt aduerſus falſas ſuſpiciones, quæ de qualibet adoleſcentula concipi poſſent; poteſt enim lac habere, non quia vtero gerat, ſed quoniam illi menſtrua defecerint: atque proinde videat quilibet ne abutatur ſententia, quæ habetur apud Concionatorem cap. 42. *Filia patris abſcondita eſt, vigilia, & ſollicitudo eius aufert ſomnum, ne fortè in adoleſcētia ſua adultera efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat, ne quando polluantur in virginitate ſua.* Quapropter alia ſunt indaganda indicia, quæ ſtatim ſubdit, quādo inquit: *Et in paternis ſuis grauida inueniatur, ne fortè cum viro commorata transgrediatur.* Atque proinde eò magis eſt admirandum Hippocratis artificium in hoc aphoriſmo proponendo, quò magis ignarum, atque peſſimum vulgus, poteſt ex lacte in virginū mammis collecto, inferre illas vel fuiſſe, vel eſſe vtero gerentes; quandoquidem ad has calumnias auertendas, huiuſmodi legem promulgatam legimus, cap. 22. Deuteronomij per hæc verba. *Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam,*

Hip. artificiū declaratur.

eam, obijciens ei nomen peſſimum, & dixerit vxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam, non inueni virginem; tollent eam pater, & mater eius, & ferent ſecum ſigna virginitatis eius ad ſeniores vrbis, qui in porta ſunt; & dicet pater, filiam dedi huic vxorem, quam quia odit, imponit ei nomen peſſimum, vt dicat, non inueni filiam tuam virginem; & ecce hæc ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ, expandent veſtimentum coram ſenioribus ciuitatis. Quomodo calũniæ aduers⁹ virgines illatæ auerti poſſint

A P H. X L.

Quibuſcunq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

Videtur ferè impoſſibile, quod dicit Hippocrates, nimirum leuiſſimam cauſam maximum affectum producere; ſanguinem ſcilicet in mulierum mammis collectum ſignificare furorem. Ceſſabit tamen admiratio, ſi conſideraueris mulierum naturam, quæ ſecundum magnam partem eſt prona ad fatuitatem, delirium, rixas, atque alia huiuſmodi vitia; nam fatuitatem indicauit Sapiens prouerb. 11. *Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua.* Eius litigioſam naturam indicauit c. 21. *Melius eſt ſedere in angulo domus, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.* Inferius aph. 60. reliqua illarum vitia reperies; ſunt verò tot, atque tanta, vt Sap. Eccleſiaſtes cap. 7. in hanc ſententiam Quomodo minima cauſſa maximũ producat effectum. Mulierũ prauarũ natura.

APH. XXXIX.

Si mulier, quæ neque grauida eſt, neq; peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt.

Quomodo virgo poſſit lac habere.

EX præſenti aphoriſmo validiſſimum argumentum deſumi poteſt aduerſus falſas ſuſpiciones, quæ de qualibet adoleſcentula concipi poſſent; poteſt enim lac habere, non quia vtero gerat, ſed quoniam illi menſtrua defecerint; atque proinde videat quilibet ne abutatur ſententia, quæ habetur apud Concionatorem cap. 42. *Filia patris abſcondita eſt, vigilia, & ſollicitudo eius aufert ſomnum, ne fortè in adoleſcētia ſua adultera efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat, ne quando polluantur in virginitate ſua.* Quapropter alia ſunt indaganda indicia, quæ ſtatim ſubdit, quādo inquit: *Et in paternis ſuis grauida inueniatur, ne fortè cum viro commorata tranſgrediatur.* Atque proinde eò magis eſt admirandum Hippocratis artificium in hoc aphoriſmo proponendo, quò magis ignarum, atque peſſimum vulgus, poteſt ex lacte in virginū mammis collecto, inferre illas vel fuiſſe, vel eſſe vtero gerentes; quandoquidem ad has calumnias auuertendas, huiuſmodi legem promulgatam legimus cap. 22. Deuteronomij per hæc verba. *Si duxerit vir vxorem, & poſtea odio habuerit eam, quæſieritque occaſiones, quibus dimittat eam,*

Hip. artificiū declaratur.

eam, obijciens ei nomen peſſimum, & dixerit vxorem hanc accepi, & ingreſſus ad eam, non inueni virginem; tollent eam pater, & mater eius, & ferent ſecum ſigna virginitatis eius ad ſeniores vrbis, qui in porta ſunt; & dicet pater, filiam dedi huic vxorem, quam quia odit, imponit ei nomen peſſimum, vt dicat, non inueni filiam tuam virginem: & ecce hae ſunt ſigna virginitatis filiæ meæ, expandent veſtimentum coram ſenioribus ciuitatis.

Quomodo caluniæ aduerſus virgines illatæ auerti poſſint

APH. XL.

Quibuſcunq; mulieribus ad mammas ſanguis colligitur, furorem ſignificat.

VIdetur ferè impoſſibile, quod dicit Hippocrates, nimirum leuiſſimam cauſam maximum affectum producere; ſanguinem ſcilicet in mulierum mammis collectum ſignificare furorem. Ceſſabit tamen admiratio, ſi conſideraueris mulierum naturam, quæ ſecundum magnam partem eſt prona ad fatuitatem, delirium, rixas, atque alia huiuſmodi vitia; nam fatuitatem indicauit Sapiens prouerb. 11. *Circulus aureus in naribus ſuis mulier pulchra & fatua.* Eius litigioſam naturam indicauit c. 21. *Melius eſt ſedere in angulo domus, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi.* Inferius aph. 60. reliqua illarum vitia reperies; ſunt verò tot, atque tanta, vt Sap. Eccleſiaſtes cap. 7. in hanc ſententiam

Quomodo minima cauſa maximũ producat effectum.

Mulierũ prauarũ natura.

proruperit. *Et inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius. Vincula ſunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator eſt, capietur ab illa. Ecce, hoc inueni, dixit Eccleſiaſtes, vnum, & alterum, vt inuenirem rationem, quam adhuc quærit anima mea, & non inueni; Virum de mille vnum reperi: mulierem ex omnibus non inueni.*

APH. XLI.

Si velis noſcere, an conceperit mulier, quum dormitura eſt, ei aquam mulſam potandam da; & ſi alui tormina patietur, concepit; ſi minus, non concepit.

Quo indicio dignoſcere poſſim⁹, an mulier conceperit, nec ne.

INferius, nempe aphoriſmo 62. inquit Hippocrates. Si mulieri ceſſent purgationes, neque febris, neque rigor ſuperueniat, & faſtidia incidant, iudica ipſam in vtero habere; quæ ſigna cum non poſſint in ipſo ſtatim conceptionis initio ſupernenire, iure merito hunc præmittit aphoriſmum, in quo demonſtrat quo indicio in principio poſſimus dignoſcere, an mulier cōceperit nec ne: difficultatem facit, quod habet Ariſt. lib. ſeptimo de hiſtoria animalium cap. 3. vbi dixit, quod ſi intra ſeptimum diem intra vterum permanſerit genitura, conceptum iam eſſe certum eſt, quod didicit ab Hippocrate, qui libro de carnibus ani-

animaduertit, quod conceptum eſt, ſi intra ſeptem excidit dies, nullā præſefert delineationem; ſi verò poſt ſeptem, in aquam immiſſum, oculorum, oris, & pudendorum quandam non inenidentem delineationem oſtendit; adeo vt ex Hipp., atque multo euidentius ex Ariſtotele, qui intra ſeptem dies fiunt, non vocentur abortus, ſed effluxiones; atque ante ſeptimum neque fœtus, neque embrio dici poſſit, ſed ſemen; facit inquam difficultatem, quoniam ſi ante ſeptimum non fuit efformatus embrio, nulla poſſit fieri inteſtinorum coarctatio, atq; proinde neque alui tormina patitur mulier exhibita mulſa; quamuis etenim ſit flatulenta, non tamen tormina excitare poterit, niſi inteſtina coarctata fuerint. Reſpondemus quod prætcrquamquod vtrumque ſemen .s. tam maris, quàm fœminæ cum retentis menſtruis talem conſtituunt molem ante ſeptimum diē; quæ inteſtinorum efficiant coarctationem; in prædicto etiam ſemine ſtatim adeſſe membrorum delineationē; quod adinuenit, atq; nobis indicauit acutiſſim. atq; eruditiſſim. Ioſeph de Aromatarijs: atq; id propterea in præſenti aph. nullā dierū fecit Hipp. mentionem; nam ſic etiam habetur c. 12. Leuitici. *Mulier ſi concepto ſemine peperit maſculum immūda erit ſeptem diebus iuxta dies ſeparationis menſtruæ;* in quo etiam loco nulla fit dierum mentio, quoniam ſtatim, ac vtrumque ſemen copulatur, fit conceptio, & conſequenter embrio; Difficultati ſatisfit.

quapropter quando inquit Hippocrates, ante ſeptimum nullam apparere delineationem, eſt intelligendum, non quod non adſit, ſed quod non admodum euidenter appareat.

APH. XLII.

Mulier ſi marem concepit, bene colorata eſt; ſi vero fœminam, malè colorata.

Quomodo ex colore dignoſcere poſſimus an fœtus ſit maſculus, vel fœmina.

RAtio eſt, quoniam ſanguis mulieris maſculum ferentis eſt calidior, atq; proinde fœtus maſculus potiùs exiſtimandus, talis autem effloreſcit color in cute, qualis intus eſt ſanguis. Quibus accedit, quod ſemen maris vt calidius ſuo motu magis caleſacere poſſit totum corpus. Non ſecus ex faciei colore poterit quilibet dignoſcere hominem in mente gerentem præclara aliqua facinora, vel turpiſſimas cogitationes. Atq; proinde huc poſſunt transferri, quæ de vultu Sapientis, atque de homine liuido habentur in Eccleſiaſtico.

APH. XLIII.

Si mulieri grauidæ in vtero ſit eryſipelas, lethale.

Cur Eriſypelas in vtero grauidæ ſit lethale.

SI morbus quilibet acutus in prægnãte eſt lethalis, multò magis id contingit ſi ipſe morbus acutus occupet ipſam vteri regionem; hinc etenim longè

magis

magis abortum minatur, qui proinde ſolet prægnanti eſſe lethalis. Sic ſi cuilibet, qui egregium aliquod facinus iam conceperit, ſuperuenerit magna aliqua mentis ægritudo, conſueuit abortiri; cuius rei extant in ſacris exempla iam ſuperiùs à nobis citata. Extant inſuper non paucæ ſententiæ.

APH. XLIV.

Quæcunque præter naturam tenues exiſtentes vtero gerunt, abortiunt priuſquam craſſeſcant.

HVius aphoriſmi intelligentiam reperies aphoriſmo ſubſequenti.

APH. XLV.

Quæcunque mediocriter corpore habentes, abortiunt ſecundo, aut tertio menſe ſine occaſione manifeſta: his acetabula vteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed diſrumpuntur.

ABortui proportione quadam illæ reſpondent cogitationes, ſeu animi conceptus, atque ſermones, qui non geruntur recta ratione, quæ verò recta ratione, partui; quod animaduertit Sapiens prouerb. 16. *Hominis eſt animam præparare, & Domini gubernare linguã; omnes viæ hominum patent oculis eius;* *ſpiri-*

Abortui atq. ipſi etiã partui, quæ cogitatio nes proportione reſpondeant.

ſpirituum ponderator eſt Dominus. Reuela Domino opera tua, & dirigentur cogitationes tua. Et cap. 11. Os iuſti parturiet ſapientiam, & lingua prauorum peribit. Labia iuſti conſiderant, qua Deo placent, & os impiorum peruerſa.

APH. XLVI.

Quæcunque præter naturam craſſæ non concipiunt vtero his omentum os vteri comprimit, & priuſquam extenuatæ fuerint, non concipiunt.

Cur quæ præter naturã ſũt craſſę, nõ cõcipiãt.

REddit rationem Hippocrates in præſenti aphoriſmo, propter quã illæ, quibus contingit craſſities præter naturam, non concipiant; inquit verò prouenire id, quoniam omentum adeo craſſeſcit, vt obturet comprimendo os vteri, ex qua compreſſione clauditur os vteri, & conſequenter impeditur ingreſſus ſeminis virilis. Verùm huic aphoriſmo videtur refragari alter, qui habetur inferiùs, nimirum 52. *Quæ vtero gerunt, his vteri os comprimitur*. Sed facilis ſolutio, quoniã compreſſio de qua ſermo fit in præſenti aph., eſt compreſſio morboſa, quæ prohibet conceptionem, hoc eſt, impedit, vt dictũ eſt, ſeminis ingreſſum; compreſſio verò, de qua ſermo fit aphoriſmo citato, eſt naturalis, quæ fit, poſtquam ſemen eſt ingreſſum (à natura, adhoc vt fiat conceptus; quapropter

Apparẽs contradictio ſoluitur.

ter oris vteri compreſſio pro cauſarum varietate fit humanæ naturæ amica, & inimica. Cui eſt analogum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 6. *Noli fieri pro amico inimicus proximo: improperium enim, & contumeliam malus hæreditabit, & omnis peccator inuidus, & bilinguis.* Eo autem magis eſt analogum, quod nimiæ craſſitiei præter naturam reſpondet, quod ſtatim ſubdit. *Non te extollas in cogitatione animæ tuæ velut taurus, ne forte elidatur virtus tua per ſtultitiam, & folia tua comedat, & fructus tuos perdat, & relinquaris velut lignum aridum in eremo: anima enim nequam diſperdet, qui ſe habet, & in gaudium inimicis dat illum, & deducet in ſortem impiorum. Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos, & lingua bene loquens, & gratioſa in bono homine abundabit.*

Nimiæ craſſitiei præter naturã, quę animi vitia proportione reſpondeant.

A P H. XLVII.

Si vterus in coxam vergens ſuppuratur, neceſſe eſt linamentum fieri.

CVR Hippocrates inter antecedentem, atque ſubſequentem aphoriſmum, præſentem collocauerit, in noſtris diximus commentarijs, id quod paucis modò repetemus, quod licèt à cõmuni interpretum ſententia ſit admodum alienum, nobis tamen rationi non parum videtur conſentaneum. Eſt verò,

Hip. artificium aperitur.

quòd cum hucuſque plura propoſuerit conceptionis impedimenta, aliud modò proponit valde inſigne, vt illo etiam remoto poſſit fieri conceptio tam maris, quàm fœminæ, de qua tet in ſubſequenti aphoriſmo mentionem facit. Eſt verò maximi momenti impedimentum, quotieſcunque vterus ad coxam vergens ſuppuratur, cuius etiam affectus præſentaneum remedium indicat, quando inquit, in tali caſu eſſe linamentum efficiendum; cum etenim ex ſuppuratione vteri ad coxam ſperandum ſit vlcus profundum, neceſſariò illis medicamentis curari debet, quæ tali vlceri ſint magis conuenientia; ſi etenim vomica, quæ continentur in vtero, ſe extendit ad coxam, tunc quomodocunque diſrumpatur, non poteſt non tale fieri profundum vlcus: fit autem prædicta cõmunicatio, quoniam vaſa ſeminalia, quæ meliorem, atque puriorem deferunt ſanguinẽ in teſtes, vt in ipſis ſemen elaboretur, ſunt venæ quædam, quæ originem trahunt à venis, quæ in lumbis diſciſſæ in crura deſcendunt, antequam in tres ramos, qui per crura decurrunt, diſtribuãtur, in viris recurrunt per femora in teſtes, & in mulieribus in vterum; nam venæ ex vena caua, & ferè loco, quo renes ſiti ſunt, mittuntur in teſtes, ſiniſtraque deoritur ex illa, quæ vocatur emulgens, quæ ſeroſum ſanguinem in renem defert; dextra verò, non multum poſt exortum emulgentis; quare ne ipſa quidem ſatis expurgatum defert ſanguinem,

nem, ſaltem non adeo vt venæ, quæ multo poſt ortæ ex ipſis femoribus ſecurrunt; quas ob id eſt rationi conſentaneum, quod ſi non adeo copioſam materiam, atque ſuperiores (quia ſunt longè minores) præſtare tamen materiam multo magis elaboratam, & conſequenter vtiliorem ad fœcundi ſeminis generationem. Quæ fuſiori ſermone propoſuimus, quoniam his ignoratis percipi non poteſt quid illa ſibi velint, quæ leguntur in Geneſi cap. 47. per hæc verba. *Cunctaque anima, quæ ingreſſa ſunt cum Iacob in Aegyptum, & egreſſa ſunt de femore illius, abſque vxoribus filiorum eius ſexaginta ſex*. Sic etiam Iacob in Iudæ benedictione pronunciauit. *Non auferetur ſceptrum de Iuda, neque Dux de femore eius*. Et capite 5. Numerorum inter adulteræ maledictiones, illud maximè præcipiebatur dicere ſacerdos. *Ingrediantur aquæ multa in ventrem tuum, & vtero putreſcente, putreſcat femur*, vt ſcilicet, *per quæ quis peccat per eadem puniatur*; vt habetur c. 11. Sapientiæ Quæ præclara contemplatio ab alijs doctiſſimis viris indicata, non immerito à nobis fuit præſenti aph. accommodata.

Hip. ſententiæ accommodantur, quæ habētur in Geneſi.

A P H. XLVIII.

Fœtus, mares quidem in dextris, fœminæ verò in ſiniſtris magis.

Fœtus mares prouenire magis à dextris, atque progigni magis in dextris,

Cur mares potiꝰ in dextris, atq; fœminæ magis progignātur in ſiniſtris.

quàm in ſiniſtris indicat maius dextræ partis robur, & conſequenter, quod ibi concipitur eſſe perfectius; quod prius indicauerat allegoricè Sapiens in Eccleſiaſtes cap. 10. *Cor Sapientis in dextrâ eius, & cor ſtulti in ſiniſtra eius.* Verùm percontaberis, cur Hippocrates in hoc admirando aphoriſmorum opere, quò præcipua quæque, atque magis præclara ad artem attinentia fuit complexus, cur inquam, quemadmodum indicauit partem, in qua magis progignantur mares, quàm fœminæ, aliam non leuis momẽti cauſam prætermiſit; eſt verò vtriuſque parentis in ipſo concubitu valida imaginatio, quæ ſcilicet ſit ad maſculum progignendum intenta. Eſt ſcilicet non leuis momenti cauſa; ſiquidem narrat Gal. libello de theriaca ad Piſonem, mulierem quãdam intuitu pulcherrimę picturæ pulchrum infantem ex deformi parente concepiſſe, ſubdit cauſam dicens. *Viſu opinor naturâ imaginem tranſmittente.* Diuus etiam Auguſtinus 18. de ciuit. Dei c. 5. prædictam cauſam videtur tetigiſſe, quando inquit apud Aegyptios nunquam defeciſſe bouem quẽdam maculis quibuſdam candidis inſignitum, quem *Apim* appellabant, & pro Deo colebant; inquit verò. *Dæmones id feciſſe ad decipiendos Aegyptios, phantaſiam talis tauri, quam ſolam cerneret, vacca concipienti oſtentantes, vt libido eius attraheret, quod in eius fœtu iam corporaliter appareret.* Quæ præclaræ ſententiæ maximè videntur cohærere

Quæſito ſatisfit.

mira-

mirabili illi hiſtoriæ, quæ habetur cap. 30. Geneſeos, in quo recenſetur modus, quem adhibuit Iacob, fuit verò, quòd poſuit in canalibus, in quibus effundebatur aqua, virgas variegatas; ad hoc vt in ipſo calore coitus fœtus fierent variegati. Cui quæſito non erit difficile reſpondere, ſi animaduertamus fœtum futurum marem, vel fœminam, eſſe quoddam contingens, de quo nulla eſt determinata veritas; atque proinde Hippocratem hoc ſignum tanquam admodum fallax omnino prætermiſiſſe, & quod magis eſt, ſignum de loco, quem occupat tam maſculus, quàm fœmella, eſt adeo infidum, vt Hippocrates hanc ob cauſam adhibuerit aduerbium *magis*, quaſi dicere voluerit, poſſe etiam oppoſitum euenire. Quibus ita conſtitutis, ad auctoritates in contrarium allatas reſpondendum; atque primùm quod ſpectat ad citatum Gal. locum animaduertendum, aliud eſſe loqui de colore, aliud verò de ſexus varietate.

Hipp. artificium declaratur.

Quod verò ſpectat ad locum Geneſeos citatum, cui quodammodo inhæret locus D. Auguſt., præterquamquod eadem reſponſio poſſet illi etiã quadrare; eſt & alia maioris momenti, quòd ſcil. vis cogitans in brutis eſt longè validior, quàm in hominibus, hominũ etenim mens diuina cùm ſit, & ſeparabilis, multa poteſt meditari ſine inſtrumẽto corporeo, quemadmodũ Deo fauẽte ex Hip. in noſtris cõmentariis demõſtrabimus; quãdo etenim corporali inſtrumento vtitur, illi minùs

Quomodo vis cogitans in brutis ſit validior, quam in homine.

hæret

hæret, & conſequenter minores illi infingit affectiones, quàm prædicta bruta, quæ animam obtinent in ipſa materia penitus immerſam. Non tamen negandum, poſſe aliquando validam vtriuſque parentis immaginationem in ipſo concubitu eſſe cauſam, vt procreatur potiùs maſculus, quàm fœmella, quamuis id rarò contingat.

A P H. XLIX.

Vt ſecundæ procidant, ſternutatorio appoſito nares apprehendito, & os.

Ad detur bandas animi & corporis ægritudines efficax remedium.

QVemadmodum motu tremulo ex arbore decidunt fructus, non ſecus motu concuſſiuo, qui excitatur in puerpera, procidunt ſecundinæ. Sic Dauid, ſi præclaris editis faſcinoribus, calidiſſimis corporis, atque mentis exercitationibus deturbâſſet luxuriæ reliquias, non incidiſſet in peccatum horrendum adulterij, atque homicidij.

A P H. L.

Mulieri ſi velis menſtrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone.

Remedia facillima ad animi & corporis ægritudines.

QVamuis hoc præſidium videatur minimum, eſt tamen maximum, nimirum à magno Hippocrate, qui non niſi magna remedia propoſuit. Ratio eſt manifeſta, quoniam potenter reuel-

reuellit ab vtero ; eſt remedium paratu facile, & quod magis eſt, tutiſſimum. Sicut fuit præceptum in Leuitico cap. 16., vt ſacerdos ſanguine hirci, atque vituli expiaret Sanctuarium ab immunditijs filiorum Iſrael, & à præuaricationibus eorum, cunctiſque peccatis.

APH. LI.

Mulieri vtero gerenti teneſmus ſuperueniens abortum facit.

HIC aphoriſmus à multis habetur pro ſpurio, ſi tamen illum velis magno Hippocrate dignum exiſtimare, illi quadrare poterit, quod ſuperiùs de eryſipelate in prægnantis vtero dictum eſt.

APH. LII.

Quæ vtero gerunt, his vteri os comprimitur.

HVius etiam aphoriſmi intelligentiam tradidimus in enarratione ad aphoriſmum 46. huius ſectionis.

APH.

APH. LIII.

Mulieri vtero gerenti ſi lac multum è mammis effluat, fœtum imbecillem ſignificat; ſi verò mammæ ſolidæ fuerint, fœtum ſignificant ſaniorem.

Cur mulieri vtero gerēti ſi lac multum è mammis effluat fœtum imbecillem ſignificet.

RAtio eſt manifeſta, quoniam lac conficitur ex ſanguine, ex quo infans in vtero nutritur. Non ſecus contingit illis, qui bonas poſſident ſubſtantias, ſi etenim has conſeruant illæſas, optimè poterunt ſuas alere familias vſq; ad cōſtitutum tempus, ſin minus, familiam reddunt imbecillem. Non deſunt ſententiæ ad id comprobandum attinentes, quas alijs aphoriſmis appoſuimus.

APH. LIV.

Quæ corruptura ſunt fœtus, his mammæ extenuantur. Si verò rurſus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non rumpent.

Ad fœtus corruptionē quod malum ſubſequatur præter mammarum extenuationem.

QVamuis ex Hipp. ad fœtus corruptionem ſubſequantur mammarū extenuationes, tanquam ſigna, illam tamen inter reliquos prauos effectus conſequi conſueuit ſterilitas, quod tetigit Eccleſiaſticus cap. 42., quando inquit, *Filia patris abſcondita eſt, vigilia & ſollicitudo eius aufert ſomnum, ne fortè in* ado-

adoleſcentia ſua adultera efficiatur, & cū viro commorata odibilis fiat, ne quando polluatur in virginitate ſua, & in paternis ſuis grauida inueniatur, ne fortè cum viro commorata tranſgrediatur, aut certè ſterilis efficiatur.

A P H. L V.

Quibus os vteri durum eſt, his os vteri comprimi eſt neceſſarium.

CViuſcunque partis durities, quando eſt præter naturam, ſemper prouenit à morbo, vel ipſum progignit morbum; atque proinde ſi os vteri durum fuerit, nō modò obeſt indiuiduo, verùm etiam eſt in cauſa, ne fiat conceptus. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 3. *Cor durum habebit malè in nouiſſimo, & qui amat periculum, in illo peribit.*

Cur duities præter naturam tam corpo is quam animi ſit mala.

A P H. L V I.

Quicunque vtero gerentes à febribus corripiuntur, & fortiter caleſiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariunt, & cum periculo, & abortum facientes periclitantur.

QVemadmodum difficiles partus in febribus ſunt admodum periculoſi; non ſecus periculo non caret, in quolibet iudicio veritatē penitus abſcōditam retinere. Sic habetur in Eccleſiaſt.

cap.

Affectus temporis, quã animi, qui ſũt ſine cauſa manifeſta cur periculoſi.

cap. 4. *Fili mi conſerua tempus, & deuita à malo; pro anima tua ne confundaris dicere verum; eſt etiam confuſio adducens peccatum & eſt confuſio adducens gloriã, & gratiam.* Subdit poſt modum. *Nec retineas verbum in tempore ſalutis. Non abſcondas ſapientiam tuam in decore ſuo. Non confundaris confiteri peccata tua. Nõ contradicas verbo veritatis vllo modo, & de mendacio ineruditionis tuæ cõfundere.*

Cur Hip. adhibuerit aduerbium cõiunctiuũ &c.

Eſt autem animaduertendum, non temerè dixiſſe Hippocratem, *difficulter pariunt, & cum periculo*, hoc eſt, non adhibuiſſe aduerbium disiunctiuum *aut*, ſed coniunctiuum *&*, quoniam ſcilicet mulieri magis, quàm reliquis animantiũ fœminis D. O. M. decreto contingit, vt pariat cum labore. Neque difficultatem facit, quod habetur cap. 38. Iob. *Numquid noſti tempus partus, ibi cum in petris, vel parturientes ceruas obſeruaſti? dinumeraſti tempus conceptus earum, & ſciſti tempus partus earum? incuruantur ad fœtum & pariunt, & rugitus emittunt.*

Cur mulier inter reliquas animantium fœminas pariat cũ labore.

Non inquam aduerſatur, quoniam mulieres parturientes, quamuis multis commodis adhibitis, præ labore, atque dolore multoties periclitantur, quod ceruis, atque reliquis animantium fœminis non contingit. Verùm quandoquidem incidimus in mentionem de tẽpore partus, percontabitur aliquis, cum Hippocrates in vniuerſa ſua doctrina animaduertit, frequentius partus tempus contingere mulieribus nono menſe, cur cap. 7. ſapientiæ ſcriptum fuerit.

Cur Hip. poti⁹ cõſtituerit nonum menſem part⁹ terminum, quam decimum, cum tamẽ poſſit etiam decimus

Decem

Decem menſium tempore coagulatus ſum in ſanguine ex ſemine hominis & delectamento ſomni conuenienti. Verùm hanc controuerſiam faciſlimè diluemus, ſi dicamus, frequentiſſimum partus legitimi terminum eſſe nonum menſem, minus verò frequens, menſem decimum, quemadmodum nos exiſtimamus; namque etiam libro ſecundo Machabæorum c.7. ſic habetur. *Fili mi miſerere mei, quæ te in vtero nouem menſibus portaui.* Niſi velis cũ aliquib⁹ eruditis viris exiſtimare vtrobiq; intelligi idem tempus, nempe menſes nouem, quoniam is Hippocratis teſtimonio, & omnium hominum experimento creditur eſſe maximè naturalis, & communis naſcendi terminus; ſed quia nomen menſis non de eodem dierum numero ſemper dicitur, ſed nũc de græco, qui triginta diebus conſiſtit, nunc de lunari, qui græco ſemper eſt minor, fit vt qui nono menſe exit vtero, exeat decimo lunari, atque proinde ſi lunæ circuitiones numeremus, naſcuntur homines decimo menſe; ſin vulgares menſes, perfecto nono, idem tempus eſt. Nobis tamen magis arridet prior opinio, ſiquidem Hipp. ſecundo Epidemiorum ſect. 3. frequentius pariendi tẽpus ſtatuit ducentos, & ſeptuaginta dies; minus autem frequens conſtituit libello de alimento trecentos dies, qui decem perfectos menſes conſtituunt.

APH. LVII.

In fluxu muliebri ſi conuulſio, & animi defectus aduenerit, malum.

Quæ conuulſio ſit omnium peſſima. Et quod animi vitium illi ſit analogum.

QVamuis qualibet conuulſio mala ſit, illa tamen eſt lethalis, quæ ex inanitione proficiſcitur, quemadmodum alibi demonſtrauimus. Quoniam verò hæc immodica excretio non poteſt prouenire, niſi ſanguis magnum aliquod vitium contraxerit; id propterea illi reſpondent quadam proportione diuitiæ, quæ ſi fuerint malè paratæ, facilè dilabuntur, quod indicauit Iob c. 20., quando inquit. *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum intrinſecus: diuitias, quas deuorauit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Non videat riuulos fluminis torrentis mellis, & butyri, quoniam confringēs nudauit pauperis domum, rapuit, & non ędificauit eam, nec eſt ſatiatus venter eius. Et cum habuerit, quæ cōcupierat poſſidere nō poterit. Non remanſit de cibo eius, & propterea nihil remanebit de bonis eius: cum ſatiatus fuerit, artabitur, ęſtuabit, & omnis dolor irruet ſuper eum.* Non deſunt alia præclara ad hunc aphoriſmum facientia, quæ breuitatis ſtudio prætermitto.

APH.

APH. LVIII.

Si menſtrua plura fiant, accidunt morbi, & ſi non fiant, ex vtero morbi contingunt.

QVod de menſtruis inquit Hippocrates, eſt de quocunque excremẽto intelligendum, hoc eſt, in qualibet excretione eſſe exceſſus deuitandos, vt ſcilicet auream illam ſententiam cuſtodiamus. *ne quid nimis*. Cui proportione reſpondent plurimæ ſententiæ tam Sapientis, quàm Sirachj, quæ admonent, ne plura, quàm decet verba effutiamus; neque etiam vbi ſapienter loqui eſt neceſſe, obtumeſcamus; quas vt notiſſimas, atque alibi adnotatas, nũc breuitatis ſtudio prætermittimus. Sufficiat vnicam adhibuiſſe, quæ habetur in Eccleſiaſtico cap. 4. *Noli citatus eſſe in lingua tua, & inutilis, & remiſſus in operibus tuis*. Si percõteris, qui nam ſit legitimus menſtruorum terminus, reſpondebimus ex c. 12. Leuitici eſſe ſeptimum diem, adeo vt excretio, quæ hunc tranſcendit term num, ſit morboſa. Sic etenim habetur cap. citato. *Mulier, quæ redeunte menſe patitur fluxum ſanguinis, ſeptem diebus ſeparabitur*. Quamuis etenim libello de ſuperfœtatione dixerit Hipp., multis mulieribus tempus eius purgationis tres tantùm exiſtãt dies, aſſerit tamen plerisq; prædictã purgationem vſq; ad ſeptimum diem peruenire.

Corporis atq; animi excretiones quæ malæ.

Qui nam ſit legitimus mẽſtruorũ termin⁹.

APH.

APH. LIX.

Recto inteſtino, aut vtero inflammationem patiente, vrinæ ſtillicidium accidit, & renibus purulentis vrinæ aduenit ſtillicidium; hepati autem inflammationem patienti ſingultus aduenit.

Quomodo non primariò, ſed ſecundario fiat lapſus in morbos tam animi, quã corporis.

DEmonſtrat Hippocrates in præſenti aphoriſmo, quomodo plures morbi contingant non primariò, ſed per conſenſum aliarum, & quod magis eſt, indicatur præſenti aphoriſmo modus inueniendæ partis affectæ, atque dignoſcendi morbi magnitudinẽ. Non ſecus plurimi in peſſimos, atque lethales morbos irruere conſueuerunt, non primariò, hoc eſt propria natura, ſed per conſenſum, hoc eſt, falſorum amicorum perſuaſionibus, de quibus non paucæ extant ſententiæ in ſacra pagina; hic ſufficiet vnam appoſuiſſe, quæ habetur prouerbiorum c. 16. *Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam.*

APH.

A P H. LX.

Si mulier non concipit, ſcire autem velis ſi conceptura ſit, pannis circumtectam deſuper ſuffias, & ſi odor videatur per corpus ire ad nares, & os, ſcito, quod ipſa non ex ſe ipſa ſterilis eſt.

EXperimentum, quod hic proponit Hippocrates ad dignoſcendum, an mulier ex ſe ipſa ſterilis ſit, nec ne, præterquam quod non eſt perpetuæ veritatis, id etiam habet incommodi, quod illius coniux id non valet experiri, niſi poſtquam illam duxerit: adeo vt viri, qui ideo vxorem ducunt, vt inde prolem ſuſcipiant, tali ſe manifeſto periculo exponant; quod indicauerat Sap. prouerbiorum 19. *Domus, & diuitiæ dantur à parentibus à Domino autem propriè vxor prudens*; quod etenim dixit prudens, exempli gratia, dictum eſt; poteſt etenim intelligi fœcunda, & ſi quod aliud bonum illi inexiſtit. Quod dicit Sapiēs *propriè*, dictum eſt ad differentiam malarum, quæ à Domino non exhibentur propriè, quoniam ſcilicet mala noſtra ex nobis proueniunt, & proinde dictum eſt cap. 21. *Melius eſt ſedere in angulo domus, quàm cum muliere litigioſa, & in domo communi. Melius eſt habitare in terra deſerta, quàm cum muliere rixoſa, & iracunda.* Et cap 27. *Tecta perſtillantia*

Quo periculo ſe exponāt qui vxorem ducunt.

ſtia in die frigoris, & litigioſa mulier comparantur. Qui retinet eam: quaſi qui ventum teneat & oleũ dextra ſua vocabit Ecc.30. Tria ſunt inſaturabilia & quartum, quod nunquam dicit, ſufficit. Infernus, & os vulua, & terra, quæ non ſatiatur aqua, ignis verò nunquam dicit ſufficit. Tria ſunt difficilia mihi, & quartum penitus ignoro, viam aquilæ in cœlo, viam colubri ſuper terram, viam nauis in medio maris, & viam viri in adoleſcẽtia. Talis eſt via mulieris adulteræ, quę comedit, & tergens os ſuum, dicit non ſum operata malum. Per tria mouetur terra, & quartum quod non poteſt ſuſtinere: Per ſeruum cum regnauerit, per ſtultum, cum ſaturatus fuerit cibo, & per odioſam mulierem, cum in matrimonium fuerit aſſumpta & per ancillam cum fuerit hęres dominę ſuę. Inter innumeras imbecilles aliquam poſſe reperiri fortem indicauit cap. poſtremo, quemadmodum propè finem operis demonſtrabimus.

A P H. L X I.

Si mulieri vtero gerenti purgationes eant, impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum.

Cur fœtus ſit morb⁹ ſi mulieri vtero gerẽti purgationes eant.

SI mulieri vtero gerenti purgationes eant, impoſſibile eſt fœtum eſſe ſanum, quoniam ex Ariſtotele ſanguis menſtruus eſt materia, ex qua generatur fœtus; exiſtimauit etenim virum tantùm vim, atque efficaciam per ſemen

men præſtare; Galenus verò, quem medici ſecundum magnam partem ſequuti fuere, fœminam quidem præſtare non ſolam materiam, maximam tamen, atq; præcipuam, quoniam illa primum ortum præbet partium carnoſarum, atque illarum nutritionem, atq; augmentationem; atque vt mulier præſtat materiæ plurimum, efficaciæ minimum; ſic è conuerſo vir præſtat efficaciæ plurimũ, materiæ verò minimum. Quæ ſunt tãtùm ſecundum naturæ leges intelligenda, quandoquidem Dei optimi maximi iuſſu poteſt aliter euenire, ſiquidem capite decimo octauo Geneſeos. *Erant autem ſenes prouectę ætatis, & deſierant Saræ fieri muliebria*, & nihilominus, vt in eodem habetur capite, in illa ætate nonagenaria ex Abrahamo, qui centeſimum annum attigerat, genuit Iſaacum.

Diſcrimen inter Ariſt. atq. Gal. de mulieris genitura.

APH. LXII.

Si mulieri ceſsent purgationes, neque febris, neque rigor ſuperueniat, & faſtidia incidant, iudica ipſam in vtero habere.

SI omnia hæc ſigna ſimul collecta accipiantur, certa fiunt vtero gerentiæ ſigna; non autem illud, quod imperiti certiſſimum ſignum eſſe exiſtimant, nimirum lac effluens ex mammis, quod certè tanquam ſignum infidum reijcierat aph. 39., quando inquit. *Si mulier, quæ neque grauida eſt, neque*

Quæ ſint vtero gerẽtiæ tutiora ſigna.

peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt. Quo factum eſt, vt ipſe etiam Eccleſiaſticus cap. 42. nulla facta lactis ex mammis defluentis mentione, exiſtimauerit ad peculiaria vterogerentiæ ſigna eſſe recurrendum; inquit etenim. *Filia patris abſcondita eſt, vigilia & ſollicitudo eius aufert ſomnũ, ne fortè in adoleſcentia ſua adultera efficiatur, & cum viro commorata odibilis fiat, ne quando polluatur in virginitate ſua, & in paternis ſuis grauida inueniatur*; quem locum iam ſuperiùs bis ad aliorum aphoriſmorum intelligentiam propoſuimus.

APH. LXIII.

Quæcunque frigidos, & ſpiſſos vteros habent, non concipiunt. Et quæcunque præhumidos vteros habent, non concipiunt. Extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunque ſiccos magis, & adurentes; nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunque verò ex vtriſque mediocrem habent temperaturam, eæ fœcundæ ſunt.

Extat cap. 30. Geneſeos præſidium ad ſterilitatem remouendam decantatum; eſt verò Mandragora, quam id propterea à Lia popoſcit ſoror Rachel, quando inquit. *Egreſſus autem Ruben tempore meſſis triticeæ in agrum reperit Mandragoras, quas matri Liæ detulit: dixitque*

Præſidiũ ad ſterilitatem remouẽdam.

xitque Rachel, da mihi partem de Mandragoris filij tui, & quæ ſequuntur, quibus conſtat non modò Liam, quæ concipere deſierat, rurſus concepiſſe, verùm etiam Rachelem, quæ prorſus ſterilis erat, prædicto adhibito præſidio fœcũdam euaſiſſe. Cum autem p[illegible] ũ,quod ex media hac ſtirpe prodit, [illegible] admodũ frigidum; hinc manifeſtè colligitur illud non poſſe quamcunque vteri intemperiem corrigere, ſed tantummodo calidam, & ſiccam, quæ ab Hippocrate in ſecunda aphoriſmi particula fuit deſcripta; atque talem fuiſſe vterum Rachelis eſt rationi conſentaneum, atque proinde hoc naturali medio vſus eſt Deus in fœcunda Rachele efficienda, vt colligitur ex dictis, atque illis, quæ paulò poſt dicuntur per hæc verba. *Recordatuſque Dominus Rachelis, exaudiuit eam, & aperuit vuluam eius, qua concepit, & peperit filium, dicens, abſtulit Deus opprobrium meum*. Cæterum quemadmodum in præſenti aphoriſmo deſcripſit Senex mulierem ad concipiendum ineptam ob vitium corporeum; non ſecus aliam deſcribit Sapiens ad conuerſandum intollerabilem ob vitium animæ prouerb. 27. quando inquit. *Tecta perſtillantia in die frigoris, & litigioſa mulier comparatur; qui tenet eam, quaſi qui ventum teneat, & oleum dextra ſua vocabit*. Bonam autem, atque ad concipiẽdum idoneam deſſignat Eccleſiaſticus cap. 36., quando inquit. *Species mulieris exhilarat faciem viri ſui, & ſuper omnem*

Cur Rachel aſſumpto pomo Mandragoræ cõceperit.

nem concupiſcentiam hominis ſuperducet deſiderium. Si eſt lingua curationis, & mitigationis, & miſericordiæ, non eſt vir illius ſecundum filios hominum. Qui poſſidet mulierem bonam, inchoat poſſeſſionem, adiutorium ſecundum illum eſt, & columna vt requies.

APH. LXIV.

Similiter autem, & in maribus, aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extra fertur, vt ſemen non tranſmittatur ad os, vel propter ſpiſſitudinem humor non exit foras, vel propter frigiditatem non coaleſcit ita, vt ad hunc colligatur locum; vel propter caliditatem hoc idem accidit.

Non fuit contentus Hippocrates in breuiſſimo aphoriſmorum opere attuliſſe cauſas ſterilitatis in fœminis, verùm etiam illas afferre voluit, quæ in ipſis etiam maribus prædictum affectũ inducunt; atque hoc non ſine maxima ratione; cum etenim prædicto opere vniuerſam artem complectatur, tenebatur etiam affectus recenſere, qui ad ipſos attinent mares, vt his impedimentis remotis medicus ſuum finem aſſequatur. Dignouit fortaſſe diuinus Senex eſſe D. O. M. donum præſtantiſſimum filios procreare, quoniam, vt arbitror, legit, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 3.

Hip. ſapientia.

Deus

Deus honorauit patrem in filijs, & iudicium matris exquirens firmauit in filios. Sicuti qui theſaurizat, ita & qui honorificat matrem ſuam. Qui honorat patrem ſuum, iucundabitur in filijs, & in die orationis ſuę exaudietur, & qui obedit patri, refrigerabit matrem. Qui timet Dominum, honorat parentes: & quaſi dominis ſeruiet ijs, qui ſe genuerunt. In opere, & ſermone, & in omni patientia honora patrem tuum, vt ſuperueniat tibi benedictio à Deo, & benedictio eius in nouiſsimo permanet. Eſt autem animaduertendum, potiſſimam cauſam ſterilitatis in viris eſſe illam, quam poſuit in aphoriſmo, quando inquit, *Vel propter frigiditatem non coaleſcit, ita vt ad hunc colligitur locum*, cuius cauſæ cauſa eſt præcipua concubitus adeo frequens, vt partes generationi dicatæ refrigerentur, atque proinde ſemen generent ſpiritibus deſtitutum, & ad concipiendum inhabile, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 9.

Liberorũ procreatio quãti momẽti.

Præcipua ſterilitatis cauſa in viris, quænam ſit.

Ne des fornicarijs animã tuam in vllo, ne perdas te, & hæreditatem tuam.

APH. LXV.

Lac dare caput dolentibus, malum; malum verò & febricitantibus, & quibus ilia ſuſpenſa murmurant, & ſiticuloſis; malum autem & quibus in febribus acutis bilioſæ ſunt deiectiones, & quibus ſanguinis multi deiectio facta eſt. Conuenit autem & tabidis dare, qui non valde multum febricitant, & in febribus longis, & paruis, ſi nullum ex ſupradictis ſignis affuerit, & præter rationem conſumptis.

Cur Hip. de lacte longiſſimum cō fecerit aphor.

QVemadmodum vel imperiti, vel adulatores medici lac exhibent ægrotantibus, quibus præbere non deberent, ſub prætextu, quod ſit humanæ naturæ amicum. Non ſecus deuitandum, quod admonet Sapiens prouerb. 16. *Vir iniquus lactat amicum ſuum, & ducit eum per viam non bonam.* Cæterum non ſine maximo artificio de lacte maximum confecit aphoriſmum Hippocrates, ſiquidem inter reliqua alimenta eſt humanæ vitæ admodum neceſſarium, quod eundem Sapientem impulit, vt dixerit cap. 27. *Aperta ſunt prata, & apparuerunt herbæ virentes & collecta ſunt fœna de montibus, agni ſunt ad veſtimentum ſuum, & hædi ad agri pretium: non deſit tibi lac caprarum in cibos tuos, & in neceſſaria domus tuæ, &*

ad

ad victum ancillis tuis. Eſt autem lac alimentum multis populis familiare, vt in ſacris illæ vrbes commendentur, quæ maximo abundant lacte; ſic habetur in Exodo cap. 3. *Educam de terra illa in terram bonam, & ſpatioſam, in terram, quæ fluit lacte, & melle*. Et in Leuitico cap. 20. *Poſſidete terram eorum, quam dabo vobis in hereditatem, terram fluentem lacte, & melle*. Et ſic de ſingulis.

Lactis Encomia

APH. LXVI.

Quibus tumores in vlceribus apparent, non conuelluntur valde, neq; inſaniunt. Verum his euaneſcentibus de repente, quibuſdam à tergo, conuulſiones, & diſtentiones fiunt; quibuſdam ante, inſania, vel dolor lateris acutus, vel ſuppuratio, vel difficultas inteſtinorum, ſi tumores ſunt rubicundi.

VLcera tumentia faciliorem curationem admittere, quàm illa, in quibus nullus apparet tumor, indicatur cap. 1. Eſaiæ per hæc verba. *Vulnus, & liuor, & plaga tumens non eſt circumligata, neque curata medicamine, neque fota oleo*. Cæterùm hanc ſententiam paucioribus, & conſequenter obſcurioribus verbis pronunciauit Sapiens prouerb. 20., quando inquit. *Liuor vulneris abſterget mala, & plaga in ſecretioribus vētris*. Quod etenim inquit Sapiens de

Vlcera tumētia faciliorem admittūt curationem, quā non tumentia, etiam ex ſacris colligitur.

liuore proportione reſpondet tumori, de quo in prima aphoriſmi parte mentionem facit Hippocrates; illi autem, quod ſubdit Hippocrates. *Verùm his euaneſcentibus*, reſpondet quod ſubdit paulò poſt. *Multi homines miſericordes vocantur, virum autem fidelem quis inueniet?* Huic etiam aphoriſmo proportione reſpondet, quod alibi à nobis propoſitum fuit ex Sapiente. *Meliora ſunt amici vulnera, quàm odientis oſcula.*

APH. LXVII.

Si in vlceribus fortibus, & prauis tumor non appareat, ingens malum.

Cur in vlcerib⁹ tumorē non apparere ſit malum.

EST ingens malum, ſi in vlceribus fortibus, & prauis tumor non appareat, quoniam tota malignitas adeo intus deliteſcit, vt nullum ſui extrinſecus ſignum exhibeat; cui reſpondet, quod genericè ſcriptum eſt prouerb. cap. 20. *Sicut aqua profunda, ſic conſilium in corde viri, ſed homo ſapiens exhauriet illud:* proportione inquam reſpondet, quoniā prædictam ſententiā ita propoſuit Hippocrates, vt ſenſatus artifex coniectura dignoſcat malignitatem intus deliteſcere, quod innuit Sapiens, quando ſubdit. *Sed homo ſapiens exhauriet illud.* Obijcies huic ſententiæ aduerſari, quod dixerat cap. 5. *Ne intenderis fallacię mulieris; fauus enim diſtillans labia meretricis, & nitidus oleo guttur eius. Nouiſſima*

Quis animi morbus illis proportione reſpondeat.

Obiectioni ſatisfit.

ma autem illius amara, quaſi abſinthiũ, & lingua eius acuta, quaſi gladius biceps, pedes eius deſcendunt in mortem & ad inferos greſſus eius penetrant, per ſemitam vitæ non ambulant, vagi ſunt greſſus eius, & inueſtigabiles. Quãuis etenim reliqua conſentiant tam Hippocrati, quàm præcitatæ Sapientis ſententiæ, videntur tamen illæ dictiones, & inueſtigabiles illi, quod inquit. *Sed homo ſapiens exhauriet illud*. Verùm duplex eſt reſponſio, prior eſt, quòd homo ſapiens facilius haurire poteſt conſilium, quod eſt in corde viri, quoniam eſt ſtabile, quod ex eodem colligitur, quando inquit. *Vagi ſunt greſſus eius*. Secunda reſponſio, quòd quando inquit, *& inueſtigabiles*, inquit eſſe inueſtigabiles non viris ſapientibus, qui ſemper norunt illas eſſe fraudulentas, ſed iuuenibus, qui luxurioſis cupiditatibus, quaſi tempeſtatibus agitati, ſemper decipiuntur ſpecie recti.

Cur iuuenis non ſit bonus auditor moralis diſciplinæ.

APH. LXVIII.

Molles, boni, crudi verò, mali.

Laudat Hippocrates tumores molles, deteſtatur duros, quos *crudos* nuncupauit, vt duritiei cauſam indicaret. Cui ſententiæ reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico c.3. *Cor durum habebit malè in nouiſſimo, & qui amat periculum, in illo peribit. Cor ingrediens duas*

Duritiẽs tam animi, quã corporis cur mala.

vias, non habebit ſucceſſus, & prauicors in illis ſcandalizabitur: Cor nequam grauabitur in doloribus, & peccator adijciet ad peccandum. Synanogæ ſuperborũ non erit ſanitas, frutex enim peccati eradicabitur in illis, & non intelligetur. Cor ſapientis non intelligitur in ſapientia, & auris bona audiet cum omni concupiſcentia ſapientiam. Sapiens cor, & intelligibile abſtinebit ſe à peccatis, & in operibus iuſtitiæ ſucceſſus habebit.

APH LXIX.

Dolenti partem capitis poſteriorem in fronte recta vena inciſa prodeſt.

Quomodo fiat reuulſio cauſſæ morboſę tam corporis, quã animi.

DEmonſtrat hoc breuiſſimo aphoriſmo Hippocrates, quomodo in reuulſione efficienda ſit rectitudo ſeruanda, vt cauſa materiæ ad nobilem aliquã partem irruentis poſſit euacuari. Quo dogmate dignoſcere poterimus, quomodo filios, conſanguineos, amicos, aut quomodolibet nobis amore deuinctos, poſſimus reuellere, ſeu auocare à peſſimo aliquo vitio, in quod cœperint irruere; ad quam rem non ſunt pauca conſilia attinentia, præcipuè in prouerbijs, atque Eccleſiaſtico.

APH.

APH. LXX.

Rigores incipiunt mulieribus quidem ex lumbis magis, & per dorſum ad caput; ſed & viris parte corporis poſteriore magis, quam anteriore, veluti femorum cubiti. Sed & cutis rara. Indicio autem eſt pilus.

CAuſa propter quam rigores incipiunt mulieribus ex lumbis magis, & per dorſum ad caput, eſt quoniam prædictæ partes in illis ſunt frigidiores propter frigiditatem etiam partium poſteriorum, femorum, & cubiti incipiunt ibi in viris. Iam verò rigor, horror, atque horripilatio ſunt ferè vnum, & idẽ, atque differunt tantùm ſecundum magis, & minus; quo factum eſt, vt ipſe etiam Concionator cap. 27. id quodammodo ſignificauerit, quando inquit. ***Loquela multum iurans horripilationem capiti ſtatuet,& irreuerentia ipſius obturatio aurium.*** Fecit verò tantùm de capite mentionem, quoniam eſt facultatum principum ſedes, atque proinde, illud potiſſimum ex loquela multum iurante, perſentit horripilationem.

Cur rigores inci- piãt mulieribus magis ex lumbis, & per dorſum.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

illi,qui habent cutes aridas,& ſiccas,ſine ſudore moriuntur,qui verò laxas,& raras,cum ſudore moriuntur. Illis, qui cutes habẽt aridas,& ſiccas, aſſimilari poſſũt,& tenaces,& auari,illis verò,qui cutes habẽt laxas,& raras,illi,qui sũt liberales,atq;erga pauperes piẽtiſſimi. Vtroſq; complexus fuit Sirachius in c. 14. in quo vtriuſq;euentus,& notas denunciat,quãdo inquit. *Viro cupido,& tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia,& homini liuido ad quid aurum? qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, alijs congregat,& in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi inuidet,nihil eſt illo nequius & hac eſt redditio malitia illius, & ſi benefecerit ignorãter,& nõ volẽs facit,& in nouiſſimo manifeſtat malitiã ſuã. Inſatiabilis oculus cupidi, & in parte iniquitatis nõ ſatiabitur,donec cõſumat areſaciẽs animã ſuã:oculus malus ad mala, & nõ ſatiabitur pane indigẽs, & in triſtitia erit ſuper mensã ſuã. Fili ſi habes, benefac tecũ,& Deo dignas oblationes offer: memor eſto,quoniã mors non tardat,& teſtamentũ inferorũ, quia demonſtratum eſt tibi; teſtamentum .n. huius mundi morte morietur; ante mortem benefac amico tuo, & ſecundũ vires tuas exporrigens da pauperibus; non defrauderis à die bono, & particula diei boni non te prætereat: nonne alijs relinques dolores, & labores tuos? in diuiſione ſortis da,& accipe, & iuſtifica animam tuam; ante obitum tuum operare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.*

Hominis auari,atque liberalis notæ.

APH.

APH. LXXI.

A quartana capti non admodum à cõuulſionibus capiuntur. Si verò prius capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.

Contro-uerſia di luitur.

HVic aphoriſmo videtur aduerſari, quod habet Concionator cap. 14. quando inquit. *Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit?* Non tamen aduerſatur, ſiquidem quartana nõn eſt conuulſioni bona per ſe, ſed per accidẽs, quateu⁹ ſcil. vt contraria diſcutit materiam frigidã, & humidam, quæ facit conuulſionem. Eſſe autem id veritati conſentaneũ colligitur ex ſententia, quæ habetur paulò poſt. *Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius, & hec eſt redditio malitię illius: & ſi benefecerit ignoranter & non volens facit, & in nouiſsimo manifeſtat malitiam ſuam.*

Quomodo aliquis poſſet bonũ facere, non tamen benefacere.

APH. LXXII.

Quibus cutes circumtenduntur aridæ, & ſiccæ, ſine ſudore moriuntur, quibus verò laxæ, & raræ, cum ſudore moriuntur.

Quomodo mortis modũ dignoſcere poſſimus.

NE quid in hoc aphoriſmorũ opere deſit ad totius artis perfectionem, in præſenti aphoriſmo demonſtrat Hippocrates qua ratione mortis modum dignoſcere poſſimus; inquit etenim, quod illi

illi, qui habent cutes aridas, & ſiccas, ſine ſudore moriuntur, qui verò laxas, & raras, cum ſudore moriuntur. Illis, qui cutes habẽt aridas, & ſiccas, aſſimilari poſſũt, & tenaces, & auari, illis verò, qui cutes habẽt laxas, & raras, illi, qui sũt liberales, atq; erga pauperes piẽtiſſimi. Vtroſq; complexus fuit Sirachius in c. 14. in quo vtriuſq; euentus, & notas denunciat, quãdo inquit. *Viro cupido, & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini liuido ad quid aurum? qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, alijs congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius & hac eſt redditio malitia illius, & ſi benefecerit ignorãter, & nõ volẽs facit, & in nouiſſimo manifeſtat malitiã ſuã, Inſatiabilis oculus cupidi, & in parte iniquitatis nõ ſatiabitur, donec cõſumat areſaciẽs animã ſuã: oculus malus ad mala, & nõ ſatiabitur pane indigẽs, & in triſtitia erit ſuper mensã ſuã. Fili ſi habes, benefac tecũ, & Deo dignas oblationes offer: memor eſto, quoniã mors non tardat, & teſtamentũ inferorũ, quia demonſtratum eſt tibi; teſtamentum .n. huius mundi morte morietur; ante mortem benefac amico tuo, & ſecundũ vires tuas exporrigens da pauperibus; non defrauderis à die bono, & particula diei boni non te prætereat: nonne alijs relinques dolores, & labores tuos? in diuiſione ſortis da, & accipe, & iuſtifica animam tuam; ante obitum tuum operare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.*

Hominis auari, atque liberalis notæ.

APH.

APH. LXXI.

A quartana capti non admodum à cõuulſionibus capiuntur. Si verò prius capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.

Controuerſia diluitur.

HVic aphoriſmo videtur aduerſari, quod habet Concionator cap. 14. quando inquit. *Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit?* Non tamen aduerſatur, ſiquidem quartana non eſt conuulſioni bona per ſe, ſed per accidẽs, quateu' ſcil. vt contraria diſcutit materiam frigidã, & humidam, quæ facit conuulſionem. Eſſe autem id veritati conſentaneũ colligitur ex ſententia, quæ habetur paulò poſt. *Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius, & hec eſt redditio malitie illius: & ſi benefecerit ignoranter & non volens facit, & in nouiſſimo manifeſtat malitiam ſuam.*

Quomodo aliquis poſſet bonũ facere, non tamen benefacere.

APH. LXXII.

Quibus cutes circumtenduntur aridæ, & ſiccæ, ſine ſudore moriuntur, quibus verò laxæ, & raræ, cum ſudore moriuntur.

Quomodo mortis modũ dignoſcere poſſimus.

NE quid in hoc aphoriſmorũ opere deſit ad totius artis perfectionem, in præſenti aphoriſmo demonſtrat Hippocrates qua ratione mortis modum dignoſcere poſſimus; inquit etenim, quod illi

illi, qui habent cutes aridas, & ſiccas, ſine ſudore moriuntur, qui verò laxas, & raras, cum ſudore moriuntur. Illis, qui cutes habẽt aridas, & ſiccas, aſſimilari poſſũt, & tenaces, & auari, illis verò, qui cutes habẽt laxas, & raras, illi, qui sũt liberales, atq; erga pauperes piẽtiſſimi. Vtroſq; complexus fuit Sirachius in c. 14. in quo vtriuſq; euentus, & notas denunciat, quãdo inquit. *Viro cupido, & tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia, & homini liuido ad quid aurum? qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, aliys congregat, & in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius & hac eſt redditio malitiæ illius, & ſi benefecerit ignorãter, & nõ volẽs facit, & in nouiſſimo manifeſtat malitiã ſuã. Inſatiabilis oculus cupidi, & in parte iniquitatis nõ ſatiabitur, donec cõſumat arefaciẽs animã ſuã: oculus malus ad mala, & nõ ſatiabitur pane indigẽs, & in triſtitia erit ſuper mensã ſuã. Fili ſi habes, benefac tecũ, & Deo dignas oblationes offer: memor eſto, quoniã mors non tardat, & teſtamentũ inferorũ, quia demonſtratum eſt tibi; teſtamentum .n. huius mundi morte morietur; ante mortem benefac amico tuo, & ſecundũ vires tuas exporrigens da pauperibus; non defrauderis à die bono, & particula diei boni non te prætereat: nonne aliys relinques dolores, & labores tuos? in diuiſione ſortis da, & accipe, & iuſtifica animam tuam; ante obitum tuum operare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.*

Hominis auari, atque liberalis notæ.

APH.

A P H. LXXI.

A quartana capti non admodum à cõuulſionibus capiuntur. Si verò prius capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.

HVic aphoriſmo videtur aduerſari, quod habet Concionator cap. 14. quando inquit. *Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit?* Non tamen aduerſatur, ſiquidem quartana non eſt conuulſioni bona per ſe, ſed per accidẽs, quatenꝰ ſcil. vt contraria diſcutit materiam frigidã, & humidam, quæ facit conuulſionem. Eſſe autem id veritati conſentaneũ colligitur ex ſententia, quæ habetur paulò poſt. *Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius, & hęc eſt redditio malitię illius: & ſi benefecerit ignoranter & non volens facit, & in nouiſsimo manifeſtat malitiam ſuam.*

Controuerſia diluitur.

Quomodo aliquis poſſet bonũ facere, non tamen benefacere.

A P H. LXXII.

Quibus cutes circumtenduntur aridæ, & ſiccæ, ſine ſudore moriuntur, quibus verò laxæ, & raræ, cum ſudore moriuntur.

NE quid in hoc aphoriſmorũ opere deſit ad totius artis perfectionem, in præſenti aphoriſmo demonſtrat Hippocrates qua ratione mortis modum dignoſcere poſſimus; inquit etenim, quod illi

Quomodo mortis modũ dignoſcere poſſimus.

illi,qui habent cutes aridas,& ſiccas,ſine ſudore moriuntur,qui verò laxas,& raras,cum ſudore moriuntur. Illis, qui cutes habẽt aridas,& ſiccas, aſſimilari poſſũt,& tenaces,& auari,illis verò,qui cutes habẽt laxas,& raras,illi,qui ſũt liberales,atq; erga pauperes piẽtiſſimi. Vtroſq; complexus fuit Sirachius in c.14. in quo vtriuſq; euentus,& notas denunciat,quãdo inquit. *Viro cupido,& tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia,& homini liuido ad quid aurum? qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, alijs congregat,& in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi inuidet,nihil eſt illo nequius & hac eſt redditio malitiæ illius, & ſi benefecerit ignorãter,& nõ volẽs facit,& in nouiſſimo manifeſtat malitiã ſuã. Inſatiabilis oculus cupidi, & in parte iniquitatis nõ ſatiabitur,donec cõſumat areſaciẽs animã ſuã: oculus malus ad mala, & nõ ſatiabitur pane indigẽs, & in triſtitia erit ſuper menſã ſuã. Fili ſi habes, benefac tecũ,& Deo dignas oblationes offer: memor eſto,quoniã mors non tardat,& teſtamentũ inferorũ, quia demonſtratum eſt tibi; teſtamentum .n. huius mundi morte morietur; ante mortem benefac amico tuo, & ſecundũ vires tuas exporrigens da pauperibus; non defrauderis à die bono, & particula diei boni non te prætereat: nonne alijs relinques dolores, & labores tuos? in diuiſione ſortis da,& accipe, & iuſtifica animam tuam; ante obitum tuum operare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.*

Hominis auari,atque liberalis notæ.

ATH.

A P H. LXXI.

A quartana capti non admodum à cõuulſionibus capiuntur. Si verò prius capiantur, & quartana ſuperuenerit, liberantur.

Controuerſia diluitur.

HVic aphoriſmo videtur aduerſari, quod habet Concionator cap. 14. quando inquit. *Qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit?* Non tamen aduerſatur, ſiquidem quartana non eſt conuulſioni bona per ſe, ſed per accidẽs, quatenꝰ ſcil. vt contraria diſcutit materiam frigidã, & humidam, quæ facit conuulſionem. Eſſe autem id veritati conſentaneũ colligitur ex ſententia, quæ habetur paulò poſt. *Qui ſibi inuidet, nihil eſt illo nequius, & hec eſt redditio malitie illius: & ſi benefecerit ignoranter & non volens facit, & in nouiſsimo manifeſtat malitiam ſuam.*

Quomodo aliquis poſſet bonũ facere, non tamen benefacere.

A P H. LXXII.

Quibus cutes circumtenduntur aridæ, & ſiccæ, ſine ſudore moriuntur, quibus verò laxæ, & raræ, cum ſudore moriuntur.

Quomodo mortis modũ dignoſcere poſſimus.

NE quid in hoc aphoriſmorũ opere deſit ad totius artis perfectionem, in præſenti aphoriſmo demonſtrat Hippocrates qua ratione mortis modum dignoſcere poſſimus; inquit etenim, quod

illi

illi,qui habent cutes aridas,& ſiccas,ſine ſudore moriuntur,qui verò laxas,& raras,cum ſudore moriuntur. Illis, qui cutes habẽt aridas,& ſiccas, aſſimilari poſſũt,& tenaces,& auari,illis verò,qui cutes habẽt laxas,& raras,illi,qui sũt liberales,atq; erga pauperes piẽtiſſimi. Vtroſq; complexus fuit Sirachius in c.14. in quo vtriuſq; euentus,& notas denunciat,quãdo inquit. *Viro cupido,& tenaci ſine ratione eſt ſubſtantia,& homini liuido ad quid aurum? qui aceruat ex animo ſuo iniuſtè, alijs congregat,& in bonis illius alius luxuriabitur. Qui ſibi inuidet,nihil eſt illo nequius & hac eſt redditio malitiæ illius, & ſi benefecerit ignorãter,& nõ volẽs facit,& in nouiſſimo manifeſtat malitiã ſuã. Inſatiabilis oculus cupidi, & in parte iniquitatis nõ ſatiabitur,donec cõſumat areſaciẽs animã ſuã:oculus malus ad mala, & nõ ſatiabitur pane indigẽs, & in triſtitia erit ſuper menſã ſuã. Fili ſi habes, benefac tecũ,& Deo dignas oblationes offer: memor eſto,quoniã mors non tardat,& teſtamentũ inferorũ, quia demonſtratum eſt tibi; teſtamentum .n. huius mundi morte morietur; ante mortem benefac amico tuo, & ſecundũ vires tuas exporrigens da pauperibus; non defrauderis à die bono, & particula diei boni non te prætereat: nonne alijs relinques dolores, & labores tuos? in diuiſione ſortis da,& accipe, & iuſtifica animam tuam; ante obitum tuum operare iuſtitiam, quoniam non eſt apud inferos inuenire cibum.*

Hominis auari,atque liberalis notæ.

APH.

APH. LXXIII.

Quicunque [illegible], non mul-[illegible].

M[illegible], quæ etiam *iſteritia* [illegible], proveniat à bile exu-[illegible], quæ eſt calida, & ſicca; flatus verò [illegible] ex melancholia, vel pi-[illegible], vel ex utraque ſimul, quare patet, [illegible] pronunciat Hippo-[illegible] aphoriſmo proportione [illegible], quæ demonftrat, [illegible] non ſunt multùm auari, [illegible] in ſacra pagi-[illegible], quàm ego [illegible] contineatur emi-[illegible].

[illegible]

[illegible] quinta Sectionis.

APHO-

APHORISMORVM

H I P P.

SECT. SEXTA.

A P H. I.

In longis læuitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui priùs non erat, ſignum bonum.

SIT diuturna læuitas inteſtinorum, quotieſcunque in alui fluxu alimenta, aut parum, aut nihil immutata deijciuntur; cui ſi ſuperueniat ructus acidus, qui priùs non erat, indicat materiam in ventriculo retineri, quoniam ſcilicet ructus acidus incipientis concoctionis eſt indicium. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 21. *Cor fatui, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit; verbum ſapiens quodcunque audierit, ſcius laudabit, & ad ſe adijciet. Audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuum.*

Alimentum tam corporis quam animi cur non retineatur.

APH.

APH. LXXIII.

Qui regio morbo laborant, non multùm ventoſi ſunt.

Icteritia, atq; flatulentia à quibus cauſſis proueniant.

MOrbus regius, qui etiam *icteritia* nuncupatur, prouenit à bile exuperante, quæ eſt calida, & ſicca; flatus verò proueniunt ex melancholia, vel pituita, vel ex vtroque ſimul, quare patet, quod in aphoriſmo pronunciat Hippocrates, proinde aphoriſmo proportione reſpondet ſententia, quæ demonſtrat, quod amantes non ſunt multùm auari, cuius exemplum reperiet in ſacra pagina, qui in illa fuerit magis, quàm ego verſatus; in illa etenim continentur eminenter omnes ſcientiæ.

Finis quintæ Sectionis.

APHO.

APHORISMORVM

HIPP.

SECT. SEXTA.

APH. I.

In longis leuitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui priùs non erat, ſignum bonum.

FIT diuturna læuitas inteſtinorum, quotieſcunque in alui fluxu alimenta, aut parum, aut nihil immutata deijciuntur; cui ſi ſuperueniat ructus acidus, qui priùs non erat, indicat materiam in ventriculo retineri, quoniam ſcilicet ructus acidus incipientis concoctionis eſt indicium. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 21. *Cor fatui, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit; verbum ſapiens quodcunque audierit, ſcius laudabit, & ad ſe adijciet. Audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuum.*

Alimentum tam corporis quam animi cur non retineatur.

APH.

A P H. LXXIII.

Qui regio morbo laborant, non multùm ventoſi-ſunt.

Icteritia, eiuſq; flatulentia à quibus cauſſis proueniant.

MOrbus regius, qui etiam *icteritia* nuncupatur, prouenit à bile exuperante, quæ eſt calida, & ſicca; flatus verò proueniunt ex melancholia, vel pituita, vel ex vtroque ſimul, quare patet, quod in aphoriſmo pronunciat Hippocrates, proinde aphoriſmo proportione reſpondet ſententia, quæ demonſtrat, quod amantes non ſunt multùm auari, cuius exemplum reperiet in ſacra pagina, qui in illa fuerit magis, quàm ego verſatus; in illa etenim continentur eminenter omnes ſcientiæ.

Finis quintæ Sectionis.

APHO.

APHORISMORVM HIPP.

SECT. SEXTA.

APH. I.

In longis læuitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui priùs non erat, ſignum bonum.

SIT diuturna læuitas inteſtinorum, quotieſcunque in alui fluxu alimenta, aut parum, aut nihil immutata deijciuntur; cui ſi ſuperueniat ructus acidus, qui priùs non erat, indicat materiam in ventriculo retineri, quoniam ſcilicet ructus acidus incipientis concoctionis eſt indicium. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 21. *Cor fatui, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit: verbum ſapiens quodcunque audierit, ſcius laudabit, & ad ſe adijciet. Audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuum.*

Alimentum tam corporis quam animi cur non retineatur.

APH.

APH. LXXIII.

Qui regio morbo laborant, non multum ventoſi ſunt.

Icteritia, atq; flatulentia à quibus cauſis proueniant.

MOrbus regius, qui etiam *icteritia* nuncupatur, prouenit à bile exuperante, quæ eſt calida, & ſicca; flatus verò proueniunt ex melancholia, vel pituita, vel ex vtroque ſimul, quare patet, quod in aphoriſmo pronunciat Hippocrates, proinde aphoriſmo proportione reſpondet ſententia, quæ demonſtrat, quod amantes non ſunt multùm auari, cuius exemplum reperiet in ſacra pagina, qui in illa fuerit magis, quàm ego verſatus; in illa etenim continentur eminenter omnes ſcientiæ.

Finis quintæ Sectionis.

APHO-

APHORISMORVM

HIPP.

SECT. SEXTA.

APH. I.

In longis læuitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui priùs non erat, ſignum bonum.

FIT diuturna læuitas inteſtinorum, quotieſcunque in alui fluxu alimenta, aut parum, aut nihil immutata deijciuntur; cui ſi ſuperueniat ructus acidus, qui priùs non erat, indicat materiam in ventriculo retineri, quoniam ſcilicet ructus acidus incipientis concoctionis eſt indicium. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 21. *Cor fatui, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit; verbum ſapiens quodcunque audierit, ſcius laudabit, & ad ſe adijciet. Audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuum.*

Alimentum tam corporis quam animi cur non retineatur.

APH·

APH. LXXIII.

Qui regio morbo laborant, non multùm ventoſi ſunt.

Icteritia, atq; flatulentia à quibus cauſſis proueniant.

MOrbus regius, qui etiam *icteritia* nuncupatur, prouenit à bile exuperante, quæ eſt calida, & ſicca; flatus verò proueniunt ex melancholia, vel pituita, vel ex vtroque ſimul, quare patet, quod in aphoriſmo pronunciat Hippocrates, proinde aphoriſmo proportione reſpondet ſententia, quæ demonſtrat, quod amantes non ſunt multùm auari, cuius exemplum reperiet in ſacra pagina, qui in illa fuerit magis, quàm ego verſatus; in illa etenim continentur eminenter omnes ſcientiæ.

Finis quintæ Sectionis.

APHO-

APHORISMORVM HIPP.

SECT. SEXTA.

APH. I.

In longis lævitatibus inteſtinorum ſi ructus acidus fiat, qui priùs non erat, ſignum bonum.

FIT diuturna læuitas inteſtinorum, quotieſcunque in alui fluxu alimenta, aut parum, aut nihil immutata deijciuntur; cui ſi ſuperueniat ructus acidus, qui priùs non erat, indicat materiam in ventriculo retineri, quoniam ſcilicet ructus acidus incipientis concoctionis eſt indicium. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 21. *Cor fatui, quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit; verbum ſapiens quodcunque audierit, ſcius laudabit, & ad ſe adijciet. Audiuit luxurioſus, & diſplicebit illi, & proijciet illud poſt dorſum ſuum.*

Alimentum tam corporis quam animi cur non retineatur.

APH.

APH. II.

Qui bus nares natura humidiores, & genitura humidior, minus integra ſanitate fruuntur. Quibus verò contraria, ſalubriùs degunt.

Cur illi, quibus genitura eſt humidior, minus integra fruātur ſanitate.

CAuſa propter quam illi, quibus genitura eſt humidior, minus integra ſanitate fruuntur, eſt quoniam corpora, quæ talem producunt genituram, ſunt exiguo admodum calore prædita; iam verò calor facit ad vitam, & longiorem, & ſaniorem, cum ab illo proueniant omnes bonæ operationes; atque proinde ab illo excrementa non progignantur, ſed ſi quæ coaceruantur ob prauam aliquā viuendi normam, facilè abſumuntur, vnde neceſſario conſequitur genituram humidiorem eſſe malam tanquam ſignum, quod Hippocrates in præſenti animaduertit aphoriſmo. Verùm hic tacitè nos admonet prædictam genituram humidiorem, eſſe prauam tanquam cauſam, quoniam ſcilicet eſt naturali caliditate, quæ maximam efficiendi vim obtinet, deſtituta; quemadmodum etiam eſt inefficax illa, quæ nimiam obtinet ſpiſſitudinem, vt colligitur ex aphoriſmo 64. antecedentis ſectionis, atque proinde debere genituram habere moderatam conſiſtentiam, qualem ſcilicet habet lac; quod ab Hippocrate didicit Ariſtot. opere de generatione ani-

Bonæ geniturę cōditio, ex ſapientibus viris colligitur.

ma-

malium, quando inquit. *Veluti in lactis coagulatione corpus quidem ipſum lac eſt, ſuccus autem coagulum, quod principium habet coagulandi, ita quod à viro in muliere ſecernitur*. Vel vterque ab antiquiſſimo, & ſapientiſſimo Iob, cap. 10. quando inquit. *Memento quaſo, quod ſicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me, nonne ſicut lac mulſiſti me, & ſicut caſeum me coagulaſti?* Hanc autem humanam generationem, eſſe ad Dei gloriam, atque ipſius timorem redigendam, indicauit Eccleſiaſticus cap. 17.

APH. III.

In longis difficultatibus inteſtinorum, inediæ ex faſtidio, malum; & cum febre, peius.

INediæ ex faſtidio in longis difficultatibus inteſtinorum ſunt malæ, quoniã materia maligna, quæ diuturnum vlcus efformauit in inteſtinis, attingit regionem ventriculi, cum quo inteſtina maximam habent communionem ob vicinitatem, ſubſtantiæ identitatem, atque neruos ſexti paris, atque proinde hunc aphoriſmum tradit Hippocrates, vt in difficultate inteſtinorum procuremus ne materia prauæ conditionis prædictam ventriculi regionem attingat; ne ſcilicet morbus reddatur incurabilis. Sic habetur in Eccleſiaſtico cap. 13. *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea, & qui communicat ſuperbo, induet ſuperbiã.*

Cur in lõgis difficultatib⁹ inteſtinorum, inediæ ex faſtidio ſit malæ.

Eſt

Eſt autem animaduertendum hunc aphoriſmum ideo conſcripſiſſe Hippocratem, vt prudens medicus, hinc admonitus, non ſinat dyſſenteriam inueterari; ne ſcilicet contingat hoc horrendum malum; quod etiam Sirachium impulit, vt ſtatim ſubiunxerit. *Pondus ſuper ſe tollit, qui honeſtiori ſe comunicat, & ditiori te ne ſocius fueris. Quid comunicabit cacabus ad ollam? quando enim ſe colliſerint, confringentur. Diues iuſtè egit, & fremet; pauper autem laſus tacebit: ſi largitus ei fueris, abſumet te; & ſi non habueris, derelinquet te: ſi habes, conuiuet tecum, & euacuabit te, & ipſe non dolebit ſuper te. Si neceſſarius illi fueris, ſupplantabit te, & ſubridens ſpem dabit, narrans tibi omnia bona, & dicet quid opus eſt tibi? & confundet te in cibis ſuis, donec te exinaniat bis, & ter, & in nouiſſimo deridebit te.* Eſt autem adnotandus loquendi modus, quo vtitur Sirachius, quando inquit. *Pondus ſuper ſe tollit & donec exinaniat te*, vt demonſtret has inanitiones eſſe abſque tolerantia, atque conferentia, quos loquendi modos ſtatim ab initio huius operis adhibuit Hippocrates, atque per vniuerſū aphoriſmorum opus fuit proſequutus, quemadmodum in noſtra arte parua demonſtrauimus. Et cap. 22. *Cum ſtulto ne multum loquaris; & cum inſenſato ne abieris. Serua te ab illo, vt non moleſtiam habeas, & non coinquinaberis in peccato illius. Deflecte ab illo, & inuenies requiem, & non acediaberis in ſtultitia*

Prauæ cōuerſationes cur ſint deuitandæ.

Hipp. loquendi modum didicit à concionatore.

tia illius. Arenam, & ſalem, & maſſam ferri facilius eſt ferre, quàm hominem imprudentem, & fatuum, & impium. Sic etiã habetur apud Hieremiam c.23. *Ecce ego ſaturabo illos, & abſynthio, & potabo eos felle, quoniam à prophetis Hieruſalem progreſſa eſt impietas, & pollutio diffuſa eſt in totam regionem.*

APH. IV.

Vlcera circum glabra praua ſunt.

INquit Hippocrates in præſenti aphoriſmo, quod ſi decidunt pili, qui ſunt circum vlcera, vlceris indicant malignitatem; quamuis etenim alia etiam ſigna eius prauam naturam indicent, hoc tamen maximum cenſet dictator; ratio eſt, quoniam non poteſt non eſſe corrodens malignum, quoniam Hipp. ſecundo Epidemiorum ſect.1. roſiones appellauit malignas, ſicuti ferinas; ferinum autem Hipp. Gal. teſte, vel ſignificat vermes, vel vlcera ſerpentina, & corroſiua, vnde oris ventriculi (quod cor appellarunt antiqui) dolores, quòd corroſione quadam fiant, *ferinos* appellare conſueuit; adeo vt caſus pilorum circũ vlcera ex putreſcentia ſuccorum proueniat, qui vel ad vlcus confluunt, vel ex partibus circum vlcus colliguntur: vnde omnia praua vlcera, & difficilis curationis, ſerpentina, pilos interficiunt circa partes illas adiacentes; quapropter cum hoc ſymptoma omnium vlcerum complectatur prauitatem, iure merito huic apho-

Cur vlcera circũ glabra eorum indicent malignitatem.

Vlceribus depaſcẽtibus cõparatur nequitia mulieris.

aphoriſmo accommodari poteſt ſententia, quæ habetur in Eccleſiaſtico cap. 15. *Omnis plaga triſtitia cordis eſt; & omnis malitia nequitia mulieris. Et omnem plagam, & non plagam videbit cordis, & omnem nequitiam, & non nequitiã mulieris, & omnem obductum, & non obductum odientium, & omnem vindictam, & non vindictam inimicorum; non eſt caput nequius ſuper caput colubri & non eſt ira ſuper iram mulieris: commorari leoni, & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam. Nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcæcabit vultum ſuum, tanquam vrſus. Cor humile, & facies triſtis, & plaga mortis mulier nequam. A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur.*

APH. V.

Dolores, qui ſunt in lateribus, & pectoribus, atq; alijs partibus, an multùm differant perdiſcendum.

Ad cauſã morbi tam corporis, quã animi indagandum, quæ ſit ſeruanda methodꝰ

AD hoc, vt medicus poſſit exactè dignoſcere morbi magnitudinem, atque eius cauſam, oportet vt dignoſcat inter reliqua ſymptomata, præcipuè, quiſnam ſit dolor, atque quam partem occupet; alioquin fruſtra laborabit in curando. Non ſecus ſi filios habueris malè affectos, hoc eſt, graui aliquo animi morbo laborãtes, vt rectè curationẽ poſſis inſtituere, indaga cauſã morbi, atq; an prouen iat ob vitium iraſcibilis concupiſcibilis,

bilis, an rationalis. Ad quam rem non deerunt ſententiæ in ſacris literis, quas inſignis Theologus faciliùs, quàm nos inueniet.

A P H. VI.

Renum, & veſicæ vitia in ſenioribus difficulter ſanantur.

REnum, atque veſicæ vitia difficulter ſanantur, quoniam ſunt partes, quas pertranſeunt excrementa, & quoniam illuc non niſi difficillimè perueniunt medicamenta, præcipuè in ſenioribus, qui vt plurimum ſunt imbecilles, atque natiuo calore propemodum deſtituti. Quo ſpectat, quod habetur in Eccleſiaſtico c.25. *Quæ in iuuentute tua nõ congregaſti, quomodo in ſenectute tua inuenies ea? quàm ſpecioſum caniciei iudiciũ, & presbyteris cognoſcere conſilium: quàm ſpecioſa veteranis ſapientia, & glorioſus intellectus & conſilium. Corona ſenum in multa peritia, & gloria illorum timor Dei.* Paulò ante damnauerat *ſenem fatuum, & inſenſatum.*

Cur renũ atq. veſicæ vitia in ſenib⁹ difficulter ſanentur. Idem animi morbis inueteratis accõmodatur

A P H. VII.

Dolores, & tumores ventris ſublimes, leuiores. Qui verò non ſublimes, fortiores.

DEmonſtrat Hip. dolores, & tumores vẽtris ſublimes, hoc eſt, qui ſunt in ſuperficie, eſſe leuiores, quoniam partes ſunt

Cur dolores, & tumores ventris ſublimes ſint leuiores.

ſunt minùs nobiles. Contra non ſublimes, qui ſcilicet ſunt ad interna magis, eſſe fortiores, quoniam ſunt partes nobiliores. Niſi velis per *ſublimes* intelligendas eſſe partes ſupremas, per *non ſublimes* infernas; quomodocunque intelligas, verus eſt aphoriſmus. Non ſecus animi morbi, qui faciliter ſe præbent conſpiciendos, ſunt leuiores; qui verò in internis magis deliteſcunt, vt hippocriſia, fortiores, de quibus vulgata eſt ſententia in Euangelio.

APH. VIII.

Aqua inter cutem laborantibus vlcera in corpore facta difficulter ſanantur.

Cur in perniciosiſſimis corporis atq. animi morbis non ſit deſperandum.

Optima cum ratione dictum fuit ab Hippocrate, *difficulter ſanantur*, vt ſcilicet indicaret non eſſe impoſſibile; atque proinde teneri medicum tum in his, tum in alijs quibuslibet pernicioſiſſimis morbis curandis, non omnino deſperare de ſalute, quod etiam animaduerterat Sapiens prouerbiorum c. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne ceſſes.* Cum etenim ſententia ſit vniuerſalis, poteſt etiam grauiſſimo, atque pernicioſiſſimo morbo laborantibus accommodari; quemadmodum & illa, quæ ſubdit. *Si dixeris vires non ſuppetunt; qui inſpector eſt cordis, ipſe intelligit, & ſeruatorē animę tuę nihil fallit, reddetq; homini iuxta opera ſua.*

APH. IX.

Latæ puſtulæ non admodum pruriunt.

LAtæ puſtulæ, hoc eſt, humiles non admodum pruriunt, quoniam à materia frigida fiunt; contrarium euenit in acuminatis, quæ tales exiſtunt, atque pruriunt, quoniam à materia calida progignuntur, atque proinde hæ magis laudantur, quàm illæ, quoniam non retrocedunt; quinimo dum ad ſuppurationem veniunt, ſalutem pollicentur. Hiſce tumoribus eſt analogum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 13. *Noli eſſe humilis in ſapientia tua, ne humiliatus in ſtultitiam ſeducaris.* Eſt inquam analogum, quoniam quemadmodum puſtularum humilitas in ſe non eſt mala, ſed tantummodo ob materiam, ex qua prouenit, quæ tumorem accuminari non ſinit; non ſecus humilitas in ſe non eſt mala, ſed in ſapiente, quoniam illũ indicat puſillanimen, ita ſcilicet, vt illam tam modicam arbitretur, vt non audeat illam proferre ignaros inſtruendo, atque diſciplinæ iura, auctoritatemque exercendo, quemadmodum Dionyſius ibidem.

Cur latæ puſtulæ non admodum pruriant.

Cur humilitas in ſapientia ſit dã nanda.

APH.

A P H. X.

Caput dolenti, & circum dolenti, pus, vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum ſoluit.

Difficultati ſatisfit, atque ſimul Hip. artificiũ declaratur.

QVamuis, vt nos opinamur, Hippocrates fuerit in Sapientis prouerbijs, atque Sirachij ſententijs admodum verſatus, videtur tamen prima fronte oblitus illius, quæ habetur in Eccleſiaſtico cap. 7. *Noli verboſus eſſe in multitudine præsbyterorum, & non iteres verbum in ſermone tuo*; iterauit etenim verbum, quando dixit *caput dolenti, & circumdolenti*; videbatur etenim ſatis dixiſſe *dolenti*. Verũ ſi magni Hippocratis conſideres inſtitutum, eius adinuenies artificium; voluit etenim ſignificare, prædictas excretiones non modò ſoluere capitis dolorem, qui vnicam tantùm occupet partem corporis, verùm etiam qui omnes; vel ſignificare voluit, non modo quomodolibet dolenti, verùm etiã grauiter laboranti, quemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs. Eſt autem animaduertendum, quod ſi capitis dolor, vel labor proueniat ab atra bile, de qua in ſubſequenti aphoriſmo mentionem facit Hippocrates, talis dolor ex ſententia Platonis in charmide conſueuit non minùs, quàm animi morbi auferri incantationibus, quæ præcla-

ris

ris ſermonibus continentur; quibus ſcilicet animæ temperantia reſtituitur; ſunt autem huiuſmodi incantationes, ſeu decantata carmina, exhortationes quædã, ſeu increpationes, quæ à timentibus Deum libentiſſimè percipiũtur, ei verò, qui corde eſt peſſimo, difficilimè tolerantur, atque proinde ſic habetur prouerbiorum 25. *Acetum in nitro, qui cantat carmina cordi peſſimo*. Mordent enim non ſecus, ac acetum in nitro.

Dolores, tam animi, quàm corporis quo modo incãtationib⁹ auferantur.

APH. XI.

Atra bile vexatis, & renum paſſionibus, hæmorrhoides ſuperuenientes, bonum.

HVic præſidio, quod melancholicis præbet Hippocrates, aliud addi poteſt, quod proponit Sapiens prouerb. 31. quando inquit. *Date ſiceram mœrentibus & vinum his, qui amaro ſunt animo, bibant, & obliuiſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recordentur ampliùs.* Aliud etiam maioris efficaciæ proponit Eccleſiaſticus cap. 1., quando inquit. *Timor Domini delectabit cor, & dabit lætitiam, & gaudium in longitudine dierum.* Cæterùm eſſe morbum atrabiliarem peſſimum, inter reliqua declarat dictio *vexatis*, qua vtitur Hipp., quod non ſiluit Sirachius c. 30. *Melior eſt mors, quã vita amara, & requies æterna, quã lãguor perſeuerãs.* Atq; proinde illã eſſe euitãdã admonet paulò poſt. *Triſtitiã nõ des animæ tuæ, & nõ affligas temet ipsũ in cõſilio tuo.*

Melancholicis accommodata præſidia.

Atrabiliaris morbi peſſima natura.

S *Iucun-*

Iucunditas cordis hęc eſt vita hominis, & theſaurus ſine defectione ſanitatis, & exultatio viri, & longæuitas. Eſt autem admirandum, quod quemadmodũ Hippocrates prædictæ ægritudini præſidium ſtatuit non arte comparatum, ſed ab ipſa natura emanans; non ſecus Sirachius vult illud eſſe ſperandum à D.O.M., ſubdit enim. *Miſerere animæ tuæ placens Deo, & contine, & congrega cor tuum in ſanctitate eius, & triſtitiam longè expelle à te; multos enim occidit triſtitia, & vtilitas non eſt in illa*. Animaduertit etiam modum, quo ab illa poſſimus præcauere, quod enim dicitur, curas tolle graues, iraſci crede profanum, exprimit, quando concludit. *Zelus, & iracundia minuit dies, & ante tempus ſenectam adducet cogitatus*. Quod tamen nuper dictum eſt, vinum aliquam vtilitatem præbere his, qui atra bile vexantur, eſt intelligendum de vino moderate bibito, quod animaduertit cap. 31., quando inquit. *Vinum in iucunditatem creatum eſt, non in ebrietatem ab initio; exultatio animæ & corporis vinum moderatè potatum*. Quinimo immodicè potatum poſſe prædictum morbum irritare, atque augere dixit paulò poſt hunc in modum. *Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit; amaritudo animæ vinum multũ potatum, ebrietatis animoſitas imprudentis offenſio, minorans virtutem, & faciens vulnera*. Vino autem moderatè ebibito addenda eſt muſica; ſubdit etenim cap. ſequenti. *Gemmula carbũculi*

Hip. quomodo imitatus fuerit Sirachium.

Quomodo poſſimus ab atra bile pręſeruari.

Quæ nã vini ſit quãtitas vtilis atra bile venatis.

culi in ornamento auri & comparatio muſicorum in conuiuio vini. Sicuti in fabricatione auri ſignum eſt ſmaragdi, ſic numerus muſicorum in iucundo & moderato vino. Hæc autem cum ad charitatem pertineant,è contra videtur charitati aduerſari, quod dixit cap. 7. *Non irrideas hominem in amaritudine animæ, eſt enim qui humiliat, & exaltat circumſpector Deus*. Quamuis autem atræ bilis ſit peſſima quædam natura, quemadmodũ colligitur ex varijs Hippocratis locis, præcipuè aph. 21 22. 23., & 24. hanc tamen ſortitur conditionem, vt aliquatenus demulceatur non tantùm à vino moderatè bibito, verùm etiam à muſica,quemadmodum patet in locis proximè citatis,quibus habetur quod vinum, & muſica lætificant cor. Verùm cum etiam citharæ pulſatione iuuentur illi, qui à Dæmone vexantur, quemadmodũ colligitur ex libro primo Regum cap. 16. vbi habetur. *Ecce ſpiritus Dei malus exagitat te,iubeat Dominus noſter, vt ſerui tui, qui coram te ſunt,quærant hominem ſcientem pſallere cithara, vt cum arripuerit te ſpiritus Domini malus pſallat manus tua, & leuius feras*. Videtur vel humoris atrabiliaris, atque Dæmonis in diuexandis humanis corporibus eadem eſſe natura,quod præcipuè etiam videtur ſuadere, quòd Hippocrates eadẽ ferè vtatur dictione, quam adhibuerat diuinus codex; hic etenim vtitur verbo *exagitat*, Hippocrates verò vtitur dictione *vexatis*; vel ſaltem Dæmonem in

Muſica quomodo ſit atræ bilis medela.

Quomodo dæmones vtuntur humore atrabiliari ad vexanda corpora.

agitandis corporibus vti prædicto humore atrabiliari, tanquam inſtrumento, quod eſt magis conſentaneum rationi, experientiæ, atque magni Hippocratis auctoritati. Rationi, quoniam facta citharæ pulſatione tam in melancholia, quàm in ijs; qui à Dæmone vexantur, ſubſequitur conferentia, atque tolerantia, quam ſtatim in ſecundo aphoriſmo primæ ſectionis inſinuanit dictator, quãnis etenim in ſacra pagina nulla fiat expreſſa mentio de conferentia, illa tamen ſub illis verbis, *& leuius feras*, compræhenditur. Experientiæ, quoniam ſemper illi, qui ſunt à Dæmone oppreſſi, sũt melancholici. Hippocratis auctoritati, quoniam doctiſſimorum virorum teſtimonio id ſignificauit Senex primo prognoſticorum, quando inquit. *Quum etiam ſi diuinum quidpiam morbis ineſt, huius quoque prouidentiam perdiſcere*, vbi per *diuinum quidpiam* intelligere poſſumus, quod dicitur *ſpiritus Dei malus*, *& ſpiritus Domini malus*; atque proinde hinc, vt arbitror, ſuam ſententiam deprompſit Hippocrates, atq; alij plures, qui poſt ipſum cõſcripſere, quos innominatos citat Auic. Fen prima, tractatu 4. cap. 18., quamuis autem prædictam ſententiam in dubium reuocet, illam tamen non negat, ſed indiciſam relinquit.

Hippocr. phraſis illi, quę habetur in ſacra paginanõ abſimilis

APH·

A P H. XII.

A diuturnis ſanato hæmorrhoidibus ſi vna non ſeruatur, periculum eſt, aquam inter cutem, vel tabem aduenire.

NOn modò hæmorrhoidalis ſanguinis ſuppreſſio, verùm etiam cuiuslibet excrementi retentio admodũ periculoſa eſt, quemadmodum in alijs etiã aphoriſmis animaduertit Hippocrates; quapropter nihil eſt retinendum eorum, quæ debent excerni. Illi proportione reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 4. *Fili conſerua tempus, & deuita à malo: pro anima tua ne confundaris dicere verum; eſt enim confuſio adducens peccatum, & eſt confuſio adducens gloriam, & gratiam.* Eſt autem animaduertendũ, Hipp. non ſine maximo artificio adhibuiſſe dictiones, *periculum eſt*, vt ſcilicet indicaret non eſſe perpetuum, vt ex ſuppreſſis hæmorrhoidibus adueniat tabes, aut hydrops; voluit tamen indicare, quod imminet periculum, ad hoc, vt ab illo præcaueamus; licèt etenim non ſtatim ſubſequantur morbi, ſubſequuntur tamen, cum nos magis tutos exiſtimamus. Huic etenim eſt analogum, quod habetur capite ſubſequenti. *Noli attendere ad poſſeſſiones iniquas, & ne dixeris, eſt mihi ſufficiens*

Cauſſæ morboſæ ſi nõ excernãtur tã ab animo, quã à corpore, quæ mala cõtingunt.

ficiens vita; nihil enim proderit in tempore vindictæ, & obductionis. Ne ſequaris in fortitudine tua concupiſcentiã cordis tui, & ne dixeris, quomodo potui, aut quis me ſubijciet propter facta mea: Deus autem vindicans vindicabit. Ne dixeris peccaui, & quid mihi accidit triſte; Altiſſimus enim eſt patiens, & redditor.

APH. XIII.

A ſingultu habito ſternutatio ſuperueniens liberat.

Cur à ſingultu habito, ſternutatio ſuperueniens liberet.

RAtio eſt manifeſta, quoniam ſeu flatus, ſeu humor ſit cauſa ſingultum efficiens, ſi illi ſternutatio ſuperueniat, materia vel deorſum pellitur, vel ſurſum, vnde morbi liberatio. Non ſecus deberent parentes, quando filios aliquo graui animi morbo laborare dignoſcunt, facta aliqua graui corporis concuſſione, materiam morbificã aliò auocare, ad quam rem extant in Eccleſiaſtico non parui momenti ſententiæ, quas ſuperiùs propoſuimus.

APH. XIV.

Ab aqua inter cutem habito, ſi aqua è venis in ventrem defluxerit, ſoluitur morbus.

Cur ab aqua intercutem habito ſi

RAtio eſt euidentiſſima, quoniã hydrops eſt humor aquoſus multus in venis collectus, qui proinde ſi in ventrem

trem defluxerit, ſolnitur morbus. Non ſecus ſi cauſa moibum animi efficiens ſponte ſecedat, longè melior ſuccedit curatio, quàm ſi excutiatur per parentes, aut magiſtratus; de qua re in ſacris aliquam ſententiam accommodatam reperies. aqua è venis in ventrem defluxerit, ſoluatur morbus.

A P H. XV.

A longo alui profluuio habito, ſpontaneus vomitus ſuperueniens morbum ſoluit.

HVius etiam aphoriſmi ratio eſt euidens, quoniam cum vomitus non fiat per irritamentum, vt in cholera, ſed ſit ſpontaneus à natura, cauſam morboſam per ſuperiorem regionem expellente, ſoluitur morbus. Non ſecus contingit illis, qui longa aliqua animi ægritudine vexati, nulla hortatione, vel perſuaſione potuerunt liberari, & tandem Dei auxilio ſponte pertinaciam exuerunt, atque à graui affectione liberati ſunt. Cur à lõgo alui profluuio habito ſpõtaneꝰ vomitus ſuperueniẽs morbum ſoluat.

A P H. XVI.

A morbo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuium aduenιens, malum.

DIctio *habito*, qua in aphoriſmo vtitur Hippocrates, idem eſt, ac ſi dixerit, *diu* vexato, quemadmodum declaratum Cur à morbo laterali, vel

pulmonia habito, alui profluuiũ adueniẽs ſit malũ.

claratum eſt in commentario, atque proinde ſi his adueniat alui profluuium, eo euadit pernicioſius, quo morbus eſt magis inueteratus; contra euenit, ſi non ſit inueteratus. Huic eſt analogum, quod habetur prouerbiorum cap. 24. *Ne inſidieris, & quaras impietatem in domo iuſti, neque vaſtes requiem eius; ſepties enim in die cadet iuſtus, & reſurget, impij autem corruent in malum.* Eſt autem animaduertendum, ex prædicto aphoriſmo admoneri medicos, ne naturam malè operantem imitentur, quemadmodum etenim à morbo laterali, vel pulmonia habito, alui profluuium adueniens malum eſt; non ſecus eueniet, ſi medicus in prædictis affectibus arte excitet alui profluuium, cui ſunt analogæ ſententiæ, de quibus in ſubſequenti aphoriſmo.

APH.

APHORISMVS XVII.

Lippientem alui profluuio corripi bonum.

QVemadmodum bonum eſt, Lippienrem alui profluuio corripi, non ſecus malum eſt in morbo laterali, vt in antecedenti animaduertit Hippocrates, ex quibus colligitur ſemper medicum debere diligenter inſpicere cui ægrotanti exhibet auxilium; ſi etenim bene operetur, ſequetur conferentia, atque tollerantia; ſi verò malè, contrarium eueniet. His connexis aphoriſmis videtur analogas, & ſimul etiam connexas ſententias tra- Alui profluuio, quod Lippienti ſuperuenit quomodo aſſimiletur eleemoſinaà prudenti viro largita.

didiſſe Eccleſiaſticus cap. 12. *Si benefeceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa. Benefac iuſto, & inuenies retributionem magnam, & ſi non erit ab ipſo, certè à Domino. Non eſt enim ei bene, qui aſſiduus eſt in malis, & eleemoſynam non danti: quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores, & miſertus eſt pœnitentibus. Da miſericordi, & ne ſuſcipias peccatorem, & impijs & peccatoribus reddet vindictam, cuſtodiens eos in die vindictæ. Da bono, & non receperis peccatorem: benefac humili, & non dederis impio. Prohibe panes illi dare, ne in ipſis potentior te ſit. Nam duplicia mala inuenies in omnibus bonis, quæcunque feceris illi, quoniam & Altiſſimus odio habet peccatores; & impijs reddet vindictam. Non agnoſcetur in bonis amicus, & non abſcondetur in malis inimicus. In bonis viri inimici illius, in triſtitia, & malitia illius amicus agnitus eſt.*

APH. XVIII.

Veſica diſciſſa, aut cerebro, aut corde, aut ſepto tranſuerſo, aut aliquo ex tenuioribus inteſtinis, aut ventriculo, aut iecore, lethale eſt.

Cordis diſciſſioni compa ratur affe

QVemadmodum diſciſſo corde eſt lethale, non ſecus inquit Concionator cap. 2. *Væ duplici corde, & labijs ſceleſtis, & manibus malefacientibus.*

bus. Va diſſolutis corde, qui non credunt Deo, & ideo non protegentur ab eo. Quoniam verò in ſacra pagina cordis nomen etiam ad cerebrum, atque mentem ſignificandam transfertur, id propterea huic etiam aphoriſmo poterit eſſe analoga ſententia prouerbiorum c. 10. *Cor impiorum pro nihilo.* Et cap. 11. *Abominabile Domino cor prauum.* Eſt autem animaduertendum hoc aphoriſmo quodam modo deploraſſe Hippocratem humanam miſeriam, quam euidentiùs deplorauit ſapientiſſimus Iob cap. 14. quando inquit. *Lignum habet ſpem, ſi precisum fuerit rurſus vireſcit, & rami eius pullulant, ſi ſenuerit in terra radix eius, & in puluere mortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquæ germinabit, & faciet comam, quaſi cum primum plantatum eſt; homo verò cum mortuus fuerit, nudatus, atque conſumptus vbi queſo eſt?*

ctus illorum, qui ſunt duplici corde.

Humanã miſeriam poſt Iob deplorauit Hipp.

APH. XIX.

Quum diſciſſum fuerit os, aut cartilago, vel neruus, aut genæ particula tenuis, vel præputium, neque augetur, neque coaleſcit.

IN hoc aphoriſmo, qui rationem quandam reddit illius, quod in antecedenti dictum eſt, admonet Hippocrates quantum ſit momenti partium ſpermaticarum vulnus, ſeu alia quælibet inſi-

Amici quomodo partibus ſpermaticis humani

corporis ſint analogi.

inſignis læſio, quæ vel caſu aliquo contingerit, vel ob errorem imperiti chirurgi; ad hoc vt ab illa poſſimus præcauere; hoc ipſum de fratribus, atque amicis eſt intelligendum; namque quod ad amicum attinet, de illo ſic pronunciauit Eccleſiaſticus cap. 6. *Amicus ſi permanſerit fixus, erit tibi quaſi coæqualis, & in domeſticis tuis fiducialiter aget. Amicus fidelis protectio fortis, qui autem inuenit illum, inuenit theſaurum, amico fideli nulla eſt comparatio, & non eſt digna ponderatio auri, & argenti contra bonitatem fidei illius. Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis.* Capite autem ſubſequenti etiam fratrem fuit complexus, quando inquit. *Noli præuaricari in amicum pecuniam differentem, neque fratrem tuum chariſsimum auro ſpreueris.* Complectitur etiam mulierem bonam. *Noli diſcedere à muliere ſenſata, & bona, quam ſortitus es in timore Domini, gratia enim verecundię illius ſuper aurum.* Complectitur etiam ſeruum bonum. *Non lędas ſeruum in veritate operantem, neque mercenarium dantem animã ſuam. Seruus ſenſatus ſit tibi dilectus, quaſi anima tua, non defraudes illum libertate, neque inopem relinquas illum.*

Illis etiã comparãtur bonæ mulieris, & ſerui boni.

APH.

A P H. XX.

Si in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari.

POtuiſſet doctiſſimus Herueius ex præſenti aphoriſmo validiſſimum argumentum deſumere ad ſanguinis circulationem comprobandam. Cauſa etenim, propter quam ſi in ventrem ſanguis præter naturam effunditur, neceſſe eſt ſuppurari, hoc eſt, putredinem concipere, eſt quoniam motu deſtituitur, atque proinde quieſcens non ventillatur, vnde ammittens ſuum naturalem calorem grumeſcit, & putredinem acquirit. Iam verò inter omnes motus, circularis eſt præſtantiſſimus, quoniam hic ſolus tandiu perdurat, quandiu homo in vita permanet, & è contra. Quomodo autem hæc fiat circulatio, apud ipſum poterit quilibet reperire; quod ſi euidentiorem doctrinam expoſcis, vide quod de ſanguinis circulatione in quauis corporis particula proſequutus eſt Nathanael Higmorus. Quemadmodũ verò in microcoſmo magna ſanguinis copia in hepate, atq; corde continetur, atq; inde percurrit totum corpus, nempe per canales anguſtos, quos venas appellamus; nõ ſecus in profunda terræ parte maximę quędã sũt cauitates aqua plenę, ex quib⁹ per quoſdã cuniculos (quos etiã venas poſſumus appellare) decurrit per vniuersã terrã, vſq; ad eius extremitatẽ, atque

Cur ſanguis ſi præter naturam in ventrem effundatur, neceſſe ſit vt ſuppuretur.

Sãguinis circulatio quomodo ex aph. eruatur.

atque vbi euenit venam aliquam ruptã eſſe, aut hiare, exoritur fons maior, aut minor, prout ipſa vena, aut hiatus fuerit maior, vel minor. Conſimilem in macrocoſmo circulationem non ignorauit D. Plato, qui in Phœdone de magno illo barathro verba faciens dixit. *In hoc vtiq; receptaculum omnia confluunt flumina atque inde rurſus effluunt*, id quod didicit ex Sapiente in Eccleſiaſte cap. 1. quando inquit. *Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundant: ad locum vnde exeunt flumina, reuertuntur vt iterum fluant*. Quamuis etenim prædictæ Platonis ſententiæ refragetur eius diſcipulus libro ſecundo meteororum cap. 2., non tamen defuerunt viri doctiſſimi, atque ipſi etiam Ariſtoteli addictiſſimi, qui maluerunt Platoni aſſentiri. Interim ſatis ſit dixiſſe, quod animaduertit iucundiſſimus Philon hac terrę, mariſque diſpoſitione Dei ſapientiam libraſſe fontes aquarum, hoc eſt, ita aquas diſpoſuiſſe, alias partes eleuãs, ac ſuſpendens; alias deprimens, vt ceſſaret fontium, fluminumque decurſus, quibus veluti vberibus terra omniũ mater animantia omnia portaret, & ſatis omnibus, ac ſponte naſcentibus alimenta præberet. Quod ſi adhuc ſuperiorem cauſam expoſcis, illam ſuſcipe ex Ariſtotele ſecundo de generatione, & corruptione capitibus poſtremis, vbi dixit circularem eſſe rerum omnium mutationem, atque hanc ſolam circularem mutationem eſſe poſſe perpetuam; id quod

Circulationem aquarum in Macrocoſmo quomodo indicauerit Plato, & vnde illã didicerit.

Ariſt. motus circularis cauſſam didicit ex ſapiente.

quod antea edocuerat Sapiens in Eccleſiaſte cap. 1. quando inquit. *Generatio preterit, & generatio aduenit, terra autē ſemper ſtat, oritur ſol, & occidit, & ad locum ſuum reuertitur, ibique renaſcens gyrat per meridiem, & flectitur ad aquilonem, luſtrans vniuerſa in circuitu pergit ſpiritus, & in circulos ſuos reuertitur.*

APH XXI.

Inſanientibus ſi varices, vel hæmorrhoides ſuperuenerint, inſaniæ ſolutio.

IN præſenti aphoriſmo recenſet Hip. inſigne ad inſaniam, ſeu dementiā præſidium, eius cauſam alibi tradidit. Nos vnam depromemus in Eccleſiaſtico longa experientia à nobis confirmatam; eſt verò, quotieſcunque aliqui nimium curioſi illa volunt indagare, quæ ſunt ſupra humanum captum, à quo morbo præcauebit, quicunque ſeruauerit conſilium traditum cap. 3. *Quanto maior es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam; quoniam magna potentia Dei ſolius, & ab humilibus honoratur. Altiora te ne quaſieris, & fortiora te ne ſcrutatus fueris ſed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita ſemper & in pluribus operibus eius ne fueris curioſus; non eſt enim neceſſarium ea, quę abſcondita ſunt, videre oculis tuis? in ſuperuacuis rebus noli ſcrutari multipliciter; plurima enim*

Ad inſaniam inſigne proponitur præſidiū corporeū & incorporeum.

enim ſuper ſenſum hominum oſtenſa ſunt tibi: multos enim ſupplantabit ſuſpicio illorum, & in vanitate detinuit ſenſus illorum.

APH. XXII.

Quæcunque rupta ex dorſo ad cubitum deſcendunt, venæ ſectio ſoluit.

Cur venæ ſectio ſoluat ruptiones ex dorſo ad cubitum. Eleemoſyna proportione reſpondet venæ ſectioni.

RVptiones, quæ ex dorſo ad cubitum deſcendunt, ſunt magnæ, adeo vt inflammationem minentur; quapropter ad illam prohibendam opus eſt ad venæ ſectionem deuenire, cui proportione reſpondet, quod habetur Tobiæ cap. 4. *Eleemoſyna ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Et apud Danielem cap. 4. *Quamobrem Rex conſilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemoſynis redime, & iniquitates tuas miſericordijs pauperum, id enim ſanitas erit pro errore tuo.*

APH. XXIII.

Si timor, atque mœſtitia longo tempore habentes perſeuerent, ex eo atra bilis ſignificatur.

Quæ mœſtitia atrã bilem ſignificet.

QVemadmodum atram bilem ſignificat mœſtitia nõ prauo, ſed longo tẽpore perſeuerãs; nõ ſecus non exiguũ quodlibet inducit mœſtitiã, ſed magnũ aliquod, quod ſcilicet non facilè poſſis emen-

emēdare, quemadmodum habetur prouerbiorum cap. 10. *Filius ſapiens lætificat patrem: filius verò ſtultus mæſtitia eſt matris ſuæ.* Quemadmodum rurſus ex eodem aphoriſmo colligitur, quod quādo timet æger, oportet & medicum timere, vt in noſtris animaduertimus cōmentarijs; non ſecus admonet Sapiens, ibidem *Quod timet impius, veniet ſuper eum; deſiderium ſuum iuſtis dabitur.* Mæſtitiæ autem, & lætitiæ ſignum præcipuè apparere in facie demonſtrauit cap. 11., quando inquit. *Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animi deijcitur ſpiritus. Omnes dies miſeri hominis mali, ſecura mens quaſi iuge conuiuium.* Et 17. *Animus gaudens ætatem floridam facit, ſpiritus triſtis exiccat oſſa.* Et 25. *Sicut tinea veſtimento, & vermis ligno; ita triſtitia viri nocet cordi.* Cœterùm quemadmodum melancholici timent non timenda; hilares autem timent illa tantùm, quæ ſunt timenda; nō ſecus inquit cap. 28. *Fugit impius nemine perſequente, iuſtus autem quaſi leo confidens abſq; terrore erit.* Et cap. 29. *Qui timet hominem, citò corruet; qui ſperat in Domino, ſubleuabitur.* Iure autem merito illius incipiētis ſigna tradit Hip. vt ſcil. illā faciliùs repellere poſſimus, quod idē præſtiterat Eccleſiaſticus c. 38. *A triſtitia feſtinat mors, & cooperit virtutē, & triſtitia cordis flectit ceruicē.* Eius autē præcipua cauſa adducit paupertatē; inquit etenim. *In abductione permanet triſtitia, & ſubſtātia inopis ſecūdū cor ei⁹.*

Timor, qui pendet iam ex morbo corporis, quam animi, cur ſemper mal⁹

Signa iminentis triſtitiæ quæ.

Quo-

Quoniam verò multoties conſueuit proueníre ob inopinatum propinquorum interitum; hanc cauſam, atque illius repellendæ modum tradit, quando inquit.

Eius repellendi mod⁹ qui. *Non dederis in triſtitia cor tuum, ſed repelle eam à te. & memento nouiſſimorum, & noli obliuiſci, neque enim eſt reditus, & huic nihil proderis, & te peſſimabis. Memor eſto iudicij mei, ſic enim erit & tuū; mihi heri & tibi hodie: in requie mortui requieſcere fac memoriam eius, & conſolare illum in exitu ſpiritus ſui.* Inter reliqua verò, quæ melancholiam inducunt, eſt potentiſſimum mortis metus, iuxta id quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 41. *O mors quàm amara eſt memoria*

Quæ potiſſimum melāncholiam inducant. *tua homini pacem habenti in ſubſtantijs ſuis, viro quieto, & cuius viæ directę sūt in omnibus, & adhuc valenti accipere cibum. Noli metuere iudicium mortis, memento quæ ante te fuerunt, & quæ ſuperuentura ſunt tibi, hoc iudicium à Domino omni carni, & quę ſuperuenient tibi in beneplacito Altiſſimi, ſiue decem, ſiue centum, ſiue mille anni.* Verùm obijcies Hippocratem fuiſſe diminutum;

Obiectioni ſatisfit ſiquidem prætermiſit ſignum, per quod poſſimus ſanguinem floridum ab atra bile omnino alienum, indagare, eſt verò facies hilaris, de qua mentionem fecit Sap. in prouerb. cap. 15. *Cor gaudens exhilarat faciem, in mœrore animi deijcitur ſpiritus.* Neque verò huic difficultati ſatisfacies, ſi dicas Hippocratem in aphoriſmis fuiſſe breuiſſimum, quoniam ſcilicet hanc breuiloquentiam didicit à

Sapiente

Sapiente,atque Sirachio,qui illi fuerunt non minus breues. Reſpondemus ſignũ humoris optimi prætermiſſum fuiſſe, quoniam id tantùm conſiderauit, quod indiget curatione. Eſt autem ſummopere animaduertendum nihil magis commendari in vniuerſa ſacra pagina,quàm timorem Domini, qui timor tantum abeſt,vt obſit corpori, vt potiùs illi ſalutem præbeat, reliqui autem timores, qui ſunt à Dei timore alieni, ſunt morboſi,quod ſignificauit prouerb. 20. *Qui timet hominem, cito corruet; qui ſperat in Domino, ſubleuabitur.* Sic etiam Eccleſiaſticus cap.40.damnauit omnem timorem tanquam noxium, præterquam timorem Domini. Et cap.ſequenti loco citato. Eſſe autem diuturnum timorem malum, non modò tanquam ſignum ſed tanquam cauſam habetur in Eſaia c. vltimo.*Vnde ego eligam illuſiones eorum, & quę timebant, abducam eis.* Obijcies Hipp.(à quo reliqui didicerunt medici) perperã timorem,atq;męſtitiam redigiſſe ad ſex res non naturales,quæ ſcil.poſſunt nocere,non tamen ſemper nocent, cùm potiùs ad illa redigi debeant, quæ ſunt præter naturam. Verùm ſi accuratè perpenderis,quæ in præcitato habentur aph.,reperies timorẽ,atq; mœſtitiã poſſe etiam eſſe res præter naturam, non quaſcunq; ſed *quę longo tempore habentes perſeuerent;*rationẽ reddit Hip.,quãdo ſubdit,*ex eo atra bilis ſignificatur.* Eſt autem atra bilis res præter naturã, quoniam vel eſt morbus, vel maxima eius cauſa.

Timorũ, qui boni, qui mali.

Alteri difficultati ſatisfit.

Quomodo timor, atq, mœſtitia ſit res præter naturam.

APH.

APH. XXIV.

Si quod inteſtinorum gracilium diſcindatur, non coaleſcit.

HIc aphoriſmus ſub 18. & 19. iam ſatis eſt explicatus.

APH. XXV.

Eryſipelas ab exterioribus verti ad interiora, non eſt bonum; ab interioribus autem ad exteriora, bonum.

Materiã morboſã tã in corpore, quã in animo contentã quomodo extra prodire bonũ ſit.

PRæſens aphoriſmus, quemadmodũ & reliqui, non fuit ſine ratione pronunciatus, ſiquidem cauſam morbificã intus deliteſcere eſt malum, ad exteriora verò prodire eſt bonum. Prædictæ materiæ noxiæ ad exteriora tranſmiſſioni proportione reſpondet peccatorũ expiatio, de qua in Eccleſiaſtico cap. 17. *Conuertere ad Dominum, & relinque peccata tua, precare ante faciem Domini, & minue offendicula. Reuertere ad Dominum, & auertere ab iniuſtitia tua, & nimis odito execrationem, & cognoſce iuſtitias, & iudicia Dei, & ſta in ſorte propoſitionis, & orationis Altiſſimi Dei. In partes vade ſeculi ſancti cum viuis, & dantibus confeſsionem Deo. Non demoreris in errore impiorum ante mortem confitere. A mortuo quaſi nihil perit confeſsio. Confiteberis viuens, viuus*

&

& ſanus confiteberis,& laudabis Deum, & gloriaberis in miſerationibus eius. Quàm magna miſericordia Domini, & propitiatio illius conuertentibus ad ſe.

APH. XXVI.

Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur.

QVemadmodum in noſtris diximus commentarijs. Qui in febribus ardentibus tremores fiunt, delirio ſoluuntur; quoniam materia praua, quæ priùs neruoſum genus vellicando tremores excitabat, inde abſcendens, atque ad cerebrum translata excitat deliriũ, quod ſi fortaſſe non fuerit permanens, ſoluitur totus morbus; ſin minus, fit malum magis horrendum, quàm prius. Conſimiles tremores contingunt illis, qui aduocantur à potentioribus, qui tandem degenerant in malum deterius, vel mitius, prout ille, qui aduocatur, magis vel minus prudẽter ſe geſſerit, quemadmodum animaduertit Eccleſiaſticus cap. 13. *Aduocatus à potentiore diſcede; ex hoc enim te magis aduocabit)* En tremorem, qui fit à facultate eleuante, atque pondus deprimente) *Ne improbus ſis, ne impinguaris, & ne longè ſis ab eo, ne eas in obliuionem, ne retineas ex eo loqui cum illo, nec credas multis verbis illius, ex multa enim loquela tentabit te* (En delirium inſipiens) *& ſubſidẽs interrogabit te de abſcõditis tuis*

Cur qui in febribus ardẽtibus tremores fiunt, delirio ſoluantur.

Præſenti aph. quæ ſentẽtia ſit analoga.

immi-

immitis animus illius conſeruabit verba tua, & non parcet de malitia, & de vinculis; caue tibi & attende diligenter auditui tuo, quoniam cum ſubuerſione tua ambulans; audiens verò verba illa, quaſi in ſomnis vide, & vigilabis; omni vita tua dilige Deum, & inuoca illum in ſalute tua. Et prudentiam, quam exoptat hic Sapiens vir, ne delirium fiat pernicioſum, quod continget ſi cito remoueatur. Quod ſi velis exemplum permanentis delirij poſt tremorem, illud accipe ex cap. 16., quando inquit. *Ecce cœlum, & cœli cœlorum, abyſſus, & vniuerſa terra, & quę in eis ſunt, in conſpectu illius commouebuntur, & montes ſimul, & colles, & fundamenta terrę; & cũ conſpexerit illa Deus, tremore concutientur, & in omnibus his inſenſatum eſt cor, & omne cor intelligitur ab illo, & vias illius quis intelligit? Eo procellam quam nec oculus vidit hominis? Nam plurima illius opera ſunt in abſcontis, ſed opera iuſtitiæ eius quis enunciabit, aut quis ſuſtinebit? longè enim eſt teſtamentum à quibuſdam, & interrogatio hominum à conſummatione eſt; qui minoratur corde cogitat inania & vir imprudens, & errãs cogitat ſtulta.* Eſt autem animaduertẽdum, indicaſſe Hippocratem cauſam, & modum, quo febris ardens generatur; ſic etenim habet in libris de ratione victus in acutis. *Febris autem ardens fit, cum reſicatę venulę tẽpore ęſtiuo acres, & bilioſos ichores in ſe ipſas trahunt,* ad cuius præſeruationem tradit Gal. gelidæ potum

Febris ardẽs quomodo generetur,

potum libello de cibis boni, & mali ſucci, quando inquit,in æſtate non quibuſuis,ſed ijs tantùm, qui exercentur,illam dare oportet,ne ſcilicet forti æſtu, & exercitatione inflammati in cauſones incidant. Quibus conſonat, quod habetur prouerbiorum cap. 25. *Sicut frigus niuis in die meſsis, ita legatus fidelis ei, qui miſit eum,animam ipſius requieſcere facit*,& paulò infrà. *Aqua frigida animę ſitienti, & nuntius bonus de terra longinqua.*

Quibus præſidijs poſſimus ab illa preſeruari.

A P H. X X V I I.

Quicunque ſuppurati, aut aquam inter cutem patientes vruntur, aut ſecantur, ſi pus, aut aqua vniuerſim effluxerit, omnes moriuntur.

ADmonet in præſenti aphoriſmo dictator, ne (vt conſueuerunt imprudentes medici) in vrendis, aut diſſecandis empyematicis, aut hydropicis, vniuerſum pus, aut vniuerſam aquam educamus; quoniam certiſſimum inde profluit exitium. Cui ſententiæ ex altera parte reſpondet, quod habetur prouerb. cap. 29. *Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus, ſapiens differt, & reſeruat in poſterum.*

Nimia excretio etiā praui humoris, cur lethalis.

APH. XXVIII.

Eunuchi neque podagra laborant, neque calui ſiunt.

Qvemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs, hic aphoriſmus, atque trigeſimus ad hunc præcipuè finem fuerunt cōſcripti, vt omnibus manifeſtæ fiant noxæ, quæ immodicam, atque intepeſtiuam venerem conſequuntur; eſt autem illa, quæ maximè cum meretrice exercetur, in cuius ore eſt dulcedo non ad ſufficientiã ſolummodo, verùm etiam ad ſuperfluitatem; quam propterea ad mores ſic tranſtulit Sapiens prouerbiorum 5. quãdo inquit. *Ne intenderis fallaciæ mulieris, fauus enim deſtillans labia meretricis & nitidus oleo guttur eius: nouiſſima autem illius amara, quaſi abſinthium, & lingua eius acuta, quaſi gladius biceps; pedes eius deſcendunt in mortem, & ad inferos greſſus eius penetrant, per ſemitam vitæ non ambulant, vagi ſunt greſſus eius, & inueſtigabiles. Nunc ergo fili mi audi me, & ne recedas à verbis oris mei; longè fac ab ea viã tuam, & ne appropinques foribus domus eius.* Cæterùm moderatum eius vſum, qui præcipuè habetur cum propria vxore, commendauit paulò poſt, dicens. *Sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adoleſcentiæ tuæ. Cerua chariſſima*

Quæ noxæ proueniant ex immodica, & intẽpeſtiua venere, præcipuè cũ meretrice

Moderatus veneris vſus quomodo vtilis.

riſſima, & gratiſſimus hinnulus, vbera eius inebrient te in omni tempore, & in amore eius delectare iugiter; quare ſeduceris fili mi ab aliena, & foueris in ſinu alterius? reſpicit Dominus vias hominis, & omnes greſſus eius conſiderat. Rurſus c.6 reuertitur ad mulierem prauam, dicens. *Mãdatum lucerna eſt, & lex lux, & via vitæ increpatio diſciplinę, vt cuſtodiant te à muliere mala, & à blanda lingua extranea, non concupiſcat pulchritudinem eius cor tuum, ne capiaris nutibus illius: precium enim ſcorti vix eſt vnus panis; mulier autem precioſam viri animam capit.* Et c.7. *Irretiuit eum multis ſermonibus, & blanditijs labiorũ protraxit illum ſtatim eam ſequitur, quaſi bos ductus ad victimam, & quaſi agnus laſciuiens & ignorãs quod ad vincula ſtultus trahatur, donec traſfigat ſagitta iecur eius, veluti ſi auis feſtinet ad laqueũ, & neſcit quod de periculo animæ illius agitur.* Et c.30. *Tria ſunt inſaturabilia, & quartum quod nunquam dicit ſufficit Infernus, & os vulue, & terra, quę nõ ſatiatur aqua, ignis verò nunquã dicit ſufficit.* Ceterùm poſt hunc aphor., in quo de eunuchis, loquitur ſubſequẽti de mulieribus, atq; 30. de pueris, vt arbitror, nõ ſine maximo artificio; quoniam dignouit eunuchos habere mores effœminatos, atq; pueriles, de quibus intellexit ſapiens prou. 18., quando inquit. *Pigrum deijcit timor, animę autem effœminatorũ eſurient. Qui mollis, & diſſolutus eſt in opere ſuo, frater eſt ſua opera diſſipantis.*

Immoderata quo modo de uitanda.

Eunuchorum mores effœminati.

Qui eunuchi nō ſint concupiſcentia deſtituti.

Eſt autem animaduertendum, quod quamuis eunuchi nullam efficiant ſeminis eiaculationem; illos tamen non eſſe concupiſcentia deſtitutos: ſiquidem de illis ſic pronunciauit Concionator c.20. *Cōcupiſcentia ſpadonis deuirginauit iuuēculam; ſic qui facit per vim iudicium iniquum*, quam ſententiā de illis eunuchis intelligendam arbitror, cui teſtes quidē auulſi fuere, non tamen ipſi cremaſteres: aut de illo, cui cum ſit natura frigidior, veneris vſus fuerit denegatus. Sic etenim habetur c.30. *Quid proderit libatio Idolo? nec enim manducabit, nec odorabitur; ſic qui effugatur à Domino, & portans mercedes iniquitatis, videns oculis, & ingemiſcens ſicut ſpado complectens virginem, & ſuſpirans.*

ÆPH. XXIX.

Mulier podagra non laborat, niſi menſtrua defecerint.

Cur mulieres podagra nō laborent niſi menſtrua defecerint.

OPtimè animaduertit Gal. id verum fuiſſe Hip. æuo, quo mulieres erāt ſedulę, & ſollicitę, & ſobriā magis degebāt vitā; ſec⁹ euenuiſſe ſuis tēporibus, quibus muliebri diſſoluebātur mollitie. Huc ſpectat, quod habetur prou.12. *Mulier diligēs corona eſt viro ſuo; & putredo in oſſibus eius, quę cōfuſione res dignas gerit.* Et c.18. *Qui inuenit mulierē bonā, inuenit bonū, & hauriet iucunditatē à Domino. Qui expellit mulierē bonā, expellit bonū, qui autē tenet adulterā ſtultus eſt, & inſipiēs.* Et c.21. *Melius eſt habitare in terra deſerta, quā cū muliere rixoſa, & iracunda.*

APH.

APH. XXX.

Puer podagra non laborat ante uſum venereorum.

HVnc aphoriſmum eo præcipuè ſcopo confeciſſe Hippocratem, vt indicaret venerem inter reliqua vires eneruare, in noſtris demonſtrauimus commentarijs. Id, vt arbitror, ſignificare voluit Sapiens prouerb. 20. *Exultatio iuuenum fortitudo eorum, & dignitas ſenum canities.* Id tamen magis euidenter exprimit cap. 31., quando inquit. *Ne dederis mulieribus ſubſtantiam tuam.* Non tamen ideo damnauit connubium, ſiquidem habet Eccleſiaſtes cap. 4. *Melius eſt duos eſſe ſimul, quàm vnum; habent enim emolumentum ſocietatis ſuę; ſi vnus ceciderit, ab altero fulcietur. Va ſoli, quia cum ceciderit, non habet ſubleuantem ſe, & ſi dormierint duo, fouebuntur mutuò, vnus quomodo calefiet; & ſi quiſpiam praualuerit contra vnum, duo reſiſtunt ei.* Quoniam tamen aliquando iuuenibus contingit, vt ante connubium cum impuris mulieribus, non modò eneruent vires, verùm etiam in ſæuiſſimam incidant luem veneream; idcirco his optimè conſultum arbitror, vt in aliquibus laborioſis operationibus ſe ſe exerceant, iuxta monitum Eccleſiaſtici c. 11. *Malitia horę obliuiorem facit luxurię magna, & in fine hominis denudatio operum illius.*

Cur puer podagra non laboret ante vſum venereorũ.

Apparẽs contradictio ſoluitur.

Quomodo præſeruari poſſint iuuenes à podagra.

APH. XXXI.

Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum epotum ſoluit.

Vini ſobrie potati vtilitates.

QVas noxas pariat vinum immodicè potatum cum Sirachio, atque Hippocrate in quinta ſectione demonſtrauimus. Multam verò vtilitatem afferre modicè potatum hic animaduertit dictator, quod prius animaduerterat idem in Eccleſiaſtico cap. 31., quando inquit. *Aequa vita hominibus in ſobrietate, ſi bibas illud moderatè erit ſobrius. Sanitas eſt corpori, & animæ ſobrius potus.* Cæterùm huic aphoriſmo videtur aduerſari, quod habetur cap. 42. Eccleſiaſtici per hæc verba: *Et ſic intuere in omnia opera Altiſsimi, duo contra vnum, & vnum contra vnum.* Aduerſatur inquam, quoniam in philoſophorum ſchola receptiſſimum eſt, vnum vni eſſe contrarium, quod idem ſancitum eſt in Hippocratis doctrina; ſiquidem tum alibi, tum præcipuè aphoriſmo 22. ſecundæ ſectionis, ſic habetur. *Quicunque morbi ex repletione fiunt, curat euacuatio, & quicunque ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas.* Vel ad ſummum duo vni eſſe contraria, quemadmodum in morali diſciplina, vni virtuti duo vitia ſunt contraria, nimirũ liberalitati auaritia, & prodigalitas, at-

Apparẽs contradictio ſoluitur.

que

que ſic de ſingulis. Verùm ſi accuratè rem perpendas, reperies nullam eſſe contradictionem; ſiquidem, quemadmodum in noſtris animaduertimus cõmentarijs, hæc omnia, quæ habentur præſidia in aphoriſmo ad oculorum dolores, ſub vnico genere comprændũtur, nimirum ad euacuationem rediguntur, quæ per omnia dicta præſidia poteſt adminiſtrari. Quinimo ſi rectè perpendamus, quæ habentur in præcitata Eccleſiaſtici ſententia, vnum tantùm vni eſt contrarium, namq; etiamſi vni virtuti duo videantur aduerſari, nimirum exceſſus, atque defectus; duo tamen illa ad vnum tantùm vitium rediguntur.

Quomodo vni nõ ſolũ vnũ ſit cõtrarium, ſed etiã duo.

APH. XXXII.

Balbi alui profluuio maximè capiuntur.

BAlbi longis alui fluxionibus maximè capiuntur, quoniam linguæ impotentia iſtas duas cauſas potiſſimùm habet, vel nimiam humiditatem, vt in pueris; vel linguæ ſiccitatem, & mentis celeritatem, vnde Hippocrates ſecundo de morbis vulgaribus appellauit balbos iracundos, iraſcentes etenim balbutire conſpicimus. Cum igitur, qui ex humido balbutiunt, retentricem ventriculi habeant admodum debilem, nil mirum, ſi quemadmodum pituita ex cerebro deſcendit ad ventriculum, inde etiam il-

Cur balbi alui profluuio maximè capiantur.

Alui profluuium quomodo ſit bonum.

labatur ad inteſtina, vnde alui profluuium; hoc tamen alui profluuium, dummodo non ſit immodicum; eſt bonum, quoniam ab alijs morbis deterioribus præſeruat. Non ſecus ira quamuis ſua natura ſit mala, cõſueuit tamen aliquãdo eſſe bona, atque ab imminenti aliqua clade præſeruare; ſic habemus in Exodo cap. 32. Moyſen ira fuiſſe permotũ, quoniam ſciebat Dei ſermonem non poſſe audire temulentos, ſic etenim habetur. *Cumque appropinquaſſet ad caſtra vidit vitulum, & choros, iratuſque valde proijecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis, arripienſqz vitulum, quem fecerant, cõbuſſit, & contriuit vſque ad puluerem, quem ſparſit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Iſrael.*

APH. XXXIII.

Qui acidum eructant, non valde morbo laterali corripiuntur.

Cur qui acidum eructant nõ valde morbo laterali corripiãtur.

CAuſa eſt manifeſta, quoniam qui acidum eructant, ſunt frigido temperamento præditi, & conſequenter non ſunt apti ad ſanguinem biliosum producendum, qui præcipuè morbum lateralem progignere conſueuit, cum hic ſit inflammatio occupans membranã coſtas ſuccingentem, quæ *pleura* nuncupatur. Non ſecus qui aliqua animi ægritudine frigida, vt ita dixerim (puta auaritia) detinentur, non multùm calida

(puta

(puta luxuria) corripiuntur, de qua re aliquod inſigne reperies in ſacris voluminibus.

APH. XXXIV.

Quicunque calui ſunt, his magnæ varices non fiunt. Quibus verò caluis varices magnæ ſuperueniunt, hi rurſus capillati ſunt.

QVamuis caluitium, quod ex cauſa proficiſcitur non naturali, conſueuerit etiam ex coitu prouenire, quod impulit Hipp. ad dicendum aph. 28. huius ſectionis, quod eunuchi non calui fiunt; oritur tamen vt plurimum ex praua materia ad caput delata, quemadmodum contingit in lue venerea, atque alijs prauis morbis; atque proinde cum materia caluitiei, atque varicũ, ſit vna, & eadem, ſi materia deferatur ad caput, efficiet caluitium; ſi verò ad crura, efficit varices; vnde iure merito prouenit ſententia, quæ in præſenti habetur aphoriſmo. Cui eſt analoga, quæ habetur in Leuitico cap. 13. per hæc verba. *Vir de cuius capite capilli fluunt, & caluus, & mundus eſt, & ſi à fronte ceciderint pili, recaluaſter, & mundus eſt; ſin autem in recaluitio, ſiue in recaluatione albus, vel rufus color fuerit exortus, & hoc ſacerdos viderit, haud dubiè eum lepra contaminabit, quę orta eſt in caluitio.* Per quæ verba ſignificatur, quod illi, cui à capite decidunt pili, nullo alio acce-

Caluitiũ ex quib. cauſſis prouenit.

Cur illis qui calui ſunt magnæ varices nõ fiant.

Aphoriſmus per locũ Leuitici illuſtratur.

dente vitio, talis homo caluus eſt, & cõſequenter non eſt immundus; ſi verò in caluitio albus, vel rufus color ſit exortus, eſſe lepræ ſignum, quæ orta ſit in caluitio; quod non ignorauit Gal., qui primo de compoſitione ſecundum locos cap. primo, in quo de alopecia, caluitio, & ophiaſi verba facit, ſic habet. *Quales autem ſint corrupti humores, ex colore cutis capitis cognoſces; aliquibus mutata albidior apparet, aliquibus nigrior, aut pallidior.* Poteſt autem prædicta Leuitici ſententia ad mores transferri, hoc eſt, parum admodum refferre veſtimenta eſſe ſordida, dummodo adſit puritas conſcientiæ, id quod ex aliquibus Sapientis prouerbijs ſuperiùs demonſtrauimus. Eſt autem animaduertendum homini contingere per ſuperuenientem morbum, vt ex caluo rurſus fiat capillatus, quod aliquibus animantibus contingit citra morbum; aues etenim vere plumas commutant, atque præcipuè cum accipitres ſingulis annis deplumeſcant, illi quodam naturę inſtintu eo ipſo tempore expãdunt alas ſuas ad auſtrum, quoniam is ventus laxat corpora, quemadmodum colligitur ex aphoriſmo quinto tertiæ ſectionis; laxata igitur cute, amplioribus factis poris, faciliùs excidunt plumæ, quod habetur cap. 38. Iob. *Nunquid per ſapientiam tuam plumeſcit accipiter, expandens alas ſuas ad auſtrum?*

Humores corruptiquo modo ex capitis coloribꝰ dignoſci poſſint.

Quomodo, qui ſunt calui rurſus fiant capillati.

APH.

APH. XXXV.

Aqua inter cutem laborantibus tuſſis ſuperueniens malum.

AQua inter cutem laborantibus tuſſis ſuperuenire conſueuit, inter reliquas cauſas, quoniam hepate aqua repleto, vel abrupta tunica irruit aqua ad organa reſpirationis inſeruientia, vel ſaltem tranſudat humor ſeroſus, atque ad pulmones deducitur. Huic eſt analogum, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 21. *Cor fatui quaſi vas confractum, & omnem ſapientiam non tenebit.*

Cur aqua inter cutem laboranti tuſſis ſuperueniens ſit malũ.

APH. XXXVI.

Difficultatem vrinæ vena ſecta iuuat, ſecare verò interiores.

VRinę difficultas non modò deterret ægrotantes, verùm etiã aliquos medicos, illos ſcilicet, qui ſunt puſillanimes in ſecanda vena, cum tamen prædictæ ægritudini maximum afferat auxilium. Cui proportione reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 7. *Noli eſſe puſillanimis in animo tuo. Exorare, & facere eleemoſynam ne deſpicias.* Orationi etenim cum eleemoſyna aſſociatæ ex altera parte reſpondet venæ interioris ſectio.

Eleemoſyna quo modo proportione reſpondeat venæ ſectio.

APH. XXXVII.

Ab angina habito, ſi tumor fiat in collo, bonum; foras enim morbus deducitur.

Morbum tum corporis tū animi extra prodire bonum.

TRanſmiſſio materiæ noxiæ, quæ fit à partibus internis ad externas, laudatur ab Hippocrate in præſenti aphoriſmo, atque etiam in Eccleſiaſtico cap. 17., quemadmodum ſatis, ſuperque in explicatione aphoriſmi 25. huius ſectionis dictum eſt. Non eſt tamen prætermittenda ſententia huic analoga, quæ habetur apud eundem cap. 20. *Quàm bonum eſt correptum manifeſtare pœnitentiam, ſic enim effugies voluntarium peccatum.*

APH. XXXVIII.

Cancros occultos melius eſt non curare. Curati enim cito pereunt; non curati verò longius tempus perdurant.

Cur occultos cācros non curare meli⁹ ſit.

RAtio, quæ compulit Hippocratem, vt perſuaſerit cancros occultos nō eſſe curandos fuit, quoniam dignouit huiuſmodi morbos ijs præſidijs, quæ alijs prodeſſe ſolent, magis irritari; hoc idem euenit in curatione animi, qui curationem non admittit, de quo ſic habetur prouerbiorum cap. 14. *Quærit deriſor ſapientiam, & non inuenit: doctrina pru-*

prudentium facilis. Vade contra virum ſtultum, & neſcit labia prudentiæ, & 29. *Vir ſapiens ſi cum ſtulto contenderit, ſiue iraſcatur, ſiue rideat, non inueniet requiem.* Et Concionator c. 8. *Cum audace ne eas in via, ne fortè grauet mala ſua in te; ipſe enim ſecundum voluntatem ſuã vadit, & ſimul cum ſtultitia illius peries. Cum iracundo ne facias rixam, & cum audace non eas in deſertum; quoniam quaſi nihil eſt ante illum ſanguis, & vbi non eſt auditorium elidet te. Cum fatuis conſilium non habeas, non enim poterunt diligere, niſi quæ eis placent.* Et cap. ſequenti. *Non zeles mulierem ſinus tui, ne oſtendat ſuper te malitiam doctrinæ nequam.*

Sapientẽ cũ ſtulto non cõtendere meli⁹ eſt.

APH. XXXIX.

Conuulſio fit, vel ex repletione, vel inanitione; ita verò, & ſingultus.

HVic aphoriſmo proportione reſpondet ſententia, quæ habetur prouerb. 29. *Pauper & creditor obuiauerunt ſibi, vtriuſque illuminator eſt Dominus.* Eſt inquam analoga, quoniam pauper aſſimilatur conuulſo ex inanitione; pauperies etenim efficit motus deprauatos. Creditor, ſiue (vt alius legit codex) fraudulẽtus aſſimilatur cõuulſo ex repletione, nã & hic mot⁹ edit deprauatos, quod verò ſubdit, vtriuſque illuminator eſt Dominus, reſpondet illis, quæ habentur in progreſſu operis. Con-

Conuulſiones duæ ſpecies ſic & ſingultus.

nulſio etenim ex re pletione facilem cu- rationem ſuſcipit, tum à natura, tum ab arte; conuulſio verò ex inanitione non æquè facilem, niſi D. O. M. adſit auxi- lium. Quod verò ad ſingultum attinet, & hic eſt quædam ventriculi conuulſio, quæ ſimiliter ab vtriſque cauſis oppoſi- tis poteſt prouenire. Quod verò vter- que motus edat deprauatos, addiſces ex cap. ſequenti. Sic etenim habet. *Pau- pertatem, & diuitias ne dederis mihi; tribue tantùm victui meo neceſſaria ne fortè ſatiatus illiciar ad negandum, & dicam, quis eſt Dominus? aut egeſtatis compulſus furer, & periurem nomen Dei mei*. Eſt autem animaduertendũ præ- ter has duas conuulſionis cauſas inter- nas, de quibus in aphoriſmo verba facit Hippocrates, eſſe aliam externam, præ- dictarum internarum vnam, vel alteram excitantem, nimirum Dæmon; que- madmodum etenim habetur apud Diuũ Lucam cap. 3. *Puella quædam conuul- ſionem ſpinæ accepit à Dæmone, qua labo- rauit decem, & octo annos*.

Singult⁹ quid.

Dęmon excitare poteſt cõ uulſionẽ

A P H. XL.

Quibus dolor circa ilium fit abſque inflammatione, his febris ſuperue- niens dolorem ſoluit.

Cur do- lorem circa il- lium in-

Dolor hyppochondrij ſine inflam- matione, cauſam habet frigidam, atq; proinde ſi illi ſuperuenerit febris,

præ-

prædictum dolorem ſoluit, quoniam eſt intemperies calida, & ſicca, nonnihil ignis naturam ſortita; adeo vt febris græcè vocetur ignis. Cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 2. *Omne, quod tibi applicitum fuerit, accipe, & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur aurum & argẽtum, homines verò receptibiles in camino humiliationis.* Quod autem de febre ab Hippocrate dictum fuit, eſt de quocunque calido actuali intelligendum; maximam etenim habet efficaciam ad diſſoluendos morbos, non modò ab intemperie frigida, verùm etiã ex materia frigida prouenientes, quemadmodum aphoriſmo 22. antecedentis ſectionis docuit Hippocrates. Nos autem voluit admonere in præſenti aphoriſmo dictator, vt intemperiem quamlibet frigidam circa viſcera nutritioni dicata exiſtentem remoueamus, ipſas partes fouendo, atque innatum calorem ſuſcitando; ſic etenim habet Gal. 7. methodi. *Ex his verò, quæ extrinſecus applicantur, boni habitus puellus, vnà ſit accubans, vt ſemper abdomẽ eius contingat.* Cui ſimillimum conſilium habemus lib. 3. Regum c. 1. hunc in modũ. *Et Rex Dauid ſenuerat, habebatque ætatis plurimos dies, cum operiretur, veſtibus, non calefiebat; dixerunt ergo ei ſerui ſui, quæramus domino noſtro regi adoleſcentulam virginem, & ſtet coram rege, & foueat eum, dormiatque in ſinu ſuo, & calefaciat dominum noſtrum regem;*

Flammatione ſoluat ſuperueniens febris.

Quomodo poſſimus innatũ calidũ fouere, & ſuſcitare, Gal. auctoritate atq; exẽplis ſacris declaratur

gem; quæſierunt igitur adoleſcentulam ſpecioſam in omnibus finibus Iſrael, & inuenerunt Abiſag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad reges, erat autem pulchra nimis, dormiebatque cum rege: rex verò non cognouit illam. Eſt autem ſummopere animaduertendum, quod Elias in ſuſcitando puero vſus fuit hoc naturali præſidio; ſic etiam habetur libro tertio Regum cap. 17. *Et expandit ſe, atque menſus eſt ſuper puerum tribus vicibus, & clamauit ad Dominum, & ait: Domine Deus meus, reuertatur obſecro, anima pueri in viſcera eius: & exaudiuit Dominus vocem Eliæ, & reuerſa eſt anima pueri intra eum, & reuixit.* Multò autem euidentiùs proponitur huius præſidij efficacia lib. 4. cap. 4. vbi loquẽs de modo, quem adhibuit Eliſeus in ſuſcitando puero, ſic habet. *Ingreſſus eſt ergo Eliſeus domum, & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius, ingreſſuſque clauſit oſtium ſuper ſe & ſuper puerum, & orauit ad Dominum; & aſcendit, & incubuit ſuper puerum, poſuitque os ſuper os eius, & manus ſuas ſuper manus eius, & incuruauit ſuper ſe ſuper eum, & calefacta eſt caro pueri: at ille reuerſus deambulabat in domo ſemel huc, atque illuc, & aſcendit, & incubuit ſuper eum, & oſcitauit puer ſepties, aperuitque oculos.*

APH.

A P H. XLI.

Quibuſcunque ſuppuratio in corpore exiſtens non innoteſcit; ob craſſitudinẽ puris, aut loci non innoteſcit.

QVamuis hæc ſuppuratio in corpore exiſtens, ob craſſitudinem puris, aut loci non innoteſcat; innotuit tamen Seni doctiſſimo, atq; exercitatiſſimo, qui id propterea id in præſenti aphoriſmo nobis ſcriptũ reliquit, vt hinc admoniti, nobis facilius poſſit innoteſcere. Sic habetur prouerbiorum cap. 27. *Quomodo in aquis reſplendet vultus proſpicientium, ſic corda hominum manifeſta ſunt prudentibus*; dixerat verò c. 26. *Qui operit odium fraudulenter, reuelabitur malitia eius in conſilio.* Eſt autem animaduertendum, quod quamuis fraudulentis malitia reueletur, non tamen id cenſendum de bonis in animo abſconditis; hæc etenim non innoteſcunt, niſi ore manifeſtentur, id etenim propterea habetur in Eccleſiaſtico cap. 30. *Bona abſcondita in ore clauſo, quaſi appoſitiones epularum circumpoſita ſepulchro.* Et cap. 41. *Diſciplinam in pace conſeruate filij; ſapientia enim abſcondita, & theſaurus inuiſus, quæ vtilitas vtriſque? melior eſt homo, qui abſcondit ſtultitiam ſuam, quàm homo, qui abſcondit ſapientiam ſuam.*

Erudientibus, & ſapientibus viris poſſunt etiã innoteſcere.

APH. XLII.

Morbo regio laborantibus, ſi fiat hepar durum, malum.

Quę mala ſupra mala neceſſario eueniũt.

HOC exemplo declarat Hippocrates morbi quodam genus, quod alteri morbo ſuperueniens, totus morbus euadit longè magis pernicioſus. Huic eſt analogum quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 5. *De propitiatu peccatorum noli eſſe ſine metu, neque adijcias peccatum ſuper peccatum; & ne dicas miſeratio Domini magna eſt, multitudinis peccatorum meorum miſerebitur; miſericordia, & ira ab illo cito proximant, & in peccatores proximat ira illius.*

APH. XLIII.

Quicunque lienoſi à difficultate inteſtinorum capiuntur, his ſuperueniente longa difficultate inteſtinorum, aqua inter cutem, aut læuitas inteſtinorum aduenit, & moriuntur.

Aliud exemplũ.

HIC etiam aphoriſmus proponit exemplum morbi, qui alteri morbo ſuperuenire conſueuit cum euidenti ægrotantis pernicie. Cui proinde etiã quadrat, quòd pro antecedentis aphoriſmi intelligentia nobis dictum eſt.

A P H. XLIV.

Quibus ex ſtillicidio vrina ileos ſuperuenerit, in ſeptem diebus pereunt, niſi febre ſuperueniente ſatis vrina fluxerit.

QVamuis ileos proueniens ex vrinæ ſtillicidio, ſit morbus acutiſſimus, qui ſcilicet ſeptem dierum ſpacio interficere conſueuit; ſi tamen illi ſuperueniat febris, quæ humorem poſſit extenuare, atque fundere, fiet morbi ſolutio; adeo verum eſt, quod iam ſæpè à nobis dictum eſt, multoties morbum eſſe morborum medelam. Sic habe apud D. Ioannem cap. 4. *Dicit ei Ieſus, mulier crede mihi, quia veniet hora, quando neque in monte hoc, neque in Hieroſolymis adorabis patrem; vos adoratis, quod neſcitis; nos adoramus, quod ſcimus, quia ſalus ex Iudæis eſt.* Morbus quomodo ſit morbi medela.

A P H. XLV.

Vlcera quæcunque annua ſunt, aut etiam diuturniora, os abſcedere eſt neceſſariũ, & cicatrices cauas fieri.

IN vlceribus annuis, aut etiam diuturnioribus, neceſſe eſt os deſquamari, & cicatrices cauas fieri, quoniam talia vlcera ſunt maligna, adeo vt de illorum ſanatione nunquam ſit ſperandum, niſi fortaſſe Cur in vlceribus annuis neceſſarium ſit os abſcedere.

fortaſſe os læſum ſanitati reſtituatur, quod eſt propemodum impoſſibile, quoniam quod illius corruptionem facit, eſt intus latitans, atque eſt naturæ admodum inimicum. Cui conſonat, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 12. *Non credas inimico tuo in æternum; ſicuti enim æramentum æruginat nequitia illius. & ſi humiliatus vadat curuus, abijce animum tuum, & cuſtodi te ab illo. Non ſtatuas illum penes te, nec ſedeat ad dexteram tuam; nec conuerſus ſtet in loco tuo, ne forte conuerſus in locum tuum inquirat cathedram tuam, & in nouiſſimo cognoſcas verba mea, & in ſermonibus meis ſtimuleris. Quis medebitur incantatori à ſerpente percuſſo, & omnibus, qui appropriant beſtijs? ſic & qui comitatur cum viro iniquo, & obuolutus eſt in peccatis eius. Vna hora tecum permanebit, ſi autem declinaueris, non ſopportabit te.*

Inimico etiam humiliato nõ eſt fidendum.

Ne vlcera inueterentur, quod nã præſidiũ adhibendum.

Quod ſi velis prohibere ne vlcera inueterentur, adhibenda præſidia, quæ habẽt facultatem detergendi, atque exiccandi; talia ſunt præcipuè cataplaſmata, quæ parantur ex caricis cum aliqua farina, vel triticea, vel hordeacea, prout ipſa vlceris conditio poſtulauerit. Tale eſt, quod adhibuit Iſaias, cum ægrotaret Ezechias, vt habetur lib. 4. Regum cap. 20. hunc in modum. *Dixitque Eſaias, afferte maſſam ficorum, quam cum tuliſſent, & poſuiſſent ſuper vlcus eius, curatus eſt.* Habere autem caricas prædictã facultatem reperies apud Dioſcoridem, atque Galenum capitibus huic fructui dicatis.

dicatis. Cæterùm Hieremias cap. 2. hoc vti videtur aphoriſmo ad inueterata animi vlcera demonſtranda. *Nunquid Dominus non eſt in Sion, aut rex eius nõ eſt in ea? nunquid reſina, non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi? quare ergo non eſt obducta cicatrix populi mei? & cur valetudo eius tam ſegniter procedit?*

Præſens aphoriſmus vnde fuerit de prõptus.

APH. XLVI.

Qui gibbi ex aſthmate, aut tuſſi fiunt, ante pubertatem moriuntur.

QVemadmodùm qui ex aſthmate, aut tuſſi gibbi fiunt, ante pubertatem moriuntur; ita qui ſunt gibbi ex natiuitate, nullam admittunt curationem; quod generali ſententia prius admonuerat Sapiens in Eccleſiaſtes c. 7. quando inquit. *Conſidera opera Dei, quod nemo poſſit rectum facere, quod ille incuruauerit.* Cur verò qui ex natiuitate, ſed ex aſthmate gibbi fiunt, ante pubertatem moriuntur, cauſa eſt, quoniam materia morbifica obſidet partes reſpirationi dicatas, quæ proinde vertebrarum ligamenta trahunt in conſenſũ, vnde gibboſitas peſſima, nempe ante pubertatem interimens: cui proportione reſpõdet illi animi morbus, qui optimates ſuperbos arripere conſueuit, de quo Eſaias c. 28. *Væ coronæ ſuperbæ, flori decidenti, & defluo, & erit flos deciduus, & quaſi temporarius ante maturitatem.*

Cur illi, qui ex aſthmate gibbi fiũt ante pubertatem moriuntur.

Sic

Sic cuilibet ciui facinoroſo præmaturũ interitum denunciat Iob cap. 16. quando inquit. *Antequam dies eius impleantur, peribit & virtus illius areſcet, lædetur quaſi vua floreſcens; botrus eius, & velut olea proijciens florem ſuum.* Quinimo eundem preter naturam interitum comminatur Eſaias vniuerſo Aegypti populo c. 15. per hæc verba. *Ante meſſem totus effloruit Aegypti populus, & prematura perfectione germinauit, & preſcindentur ramuſculi eius.* Cauſam verò propter quam D.O.M. hos ad maturitatem peruenire non permittit, eſt quoniam præuidit illorum peſſima conſilia, de quibus verba fecit Dauid 17. quando inquit. *Antequam ſpinę veſtræ indureſcant in ramnum, vlloſque aculeos infigere poſſint, Dominus veluti tempeſtate quadam exorta, conteret, & conficiet vos, infringetque vires veſtras, & robur imminuet.*

Qui animi morbi gibbo ſitati ex aſthmate ante pubertatem aſſimilentur.

A P H. XLVII.

Quibuſcunque venæſectio, vel purgatio cum medicamento conuenit, hos vere purgare, vel venam incidere oportet.

Præſeruatio à morbis animi, & corporis quo modo.

HVnc aphoriſmum ad ſanitatis cuſtodiam, atque præſeruationem à lethalibus morbis, ſcripſit Senex; non ſecus habetur prouerb. 16. *Semita iuſtorum declinat à malo; cuſtos animæ ſuæ ſeruat vitam ſuam.* Euidentiùs in Eccleſiaſtico

cleſiaſtico cap 18. *Ante languorem adhibe medicinam, & ante iudicium interroga te ipſum, & in conſpectu. Dei inuenies propitiationem. Ante languorem humilia te. Ante orationem prepara animam tuam, & noli eſſe quaſi homo, qui tentat Deum. Memento ira in die conſummationis, & tempus retributionis in conuerſatione facies.* Eſt autem animaduertẽdum non ſine maximo artificio addidiſſe Hipp. verba quibuſcunq; *conuenit*, ſignificare etenim voluit, multoties non conuenire, quemadmodum illis contingit, qui præterquamquod non ſunt valetudinarij, ſunt etiam moderati, & continentes in viuendi norma; qui proinde abſque expurgatione præſeruantur à malis. Id ſignificauit Sirachins cap. 7. quando inquit. *Noli facere mala, & non te apprehendent; diſcede ab iniquo, & deficient mala abs te. Fili non ſemines mala in ſulcis iniuſtitiæ: & non metes ea in ſeptuplum. In omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua, & in æternum non peccabit.* Hipp. artificium.

APH. XLVIII.

Lienoſis difficultas inteſtinorum ſuperueniens, bonum.

QVamuis dyſſenteria multoties ſit morbus lethalis, poteſt tamen aliquando eſſe ſalutaris, ſi lienoſis ſuperueniat; expurgando ſcilicet humorem melancholicum per regionem con- Dyſſenteria quomodo poſſit eſſe ſalutaris.

conferentem, nimirum per inteſtina. Cui etiam illud videtur quadrare, quod non ſemel dictum eſt, vitium ſcilicet vitio curari.

A P H. XLIX.

Quicunque morbi podagrici fiunt, hi ſedata in quadraginta diebus inflammatione finiunt.

SVnt dolores podagrici eò deteriores, quò magis diuturni; nam præter moleſtiam, quam inferunt, atque vigilias, quas inducunt; id etiam maioris habent momenti, quòd ſunt quaſi compedes impedientes præclara quæque negocia, quæ extra domum exercere conſueuimus. Conſcripſit tamen, atque inſcripſit Plutarchus non contemnendũ opuſculum de vtilitate ab inimicis capienda, quod certè ab Hippoc. doctrina nõ abhorret, quemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs; nam præterquamquod ab alijs pernicioſiſſimis, atque lethalibus morbis præſeruare conſueuerunt, aliam etiam ex illis vtilitatem elicere poterit quilibet ſtudioſus nimirum librorum frequentiori lection[i] incumbere, atque proinde huiuſmod[i] compedes non erunt abſque vtilitate. I[d] videtur indicaſſe Concionator c.6. quan[-] do inquit. *Fili à iuuentute tua excipe do[-] ctrinam, & vſque ad canos inuenies ſa[-] pientiam, quaſi is, qui arat, & ſeminat, accede ad eam, & ſuſtine bonos fructus il[-]*

Quomodo ex inimicis ſit vtilitas capienda

lius

lius, in opere enim ipſius exiguum laborabis, & cito edes de generatione illius. Quã aſpera eſt nimium ſapientia indoctis hominibus, & non permanebit in illa excors; quaſi lapidis virtus probatio erit in illis, & non demorabuntur proijcere illam: ſapientia enim doctrina ſecundum nomen eſt eius, & non eſt multis manifeſta; quibus autem cognita eſt, permanet vſque ad conſpectum Dei. Inijce pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collũ tuum: ſubijce humerum tuum, & porta illam, & ne audieris vinculis eius: in omni animo tuo accedere ad illam, & in omni virtute tua conſerua vias eius; inueſtiga illam, & manifeſtabitur tibi, & continens factus, ne derelinquas eam: in nouiſſimis enim inuenies requiem in ea, & conuertentur tibi in oblectatione & erunt tibi compedes eius in protectionem fortitudinis, & baſes virtutis, & torques illius in ſtolam gloriæ.

Adhortatio ad ſapientiam indagandam.

APH. L.

Quibuſcunque præciditur cerebrum, his neceſſe febrem, & bilis vomitum ſuperuenire.

Qvibus præciditur cerebrum, neceſſariò ſuperuenit febris, & vomitus bilis, quoniam trahitur in conſenſum cor, atque ventriculus. Non ſecus exiſtimandum eſt, illos, qui peccata peccatis adijciunt, id effatu dignam cerebri læſionem incidiſſe, vnde aliæ conſurgũt affectio-

Cur quibus præcidetur cerebrũ ſuperueniat febris, & bilis vomitus.

affectiones morboſæ. Sic etenim habetur in Eccleſiaſtico, c. 21. *Quaſi à facie colubri fuge peccata, & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te; dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominũ, quaſi romphæa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non eſt ſanitas.*

A P H. LI.

Quicunque ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprehenderit.

Quomodo caput læſum reliquas partes trahat in cõſenſum.

SI partium omnium nobiliſſimam occupet materia peſſima, adeo vt ibi ſuſcitet dolorem, non ſemel contingit, vt tunc temporis caput prædictum morbum ferre non valens, inter reliqua trahantur in conſenſum organa loquelæ, atque reſpirationi inſeruientia, vnde obtumeſcentiã, & ſtertor lethalis, quoniam paucis diebus reliquæ pereunt bonæ operationes. Idem contingit quando pecunia excæcat aliquem ad teſtandum falſum aduerſus proximum, de quo etiam habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. *Lapſus falſæ linguæ, quaſi qui in pauimento cadens, ſic caſus malorum feſtinanter venient.*

APH.

APH. LII.

Oportet verò, & conſiderare oculorum in dormientibus ſuſpectiones. Nam ſi quid album commiſſis palpebris ſubinſpicitur, neque ex alui profluuio, aut medicamenti potione iſtud contingat, magnum eſt ſignum, & lethale valde.

OPtimè animaduertit Hippocrates ſexto epid.ſect. 4. *Vt valent oculi, ita & totum corpus*, quòd præcipuè in præſenti declarat aphoriſmo exemplo dormientium, quoniam in ſomno meliùs illorum ægritudo deprædenditur; quibus conſonant, quæ habētur cap. poſtremo Eccleſiaſtes, in quo hominis facies vocatur platea animæ, & oculi vocantur *aſpicientes per foramina*. Quod euidentiùs habet in Euangelio D. Matthæi c. 6. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus: ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuū tenebroſum erit*. Inter reliqua optimum oculorum indicium eſt, quod tradit Sap. prouerbiorum 4., quando inquit. *Oculi tui recta videant, & palpebrę tuæ præcedāt greſſus tuos, dirige ſemitas pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur*. Et prauum indicium, quando inquit, cap. 10. *Qui annuit, oculo dabit dolorem*. Et cap. 30. *Generatio cuius excelſi ſunt oculi, &*

Oculi quomodo præbiant iudicium ęgritudinis tam animi, quā corporis.

palpebrę eius in alta ſubrecte. Et Eccleſiaſticus cap. 26. *Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoſcetur. In filia non aduertens ſe, firma cuſtodiam, & inuenta occaſione abutatur ſe. Ab omni irreuerentia oculorum eius caue, & ne mireris, ſi te neglexerit; ſicut viator ſitiens ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum ſedebit, & contra omnem ſagittam aperiet pharetram, donec deficiat.*

APH. LIII.

Deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores, quæ verò cum ſtudio, periculoſiores.

Hip. artificium.

HIC ſummopere eſt admirandum Hippocratis artificium, quippe qui poſtquam in præcedenti aphoriſmo loquutus fuit de oculorum ægritudine, atque ſignis ex illis deſumptis, in præſenti aphoriſmo recenſet ſigna, quæ deſumuntur ex ægritudine mentis; vt ſcilicet indicaret illud apud Poetas, multo verò accuratius apud omnes Theologos decantatum ex ſacris literis, atque ipſa etiam morum diſciplina depromptum; ſcilicet mentis aciem, hoc eſt, humanum intellectum eſſe ipſum animæ oculum; quoniam ſcilicet cum oculis corporeis maximam habet analogiam; quod expreſſum fuit pſalmo duodecimo. *Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in*

Intellectus cur vocetur oculus animæ.

in morte. Et pſalmo 24. *Oculi mei ſemper ad Dominum.* Metaphoram optimè indicauit Sap. prouerb. c. 4 quando inquit: *Via impiorum tenebroſa; neſciunt vbi corruant: iuſtorum ſemita quaſi lux ſplẽdida procedit, & creſcit vſque ad perfectã diem.* Et D. Paulus prima ad Corinthios cap. 3. *Si quis videtur inter vos ſapientes eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiẽs; ſcientia enim huius mundi ſtultitia eſt apud Deum.* Cæterùm huic aphoriſmo videtur aduerſari ſententia, quæ habetur in Eccleſiaſte c. 7. vbi ſic habet Sapiens. *Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiã vultus corrigitur animus delinquentis. Cor ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorũ vbi lętitia.* Non tamen aduerſatur, quoniam Hippocrates loquitur de deſipientia morboſa; ſapiens verò de triſtitia, eaque non morboſa, ſed tempori accõmodata. Illa autem deſipientia, quæ fit cum ſtudio, magis cognoſcitur ex oculis, quàm ex ſermone; atque proinde illi quadrat, quod habet Eccleſiaſticus c. 20. *Datus inſipientis non erit vtilis tibi, oculi enim illius ſeptemplices ſunt; exigua dabit, & multa improperabit, & apertio oris illius inflammatio eſt.* Vt plurimùm tamen deſipientiæ dignoſcuntur ex ſermone, namque vt habetur capite ſequenti. *In ore fatuorum cor illorum, & in corde ſapientium cor illorum.* Dignoſcitur etiam ex riſu cum cachino; ſic etenim habetur c. 21. *Fatuus ex riſu exaltat vocem ſuam; vir autem ſapiens vix tacitè ridebit.* Quinimo id antea pronun-

Apparẽs contradictio ſoluitur.

Inſipientia quibus ſignis dignoſcatur.

ciauerat Sap. cap. citato, quando inquit. *Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi: quia ſicuti ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti; ſed & hoc vanitas.*

APH. LIV.

In acutis paſſionibus, quæ cum febre ſunt luctuoſa ſuſpiria, malum.

In acutis paſſionibus, quæ ſuſpiria ſunt mala

NON quælibet ſuſpiria, neque in quibuslibet paſſionibus, ſed luctuoſa in paſſionibus acutis ſunt ſigna mala cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico c. 12. *In labijs ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur, vt ſubuertat te in foueam.*

APH. LV.

Dolores podagrici vere, & autumno magna ex parte mouentur.

Cur dolores podagrici vere, & autumno magna ex parte excitentur.

DOlores podagrici mouentur verno tempore, quoniam tunc funduntur humores, viæ patefiunt, & conſequenter dolor ingruit. Excitantur etiam autumno, quoniam tunc temporis impeditur tranſpiratio, & multa adeſt cacochymia in æſtate collecta. Non ſecus animi vitia, quamuis in omnibus temporibus progignantur, magis tamen ſuſcitantur, atque irritantur in vno anni tempore, quàm

quàm in alio, prout maior, vel minor fuerit facta malitiæ congeries; quemadmodum etenim animi mores ſequuntur corporis temperaturam; non ſecus & vitia ipſa ſtabulantem malitiam. Proinde extant non paucæ ſententiæ ad aphoriſmum non parum facientes, quas in præcedentibus adnotauimus.

APH. LVI.

In morbis melancholicis, ad hæc periculoſi decubitus, ſyderationem corporis, vel conuulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant.

Cauſa propter quam, in morbis melancholicis, ſit timenda, vel corporis ſyderatio, quæ dicitur apoplexia, vel conuulſio, vel cæcitas, eſt quoniam melancholia humor eſt craſſus, atque tenax cerebrum præcipuè afficiens, atque proinde ſi feratur ad cerebri corpus, oritur melancholia, vel conuulſio, vel epilepia; ſicuti cum obſtruit ventriculos, atque venas ingulares, producit apoplexiam; quod ſi cerebrum ad oculi neruos eum tranſmittat, oritur cęcitas. Cauſa verò eſt pręcipua, quòd prædictæ partes ſpiritibus animalibus, qui omnium medicorum conſenſu, luminoſi exiſtunt, deſtituuntur; quomodo autem hoc ſpirituum lumen, dum homo bona fruitur valetudine, per prædictas partes ſpargatur, non eſt omnino compertum; ſi etenim

Cur in morbis melãcholicis cum periculoſo decubitu ſit timenda vel apoplexia, vel conuulſio, vel furor vel cæcitas.

V 3 nim

affectiones morboſæ. Sic etenim habetur in Eccleſiaſtico, c. 21. *Quaſi à facie colubri fuge peccata, & ſi acceſſeris ad illa, ſuſcipient te; dentes leonis dentes eius, interficientes animas hominũ, quaſi romphaa bis acuta omnis iniquitas, plaga illius non eſt ſanitas.*

A P H. LI.

Quicunque ſani dolore capitis repente capiuntur, & ſtatim muti fiunt, & ſtertunt, in ſeptem diebus pereunt, niſi febris apprahenderit.

Quomodo caput læſum reliquas partes trahat in cõſenſum.

SI partium omnium nobiliſſimam occupet materia peſſima, adeo vt ibi ſuſcitet dolorem, non ſemel contingit, vt tunc temporis caput prædictum morbum ferre non valens, inter reliqua trahantur in conſenſum organa loquelæ, atque reſpirationi inſeruientia, vnde obtumeſcentia, & ſtertor lethalis, quoniam paucis diebus reliquæ pereunt bonæ operationes. Idem contingit quando pecunia excæcat aliquem ad teſtandum falſum aduerſus proximum, de quo etiam habetur in Eccleſiaſtico cap. 20. *Lapſus falſa lingue, quaſi qui in pauimento cadens, ſic caſus malorum feſtinanter venient.*

APH.

APH. LII.

Oportet verò, & conſiderare oculorum in dormientibus ſuſpectiones. Nam ſi quid album commiſſis palpebris ſubinſpicitur, neque ex alui profluuio, aut medicamenti potione iſtud contingat, magnum eſt ſignum, & lethale valde.

Optimè animaduertit Hippocrates ſexto epid. ſect. 4. *Vt valent oculi, ita & totum corpus*, quòd præcipuè in præſenti declarat aphoriſmo exemplo dormientium, quoniam in ſomno meliùs illorum ægritudo depræhenditur; quibus conſonant, quæ habētur cap. poſtremo Eccleſiaſtes, in quo hominis facies vocatur platea animæ, & oculi vocantur *aſpicientes per foramina*. Quod euidentiùs habet in Euangelio D. Matthæi c. 6. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus: ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuū tenebroſum erit.* Inter reliqua optimum oculorum indicium eſt, quod tradit Sap. prouerbiorum 4., quando inquit. *Oculi tui recta videant, & palpebrę tuæ precedāt greſſus tuos, dirige ſemitas pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur.* Et prauum indicium, quando inquit, cap. 10. *Qui annuit, oculo dabit dolorem.* Et cap. 30. *Generatio cuius excelſi ſunt oculi, &*

Oculi quomodo præbiant indicium ęgritudinis tam animi, quā corporis.

A P H. LII.

Oportet verò, & conſiderare oculorum in dormientibus ſuſpectiones. Nam ſi quid album commiſſis palpebris ſubinſpicitur, neque ex alui profluuio, aut medicamenti potione iſtud contingat, magnum eſt ſignum, & lethale valde.

OPtimè animaduertit Hippocrates ſexto epid. ſect. 4. *Vt valent oculi, ita & totum corpus*, quòd præcipuè in præſenti declarat aphoriſmo exemplo dormientium, quoniam in ſomno meliùs illorum ægritudo depræhenditur; quibus conſonant, quæ habētur cap. poſtremo Eccleſiaſtes, in quo hominis facies vocatur platea animæ, & oculi vocantur *aſpicientes per foramina*. Quod euidentiùs habet in Euangelio D. Matthæi c. 6. *Lucerna corporis tui eſt oculus tuus; ſi oculus tuus ſimplex fuerit, totum corpus tuum lucidum erit. Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuū tenebroſum erit*. Inter reliqua optimum oculorum indicium eſt, quod tradit Sap. prouerbiorum 4., quando inquit. *Oculi tui recta videant, & palpebrę tuæ pracedāt greſſus tuos, dirige ſemitas pedibus tuis, & omnes viæ tuæ ſtabilientur*. Et prauum indicium, quando inquit, cap. 10. *Qui annuit, oculo dabit dolorem*. Et cap. 30. *Generatio cuius excelſi ſunt oculi, &*

Oculi quomodo præbiant iudicium ęgritudinis tam animi, quā corporis.

palpebrę eius in alta ſubrectę. Et Eccleſiaſticus cap. 26. *Fornicatio mulieris in extollentia oculorum, & in palpebris illius agnoſcetur. In filia non aduertens ſe, firma cuſtodiam, & inuenta occaſione abutatur ſe. Ab omni irreuerentia oculorum eius caue, & ne mireris, ſi te neglexerit; ſicut viator ſitiens ad fontem os aperiet, & ab omni aqua proxima bibet, & contra omnem palum ſedebit, & contra omnem ſagittam aperiet pharetram, donec deficiat.*

APH. LIII.

Deſipientiæ, quæ cum riſu fiunt, ſecuriores, quæ verò cum ſtudio, periculoſiores.

Hip. artificium.

HIC ſummopere eſt admirandum Hippocratis artificium, quippe qui poſtquam in præcedenti aphoriſmo loquutus fuit de oculorum ægritudine, atque ſignis ex illis deſumptis, in præſenti aphoriſmo recenſet ſigna, quæ deſumuntur ex ægritudine mentis; vt ſcilicet indicaret illud apud Poetas, multo verò accuratius apud omnes Theologos decantatum ex ſacris literis, atque ipſa etiam morum diſciplina depromptum; ſcilicet mentis aciem, hoc eſt, humanum intellectum eſſe ipſum animæ oculum; quoniam ſcilicet cum oculis corporeis maximam habet analogiam; quod expreſſum fuit pſalmo duodecimo: *Il lumina oculos meos, ne unquam obdormiam*

Intellectus cur vocetur oculus animæ.

in

in morte. Et pſalmo 24. *Oculi mei ſemper ad Dominum*. Metaphoram optimè indicauit Sap. prouerb. c. 4 quando inquit. *Via impiorum tenebroſa; neſciunt vbi corruant; iuſtorum ſemita quaſi lux ſplē-dida procedit, & creſcit vſque ad perfectā diem*. Et D. Paulus prima ad Corinthios cap. 3. *Si quis videtur inter vos ſapientes eſſe in hoc ſeculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiēs; ſcientia enim huius mundi ſtultitia eſt apud Deum*. Cæterùm huic aphoriſmo videtur aduerſari ſententia, quæ habetur in Eccleſiaſte c. 7. vbi ſic habet Sapiens; *Melior eſt ira riſu, quia per triſtitiā vultus corrigitur animus delinquentis. Cor ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor ſtultorū vbi lętitia*. Non tamen aduerſatur, quoniam Hippocrates loquitur de deſipientia morboſa; ſapiens verò de triſtitia, eaque non morboſa, ſed tempori accōmodata. Illa autem deſipientia, quæ fit cum ſtudio, magis cognoſcitur ex oculis, quàm ex ſermone; atque proinde illi quadrat, quod habet Eccleſiaſticus c. 20. *Datus inſipientis non erit vtilis tibi, oculi enim illius ſeptemplices ſunt; exigua dabit, & multa improperabit, & apertio oris illius inflammatio eſt*. Vt plurimùm tamen deſipientiæ dignoſcuntur ex ſermone, namque vt habetur capite ſequenti. *In ore fatuorum cor illorum, & in corde ſapientium cor illorum*. Dignoſcitur etiam ex riſu cum cachino; ſic etenim habetur c. 21. *Fatuus ex riſu exaltat vocem ſuam; vir autem ſapiens vix tacitè ridebit*. Quinimo id antea pronunciaue-

Apparēs contradictio ſoluitur.

Inſipientia quibꝰ ſignis dignoſcatur.

ciauerat Sap. cap. citato, quando inquit. *Melius eſt à ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi: quia ſicuti ſonitus ſpinarum ardentium ſub olla, ſic riſus ſtulti: ſed & hoc vanitas.*

APH. LIV.

In acutis paſſionibus, quæ cum febre ſunt luctuoſa ſuſpiria, malum.

In acutis paſſionibus, quæ ſuſpiria ſunt mala

NON quælibet ſuſpiria, neque in quibuslibet paſſionibus, ſed luctuoſa in paſſionibus acutis ſunt ſigna mala cui reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico c. 12. *In labijs ſuis indulcat inimicus, & in corde ſuo inſidiatur, vt ſubuertat te in foueam.*

APH. LV.

Dolores podagrici vere, & autumno magna ex parte mouentur.

Cur dolores podagrici vere, & autumno magna ex parte excitentur.

DOlores podagrici mouentur verno tempore, quoniam tunc funduntur humores, viæ pateſiunt, & conſequenter dolor ingruit. Excitantur etiam autumno, quoniam tunc temporis impeditur tranſpiratio, & multa adeſt cacochymia in æſtate collecta. Non ſecus animi vitia, quamuis in omnibus temporibus progignantur, magis tamen ſuſcitantur, atque irritantur in vno anni tempore, quàm

quàm in alio, prout maior, vel minor fuerit facta malitiæ congeries; quemadmodum etenim animi mores ſequuntur corporis temperaturam; non ſecus & vitia ipſa ſtabulantem malitiam. Proinde extant non paucæ ſententiæ ad aphoriſmum non parum facientes, quas in præcedentibus adnotauimus.

APH. LVI.

In morbis melancholicis, ad hæc periculoſi decutibus, ſyderationem corporis, vel conuulſionem, vel furorem, vel cæcitatem ſignificant.

CAuſa propter quam, in morbis melancholicis, ſit timenda, vel corporis ſyderatio, quæ dicitur apoplexia, vel conuulſio, vel cæcitas, eſt quoniam melancholia humor eſt craſſus, atque tenax cerebrum præcipuè afficiens, atque proinde ſi feratur ad cerebri corpus, oritur melancholia, vel conuulſio, vel epilepia; ſicuti cum obſtruit ventriculos, atque venas iugulares, producit apoplexiam; quod ſi cerebrum ad oculi neruos eum tranſmittat, oritur cęcitas. Cauſa verò eſt pręcipua, quòd prædictæ partes ſpiritibus animalibus, qui omnium medicorum conſenſu, luminoſi exiſtunt, deſtituuntur; quomodo autem hoc ſpirituum lumen, dum homo bona fruitur valetudine, per prædictas partes ſpargatur, non eſt omnino compertum; ſi etenim

Cur in morbis melācholicis cum periculoſo decubitu ſit timenda vel apoplexia, vel conuulſio, vel furor vel cæcitas.

An dignoſcere poſſimus per quã viã ſpargatur lux

nim prædictum lumen eſt ſubſtantia incorporea, quomodo poteſt tranſmitti de loco ad locum? Si verò eſt corporea, quomodo poteſt prædicta corpuſcula pertranſire, cum non detur penetratio corporum. Hanc difficultatem indicanit Sapientiſſimus Iob cap. 38., in quo de totius mundi lumine, cum quo microcoſmicum maximam habet analogiam, verba faciens, hæc habet. *Per quam viam ſpargitur lumen; diuiditur ęſtus ſuper terram?* Addidit autem, *diuiditur ęſtus ſuper terram*, quoniam cũ æſtas ſequatur lumen, atque non ſit omnino compertum per quam viam ſpargatur lux; ignotum etiam eſt quomodo diuidatur calor. Hinc fortaſſe didicit Socrates illud adeo decantatum, *hoc vnum ſcio, quod nihil ſcio*. Voluit autem ſignificare Iob, quod Socratres fortaſſe non attigit, ad hoc intelligendũ neceſſarium eſſę aliud lõgè diuinius lumen, quod oculi non attingunt, ſed illuſtrantur beatorum mentes, de quo intelligẽs Paulus ad Epheſios dixit. *Eratis aliquando tenebrę, nunc autem lux in Domino.* Quod ſi velis mundi cœcitatem oculorum cœcitati proportione reſpõdentem, vide Exodi cap. 10. in quo hæc habentur verba. *Extende manum tuam in cœlum, & ſint tenebrę ſuper terram Aegypti tam denſę, vt palpari queant.* Cæterùm quod ad ipſam attinet corpoream cœcitatem, quamuis illa, quæ eſt à natiuitate, non poſſit aliter curari, quam adhibito miraculo, quale fuit, quod habetur.

Quomodo oculorum cęcitas mũdi cęcitati ſit analoga.

betur·

betur apud D. Ioannem cap. 9. vbi ſic habetur. *Expuit in terram, & fecit lutum ex ſputo, & liniuit lutum ſuper oculos eius: & dixit ei. Vade, laua in natatoria Siloe, abijt ergo, & lauit, & venit videns*. Hinc tamen elicimus Chriſtum Dominum, in ſua illa admiranda curatione voluiſſe adhibere medium naturale; nimirum collyrium, atque ablutionem, vt nobis indicaret in perniciosiſſima quaque ægritudine, dum humana adhibemus præſidia, eſſe Dei auxilium implorandum, atque in inuocando Deo, pro amiſſa ſalute recuperanda, non eſſe medica auxilia prætermittenda.

APH. LVII.

Apoplexiæ autem fiunt maximè quadrageſimo anno vſque ad ſexageſimum.

APoplexiæ fiunt vt plurimùm ex fluxione humoris pituitoſi, atque melancholici, quæ præcipuè à quadrageſimo vſque ad ſexageſimum annum prouenire conſueuerunt; quamuis etenim eo tempore langueat calor innatus, non tamen deſinunt homines, præcipuè robuſti, eſſe intemperantes in commeſtionibus, compotationibus, atque veneris vſu; atque proinde quemadmodum hunc aphoriſmum conſcripſit Senex, vt lethalem hunc morbum eo præcipuè tempore deuitare dignoſcamus. Non ſecus, cum multi extent in ſacris, animorum

Cur in ætate in qua languet calor innatus contingant apoplexiæ, nec non animi morbi.

morum morbi, qui in hac præcipuè ætate potiſſimùm contingunt, tenetur prudens quilibet illos deuitare, abſtinẽdo à cauſis illos progignentibus.

APH. LVIII.

Quibuſcunque à coxendicum dolore diuturno moleſtatas excidit coxa, & rurſus incidit, his mucores ſuperueniunt.

Luxatio articulorum, atq. luxatio puerorũ à quibus cauſſis proueniant.

AFfectus, de quo in præſenti aphoriſmo loquitur Hippocrates, eſt luxatio coxæ, quæ præcipuè ob articuli luxationem, & conſequenter ob mucoſam humiditatem illuc confluentem, fieri conſueuit. Non ſecus ſi nimiùm laxentur pueri, aut puellæ parentum incuria, in miſeranda vitia ruere conſueuerunt, quemadmodum ex non paucis prouerbiorum, atque Eccleſiaſtici locis demonſtratum eſt.

APH. LIX.

Quibuſcunque à coxendicum dolore moleſtatis diuturno excidit coxa, his crus tabeſcit, & claudicant, ſi non vrantur.

Ignis quomodo ſit cla

HVic affectui proponit Hippocrates ignem tanquam adæquatum remedium, cui videtur congruens, quod habe-

habetur prouerbiorum cap. 17. *Sicuti igne probatur argentum, & aurum camino, ita corda probat Dominus.* Eſſe autem claudicationem affectum non leuis momenti idem indicauit cap. 25. *Dens putridus, & pes laſſus, qui ſperat ſuper infideli in die anguſtia.* Et cap. ſequenti. *Claudus pedibus, & iniquitatem bibens, qui mittit verba per nuntium ſtultum.*

udicatio-ni adæquatum remediū. Et quomodo corda probet Dominus.

Finis ſexta Sectionis.

APHORISMORVM HIPP.

SECT. SEPTIMA.

APH. I.

In morbis acutis, frigus partium extremarum, malum.

Cur frigus partium extremarū in morbis acutis ſit malū.

RATIO eſt, quoniam tale frigus indicat viſcera æſtu flagrantia, quaſi cucurbitula innatum calorem ad ſe aduocare, vel nimio incendio calidum innatum extingui. Non ſecus contingit in animo pluribus vitijs obruto charitatis ignem extingui, vnde conſurgit, homines ad bona quæque opera refrigeſcere, quemadmodum ex pluribus ſententijs poteſt fieri manifeſtum.

APH. II.

In oſse ægrotante, caro liuida, malum eſt.

ESſe colorem cuiuſq; partis corporis liuidū omnium peſſimum eſt adeo,

verum,

verum, vt hunc colorem ad animum depravatum tranſtulerit Sirachius cap. 14. quando inquit. *Homini liuido ad quid aurum*. Eſt autem animaduertendum non dixiſſe Hippocratem abſolutè carnem liuidam eſſe malam, ſed carnem liuidam ex oſſe ægrotante malam eſſe, quod idem priùs dixerat Concionator c. 28. *Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem lingua comminuit oſſa. Multi ceciderunt in ore gladij, ſed non ſic quaſi qui interierunt per linguam ſuam. Beatus eſt, qui tectus eſt à lingua nequam, qui in iracundia illius non tranſiuit, & qui non attraxit iugum illius, & in vinculis eius nõ eſt ligatus; iugum enim illius iugum ferreum eſt, & vinculum illius vinculum æreum eſt; mors illius mors nequiſſima, & vtilis potiùs infernus, quàm illa.*

Caro liuida quomodo mala.

Color liuidus quomodo transferatur ad animi vitium.

APH. III.

A vomitu ſingultus, & oculorum rubor, malum.

A Vomitu ſingultus, & oculorum rubor, eſt malum, quoniam praua hæc ſymptomata indicant cerebri, atque ventriculi grauiſſimam affectionem, nimirum vel inflammationem, aut ſaltem affectum inflammatorium (præcipuè ſi adſit febris) vel conuulſionem aliquam præſentem, aut imminentem. Atq; proinde quemadmodum vomitus, qui prodeſſe deberet, aliquando eſt malus. Non ſecus ſi ſtatim poſt factam aliqualem

Color liuid⁹ quomodo transferatur ad animi vitiũ.

peccatorum expiationem, alia pullulent praua vitia, eſt malum admodum horrendum.

APH. IV.

A ſudore horror, non bonum.

Cur à ſudore horror non bonum.

SVdor conſueuit euacuare horroris cauſam, nimirum bilem, atque pituitam; atque proinde ſi poſt ſudorem ſubſequatur horror, demonſtrat eſſe decretorium non decernens, quod eſt aut lethale, aut difficilis iudicij. Cui proinde quadrat, quod in antecedenti aphoriſmo dictum eſt.

APH. V.

A furore difficultas inteſtinorum, vel aqua inter cutem, vel mentis alienatio, bonum.

Furor quã malus ſit affectus.

EST furor peſſima melancholiæ ſpecies, qua qui laborant, inſaniunt adeo, vt ſe in aliorum animalium formas mutatos eſſe imaginẽtur, faciantq; & patiantur omnia, quaſi re vera talia eſſent animalia; alij in canes, & latrãt; alij in gallos, & cantant, atque alis concutiunt latera, alij in lupos, & exeunt noctu domo, atque inquirunt ſepulchra, & verſantur libenter cum cadaueribus, quæ ſpecies vocatur canina melancholia, græcis λυκανθρωπία, de qua ſermonem fecit

Canina melãcholia quod.

cit Ariſ. ſeptimo Ethicorum cap. 1. quã-
do inquit. *Ferus, atque immanis eſt in-
ter homines rarò, maximè verò inter na-
tiones barbaras eſt.* Sunt tamen aliqui
qui ſe boues eſſe imaginãtur, vel aſinos,
appetuntque belluinam vitam, atque vi-
ctum; atque proinde naturalem ammi-
tentes figuram, quandam induunt quaſi
belluinam, ideſt magnam deformitatẽ,
cuius exemplum extat apud Danielem
cap. 4., quando inquit. *Eadem hora ſer-
mo completus eſt ſuper Nabuchodonoſor,
& ex hominibus abiectus eſt, & fœnum vt
bos comedit, & rore cœli corpus eius infe-
ctum eſt, donec capilli eius in ſimilitudinẽ
aquilarum creſcerent, & vngues eius
quaſi vngues auium.* Paulò autem in-
feriùs de eodem verba faciẽs hoc habet.
*In ipſo tempore ſenſus meus reuerſus eſt
ad me, & ad honorem regni mei, decorem-
que perueni, & figura mea peuerſa eſt ad
me.* Cæterùm quod habetur in eodem
capite, cor eius ab humano fuiſſe com-
mutatum, eſt intelligendum, non quod
factum fuerit penitus belluinum, ſed
aliqua ex parte; nam ſic & figura mu-
tata fuit non penitus in belluinam, ſed
in magnam deformitatem, & faciem ab
humano diuerſam, corporis cute dura-
ta, cum verſaretur nudus; pili etiam fa-
cti ſunt adeo craſſi, vt quodammodo im-
mitarentur plumas, quod ſanè ab eiuſ-
dem morbi cauſa ortum ducebat, à co-
pioſa ſcilicet fuligine craſſiſſimæ melã-
choliæ; atque ob eandem cauſam vn-
gues illi creuerunt ad ſimilitudinem

Nabuchodonoſor quomodo transformatus fuerit in belluam.

Quomodo illius cor factũ fuerit belluinum.

vnguium auium rapacium, & quoniã per longum tempus non fuerũt amputati: ſed quemadmodum ex præſenti aphoriſmo colligitur, furorem eſſe longè deteriorem morbum difficultate inteſtinorum, aqua intercutem, atque mentis alienatione; non ſecus colligitur prædictum morbum eſſe non ſolùm maximè formidandum ratione ægrotãtis, verum etiam ob periculum, quod imminet adſtantibus, atque ipſi etiam medico: quapropter meritò dixit Sap. prouerb. 27. *Graue eſt ſaxum, & oneroſa arena, ſed ira ſtulti vtroque grauior. Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor; & impetum concitati ſpiritus ferre quis poterit?* Furori etiam affinis eſt ſtultitia, atque fatuitas, de quibus habetur prouerb. 17. *Natus eſt ſtultus ad ignominiam, ſed nec pater in fatuo lætabitur.* Eius cauſam tetigerat cap. 15. Eſſe etiã furorem longè deteriorem morbum, quam difficultas inteſtinorum, vel aqua intercus, vel mentis alienatio indicatur in Eccleſiaſtico cap. 27. *Ira, & furor vtraque execrabilia ſunt, & vir peccator continens erit illorum.* Quoniam verò inter furoris ſpecies illa numerari conſueuit, qui lycanthropia, ſeu lupina inſania (vt vidimus) nominatur, animaduertendum hanc etiam excitari poſſe à Dæmone, quemadmodum ſect. 6. ex Hipp. demonſtrauimus, cui proinde locum ex D. Luca poſſumus accommodare; ſic etenim habet cap. 8. *Occurrit illi vir quidam, qui habebat Dæmonium iam* tem-

Furor cur ſit morbus horrend' non modo ratione ægri, ſed ratione adſtãtium.

Furori, qui alij animi morbi ſint affines.

Quomodo lycantropia poſſit à dæmone excitari.

temporibus multis, & veſtimento non induebatur, neque in domo manebat, ſed in monumentis. Et paulò poſt. *Multis enim temporibus arripiebat illum, vinciebatur cathenis, & compedibus cuſtoditus & ruptis vinculis agebatur à Dæmonio in deſerto.*

APH. VI.

In morbo diuturno faſtidium cibi, & deiectiones ſinceræ, malum.

QVemadmodum malum eſt diuturnum corporei cibi faſtidium; non ſecus reſpuere animi alimentum eſt peſſimum; ſic etenim habetur prouerb. cap. 13. *Egeſtas, & ignominia ei, qui deſerit diſciplinam; qui autem aquieſcit arguenti, glorificabitur.* Et cap. 18. *Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris, quæ verſantur in corde ſuo. Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit, ſed ſequitur eum ignominia, & opprobrium.* Et cap. 15. *Doctrina mala deſerentium viam vitæ; qui increpationes odit, morietur. Non amat deriſor eum, qui ſe corripit, nec ad ſapientes graditur.*

Corporei alimenti faſtidio quomodo proportione reſpondeat reſpuere animi alimentum.

APH. VII.

Ex multa potatione rigor, & deſipientia, malum.

CVm deſipientia fiat, vel cum riſu, vel ſtudio eſt ambiguum, vtrum deſi-

Quæ deſipientia ſequatur multã potationẽ. deſipientiam, quæ ex multa prouenit potatione, ſequatur riſus, an ſtudium; id ſubticuit fortaſſe Hip. quoniam ſupponit vtrumque poſſe contingere; fortaſſe nullum ex illis; quo in caſu quomodo deſipientiam dignoſcemus? ex oculis;

Quomodo deſipientia ex oculis dignoſcatur. id colligo ex Sirachio cap. 20., quando inquit. *Datus inſipientis non erit vtilis tibi, oculi enim illius ſeptemplices ſunt; exigua dabit, & multa improperabit, & apertio oris illius inflammatio eſt.*

A P H. VIII.

A tuberculi intus ruptione, exolutio, vomitio, aut animi defectio fit.

Cur à tuberculi intus ruptione fiat exolutio, vomitio, & animi defectio. Ratio eſt, quoniam ex tali ruptione, quæ intus fit, maxima fit ſpirituum diſſolutio; vnde exolutio, vomitio, quoniam materia purulenta facultatem habet mordicandi; ex eiuſdem autem puris praua qualitate, nec non ſanguinis repentina euacuatione, conſueuit animi defectus prouenire. Non ſecus ſi in rerum domeſticarum expenſis diuitiæ affatim expendantur, miſerrima conſurgent accidentia, quemadmodum huc uſque varijs ſententijs indicatum eſt.

APH. IX.

Aprofluuio ſanguinis deſipientia, ac conuulſio, malum.

QVemadmodum profluuium ſanguinis conſueuit deſipientiã) horrendum malum) progignere; non ſecus aliquorum prauorum hominum deſipientiæ conſueuerunt eſſe ſanguinis effuſioni admodum intentæ, id quod animaduertit Sap.prouerb.cap.1., quando inquit. *Pedes illorum ad malũ currunt, & feſtinant, vt effundant ſanguinem*. Quemadmodum autem à profluuio ſanguis prouenit deſipientia, & conuulſio; non ſecus ipſa deſipientia multoties eſt in cauſa, vt ſanguinis, hoc eſt, diuitiarum fiat profluuium, quapropter hoc nobis conſilium tradit Eccleſiaſticus cap.9. *Ne des ſchortis animam tuam in vllo, ne perdas te, & hęreditatem tuam*. Eſt autem animaduertendum differre præſentem aphoriſmum à tertio, quoniam dictionem *ſingultus* in aliam permutauit, nimirum in deſipientiam; profluuio autem ſanguis ſuperuenire conſueuit deſipientias quoniam in ſanguinis profluuio plurimi euaneſcunt ſpiritus, qui, vt ibi dictum eſt, ſunt proximum animæ inſtrumentum.

Deſipientia quomodo fiat ſãguinis profuſione, & efficiat ſanguinis profuſionem.

Quomodo ab illa fiat pręſeruatio.

APH.

APH. X.

Ab ileo vomitus, ſingultus, deſipientia, vel conuulſio, malum.

Verus volnulus quis ſit aſ fectus, & qui animi morbi illi reſpōdeant.

DE vero ileo, ſeu voluulo intelligit Hippocrates, in quo ſcilicet, inter reliqua horrenda, quæ comemorat ſymptomata, ſtercus fœtentiſſimum, quod per infernam ſedem egredi deberet, ad ad ventriculum aſcendit, atque inde ciuſdem vomitus conſurgit. Huic peſſimo affectui proportione reſpondet, quod habetur Eccleſiaſtes cap. 10. *Eſt malum, quod vidi ſub ſole, quaſi per errorem eggrediens à facie principis, poſitum ſtultum in dignitate ſublimi, & diuites ſedere deorſum. Vidi ſeruos in equis, & principes ambulantes ſuper terram, quaſi ſeruos.*

APH. XI.

A morbo laterali inflammatio pulmonum, malum.

Quomodo à morbo laterali fiat pulmonum inflāmatio. Et qui animi morbꝰ illi reſpōdeat.

SIue tota materia, quæ morbum efficit lateralem, ad pulmones translata conſtituat peripneumoniam, ſiue eius aliqua pars ibi permaneat, atque altera tendat ad pulmones, iam hinc prauæ admodum, atque pernicioſæ materiæ conditio manifeſtè dignoſcitur, atque ſimul praua eorundem viſcerum conſtitutio, quæ proinde peſſimos, atque le-

thales

thales admodum progignit effectus. Huic eſt affine, quod habet Sap. prou. cap. 12. *Nouit iuſtus iumentorum ſuorum animas, viſcera autem impiorum crudelia.*

APH. XII.

A pulmonis inflammatione phrenitis, malum.

SI materia noxia à pulmonibus ad cerebri membranas propagetur, conſtituit ibi prauam admodum diſpoſitionem; cui conſimiliter quadrare poteſt, quod habetur apud Sapientem loco prouerb. nuper citato, & quod habet Eccleſiaſticus cap 7. *Non preces in multitudine ciuitatis, nec te immittas in populum, neque alliges duplicia peccata.* Eſt inquam analogum, quoniam idem eſt morbum morbo ſuperuenire; atque vno commiſſo peccato, alterum ſtatim committere. Intelligendum autem de morbo magno, atque de peccato mortali, id etenim propterea loquutus fuit Hippocrates de morbis ſua natura magnis, nimirum inflammationibus internis, atque Concionator de peccato mortali; quod ipſe declarauit, quando ſubdit. *Nec enim in vno eris immunis.*

Quomodo pulmonis inflāmatio degeneret in phrenitidē, quod animi vitium illi ſit analogum.

APH.

APH. XIII.

In æſtibus fortibus conuulſio, aut diſtentio, malum.

Cur in æſtibus fortibus cõuulſio aut diſtẽtio ſit malum. Et qui animi æſt⁹ æſtui corporis ſit analogus.

EX peſſimo hoc ſymptomate malũ exitium prædicit Hippocrates, quoniam conuulſio ab æſtibus fortibus magnam cauſam ſignificat, atque maximè vires proſternit; non ſecus contingit, ſi ſuperbiæ, atque iræ, quæ eſt fortis æſtus circa cor, ſuccedat, quemadmodũ frequenter euenit, iniuria. Sic etenim habetur in Eccleſiaſtico cap. 21. *Obiurgatio, & iniuria annullabunt ſubſtantiam, & domus, quę nimis locuples eſt, annullabitur ſuperbia, ſic ſubſtantia ſuperbi eradicabitur; deprecatio pauperis ex ore vſque ad aures eius perueniet, & iudicium feſtinato adueniet illi.*

APH. XIV.

A capitis ictu obſtupeſcentia, & deſipientia, malum.

Obſtupiſcentiæ à capitis ictu prouenienti, qui animi morbus reſpondeat.

OBſtupeſcentiæ à capitis ictu prouenienti proportione reſpondet malum, à quo nos præcauere admonet Eccleſiaſtes cap. 4., quando inquit. *Non accipias faciem aduerſus faciem tuam, nec aduerſus animam tuam mendacium.*

APH.

APH. XV.

A ſanguinis ſputo puris ſputum, malum.

HIC aphoriſmus adeo nectitur cum ſubſequenti, vt videatur vnus, & idem; atque proinde illius intelligentia ibi erit proponenda.

APH. XVI.

A puris ſputo phthiſis, & fluxus; quum vero ſputum retinetur, moriuntur.

NON ſemper à ſanguinis ſputo prouenit puris ſputum, quando tamen illi ſuccedit puris ſputum, eſt malum, quemadmodum in aphoriſmo antecedenti demonſtrauit Hipp. Eſt autem malum tanquam ſignum, quoniam indicat factum eſſe vlcus in pulmone; eſt malum tanquam cauſa, quoniam inde prouenit phthiſis, & fluxus, qui eſt morbus lethalis; quinimo ſi ſputum retinetur, moriuntur, quemadmodum in præſenti aphoriſmo indicat dictator. Eſt autem animaduertẽdum, quod quemadmodum vbi cibus preter naturam plus ingeſtus eſt, hic morbum facit, vt oſtendit ſanatio (eſt aphoriſmus 17. ſecundæ ſect.) non ſecus ad hunc incurabilem morbũ progignendũ vt plurimũ præter cibũ concurrunt alia plura errata in ſex rebus non naturalibus, quibus ſi que-

Cur à puris ſputo proueniat phthiſis. Et quomodo ſit malũ vt ſignum & vt cauſſa

Qui animi morbus illi ſit analogus.

poſtmodum addatur leuiſſima occaſio, vt ambulatio per ſolis radios, ſuccenditur materia peccans, vnde prouenit domus combuſtio. Id ſignificauit Sirachio cap. 21. *Stupa collecta ſynanoga peccantium, & conſummatio illorum flãma ignis: via peccantium complantata lapidibus, & in finem illorum, inferi, & tenbræ, & pœna.*

APH. XVII.

In hepatis inflammatione ſingultus, malum.

Aphoriſm⁹ quid.

Quomodo aphoriſmos conficiẽdi modũ didicerit Hip. à ſapiente, & concionatore.

EST aphoriſmus, vt diximus in manuductione, ſententia doctrina diues, atque verborum inops: hoc idem de præclaris tàm Sapientis, quàm Sirachij ſententijs, cum quibus aphoriſmi maximam habent analogiam, eſt aſſerendum; quinimo arbitrarer ſapientiſſimum Senem ab his ſapientiſſimis viris modum quendam aphoriſmos conficiẽdi didiciſſe, atque proinde quemadmodum vnicus aphoriſmus plures, eoſque veriſſimos ſenſus admittere conſueuit, vt in noſtris animaduertimus, atque demonſtrauimus commentarijs; non ſecus de huiuſmodi ſententijs eſt pronunciandum, id quod manifeſtè in ſententia in præcedenti aphoriſmo indicata eſt videre; hepatis inflammatio, cui ſuccedat irreparabilis ſingultus non poteſt ab vnica, atque leuiſſima cauſa, ſed à maximis erratis prouenire: atque proin-

proinde illi quadrat præcitata ſententia. *Stupa collecta ſynanoga peccantium, & conſummatio illorum flamma ignis; via peccantium complantata lapidibus, & in finem illorum inferi, & tenebræ, & pœnæ.*

APH. XVIII.

In vigilia conuulſio, vel deſipientia, malum.

Vigilia intenſa conſueuit multùm exiccare, atque exinanire; proinde ſi inde proueniat conuulſio, erit illa, quæ fit ex inanitione, quæ ſua natura eſt lethalis; ſi inde etiam fiat deſipientia, erit malum admodum horrendum, quoniam deſipientia vigiliæ ſuccedens, non poteſt niſi in maxima cerebri exiccatione prouenire: Huic deſipientiæ proportione reſpondet, quod habetur in ſacris. *Dixit inſipiens in corde ſuo non eſt Deus*; eſt inquam analogum, quoniam maximam indicat caloris natiui, ſeu humidi ſubſtantifici, hoc eſt, diuinarum legum abſumptionem. Huic etiam reſpondet, quod habetur Iob cap. 20. in quo de impio inſipiente verba facit hunc in modum. *Cum dulce fuerit in ore eius malum, abſcondet illud ſub lingua; parcet illi, & non derelinquet illud, & celabit in gutture ſuo; panis eius in vtero illius vertetur in fel aſpidum, intrinſecus.*

Cur in vigilia cō. uulſio, vel deſipientia malum.

Deſipientiæ cui animi morbus ſit analogus.

APH.

APH. XIX.

In oſſis excutione, eryſipelas, malum.

Oſſium quanta ſit dignitas.

EST oſſium tanta dignitas, vt illorum quælibet vel leuiſſima læſio poſſit non leuem perniciem circumpoſitis carnibus inferre, quemadmodum in præſenti aphor. indicauit Hippoc., vt inde fiat manifeſtum, quàm horrendum ſit malum, ſi ipſa oſſa corruptio aliqua appræhendat; id ante Hippocratem animaduertit Sapiens prouerb. 14. *Vita carnium ſanitas cordis; putredo oſſium inuidia.* Huic eſt aliud malum affine; nimirum illorum exiccatio, de qua prouerb. cap. 17. *Animus gaudens ętatem floridam facit; ſpiritus triſtis exiccat oſſa.*

Cur inuidia ſit peſſimus animi morbus.

APH. XX.

Ab eryſipelate putredo, aut ſuppuratio, malum.

Cur ab Eryſipelate putredo.

AB eryſipelate putredo, aut ſuppuratio, eſt malum, quoniam hæc indicant malignitatem. Ratio eſt, quòd eryſipelas fit à bile, quæ eſt humor ſiccus, & conſequenter facilè reſolubilis, atque proinde ſi in illo fiat ſuppuratio, non poteſt non eſſe malignum; quoniã ſcilicet humorem ſiccum putreſcere, aut ſuppurari, non poteſt à leui cauſa prouenire. Non ſecus cum ſenes ſecun-

dum

dum naturæ leges tendant ad ſiccitatem, quæ proinde putredini maximè reſiſtit, ſi ad animi putredinẽ declinent, eſt malum, quod odit Deus in Eccleſiaſtes cap. 25. quemadmodum in pręcedentibus demonſtratum eſt.

APH. XXI.

In veterno tremor malum.

HIC aphoriſmus, à præſtantiſſimis quibuſque interpretibus, tanquam ſpurius fuit abſque explicatione relictus.

APH. XXII.

A forti in vlceribus pulſu, profluuium ſanguinis.

COnſueuit profluuium sãguinis prouenire à forti in vlceribus pulſu, quoniam in prędicto forti pulſu ſanguis conpeſci nequit, cum talis ſanguis potiùs ex arterijs, quàm ex venis proueniat. Atque proinde id voluit prudentiſſimus Senex animaduertere, vt hac admonitione poſſimus faciliùs præcauere à maxima hæmorrhagia, cum ſanguis ſit vitæ theſaurus, quod indicatur Geneſeos cap. 9. *Quicunque fuderit humanum ſanguinem ſ fundetur ſanguis illius.* Et Leuit. c. 17. *Anima carnis in ſanguine eſt.*

Cur ſanguinis profluuium proueniat à forti pulſu in vlceribus.

Sanguis naturæ theſaur⁹.

APH. XXIII.

A ventris dolore diuturno ſuppuratio.

Cur à vẽtris dolore diuturno fiat ſuppuratio.

FIt à ventris dolore diuturno ſuppuratio, quoniam dolor in ventre abſceſſum indicat multæ, eſt craſſæ materiæ, quæ neceſſe eſt ad ſuppurationem verti; quoniam non poteſt dolor diuturnus à materia tenui, aut flatu prouenire; neque etiam poteſt in ſcirrhum degenerare, quoniam ſcirrhus eſt doloris expers. Non ſecus quæcumque vitia cõſeneſcunt, conſueuerunt in animę, putredinem degenerare, quemadmodum ex ſententijs ſuperiùs citatis vnicuique poterit fieri manifeſtum.

APH. VXIV.

A deiectione ſincera difficultas inteſtinorum, malum.

Cur à deiectione ſincera difficultas inteſtinorũ malum.

RAtio eſt, quoniam deiectio ſincera habet facultatem exulcerandi inteſtina, eſt enim acris, & mordax, atque proinde ſi illi ſuccedat dyſenteria, erit affectus non exigui momenti. Iam verò huic aphoriſmò poteſt illa ſententia quadrare, quam in precedenti ſectione propoſuimus.

APH. XXV.

In oſſis præciſione deſipientia, ſi in vacuum apprehenderit.

SI vulnus penetrauerit vel caluariam adeo vt ad membranas perueniat, atque ibi ſuccedat inflammatio; ſiue oſſa, quæ ſpinam conſtituunt, adeo vt ad medullam perueniat, ſuboritur delirium lethale. Cui proportione reſpondet, quod habetur in Eccleſiaſtico cap. 28. quando inquit. *Flagelli plaga liuorem facit, plaga autem lingua cōminuet oſſa.* In hoc tantùm differt, quod in aphoriſmo ſupponit Hippocrates dictæ oſtis præciſioni ſuccedere deſipientiam: Sirachius verò ſupponit, ex plaga linguæ prouenire mentis perturbationem; iam enim ſuperiùs dictum eſt, quod ſpiritus triſtis exiccat oſſa, & quod inuidia eſt putredo oſſium; atque proinde vt ab hoc lethali morbo præcaueamus, paulò poſt hoc nobis proponit præſidium. *Sepi aures tuas ſpinis, & linguam nequam noli audire, & ori tuo facito oſtia, & ſeras auribus tuis: aurum tuum, & argentum tuum confla, & verbis tuis facito ſtateram, & frenos ori tuo rectos, & attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conſpectum inimicorum inſidiantium tibi, & ſit caſus tuus inſanabilis in mortem.*

Cur in oſſis præciſione fiat deſipientia ſit in vacuum apprændeherit, & qui animi morbus illi ſit analogus. Et quomodo ab illo poſſimus præſeruari.

APH. XXVI.

Ex medicamenti potione, conuulſio lethalis eſt.

HIC aphoriſmus ſectione quinta fuit explicatus.

APH. XXVII.

In forti dolore ventris, partium extremarum frigiditas, malum.

Cur in forti dolore ventris partium extremarũ frigiditas ſit malũ.

SI forte dolori ventris ſuccedat partium extremarum frigiditas, eſt malum, quoniam vel indicat à doloris vehementia fuiſſe diſſipatum calorem natiuum, aut dolorem eſſe inflammatoriũ, qui ad modum cucurbitulæ ad ſe attrahat calorem per vniuerſum corpus diffuſum. Non ſecus animo terrenis voluptatibus æſtuanti, conſueuit ſuperuenire manuum, atque pedum frigiditas; manuum in bonis operibus efficiendis; pedum in diuinis progreſſionibus exequendis, quemadmodũ inſignes Theologi me longè melius valebunt explicare; nobis etenim ſatis erit illis Hippocratis methodum indicaſſe.

APH. XXVIII.

Mulieri vtero gerenti ſi tenſio ſuperuenerit, facit abortum.

TEnſio, ſi vtero gerenti ſuperuenerit, facit abortum; quoniam ob vicinitatem, quam habet rectum inteſtinum cum vtero, non poteſt non vterus grauiter affici; cum etenim tenſio nihil aliud ſit, quàm recti inteſtini inflammatio, atque hæc inflammatio maxima ſit eiuſdem inteſtini moleſtia, ſi vtero communicetur, facit abortum, quoniam ipſi etiam infanti communicatur. Sic quicumque præclara quælibet facinora mēte gerunt, ſi illis ſuperueniat aſſidua coeundi cupido, faciunt abortum, adeo vt de illis dictum ſit. Venus ingreditur, Pallas eggreditur, quemadmodum in Salomone eſt videre.

Curtenſio ſi vtero gerēti ſuperuenerit facit abortum. Quis animi morb᷒ illi ſit analog᷒.

APH. XXIX.

Quando os, aut cartilago, aut neruus abſcinditur in corpore, non augetur.

HIC aphoriſmus reperitur in ſexta ſectione, atque ibi à nobis fuit explicatus; ſi verò ſcire velis, quod à nemine fuit indicatum, cur Hippocrates illum repetierit, noſtram vide artem paruam.

APH. XXX.

Qui alba pituita detinetur, ſi fortis ventris fluxus ſuperuenerit, à morbo liberantur.

Cur illi qui alba pituita detinentur ſi forti ventris fluxu detineãtur à morbo liberẽtur

DIcuntur alba pituita detineri, qui leucophlegmatia, hoc eſt, in totius corporis tumorem inciderunt, cui ſi ſuperuenerit fortis alui fluxus, liberantur, quoniam eo excernitur morbi cauſa cum conferentia, atque tolerantia, ſupponuntur etenim vires validæ. Sic illi, qui præ ingenti diuitiarum copia grauiſſimis, atque perniciosiſſimis curis detinentur, ſi illis, permittente Deo, aliqua fiat ſalutaris excretio, liberantur; quemadmodum in præcedentibus comprobatum eſt.

APH. XXXI.

Quibus in alui profluuijs excrementa ſpumoſa ſunt, his ex capite pituita defluit.

Cùr illi quib. in alui profluuijs excremẽta ſpumoſa ſunt, his ex capite pituita defluat.

QVamuis pulmo facultatem habeat ſpumoſum aliquod excrementum progignendi, ſi tamen inde generetur, non habet facilem exitum per ſeceſsũ; quapropter ſi in alui profluuijs excrementa ſpumoſa excernantur, relinquitur vt pituita, quę cum illis eſt commixta, non aliunde quàm ex capite defluat. Non ſecus quicũque proijcit ampullas, & ſeſquipedalia verba, his talia excrementa

menta ex cerebro magna ambitione aſfecto defluere eſt opinandum; de qua re non paruæ extant ſententiæ, quarum aliquas in præcedentibus poſuimus.

APH. XXXII.

Quibuſcunque febricitantibus in vrinis ſiunt ſedimina, veluti farina craſſior, longam ægritudinem fore ſignificant.

Si farinaceum ſedimentum in febricitantium vrina conſpiciatur, indiciũ eſt materiæ admodum craſſæ, atq; pertinacis, quæ ob ſui cruditatem conſequenter morbum futurum longum nobis ſignificat. Non ſecus cuicunque humanis libidinoſis voluptatibus æſtuanti effuciuntur verba maximam pertinaciã indicantia, longam fore ægritudinem ſignificant; de his etiam ſuperiùs aliqua maximi momenti ſententia fuit propoſita.

Cur quibuſcunq. febricitãtibus in vrinis ſiũt ſedimina, lõgã ægritudinem fore ſignificent.

APH. XXXIII.

Quibus autem bilioſa ſedimina ſupra tenuia, acutum morbum ſignificant.

INter reliqua, quæ acutum morbũ ſignificant, eſt bilioſum ſedimentũ in ſuperiori vrinæ parte; quæ etenim ſunt tenuia, facilius petunt ſuperiora, quàm inferiora. Non ſecus ſi alicui excernantur verba maximam ambitionem indicantia, inde acutus morbus, atque cito ad perniciem terminaturus ſignifi-

Cur illi quib. bilioſa ſedimina ſupra tenui a, acutũ mor bũ ſignificent.

gnificatur ; (cuius ambitionis ſigna ex ijs, quæ in præcedenti dicta fuere, poterit quilibet colligere.

APH. XXXIV.

Quibuſcunque vrinæ diſtantes ſunt, his turbatio fortis in corpore fit.

Cur quibuſcunq. vrinæ ſũt diſtantes, his turbatio fortis fiat in corpore, qui animi morbus illi ſit analogus.

PRoponit ſignum fortis turbationis, quæ fit in corpore, cauſam ſubticuit, quoniam minùs videbatur ad præſens inſtitutum attinere, de illa etenim loquutus fuerat ſectione quarta; eſt verò materia copioſa, atque ignea, quæ turbationem efficit in ſanguine, cui proportione reſpondet quicumque rixas ſuſcitat, de quo Sap. prouerb. 16. *Vir inſipiens fodit malum, & in labijs eius ignis exardeſcit.* Et cap. 18. *Labia ſtulti miſcent ſe rixis, & os eius iurgia prouocat; verba bilinguis quaſi ſimplicia; & ipſa perueniunt vſque ad interiora ventris.*

APH. XXXV.

Quibus in vrinis bulæ ſubſiſtunt, morbum renalem, & longum ſignificant.

Cur bullæ in vrinis ſubſiſtentes ſignificẽt morbum renalem.

CAuſa propter quam bullæ in vrinis ſubſiſtentes, ſignificant morbũ renalem, & longum, eſt quoniam prædictæ bullæ diu nequeunt ſubſiſtere, niſi multa adſit materia in renibus, quæ in illis obſtructionem progignuerit, quemadmo-

madmodum vberiùs in noſtris demonſtrauimus commentarijs. Non ſecus in quocunque verba perſeuerauerint, vt ſic dixerim tumida, ambitioſum morbum, illumque longum ſignificant.

APH. XXXVI

Quibus inſidens pingue, ac ſimul totum, his renum vitium acutum ſignificatur.

PInguedo in vrina confertim exiens, neque à propinquis, neque à remotis partibus prouenire poteſt, & non niſi à valido calore colliquante fieri; atque proinde ſignificat renum morbum, eumque breuem, vt vberiùs in noſtris demõſtrauimus commentarijs. Sic ille, *qui epulabatur quotidie ſplendidè induebat purpura, & biſſo, mortuus eſt diues, & ſepultus eſt in inferno.*

Cur quibus inſidens pingue ac ſimul totũ his renũ vitium acutum ſignificetur.

APH. XXXVII.

Quibus autem morbo renali laborantibus prædicta accidunt ſigna, doloreſque circa ſpinæ muſculos fiunt, ſi quidem circa loca exteriora fiant, abſceſſus quoque exteriùs futuros expecta; ſi verò dolores magis circa loca interiora fiant, etiam abſceſſus expecta futuros interiùs.

SI dolor ad ſpinæ muſculos cum prædictis vrinis ex fluxione oriatur,

Cur tam animi quā corporis vitia abſcōdita ſint deteriora quam pa tentia.

non poteſt non abſceſſum facere iuxta partem interiorem, aut exteriorem, ad quam magis vergit. Non ſecus qui aliquo abſcondito animi vitio laborant, ijs tandem fiet abſceſſus ad partem exteriorem, vel interiorem, prout lingua ſignificauerit magis hanc, quàm illam partem. Multorum etenim euentuū eſt directrix lingua, quemadmodum in præcedentibus, ex Eccleſiaſtico demonſtratum eſt.

A P H. XXXVIII.

Quicunque euomunt ſanguinem, ſi ſine febre quidem, ſalutare: ſi verò cum febre, malum. Curare verò acerbis, & refrigerantibus.

Cur vomitus ſanguinis ſine febre ſit ſalutaris, cū febre malum.

Qomodo diuitiatū pro fuſio illi ſit analoga.

SAnguinis vomitus ſine febre non eſt malus, quinimo multoties ſalutaris, quoniam conſueuit ſoluere morbos, qui ex plenitudine trahūt originem, quemadmodum Hippocrates in pręcedētibus ſectionibus demonſtrauit: licèt etenim vt ſignum ſit malus, pōteſt tamen, & vt cauſa eſſe bonus. Si verò cum febre proueniat, eſt malus, quoniā ex mala cauſa proficiſcitur, nimirum eroſione, ruptione, vel inflammatione; Sic quicunque diuitias effundūt bona qualibet de cauſa, hoc eſt, vel in pauperes, vel aliud quodlibet pietatis opus, eſt ſalutare, vt ſępè ſuperiùs ex ſacris comprobatū eſt. Si verò excernantur turpi de causa, & cū moleſtia, eſt malum; ſic etenim habetur apud Iob c. 20. *Diuitias quas deuorauit,*

euo-

enomet ; & de ventre illius extrahet eas Deus .

APH. XXXIX.

Deſtillationes in ventrem ſuperiorem ſuppurantur intra viginti dies.

Acuti morbi conſueuerunt quatuordecim, aut ad ſummum, viginti diebus terminari, atque proinde cum fluxiones, quæ ſiunt ad ventrem ſuperiorem, hoc eſt, thoracē, excitent morbos acutos, hoc eſt, inflammationem, vel in pleura, vel in pulmone, non poterunt hunc terminum tranſcendere, niſi fiat acutus ex decidentia. Sic impiorum iniquitates breui terminandas, habetur in Iob cap. nuper citato per hæc verba. *Hoc ſcio à principio, ex quo eſt poſitus homo ſuper terram, quod laus impiorum breuis eſt, & gaudium hyppocritæ ad inſtar puncti. Si aſcenderit vſque ad cœlum ſuperbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quaſi ſterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderant, dicent, vbi eſt? Veluti ſomnium auolans non inuenietur; tranſiet ſicut viſio nocturna; oculus, qui eum viderat non videbit, neque vltra intuebitur eum locus ſuus; filij eius atterentur egeſtate, & manus illius reddent illi dolorem ſuum, oſſa eius implebuntur vitijs adoleſcentiæ eius; & cum eo in puluere dormient;* & quæ ſequuntur.

Cur fluxiones in ventrem, ſuperiorē ſupputē-tur intra viginti dies.

Cur laus impiorū ſit breuis

APH. XL.

Si quis ſanguinem minxerit, & grumos: & ſtillicidio vrina laboret, & dolor inciderit in femur, & imum ventrem, pectinemque, quæ circa veſicam malè ſe habere ſignificatur.

HIC aphoriſmus fuit propoſitus in quarta ſectione, atque ibi fuit explicatus. Si ſcire cupis cur Senex illum repetierit, noſtram conſule artem paruam; ibi etenim reperies cauſam à nemine hucuſque indicatam.

APH. XLI.

Si lingua repente incontinens fiat, aut aliqua pars corporis ſtupore elanguit, tale eſt melancholicum.

Cur lingua ſi repentè incontinẽs fiat malũ euentum portẽdat.

QVemadmodum ſi lingua repentè incontinens fiat, talem corporis indicat ægritudinem, ita multiloquium, quotieſcunque ſcilicet non neceſſaria, & ſuperuacanea proferuntur, animi vitium denunciat; hinc habetur prouerbiorum cap. 10. *In multiloquio non deerit peccatum: qui autem moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt*. Et 12. *Propter peccata labiorum ruina proximat malo: effugiet autem iuſtus de anguſtia*. Et cap. 13. *Qui cuſtodit os ſuum, cuſtodit cuſtodit animam ſuam; qui autem in-*

Cur multiloquiũ ingens

inconſideratus eſt ad loquendum ſentiet mala. Et 21. *Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam*. Et cap. 25. *Sicut vrbs patens & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum*. Idem tandem Sapiens in Eccleſiaſte cap. 7., vt redarguat linguã incontinentem, hoc eſt, ſine ratione, & conſilio loquentem, ſic habet. *Melior eſt finis orationis, quàm principium*. Et c. 10. *Labia inſipientis præcipitabunt eum; initium verborum eius ſtultitia, & nouiſſimum oris illius error peſſimus. Stultus verba multiplicat*. Eſt alind ſignum deſumptum ex facie, quo animi affectũ poſſumus indagare, eſt verò quod habet in Eccleſiaſtico cap. 13. *Cor hominis immutat faciem illius: ſiue in bona, ſiue in mala*. Quod ſi ita eſt, cur hoc ſignum prætermiſit Hippocrates? Verùm reſpondemus hoc fortaſſe ſignum non fuiſſe omiſſum ab Hip., quando etenim inquit. *Aut aliqua pars corporis ſtupore elanguit*, potuit ipſam etiam faciem intelligere. Verùm eſt alia reſponſio magis tuta, quod ſcilicet ſignum ex facie, vt plurimùm eſt fallax ob incredibilem hominum vafritiem, quod ex eodem colligitur Sirachio, ſtatim etenim ſubdit. *Veſtigium cordis boni, & faciem bonam difficilè inuenies, & cum labore*. Cæterùm eſſe hunc aphoriſmũ vtiliſſimum, atq; proinde voluiſſe Hippocratem incipientis melancholiæ ſigna nobis indicare, eo quod ſit morbus maximè

animi vitiũ denũciet, atq. prauos pariat effectus.

Moderatæ linguę vtilitates recenſentur.

Difficultati ſatisfit.

Hip. artificium.

Lingua quomodo poſſit eſſe bona & mala.

ximè formidandus, ex eodem colligitur c.14. quando inquit, *Fœlix, qui non habuit animi ſui triſtitiam, & non excidit à ſpe ſua.* Eſſe autem linguæ incontinentiam malum, tanquam cauſam indicauerat Sap. prouer. c.15. *Lingua ſapiētium eſt ſanitas. Lingua placabilis, lignum vitæ; quæ autem immoderata eſt conteret ſpiritum.* Poſſe autem eſſe bonam, & malã, indicauit cap. 18. *Mors, & vita in manibus linguæ, qui diligũt eam, comedent fructus eius.*

APH. XLII.

Si ſenioribus ſupra modum purgatis ſingultus ſuperuenerit, non bonum.

Cur ſingultus ſenioribus ſupra modum purgatis ſit non bonum.

RAtio eſt non parũ euidens, cũ etenim ſeniores tendant ad ſiccitatẽ quæ fit ob aſſumptionẽ humidi ſubſtantifici, ſi illis ex immodica purgatione ſuperuenerit ſingultus, eſt proculdubio nõ bonus; quoniam longè maiorem indicat factam fuiſſe exiccationem, & conſequenter parum admodum humidi ſubſtantifici remanere. Hinc colligant prudentes quilibet ſenes, ne in ſuis conſilijs præbendis ſint admodũ prodigi, præcipuè vbi, ſuſpicati fuerint ſe cũ illis aſpernari; ne fortè illis ſuperueniat ſingultus, hoc eſt, ingens aliqua animi concuſſio; ſeu commotio, quemadmodum ex ſacris poterit eximius aliquis Theologus colligere.

APH.

A P. H. XLIII.

Si febris non ex bile habeat, multa aqua calida capiti ſupra inſuſa, ſolutio fit febris.

PErcontabitur aliquis, cur magnus Hippocrates in maximo hoc aphoriſmorum opere, in quo non niſi illa, quæ maximi momenti, proponere conſueuit, voluerit tamẽ leuiſſimæ febris, ab externa tantũ cauſa pronatæ, remedium nobis indicare. Cui quęſito facilis euadet reſpõſio, ſi animaduertamus, vt in noſtra diximus manuductione, atque euidentiùs in arte parua demonſtrauimus, voluiſſe, atque debuiſſe artificioſiſſimum ſenem, ad totius artis perfectionem, nõ modò maximis morbis, maxima etiam accommodare præſidia; verùm etiam ad minimos morbos minima, & conſequenter æqualia remedia proponere. Verùm alia occurrit maioris ponderis reſponſio, eſt verò quod cauſæ externę, præcipuè quando ſunt non leues, internas cauſas ſuſcitare conſueuerunt, & conſequenter aliquando lethales morbus inducere; id quod colligitur ex hiſtoria Manaſſes mariti Iudith, quæ habetur libro Iudith capit. octauo. per hæc verba. *Vir eius fuit Manaſſes, qui mortuus eſt in diebus meſſis hordeaceę; inſtabat enim ſuper alligantes manipulos in campo, & venit æſtus ſuper caput eius, & mortuus eſt.* Quod

Cur Hippoc. leuiſſimi morbi præſidiũ propoſuerit in magno aphoriſmorũ opere.

Quomodo leuiſſima cauſa grauiſſimũ effectum producat.

Quomodo præſidium patnium de bito tempore adminiſtratum poſſit curare lethalem morbum

Quod ſi exiſtimemus in Manaſſe nullũ præceſſiſſe internum apparatum, adhuc magis, elucet admirandi Senis artificium, quippe qui fortaſſe hoc aphoriſmo nobis indicare voluit, quantam habeant vim externæ cauſæ ſuſcitandi etiam mortes repentinas, niſi cito illis occurramus. Quapropter ſi ſtatim, ac cæpit venire æſtus ſuper caput Manaſſes, multa aqua tepida ſuperinfuſa fuiſſet illius capiti, horrendum hoc malum inhibitum fuiſſet.

APH. XLIV.

Mulier ambidextra non fit.

Cur mulier non fiat ambidextra.

MVlier non fit ambidextra, quoniã non habet vtriuſque manus æquale robur; perfectiſſimum enim robur in fœmina eſſe nequit. Si corpus robur ad animi fortitudinem transferatur, reperiemus præclaram analogiam præſentis aphoriſmi ad illud adeo decantatum: *Mulierem fortem quis inueniet?* neque verò hæc etiam erit conſimili ratione deſtituta, cum etenim animi mores ſequantur corporis temperaturam; facillimè poterimus ex aphoriſmo rationem elicere, cur mulier fortis non adinueniatur. Plurima ad id facientia breuitatis ſtudio prætermittimus.

Cur non inueniatur mulier fortis.

APH.

A P H. XLV.

Quicunque ſuppurati vruntur, vel ſecantur, ſi pus purum fluxerit, & album, euadunt; ſi verò ſubcruentum, & feculentum, ac fœtidum, pereunt.

IN ſuppuratione præcipit Hippocrates eſſe adhibendas vſtiones, tanquã accommodatiſſimum remedium, quod non diſſentit ab illo, quod habetur prouerb. cap. 17. *Sicuti igne probatur argentum & aurum camino, ita corda probat Dominus.* Ignis cur ſit magnum remediũ accõmodatũ magnis morbis.

A P H. XLVI.

Quorum hepar ſuppuratum aduritur, ſi pus purum fluxerit, & album, euadunt; in tunica enim his pus continetur: ſi verò qualis amurca fluat, pereunt.

QVod de aduſtione in antecedenti aphoriſmo dictum eſt, huc etiam poteſt transferri.

A P H. XLVII.

Dolores oculorum poſt meri potionem, & aqua calida balneum, venæ ſectione curato.

CVm non modò in præſenti, verùm etiam aphoriſmo 31. antecedentis ſectio-

Cur Hippoc. de oculorũ albugine non fuerit loquutus.

ſectionis loquutus fuerit Hippocrates de oculorum doloribus, atque adæquatis illorum præſidijs, atque in alijs etiã ſectionibus de quibuſdam alijs oculorum affectionibus verba fecerit, percõtabitur iure merito aliquis, cur de illo oculorum morbo, qui propriè albugo nuncupatur ne verbum quidem proñũciauerit; nam præterquam quod profeſſi fuimus in noſtra arte parua Hippocratem in aphoriſmis vniuerſam artem medicam complexum fuiſſe; modo etiã tenemur declarare, cur cum dictator ſuis aphoriſmis plurimas ſententias ſacras imitatus fuerit, illam omiſerit, quę habetur Tobiæ cap. 2. hunc in modum. *Contigit quadam die, vt fatigatus à ſepultura veniens in domum ſuam, iactaſſet ſe iuxta parietem, & obdormiſſet, ex nidoque hirundinum, dormienti illi, calida ſtercora inciderent ſuper oculos eius, fieretque cæcus*. Præterea cap. 11. ſic habetur. ***Tunc ſumens Tobias de felle piſcis, liniuit oculos patris ſui, & ſuſtinuit dimidiam ferè horam, & cœpit albugo ex oculis eius quaſi membrana oui egredi, quam apprahendens Tobias, traxit ab oculis eius, ſtatimque viſum recepit.*** Cui difficultati reſpõdemus, quod ſi accuratè perpendamus, reperiemus dictatorem dolorum nomine hunc etiam affectum complexum fuiſſe, ſiquidẽ credendum eſt, calida hirundinum ſtercora ſuper oculos cadentia non potuiſſe cæcitatem inducere, niſi præcedente eorundem oculorum dolore; iam verò

Tobię cæcitas quo pręſidio curata fuerit.

rò

rò cuilibet compertum eſt,quod ad partem dolentem accurrunt ſanguis,& ſpiritus tanquam ſuppetias laturi. Quod vero ad præſidium attinet, cum Hippocrates albuginem non expreſſerit, id etiam propterea cuiuſuis piſcis fel ſubticuit, ſatis habuit in arte parua breuiſſimam methodum, atque generica etiã præſidia indicare, per quæ poſſit quilibet oculorum dolores curare, antequam inducant vel albuginem, vel ipſam etiam cæcitatem. Quod ſi perconteris quomodo, & cur Tobias prædictum dolorem non perſenſerit, non erit arduum reſpondere ex ipſo ſacro textu, præ laſſitudine, atque labore incidiſſe in profundum ſomnum, atque proinde dolorem ſtatim non perſentiſſe, perſenſit autem poſt, quando animaduertit ſe præterea in cæcitatem incidiſſe.

Cur Tobias dolorē quī præceſſit cæcitatem non perſenſerit.

APH. XLVII.

Aqua inter cutem laborans ſi à tuſſi habeatur, deſperatus eſt.

HIc aphor. eſt idem cum 35. antecedentis ſectionis; quapropter eius explicationem ibi reperies, differt tantùm, quòd ibi dicitur malum, hic verò, *deſperatus eſt*, quemadmodùm in noſtra arte parua animaduertimus.

APH. XLIX.

Vrinæ ſtillicidium, & mingendi difficultatem, vini potio, & venæ ſectio ſoluit, incidere autem interiores.

Ratio eſt, quoniam ſi vini potio cum venæ ſectione aſſocietur, magnam obtinet facultatem aperiendi vias, & cōſequenter ſoluendi ſtranguriam, & dyſuriam, quoniam vini potio facilè permeat ad vrinam, & ſanguinis miſſio reuellendo, & attenuando prohibet inflāmationem. In plurimis aphoriſmis commendauit Hipp. vini potionem, atque multis, ijſque magnis morbis vtiliſſimam eſſe prædicauit; quod idem multis ſententijs ex ſacris libris deprōptis à nobis in præcedentibus aphoriſmis demonſtratum eſt, neque difficultatem facit, quod in prædictis ſacris locis de vini tantùm potione fiat mentio, hìc verò etiam de venæ ſectione; quoniam venæ ſectio non eſt neceſſaria per ſe, ſed tantummodo ad inflammationem prohibendam; cuius rei ſignum eſt euidētiſſimum, quod opere de aere, aquis, & locis, ex quo (vt arbitror) hic aphoriſmus fuit deprompus, de ipſa tantùm vini potione fiat mentio.

Cur vini potio, & venæ ſectio curet vrinæ ſtillicidium, & mingēdi difficultatem.

Difficultati ſatisfit.

APH.

A P H. L.

Ab angina habito tumor, & rubor in pectore ſuperueniens, bonum, extra enim vertitur morbus.

HIC aphoriſmus paucis immutatis iam fuit propoſitus, atque explicatus in ſexta ſectione; differt ſolùm, quòd ibi dixit in collo, hîc verò in pectore; eadem tamen ibi propoſita analogia huic etiam poterit inſeruire. Huic tamen proportione reſpondet, quod habetur prouerbiorum cap. 27. *Melior eſt manifeſta correctio, quàm amor abſconditus.* Sentētia aphoriſ. analoga.

A P H. LI.

Quibus cerebrum ſphacellatum eſt, ideſt, corruptum, in tribus diebus pereunt, ſi verò hos euaſerint ſani fiunt.

POſtquam Hippocrates in antecedēti aphoriſmo de iflammatione verbã fecit, in præſenti de illa maxima inflammatione cerebri verba facit, quam ob ſui vehementiam, *ſphacellum* nuncupauit; quamuis etenim ſphacellus, ſyderatio, & corruptio aliquãdo tribuãdo tribuatur oſſi malè affecto, aliquando carnibus, vt cum membrum aliquod putrefit, de his tamen non eſt intelligēdus Per dictionem ſphacellatum quid intelligēdum.

dus

Cerebri inflāmationi qui animi morbus ſit analogus.

dus aphoriſmus, quoniam ſi cerebrum ſic afficeretur, nullo modo poſſet æger euadere; quapropter maximam tantùm intelligit (vt dictum eſt) inflammationem. Cui proinde reſpondet alius morbus lethalis, qui deſcribitur in Eccleſiaſtico cap. 28. *Beatus eſt, qui tectus eſt à lingua nequam. qui in iracundia illius non tranſiuit, & qui nō attraxit iugum illius, & in vinculis eius non eſt ligatus; mors illius mors nequiſſima, & vtilis potiùs inferus, quam illa; perſeuerantia illius non permanebit, ſed obtinebit vias iniuſtorum, in flamma ſua non comburet iuſtos; qui derelinquunt Deum, incident in illam; & exardebit illis, & non extinguetur, & immittetur in illos quaſi leo, & quaſi pardus lædet illos*. Verùm vlteriorem huius aphoriſmi explicationem in ſubſequenti proponemus.

APH. LII.

Sternutamentum fit ex capite calefacto cerebro, aut humectato eo, quod in capite, inani. Aer enim intus contentus extra erumpit. Sonat autem, quoniam per anguſtum ipſi eſt exitus.

Præſentis aphoriſmi connexio cū antecedenti.

Videtur omnibus interpretibus impoſſibile adinuenire præſentis aphoriſmi cum præcedenti connexionē, nos tamen illam in noſtris edendis cōmentarijs propoſuimus, atque aliquatenus in noſtra arte parua indicauimus.

In poſtrema antecedentis aphoriſmi animaduertit Hippocrates, quod ſi illi, quibus cerebrum ſphacellatum eſt, acutiſſimorũ morborum terminum, nẽpe diem tertium euaſerint, ſani fiunt; quomodo ij poſſint euadere nõ indicauit, cum tamen ſit res non exigui momenti; atque euadendi modum vbique indicauerit dictator, & ne ab affectibus capitis diſcedamus, id præſtitit aphoriſ. 10. antecedentis ſectionis, quando inquit. *Caput dolenti, & circumdolenti pus, vel aqua, vel ſanguis effluens per nares, aut os, aut aures, morbum ſoluit.* Si pus effluat per aliquam ex prædictis regionibus in grauiſſimo capitis dolore, ſignum eſt manifeſtum in capite aliquã præceſſiſſe corruptionẽ; modò verò maius quoddam indicat dictator; ſternutamentũ, quãuis videatur leuiſſima quædã excretio, poſſe eſſe cauſam potiſſimam, qua illi, quibus cerebrũ corruptum eſt, ſi tertium diem euaſerint, ſani fiant; niſi etenim hanc noſtram admittas cõnexionẽ, nulla ratione poteris indagare, cur grauiſſimus ſenex in admirãdo aphoriſmorum opere propoſuerit hunc ſermonem, qui magis videtur problematis, quã aphoriſmi naturã redolere; fuit igitur, vt nos arbitramus illius inſtitutũ, nobis indicare non tantũ modum, quo fit ſternutamentũ, ſed admonere, vt illum excitemus, vt ſcilicet profluente ex naribus, vel ore (valida facta concuſſione) pure, vel aqua, vel ſanguine fiat morbi ſolutio. Eſſe autem explica-

Quomodo leuiſſima excretio poſſit à lethali modo liberari.

Hippocratis artificium aperitur.

tionem non inanem id videtur ſuadere, *calefacto cerebro, aut humectato*; iam verò tam capitis vehementiſſimus dolor, quàm dicta in antecedenti putrefactio, à prædictis cauſis fieri conſueuerunt. Quibus ita conſtitutis ſummopere eſt animaduertendum, quomodo his conſentiant hiſtoriæ, quæ habentur Regum libro 4. cap. 4. hunc in modum. *Creuit autem puer, & cum eſſet quędam dies, & egreſſus iiſſet ad patrem ſuum ad meſſores, ait patri ſuo; caput meum doleo; at ille dixit puero; tolle, & duc eum ad matrem ſuam; qui cum tuliſſet, & duxiſſet eum ad matrem ſuam, poſuit eum illa ſuper genua ſua vſque ad meridiem, & mortuus eſt; aſcendit autem, & collocauit eum ſuper lectum hominis Dei, & clauſit oſtium. Ingreſſus ergo Eliſeus domum, & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius, ingreſſuſque clauſit oſtium ſuper ſe, & ſuper puerum, & orauit ad Dominum, & aſcendit, & incubuit ſuper puerum, poſuitque os ſuum ſuper os eius, oculos ſuos ſuper oculos eius, & manus ſuas ſuper manus eius, & incuruauit ſe ſuper eum; calefacta eſt caro pueri; at ille reuerſus deambulabat domi, ſemelque huc atque illuc & aſcendit, & incubuit ſuper eum, & oſcitauit puer ſepties, aperuitque oculos.* Cum nolimus admittere, quod exiſtimauit libro de ſacra philoſophia doctiſſimus Valleſiu s, non fuiſſe penitus mortuum, ſed linctum animo, atque adeo ſyncope correptum, dicique iacere mor-

Hiſtoria ſacra aphoriſmũ ſũmopere illuſtrans.

mortuum, vt dicere cõſueuimus de apoplecticis, & catalepticis; atque denique de omnibus, qui ſine ſenſu, & motu iacent, quaſi inanimes, atque ideo dici Eliſeum ſuſcitaſſe puerum; quòd illum à grauiſſima ſyncope liberauerit, ſed re vera fuiſſe mortuum, vt communis eſt ſententia; hoc certiſſimum eſt, affectum lethalem à vehementiſſimo dolore capitis exortum fuiſſe, atque ipſum fuiſſe reuocatum facta ſepties oſcitatione, quæ non ſecus ac ſternutatio vaſorum efficit inanitionem, cum conferentia, atque tolerantia; atque tandem non fuiſſe ſuſcitatum ſine medio naturali; quæ noſtra ſententia eſt æque pia, atq; vera.

APH. LIII.

Quicunque hepar circum dolent, his febris ſuperueniens ſoluit dolorem.

QVemadmodum in noſtris animaduertimus commentarijs, atque in noſtra manuductione, aphoriſmi quilibet, qui prognoſtici ab interpretibus nuncupantur, non fuerunt, vt ipſi perperam exiſtimarunt, prædictionis tantùm gratia ab Hippocrate conſcripti, ſed vt nos edoceret naturam bene operantem imitari, quemadmodum inter reliquos ex præſenti colligitur aphoriſmo, in quo indicatur hepati circumdolenti febrem ſuperuenientem dolorẽ ſoluere; vt nos admoneret, in vehemẽtibus doloribus, à cauſa præcipuè frigi-

Aphoriſmi prognoſtici cur ab Hip. fuerint conſcripti.

Quomodo febris poſſit, hepatis dolori ſuperueniens, illũ ſoluere.

da excitatis, eſſe medicamenta calida, ſeu calorifica adhibenda, neque verendum eſſe, quod hæc aliquando febrem inducere conſueuerint, quoniam in affectibus à cauſa frigida, atque humida prouenientibus, ipſo affectus profligare conſueuerunt. Tale quid habetur lib. 4. Regum cap. 29., in quo ſcriptum eſt

Quomodo Ezechias cataplaſma te ex ficub⁹ fuerit ſanitati reſtitutus.

Ezechiam Dei ſententia morti deſtinatum, ab Eſaia admotum fuiſſe cataplaſma ex ficubus contuſis, quæ maturandi facultatem habent, atque ſanitati fuiſſe reſtitutum. *Dixitque Iſaias afferte mihi maſſam ficorum, quam cum attuliſſent, & poſuiſſet ſuper vlcus eius, curatus eſt.*

APH. LIV.

Quibus à venis ſanguinem mittere confert, his vere venam oportet ſecare.

Quomodo eleemoſyna proportione reſpondeat ſãguinis miſſioni.

QVamuis eleemoſyna videatur omni tempore exhibenda, eſt tamen neceſſaria, vbi maior neceſſitas, atq; vbi maior eſt opum affluentia, quod indicauit Eccleſiaſticus cap. 12. *Si benefeceris, ſcito cui feceris, & erit gratia in bonis tuis multa, & inuenies retributionem magnam, ſi non ab ipſo, certè à Domino.* Huic eſt analogum quod inquit Hippocrates, ad hoc vt ſequatur maior cõferentia ex miſſione ſanguinis eſſe eligendum tempus, quo maior eſt repletio, nimirum vernum tempus, atque cor-

pus

pus ſanguine repletum, alioquin vel non confert; vel minùs confert). Et cap. 18. *Memento paupertatis in tempore abundantiæ, & neceſſitatem paupertatis in die diuitiarum*. Et cap. 29. *Fœnerare proximo tuo in tempore neceſſitatis illius, & iterum redde proximo in tempore ſuo*. Et paulò poſt. *Conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemoſyna viri, quaſi ſacculus cum ipſo, & gratiam hominis, quaſi pupillam conſeruabit, & poſtea reſurget, & retribuet illis retributionem vnicuique in caput ipſorum, ſuper ſcutum potentis, & ſuper lanceam aduerſus inimicum tuum pugnabit*.

Cur vernum tempus ſit ſãguinis miſſioni maximè accõmodatum.

APH. LV.

Quibus inter ventriculum, & ſeptum tranſuerſum pituita repoſita, & dolorem affert non habens exitum, neque ad alterum ventrem; his per venas ad veſicam pituita verſa ſoluitur morbus.

Ratio eſt, quoniam pituita intra ventriculum, & ſeptum tranſuerſum contenta viam non habens conſpicuam ad ventriculum, vt inde educatur per vomitum, aut ad inteſtina, vt inde educatur per ſeceſſum; conſueuit educi per veſicã facta materiæ attenuatione, atq; trãſmiſſione per venas emul-

Quomodo poſſit pituita repoſita inter vẽtriculum & ſeptũ tranſuerſum, ad veſſicam verti.

emulgentes per occultos corporis meatus, ad iecur ob propinquitatem; iam verò cum pituita attenuata degenerat in humorem ſeroſum, faciliùs tranſit per veſicam, quàm per alias corporis regiones; vt hinc admiremur maximam naturæ prouidentiam, quæ aliquando præter ſpem aliquos morbos curat per occultos dictos meatus, cui reſpondet, quod habet pſaltes Regius. *Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.*

APH. LVI.

Quibus hepar aqua plenum in omentum eruperit, his venter aqua repletur, & moriuntur.

Cur illi quib⁹ hepar aqua plenũ in omentũ erumpit his venter aqua repletur, & moriuntur.

HVius morbi cauſa eſt præcipua, quòd inferior venter rapit illa, quæ per reliqua membra deſtribui deberent, vnde in miſerandis diuitijs permanens, reliqua membra alimento deſtituta abſumuntur; contra euenit quotieſcunque prædictus venter omnibus diſtribuit, quod ſuum eſt. Sic habetur prouerb. 11. *Alij diuidunt propria, & ditiores fiunt; alij rapiunt non ſua, & ſemper in egeſtate ſunt. Qui abſcondit frumenta, maledicetur in populis, benedictio autem ſuper caput vendentium.* Conſonat etiam aphoriſmo præclarus locus Iob de quo ſuperius mentionem fecimus.

Auari quomodo hydropicis ſĩt analogi.

APH.

APH. LVII.

Anxietudo, oſcitatio, horror, vinum æquale æquali potum ſoluit ægritudinem.

IMmodici vini noxas cum Hipp. atq; Sirachio in quinta ſectione demonſtrauimus. Eiuſdem ſobriè potati vtilitates ad aliquas curandas ægritudines in præſenti aphoriſmo, vt fecit in antecedenti ſectione, demõſtrat dictator, quod ante illum præſtiterat prædictus in Eccleſiaſtico cap. 31., quãdo inquit. *Aequa vita hominibus vinum in ſobrietate, ſi bibas illud moderatè, eris ſobrius.* Atque ante illum Sapiens prou. cap. 12. *Qui ſuauis eſt in vini moderationibus, in ſuis monitionibus relinquit contumeliam.*

Vini moderati potati, vtilitatis.

APH. LVIII.

Quibus in vrinario meatu tubercula fiunt: his ſuppuratione facta, & eruptione, ſoluitur dolor.

HIC aphoriſmus fuit etiam conſcriptus ſectione quarta, atque ibi declaratus; cur autem repetitus fuerit, in noſtra arte parua aduerſus communem ſententiam demonſtrauimus.

APH. LIX.

Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt ſtatim mutos fieri.

Cur concuſſo cerebro ſequatur obtumeſcentia.

CVm cerebrum ſit loquelæ principium (inde etenim prouenit facultas mouendi, atque ſentiendi) neceſſe eſt, vt eo vehementer percuſſo, ſequatur obmuteſcentia, quoniam ſcilicet conquaſſatis venis, atq; neruis ad ſuam arcem prædicta retrahitur facultas. Si contingat pauperes, & humiles valde opprimi à potentibus, ac diuitibus, non poteſt non talis in illorum cerebro fieri agitatio cum timore permixta, quin illos reddat mutos. Id quod animaduertit Sap. prouerb. cap. poſtremo, quando inquit. *Aperi os tuum muto, & cauſis omnium filiorum, qui pertranſeunt. Aperi os tuum, decerne quod iuſtum eſt, & vindica inopem, & pauperem.*

Sentẽtia aphoriſmo analoga.

APH. LX.

Corporibus carnes habentibus humidas, famem adhibere conuenit, famens enim corpora ſiccat.

Cur fames exiccet cor-

SI multa humiditas excrementitia fuerit per carnes diſperſa, indicat exiccationem, quæ fit tali ieiunio; quod cor-

corpus faciat eſurire, quemadmodum quotidiana demõſtrat experientia. Quod curationis genus alios etiam curat affectus, de quibus in præſenti apoориſmo nullam mentionem fecit Hippocrates; ſunt verò qui ad iraſcibilem attinent facultatem. Omnes vnica breuiſſima sẽtentia complectitur Sapiens Eccleſiaſtes cap. 12., quando inquit. *Aufer iram à corde tuo, & amoue malitiam à corde tuo.*

pora carnes humidas habẽtia.

Ieiuniũ quos curetanimi morbos.

APH. LXI.

Si à febre habito tumore non exiſtente in faucibus, ſtrangulatio repentè ſuperueniat, niſi vix deuorare non poſſit, lethale.

HIC aphoriſmus iam in præcedenbus fuit explicatus.

APH. LXII.

Si febricitanti collum peruertitur, vt deuorare non poſſit, ſine vllo colli tumore, exitioſum eſt.

IDem de præſenti aphoriſmo pronunciandum.

APH. LXIII.

Vbi in toto corpore mutationes, & corpus refrigeratur, & rurſus calefit, aut colorem alium ex alio commutat, longitudo morbi ſignificatur.

HIC aphoriſmus fuit in quarta ſectione poſitus, atque ibi explicatus. Cur autem hìc fuerit repetitus, in noſtra arte parua demonſtrauimus.

APH. LXIV.

Sudor multus calidus, vel frigidus ſemper fluens; humorem abduci, robuſto quidem ſupra, debili verò infra ſignificat.

Cur ſudor magis feratur ad ſuperiora, quam ad inferiora

NIſi imbecillitas repugnet, ſudor magis fertur ad ſupernam corporis regionem, quàm ad infernam, quoniam viſcera in ſuperna corporis parte magis collocantur, quemadmodum indicat frequens ſudor, qui circa vultum, atque thoracem conſpicitur. Cui proportione reſpondet illud Dei eloquium adeo decantatum. *In ſudore vultus tui veſceris de pane tuo.*

APH.

APH. LXV.

Febres quæcunque non intermittentes tertia die vehementiores ſiunt, periculoſæ. Quocunque autem modo intermiſerint, ſecuritatem ineſſe ſignificatur.

CVR etiam hic aphoriſmus fuerit hic repetitus, in noſtra arte parua demonſtrauimus.

APH. LXVI.

Quibus febres longæ, his vel vomicæ, vel in articulos dolores decumbũt.

HIC etiam ſuo loco fuit explicatus, vt etiam qui hunc conſequitur.

APH. LXVII.

Quibus vomicæ diuturnæ, aut in articulos dolores ex febre decumbunt, hi cibo pleniore vtuntur.

APH. LXVIII.

Si quis cibum febricitanti dederit, vt ſano robur, ſic laboranti morbus.

HVic ſententiæ eſt analoga, quæ habetur prouerb. 25. *Acetum in nitro*

Cur animi cibus non ſit irriſoribus offerēd⁹. *qui cantat carmina cordi peſſimo.* Et cap. 9. *Qui erudit deriſorem, ipſe iniuriam ſibi facit; & qui arguit impium, ſibi maculam generat; Noli arguere deriſorem, ne oderit te; argue Sapientem, & diligit te. Da ſapienti occaſionem, & addetur ei ſapientia, doce iuſtum, & feſtinabit accipere.* Et in Eccleſiaſtico cap. 21. *Narratio fatui quaſi ſarcina in via; nam in labijs ſenſati inuenietur gratia. Os prudentis quæritur in Eccleſia; & verba illius cogitabunt in cordibus ſuis; tanquã domus exterminata, ſic fatuo ſapientia, & ſcientia inſenſati inenerrabilia verba. Compedes in pedibus doctrina ſtulto, & quaſi vincula manuum ſuper manum dextram. Ornamentum aureum prudẽti doctrina, & quaſi brachiale in brachio dextro.*

APH. LXIX.

Quæ per veſicam excernuntur, inſpicere oportet, ſi talia, quæ in ſanis, excernuntur. Quæ igitur minimè ſimilia ſunt his, hæc morboſiora; quæ verò ſunt ſanis ſimilia, hæc minimè morboſa.

Quomodo Hipp. vrinam optimã propoſuerit pro. DEmonſtrat in præſenti aphoriſmo Hippocrates exemplo vrinæ cætera exerementa; quinimo & actiones omnes conſiderandas eſſe, vt fiat comparatio per ſimilitudinem, vel diſſimilitudinem ad ſana corpora, qui modus fre-

frequens eſt apud dictatorem , atque analogiſmus appellatur. Quæ omnia quò magis fuerint ſimilia ſanorum excrementis, atque actionibus, eò magis ſanum eſſe corpus demonſtrabunt; quò magis diſſimilia, eò eſſe inſalubrius ſignificabunt. Hoc idem de timente Deum, atque legem ſeruante, ſeu è cõuerſo de iniquo, & impio demonſtrat Concionator cap. 15. *Qui timet Deum, faciet bona, & qui continens eſt cognitionis legis apprahendet illam, & obuiabit illi, quaſi mater honorificata, & quaſi mulier à virginitate ſuſcipiet illum; cibabit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua ſapientiæ ſalutaris potabit illum, & firmabitur in illo, & non flectetur, & continebit illum, & non confundetur, & exaltabit illum apud proximos ſuos, & in medio Eccleſiæ aperiet os eius, & adimplebit illum ſpiritu ſapientiæ, & intellectus, & ſtola gloriæ veſtiet eum: iucunditatem, & exaltationem theſaurizabit ſuper illum, & nomine æterno hæreditabit illum. Homines ſtulti non apprahendent illam, & homines ſenſati obuiabunt illi; homines ſtulti non videbunt eam, longè enim abeſt à ſuperbia, & dolo. Viri mẽdaces non erunt illius memores; & viri veraces inuenientur in illa, & ſucceſſum habebunt vſque ad inſpectionem Dei.*

Nórma, illarum quę fiunt ab ægrotantibus.

Vir omniũ optimꝰ quaſi ſtatua Policleti; quinã ſit & quas habeat conditiones.

APH. LXX.

Et quibus deiectiones, ſi ſtare permiſeris, & non moueris, veluti ſtrigmenta ſubſiſtunt, ſi pauca, paucus eſt morbus; ſi multa, multus; his confert alui purgatio; quòd ſi aluo non purgata dederis ſorbitiones, quantò plures dederis, tantò magis nocebis.

Qvamuis præſens aphoriſmus ab aliquibus interpretibus inter ſpurios fuerit poſitus, nos tamen illum Hippocrate dignum exiſtimamus; quemadmodum etenim in præcedentibus ſectionibus plures vrinas conſiderauit, atque alui excrementa, quorũ alia magis, alia verò minus ſunt morboſa, ad maiorem totius artis perfectionem horum omnium communis quædã erat reddenda ratio. Eſt verò quòd prædicta excrementa, quò magis accedũt ad ſtatum naturalem, minus ſunt morboſa; quò magis recedunt, eò ſunt magis perniciosa; atque proinde in antecedenti propoſuit vrinam ſanorum, quæ inſeruire debebat tanquam norma, atque ſtatua Policleti ad bonas vrinas, hoc eſt, parùm à ſtatu naturali recedentes dignoſcendas, quas laudauit: damnauitque illas, quæ multùm recedunt: quod idem in præſenti aphoriſmo vult eſſe intelligendum, quemadmodum colligitur

Alui fœcum quæ magis & quæ minus ſint morboſa

gitur ex aphoriſmo 83. huius eiuſdem ſectionis, in quo hos ipſos ſimul connexos vna, & eadem ſententia complectitur. Conſimilem progrediendi modum ante Hipp. ſeruauerat Sapiens in prouerbijs, qui varijs capitibus propoſuit characteres, ſeu notas quaſdam mulierum tam bonarum, quàm malarum, atque tandem in totius operis fine proponit ſimiliter mulierem, quæ inſeruire poſſit, tanquam reliquarum norma, atque, vt dictum eſt, tanquam ſtatua Policleti; ſic etenim habet cap. 13., quod totius operis eſt poſtremum. *Mulierem fortem quis inueniet? procul de omnibus finibus pretium eius &c.* tranſcribe reliqua. Obijcies quòd etiamſi tam ſapiẽs loco citato, quàm Hippocrates in antecedenti, atque præſenti aphoriſmo propoſuerit id, quod in ſuo quoque genere optimum eſt, vt ſcilicet inſeruiat tanquã ſtatua Policleti; eſſe tamen comparationem admodum diſparem; atque proinde non videri conueniens aliquam ſtatuere analogiam excrementorum ad naturam fœmineam. Verùm pro reſponſione animaduerte, id aliquatenus fuiſſe indicatum ab Hippocrate, nam præter quam quod aphor. 48. quintæ ſectionis animaduertit fœminas concipi magis in ſiniſtra vteri parte, atque à maris ſiniſtra patre magis prouenire: libro etiam de genitura ſcriptum reliquit fœminas progigni à ſemine magis excrementitio; & quoniam, vt animaduertit ante Gal. Ariſt. libello de phyſiognomia, ani-

Mulier omnium optima reliquarum norma.

Obiectioni ſatisfit.

ini

mi mores ſequuntur corporis temperaturam, hinc factum eſt, vt animaduerterit Sirachius mulierem bonam; deteriorem eſſe viro prauo, & Sap. in Eccleſiaſte cap. 7. *Luſtraui vniuerſa animo meo, vt ſcirem, & conſiderarem, & quærerem ſapientiam, & rationem, & cognoſcerem impietatem ſtulti, & errorem imprudentium, & inueni amariorem morte mulierem, quę laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius; vincula ſunt manus illius. Qui placet Deo, effugiet illam; qui autem peccator eſt, capietur ab illa.* Ecce hoc inueni, dixit Eccleſiaſtes, *vnum, & alterum, vt inuenirem rationem, quam adhuc quærit anima mea, & non inueni. Virum de mille vnum reperi, mulierum ex omnibus non inueni ſolummodo hoc inueni, quod fecerit Deus hominem rectum, & ipſe ſe infinitis miſcuerit quæſtionibus.* Et Eccleſiaſticus cap. 25. *A muliere initium factum eſt peccati, & per illam omnes morimur. Omnis plaga triſtitia cordis eſt, & omnis malitia nequitia mulieris; & omnem plagam & non plagam videbit cordis, & omnem nequitiam, & non nequitiam mulieris.* Non *eſt caput nequius ſuper caput colubri, & non eſt ira ſuper iram mulieris. Commorari leoni, & draconi placebit, quàm habitare cum muliere nequam; nequitia mulieris immutat faciem eius, & obcæcabit vultum ſuum tanquam vrſus; breuis omnis malitia ſuper malitiam mulieris; ſors peccatorũ cadat ſuper illam.* Cap autem 9. prauas

Mulier omnium peſſima.

uas mulieres manifeſtè comparat ſterori; inquit etenim. *Auerte faciem tuã à muliere compta, & ne circumſpicias ſpeciem alienam; propter ſpeciem mulieris multi perierunt, & ex hoc concupiſcẽtia quaſi ignis exardeſcit. Omnis mulier, quæ eſt fornicaria, quaſi ſtercus in via ab omnibus prætereuntibus conculcabitur.* Eſt tamen adhuc eximendus ſcrupulus; videntur etenim manifeſtè inuicem ſibi aduerſari duo ex locis citatis, nempe locus, qui habetur prou. cap. poſtremo, vbi deſcribit mulierem fortẽ, & locus, qui habetur in Eccleſiaſte cap. 7. vbi ait ſe inter mille homines vnũm reperiuiſſe, inter mulieres nullam. Reſponde non aduerſari, quoniam iam dixerat. *Mulierem fortem quis inueniet?* Quaſi velit dicere non adinueniri; quod ſi illam deſcribit, factum eſt, vt nobis inſeruiat pro norma, vt ſcilicet illam nobis comparemus proximè ad illam accedentem, tales etenim fuiſſe plurimas vnicuique compertum eſt.

Praua mulier cur comparetur ſtercori.

Apparẽs contradictio ſoluitur.

APH. LXXI.

Quibuſcunq; inferius cruda deijciuntur, ab atra bile ſunt: ſi plura pluri; ſi pauciora, pauciori.

HIC aphoriſmus inter ſpurios connumeratur, quòd ſi velis illum aliquo pacto Hippocraticum exiſtimare. animaduerte eſſe duorum præcedentiũ declaratiuum; conſiderat etenim illa, quæ per infernam ſedem deijciuntur ab optimis excrementis admodum recedentia. APH.

A P. H. LXXVII.

Excretiones in febribus non intermittentibus liuidæ, & ſanguineæ, billioſæ, & fœtidæ, omnes malæ. Cum verò bene excernuntur, bonum eſt, & per ventrem, & per veſicam: & vbi aliquid ſecedens ſteterit non purgatum, malum.

PRæſens etiam aphoriſmus cur hic fuerit repetitus in noſtra arte parua demonſtrauimus.

A P H. LXXVIII.

Corpora oportet, vbi quis purgare voluerit, fluida facere: & ſi ſupra ſiſtere aluum; ſi verò infra humectare.

HIC aphoriſmus iam à nobis in ſecunda ſectione fuit explicatus. Cur verò ab Hippocrate fuerit repetitus, in noſtra parua fuit indicatum.

A P H. LXXIX.

Somnus, & vigilia, vtraque modum excedentia, morbus.

HIC etiam aphoriſmus à nobis fuit explicatus in ſecunda ſectione; quid

quid verò Senem impulerit ad illum repetendum, in noſtra arte parue aduerſus communem ſententiam demonſtrauimus. Interim animaduertimus non ſine artificio feciſſe Hippocratem dictionum permutationem, ibi etenim adhibuit dictionem generalem, nimirum *malum*, hic verò dixit *morbus*. Eccleſiaſticus magis præciſè indicauit morbi genus; ſic etenim habet cap. 31. *Vigilia honeſtatis tabefacit carnes, & cogitatus illius aufert ſomnum*. Eſt & alia cauſa vigiliam inducens, quam tetigit paulò poſt, quando inquit. *Quàm ſufficiens eſt homini erudito vinum exiguum, in dormiendo non laborabis ab illo, & non ſenties dolorem. Vigilia, & cholera, & tortura vino infrunito, ſomnus ſanitatis in homine parco: dormiet vſque ad mane, & anima illius cum ipſo delectabitur*. A quo, vt arbitror, ſuum progrediendi modum deſumpſit Hippocrates; poſtquã etenim ſectione ſecunda, aphoriſ. 3. de immodica vigilia, ſiue ſomno laborioſo verba fecit, ſtatim ſubdit aphoriſmum, in quo de ſatietate, ſermonem inſtituit, vt indicaret prædictos affectus inde prouenire. Si iandem huius ſententiæ maiorem expoſcis intelligentiam, vide rurrus explicationem, quam tradidimus ad aphoriſmum tertium prædictæ ſecundæ ſectionis.

Vigiliæ inteſæ ex quibus cauſſis proueniunt.

Hippocr. ſapientũ artificiũ quomodo imitatus fuerit.

APH.

APH. LXXV.

In febribus non intermittentibus ſi exteriora frigent, interiora vruntur, & febris habeat, lethale.

HIC aphoriſmus fuit conſcriptus in quarta ſectione, atque non ſine artificio hic repetitus, quemadmodum in noſtra arte parua demonſtrauimus; eius explicationem ibi reperies.

APH. LXXVI.

In febre non intermittente, ſi labrum, aut naſus, aut oculus, aut ſupercilium peruertitur, ſi non videat, ſi non audiat, & iam debilis ſit: quicquid horum fuerit, mors prope eſt.

Difficultati ſatisfit.

QVamuis hic aphoriſmus paucis admodum immutatis ſcriptus fuerit in quarta ſectione ſimul cum antecedenti, voluit tamen Hipp. illum repetere ob cauſam à nobis in noſtra arte parua indicatam. Interim non eſt prætermittenda difficultas, quam poſſet aliquis aduerſus aphoriſmum excitare; eſt verò, quod Hippocrates videtur refragari, quod habetur cap. 6. Baruch per hæc verba. *Quaſi poſſint ſentire, qui non habent motum.* Per hæc

Vtrum humana vita magis in motu an potius in ſenſu ſita ſit.

hæc etenim voluit ſignificare Propheta humanam vitam præcipuè in motu ſitam eſſe. Verùm quicumque vtramque ſententiam diligenter conſideret, reperiet inter illas admirandum eſſe conſenſum. Hippocrates etenim in præſenti aphoriſmo indicauit motum deprauatum, atque ſenſuum deperditionem eſſe propinquæ mortis prænunciam, quoniam hęc mutuò ſe ſe conſequuntur, ita vt exiſtenti iam ægro debili deficere incipiat motus voluntarius, atque pro eo fiat deprauatus; atque conſimiliter deficere incipiat ſenſus, quoniam neque ipſæ ſenſationes abſq; aliquali motu fieri poſſunt; præcitata verò ſententia Baruch indicauit indola non ſentire, quoniam non habent motum; reuera etenim ſi prorſus deficiat motus animalis. inde coniectamur nullum adeſſe ſenſum; quemadmodum in apoplexia forti eſt intueri. Neque difficultatem facit, quod habet Gal. libello de cauſis ſymptomatum; in parte præter naturam affecta poſſe perire motum manante ſenſu, non tamen hunc manente motu, quoniam hic Galeni locus eſt intelligẽdus de aliqua parte corporis, non autem de toto corpore; quare motus animalis non eſt abſque ſenſu, neque hic abſque motu. Instantię ſatisfit.

APH.

APH. LXXVII.

A pituita alba aqua inter cutem ſupernenit.

VOcat Hippocrates albam pituitam (alio nomine leucoplegmatia nuncupatur) totius corporis tumorem œdematoſum, qui morbus alium deteriorem minatur, nimirum aquam intercutem, ſeu hydropem, quoniam magnam indicat hepatis refrigerationem, quæ cum vires acquirat eundo, nil mirum quod temporis progreſſu, creſcente hepatis friditate, minor morbus degeneret in maiorem. Cui reſpondet illud in ſacris literis adeo decantatum. *Abyſſus abyſſum inuocat.*

Leucoplegmatia quid. & quomodo degeneret in hydropem.

APH. LXXVIII.

Ab alui profluuio difficultas ... rum.

CVm pr... eti... r in apho... plicat... c...

APH. LXXX.

A corruptione abſceſſus oſſis.

CVicunque humani corporis particulæ corruptio, mala; peior tamen, quæ in oſſibus, atque eò magis, quò os eſt putrefactioni obnoxium; id propterea dixit Sap. in prouerbijs cap. 12. *Mulier diligens corona; & putredo in oſſibus eius, quæ confuſione res dignas gerit.* Eò etiam eſt deterior, quòd oſſa ſubſtentat totam molem corpoream, quo factum eſt, vt dixerit cap. 14. *Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia.* E contra eorum ſtatum ſalubrem vbique magnificeit, præcipuè cap. 15. *Lux oculorum lætificat animam, fama bona impinguat oſſa.* F [illegible] *lcedo animæ, ſanitas oſſium.* [illegible] us [illegible] 26. *Gratia mulieris* [illegible] *um ſuũ, & oſſa illi* [illegible]

Cur oſſium putredo ſit omnium peſſima. Et qui animimor bus illi ſit analogus.

A [illegible] *ſ, &* [illegible] *abe flu-* [illegible] *ui pro-* [illegible] *ſtrictio* [illegible] *rictio-* [illegible]

[illegible] or. 78. [illegible] inteſti- [illegible] tum, [illegible]

Cõnexio cum præcedentibus.

norum, & aphoriſmo 79. A difficultate inteſtinorum lenitas inteſtinorum ſuperuenit, atque antecedenti. A corruptione abſceſſus oſſis; quoniam ſcilicet quæcunque humorum maligna putreſcentia ipſas etiam partes ſolidas nata eſt corrumpere, iure merito præſentem ſubnectit aphoriſmum, vt ſcilicet demonſtret fieri poſſe peſſimas metaſtaſes; non minùs à partibus ſuperioribus ad inferiores, quàm ab inferioribus ad ſuperiores; in hunc etenim ſenſum ſcripſit diuinus Senex aph. 3. ſectionis ſextæ. *In longis difficultatibus inteſtinorum inedia ex faſtidio, malum, & cum febre peius*. Quod ſi alui profluuium proueniat ab atra bile, non poteſt non eſſe lethale, ſiquidem habetur ſectione quarta aph. 24. *Difficultas inteſtinorum ſi ab atra bile incœperit lethalis*. Et aph. 26. *A difficultate inteſtinorum habito, ſi veluti caruncula exeant, lethale eſt*. Peſſimam humorum conditionem ex praua victus norma, atque etiam ſceleris conſcientia emanantem, hanc lethalem metaſtaſim in Rege Ioram progignuis ſe, ſic permittente Deo, colligitur ex libro ſecundo Paralipomenum cap. 21., vbi ſic habetur. *Et ſuper hæc omnia percuſſit eum Dominus alui languore incurabili, cumque dici ſuccederet dies, & temporum ſpacia voluerentur, duorum annorum expletus eſt circulus, & ſic longa conſumptus tabe, ita vt egereret etiam viſcera ſua, languore pariter & vita caruit*. Quamuis

Quomodo metaſtaſes poſſint etiã fieri praſeq; à ſuperioribus ad inferiora.

Id exemplo peſſimi morbi quem paſſus eſt Iorã declaratur.

uis etenim non ſit à ratione alienum, quod exiſtimarunt doctiſſimi aliqui viri dictione *tabe* intelligi totius corporis conſumptionem, potiùs quàm pulmonum putreſcentiam; nos tamen, prædictis Hippocratis aphoriſmis perſuaſi, exiſtimamus potuiſſe etiam deleteriam humoris conditionem ad pulmones peruenire; atque inde etiam tabem prouenire.

APH. LXXXII.

A ſanguinis ſputo puris ſputum, & liberatio; cum verò ſaliua retinetur, moriuntur.

HIC aphoriſmus continetur aphoriſmo 15.& 16.huius eiuſdem ſectionis, atque in Galeni codice non reperitur; quapropter exiſtimandum eſt ab Hippocrate non fuiſſe hic conſcriptum.

APH. LXXXIII.

Qualia fuerint veſicæ, aut alui excrementa, & ex carnibus, & ſicubi alibi à natura corpus exierit; ſi parum, paucus eſt morbus; ſi multum, multus; ſi valde multum, lethale.

HOC aphoriſ. complectitur Hipp. illos, qui habentur ſub numero 69. & 70. quemadmodū ibi animaduertim⁹, atque

atque proinde cum ibi fuerit explicatus, non eſt cur id modò repetamus.

APH. LXXXIV.

Quicunque ſupra quadrageſimum annum inſani fiunt, non admodum conualeſcunt. Minùs enim periclitantur, quibus proprius naturæ, & ætati morbus fuerit.

Cur illi, qui ſupra quadrageſimum annum inſani fiunt, nō ad modū conualeſcant.

RAtio eſt, quoniam à quadrageſimo anno incipit ætas eſſe magis prudens ſiue in prudentia, atque ſapientia magis proficere; quapropter qui illa ætate inſani fiunt, non admodum conualeſcunt, quoniam morbus non conuenit ætati, quemadmodum ipſe comprobat dictator; id fortaſſe didicit ex c.25. Eccleſiaſtici, in quo ſic habetur. *Tres ſpecies odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum; pauperem ſuperbum, & diuitem mendacem, & ſenem fatuum, & inſenſatum.*

APH. LXXXV.

Quibus in ægritudine pro arbitrio oculi illachrymantur, bonum; quibus autem non ex arbitrio, malum.

HIC aphoriſmus iam fuit ſuo loco à nobis explicatus.

APH.

APH. LXXXVI.

Quibus in febribus quartanis ſanguis ex naribus fluxerit, prauum.

HIc aphoriſmus hìc fuit perperam interiectus.

APH. LXXXVII.

Sudores in decretorijs diebus vehementes, & veloces facti, periculoſi.

QVamuis hic aſphoriſmus tamquam ſpurius fuerit ab interpratibus prætermiſſus, nos tamen eſſe magno Hippocrate dignum, atque reliquis aphoriſmis affinem in noſtris demonſtrauimus commẽtarijs. Significat autem dictator, quod etiam ſudores vehementes, atque veloces facti ſunt periculoſi, etiam ſi fiant in diebus decretorijs, quoniam vt ipſe animaduertit aphor. 51. ſecundæ ſectionis, omne nimium eſt naturæ inimicum, & quod paulatim fit, tutò fit. Hinc factum eſt, vt quando miſericors Dominus Geneſeos cap. 3. præcepit Adamo, vt ſudore ſibi victum quæreret, noluit tamen hunc ſudorem eſſe vehementem, atque velocem.

Cur ſudores in diebus etiã decretoriis vehemẽtes, & veloces facti ſint periculoſi.

Cur præceperit D. Adamo vt ſibi victũ quæreret in ſudore ſolius vultus.

APH. LXXXVIII.

Expulſi à frōte ſtillarum inſtar, & ſcaturiginum, & frigidi vehementer, & multi ſunt; ſudorem enim eiuſcemodi neceſſe eſt violenter, & cum labore ſummo, & eliſione diuturna exire.

HVic etiam aphoriſmo maximè quadrat ſententia in antecedenti aphoriſmo propoſita, voluit etenim victum eſſe quærendum in ſudore vultus, non tamen à fronte ſtillarum inſtar, & ſcaturiginum, & frigidi vehementer, & multi; hos etenim ſudores deteſtatur Hippocrates.

APH. LXXXIX.

In morbo diuturno, ventris depreſſio malum eſt.

Cur in morbo diuturno ventris depreſſio ſit mala.

SI quemadmodum dixit Hippocrates aph. 35. ſecundæ ſectionis; in quouis morbo partes ad vmbilicum, & imum ventrem attinentes craſſitudinem habere melius eſt, multùm verò extenuari, & cōtabeſcere malum, ob rationem ibi traditam, multò magis erit id pernicioſum in morbo diuturno. Cui aphoriſmo reſpondet diuturnus quilibet animi morbus, præcipuè aſſidua venus, quæ tādem eneruat primùm corporis, deinde ipſius animæ

Qui animi morbus illi ſit analogus.

mæ vires, quemadmodum alibi à nobis demonſtratum fuit.

APH. XC.

Quæcumque medicamentis non curantur, ferrum curat; quæ ferro non curantur, ignis curat; quæ igne non curantur, ea exiſtimare oportet immedicabilia.

HVic analogam reperies ſententiam apud Matthæum cap. 18. vbi ſic habetur. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Cæterū in pernicioſiſſimis quibuſque morbis, in quibus compellitur æger peruenire ad ferrum, atque ignem, placandus D.O.M. ſacrificijs, atque eleemoſynis, conſilio Sapientis. prouerb. cap. 3. quando inquit. *Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* Quæ ſententia eſt intelligenda non modò de ægrotante, verùm etiam de medicinam faciente. Quod tamen præcipuè ad ægrotantem attinet, ſubdit paulò poſt. *Diſciplinam Domini, fili mi ne abijcias, nec deficias, cum ab eo corripieris; quem enim diligit*

In morbis incurabilibus ad quod præcipue auxiliū confugiendū.

APH. LXXVII.

A pituita alba aqua inter cutem ſupervenit.

Leucoplegmatia quid. & quomodo degeneret in hydropem.

VOcat Hippocrates albam pituitam (alio nomine leucoplegmatia nuncupatur) totius corporis tumorem œdematoſum, qui morbus alium deteriorem minatur, nimirum aquam intercutem, ſeu hydropem, quoniam magnam indicat hepatis refrigerationem, quæ cum vires acquirat eundo, nil mirum quod temporis progreſſu, creſcente hepatis friditate, minor morbus degeneret in maiorem. Cui reſpondet illud in ſacris literis adeo decantatum. *Abyſſus abyſſum inuocat.*

APH. LXXVIII.

Ab alui profluuio difficultas inteſtinorum.

CVm præſens, atque ſubſequens etiam aphoriſmus contineantur in aphoriſmo 81., inde illorum explicatio erit exquirenda.

APH. LXXIX.

A difficultate inteſtinorum leuitas inteſtinorum ſuperuenit.

APH.

APH. LXXX.

A corruptione abſceſſus oſſis.

CVicunque humani corporis particulæ corruptio, mala, peior tamen, quæ in oſſibus, atque eò magis, quò os eſt putrefactioni obnoxium; id propterea dixit Sap. in prouerbijs cap. 12. *Mulier diligens corona; & putredo in oſſibus eius, quæ confuſione res dignas gerit.* Eò etiam eſt deterior, quòd oſſa ſubſtentāt totam molem corpoream, quo factum eſt, vt dixerit cap. 14. *Vita carnium ſanitas cordis, putredo oſſium inuidia.* E contra eorum ſtatum ſalubrem vbique magnifecit, præcipuè cap. 15. *Lux oculorum lætificat animam, fama bona impinguat oſſa.* Et 16. *Dulcedo animæ, ſanitas oſſium.* Et Sirachius cap. 26. *Gratia mulieris ſedulæ delectabit virum ſuū, & oſſa illius impinguabit.*

Cur oſſium putredo ſit omnium peſſima. Et qui animimorbus illi ſit analogus.

APH. LXXXI.

A ſanguinis vomitu phthiſis, & puris purgatio ſupra, à tabe fluxio ex capite, à fluxione, alui profluuium, ab alui profluuio adſtrictio purgationis ſuperioris, ab adſtrictione, mors.

CVm dixerit Hippocrates aphor. 78. Ab alui profluuio difficultas inteſtinorum,

Cõnexio cum præcedentibus.

norum, & aphoriſmo 79. A difficultate inteſtinorum leuitas inteſtinorum ſuperuenit, atque antecedenti. A corruptione abſceſſus oſſis; quoniam ſcilicet quæcunque humorum maligna putreſcentia ipſas etiam partes ſolidas nata eſt corrumpere, iure merito præſentem ſubnectit aphoriſmum, vt ſcilicet demonſtret fieri poſſe peſſimas metaſtaſes; non minùs à partibus ſuperioribus ad inferiores, quàm ab inferioribus ad ſuperiores: in hunc etenim ſenſum ſcripſit diuinus Senex aph. 3. ſectionis ſextæ. *In longis difficultatibus inteſtinorum inedia ex faſtidio, malum, & cum febre peius*. Quod ſi alui profluuium proueniat ab atra bile, non poteſt non eſſe lethale, ſiquidem habetur ſectione quarta aph. 24. *Difficultas inteſtinorum ſi ab atra bile incœperit lethalis*. Et aph. 26. *A difficultate inteſtinorum habito, ſi veluti caruncula exeant, lethale eſt*. Peſſimam humorum conditionem ex praua victus norma, atque etiam ſceleris conſcientia emanantem, hanc lethalem metaſtaſim in Rege Ioram progignuis ſe, ſic permittente Deo, colligitur ex libro ſecundo Paralipomenum cap. 21., vbi ſic habetur. *Et ſuper hæc omnia percuſſit eum Dominus alui languore incurabili, cumque dici ſuccederet dies, & temporum ſpacia voluerentur, duorum annorum expletus eſt circulus, & ſic longa conſumptus tabe, ita vt egereret etiam viſcera ſua, languore pariter & vita caruit*. Quamuis

Quomodo metaſtaſes poſſint etiã fieri prauę à ſuperioribus ad inferiora.

Id exemplo peſſimi morbi quem paſſus eſt Iorã declaratur.

uis etenim non ſit à ratione alienum, quod exiſtimarunt doctiſſimi aliqui viri dictione *tabe* intelligi totius corporis conſumptionem, potiùs quàm pulmonum putreſcentiam; nos tamen, prædictis Hippocratis aphoriſmis perſuaſi, exiſtimamus potuiſſe etiam deleteriam humoris conditionem ad pulmones peruenire; atque inde etiam tabem prouenire.

APH. LXXXII.

A ſanguinis ſputo puris ſputum, & liberatio; cum verò ſaliua retinetur, moriuntur.

HIC aphoriſmus continetur aphoriſmo 15. & 16. huius eiuſdem ſectionis, atque in Galeni codice non reperitur; quapropter exiſtimandum eſt ab Hippocrate non fuiſſe hic conſcriptum.

APH. LXXXIII.

Qualia fuerint veſicæ, aut alui excrementa, & ex carnibus, & ſicubi alibi à natura corpus exierit; ſi parum, paucus eſt morbus; ſi multum, multus; ſi valde multum, lethale.

HOC aphoriſ. complectitur Hipp. illos, qui habentur ſub numero 69. & 70. quemadmodũ ibi animaduertim⁹, atque

atque proinde cum ibi fuerit explicatus, non eſt cur id modò repetamus.

A P H. LXXXIV.

Quicunque ſupra quadrageſimum annum inſani fiunt, non admodum conualeſcunt. Minus enim periclitantur, quibus proprius naturæ, & ætati morbus fuerit.

Cur illi, qui ſupra quadrageſimum annum inſani fiunt, nō ad modū conualeſcant.

RAtio eſt, quoninm à quadrageſimo anno incipit ætas eſſe magis prudens ſiue in prudentia, atque ſapientia magis proficere; quapropter qui illa ætate inſani fiunt, non admodum conualeſcunt, qnoniam morbus non conuenit ætati, quemadmodum ipſe comprobat dictator; id fortaſſe didicit ex c.25. Eccleſiaſtici, in quo ſic habetur. *Tres ſpecies odiuit anima mea, & aggrauor valde anima illorum; pauperem ſuperbum, & diuitem mendacem, & ſenem fatuum, & inſenſatum.*

A P H. LXXXV.

Quibus in ægritudine pro arbitrio oculi illachrymantur, bonum; quibus autem non ex arbitrio, malum.

HIC aphoriſmus iam fuit ſuo loco à nobis explicatus.

APH.

APH. LXXXVI.

Quibus in febribus quartanis ſanguis ex naribus fluxerit, prauum.

HIc aphoriſmus hic fuit perperam interiectus.

APH. LXXXVII.

Sudores in decretorijs diebus vehementes, & veloces facti, periculoſi.

QVamuis hic aſphoriſmus tamquam ſpurius fuerit ab interpretibus prætermiſſus, nos tamen eſſe magno Hippocrate dignum, atque reliquis aphoriſmis affinem in noſtris demonſtrauimus commẽtarijs. Significat autem dictator, quod etiam ſudores vehementes, atque veloces facti ſunt periculoſi, etiam ſi fiant in diebus decretorijs, quoniam vt ipſe animaduertit aphor. 51. ſecundæ ſectionis, omne nimium eſt naturæ inimicum, & quod paulatim fit, tutò fit. Hinc factum eſt, vt quando miſericors Dominus Geneſeos cap.3. præcepit Adamo, vt ſudore ſibi victum quæreret, noluit tamen hunc ſudorem eſſe vehementem, atque velocem.

Cur ſudores in diebus etiã decretoriis vehemẽtes, & veloces facti ſint periculoſi.

Cur præceperit D. Adamo vt ſibi victũ quæreret in ſudore ſolius vultus.

APH. LXXXVIII.

Expulſi à frõte ſtillarum inſtar, & ſcaturiginum, & frigidi vehementer, & multi ſunt; ſudorem enim eiuſcemodi neceſſe eſt violenter, & cum labore ſummo, & eliſione diuturna exire.

HVic etiam aphoriſmo maximè quadrat ſententia in antecedenti aphoriſmo propoſita, voluit etenim victum eſſe quærendum in ſudore vultus, non tamen à fronte ſtillarum inſtar, & ſcaturiginum, & frigidi vehementer, & multi; hos etenim ſudores deteſtatur Hippocrates.

APH. LXXXIX.

In morbo diuturno, ventris depreſſio malum eſt.

Cur in morbo diuturno ventris depreſſio ſit mala.

SI quemadmodum dixit Hippocrates aph. 35. ſecundæ ſectionis; in quouis morbo partes ad vmbilicum, & imum ventrem attinentes craſſitudinem habere melius eſt, multùm verò extenuari, & cõtabeſcere malum, ob rationem ibi traditam, multò magis erit id pernicioſum in morbo diuturno. Cui aphoriſmo reſpondet diuturnus quilibet animi morbus, præcipuè aſſidua venus, quæ tãdem enervat primùm corporis, deinde ipſius animæ

Qui animi morbus illi ſit analogus.

mæ vires, quemadmodum alibi à nobis demonſtratum fuit.

APH. XC.

Quæcumque medicamentis non curantur, ferrum curat; quæ ferro non curantur, ignis curat; quæ igne non curantur, ea exiſtimare oportet immedicabilia.

HVic analogam reperies ſententiam apud Matthæum cap. 18. vbi ſic habetur. *Si peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipſum ſolum; ſi te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc vnum, vel duos, vt in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic Eccleſiæ; ſi autem Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus.* Cæterũ in pernicioſiſſimis quibuſque morbis, in quibus compellitur æger peruenire ad ferrum, atque ignem, placandus D.O.M. ſacrificijs, atque eleemoſynis, conſilio Sapientis. prouerb. cap. 3. quando inquit. *Honora Dominum de tua ſubſtantia, & de primitijs omnium frugum tuarum da pauperibus, & implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia tua redundabunt.* Quæ ſententia eſt intelligenda non modò de ægrotante, verùm etiam de medicinam faciente. Quod tamen præcipuè ad ægrotantem attinet, ſubdit paulò poſt. *Diſciplinam Domini, fili mi ne abijcias, nec deficias, cum ab eo corripieris; quem enim diligit*

In mõrbis incurabilibus ad quod pręcipue auxiliũ confugiendũ.

Dominus, corripit, & quaſi pater in filijs complacet ſibi. Cæterùm, quod validum præſidium ſit ferrum indicauerit prouer. 27. *Ferrum ferro exacuitur, & homo exacuit faciem amici ſui.* Quod vero omniũ præſidiorum potentiſſimum ſit ignis, atque id propterea illum Hippocrates tanquam extremum poſtremo loco propoſuerit, colligitur ex eodem Sapiente cap. 27. *Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, ſic probatur homo ore laudantis.* Et Eccleſiaſticus ca. 31. *Ignis probat ferrum durum, ſic vinum corda ſuperborum arguet in ebrietate potatum.* Quod ſi morbus igne non curetur, exiſtimare oportet illum eſſe immedicabilẽ, quod animaduertit Sapiẽs in Eccleſiaſte cap. 8. quando inquit. *Non eſt in hominis poteſtate prohibere ſpiritum, nec habet poteſtatem in die mortis.* Cæterùm percontabitur aliquis, an Hippocrates in præſenti aphoriſmo per morbos, qui nulla naturali arte ſanari poſſunt, inter reliquos intelligere voluerit morbos, qui faſcinatione induci conſueuerunt; videtur autem id non modò ex præſenti aphoriſmo colligi poſſe, verùm etiam ex aphorſimo 52. ſecundæ ſectionis, inquit etenim. *Omnia ſecundum rationem facienti ſi non ſuccedat ſecundum rationem, ad aliud non eſt tranſeundum, ſtante eo, quod à principio viſum eſt.* Quod ſi nullum ex prædictis aphoriſmis velis de prædictis morbis intelligere, videbitur Hippocrates diminutus, quippe qui in

Ferrum eſſe validum præſidiũ demonſtratur: tamẽ ignẽ eſſe omnium validiſſimum.

An Hippoc. per morbos qui nulla arte naturali curari poſſunt intelligat illos qui faſcino inducuntur.

in ſua hac arte paru a prætermiſerit morbos non prætermittendos, vel ſaltem leuiter attingendos, de quibus alibi videtur mentionem feciſſe Solomon capite quarto Sapientiæ, quando inquit. *Faſcinatio nugacitatis obſcurat bona*. Atque D. Paulus capite tertio. Epiſtolæ ad Galatas, quando illuc ſic alloquitur. *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obedire veritati?* His tamen non obſtantibus, exiſtimamus nos ſapientiſſimum Hippocratem neque in præſenti, neque etiam in præcitato aphoriſmo de prædictis morbis intelligere voluiſſe, tum quoniam re vera non dantur tales morbi, tum etiam quoniam, ſi fortaſſe darentur, ad ſuum inſtitutum neutiquam videntur pertinere. Quod autem non dentur, euidentiſſimis rationibus probauit doctiſſimus Valleſius, ex quo proinde nos reſponſionem elicimus ad præcitatas ſacræ paginæ ſententias; atque quod primum attinet ad illam, quam D. Paulus pronunciauit, reſpondetur D. Paulum non aſſeruiſſe faſcinationem eſſe aliquam naturalem, ſed quaſi prouerbio, quod ex vulgi opinione natum eſt, vtens, dixit. *Quis vos faſcinauit recedere à fide?* Et quod attinet ad præcitatū locum ſapiētiæ, optimè quidem animaduertit loquutionem illam de faſcinatione eſſe alegoricam; allegoria verò accipitur à vulgari opinione, quandoquidem in ſacris etiam literis

Parte m negatiuā amplecti tur auctor atq. auctoritatibus in contrariū allatis ſatiſfacit.

exiſtimandum eſſe morales fabulas, atq; allegorias à fabulis translatas, non aliter atque in moralibus philoſophorum libris. Eſt autem animaduertendum plurimos morbos curationem non admittere, non modò ſua naturali, vt ſic dixerim, conditione, verùm quoniam, vt indicauit Hippoc. aphoriſmo primo primæ ſectionis, æger ſuum non præſtat officium, tum ob incontinentiam, tum etiam ob aſſidētium verſutiam cum malignitate aſſociatā; de quibus dici poteſt, quod habetur Eccleſiaſtici cap. 19. *Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia, & deficiens ſenſu in timore Domini, quàm qui abundat ſenſu, & transgreditur legem Altiſſimi.* Sunt autem hi ſcioli, qui opinantur, ſe ſaltem multò melius victus rationem inſtituere, quàm ipſe peritiſſimus Medicus, quem etiam non ſemel irridere conſueuerunt, quando præcipuè non ſtatim apparet noxa ex errore commiſſo; cui coſonat illud, quod habetur cap. 10. prouerb. *Quaſi per riſum ſtultus committit ſcellus.* Et cap. 12. *Via ſtulti recta in oculis eius.* Sunt verò alij ægrotantes, qui peccant in viuendi norma, quem errorem neque ipſi agnoſcũt, neque etiam Medici, niſi fuerint ſolertiſſimi, atque in medendo verſatiſſimi, ſunt verò qui ob aliquod infortunium, vel ob aliquod prauum allatum nuncium, latente quodam mœrore conficiuntur; eſt inquam hoc erratum quandoque adeo latens, vt Medicus illud non poſſit, niſi maxima difficultate, expiſcari

Cur multi morbi tam ad corpus quam ad animum attinētes curationem ad admittant.

ri. Cui proportione reſpondet, quod habetur Pſalmo 92. *Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me Domine.* Eſſe verò aliquos animi morbos prorſus inſanabiles, habetur apud Hieremiam loco citato, per hæc verba. *Aſcende in Galaad, & tolle reſinam virgo filia Aegypti; fruſtra multiplicas medicamina; ſanitas non erit tibi.* Rationem tradidit, quoniam ſpreuit medicinam; dixerat etenim. *Numquid ſolitudo factus ſum Iſraeli, aut terra ſerotina, quæ nihil prorſus, aut malignè aliquid profundit? Cur ergo populus meus à me deficit, & ſe reuerſurum negat? Nunquid obliuiſcitur virgo ornamenti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ? At populus meus oblitus eſt mei diebus innumeris.* Huc ſpectat illud D.Pauli ad Titum cap. 3. *Hereticum hominem poſt vnam, aut alteram admonitionem, veluti inſanabilem, ac deploratum fugito.* Eſt tandem admiranda diuini noſtri Senis ſapientia, qui in huius opuſculi exordio, ſcilicet in prohemiolo, animaduertit plures ſanitati reſtitui non poſſe, ſic imperantibus exterioribus, quorum omnium prima cauſa, atque efficiens eſt Deus O. M. In preſenti aphoriſmo, qui eſt totius opuſculi finis, demonſtrat aliquos eſſe morbos, qui neque ferro, neque igne poſſunt ſanitati reſtitui, quoniam tandem omnia ad vnum tendunt, atque properant finem, nimirum ipſum D.O.M. omnium verum finem; id etenim ſignificare voluit, quando dixit prope initium primi pro- Hippoc. ſapientia demonſtratur.

gnoſticorum, *eſſe quid diuinum in morbis*; iam verò his maximè conſonat, quod habetur cap. 16. prouerb. *Vniuerſa propter ſemetipſum operatus eſt Dominus*, Atque euidentiùs c. 21. Apocalipſis. *Ego ſum α, & ω, initium, & finis.*

Totius operis Finis.

T. H. V.

I N-

INDEX RERVM, atque verborum.

A.

Anaximandri Mileſij circa rerum omnium principium opinio. pag. 1
Anaximenis Mileſij circa idem opinio. ead.
Auctoris inſtitutum. pag. 3
Aetas addiſcendi. 3
Aphoriſmorum definitio ſecundum Philotheum. 4
Aphoriſmi quid ſint. 4
Aphoriſmorum repetitionis neceſſitas. 4
Aphoriſmi quem nexum inter ſe habeant. pag. 4. & ſ. Vnus, ac idem aphor plures poteſt habere ſenſus, eoſque veriſſimos. 10
Aphoriſmorum opus eſt iſagogicum pag. 6. atque ad doctos inſeruiens. Ibidem. Conuenientia in hoc cum Salomone. ibidem.
Aphoriſmorum vtilitas ex Salomone. 6
Aphoriſmi, ac ſacræ ſententiæ aliquando perpetuò, aliquando vt plurimum veri ſunt. 7
Aphoriſmi, ac ſacræ ſententiæ ad modum conſilij traditæ, ibid.
Aphoriſmorum aliqui paradoxi, ibidem.
Abuſiuè adhibentur aliquando tam aphoriſmi, quàm ſacræ ſententiæ. 9
Aequiuoca adhibentur à Salomone. 10
Aphoriſmi artem medicam conficiunt. pag. 12. eamque nobiliſſimam pag. eadem, & cur pag. eadem.
Aphoriſmi innumeri, pag. 13. in quibus Hipp. operibus reperiantur. pag. eadem. Non omnes in conſtituenda hoc opere adhibuere voluit. ibidem.
Aphoriſmi vnde recipiant magnam auctoritatem. 14
Aphoriſmorum opus vtiliſſimum ad mentis habitus intelligendos pag. eadem.
Aenigmata apud Hipp. pag. 26. in quibus præcipuè eiuſdē operibus ibidem. Ex ipſis vnum ſoluitur. ibidem.
Aphoriſmi ſunt leges medicæ pag. 34. ad verbum addiſcendi, ac memoria cuſtodiendi. 34
Auaritia à medico debet eſſe aliena. 34
Adulationes deuitandæ. 38
Amicitia ſemper conſeruanda. 40
Altiſſimi nomen inuocandum in ingreſſu ad infirmos pag. 42
Quæ ab ipſo imploranda pag. eadem, & pag. 45
Aegrotantes attentè à medico inſpiciendi. 43

Z 5 Artes

Artes omnes quibus innitantur fundamentis. pag. 68
Ægri inobedientia, morbi multi ſanabiles non tolluntur. 74
Ægri officia quæ ſint. 77
Aſſidentis opus in difficillimis morbis medicus iuuenis, & eruditus gerere debet. 80
Aphoriſmis ſecundis primæ ſectionis dignitas. 85
Analogia aphoriſmorum, ac præcipuè ſecundi primæ ſectionis ad ſacras ſententias etiam in loquendi modo demonſtratur. 88
Acceſsiones aſſimilantur iniquitatibus. 101
Alimenti animæ, ac corporis comparatio. 104
Animæ denigratio quanti momenti. 138
Anni vitæ noſtræ ex ſacris quot ſint. & circa hoc apparens tollitur contradictio.
Apoplexiæ cauſa quæ aliquando ſit. 183
Aurum multorum perditionis cauſa. 184
Antiquorum conſuetudo in ſeruis ſuffocandis. 185
Aſſueſcere in prauis non debemus. 193
Amici antiqui boni ſunt, ideo non deſerendi. ead.
Antonij Pancetæ gigantea magnitudo. 198
Aſtrologis mala prædicentibus ex Iſaia nihil credendum. 203
Auaritia vitium inter omnia maximum. 213
Aquiloniæ conſtitutionis vtilitates ex Hip. ac Sap. 223
Æſtiuo tempori accommodatum præſidium. 229
Æſtate omnes febricitant. ead.
Anni ſeptimi decretorij admirandum exemplum. 237
Atra bili excandeſcentia reſpondet. 265
Animæ deformatio aſsimilatur lethali dyſſenteriæ. 269
Auditus organi nobilitas. 270
Arthritidis cauſa. 287
Animi morbi deducentes ad feſtinatum interitum. 291
Abſceſsibus, qui non iudicant, aſſimilantur viri promittentes, atque promiſſa non complentes. 292
Animi ægritudinum ſigna. 314
Anima ex Critia philoſopho eſt ipſe ſanguis. 323
Amicum, eſt etiam vtile, inimicum verò inutile. 341
Aqua frigida in iuuenibus tempore æſtiuo diſtenſionẽ tollit. 344
Amici optimi nota. 347
Aqua frigida maximum, ac præſentaneum remedium. 349
Aquæ optimæ conditiones pag. 350. Eius neceſsitas apud cunctas nationes pag. ead.
Artis medicæ, atque moralis diſciplinæ ſubiectum vnum, & idem diuerſimode tamen conſideratum. 356

Abortus

Abortus ſignum ex mammis, pag. 359. & 360. Vt verè dicatur abortus quot dies præcedere debeant, pag. 365. alia abortus ſigna. 367
Adulterarum maledictiones, quæ ex ſacris ſint. 371
Amantes non auari. 398
Abortus vna ex cauſis. 495
Ægritudinis longæ ſignum ex vrinis. 497
Ægritudinis acutæ ſignum ex vrinis. 497
Aqua tepida quoſdam ſoluit morbos. 506
Aphonia vna ex cauſis præcipua. 520
Acidum eructantes rarò fiunt pleuritici. 538

B.

Beati, qui Dominum timent. pag. 9
Beati Baſilij optima ſententia, à recentioribus non percepta. pag. 13
Beda locus explicatur. 30
Bona omnia dum viuimus retinẽda, nec conſanguineis dono danda pag. 89. Cur pag. ead.
Bona opera differenda non ſunt. 242
Boni viri aliquando reperiuntur, mulieres autem nullæ repe-riuntur. 364
Bona genitura conditio ex ſapientibus viris depromitur. 400
Balbi alui profluuio capiuntur. 437
Balbutiei cauſa. 437

C.

Cognitio duplex confuſa, ac diſtincta. 28
Curioſitas in pluribus Dei operibus vitanda. 32
Correctiones læto animo à medico eruditiore recipiendæ. 35
Conſilia in perniciosis paſſionibus aduocanda. 44
Calidi innati ad virtutem diuinam analogia. 105
Conſilio omnia facienda pag. 112. Vel ſi non adſint conſiliarij præmeditatio adhibenda. 119
Cibus præter naturam eſt in duplici diſcrimine.
Contabeſcentia, atque praua facies ex praua interna diſpoſitione proficiſcitur. 161
Conſuetudo altera natura pag. 192. Exemplo mortis manaſſes demonſtratur, ead.
Canities ſenibus decens eſt. 198
Ciborum varietas nulli proficua. 204
Correctio quomodo fieri debeat. 257

Calor aut frigus indicant partis, cuius ſunt, ægritudinem. 280
Color liuidus malus pag. 288. transfertur ad prauos mores. ead.
Cura ethymologia. 289
Capilli in noſtro corpore non generantur. 315
Capilli ſolent deuorati choleram inferre. pag. 315. Cum pinguibus cõmiſti mortem. pag. ead. comprobatur hoc ex ſacris ead.
Corpus totum eſt confluxibile, & tranſpirabile. 320
Comitialis morbus vocatur lunaticus. 328
Comitialem morbum ſanantia. 329
Calidi detrimenta. 338
Correctio efficienda duabus poſitis conditionibus. 342
Calidum vlceribus, ac alijs morbis amicum. 345
Conceptionis ſignum pag. 364. Eiuſdem impedimentum pag. 368. aliud impedimentum aſsignatur. 370
Conuulſio ad fluxum muliebrem mala. 380
Capiti poſteriori parte dolenti remedium. 394
Circularis motus cauſam ex Sap. Ariſ. didicit. 422
Cancri occulti non curandi. 442
Conuulſionis cauſa. 443. & 444
Calidum innatum fouentia. 445. ex Gal. ac ex Sap. 445
Cerebri præciſionis ſigna. 455
Color liuidus eſt omnium peſsimus. 476
Correctionis efficiendæ modus. 490

D

D*iuitiæ ſpernendæ, ac poſtponendæ animæ ſaluti.* 47
Dei opera inintelligibilia. 99
Diuitiarum virium rebori comparatio. 100
Deus, & natura profligant morbos. 111
Diuitiæ multitudine æſtimandæ non ſunt, ſed quæ ad probum ſpectant vſum. 116
Diuitiæ feſtinatæ minuuntur. 130
Deſperatio in quibuſuis morbis nullum debet habere locum nec in medico, nec in ægrotante. 146
Diſcrimen inter homines, ac bruta. 171
Dolor vehementior tam animi, quàm corporis minorem obſcurat. 189
Dolor non ſemper malus. 190
Diſsimilium conſortium ſemper periculoſum. 203
Dentium emmiſsio laborioſa. 234
Dyſenteria lethalis. 267
Diuitiarum effuſio nimio ſanguinis fluxui aſsimilatur. 269

Dies

Dies ſexta vocatur tyrannica. 271
Diei quadrageſimi vis ex Hip. ae ex ſacris. 337
Dyſſenteria lienoſis ſuperueniens bonum. 453
*Deſipientia duplex pag.*481. *Ex oculis dignoſcitur.* 482
Doloris diuturni cauſa. 492
Delirij lethalis vna ex cauſis. 492
Durities præter naturam quid ſignificet. 377

E

Experientia longa exercitatione comparata, quæ bona afferat. 31
Errores comiſſi confitendi. 38
Eleemoſynam facere debet medicus. 38. & pag. 45.
Empirici aliquando audiendi. 48
Experimentum periculoſum. 71. *quas ob cauſas. ead.*
Empirici nil de experimento, quod ſit periculoſum cogitãt. 71
Experimentum periculoſum cum iudicio difficili conuertitur. pag. 78
Eleemoſyna ijs, quæ excernuntur cum conferentia, atque tolerantia comparatio. 119
Empirici nullam ante pharmaca efficiunt præparationem. 133
Elemoſyna ſecundum diuitias facienda. 140
Eleemoſynas facientes nunquam indigebunt. 141
Epilepſia nota. 187
Epilepſia à Dæmone excitari poteſt. 188. *De hoc D. Mat. teſtimonium affertur. ead.*
Excreta indicant morbi longitudinem, vel mortem. 279. *indicant etiam partem affectam.* 280
Eſaiæ locus ap. 54. *quartæ ſec. comparatur.* 295
Ebrietatis noxæ lethales ex Hipp. pag. 325. *Id etiam comprobatur ex Sapiente. ead.*
Elephantici fugiendi, nec cum eis habitandum. 333
Eleemoſyna proportione reſpondet venæ ſectioni. pag. 424. *Eleemoſynæ vtilitates. ead.*
Eunuchorum mores effæminati. 433. *Non deſtituuntur concupiſcentia.* 434

Febris

F

FEbris ardentis ſingulare remedium. 107
Famis, ac ſatietatis exceſſus ex ſapient bus, mali. 124
Fames duplex. 149
Febris quartanæ collatio cum pertinacibus animi morbis. 157
Filij in adoleſcentia, vt boni euadant, non multùm diligendi pag. 163. mala ex nimio parentum erga eos amore prouenientia. ead.
Facultati debili proportione reſpondet manus remiſſa. 256
Fluxiones omnes in die impari fiunt. 278
Frigoris noxa. pag. 339. 340. & 342. & 348
Frigidum dentibus putredinem infert. 340
Frigidi vtilitates. 348
Filij ſunt maximum Altiſsimi donum. 389
Flatus ex humore pituitoſo, ac melancholico oriuntur. 398
Febris ſoluit dolorem circa ilium. 444
Ficus ad vlcera vtiles. 450
Ferrum, & ignis valida ſunt præſidia. 542

G

GRauitas ſeruanda à Medico 39
Gigantum hiſtoriæ, quæ habentur in ſacris. 199
Grandinoſa conſtitutio per ſe non excitat morbos pag. 224. Eius finalis cauſa pag. eadem.
Graciles, & facile vomentes canibus aſsimilantur. 251
Genuum grauitas non leuis morbus. 264

H

HIpp. Sirachius, ac Diuus Paulus aliquando vtili gradatione vtuntur. 1
Hipp. imitans Sapientes pag. 3. in quibus pag. ead. 8
Hip. ab Altiſsimo directus in aphoriſmorum opere. 3
Hipp. doctrina apud multos quid ſit. 3
Hipp. ab Æſculapio originem trahit. 14
Hippocr. optimis moribus præditus 15. Illi reges potentiſsimi ingentem auri copiam obtulere. ead.
Hipp. ſcripta reliquit præcepta moralia, pag. 15. in quibus eius operibus talia reperiantur ſcripta. ibid.
Hip. non ignorauit prouidentiam D.O.M. in hæc inferiora. 16
Hip. Diuinus fuit appellatus pag. 27. Auctoris hac de re ſententia. ibid.
Hilaris debet eſſe medicus. 93

H ſic.

Hiſtorias medicas tàm antiquas, quàm modernas medicus legere debet. 32
Hominis præſtantia. 70
Homo ſuarum actionem dominus. 79
Hipp. ac Sapientum methodus eadem pag. 125. & 129
Homo fraudulentus, ac corpus impurum, ad inuicem comparantur. 134
Homini neceſſaria. 134
Homo bonus difficile inuenitur. 160
Homines iracundi, ac furioſi deuitandi ex Sap. 195
Helleborus validum eſt medicamentum. 258
Humanarum rerum viciſſitudo reſpondet bilioſis deiectionibus ſurditati ſuperuenientibus. 270
Humanarũ rerum ſtabilis inſtabilitas acceſſionibus eadẽ hora reuertentibus aſſimilatur. 272
Hilaritatis vtilitas. 290
Hominis auari, & liberalis nota. 297
Hydropicis, ac empyematicis non vnica vice tota aqua, ac totũ pus extrahendum. 431
Hydropicis tuſſis ſuperueniens malum. 441

I

Inuidia mala in corpus humanum. 37
Indigentia quibus peior pag. 40. Nomen bonum, multis diuitijs anteponendum. 41
Interpretũ multorũ nexũ inter aph. negantiũ reprobatur opinio. 3
Ratio validiſſima contra negantes talẽ nexum affertur. ead.
Intelligentia in quibus partibus corporis reſideat ex Sapientis, ac Hippocratis ſententia pag. 33. Sententia pariter Ariſt. ac Gal. circa hoc afferuntur. 34
Inobedientium duplex genus. 76
Inedia quot diebus iugulet. 103
Inedia famem leuat. 105
Iuſtitiæ partes. 107
Inimicis iniuriam ferre non ad nos, ſed ad D.O.M. ſpectat. 15
Ioannis Baptiſta Vanhelmont, aſſerentis non dari contrarietates in natura opinio ex ſacris reprobatur. 150
In morborum principijs præcipuè operandum. 162
Inimicis benefaciendum. 297
Ira deffinitio pag. 298. Illi aſſimilatur febris pag. ead.
Iudicatio optima fieri debet die decretorio. 309
Iliorum ſuſpenſionis, ac lumborum doloris medela. 313
Imaginatio eſt valida cauſa ad progignendum maſculum ſi ſit ad maſculum, & pariter fœminam ſi ſit ad ipſam. 372

Infa-

Inſanientibus remedium inſigne corporeũ, ac incorporeum. 418
Iraſcentes balbutire ſolent. 437
Iraſci aliquando bonum. 438
Inimico etiam humiliato non eſt fidendum. 450
Inuidia peſſimus morbus. 490

L

Laudes ex ore proprio fugiendæ. 35
Laudandi, non autem vituperandi medici. 38
Lætari de alicuius medici infortunio non debemus. 38
Labor eſt in cauſa, vt cibi corroborẽt, ac pcipuè cũ lætitia fact. 132
Leuitici locus per Hipp. declaratur. 139
Lepræ ſigna. 335
Lepræ benignæ, ac malignæ differentia, 139. ad ipſam profligandam remedium. 349
Laſsitudo duplex. 191
Lumbrici ob pauorem excitantur. 232
Lachrymæ voluntariæ non malæ, inuoluntariæ vero malæ. 293
Lex diuina ſanguini comparatur. 323
Luxuria iuuenilis plurimarum ærumnarum origo. 331
Lætitia ſtultitiam, triſtitia verò ſapientiam indicant. 356
Lac multis morbis non bonum 390. quibuſdam vero bonũ. ead.
Lactis encomia. 391
Lippientibus alui profluuium bonum. 417
Luxurioſis iuuenibus præſeruatio. 435
Leucophlegmatiæ remedium. 496
Linguæ immoderatæ dãna, 502. eiuſdẽ moderatæ vtilitates. 503
Leucoplegmatia in hydropem degenerat. 534

M

Mulieres benefacientes poſtponendæ viris iniquis. 8
Medici officium. 29. Diuerſum auctoris ab aliјs circa hoc inſtitutum. 30. ex quibus tale officium depromatur. pag. ead.
Ordo in tali opuſculo proſequendo ſeruandus. pag. ead.
Medicus honorandus, 30. non tamen omnes, ead. Qui ſint illi ibid.
Medici ignari à quibus obedientiam captant. 36
Medicus in praxi erudire debet cãdidatos. 37. Quos præcipuè ibi
Medici etiam parum eruditi diligendi. 39
Medici etſi inimici laudandi. 48
Magnanimus eſſe debet medicus. 51
Maledicentes deuitare debet. 51

Medi-

Medicus ſit diligens pag. 51. *ſit cautus in promittendo, quod difficillimè eſſ. qui poſsit, præcipuè adſtātibus pag. ead. Bonum quemlibet euentum Deo tribuat. ead.*
Medicas ars omnes antecellit pag. 52., *& cur pag. ead.*
Medicina dupliciter nec. ſſaria. 54
Medicamentorum occultæ qualitates ex ſapiente dantur. 57
Mulieres ægrotantibus bene ſeruiunt. 80. *Debent circa ipſos habere aliquam experientiam. ead.*
Morbi extremis non tantùm extrema remedia, ſed velociter etiam applicanda. 94
Medicina eſt docta quadam ignorantia. 99
Medicus ignarus impio iudici aſsimilatur. 110
Meretrix turgenti aſsimilatur materia. 114
Mendicitatem, ac diuitias modum excedentes inſequentia mala 127
Morbi omnes diebus decretorijs terminantur. 152
Mulieres fugiendæ pag. 165., *mala ex ipſarum conuerſatione prouenientia. ead.*
Mens in cerebro, ac corde reſidet ex Hipp. ead.
Medici debent honorari. 176
Manaſſes mariti Iudith mors quomodo euenit. 183.
Morbi priùs concipiuntur, & poſtea naſcuntur. 201
Mulieribus, ac naturis humidis ſiccitates conferunt. 218
Miſericordia Dei poſt pluuiarum multitudinem. 221
Miſericordia Dei ſuper omnes cadit. 222
Morbus animi pueris valde familiaris pag. 236. *Eius validum præſidium. ead.*
Morbi non ſolum diebus, ſed etiam annis decretorijs iudicantur. 237
Morbi plures fiunt in ætate conſiſtente, atque ſenectute, quàm iuuentute. 240
Mortis naturalis cauſa. 241
Motus naturæ praui non imitandi pag. 247. *Ipſique corrigendi.* 248
Mederi cum ratione proportione reſpondet operari cū cōſilio. 254
Morbi peruenientes à cauſa externa ſecuriores, quā ab interna. 265
Medici dies iudicatorios nō contemplantes, ſunt imprudētes. 276
Mundi æternitas à quo dependeat. 282
Mel ab articulorū doloribus, tollendo eorū cauſam, præſeruat. 286
Motus diebus factis imparibus ſunt naturæ coacta. 300
Mictus ſanguinis ſpontanei cauſæ præcipuæ. 317
Moderatio in ſermonibus magni momenti. 324
Mulierum prauarum natura. 363

Mulieres

Mulieres, magis, quàm cætera animalia cum labore pariunt. 378
Mulieris mala mala. 383
Melancholicis accommodata præſidia. 409. *Damna à melancholico morbo prouenientia. ead.*
Morbi atrabiliaris peſſima natura. 409
Mæſtitiæ nocumenta, 425
Mulieres bona valdè æſtimanda. 434
Mulieres non laborabant olim podagra dummodo non deficerent menſtrua. 434
Mulier omnium peſſima. 528
Mulier praua ſtercori aſſimilatur. 529
Morbis incurabilibus quæ remedia. 543

N

NAtura bene operans multoties impeditur pag, 111. *A quibus præcipuè. ead.*
Natura, vel ſola, vel adminiculãs medicũ, morbos profligat. 112
Natura ſapiens ſine magiſtro. 113
Numeri decimiquarti efficacia. 151
Nix hyberno cadens tempore, frumentis, ac plantis magnam præbet vtilitatem. 210
Nimbi venturi ſigna. 217
Nubes caliginoſa ſerenitatis ſignum. 220
Nabuchodonor in belluam conuerſus. 479

O

ORdo Hipp. in aphoriſmis. pag. 6. *Sapientes imitatus fuit in tali ordine. ead.*
Opinio reprobatur in qua dicebatur aphoriſmos non fuiſſe Hipp. ſed in templo Æſculapij repertos. pag. 12. *Quomodo credendum in tabulis prædicti templi fuiſſe exharatos. ead.*
Obiectionibus, quibus aphoriſmorum cum ſacris ſententijs analogiam non dari, ad credendum ducimur, ſatisfit. 24
Opus hoc in quorum gratiam præcipuè conſcriptum. 29
Ornatus decens medico neceſſarius. pag. 35. *Ornatumque animũ habere debet pag. ead. Quibus præcipuè virtutibus, ibid.*
Orationes, ac oblationes Deo à morbis liberant. 85
Otium multam doc et malitiam. 85
Operationes bonæ tã corporis, quã animæ nunquã impediẽda. 112
Oculi ſunt inſatiabiles. 127
Odores citò nutriunt corpus, atque recreant animum. 145
Oris cuſtodia tam corporalis, quàm ſpiritualis. 294
Obſurdeſcentia differt. à ſurditate 299. *Quæ illã ſoluant. ead.*
Odor cito animi collapſos erigunt. 338
Odores perueniunt ad cerebrum, & ad cor. 351

Ocu-

Oculorum doloribus remedia. 436
Oculi corporis, atque animi, ſtatum demonſtrant. 467
Oſsium dignitas. 490
Odibilia tria ſunt. 538

P

PHiloſophi antiqui vnde multa deprompſerint. 2
Plato vnde multa deprompſerit. 2
Prouerbia quid ſint ex Diuo Athanaſio. ead.
Prouerbia prater vias ſcribebantur pag. ead. Quã ob causã. ead.
Paruuli nomen apud Chaldæum quid ſignificet. 25
Plures ſentẽtiæ ſacræ veriſsimè poſsũt vnico aph. accõmodari. 29
Prouerbia ad verbum addiſcenda, ac memoria cuſtodiẽda. 34
Pauperes boni diuitias, ac bona à Deo facilè recipiunt. 35
Princ. ad irã nõ prouoc. 44. *Quæ maximè illos ad hãc impell.* 46
Pauper ſanus quibus melior. 54
Praces Deo facienda ad idoneorum inuentionẽ præſidiorum. 57
Principes nunquã fuere medici. 61. *Iſaiaq; de hoc ſẽtẽtia explic.* ead.
Prædictio initio morbor: cauẽda. 74. *Quõ. dũ efficitur, efficiẽda* ib.
Philoſophia facit vt iudicium euadat minus difficile. 73
Peccata morbos afferunt. 82. *vel ipſos protrahunt.* ead.
Præſidia recta cum ratione adminiſtrata, aliquando nihil iuuant pag. 82. *quas ob cauſas.* pag. ead.
Pauperum ſubſtantias defraudantes peſsimi habentur. 90
Pueri ſua non dimittendi voluntati. 95. *Quod ex hoc malũ.* ead.
Pigri, ac naturæ tardè operantis analogia. 102
Pupilli nullo afficiendi damno pag. 105. *& cur* ead.
Præſidium optimum aliquando nullum præſidium adhibere. 111
Præcepta in conuiuijs obſeruanda. 125
Pigritiæ damna. 128
Præparatio non tantùm ad corpus, ſed etiam ad animam mundandam neceſſaria. 133
Panis tardiùs nutrit, firmum tamen robur corpori præbet, vinum è contra. 146
Poſt nubila Phœbus, & è contra. 148
Pluuiarum damna ex Hip. ac Sap. 221
Pluuiarum ceſſationis naturalis cauſa. 222
Pueri non ſunt nutricibus cõcedendi, exẽplo ex ſacris deſũpto. ead.
Pauperibus iniurias inferentes inter omnes peſsimi habendi. 249
Phreniti dis cauſa. 312
Pilorum deficientia in partibus circa vlcera, eorum malignitatem indicat. 403
Pleuritidi, ac peripneumoniæ alui profluuiũ ſupueniẽs malũ. 415
Podagræ vtilitates. 454
Podagrici dolores, ſiunt verno, ac autumnali tempore. 407

Pleuri-

Digitized by Google

Pleuritidi peripneumonia ſuperueniens malum. 484

Q

QVot, & quos pracipuè ſacros libros, in ſuis ſcribendis imitatus fuit Hipp. 27
Quartana febris à conuulſione liberat. 297
Quartana eſt bona conuulſioni non per ſe, ſed per accidens. 396

R

REdundantia, ac ſuperfluitas in vtroque ſententiarum genere, etſi videatur eſſe, non tamen eſt. 9
Reuelatio eorum, qua fuere dicta ab agrotante ſubſigillo confeſſionis, fugienda. 50
Repletio extrema mala. 87
Remedia debent eſſe aqualia morbo. 94
Recidiua duplex. 137
Ratio aph. 39. ſecunda ſectionis ex Gal. depromitur 151. atque etiam ex ipſo Hipp. 152
Repletio omnis nimia mala. 194
Res externa pracipuè rubea ſanguinem mouent. 226
Rigor ad virtutē fortē tollit morbū, ab imbecillē affert mortē. 288
Renum, ac veſica exulcerationis ſigna. 384
Rigor, horror, & horripilatio differunt tantū ſecundū magis. 395
Renalis morbi, ac longi ſignum ex vrinis. 498
Renū morbi acuti ſignū. 499

S

SAp. ſacrā ſcript. ad aph. reduxiſſe ex D. Hieron. cōprobatur. 4
Sacrarum ſententiarum repetitio, vt aphoriſmorum. 4
Sacra ſententia valde vtiles. 11
Salomoni tria indita fuere nomina. 14. Qua pag. ead.
Sapientia nomen ambiguū. 17. & de qua intelligat Salomō. ib.
Scire duplex apud Ariſ. 18
Sapientia definitio in ethicis ab Ariſ. poſita declaratur. 20
Sobrietas facit nos eſſe longauos. 66
Superbi pauperes euadunt. 87. Sacrificia ſalutaria, qua ſint. 91
Somno laborem facienti comparatur pigritia. 121
Somnus non ex otio, ſed ex labore dulcis fit. 122
Somno delirium ſedanti comparatur donum abſconditum. ead.
Sōno, atq; vigilia modū excedentibus cōparatur exceſſus in moribus, atq; immodica vigilia cōparatur vigilia diuitiarum. 123
Sanitatis ſtudium eſſe non ſatiari cibis. 126. & 142. & impigrū eſſe ad laborem. 129. etiam ex Sapientibus depromitur. ead.
Serui fideles valde diligendi. 141
Salus cautè pradicenda etſi plura laudabilia adſint ſigna. 147
Signa fallacia in morbis corporis, atque animi. 158. & 160
Signa falſa aſſimilātur falſis teſtib. 159. quō ſint dignoſcēda. ib.
Suffocationis exacta, ac non exacta nota. 184

Suppuratio quomodo bona. 190
Siccitates nõ tãtũ morbos,ſed frumẽtaceorũ ẽt inopiã pariũt. 208
Serenitatis,ac tempeſtatis ſigna. 216
Suſurronis peſsima natura. 266
Surditatis remedium. 270
Sap. per ſermones,ac ſilentiũ dignoſcũtur,ita & imprudẽtes. 271
Sudor multis in ſomno eſt ſignum aſſumptionis multorum ciborũ, vel repletionis prauorum ſuccorum. 284
Sitis magnum tormentum. 290. *ac maius fame.* ead.
Spiritus plura habet ſignificata. 307
Signorum alia communia,alia propria. 318
Sententia Eccleſiaſtici,medicis vtiliſsima. 327
Sanguis ſpumoſus indicat pulmones affectos. 335
Sanguis naturæ theſaurus. 343
Sternutatio vterinis moleſtijs vtilis. 358
Sanguis ad mammas collectus furoris ſignum. 363
Sterilitati remouendæ accommodatum præſidium. 386
Sterilitatis cauſa ex parte viri. 388
Sudor quibus moribundis accidat,& quibus non. 396
Saniores alÿ, alÿs ſunt ob duas cauſas. 400
Sternutatio ſingultum liberat. 414
Sanguinis circulatio per aph.XX.ſextæ ſect.comprobatur. 421
Sapientem cum ſtulto non contendere melius eſt. 435
Singultus cauſa. ead. *Suſpiria luctuoſa in febrib⁹ acutis mala.* 470
Sanguis,naturæ theſaurus. 491
Sanguinis vomitus curatio. 500
Suppuratorum præſagia ad bonum,& ad malum. 507
Sudores quocumque tempore facti debent eſſe moderati. ead.
Temporum mutationes proueniunt à Deo. 202
Tabi auaritia cõparatur. 213. *Tabes ab auaritia inducit.* ib.
Tabidi ob duas præcipuè cauſas peius autumnali tẽpore ſe habent,quàm alÿs temporibus. 214
Tabes ex lõga ira fieri ſolet. 240. *Pariter ex cogitatu diutiar.* ib.
Tepida valent ad laxandum ventriculum, ac conſequenter ad vomitum. 251. *Hoc ex ſacris comprobatur.* ead.
Tabidi non expurgandi per ſuperiora. 253
Tertiana exquiſita ſeptem circuitibus terminatur. 298
Timores,vel conuulſiones ex ſomnis mala. 304
Tabidorum,ac leproſorum veſtimenta contaginoſa. 334
Tabidis ſigna ſuperuenientia lethalia. 333. & 334
Tumores boni,& tumores mali,qui. 393
Timoris differentia in melancholicis,ac hilaribus. 245
Tuberculi intus rumpentis mala. 482
Turbationis magna in corpore ſignum ex vrinis. 498

V

Terque dictator ſapientiſsimi. 10. ac ſermonis elegantia oblectabantur. pag. 11
Vbi multa verba, ibi minima diuitiæ. 43
Veritas non ſemper ex ſpeculatione naſcitur, ſed ex integritate. 49
Victus tenuis ægrotantium domeſticos conturbat. 92
Virium, ac ſubſtantiarum habenda cuſtodia. 98
Victus humidus eſt maximũ præſidium ad febres. 107
Vigiliæ nomen eſt quid ambiguum, ac dupliciter conſiderari poteſt. 123
Vini moderatè aſſumpti vtilitates pag. 126. 145. & pag. 519
Vinoſi non euadunt ſapientes pag. 135. non euadunt diuites pag. ead. in alia incurrunt mala. ead.
Vinum cito nutrit, vireſque recreat. 145
Virtutis, atque ſapientiæ vis, ac efficacia. 158
Vigiliæ cauſa ex Sap. 191
Vomitus valde vtilis ex ſacris. 259
Violentum non perpetuum. 282
Vnica ſpes in virium robore. 288
Vrinæ perturbatæ dolorem capitis præſentem, vel futurum indicant. 309
Veſica ſcabie laborantis ſignum. 316
Vinum pernicioſum præcipuè quatenus calidum. 338
Vinum ac oleum vlceribus iuuamen afferunt. 346
Viduæ incidunt ſæpè in paſsiones vterinas. 358
Vena axigos quomodo reperiatur in dextra, & in ſiniſtra. 361
Vtero gerentia ſigna. 385
Vlcera tumentia faciliorem admittunt curationem, quàm non tumentia ex Hip. ac ex ſacris. 391
Vlceribus depaſcentibus comparatur nequitia mulieris. 404
Vlcera hyprupti ſuperuenientia difficulter ſanantur. 406
Vomitus ſpontaneus alui fluxum ſoluit. 415
Veneris immoderatæ dãna, ac eiuſdẽ moderatæ vtilitates. 432
Venus vires eneruat. 334
Vini ſobriæ potati vtilitates. 436
Vrinæ difficultati remedium. 441
Vere corpora purganda, ac ſanguis mittendus. 452
Vrinæ ſtillicidio, ac mingendi difficultati remedia. 510
Vigiliarum intenſarum cauſa. 531
Ventris depreſsio in morbo diuturno mala. 540

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Errata ſic corrigenda.

Pag. 1. vbi ait mutuatum, leg. mutuatam. pag. 30. pertingat, lege perſtringat. pag. 32. ſic vti l. ſicuti. p. 34. æb l. ab p. 39. Ennarrans, l. enarratus. p. 39. Vbi habetur ſagx l. ſagax. p. 40. alienū. l. alienam. p. 44. pauperibus l. Principibus. p. 46. Sapienſia l. Sapientia. p. ead. Quouſque l. quoſque. p. 13. exprimo l. ex primo. p. 65. tantat l. tanta. p. 67. porigere l. porrigere, p. 70. rectiuit l. veſtiuit. p. 71. gioriari l. gloriari. p. 74. vir l. viro. p. 76. verba in confidit ſunt ſuperflua. p. 81. vederit, l. viderit. p. ead. interprete, l. interpretes. p. 82. rectam ad præſidia miniſtrata, l. recta præſidia adminiſtrata. p. 87. fiũt, l. fidum. p. 91. ſanum, l. ſaxum. p. 95. locum l. lorum. p. 98. deficia, l. deficiat. p. ead. alij, l. alijs. pag. 120. habens cibos, l. habes, ciba. p. 121. pigritijs, l. pigritia. pagin. 125. ſapiendum, leg. ſapientum. pagin. 129. ſapienti, lege ſapiente. 129. medicatio, l. meditatio. pagin. 136. iudicatitnem, l. iudicationem. pag. ead. iucundus, l. iracundus. p. 140. libeuter, l. libenter. p. 143. morbus, l. morbos. p. 144. cap. 20. l. 21. peccati, l. peccaſti adijciat, l. adijcias. p. ead. lætifica, l. lætificat. p. ead. verum vino ..... p. ead. habit, l. abit. p. 146. aphoriſmo, l. aphoriſmus; infortunium, l. infortunium. p. ead. iuſpector, l. inſpector. p. ead. Quimmo, l. quinimo. p. 154. absflinẽdum, l. abſtinendum. p. 160. ſubſtuntia, l. ſubſtantia. p. 162. pæcauere, l. præcauere. p. 168. tocupet, l. occupet. p. 169. pędicat, l. prędicat. p. ead. inuocabuũt. l. inuocabunt. p. ead couſurgent, l. conſurgent. pag. 171. deterriantur, l. deterrantur. p. 178. lungi, l. longi. pag. 179. quam vt animi, l. quam animi. p. 186. verum, l. vtrum. p. 191. ſit, l. fit. pag. 192. adhuc, l. ad hunc. p. ead. eſtus, l. aeſtus. p. 199. gracillitas, l. gracilitas. p. 202. arturi, l. arcturi. p. 203. confringentur, l. confringetur. p. 205. in morbi, l. in morbis. p. 214. ſieca, l. ſicca. p. 217. homiuis, l. hominis. p. 239. libri ſecundi, l. libro ſeptimo. p. 253. tabido, l. tabibi.

bi.p.ead.tentorum,l.tentorum.p.ead. ad propria.l. ptopria.p.254.materię,l.materia.p.262.cuper,leg. ſuper.p.265.Atrebili,l.Atræbili.p.269. lethali,l. lethale.p.272 demiſerit,l.dimiſerit.p.276 Deficit & *vigeſimoprimo*.p.279.denuntiet,l.deñicient. p.281. fit,l.ſit.p.282.varijc,l.varij.p.290.hilaritas, l.hilaritatis.p.293.ritu,l.riſu.p.294.loquendũm.l.ad loquendum.p.295.hamiditatem, l.humiditatem. p. 299.fit,l.ſit.p.302.defedatio, l.defoedatio.p. ead. impiam,l.inopiam.p.303.Aeſtiui,l.Aeſtui.p. ead. Zelotypæ,l.Zelotypa.p.320 noctis,l. noctu, factu, l.facta.pa.328.ſit,l.ſi.p.ead.epilepnei, l. epileptici p.330.ad aphoriſmorum,l.ad aphoriſmum.p 332. cui,l.cur,& p.ead.allis, l.alijs.p.335.lethalis, le.lethale.p.336.eaquire,l.exquire.p.337.dici,l.diei.p 342.æſtato,l.æſtate.353.ſuir,l.fuit.p.ea.quonibm, quoniam.p.357.numeris,l.muneris. p.361. quundo,l.quando.p.362.polluatur, l.pollnatur. p.367. animaduerit,leg.animaduertit.p.377. quicunq. l. quæcunque.p.378.temporc,l. tempore.p.379.vtero,l.vtero.p.386.adoleſcentia, l. adoleſcentia.pa 389.ſaam,l.ſuam.p.422.redundant. l.redundat.pa 424.prauo,l.paruo.p.426.repellendi,l.repellendę. p 430.eo,l.& p.ea.abſcontis,l.abſconſis.p.432.fic, l.ſic.p.434.eneuiſſe,l.eueniſſe.p.436. erit,l.eris. p. 441.eleem.ſyna,l.eleemoſynæ. p 443. conuulſiones,l.conuulſionis.p.444.illum,l.ilium,in inflammatione,l.abſq. inflammatione. p.447.qui ex natiuitate,l.qui non ex natiuitate.p.454. benos.l.bonos.p.455.audieris,l. acedieris.p.ead. accedere,l. accede.p.ead.præceditur,l.præciditur p.467 præbiant,l.præbeant.p.468.& l.ne.pag.472. eſtas,l.æſtus.p.ead.coecitatem,l.cæcitatem, ac coecitati, l. caecitati.p.474.moleſtatas,l.moleſtatis.p.481.corpore,l.corporei,& faſtidioi,l.faſtidio. p.482.de ſipientia l.deſipientia.p.484 ſcilicer,l.ſcilicet.p.491. ſauguinis,l.ſanguinis.p.492.eſt, l.& p.ead.precedenti,l.præcedẽti.p.493.ſit,l.ſi p.494.forte,l.forti.

Digitized by Google

Digitized by Google

image
not
available